North Tanna New Testament

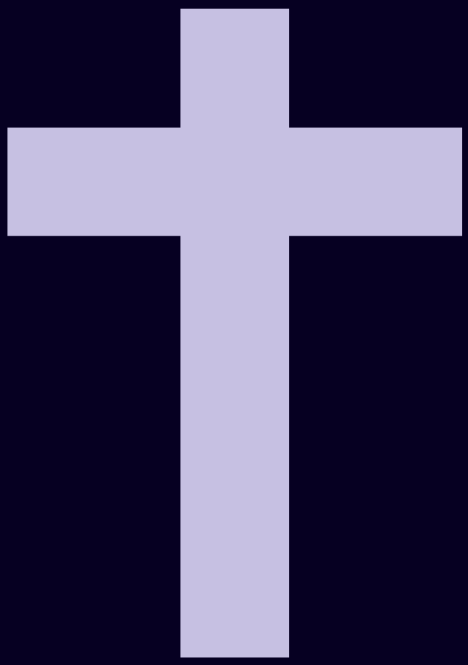

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 66
LUK 105
JON 173
WƏK MŁN 227
ROM 285
1 KORIN 313
2 KORIN 338
KALESIA 354
EFESAS 365
FILIPAE 375
KOLOSI 382
1 TESALONAEKA 389
2 TESALONAEKA 395
1 TIMOTI 399
2 TIMOTI 408
TAETAS 414
FILIMON 418
HIPRUS 420
JEMES 445
1 PITA 453
2 PITA 462
1 JON 467
2 JON 475
3 JON 477
JUT 479
NOL ƏPƏN 482

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,
6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17 **1:6:** 2 Saml 12:24

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən uarisig lan, tikimir min rəha noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat motuwin Papilon məmə ilat okotuwa slef min rəhalat.
12 Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəməte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.
19 Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin.
21 Kən in otiləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmim e nolən tərat min rəhalat."*
22 Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paniləs nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel," inu nipətin təmə, "Uhgin tətatig kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,
25 məto in təməsuwinən əh mehm matuwin matuwin mətoarus-pən Meri tiləs nətin iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.

1:11: 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nipəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh" **1:21:** Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nɨtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə
lan. Kən uarisɨg ikɨn, netəm-iasol mɨn neen kəmotɨsɨ-par isəu motuwa Jerusalem.
Kotenatɨg wɨr e nənən nɨpəti məhau mɨn. Kən motuwa motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan
məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm in."
3 Nian Kig Herot Asol təmətо nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nɨkilat rafin təmərat.
4 Kən təmargəfɨmɨn pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm
Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?Kristo itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otahl-ipa, in
otaiir hiə?"
5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "In otaiir əpəh taon Petlehem e nɨtən rəha Jutia.
Məto-inu ien kit rəha Uhgɨn aupən, təməte tol min-nulan məmə,
6 'Ik Petlehem əpəh e nɨtən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapɨn e netəm-iasol mɨn
əpəh ikɨn Juta, məto-inu etəm-iasol kit otɨsɨ-pən lam, kən in otatehm wɨr rəhak mɨn netəm
Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.' "
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatɨg wɨr e nənən nɨpəti məhau mɨn kotuwa
tuəfɨmɨn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatɨp e nian naka, kən
kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn Petlehem motegəs-in wɨr suakəku. Nian
onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io mɨn ekuwɨn mos-ipən
nɨsiaiiən kəm in."
9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwɨn, kən motehm məhau ilouin itəm
kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mɨn məhau əh, nɨkilat təmagien təmagien. Kən
məhau un təmaupən-in ilat muwɨn matətul ətuatɨp əh suakəku ilouin tətapɨl ikɨn. 11 Kən
kəmotuwɨn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsin nulɨlat
moatos-ipən nɨsiaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm
nəmtɨlat tiəkɨs, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kit
mɨn itəm nəmiəwɨn təwɨr nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne fomat itəm
nəmiəwɨn təwɨr, nərgɨn u mɨr.
12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig Herot Asol.
Kən inəh ilat kəmotawɨlək-in Kig Herot motuwɨn-pən e suatɨp pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs mɨnoatuwɨn, kən nagelo kit rəha
Uhgɨn təmuwa miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm in məmə, "Ətul uəhai,
mɨləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip. Kən onatəhlatɨg əh-
ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə mɨn kəm ik məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu
otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu."
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs suakəku ilau rəhan mama məhlagɨm
mətəhaluwɨn əpəh Ijip.
15 Kən kəmətəhlatɨg e nɨməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otɨmɨs. Nat u tɨnuwa
məmə otol nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkɨs aupən e nəghatən rəha ien
kit tatən min-nulan məmə, "Emaun-in nətɨk iərman məmə otiet rəkɨs Ijip."

Mopael mɨn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nɨsualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmɨtun məmə netəm kotenatɨg wɨr e məhau mɨn
kəməsotolən nəwian motawɨlək-in motagɨm, kən nɨkin təmahmə pɨk agɨn. Kən in təmahl-
ipən rəhan mopael mɨn məmə okotuwɨn Petlehem ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau lan, məmə
okoteam-in nɨsualkələh iərman mɨn itəm rəhalat nup təsaprəkɨs-inən nup kəiu, kən

2:2: Nam 24:17 **2:6:** Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6 **2:15:** Hos 11:1

okotohamnu ilat rafin. In təmɨtəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nɨkin təməht məmə nian
ətuatɨp əh itəm netəm kotenatɨg kəmotehm məhau lan.
17 Natɨmnat mɨn u təmol nəghatən u tuwa mol nɨpahrienən lan itəm ien Jeremaea
tɨnəmən rəkɨs aupən ikɨn məmə,
18 "Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat agɨn. Pətan əh
in Rejel, in tətasək o rəhan nɨsualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat
mɨləs-ipər mɨn rəhan nətəlɨgən məto-inu rəhan mɨn nɨsualkələh kɨnotɨmɨs rafin."*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalɨtəlɨg-pən Nasaret

19 Uarisɨg e nian Kig Herot Asol təmɨmɨs, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatɨg əh
əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgɨn təmuwa o Josep e napɨlaiirən kit matən-ipən kəm in
məmə,
20 "Josep. Ətul mɨləs suakəku ne rəhan mama kən məhalɨtəlɨg-pən e nəptən əh Isrel,
məto-inu netəm mɨn u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs."
21 Kən Josep təmətul mɨləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalɨtəlɨg-pən mɨn e
nəptən əh Isrel.
22 Məto nian Josep təmətо məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol
matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nɨtəlɨg-pənən Jutia. Kən Uhgɨn təməghat kəm Josep
e napɨlaiirən kit mɨn məmə in otəsuwɨnən Jutia, kən təmiet muwɨn ikɨn pɨsɨn e nɨtən asol
Kalili.
23 Kən kəməhaluwɨn mətəhlatɨg nɨtən əh Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret, məmə otol
nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən otuwa mol nɨpahrienən. Ilat kəmotən-ipən
məmə, "Okotən məmə in etəm Nasaret."

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

1 Nup mɨn neen tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətamnus-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn əpəh Jutia ikɨn taruən-aruən ikɨn, 2 matən məmə, "Otəuhlin
itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, məto-inu, nian itəm Uhgɨn
otərəmərə e netəmim rafin tɨnatuwa iuəhkɨr."
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgɨn aupən, təmatəghat-in məmə, "Suah kit tətaun
əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə rəha Iərəmərə, kən
motol rəhan suatɨp tətuatɨp.' "
4 Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm kəmol e nɨməme nat megəh kit katən məmə kamel, kən
rəhan kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən nɨgɨn nagwənən, tatun pitɨp ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən Jerusalem, ne ikɨn mɨn nɨtən Jutia, ne ikɨn mɨn
iuəhkɨr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mɨn ne Satusi mɨn tepət kəmotuwa məmə
otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen e təgəluə mɨn!
Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nɨkitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən
onəkotagɨm tənin nalpɨnən ne nemə̇ha rəha Uhgɨn itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natɨmnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs
pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.

2:18: Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgɨn u Retiel, tatətul o mama mɨn rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwɨn lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nɨkilat təmatəht məmə Elaija otɨtəlɨg-pa mɨn e nətueintən nian kit mɨn məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisɨg, Iesu təmuhapɨk lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm nɨki netəmim tatəht məmə otuwa mɨn. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

9 “Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu
itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən kəm itəmat məmə
nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha
Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn.
Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-pən e nɨgəm.
11 “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat
nətəlɨgən o nolən rat mɨn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne
nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən məmə ekɨləs rəhan put tahmen
e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən
e etəm tətasum matoor nagwənən təwɨr ne nagwənən tərat. Tatos nagwənən təwɨr
matuwɨn latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun
tɨkə.”

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan.
14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, “Tətuatɨp əm məmə ik onəkol
baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?”
15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau
okioal nat kit itəm Uhgɨn tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.
16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e nəhau, kən əmun nego e neai
təmerəh, kən təməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen e mak, kən məpələh-
pər lan.
17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, “Inu nətɨk keike itəm iakolkeike pɨk,
kən nɨkik tagien pɨk ron.”

4

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu məmə in otuwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapɨn, kən uarisɨg lan nəumɨs
təmus pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik
Nətɨ Uhgɨn, ən-ipən kəm kəpiel mɨn pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pɨret lan.”
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
‘Netəmim okol kəsotatɨgən e nagwənən əm, məto okotatɨg e nəghatən mɨn rafin itəm tatɨsɨ-
pən o Uhgɨn.’ ”
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilɨs agɨn e Nimə Rəha
Uhgɨn, 6 kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nətɨ Uhgɨn, ətɨpən əpəh ləhau e nɨsɨp,
məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, ‘Uhgɨn otən-ipən kəm rəhan nagelo mɨn məmə
okoatehm wɨr ik, kən motɨləs əm ik ilɨs e nelmɨlat məmə nəkəsorinən nelkəm məsɨn ne e
kəpiel.’ ”

† **3:9:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1:** Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17 **4:6:** Sam 91:11-12

7 Kən Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə,
‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn məmə otol nat kit, kən
məmə onəkotəplan məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.’ ”
8 Kən Setan təmit mɨn Iesu mian əpəh ilɨs e nɨtot asol, kən təməgətun in e kantri mɨn
rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natɨmnat wɨr agɨn mɨn rafin itəm kotatɨg
lan,
9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natɨmnat rafin mɨn əh, oekos-ipɨnə kəm ik məmə
onatərəmərə olat, okəmə nəkɨsin-pa nulɨm kən məfak-pa kəm io.”
10 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, “!Uwɨn isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn, kən in əm, onəkotol əm
rəhan nətəlɨgən.’ ”
11 Kən Setan təmagɨm mapəs Iesu, kən nagelo mɨn kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tɨnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn e nɨtən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlɨm Jon Baptais kɨləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təmətо
nəghatən lan, kən in təmiet muwɨn e nɨtən Kalili.
13 Kən təmapəs natɨgən Nasaret, kən miet muwɨn əpəh ləhau e taon kit, nərgɨn u
Kapaneam, iuəhkɨr o Lek Kalili, kən mətatɨg ikɨn əh e nɨtən asol rəha noanol mɨn rəha
Sepulun ne Naptali aupən.
14 Təmuwɨn ikɨn əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nɨpahrienən lan itəm
təmən aupən məmə,
15 “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e
suatɨp tatuwɨn e lek Kalili, entənɨpən-pən e nəhau Jotan. Inu nɨtən asol Kalili, ima Iaihluə
mɨn.
16 Netəm ikɨn kəmotatɨg e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən
tɨnatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpɨn ilat itəm kəmotatɨg e napinəpən rəha
nɨmɨsən u tatəfətain ilat nian rafin.”
17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn matən məmə,
“Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn, məto-inu
nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne
Saimon, u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim
mil rəha niuwən nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea
rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə
okotuwa rəhak mɨn netəmim.”
20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn, kən məplan suah mil kəiu mɨn ilau pian,
nərgɨlau u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh e nɨpəgnoa pot iləhal rəhalau tata
matuəhl wɨr rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisɨg-in in.
22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən
(Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə
mɨn rəha nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn

4:7: Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2 **4:17:** Mat 3:2; 19:27

kəm netəmim, kən matol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən rafin, ne netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.
24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens ikɨn Siria, kən netəmim kəmotəmɨk netəmim rafin itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə, neen narmɨn rat tətatɨg elat, neen koatos nɨmɨsən rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.
25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili, ne ikɨn Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in, ilat kəmotuwa.
2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

Iesu təmən məmə,
3 "Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatɨləs-iəhau itəmat, moatən e nɨkitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgɨn. In nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
4 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakoatasək kən nɨkitəmat tɨtahmə.* In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otos-iəhau nɨkitəmat.
5 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəsotos-ipər atɨpən itəmat. In nəwɨrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgɨn otos-ipɨnə nətueintən kəm itəmat u rəhan mɨn.
6 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotolkeike pɨk e nɨkitəmat rafin agɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
7 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotasəkitun netəmim. In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otasəkitun itəmat.
8 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nɨkitəmat tətuatɨp məwɨr. In nəwɨrən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgɨn.
9 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən nəmə̈linuən. In nəwɨrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nenətɨ Uhgɨn.
10 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatol natɨmnat itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən netəmim koatol tərat kəm itəmat ron. In nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
11 "Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatol natɨmnat mɨn tərat kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkɨn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərat mɨn moatərəkɨn itəmat lan.
12 Nɨpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mɨn əm kəm ien mɨn aupən ikɨn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otagien pɨk, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətatɨg əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8 **5:3:** Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatɨpən ikɨn-u məmə suah kit təmahro nɨkin tɨtahmə. Kəm-naka nɨkin tɨtahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nɨkin tɨtahmə məto-inu suah kit təmɨmɨs, o kəm-naka in nat kit mɨn. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52

13 “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən.† ?Məto okəmə rəhan
nətehenən tɨnɨkə, otahro muwa mətehen mɨn? Təsəwɨr mɨnən o nat kit mɨn, okərakin,
kən netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilɨs e nɨtot,
okol təsəhluaigən.
15 Kən etəmim kit tɨkə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətɨm. Kəp, nian
tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikɨn lait tatəpələh ikɨn məmə lait otasiəgəpɨn rafin
nɨpəgnoa nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen mɨn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə
netəmim okotəplan wək wɨr mɨn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotɨləs-ipər nərgɨ tata
Uhgɨn itəm tətatɨg e nego e neai.”

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat otəht
məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses ne ien mɨn aupən.
!Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto emuwa məmə ekol nɨpətɨ nəghatən mɨn əh
okotuwa motol nɨpahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatɨg, kən Lou, in mɨn otatɨg.
Kən okol nat kit otəsɨkəən lan, nat əpnapɨn in leta əkəku agɨn, kən Lou otətul motol wək
mətoarus-pa nəghatən mɨn rafin rəha Lou kotuwa motol nɨpahrienən lan.
19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim mɨn məmə ilat mɨn
okotapəs, nat əpnapɨn in Lou kit ləhau agɨn, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agɨn
e nərəmərəən rəha Uhgɨn. Məto suah kit itəm tatol Lou mɨn əh, matəgətun netəmim lan,
kən okotaun-in suah əh məmə in ilɨs agɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatɨp wɨr agɨn e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, taprəkɨs-in nolən mɨn rəha Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou itəm
nɨkilat əm təht məmə kotətuatɨp wɨr. Okəmə rəham nolən təsətuatɨp wɨrən nəhlan, kən
okol nəsuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”

Suah kit itəm nemə̇ha tatol
(Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən itəm iəgətun mɨn
kəmotən kəm pipi rat mɨn rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’
kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e nɨganəmtɨ kot mos nalpɨnən.’
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit nemə̇ha tatol o nat kit pian təmol,
kən tətuatɨp məmə suah əh itəm nemə̇ha təmol, otətul e nɨganəmtɨ kot. Kən okəmə suah
kit tatən rat pian, kən tətuatɨp məmə in otətul e nɨganəmtɨ kaonsel asol. Kən okəmə suah
kit tətau-iərmɨs-in suah kit,§ kən tətuatɨp məmə etəm təmən nəghatən əh otuwɨn e nɨgəm
asol.
23 “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwɨn e olta e Nimə Rəha Uhgɨn məmə onəkos-ipən
nat kit kəm Uhgɨn, məto ikɨn əh, nɨkim tɨnəht piam itəm tatol nemə̇ha kəm ik o nat kit
nəmol kəm in itəm təsahmenən,
24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwɨn məplan piam muəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən
rəhatəlau, muapəs nolə tɨkɨmɨr, muea iolɨtɨlau mɨn, kən uarisɨg nəpanɨtəlɨg muwɨn mos-
ipən nat kit rəham kəm Uhgɨn e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn.

---

† **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wɨr, kən məsəratən. Təwɨr məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatɨp. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwɨr pɨk, kən matek nɨki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətau-iərmɨs-in,” tatəghat-in nəghatən mɨn tahmen e “Ik iərmɨs,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nətɨ iərmɨs.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25

25 “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwɨn e kot, təwɨr məmə nakuwɨn uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəgətuatɨp-in nɨpəgnəmtɨn rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmɨ etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmɨ polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus.
26 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham.”

Etəmim itəm tətakləh-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marɨt rəkɨs, nəsotakləh-inən nɨpɨtan pɨsɨn mɨn.’
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tɨnol marɨt rəkɨs tatəplan pətan pɨsɨn kit matolkeike məmə otakləh-in, kən in tɨnol rəkɨs təfagə rat e nɨkin, tahmen əm məmə in tɨnakləh-in pahrien.
29 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən təwɨr məmə nakɨləs-irəkɨs mərakin. Təməwɨr məmə nɨpətɨm məsɨn tɨkə, taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.
30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwɨr məmə nakətatɨp rəkɨs mərakin. Təməwɨr məmə nɨpətɨm məsɨn tɨkə, taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.”*

Etəmim itəm tətapəs rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tɨnapəs in.’
32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marɨt təsuwɨnən mehm suah pɨsɨn kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pɨsɨn, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in mɨn tatol təfagə.”

Noanawɨl mɨn

33 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit mɨn itəm iəgətun mɨn kəmotən kəm rəhatat pipi mɨn aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawɨl mɨn rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawɨl lan kəm Uhgɨn məmə nəkotol.’
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawɨl o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təskasɨk. Sotosən noanawɨl o nego e neai məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
35 Kən sotosən noanawɨl o nətueintən məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn. Kən sotosən noanawɨl o Jerusalem məto-inu ikɨn əh in taon rəha Uhgɨn, u in Kig asol ikɨn, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
36 Kən sotosən noanawɨl o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tɨkə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapɨn. Uhgɨn əm tatərəmərə e natɨmnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.

5:27: Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47 * **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasɨk o napəsən rəhatat nolən rat mɨn. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1

37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nɨpahrienən. Kən okəmə
rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə
rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən mɨn itəm
kotaprəkɨs-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatɨsɨ-pən e Setan.”

Nalpɨnən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah
kit tərəkɨn nɨganəmtɨm kit, kən netəmim okotərəkɨn mɨn nɨganəmtɨn kit. Kən okəmə suah
kit tərəkɨn nəluəm kit, kən netəmim okotərəkɨn mɨn nəluɨn kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpɨnən nəratən kəm etəmim itəm təmol tərat
kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nɨkapɨm matɨp, kən nakəkəike maləlin-pən mɨn
nɨkapɨm mol pəs tem mɨn.
40 Kən okəmə suah kit tɨləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham
sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatɨp-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən mɨn
rəham sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkɨləs rəhan kətɨm
muwɨn kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike mɨləs mɨn muwɨn kilometa kit mɨn tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah
kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwɨn kənu mos mɨtəlɨg mɨn muwa, kən nəsənən
məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən
tɨkɨmɨr mɨn
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nəmotəto rəkɨs məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat mɨn,
kən motetəhau tɨkɨmɨr mɨn rəhatəmat.’
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motəfak
o netəm mɨn u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenətɨ Uhgɨn rəhatəmat itəm tətatɨg ilɨs e nego e
neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgɨn təmol mɨtgar tətasiəgəpɨn netəmim
itəm kotəwɨr ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm mɨn u itəm
rəhalat nəmegəhən tətuatɨp, ne netəm mɨn u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatɨpən.
46 ?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u itəm kotolkeike itəmat, kən nɨkitəmat təht
məmə Uhgɨn otətou itəmat o nolən kit itəm təwɨr? !Kəp! !Netəm mɨn u itəm koatos məni
rəha takɨs, itəm katən məmə netəm rat, ilat mɨn kotolkeike ilat mɨn!
47 ?Kən okəmə nakotos əm itəmat mɨn neen moatəghat kəm ilat mɨn, məto tahro? ?
Nɨkitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwɨr taprəkɨs-in netəm əpnapɨn? Kəp.
Netəmim mɨn itəm kəsotɨtunən Uhgɨn, ilat mɨn koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenətɨ Uhgɨn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwɨr mətuatɨp nian
rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgɨn in tatol.”

6

Nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn

1 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn
məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən
Uhgɨn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwɨr o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn

2 “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat,
nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Nian

5:38: Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **5:43:** Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20
5:48: Lev 19:2; Dut 18:13 **6:1:** Mat 23:5

ilat kotasitu e ian-rat mɨn, rəhalat iolwək mɨn koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfɨmɨnən ne ihluə e suatɨp asol məmə netəmim okotɨtun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotɨsiai-in ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapɨn rəhatəmat mɨn netəmim.
4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wɨr mɨn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn."

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Netəm mɨn əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne ihluə e suatɨp asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, nakotuwɨn əpəh e nɨpəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosɨg e toa, kən motəfak kəm Uhgɨn itəm tətatɨg ikɨn əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn.
7 "Kən nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, sotargətainən nəghatən mɨn tepət tepət u nɨpətɨn tɨkə, tahmen e netəm kotəruru Uhgɨn. Nɨkilat təht məmə rəhalat uhgɨn mɨn okotəto ilat o nəghatən mɨn tepət itəm koatəfak moatən.
8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisɨg nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgɨn tɨnɨtun rəkɨs nat naka itəm nakotoleike.
9 "Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, kən otəfak mihin nulan: 'Tata rəhatɨmat itəm nətatɨg e nego e neai, pəs netəmim kotɨsiai-in ik.
10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nɨpahrienən lan ikɨn-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilɨs e nego e neai.
11 Os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
12 Kən aluin məsalpɨnən, nolən rat mɨn rəhatɨmat, tahmen-pən əm məmə itɨmat ekotaluin məsotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itɨmat.
13 Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən, ikɨn itəm məta oekotakiə motol nolən rat, məto os-irəkɨs itɨmat e nelmɨ Setan.'
14 "Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgɨn e nego e neai, in otaluin məsalpɨnən, rəhatəmat nolən rat mɨn.
15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlɨm-iəkɨs e nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgɨn otəsaluinən kən malpɨn nolən rat mɨn rəhatəmat."

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən mɨn məmə, "Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgɨn, sotolən nɨganəmtɨtəmat təpou tahmen-pən e netəm mɨn u itəm rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Ilat koatol nɨganəmtɨlat tol pɨsɨn, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumɨs tɨnus ilat, kən netəmim okotɨsiai-in ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgɨn, onəkotaikuas e nɨganəmtɨtəmat, kən motol-pən oel etəmat,

---

6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14 **6:7:** 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35
6:13: Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak
kəm Uhgɨn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat
o rəhatəmat nolən wɨr mɨn."

Nat təwɨr əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən mɨn məmə, "Təsəwɨrən məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wɨr
mɨn e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, wɨn mɨn
kotɨtun nunən, kən namtəən tɨtun nərəkɨnən natɨmnat mɨn əh, kən iakləh mɨn kotɨtun
nəhapən rəhatəmat nimə motuwɨn imə kakləh-in rəhatəmat natɨmnat.
20 Məto təwɨr məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wɨr mɨn əpəh e nego e neai. Ikɨn əh
wɨn mɨn kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkɨnən natɨmnat mɨn əh, kən iakləh mɨn okol
kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən rəhatəmat natɨmnat wɨr mɨn koatəməhl ikɨn,
məto nian rafin nɨkitəmat otəkəike matəht natɨmnat mɨn əh-ikɨn əh.
22 "Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm. Okəmə
nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən.
23 Məto okəmə nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm in tərioah e
nalugɨnən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nɨpətɨm in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik
nəkətatɨg e napinəpən asol agɨn-əh!*
24 "Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən in slef rəha etəm-ɨasol kəiu. Okəmə in tətalkut
məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol
nəsolən slef rəha Uhgɨn ne məni e nian kitɨəh əm."

Təsəwɨrən məmə
nakotətəlɨg-in pɨk
(Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, "Kən o natɨmnat mɨn əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwɨrən
məmə nakotətəlɨg-in pɨk rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənɨm
naka. Kən təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk nɨpətɨtəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat
napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatɨmat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka
in nat asol o nɨpətɨtat, napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənɨg mɨn itəm koatiwɨg moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-
wɨrən nagwənən e nɨpəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən
nagwənən kəm ilat. ?Kən e nɨganəmtɨn, nɨkitəmat təht məmə in tolkeike pɨk itəmat
taprəkɨs-in mənɨg mɨn? !Əwəh!
27 ?Nɨkitəmat təht məmə rəhatəmat nətəlɨgən pɨk tɨtun nolən rəhatəmat nəmegəhən
təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəlɨgən pɨk təsafin-pənən aua kitɨəh əm e rəhatəmat
nəmegəhən.
28 "?Kən təhrol nɨkitəmat tatəht pɨk napən onəkotuwɨn lan? Nɨkitəmat təht-tu nəguɨ nɨg
mɨn itəm koatəwɨə əpnapɨn əm. Ilat kəsotol pɨkən wək o nəhlən rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan
napən itəm tatuwɨn-in, ilat kotəwɨr motaprəkɨs. Məto nəguɨ nɨg əpnapɨn mɨn kotəwɨr
taprəkɨs-in rəhan napən.
30 Uhgɨn təmol manuwɨhl əpnapɨn əm təwɨr pɨk e nəguɨ nɨg mɨn əh. Məto manuwɨhl əh in
rəha nian kitɨəh əm, kən olawɨg kuwan e nɨgəm. ?Kən okəmə Uhgɨn tatol-wɨr manuwɨhl
əh, kən nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otos-ipɨnə napən itəm nəkotəkəike motuwɨn lan? !
Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agɨn!

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuərat" təmə, ik iaumɨs kit.
6:25: Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

31 “Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə itəmat nakotətəlɨg-in pɨk məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənɨm naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwɨn-in?’
32 Sotətəlɨg-in pɨkən. Netəm itəm kotəruru Uhgɨn, ilat koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in tɨtun məmə nəkotəkəike motos natɨmnat mɨn əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgɨn, ne nəmegəhən ətuatɨp itəm Uhgɨn tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgɨn otos-ipɨnə mɨn natɨmnat mɨn əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm onəkotəkəike motos olawɨg, məto-inu natɨmnat rəha olawɨg, ilat rəha olawɨg. Nəratən rəha nian kitiəh, in tɨnahmen rəkɨs rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit mɨn (Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgɨn otələhəu nəghatən rəha nalpɨnən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasɨk itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgɨn otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat mɨn. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətuatɨp, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən itəm tətuatɨp. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasɨk, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən ahmen mɨn əm.
3 ?Tahro nakoatən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn, məto itəmat nəsotəplanən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨtəmat?
4 ?Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkɨs nɨmɨsmɨsɨ nɨg e nɨganəmtɨm,’ məto nəsotəplanən nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat?
5 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Otaupən, motos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat, kən nəkotɨtun nəplan wɨrən nohrəkɨsən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn.
6 “Sotos-ipənən natɨmnat rəha Uhgɨn kəm kuri mɨn, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat wɨr mɨn kəm pɨkəs mɨn.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatɨp o nətapəh-inən nat kit o Uhgɨn (Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm mɨn u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 “?Itəmat pah, nian nətɨn tatətapəh-in pɨret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sɨnek? !Kəp!
11 Nat əpnapɨn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm nenətɨtəmat mɨn. !Məto Tata Uhgɨn e nego e neai, nolən rəhan in təwɨr pɨk maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron!

6:32: Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24 * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pɨkəs mɨn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtɨn tiəkɨs. Təmɨsɨ-pən e nɨki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pɨkəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17

12 Kən tol nəhlan, otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike
məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nɨpətɨ Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses,
ne nəukətɨ nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien mɨn aupən.”

Suatɨp kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwɨn-pən e nafiluə itəm təkəku,
məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatɨp itəm tɨmətɨg əm tatuwɨn o nərəkɨnən, kən netəmim
tepət koatuwɨn-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatɨp itəm tiəkɨs tatuwɨn o nəmegəhən, kən netəmim
noan məsɨn əm okotəplan.”

Nɨg ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Oatəto wɨr itəmat o ien eiueiuə mɨn. Ilat koatuwa moatəghat
mətɨg e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nɨkilat, ilat kotahmen e kuri iarupɨn.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat.
Netəmim okol kəsotuwɨnən e nolkosɨk o iapɨl-iapɨl moatəhl noa nɨg itəm təwɨr mətehen
tahmen e krep o fik.
17 Tol min-nulan, nɨg itəm təwɨr tatoe-in noan itəm təwɨr, məto nɨg itəm tərat tatoe-in
noan itəm tərat.
18 Nɨg itəm təwɨr okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nɨg itəm tərat, okol təsoe-inən noan
itəm təwɨr.
19 Nɨg mɨn rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwɨr, okəte rəkɨs ilat, kərakin-pən ilat e
nɨgəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mɨn əh, onəkotəplan noan, kən nəkotɨtun
naka tətatɨg e nɨkilat.
21 “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ itəm ilat
kotɨtun nuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn məto ilat mɨn əm u itəm koatol
nəwia rəhak Tata itəm tətatɨg e nego e neai.
22 E nian Uhgɨn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, ‘!Iərəmərə,
Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkɨtun o kəp məmə, itɨmat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm
nəmos-ipa kəm itɨmat, kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən motol natɨmnat
pɨspɨs mɨn e nərgəm?’
23 Kən oekən-ipən ətuatɨp kəm ilat məmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu mɨn
ekəruru itəmat. !Otuwɨn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərat!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkɨn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto
nəghatən mɨn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatɨg, in təmiləkɨn-
pən nəukətɨ rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Məto nimə
təsietən məto-inu kəmiləkɨn-pən nəukətɨn e kəpiel.
26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən məsotolən, kən
onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlɨg-in wɨrən nolən natɨmnat kən in ialməl, in təmiləkɨn-
pən nəukətɨ rəhan nimə e nɨmək̚ləkɨl əm.
27 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Kən nimə
təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agɨn.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatɨg lan

7:12: Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12
7:19: Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun mɨn rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn.

8

Iesu təmol-wɨr suah kit təmos nɨmɨsən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nɨtot, netəmim tepət kəmotətəu-pən.
2 Kən suah kit nɨmɨsən u leprosi* təmol təmuwa ron, mɨsin-pən nulɨn o Iesu, kən mən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmɨn mələhəu-pən lan, mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. Əwɨr-ta." Kən roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto uwɨn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tɨnɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mɨn
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwɨn miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatɨmɨs, kən mətapɨl əpəh e nimə rəhak, nɨpətɨn rafin təmɨmɨs, kən tatəto tərat pɨk."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekɨmnə mol in təwɨr mɨn."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael mɨn təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatɨpən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nɨpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekɨtun məmə in otəto təwɨr mɨn. 9 Ekɨtun məmə nɨmɨsən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn, rəhak netəm-iasol mɨn kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-ikɨn itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,' kən tuwɨn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, 'Ol nat u,' kən tol nat əh."
10 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, kən narmɨn təmiwɨg pɨk ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisɨg-in məmə, "Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapɨn noanol mɨn rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasɨk tahmen-pən lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotɨsɨ-pən e nɨkalɨn par ikɨn ne e nɨkalɨn pah ikɨn, okotuwa motagwən kitiəh e tepɨl ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.
12 Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən mɨtəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn əh, netəmim okotasək kən moatəto tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn."
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn məmə, "Atuwɨn. Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgɨn otol mihin." Kən e nian ətuatɨp əh, nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn təmuwa məwɨr mɨn.

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp
mətapɨl.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un, kən nətəp-ətəpən təmagɨm
mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol nagwənən nɨgɨ Iesu.
16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmɨk netəmim tepət itəm narmɨn rat tətatɨg elat
motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəghatən əm rəhan, kən mol-wɨr
netəmim rafin itəm koatɨmɨs.
17 Natɨmnat mɨn əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol
nɨpahrienən lan, itəm təmən aupən ikɨn məmə,
"In təmos-irəkɨs nɨmɨsən mɨn rəhatat,
kən mol nɨpətɨtat mɨn itəm kotahmə, kotəwɨr."

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisɨg-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatɨtəlau in, kən təmən-ipən kəm
rəhan netəmim məmə okotuwɨn e nɨkalɨ lek entənɨpən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun. Hiə ikɨn
onakatuwɨn-pən ikɨn, oekətəu-pən ik."
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupɨn mɨn, rəhalat nɨpəg tatɨg o napɨlən,
kən mənɨg mɨn nimaalat tatɨg o napɨlən. Məto Nətɨ Etəmim,† in rəhan nimə rəha napɨlən
tɨkə məmə otuwɨn mapɨl ikɨn."
21 Kən etəmim kit mɨn rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. Oekətəu-
pən ik məto, pəs ekuwɨn pitən mɨtənɨm rəhak tata."
22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia
Uhgɨn, in tahmen əm məmə ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Pəs ilat okotuwɨn motɨtənɨm rəhalat
netəmim itəm kəmotɨmɨs."

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwɨn e pot, kən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nɨmətag asol kit tətul kən mɨnol peau-peau asol mɨn e lek, kən nəhau
tatər-pən e pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm, məto Iesu tətapɨl.
25 Kən kəmotuwɨn motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, "!Iərəmərə! !Osmegəh kitat! !
Otəsuwəhən kotamnɨm!"
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro nakotəgɨn pɨk? Rəhatəmat nahatətəən
təkəku agɨn." Kən təmətul mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau asol mɨn. Kən nɨmətag
təmurahl nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmɨlat təmiwɨg pɨk moatən məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u?
Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənɨpən-pən e lek, ikɨn Katara, kən etəmim kəiu
itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasɨpən
e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Ilau kuəsanən mətioh netəmim, kən
netəmim koatəgin nuwɨn-pənən ikɨn.

8:17: Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgɨn u "Nətɨ Etəmim," tatəghat-in atɨp in. Nərgɨn u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pɨsɨn pɨsɨn mɨn e Oltesteman. Kən nɨpətɨn təmə suah kit itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn kən matos nepətən rəha Uhgɨn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

29 Kən əmun narmɨn rat mɨn itəm kotatɨg elau kəmotaget əfəməh motən məmə, “!Ik Nətɨ
Uhgɨn! ?Nəmuwa məmə nakahrol itɨmat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpɨnən kəm itɨmat
itəm təsolən əh nian rəhan?”
30 Iuəhkɨr əm olat, pɨkəs mɨn tepət əh-ikɨn kotagwən,
31 kən narmɨn rat mɨn kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itɨmat,
ahl-ipən itɨmat ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn.” Kən narmɨn rat mɨn kəmotiet elau,
motaiu motuwɨn e pɨkəs mɨn, kən əmun pɨkəs mɨn ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikɨn
təkul-əkul ikɨn, kən motiet-pən e lek motamnɨm.
33 Kən netəmim itəm koatehm pɨkəs mɨn, kəmotagɨm motuwɨn e taon motən-iarəp
natɨmnat rafin, ne natɨmnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg
elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian
kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasɨk kəm in məmə otəkəike miet əh-ikɨn əh.

9

Iesu təmol-wɨr etəm
nɨpətɨn təmɨmɨs
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwɨn e pot muwɨn entənɨpən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikɨn, e taon
Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotɨləs etəmim kit motuwa ron. Nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs, kən
mətapɨl e rəhan nɨmɨtiwɨn. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ipən
kəm etəm tatɨmɨs un məmə, “Nətɨk, əsəgɨnən. Rəham nolən rat mɨn emos-irəkɨs rəkɨs.”
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun mɨn neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat mɨn
məmə, “Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgɨn.”
4 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro itəmat
nakoatos nətəlɨgən itəm tərat min-nulan?
5 ?In pəhruən tɨmətɨg məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkɨs rəham nolən rat mɨn,’ o ‘Ətul
maliwək’?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotɨtun məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən ikɨn-u e
nətueintən məmə otafəl rəkɨs təfagə rat mɨn.” Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatɨmɨs
məmə, “Ətul mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn latuənu.”
7 Kən suah u tatɨmɨs təmətul maliwək matuwɨn latuənu.
8 Kən nian nɨmanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgɨn, kən motənwiwi nərgɨ
Uhgɨn itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Kən Iesu təmaliwək muwɨn məsɨn mɨn, məplan suah kit, nərgɨn u Matiu. In etəmim
itəm tatos məni rəha takɨs, kən tatəpələh ikɨn katətou-pən takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, “Uarisɨg-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətul muarisɨg-in Iesu.
10 Kən Iesu təmuwɨn mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən
məni rəha takɨs kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat
kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu tɨtun nol-wɨrən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgɨn məmə otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2 † **9:10:** Farisi mɨn, ilat kəmoatətəu-pən wɨr agɨn-əh Lou rafin itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wɨr mɨn nəghatən mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Kən Farisi mɨn, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh mɨn əh, ilat iol təfagə.

11 Kən nian Farisi mɨn kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə,
“?Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takɨs ne netəm
koatol təfagə?”
12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm
təsɨmɨsən təsuwɨnən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatɨmɨs, in otəkəike muwɨn
məplan tokita.
13 Otuwɨn motegəs-in motol nɨpətɨ nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən
məmə,
‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat
sakrifais mɨn itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik tətagien.’‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm mɨn u itəm nɨkilat təht
məmə kɨnotətuatɨp rəkɨs məmə okotuarisɨg-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm mɨn
u, netəm nol təfagə məmə okotuarisɨg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə,
“Əplan-tu. Itɨmat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgɨn, kən Farisi mɨn,
ilat mɨn koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marɨt rəha suah kit, kən
in tətatɨg e nagwənən rəhan ilat in mɨn neen, nɨkitəmat təht məmə in mɨn neen okotasək?
!Kəp! Məto nian əh-ikɨn itəm tatuwa məmə netəmim okotɨləs-irəkɨs etəmim itəm katol
nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in mɨn neen kotɨtun napəsən nagwənən.
16 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit, kən məhlətain-pən e
nɨməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan
wi tɨtun nəhapən nɨməhan oas, kən ikɨn təməhap ikɨn aupən tɨtun nuwamən mol iahgin
pɨk agɨn.
17 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u
təskasɨk itəm kəmol e nuwigɨ nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpɨk, kən pətəl
otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən
e pətəl itəm kəmol wi tɨmətmətɨg, kən wain ne pətəl katuəməhl wɨr.”*

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa mɨsin-pən nulɨn o
Iesu məmə, “Nətɨk pətan əkəku təmɨmɨs roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən
otəmegəh mɨn.”
19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisɨg-in suah un motuwɨn.
20 Kən əmun pətan kit əh-ikɨn itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos
nup tuelef.† Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ
kot məsɨn rəhan,
21 təmol nəhlan məto-inu tatən atɨp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak
nɨmɨsən otol namnun.”
22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan,
əsəgɨnən. Rəham nahatətəən təmol ik nɨnəwɨr mɨn.” Kən e nian əh, rəhan nɨmɨsən təmɨkə.

9:11: Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgɨn təmən nəhlan, nɨpətɨn məmə in otapəs rəhalat sakrifais mɨn məto-inu nəratən tətatɨg e nɨkilat. Uhgɨn təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pɨsɨn e nəgətunən rəha Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. † **9:20:** Lou təmən məmə nɨmɨsən u leprosi təmol pətan əh tamkɨmɨk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mɨn otamkɨmɨk. **9:21:** Mat 14:36

23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwɨn imə
məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nɨmɨsən, kən netəmim kəmoatasək
pɨk.
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Otiet motuwɨn isəu, məto-inu pətan əkəku un təsɨmɨsən,
məto in tətapɨl əm." Kən ilat kəmotalah e Iesu.
25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwɨn ihluə, kən tuwɨn imə, maskəlɨm nelmɨ pətan
əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.
26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mɨtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikɨn əh, məto iganəmtɨn rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən
mətuagət əfəməh məmə, "!Mipɨ Kig Tefɨt, asəkitun itɨmlau!"
28 Nian Iesu tɨnuwɨn əpəh imə, kən iganəmtɨn rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən
kəm ilau məmə, "?Itəlau nətuahatətə məmə ekɨtun nol-wɨrən nɨganəmtɨtəlau, o kəp?" Kən
ilau kuən-ipən məmə, "Əwəh, Iərəmərə."
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn e nɨganəmtɨlau mən-ipən məmə, "Uhgɨn otol-wɨr
nɨganəmtɨtəlau məto-inu nəmuahatətə lan."
30 Kən nɨganəmtɨlau tɨnəwɨr kən kɨnatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm ilau
məmə, "Onəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim."
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwɨn mɨtəlau e ikɨn
mɨn rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotɨləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o
Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmɨn rat tətatɨg lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah əh, kən tɨnatəghat. Kən nɨmanin netəmim
narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motən məmə, "Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh
Isrel nian kit ne."
34 Məto Farisi mɨn kəmotən məmə, "Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn
məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn."

Iesu nɨkin təmahmə pɨk o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwɨn e taon ne latuənu mɨn rafin, kən matəgətun əpəh e
nɨpəgnoa nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn, kən matol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs, ne netəmim rafin itəm nɨpətɨlat tərat
koatəwɨr.
36 Nian təməplan nɨmanin netəmim tɨnepət pɨk, kən nɨkin təmahmə pɨk olat məto-inu
kɨnotos pɨk nahməən, kən motəruru nasitu-atɨpən e rəhalat nəmegəhən, kɨnotahmen e
sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "!Otəplan-tu! Nagwənən tepət
əpəh e nasumən itəm kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan məsɨn əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn tepət məmə
okotuwɨn kəulək-in nasumən rəhan."

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən mos-ipən nəsanənən kəm
ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim, kən motɨtun nol-wɨrən
nɨmɨsən mɨn rafin, ne netəm mɨn u nɨpətɨlat təmərat.

9:27: Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1

2 Kən inu nərgɨ netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgɨn kit mɨn un Pita; ne
təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nətɨ Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takɨs; ne
Jemes nətɨ Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn
e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwɨn motol wək rəhan,
təmaupən məghat kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotuwɨnən o netəm mɨn un sənəmə noanol
mɨn rəha Isrel, kən məsotuwɨnən e taon kit rəha netəm Sameria,
6 məto onəkotuwɨn o noanol mɨn rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip mɨn koatəlue.
7 Kən nian nakotuwɨn, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, 'Nian itəm Uhgɨn otərəmərə e
netəmim rafin lan, tɨnatuwa iuəhkɨr.'
8 "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatɨmɨs kotəwɨr mɨn. Kən itəmat nəkotəkəike
motol netəm kəmotɨmɨs kotəmegəh mɨn. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike
motol nɨpətɨlat tuwa məwɨr mɨn. Kən netəmim itəm narmɨn rat tətatɨg elat, itəmat
nəkotəkəike matəhg-iarəp narmɨn rat mɨn kotuwɨn isəu olat. Kən nəsanənən itəm
nəmotos, nəməsotosən nəmtɨn. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən
itəmat lan.
9 Nian nakotuwɨn, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmɨkən rəhatəmat kətɨm mɨn. Kən natɨmnat itəm nakoatuwɨn-in, in əm
un, məsotos mɨnən iahgoau kit mɨn. Kən məsotosən put, ne kasɨkɨn rəhatəmat mɨn. Iatən
nəhlan məto-inu tətuatɨp əm məmə katos-ipən kəm iolwək mɨn natɨmnat itəm tətuatɨp o
natɨgən rəhalat.
11 "Nian nakotuwɨn e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nɨkin
tagien məmə nakotuwɨn mətatɨg itəmat min, kən nakoatatɨg ikɨn əh mətoarus-pən nian
nakotiet mɨn.
12 Nian nakotuwɨn kətatɨg e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wɨr kəm ilat məmə,
'Nəməlinuən tətatɨg otəmat.'
13 Kən okəmə netəmim e nɨpəgnoa nimə u, nɨkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs
rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətatɨg olat. Məto okəmə nɨkilat təsagienən otəmat,
nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwɨn.
14 "Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwɨn e rəhalat
nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat,
o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun
məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.
15 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgɨn otakil netəmim, nalpɨnən rəha
netəm mɨn əh in otəskasɨk pɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm kotərat aupən e taon mil
əh, Sotom ne Komora."

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Otətəlɨg-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwɨn
tahmen e sipsip mɨn itəm kəmotuwɨn ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn. Onəkotəkəike motenatɨg
wɨr tahmen e malɨkɨm, kən itəmat motan mətɨg tahmen e mənɨg mak.
17 Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotɨləs itəmat məmə nəkoatətul e
nɨganəmtɨ kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən.

---

* **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasɨk o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19

18 “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwɨn motətul e
nɨganəmtɨ etəm-iasol mɨn rəha kapman mɨn, ne kig mɨn məmə onəkotən-iarəp nəghatən
təwɨr rəhak e nɨganəmtɨlat, kən e nɨganəmtɨ Iaihluə mɨn.
19 Nian ilat okotuwa motɨləs itəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotuwɨn
motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəgɨnən məto-inu Narmɨn Rəha
Uhgɨn, in otos-ipɨnə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatɨp əh.
20 Nəsotəgɨnən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmɨn Rəha rəhatəmat
Tata, otos-ipɨnə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.
21 “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm rəhalat tɨkɨmɨr mɨn məmə
okotohamnu ilat, kən tata mɨn okotol mihin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp mɨn, kən
nɨsualkələh okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata mɨn ne mama mɨn
məmə okotohamnu ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasɨk mətoarus-pən
natɨmnat mɨn un okotol namnun, kən Uhgɨn otosmegəh.
23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagɨm motuwɨn e taon pɨsɨn
kit mɨn. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwɨn rafinən e taon mɨn rəha Isrel
mətoarus-pən Nətɨ Etəmim in otuwa mɨn.
24 “Netəmim itəm koatətəlɨg-in, okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat iəgətun, kən iolwək mɨn,
okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun
rəhalat, kən iolwək mɨn kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol
rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul,
u nərgɨn kit rəha Setan, kən okol tahmen mɨn əm e iolwək mɨn rəha nimə rəhak.”

Etəmim rəha Iesu
təsəgɨnən etəmim
(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəgɨnən netəmim. Natɨmat itəm netəmim
koatəfətain, Uhgɨn otɨləs-iarəpa ikɨn tagəhag ikɨn, kən natɨmnat itəm netəmim
koatəhluaig-in, Uhgɨn otɨləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.
27 Natɨmnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp mɨn
e nəhag-əhagən, kən natɨmnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e
nɨganəmtɨ netəmim.
28 “Sotəgɨnən netəmim itəm kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto okol
kəsotohamnuən narmɨtəmat. Məto nəkotəgɨn Uhgɨn itəm tɨtun nərəkɨnən nɨpətɨtəmat
ne narmɨtəmat e nɨgəm asol.
29 Otəplan-tu. Mənɨg əlkələh mɨn, netəmim koatol-salɨm-in məni əkəku əm. Məto okəmə
rəhatəmat Tata Uhgɨn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsɨmɨsən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgɨn tətafin rafin ilat.
31 !Tol nəhlan, sotəgɨnən! Uhgɨn tolkeike pɨk itəmat taprəkɨs-in mənɨg əlkələh mɨn əh.
32 “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e nɨganəmtɨ netəmim, kən io mɨn iatən-
iarəp nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən
ekən-iarəp e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.
34 “Nɨkitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̇linuən e nətueintən.
Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̇linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou.
35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol tɨməht ilau rəhan tata, kən
pətan otol tɨməht ilau rəhan mama, kən pətan otol tɨməht ilau uhun,

10:20: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26 **10:33:** Luk 12:8-9

36 kən etəmim otol tikimir ilat atip rəhan min.†
37 "Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən
məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-
in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,‡ in təsahmenən məmə
otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in
otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos
nəmegəhən lilin.
40 "Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin
agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm
təmahl-ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun məmə suah u in
ien rəha Uhgin, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm
tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətouən
lan, tahmen əm e etəm ətuatip.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etəmim, məto-inu
in titun məmə rəhak etəmim, nat əpnapin rəhak etəmim in ləhau agin, nipahrienən iatən
kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən."

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min
e nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatig e kalapus, kən in təmətо namnusən e wək itəm Iesu tatol.
Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwin motətapəh ron məmə,
3 "?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgin
etəmim kit min məmə otəpanuwa min?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm
nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərat kinotəto
təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir.
Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis,
kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm
ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o
natimnat itəm io ekol."

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min
u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, "?Aupən, nəmotuwin ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ?Nəmotuwin məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag
tətahləpik-ahləpik əpnapin əm? Kəp.

10:36: Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 **11:5:** Aes 35:5-6; 61:1

8 ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwɨn e napən wɨr
nəmtɨn tiəkɨs? Kəp. Netəm kotuwɨn e napən wɨr tol nəhlan, nian rafin kotatɨg e nimə
rəha kig.
9 ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nɨpahrienən, kən
etəmim əh in ilɨs taprəkɨs-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat-in nian Uhgɨn təmən məmə,
'Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.'
11 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tɨkə itəm təmaiir e nətueintən in ilɨs taprəkɨs-in
Jon Baptais, kən məto etəm ləhau agɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn, in ilɨs taprəkɨs-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn mətoarus-pa roiu,
nərəmərəən rəha Uhgɨn in təskasɨk məmə otol wək matuwɨn. Kən netəmim itəm
kotəskasɨk kotalkut pɨk məmə okotuwɨn motatɨg ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agɨn mətoarus-pa nian rəha Jon, nəghatən mɨn rəha Lou
itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən mɨn rəha ien mɨn rəha Uhgɨn, koatən-
iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn.
14 Kən okəmə nɨkitəmat tagien məmə nakotos nətəlɨgən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm
in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.
16 "?Netəm mɨn u itəm koatatɨg roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nɨsualkələh
itəm koatəpələh ikɨn katol maket ikɨn moatakuhl motaun-in ilat mɨn neen məmə,
17 'Itɨmat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto
itəmat nəkəsotolən danis. Kən itɨmat emoatasək eiuə rəha nɨmɨsən, məto nəsotasəkən
kitat min itɨmat.'
18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətapəs nagwənən matəfak
kəm Uhgɨn, kən məsənɨmən wain. Kən netəmim kotən məmə, 'Suah əh, narmɨn rat kit
tətatɨg lan.'
19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən matənɨm wain, kən netəmim
kotən məmə, 'Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pɨkən ne etəmim rəha napɨsən,
kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takɨs, ne netəmim itəm nol təfagə.' Məto
netəmim itəm koatətəu-pən nɨtunən rəha Uhgɨn koatol wək wɨr mɨn. Kən wək wɨr mɨn əh
koatəgətun məmə nɨtunən rəha Uhgɨn in nɨpahrienən."

Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasɨk e netəm e taon mɨn əh itəm in təmol nat pɨspɨs tepət ikɨn
e nɨganəmtɨlat. Təməghat nəhlan məto-inu ilat kəsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o rəhalat
nolən rat mɨn.
21 Təmən məmə, "!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat
netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pɨspɨs tepət
e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol
netəmim əh-ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nolən rat mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e
natɨmnat rat motuwɨn moatəpələh e nəmtap e nɨgəm motəgətun məmə koatəto tərat agɨn
o rəhalat nolən rat mɨn.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim,
nalpɨnən rəhatəmat in otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Taea ne Saeton aupən
ikɨn.

11:10: Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nɨsiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatɨp rəha Kristo itəm Uhgɨn otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tɨnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwɨr taprəkɨs-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgɨn nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otɨləs-ipər itəmat e ikɨn
rəha nɨsiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgɨn otəhlman itəmat nakotuwɨn ləhau
agɨn, imə naulɨsən, məto-inu emol nat pɨspɨs tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol
natɨmnat mɨn əh əpəh Sotom, kən netəm ikɨn kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən, kən okol
Uhgɨn təməsərəkɨnən Sotom, kən təmətatɨg əm mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim,
nalpɨnən rəhatəmat in otəskasɨk, taprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Sotom aupən ikɨn.”

Itəmat itəm nɨnotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə rəha natɨmnat
rafin ilɨs e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nɨpətɨ
natɨmnat mɨn u e nɨganəmtɨ netəmim itəm kotenatɨg motɨtun wɨr nat. Kən nəmol-arəp
kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr.
26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nɨtunən rafin agɨn
kəm io. Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr io u Nətɨ Uhgɨn, məmə io pah ətuatɨp. Məto Tata
Uhgɨn əm tɨtun. Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr Uhgɨn, məto io pɨsɨn əm u Nətɨ Uhgɨn,
ekɨtun, ne netəmim itəm io emɨtəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgɨn kəm ilat.
28 “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pɨk wək kən nɨnotəpou o natipa-inən katipa
əfɨgəm mɨn, kən ekos-ipɨnə namegən.†
29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-
inu io etəm mətɨg, kən rəhak nətəlɨgən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat
nəmegəhən.
30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipɨnə kəm itəmat in tɨmətɨg, kən rəhak katipa in
toigoig.”

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwɨn-pən e
nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumɨs təmus ilat, kən
kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi mɨn kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən
kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha
Sapat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefɨt təmol
aupən, nian in ne rəhan mɨn netəmim nəumɨs təmus ilat?
4 In təmuwɨn imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgɨn, kən mos pɨret mun itəm pris mɨn kɨnotos-
ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pɨret əh, Lou tatən məmə pris
mɨn əm kotɨtun nunən.
5 ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris mɨn əpəh e Nimə Rəha
Uhgɨn, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgɨn tatəplan məmə
nat əh in tətuatɨp əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikɨn-u in ilɨs taprəkɨs-in Nimə Rəha Uhgɨn.
7 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən məmə,

11:23: Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfɨgəm məto-inu Lou mɨn u, ilat kotəskasɨk pɨk, kən tiəkɨs o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42

‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik tətagien.’
Okəmə nəkotɨtun nɨpətɨ nəghatən u, kən netəm mɨn u itəm kotətuatɨp, okol nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nətɨ Etəmim, io Iərəmərə rəha Sapat.”
9 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, maliwək matuwɨn əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən rəhalat.
10 Kən əmun ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro? ?In tətuatɨp e Lou məmə e Sapat, etəmim tɨtun nol-wɨrən etəmim itəm tatɨmɨs?” Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-in nat tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotɨləs-ipən in e kot ron.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwɨg-pən e noakɨmɨl e Sapat, nɨkitəmat təht məmə suah əh otuwɨn miuw-pər-pa mɨn? !Əwəh! Otəkəike muwɨn miuw-pər.
12 !Məto etəmim, in nat keike taprəkɨs-in sipsip! Kənu, in tətuatɨp əm e Lou məmə natol nat itəm təwɨr e Sapat.”
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, kən nelmɨn tɨnuwa mɨnəwɨr agɨn mɨn, tɨnahmen e nelmɨn kit mɨn.
14 Məto Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn ihluə mɨnoatəte noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgɨn təmɨtəpun

15 Kən Iesu təmɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmiet ikɨn əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisɨg in. Kən in təmol-wɨr nɨmɨsən rafin rəhalat kotuwa motəwɨr mɨn.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim mɨn.
17 Natɨmnat mɨn əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn otuwa mol nɨpahrienən lan. Uhgɨn təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,
18 “Inu iolwək rəhak itəm io enɨtəpun rəkɨs,
iakolkeike pɨk in, kən nɨkik tagien pɨk ron.
Kən io oekol məmə Narmɨn Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatɨp rəhak ne nosmegəhən rəhak e nɨganəmtɨ netəmim e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pɨkən ikɨn netəmim kotargəfɨmən ilat mɨn ikɨn.
20 In etəm mətɨg,
kən in otol təwɨr kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tɨkə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatɨp, otol win e nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən tətatɨg lan,
məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul (Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotɨləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nɨganəmtɨn təpɨs kən təsəghatən məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan. Kən Iesu təmol-wɨr mɨn, kən suah əh tənatəplan nat kən mɨnatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmɨlat təmiwɨg motən məmə, “?Okəmə naka suah u in Mipɨ Kig Tefɨt itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?”

12:7: Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatɨp rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmɨs agɨn-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4

24 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, “Suah əh
tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmɨn rat
mɨn.”
25 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəmim e
kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit
o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn taon un o latuənu un.
26 “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol atɨp əm
tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e
rəhatəmat mɨn netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha pah? ?
Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat
netəmim okotakil nəghatən mɨn rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən
nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.
29 “Kən ekən e suatɨp kit mɨn tol nulan məmə, etəmim kit tɨkə məmə tɨtun nuwɨnən e
nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmɨk rəhan natɨmnat. Məto otaupən məlis
ətain etəm u itəm təsanən, uarisɨg təpanuwɨn imə məmki-rəkɨs rəhan natɨmnat.
30 “Etəm u itəm təsuarisɨg-inən io, in rəhak tɨkɨmɨr. Kən etəm u itəm təsargətainən sipsip
mɨn, in tatoor ilat kotagɨm atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rafin pɨsɨn pɨsɨn,†
ne nəghatən rat mɨn rafin pɨsɨn pɨsɨn itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpɨnən kən
məsaluinən nəghatən rat mɨn itəm netəmim koatən e Narmɨn Rəhan.
32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nətɨ Etəmim, kən Uhgɨn otaluin kən məsalpɨnən. Məto
etəmim itəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, Uhgɨn okol təsaluinən nian kit, e nətueintən
u, ne e nian itəm tatuwa.‡
33 “Okəmə nɨg in təwɨr, kən noan in təwɨr, okəmə nɨg in tərat, kən noan in tərat. Tol
nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nɨg məmə nɨg in təwɨr o nɨg in tərat.§
34 ! Itəmat nəkotahmen e sɨnek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm
nakotərat. Okol nəsotənən nat təwɨr kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat
naka itəm tərioah e nɨkin.
35 Etəmim itəm nətəlɨgən təwɨr tərioah e nɨkin, nian rafin in tatən nat itəm in təwɨr. Kən
etəmim itəm nətəlɨgən rat tərioah e nɨkin, nian rafin in tatən nat itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgɨn otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-
iarəp kəm in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapɨn mɨn rafin rəhalat.
37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pɨsɨn mɨn rəhatəmat, məmə itəmat netəm
kotətuatɨp o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun mɨn neen rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun.
Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapɨspɨs itəm ik onəkol.”;
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs
rəhatəmat nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah

---

12:24: Mat 9:34; 10:25 **12:28:** Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgɨn tətafəl rəkɨs nolən rat mɨn nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpɨnən rəhalat nolən rat mɨn. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm mɨn u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wɨr netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn in Setan. Netəmim neen mɨn kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. § **12:33:** Nɨpətɨ nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwɨr məto-inu tatol əm natɨmnat wɨr mɨn. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30

pɨsɨn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kɨsɨl lapɨn ne nərauiəgən e nərpɨ nəm asol, kən Nətɨ Etəmim, in otəməhl nian kɨsɨl lapɨn ne nərauiəgən əpəh e nɨki nəptən.
41 "E nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotɨtun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən o rəhalat nolən rat mɨn. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Jona tɨnuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikɨn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
43 "Nian narmɨn rat tiet e etəmim, kən in otuwɨn maliwək mətan əpəh ikɨn nɨg ne niamɨtə tɨkə ikɨn, kən nəhau tɨkə ikɨn, mategəs-in ikɨn otatɨg mameg ikɨn, məto təsəplanən.
44 Kən tən atɨp əm kəm in məmə, 'Ekɨtəlɨg-pən e rəhak nimə itəm emɨsɨ-pən ikɨn.' Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tɨkə ikɨn, kən kəmafəl, kən məlɨn wɨr natɨmnat.
45 Kən tuwɨn mit narmɨn rat sepɨn mɨn itəm kotərat pɨk taprəkɨs-in in, kən motuwɨn imə motatɨg, kən natɨgən rəha suah əh roiu tərat pɨk taprəkɨs-in rəhan natɨgən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatɨg roiu."

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mɨn koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.
47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Rəham mama ne piam mɨn əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik."*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, "?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mɨn?"
49 Kən məg-ətuatɨp-in-pən nelmɨn məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, "!Inu rəhak mama ne piak mɨn!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilɨs e nego e neai, in piak, ne wɨnɨk, ne rəhak mama."

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatɨp əh, Iesu təmiet e nimə muwɨn matəpələh əpəh iuəhkɨr e nɨkalɨ Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kɨtəlau in, kən in təmuwɨn e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natɨmnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən mɨn.
Təmən məmə, "Etəmim kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan nɨkuti wit əpəh e rəhan nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nɨkuti wit, neen kəmotɨsas-pən e suatɨp, kən mənɨg mɨn kəmotuwa motun ilat rafin.
5 Kən nɨkuti wit neen kəmotɨsas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkɨr əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsɨn əm.
6 Məto nian mɨtgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokɨlat təseiuaiu pɨkən.

12:39: Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tɨkə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə məto
nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis.
8 Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-in noalat,
neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u."
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, "? Tahro natəghat kəm
netəmim e nimaa nəghatən min?"
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən nəhlan məto-inu itəmat un, Uhgin
təmerəh e suatip otəmat məmə itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəmərəən
rəha Uhgin. Məto ilat əh, Uhgin təməserəhən e suatip nulan olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgin otos-ipən min nitunən
kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-
irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto kəsotitunən,
kən ilat koatəto pap məto kəsotitun wirən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nipahrienən lan. In
təmən məmə,
'Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotitunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotitunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.'
16 Məto itəmat u, Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan,
nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.
17 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət
kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto kəsotəplanən. Kən
motolkeike pik məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətoən."
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Itəmat otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun nipəti
nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit.
19 Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən rəha
nərəmərəən rəha Uhgin, məto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən
əh itəm təmuwin e nikin.
20 "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim
itəm tatəto nəghatən rəha Uhgin, kən mos e nikin agien,
21 məto nokin təseiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o
nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.
22 "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm təto
nəghatən rəha Uhgin, məto rəhan nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən
in tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha
Uhgin, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.
23 "Məto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etəmim itəm təto
nəghatən rəha Uhgin kən mitun nipətin. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian
neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate."

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24
13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

Nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat matən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nɨkuti wit e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan mɨn netəmim kəmoatapɨl, rəhan kit tɨkɨmɨr təmuwɨn mərakin nɨkuti manuwɨhl rat mɨn e rəhan nasumən, kən magɨm.
26 Kən nɨkuti wit wɨr mɨn kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kəmotər mɨn motuwa motol iahgin.
27 "Kən slef mɨn rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, 'Etəm-iasol. ?Nɨkuti wit mɨn itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nɨkuti wit wɨr mɨn əm, o kəp? ?Məto tahro nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kɨnotər?'
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Tɨkɨmɨr kit təmol nat əh.'
"Kən rəhan slef mɨn kotən-ipən kəm in məmə, '?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itɨmat ekotuwɨn kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn əh?'
29 "Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwɨn kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn, kən məta nakotew rəkɨs mɨn wit wɨr mɨn.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tɨnɨmətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəuləк-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkɨs manuwɨhl itəm tərat motəlis o nərakin-pənən e nɨgəm. Uarisɨg okotəuləк-in wit wɨr mɨn moatəmɨk moatuwa e nɨpəgnoa nimə rəhak itəm katəlɨn nagwənən ikɨn.' "

Nimaa nəghatən e
*nɨkuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e nɨkuti mastat itəm etəmim təmos muwɨn məfe e rəhan nasumən.
32 Nɨkuti mastat əh in nətɨn agɨn, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nɨg kit, kən mənɨg mɨn itəm koatiwɨg ilɨs okotuwa motol nimaalat e nelmɨn mɨn."

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen-pən e is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."
34 Natɨmnat mɨn əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nɨpahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən.
35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nɨpahrienən lan. Təmən məmə,
"Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
Ekən-iarəp natɨmnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu."

Iesu təmən nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl

36 Kən Iesu təmiet rəkɨs e netəmim, kən muwɨn e nɨpəgnoa nimə kit. Kən rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, "Ən-tu kəm itɨmat nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm təmər e nasumən."
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm təmərakin nɨkuti wit e nasumən, inu io, Nətɨ Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nɨkuti wit wɨr mɨn, ilat u netəmim rəha Uhgɨn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwɨhl rat mɨn, ilat netəmim rəha Setan.
39 Kən tɨkɨmɨr itəm təmuwɨn mərakin manuwɨhl rat, in Setan. Kən nian okəuləк-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəuləк e nasumən, ilat u nagelo mɨn.
40 Okotəmɨk manuwɨhl rat motan-ətɨp e nɨgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.

---

* **13:30:** Mastat in nɨg itəm katol-pən nɨkutin e nagwənən məmə tatəpien wɨr. Nɨkutin in natiəkəku agɨn. **13:35:** Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2

41 “Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe
rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat min.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətain
nəluilat min.
43 Kən netəm kotətuatip okotasiə tahmen e mit e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgin.
Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e bokis məni
kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig
mitənim min. Nikin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən
mos-nəmtin nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e etəmim itəm tategəs-in
natimnat, kən matol-salim-in min. Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən
məmə perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan
natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nian
netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pisin pisin min lan.
48 Nian net tinərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm min motaii-pən nəm
wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. 49 Kən e namnun
nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək
moatəgətain nəluilat.
51 “?Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.”
52 Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun min rafin rəha Lou itəm kəməgətun
wir ilat e nərəmərəən rəha Uhgin, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə
tepət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat
oas.”†

Ien itəm kəsisiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh,
54 muwin iman ikin. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən
narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh
o nolən nat pispis min?
55 Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan
mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min
əh?”
57 Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiai-
in. Məto rəhan min netəmim əpəh latuənu ne rəhan min netəmim e nipəgnoa nimə rəhan,
ilat əm kəsotisiai-inən.”
58 Kən təməsolən nat pispis tepət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

13:41: Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12 **13:50:** Mat 13:42; Luk 13:28
† **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgin itəm kəmətə rəkis e Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən Kalili, təmətо namnusən rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə, "Suah u in Jon Baptais itəm
təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs mɨn."

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan mətо-inu in təmohamnu rəkɨs Jon Baptais. Inu namnusən e nɨmɨsən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmaklə̇h-in Herotias u pətaguɨhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, "Təsətuatɨpən məmə nəkɨləs pətan u, mətо-inu nakatətgəhl Lou." Kən Herot Antipas təmaskəlɨm Jon o Herotias, məlis ətain, mɨləs-ipən e kalapus.

5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, mətо təməsolən mətо-inu tatəgin netəmim. Ilat koatɨsiai-in Jon moatən məmə in ien kit.

6 Mətо nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nətɨ Herotias, təmol danis aupen e nɨganəmtɨ netəmim rafin. Kən rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nɨkin təmuwɨn pɨk lan,

7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike.

8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, "Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikɨn-u mos-ipa kəm io roiu."

9 Kən kig, nɨkin təpou. Mətо təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotol nəwia nətɨ Herotias, mətо-inu o rəhan noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm təmol e nɨganəmtɨ netəmim.

10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e kalapus, kən ilat kəmotətatɨp rəkɨs rəhn-kapə Jon ikɨn əh,

11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nətɨ Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama.

12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm, kən motuwɨn motən-ipən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təmətо namnusən əh, kən təmətɨpən e bot kit muwɨn əpəh ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn. Mətо nian nɨmanin netəmim kəmotɨtun ikɨn təmuwɨn ikɨn, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu mɨn motaliwək ipar motuarisɨg-in Iesu.

14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nɨmanin netəmim tepət, kən nɨkin təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.

15 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron moatən məmə, "Ikɨn-u, ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn, kən otəsuwəhən talugɨn. Ahl-ipən nɨmanin netəmim məmə okotuwɨn latuənu mɨn motos-nəmtɨn nɨgɨlat neen nagwənən."

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kəp. Otəpəs əm ilat kotatɨg, kən itəmat əm otagwən ilat."

17 Mətо komotən-ipən kəm in məmə, "Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu."

18 Kən təmən məmə, "Otos motuwa kəm io."

19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e manuwɨhl. Kən təmos pɨret faif ne nəm kəiu əh, masɨpər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas pɨret. Kən təmos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nɨmanin netəmim.

14:3-4: Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26 **14:19:** Mat 15:35-39; Mak 8:6-10

20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpɨlat tasis. Kən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotapəs,
netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wɨr.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto kəsafinən
nɨpɨtan ne nɨsualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətɨpən e bot motaupən moatuwɨn
entənɨpən-pən e lek, məto in otahl-ipən netəmim kotɨtəlɨg-pən iməlat mɨn ikɨn.
23 Nian tɨnahl-ipən rəkɨs netəmim, kən muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit in pɨsɨn əm, məmə
otəfak. Nian tɨnalugən, Iesu pɨsɨn əm əh-ikɨn,
24 məto bot tɨnuwɨn rəkɨs ilugɨn e lek, kən tɨnatɨləs pɨkən nɨmətag, kən peau-peau mɨn
kɨnoatoh bot.
25 Kən lapɨn iuəhkɨr o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgɨn
pɨk moatən məmə, "!Ei, narmɨ etəmim kit!" Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgɨn.
27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, "!Ei, nɨkitəmat tətul məha-məha. Io
əpəh. Sotəgɨnən!"
28 Kən Pita təmə, "Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau
mɨnə."
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Wa."
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwɨn o Iesu.
30 Məto nian təməplan nɨmətag, kən nɨkin təməgɨn pɨk, kən mɨnətuoun mətamnɨm
mətasək-pən o Iesu matən məmə, "!Iərəmərə, asitu lak!"
31 Kən roiu agɨn, Iesu təmea-pən maskəlɨm Pita, kən mən-ipən kəm in məmə, "Ik rəham
nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?"
32 Kən nian kəmuətɨpən e bot, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nɨsiaiiən asol kəm in moatən məmə, "Pahrien, ik
Nətɨ Uhgɨn."
34 Nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikɨn əh kɨnotɨtun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwɨn mɨtəlau o
netəmim e latuənu mɨn rafin əh-ikɨn. Kən kəmotos rəhalat mɨn netəmim itəm koatɨmɨs
motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatɨmɨs okotek əm nɨpəgnəmtɨ kot rəhan. Kən
ilat rafin itəm kəmotek nɨpəgnəmtɨ kot rəhan, rəhalat nɨmɨsən təmɨkə, kən kəmotəwɨr.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkɨmɨk
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi mɨn neen ne iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən Jerusalem motuwa o
Iesu. Kən motətapəh ron məmə,
2 "? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi mɨn aupən
kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmɨlat."
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro itəmat mɨn nakoatətgəhl Lou rəha
Uhgɨn o naskəlɨm əskasɨkən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgɨn təmən məmə, 'Nəkotəkəike motɨsiai-in rəhatəmat tata ne
mama,' kən təmən mɨn məmə, 'Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike
kohamnu.'

14:23: Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37 **14:31:** Mat 8:26; Mak 4:39 **14:36:** Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9

5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikɨn itəm in tɨtun
nasituən e rəhan tata ne mama lan, in tɨtun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pɨsɨn
məni u məmə rəha Uhgɨn,’
6 kən okol in otəsɨsiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E nolən əh,
itəmat noatol nəghatən rəha Uhgɨn tatol nat əpnapɨn lan, məto-inu itəmat nakotolkeike
məmə nakotaskəlɨm kastom rəhatəmat mɨn əm.
7 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Ien Aesea təməghat-in itəmat
ətuatɨp nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
8 ‘Netəm mɨn u koatɨsiai-in io e nohlɨlat əm,
məto nɨkilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapɨn əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mɨn rəhak,
məto in nəghatən mɨn rəha netəmim əm.’ ”
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə,
“Otətəlɨg-in-tu, kən motɨtun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat naka
itəm tatiet e nohlɨ etəmim, in tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “?Nəkɨtun məmə Farisi mɨn,
nɨkilat tərat nian kəmotəto nəghatən əh?”
13 Kən təmən-ipən məmə, “Nɨg mɨn rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən,
okew-pər ilat nokɨn.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto nɨganəmtɨlat təpɨs. Okəmə etəmim itəm
nɨganəmtɨn təpɨs tit etəmim kit mɨn itəm nɨganəmtɨn təpɨs, kən ilau kərən okiaiwɨg-pən
e noakɨmɨl.”
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən kəm itɨmat.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat mɨn
nəsotɨtunən əh?
17 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn e nohlɨ etəmim meiuaiu e nərpɨn, kən
miet mɨn e nɨpətɨ etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kən matiet e nohlɨ etəmim, matol etəmim
tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kotol nulan: nətəlɨgən
tərat mɨn; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion
ilat mɨn; nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto okəmə suah kit
təsaikuasən nelmɨn kən mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Nahatətəən rəha pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl
ikɨn.
22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh məmə,
“Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun io. Narmɨn rat kit təskasɨk təmatɨg e nətɨk pətan matərəkɨn
in.”
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa
moatəkəike ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəməh matuarisɨg-in
kitat.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip mɨn rəha noanol rəha
Isrel itəm kəmotəlue.”
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e Iesu matən məmə, “Iərəmərə, asitu lak.”

15:9: Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19 **15:24:** Mat 10:6

26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatɨpən məmə ekos nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mɨn.”*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Məto kuri mɨn koatun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha iərəmərə mɨn rəhalat.”
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nɨpahrienən.” Kən roiu agɨn, netɨn pətan təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek Kalili. Kən mər muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit kən matəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk netəm mɨn u itəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat iuəhkɨr o Iesu, kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr, ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u. Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-roiu, kən nat tɨkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn, nəumɨs tus ilat, mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp.”
33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pɨret u ikɨn-u, ikɨn taruən-aruən ikɨn itəm tahmen məmə okotagwən nɨmanin netəmim lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pɨret kuwəh u nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pɨret sepɨn ne nəm əkəku noan məsɨn əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos pɨret ilat sepɨn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mɨn, kən kotos-ipən kəm netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpɨlat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətɨm asol ilat sepɨn, kəmotər kər wɨr.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nɨpɨtan ne nɨsualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nɨmanin netəmim koatuwɨn, kən in təmətɨpən e bot muwɨn ikɨn Makatan.

16

Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi mɨn ne Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pɨspɨs asol itəm otəgətun məmə Uhgɨn təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tɨnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawɨg tərauiə, məto-inu napuə tɨnasiə.’

* **15:26:** Nəghatən u ‘nɨsualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihluə mɨn. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14 * **16:1:** Farisi mɨn ne Satusi mɨn, nɨkilat təht məmə Iesu tərurу nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsɨsɨ-pən e Uhgɨn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

3 Kən laulaugɨn nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfɨk, məto-inu napuə tɨnasiə mɨtəlau.’
Nəkotɨtun nənən nɨpətɨ nəmtətin mɨn e nɨmal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən
nɨpətɨ nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən
o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pɨsɨn. Kən roiu
nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn
otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat
matuwɨn.

Is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn (Mak 8:14-21)

5 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatuwɨn entənɨpən-pən e Lek Kalili, rəhan
netəmim kəmotaluin məmə okotos pɨret neen. Kən nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn
ne Satusi mɨn.”
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin
nəmɨkən pɨret neen.”
8 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat
nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat mɨn məmə pɨret tɨkə otəmat?
9 ?Nəsotɨtunən əh, o kəp? ?Nɨnotaluin pɨret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan
lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
10 ?Kən nɨnotaluin pɨret sepɨn u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisɨg,
nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
11 ?Tahro itəmat nəsotɨtunən məmə esəghat-inən pɨret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi
mɨn ne Satusi mɨn.”
12 Kən e nian əh, ilat kəmotɨtun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pɨret məmə
okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən mɨn itəm Farisi mɨn ne Satusi mɨn
koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikɨn Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “?
Netəmim kotən məmə pah u io, Nətɨ Etəmim?”
14 Kən kotən-ipən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais, neen koatən məmə ik ien
Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən ikɨn.”
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, ik
Nətɨ Uhgɨn itəm tətatɨg matəmegəh.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik, Saimon nətɨ
Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego
e neai itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipɨnə kəm ik məmə ik Pita, u nɨpətɨn təmə kəpiel. Kən ekiləkɨn rəhak
niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nɨmɨsən† otəsaprəkɨs-inən.
19 Ekos-ipɨnə kəm ik nepətən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego
e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosɨg-in
nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin.”
20 Kən mən-ipən əskasɨk kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit
məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmɨmɨs, məto nɨmɨsən, rəhan nəsanənən tɨkə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgɨn. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwɨn
Jerusalem, kən etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn
rəha Lou, okotol in təto nahmməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisɨg e nian
kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, "Iərəmərə, Uhgɨn
otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nɨpahrienən lan!"
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, "!Setan! !Uwɨn isəu ron io! Ik nətahtosɨg-
in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in nətəlɨgən rəha netəmim əm."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəmim itəm tolkeike məmə
otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan nəmegəhən e
nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o
nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
26 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan otɨmɨs kən
təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-
ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nətɨ Etəmim epanuwa itɨmat nagelo mɨn e nəsanənən ne
nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək
ətuatɨp itəm kəmotol.
28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukɨn-u itəm kəsotɨmɨsən
motəmegəh əm nian Nətɨ Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin."

17

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal
motuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot əfəməh, ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpətɨ Iesu təməuhlin muwa mol pɨsɨn. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag
tahmen e mɨtgar, kən rəhan natɨmnat tɨnuwa məruən məhag-əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə. Təwɨr məmə itɨməhal eməhaluwa
ikɨn-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham kit, kən rəha Moses kit,
kən rəha Elaija kit."
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən
kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, "Inu nətɨk itəm iakolkeike pɨk.
Nɨkik tagien pɨk ron. !Əhalətəlɨg-in in!"
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalɨsɨ-pər məhalɨtənɨm-pən
rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, "Əhalətul. Əsəhaləgɨnən."
8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, "Əsəhalənən kəm etəmim
kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nətɨ Etəmim otəmegəh mɨn e nɨmɨsən."

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12 **17:2:** 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

10 Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun mɨn rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn?”*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nɨpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wɨr mɨn natɨmnat rafin.
12 Məto ekən-ipɨnə kəm itəməhal məmə, Elaija tɨnuwa rəkɨs, məto netəmim kəsotɨtunən in, kən motol tərat lan. E nolən ahmen mɨn əm, Nətɨ Etəmim otəto nahməən e nelmɨlat.”
13 Kən rəhan netəmim kɨnotɨtun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit (Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

14 Nian kɨnotiet-pa o nɨmanin netəmim, suah kit tuwa mɨsin nulɨn aupən-in Iesu,
15 kən məmə, “Iərəmərə, asəkitun nətɨk. Tətaut, kən matəto pɨk nahməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nɨgəm, matiet-pən ləhau e nəhau.
16 Emɨləs muwɨn o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wɨrən.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən nɨnotuwɨn isəu o suatɨp rəha Uhgɨn. ?Onəghan nəpanotɨtun? ?Oekətatɨg kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otɨləs suakəku motuwa kəm io.”
18 Kən Iesu təməghat əskasɨk kəm narmɨn rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agɨn suakəku təməwɨr.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pɨsɨn ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itɨmat ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, nat əpnapɨn tahmen e nɨkuti mastat u nətɨn agɨn, kən nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot u məmə, ‘Otiet u ikɨn-u, muwɨn ikɨn əh,’ kən nɨtot otiet, kən nat kit tɨkə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†
22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nətɨ Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərat pɨk agɨn o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgɨn

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha takɨs rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəgətun tatətou takɨs u, o kəp?”
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”
Nian Pita təmuwɨn e nɨpəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nɨkim təht mə naka? ?Kig mɨn rəha nətueintən koatos takɨs o pah, koatos o rəhalat mɨn netəmim, o netəm pɨsɨn mɨn?”
26 Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pɨsɨn mɨn.”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən.
27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat otat. Kən tol nəhlan, təwɨr məmə ik onəkuwɨn əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nɨpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nɨpəgnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takɨs. Os muwɨn mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takɨs.”

---

* **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəlɨgən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh.
17:10: Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

18

Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgɨn
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, "?Pah u in etəm-iasol
e nərəmərəən rəha Uhgɨn?"
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugɨn elat,
3 kən mən məmə, "Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat
motuwa motahmen e nɨsualkələh, okol nəsotuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha
Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, pah u otɨləs-iəhau atɨp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgɨn.
5 "Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nɨkin tagien o nosən
suah u muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos
io mɨn e nɨkin agien.
6 "Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə
otol nolən rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk
taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə
otamnɨm.
7 "Kəsi, nahmməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm
netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mɨn əh okotəkəike motuwa. Məto
kəsi, nahmməən asol otuwa o suah u itəm in suatɨp rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr
pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tɨkə, taprəkɨs-in məmə ik
nataskəlɨm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikɨn, kən kərakin-pən ik e nɨgəm
itəm tatuəp namnun tɨkə.
9 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr
pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nɨganəmtɨm kit tɨkə, taprəkɨs-in inu məmə ik
nataskəlɨm nɨganəmtɨm kərən mil, kən kərakin-pən ik e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun
tɨkə."

Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təmə̇lue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nəkotəkəike moatɨtun wɨr məmə nəsotehm-iəhauən
netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen e nɨsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə
nagelo mɨn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nɨganəmtɨ rəhak Tata u tətatɨg
əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgɨn.*
12 "?Nɨkitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh
təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn
megəs-in itəm un itəm təmə̇lue.
13 Kən okəmə təmə̇plan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nɨkin otagien o sipsip u kitiəh
əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən məmə
rəhan kit suakəku otuwɨn məlue."

Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmə̇te e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tɨkə. In tatən məmə, "Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue." **18:10:** Hip 1:14

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwɨn məplan itəlau pɨsɨn əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatɨpən. Okəmə tatətəlɨg-in ik, rəham
nəghatən otol in tatɨtəlɨg-pa mɨn nakuəwɨr otəlau mɨn.
16 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu məhaluwɨn mɨn məhaləplan
məmə nəghatən mɨn rafin itəm onəkotən, okotɨtun məmə ilat rafin nɨpahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlɨg-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihluə o etəmim rəha nosən məni e takɨs.
18 “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosɨg-in nat kit o nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.
19 “Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgɨn, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən etəmim kəiu o kɨsɨl kəhaluwa kitiəh e nərgək, io itɨmat min ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, “Iərəmərə. ?Ekaluin nolən tərat itəm piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepɨn tahmen, o?”
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakən-ipɨnə kəm ik məmə, sənəmə mau sepɨn əm, məto mau sepɨnte-sepɨn.†
23 “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in tol nulan. Kig kit tolkeike
məmə otəplan-tu kaon mɨn itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in məmə ilat okotətou.
24 Nian tɨnətuoun wək əh, kotɨləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡
25 Məto suah əh tɨnəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən məmə okol-salɨm-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nɨsualkələh, ne rəhan natɨmnat mɨn rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu mɨsin nulɨn aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr məsɨn kəm io məmə ekətou rafin rəhak kaon?’
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon məmə otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwɨn.
28 “Məto nian iolwək u təmuwɨn, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrɨt tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlɨm itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətɨp nentou, matən məmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu mɨsin nulɨn matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr məsɨn kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwɨn mən məmə okɨləs suah u kan kɨləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon mɨn itəm təmol.
31 Nian iolwək mɨn neen kəmotəplan nat əh, nɨkilat təmahmə pɨk ron, kən motuwɨn motən-ipən kəm etəm-iasol natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm tərat agɨn. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.
33 ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7
† **18:22:** Nɨpətɨn rəha “mau sepɨnte-sepɨn” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tɨkə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrɨt tenarius tahmen e wan-hanrɨt-taosan vatu.

34 Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə
etəm tatehm kalapus otol nalpinən kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm
təmol."
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən e
suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin
pahrienən nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat."

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia
entənipən-pən e nikali nəhau Jotan.
2 Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin əh, kən təmol-wir ilat e
nimisən min.
3 Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən
kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, "?Lou tatən məmə iərman titun
napəsən rəhan pətan o nat əpnapin əm kit, o kəp?"
4 Kən təmən-ipən məmə, "?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa
u-roiu, Uhgin u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, 'O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən
mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nipətilau kitiəh.'
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgin tinilpin ilau kinuea minioal kitiəh,
kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən."
7 Kən Farisi min kotən-ipən məmə, "?Məto tahro Moses təmən məmə etəmim titun nos-
ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?"
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel məmə
onəkotapəs rəhatəmat nipitan min məto-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Məto aupən,
təməsolən nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm
təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in
tətakləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip."
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, "Okəmə natigən rəha iərman ne pətan
təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit."
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto
netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin min. Kit okol
təsolən marit məto-inu nipətin məsin tərat nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu
netəmim kəmotərəkin nipətin məsin. Kən kit tatən atip məmə in otəsolən marit məmə otol
wək rəha nərəmərəən rəha Uhgin. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos."

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat,
kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat,
məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha netəmim min u kotol nulan."
15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

18:34: Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11 **19:14:** Mat 18:2-3

Etəm aluə itəm rəhan nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Io ekəkəike mol wək naka itəm in təwɨr məmə ekos nəmegəhən lilɨn?”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwɨr? Suah kitiəh əm itəm in təwɨr. Okəmə nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilɨn, ətəu-pən nəghatən mɨn rəha Lou.”
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, “?Lou mɨn pəhruən?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot,
19 kən mɨsiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik.”
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, “Natɨmnat rafin un iakatol. ?Nat naka mɨn əh-ikɨn itəm eməsolən?”
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən otətuatɨp agɨn, uwɨn mol-salɨm-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat mɨn. Kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”
22 Nian etəm aluə təmətо nəghatən əh, kən təmagɨm matuwɨn nɨkin təpou məto-inu rəhan nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Ekatən pahrien məmə, tiəkɨs o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.
24 Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk məmə etəm rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən motən-ipən məmə, “?Kən pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgɨn, in tɨtun nolən natɨmnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natɨmnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatɨmat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natɨmnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nətɨ Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwɨr agɨn, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh mɨn e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol mɨn ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə mɨn, o pialat mɨn, o wɨnɨlat mɨn, o rəhalat tata o mama, o nenətɨlat mɨn, o rəhalat nəptən mɨn o nərgək, Uhgɨn otos-ipən natɨmnat mɨn əh tepət pɨk agɨn kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisɨg e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul uarisɨg e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək mɨn əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugɨn agɨn məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwɨn e rəhan nasumən.

19:17: Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18 **19:26:** Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

3 “Iuəhkɨr nain klok laulaugɨn, təmiet muwɨn e maket məplan netəmim neen koatətul
məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mɨn, otuwɨn motol wək əpəh e rəhak nasumən,
kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatɨp.’
5 Kən kəmotuwɨn.
“Kən iuəhkɨr o tina, təmiet muwɨn mol nat kitiəh əm, kən mol mɨn e tri klok ehnaipən.
6 Kən iuəhkɨr e faif klok ehnaipən, təmiet muwɨn məplan netəmim neen mɨn koatətul
əpnapɨn əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul ikɨn-u nian apiəpiə kit,
məsotolən nat kit?’
7 Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itɨmat məmə ekotol wək rəhan.’
Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mɨn otuwɨn kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat
kəmotuwɨn.
8 “Nian tɨnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm
tatehm rəhan iolwək mɨn məmə, ‘Aun-in iolwək mɨn kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni.
Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisɨg muwɨn mətoarus netəm kəmotaupən
motol wək.’
9 “Kən iolwək mɨn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat
wan tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotaupən kol wək, nɨkilat təht məmə okotos məni
taprəkɨs-in itəm mɨn u kəmotol wək uarisɨg. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmotos mɨn əm wan
tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat təsagienən o
məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 ‘Netəm mɨn u itəm kəmotol wək uarisɨg, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto
ik nəmətou itɨmat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itɨmat emotol wək asol e nərauiə
əskasɨk e nian apiəpiə.’
13 “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esaklah-inən ik. ?Nəmən
məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp?
14 Os rəham məni matuwɨn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisɨg
tahmen əm lam.
15 Rəhak u məni. ?Ekɨtun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak
olat məto-inu io iakəwɨr olat?’ ”
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol
nəhlan, etəm tatuarisɨg otaupən, kən etəm tətaupən otuarisɨg.”

Iesu təmən-iarəp rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pɨsɨn, kən
təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 “Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol
mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən
motətu-pər io e nɨg kəməluau məmə ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh
mɨn io e nɨmɨsən.”

Nətapəhən rəha mama kit o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tɨləs nətɨlau mil muwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu, matətapəh-in
nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətɨk mil u, ilau kərən kit otəpələh e nɨkaləm matɨp, kən kit təpələh e nɨkaləm mol, ikɨn mɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən, nian natərəmərə lan.”
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənɨm-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat.”
24 Nian netəmim ten mɨn rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən nemə̇ha təmol pɨk ilat o suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihluə mɨn. Ilat koatol təskasɨk pɨk kəm rəhalat netəmim mɨn. Kən rəhalat kapman mɨn koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nətɨ Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn.”

Iganəmtɨn rat mil kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nɨmanin netəmim kəmotətəu-pən in.
30 Kən iganəmtɨn rat mil kəiu katuəpələh e nɨkalɨ suatɨp, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatɨp matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “! Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
31 Kən məto, nɨmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuagət pɨkən, məto ilau kuagət pɨk agɨn mɨn məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”
33 Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nɨganəmtɨlau. Kən roiu agɨn, kɨnatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kɨnotuwa Petfas e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikɨn əh, nakuəplan togki kit kəmərutain ilau nətɨn. Kən nəkiakɨs ilau muasɨg muea kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iərəmərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?’ **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nɨpahrienən.
Ien təmən məmə,
5 “Otən-ipən kəm Nətɨn Pətan Saeon* məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəlɨgən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətɨn əm.’ ”
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə okioal.
7 Kəmuasɨg togki ne nətɨn, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot mɨn, kən
Iesu təpələh-pər lan. 8 Nɨmanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot mɨn əpəh e suatɨp,
kən neen kotəte nɨmalɨ nɨg mɨn, kən motəpen ilat e suatɨp.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nɨmanin netəmim itəm kotuarisɨg-in
Iesu, koatagət əfəməh moatən məmə,
“!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikɨn nɨkilat təmaut, kən moatən
nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nɨtən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-
salɨm-in ne moatos-nəmtɨn natɨmnat əh-ikɨn məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin
tepɨl mɨn itəm kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea mɨn rəha netəm mɨn u koatol-salɨm-
in ioen mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, ‘Rəhak nimə,
okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən,’ məto itəmat nəmotol məmə
in ‘nimə rəha iakləh mɨn.’ ”
14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəplan nat wɨr mɨn itəm in
təmol, kən motəplan mɨn nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, moatən
məmə, “!Hosana o Mipɨ Tefɨt!” neməha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nɨsualkələh koatən, o kəp?”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen
kəm Uhgɨn itəm tatən nulan məmə,
‘E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik’?”
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon Petani, mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtəlɨg-pən Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən təmuwɨn ron məto təsəplanən noan kit,
tatəplan əm nɨmalɨn. Kən təmən-ipən kəm nɨg u məmə, “!Okol nəsoe mɨnən!” Kən roiu
agɨn, nɨg təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmɨlat təmiwɨg, kən motən-ipən kəm
Iesu məmə, “?Tahro nɨg əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

---

* **21:5:** Nəghatən u “Nətɨn Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nɨpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ **21:9:** Sam 118:26 **21:13:** Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə okəmə nakoatos na-
hatətəən, kən rəhatəmat nətəlɨgən təsolən kəiu, nəkotɨtun nolən nat naka itəm emol e nɨg
u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot əh məmə, ‘Uwɨn mamnɨm
əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən
rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian təmatəgətun, pris asol mɨn ne netəm-iasol
rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natɨmnat mɨn u e nepətən rəha
pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?”
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə
nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol
natɨmnat mɨn u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə baptais? ?Təmɨsɨ-pən e nego e neai, o rəha
netəmim əm?”
Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-
pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto tahro nəsotənən nɨpahrienən lan?’
26 Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu
nɨkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgɨn.”
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Kən io mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol
natɨmnat mɨn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nɨkitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətɨn
iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətɨk, uwɨn mol wək
u-roiu əpəh e nasumən.’
29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matɨg məuhlin mɨn rəhan nətəlɨgən, kən
muwɨn e nasumən.
30 “Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm in nat kitiəh əm. Kən nətɨn
təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwɨn,’ məto təmapəs-pən e nasumən.
31 “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatɨp. Kən iakatən-ipɨnə nɨpahrienən
məmə, netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp koatuwɨn e nərəmərəən rəha
Uhgɨn aupən etəmat,
32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatɨp rəha nolən ətuatɨp, kən məto
itəmat nəsotənən nɨpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha
suatɨp kəmotən nɨpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən
itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən məsotənən nɨpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu nimaa nəghatən kit mɨn. Etəm-iasol
kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən
mol fenis e kəpiel muwɨn mɨtəlau lan. Kən mol ikɨn kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən
e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə
etəmim otaiu lan matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-
in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan,

21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19 **21:26:** Mat 14:5 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30

məsɨn rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit. 34 Nian krep tɨnəmarəg, kən tahl-
ipən rəhan slef mɨn məmə okotuwɨn e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək
e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsɨn kəm ilat.
35 “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlɨm rəhan slef mɨn, kən motoh kit,
motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kɨsɨl lan.
36 Kən tahl-ipən mɨn slef mɨn neen kotuwɨn olat, ilat tepət taprəkɨs-in itəm aupən mɨn.
Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərat kəm ilat e nolən ahmen mɨn əm itəm kəmotol
kəm netəm aupən.
37 Namnun agɨn, tahl-ipən nətɨn iərman tuwɨn olat, kən mən məmə, ‘Ilat okotəkəike
motɨsiai-in nətɨk.’
38 “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətɨn, kən kotən-ipən kəm ilat
mɨn məmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs
kotuwɨn motohamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
39 Kən kəmotaskəlɨm motatɨpin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”
40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “? Tol nulan,
nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in
nasumən kəm ilat?”
41 Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkɨn agɨn-əh netəm rat mɨn əh, motohamnu ilat.
Kən uarisɨg, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn neen, kən e
nian ətuatɨp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsɨn rəhan.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u, o kəp? Tatən
məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn okoh-rəkɨs otəmat, kən kos-
ipən kəm netəmim mɨn u itəm okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otɨsɨ-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otɨsɨ-
pər lan, otəpələh-ərən in.”‡
45 Nian pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən
kɨnotɨtun məmə tatəghat-in ilat.
46 Kən kɨnotegəs-in suatɨp kit məmə okotɨləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin
nɨmanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marɨt

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə,
2 “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o
marɨt rəha nətɨn.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək mɨn məmə okotuwɨn o netəmim mɨn u itəm təmahl-ipən
rəkɨs nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marɨt. Məto kotən məmə kol
kəsotuwamən.
4 “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen mɨn, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwɨn motən-ipən
kəm netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkɨs e
rəhak nagwənən. Rəhak kau mɨn ne nəti kau mɨn rəhak itəm kotəhg-əhg wɨr, emoh rəkɨs
ilat, kən natɨmnat rafin tɨnahmen. Otuwa e nagwənən rəha marɨt.’
5 “Məto kəsotətəlɨg-inən iolwək mɨn, kən motagɨm mɨn, kit tatuwɨn e rəhan nasumən,
kit tatuwɨn e rəhan stoa.

21:33: Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12 **21:42:** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tɨkə.

6 Kən neen kotaskəlɨm iolwək mɨn rəhan, motol tərat kəm ilat, kən motohamnu ilat.
7 Kən kig, nemə̈ha təmol pɨk. Kən tahl-ipən rəhan mopael mɨn kotuwɨn, kən motohamnu netəmim mɨn u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək mɨn, kən motasiepən e rəhalat taon asol.
8 "Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək mɨn məmə, 'Kɨnol əpen-əpenə rəkɨs e nagwənən rəha marɨt, məto netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn kən motən-ipən kəm netəmim əpnapɨn rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marɨt.'
10 Kən iolwək mɨn kəmotuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn, kəmotuəfɨmɨn netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwɨr ne netəm itəm kotərat, kən ikɨn kətagwən ikɨn təmərioah e netəmim.
11 "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikɨn itəm təsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, '?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt?' Kən suah u tɨnəruru nuhalpɨnən nəghatən rəhan.
13 "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, 'Okotəlis ətain nelmɨn ne nelkɨn, kən motərakin-iarəp əpəh e nalugɨnən itəm ikɨn kətasək ikɨn, kən katəgətain nəluɨtəm ikɨn.' "
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu netəmim tepət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsɨn əm itəm katɨtəpun ilat."

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn motol noa eko-eko mɨn məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatɨpən. 16 Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwɨn o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, "Iəgətun. Ekotɨtun məmə ik etəm ətuatɨp, kən matəgətun ətuatɨp pahrien suatɨp rəha Uhgɨn. Nəsolən məmə nətəlɨgən rəha netəmim okotiuw rəkɨs rəham nətəlɨgən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnapɨn əm.
17 Kən ən-tu kəm itɨmat rəham nətəlɨgən e nat u. ?Tətuatɨp məmə okətou-pən takɨs kəm Kig Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən rat mɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takɨs lan." Kən kotos məni* motuwa kəm in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmɨ pah u, kən nərgɨ pah u e məni u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgɨn, otos-ipən kəm Uhgɨn."
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg. Kən kəmotapəs Iesu motagɨm.

Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh mɨnən e nɨmɨsən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 "Iəgətun. Moses təmən kəm itɨmat məmə, okəmə etəmim otɨmɨs kən məsɨləsən nətɨn kit, kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs əh məmə otɨləs suakəku o niuw-pərən nərɨg rəha pian itəm təmɨmɨs.

22:6: Mat 21:35 **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgɨn u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5

25 “Kən ikɨn əh imatɨmat ikɨn, netəm ilat pialat mɨn ilat sepɨn. Itəm təmaupən maiir
təmol marɨt, kən mɨmɨs, məsɨləsən nətɨn kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlɨmɨs.
26 Kən in mɨn təmɨmɨs məsɨləsən nətɨn kit, kən itəm tatol kɨsɨl lan ne ilat rafin muwɨn
mətoarus-pən itəm tatol sepɨn, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlɨmɨs tɨmɨs.
28 ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itɨmat məmə, e nian itəm Uhgɨn otosmegəh netəmim lan e
nɨmɨsən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepɨn kəmotol marɨt e pətan əh?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən
məto-inu nəsotɨtunən Naoa Rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən, kən netəmim okəsətolən marɨt, okotah-
men e nagelo mɨn əpəh e nego e neai.
31 ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in nian Uhgɨn otosmegəh netəmim
e nɨmɨsən? Tatən məmə,
32 ‘Io Uhgɨn rəha Epraham, io Uhgɨn rəha Aisak, kən io Uhgɨn rəha Jekop.’ In sənəmə
Uhgɨn rəha netəm kəmotɨmɨs, məto in Uhgɨn rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-
pən mɨn e təs miləhal.”
33 Nian nɨmanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilɨs pɨk
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi mɨn kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi mɨn e rəhan nəghatən, kən
Farisi mɨn kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm tɨtun pɨk Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən
nəghatən kit təsətuatɨpən, məmə,
36 “?Lou pəhruən rəha Uhgɨn u in ilɨs pɨk?”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike Iərəmərə Uhgɨn rəham e nɨkim
rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilɨs pɨk.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkɨr tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik.’
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətɨ Lou rafin, ne naoa rəha ien mɨn rafin aupən.”

Kristo in nətɨ pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi mɨn kotuəfɨmɨn ilat mɨn, kən Iesu təmən-ipən məmə,
42 “?Nɨkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa? ?In tatɨsɨ-
pən e noanol rəha pah?”
Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefɨt.”
43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefɨt, itəm tatəghat e narmɨn rəha Uhgɨn,
tətaun-in Kristo məmə ‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nɨkalɨk e nelmək matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus ekɨləs-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn ləhau e nelkəm.” ’
45 ?Kən okəmə Tefɨt tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’ kən otahro məmə Kristo in
mipɨ Tefɨt rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpɨnən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwɨn, kəmotəgɨn o
nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol min-nəhlan.

22:32: Eks 3:6 **22:37:** Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14 **22:42:** Jon 7:42
22:44: Sam 110:1; Mat 26:64

23

Nahməən asol sepɨn
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim ne rəhan mɨn netəmim məmə,
2 "Iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn koatos nepətən məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses
kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natɨmnat rafin itəm koatən kəm itəmat.
Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasɨk mɨn itəm kotahmen e katipa
əfɨgəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmɨlat məmə okasitu elat.
5 "Natɨmnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan. Nəkotɨtun paos
itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn ikɨn, kənu motəlis rəhalat-
kapə ne nelmɨlat lan.* Məto rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn, rəhalat paos in
iahgɨn taprəkɨs. Kən nəkotɨtun nol əlkələh mɨn itəm koatəkul-pən e nɨpəgnəmtɨ kot mɨn,
itəm tatəgətun məmə etəmim in təskasɨk o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun mɨn rəha
Lou ne Farisi mɨn, rəhalat nol kaifəməh pɨk. 6 Kən e lafet mɨn, ilat kotolkeike ikɨn rəha
nɨsiaiiən, kən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh ima netəm-
iasol mɨn ikɨn.
7 Kən e ikɨn katol maket ikɨn, ilat kotolkeike məmə netəmim kotən təwɨr kəm ilat, kən
motaun-in ilat məmə 'Rapai' u nɨpətɨn təmə 'etəm in ilɨs.'†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə 'Rapai, u etəm in ilɨs,' məto-inu
rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat mɨn.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, 'Tata, etəm katɨsiai-in,' məto-inu Tata
rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilɨs e nego e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, 'Iəgətun,' məto-inu rəhatəmat
Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilɨs etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, kən etəmim
itəm otos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.
13 "!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotahtosɨg-in o netəmim suatɨp o nuwɨnən
matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto itəmat nəsotuwɨnən, kən nəsotegəhan-inən
məmə netəmim okotuwɨn ikɨn, nat əpnapɨn ilat kotolkeike məmə okotuwɨn.‡
15 "!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nɨkitəmat tagien əm məmə nakotuwɨn isəu e
nego, o e naliwəkən əm o nuwɨnən e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn məmə nakotiuw-pa etəmim
kitiəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən mɨn əh rəhatəmat, kən

---

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigɨ kau. Kəmotəte rəkɨs əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16;
Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatɨg e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kɨnotos rəkɨs nup tatin, ilat okotuwɨn e paos mɨn əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nɨpɨnəgɨn ne nelmɨn mol e nol kəmol e nuwɨgɨ kau. E nəghatən Inglis, katən paos mɨn əh, "phylacteries." **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkɨr ron ik, nakətul e nɨsiaiiən, kən nakatən təwɨr kəm in, maun-in in məmə, "etəm-iasol," o "Tata," o "Rapai." Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol mɨn itəm ilat ilɨs pɨk məmə "Rapai," u nɨpətɨn təmə "etəm in ilɨs" o "etəm tatəmɨk netəmim." **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ **23:13:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tɨkə. Tatən məmə, "Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn. !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotakləh-in natɨmnat rəha nəutahlɨmɨs mɨn, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh mɨn məmə netəmim okotɨsiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpɨnən otəskasɨk təhmɨn mɨn."

tatuwa etəm rat taprəkɨs-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpɨnən rəha nɨgəm asol taprəkɨs-in itəmat.
16 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat təpɨs!
Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɨl o Nimə Rəha Uhgɨn məmə otol
rəhan nəghatən tatətul-iəkɨs, okəmə təsolən, məto in nat əpnapɨn əm. Məto okəmə suah kit
tatos noanawɨl o iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kən in otəkəike mol nəwian
itəm təmos noanawɨl ron.’
17 !Itəmat netəm nakotalməl, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt, o Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatol kol tasim?
18 Nakotən mɨn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɨl o olta, in nat əpnapɨn əm. Məto
okəmə suah kit tatos noanawɨl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian
itəm təmos noanawɨl ron.’
19 !Itəmat netəm nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, sakrifais o olta itəm tatol
sakrifais tasim?
20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawɨl e olta, pahrien, tatos noanawɨl e olta ne natɨmnat
rafin itəm tatəpələh lan.
21 Kən etəm tatos noanawɨl e Nimə Rəha Uhgɨn, pahrien tatos noanawɨl e Nimə Rəha
Uhgɨn ne Suah u tətatɨg ikɨn.
22 Kən etəm tatos noanawɨl e nego e neai, pahrien tatos noanawɨl o jea rəha kig u in
rəha Uhgɨn, kən tatos noanawɨl o Suah u tatəpələh-pər lan.
23 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh mɨn moatos-ipən tait
rəha rəhatəmat nɨmalɨ nɨg nəmiəwɨlat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə
min, ne til, ne kumɨn. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatɨp kən
mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat
naka itəm təike matol. Təwɨr nəkoatol lou əlkələh mɨn, məto nəkotəkəike moatol lou asol
mɨn, məto kəp, nəsotolən.
24 !Itəmat noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat təpɨs! !Itəmat netəmim noategəs-in
miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge nat megəh asol u kamel!
25 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə
tamkɨmɨk, kotərioah e nagwənən ne nənɨmən itəm nəmotakləh-in, o natɨmnat itəm
nəmotos məto-inu itəmat iaumɨs mɨn kən nian rafin nəkoatol əm natɨmnat rat mɨn itəm
tətatɨg e rəhatəmat nətəlɨgən.
26 !Itəmat Farisi mɨn, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən
ihluə mɨn in təwɨr təsamkɨmɨkən.
27 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkotahmen e suwɨt rəha netəm kəmotɨmɨs itəm
kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwɨr, məto əpəh imə tərioah e nɨkɨlkɨli
netəm kəmotɨmɨs, ne natɨmnat rafin itəm tamkɨmɨk.
28 E nolən ahmen mɨn əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat
nəkotətuatɨp. Məto imə, e nɨkitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən
rat agɨn mɨn.
29 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !Rəhatəmat
nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotiləkɨn nimə e kəpiel rəha suwɨt rəha ien mɨn
aupən ne netəm kotətuatɨp, kən moatol nəhlɨp e kəpiel kən moatol malə-malə lan.
30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itɨmat emotatɨg e nian mɨn rəha tɨpɨtat mɨn, okol
itɨmat eməsotasituən elat motohamnu ien mɨn.’
31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatɨp mɨn rəha tɨpɨtɨmat mɨn
aupən itəm kəmotohamnu ien mɨn əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.

23:16: Mat 15:14 **23:22:** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3
23:28: Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52

32 Kən təwɨr əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmotətuoun.
33 “!Itəmat sɨnek mɨn, ne netɨ sɨnek mɨn! ?Nɨkitəmat tatəht məmə okol nakotagɨm e
nalpɨnən e nɨgəm asol? !Kəp!
34 Tol nəhlan, ekahl-ipɨnə ien mɨn, ne netəm kotenatɨg, ne iəgətun mɨn. Neen, itəmat
onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nɨg kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə
rəha nuəfɨmɨnən rəhatəmat, kən neen nakotɨtəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwɨn e
kit.
35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpɨnən rəha netəmim itəm kəmotohamnu
netəmim rafin itəm kotətuatɨp, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatɨp, muwɨn mətoarus-
pən Sekaraea, nətɨ Perekia, itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgɨn ilugɨn
e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpɨnən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm
kotatɨg roiu.
37 “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mɨn rəha
Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,
inəh netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək
məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr itəmat matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn
mɨn e nɨkwɨn, məto itəmat nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgɨn tɨnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otɨkə ikɨn.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nɨpahrienən məto-inu onəsotəplan mɨnən io
mətoarus nakotən məmə,
‘!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!’ ”

24

Nəmtətɨn mɨn rəha namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn maliwək matuwɨn, kən rəhan mɨn netəmim kotuwa
motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə mɨn u əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn. 2 Kən Iesu
təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə mɨn əh. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə
nimə mɨn əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel mɨn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlɨn e
nəmeen.”
3 Kən uarisɨg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U
Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pɨsɨn əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-
tu məmə natɨmnat mɨn u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham
nuwamən ne namnun nian tɨnuwa iuəhkɨr?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wɨr itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-
inən itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluagɨnən mɨn, kən onəkotəto nəghatən əpnapɨn mɨn
məmə netəmim koatəluagɨn. Məto nakoatehm wɨr itəmat məmə nəsotəgɨnən. Natɨmnat
mɨn əh otəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa.
7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri mɨn okotoh kantri mɨn. Nəumɨs otan, kən
namig otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tɨnətuoun matəto
nahməən o nemə̇kən.

23:33: Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

9 “E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat,
kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o
nərgək.
10 Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-
pən ilat min e nelmi tikimir min rəhalat, kən motetəhau ilat min,
11 kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tinatepət, iuəhkir netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgin otikə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgin otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwir əh rəha nərəmərəən rəha Uhgin, okən-iarəp ikin min rafin e
nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian
otuwa.
15 “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgin tatetəhau, kən matol
Nimə Rəha Uhgin tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nipətin). Tol nəhlan, nian nat
tərat əh tatətul e Nimə Rəha Uhgin,
16 kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwin motəhluaig e nitot min.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwinən imə mos min rəhan
natimnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot.
19 !Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-əpik, ne nipitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian
əh, məto-inu ilat okotəto tərat pik agin!
20 Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian
rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol mihin nəhlan
aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit
tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgin təsətatipən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit təməsəmegəhən.
Məto Uhgin otətatip nian əh o rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.
23 “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nipahrienən lan,
24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min
okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə okoteiuə-in netəmim,
kən okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat
kotitun nolən.
25 Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig
natimnat min u okotuwa motol nipahrienən lan.
26 “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’
əsotuwinən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nipəg noa nimə,’ sotənən nipahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netəmim rafin
okotəplan, tahmen e nipitən itəm təmipit masiəgəpin rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən
ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa
min.
29 “Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən
‘mitgar otəpis agin,
kən məwig otəsəmilhən minən,
kən məhau min okotisas e neai,
kən Uhgin otəloal e nəsanənən min əpəh e neai.’*

24:9: Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5 **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13

* **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai.

30 “E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e
nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nimal napuə e
neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgin itəm otasiə mitəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat
okotuwin ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgin təmitəpun
rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiəh.
32 “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun
katəwiə, kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakota-
sum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə
otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.
34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən
mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

Etəmim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha
natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru.
Məto Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.
37 E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm
netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən, moatənim, moatol marit,
inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e
nipəgnoa nego rəhan,
39 kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiu məmik ilat rafin. In
əh otol tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
42 “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat
Iərəmərə otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin
itəm iaklah otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iaklah otəsəhapən
muwin imə.
44 Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm
itəm nikitəmat təsəhtən.
45 “Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətaskəlim wir
wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəmərə e rəhan min
rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e iolwək min rəhan, kən matol-
wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəmərə e natimnat rafin
rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol
təsuwamən nuwəh,’
49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm
kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə
rəhan etəm-iasol otuwa lan.

24:30: Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23

51 Etəm-iasol əh otol nalpɨnən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikɨn rəha netəm
rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Ikɨn əh, netəmim okotasək moatəgətain
nəluɨlat."

25

Nimaa nəghatən o nɨpɨtan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa mɨn,
nərəmərəən rəha Uhgɨn otol nəhlan. Nɨpɨtan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapɨn məmə
okotuwɨn e marɨt kit, kən moatəsahgin etəm otol marɨt otuwa mos rəhan pətan muwɨn e
rəhan nimə, əpəh ikɨn katol lafet ikɨn. Ilat ten kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatɨg.
3 Nɨpɨtan mɨn u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait mɨn, məto kəsotosən karasin
məsɨn mɨn o niuw-pənən e lait.
4 Məto nɨpɨtan mɨn u ilat faif itəm kotenatɨg kəmotos rəhalat lait mɨn, kən motos mɨn
karasin məsɨn o niuw-pənən e rəhalat lait.
5 Kən etəm otol marɨt təsuwa uəhaiən, kən napɨlən tɨnatos ilat koatiuw nəm, kən
mɨnotapɨl.
6 "Kən lapɨn agɨn, suah kit təmagət əfəməh məmə, '!Etəmim itəm otol marɨt tatuwa u-
roiu! !Otuwa motəplan!'
7 "Kən nɨpɨtan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait mɨn.
8 Kən nɨpɨtan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nɨpɨtan itəm kotenatɨg məmə, '!Awi! Otos-
ipa rəhatəmat məsɨn karasin məto-inu rəhatɨmat karasin e rəhatɨmat lait kɨnotamɨr,
otəsuwəhən kotəpɨs.'
9 "Məto nɨpɨtan itəm kotenatɨg kotən-ipən kəm ilat məmə, '! Kəp! Karasin mɨn u
kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otɨtəlɨg motuwɨn motos-nəmtɨn rəhatəmat neen
karasin əpəh e stoa.'
10 "Məto nian nɨpɨtan itəm kotalməl kəmotaliwək motɨtəlɨg moatuwɨn o karasin, kən
etəm itəm otol marɨt təmuwa. Kən nɨpɨtan əlkələh itəm koatətul matɨp, kəmotuwɨn ilat
min e nagwənən rəha marɨt, kən motuwɨn imə. Kən kahtosɨg e toa.
11 "Uarisɨg, nɨpɨtan əlkələh itəm kotalməl kəmotɨtəlɨg-pa motaun motəmə, '!Etəm-iasol,
etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotɨmnə imə!'
12 "Məto etəm otol marɨt təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipɨnə pahrien məmə, io
ekəruru itəmat.' "
13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Tol
nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat
Iərəmərə otuwa lan."

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kɨsɨl

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn məmə, "Ekən mɨn məmə e nian itəm
rəhatəmat Iərəmərə otuwa mɨn, nərəmərəən rəha Uhgɨn otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol
əpen-əpenə məmə otaliwək muwɨn e nəptən pɨsɨn kit muwɨn isəu. Kən maun-in rəhan
iolwək mɨn kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmɨlat rəhan məni mɨn məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nɨtunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim kitiəh, təmos-
ipən kətɨm faif kəmotər-motərioah e məni, u məni tepət pɨk agɨn. Kən kit mɨn, təmos-ipən
mɨn kətɨm kəiu tahmen əm, u məni tepət pɨk. Kən kit mɨn, təmos-ipən kətɨm kitiəh tahmen
əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol təmiet muwɨn e rəhan naliwəkən.

24:51: Luk 12:42-46 * **25:1:** Nɨpɨtan əh, kəsotolən əh marɨt. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7 **25:11:** Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, təmos-ipən "talen" pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6

16 Kən iolwək itəm təmos kətɨm faif təmuwɨn uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos mɨn
kətɨm faif mɨn.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətɨm kəiu, təmuwɨn mol bisnes lan, kən
mos mɨn kətɨm kəiu mɨn.
18 Məto iolwək itəm təmos kətɨm kitiəh, in təmuwɨn mel noakɨmɨl məhluaigin-pən məni
rəha rəhan etəm-iasol ikɨn.
19 "Kən nup tepət tɨnuwa mɨnuwɨn, kən etəm-iasol rəha iolwək mɨn u tɨnɨtəlɨg-pa, kən
maun-in rəhan iolwək mɨn məmə otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e məni mɨn itəm
təmos-ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kətɨm faif, təmuwa matos kətɨm faif mɨn itəm təmos, mətul e
nɨganəmtɨ etəm-iasol məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətɨm faif e nelmək. Kən
emol bisnes lan, kən mos mɨn iahgoau kətɨm faif u.'
21 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Nəmol təwɨr, kən ik iolwək təwɨr itəm
nataskəlɨm wɨr wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwɨr nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan
məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. !Wa imə matɨg ahgin nagienən rəha
etəm-iasol rəham!'
22 "Iolwək itəm təmos-ipən kətɨm kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol.
Aupən nəmələhəu-pən kətɨm kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mɨn iahgoau
kətɨm kəiu u.'
23 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, 'Nəmol təwɨr, kən ik iolwək təwɨr itəm
nataskəlɨm wɨr wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwɨr nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan
məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. !Wa imə, kuagien!'
24 "Iolwək itəm kəmos-ipən kətɨm kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol.
Ik etəm nakatəkəike pɨk o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-
inən, kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkɨn rəham məni, kən onəkol nalpɨnən asol kəm io,
kən emos rəham məni muwɨn məhluaig-in e nɨsɨp. Ah, inu rəham məni.'
26 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkɨtun rəkɨs
məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm
eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwɨnən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni?
Okəmə nəmol nəhlan, nian emɨtəlɨg-pa, ekuwɨn mos rəhak məni, kən ekos məni məsɨn
mɨn itəm bank otos-ipa.'
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pɨsɨn məmə, 'Os-irəkɨs məni ron mos-
ipən kəm iolwək u itəm təmos kətɨm faif,
29 məto-inu etəmim u itəm tɨnos rəkɨs nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən
neen mɨn, rəhan natɨmnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-
irəkɨs rafin natɨmnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwɨr kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən,
ikɨn əh kətasək ikɨn katəgətain nəluɨtəm.' "

Sipsip mɨn ne nəni mɨn

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nətɨ Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne
nəsanənən rəhan, ilat nagelo mɨn rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig
matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.
32 Netəmim rafin e noanol mɨn rafin e nətueintən, okotuəfɨmɨn ilat min e nɨganəmtɨn,
kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip mɨn tatoor sipsip mɨn ne nəni
mɨn.
33 In otoor sipsip mɨn kotuwa kan e nelmɨn matɨp, kən nəni mɨn okotuwɨn e nelmɨn
mol.

25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10 **25:29:** Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

34 “Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɨn un e nelmɨn matɨp məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm
Uhgɨn təmawte-in rəkɨs rəhan nəwɨrən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgɨn
təmələhəu pɨsɨn rəhatəmat. Otuwa motatɨg ahgin nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-
əpenə lan aupən təpanol nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən
emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənɨm; kən io iapɨspɨs, nəmotit io kotuwɨn e rəhatəmat
latuənu;
36 kən rəhak napən tɨkə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matɨmɨs, nəmotehm wɨr
io; kən emətatɨg e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’
37 “Kən netəm kotətuatɨp okotən-ipən kəm in məmə, ‘?Iərəmərə, nian naka emotəplan
ik nəumɨs təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipɨnə nəhau məmə
nakənɨm?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapɨspɨs, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən
tɨkə, kən emotos-ipɨnə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatɨmɨs, o nəmətatɨg e kalapus, kən emotɨmnə kuag-
pənin ik?’
40 “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm
piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto nəmotol kəm io.’
41 “Kən in otən-ipən kəm netəm mɨn u e nelmɨn mol məmə, ‘Otuwɨn isəu ron io. Uhgɨn
tɨnələhəu rəkɨs rəhatəmat nalpɨnən. Otuwɨn e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə u
Uhgɨn təmol rəha Setan ne nagelo mɨn rəhan.
42 Otuwɨn isəu məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə
ekun; kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənɨm;
43 kən io iapɨspɨs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tɨkə, nəsotos-
ipamən napən kit rəhak; kən ematɨmɨs, mətatɨg e kalapus, nəsotuwamən kuag-pənin io.’
44 “Kən ilat mɨn okotən-ipa məmə, ‘!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumɨs
təmus ik, o mətoaoa, o ik iapɨspɨs, o rəham napən tɨkə, o nəmatɨmɨs, o nəmətatɨg e kalapus
kən eməsotɨmnə kuag-pənin ik?’
45 “Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-ipɨnə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə
nəməsotasituən e piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto nəməsotolən kəm io.’
46 “Kən ilat okotuwɨn motos nalpɨnən itəm namnun tɨkə. Məto netəmim kotətuatɨp
okotos nəmegəhən lilɨn.”

26

Nalpəkauən o
nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən mɨn əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat
məmə,
2 “Nəkotɨtun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikɨn. Kən io, Nətɨ
Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nɨg kəməluau.”
3 Kən pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn e nimə
rəha pris asol agɨn u nərgɨn u Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlɨm Iesu e nolən eko-eko, kən motohamnu in.
5 Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol məta netəmim
kotoh ilat mɨn.”

25:35: Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29 * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgɨn u Saimon u leprosi təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtɨn tiəkɨs, kəmiuw-pən e pətəl kəmol
e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepɨl mətagwən,
kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nemə̈ha təmol ilat, motən məmə, "?Tahro
katərəkɨn nat u?
9 Senta u, kɨtun nol-salɨm-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat mɨn."
10 Məto Iesu tɨnɨtun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro noatən
rat pətan u? In təmol nat təwɨr agɨn kəm io.
11 Ian-rat mɨn nian rafin kotatɨg itəmat min ilat. Məto io, okol esatɨgən kitat min itəmat
nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nɨpətɨk, təmol məmə otol əpen-əpenə o nɨtənɨmən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin e nətueintən itəm okən-iarəp
namnusən təwɨr u, kən okəkəike kən-iarəp mɨn nat naka itəm pətan u təmol, kən nɨkilat
otatəht mɨn in."

Pris asol mɨn kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskariot, təmuwɨn məplan pris asol
mɨn, 15 kən mən-ipən məmə, "?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pɨnə Iesu
kəm itəmat?" Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatɨp məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ
rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, netəmim rəha Iesu
kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, "?Nakolkeike məmə itɨmat ekotol əpen-əpenə hiə
rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikɨn?"
18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Otuwɨn əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm
ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, 'Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgɨn
təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhak, tɨnuwa iuəhkɨr. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh
itɨmat rəhak netəmim mɨn e rəham nimə.' "
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol
əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
20 Nian tɨnehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepɨl. 21 Kən nian
kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit
otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak."
22 Kən nɨkilat tɨnəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, "?Eh, Iərəmərə,
pah u? ?Io?"
23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn
rəhak, in rəhak kit itəm tatos nɨgɨn pɨret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itɨmlau min.†
24 Io, Nətɨ Etəmim, iatuwɨn e suatɨp rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəmə̈te lak. !
Məto kəsi, nahmə̈ən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nətɨ Etəmim e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr
mɨn! Təwɨr pɨk agɨn məmə təməsaiir-əmən."
25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn təmən-ipən məmə,
"Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?"

26:7: Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwɨr. **26:23:** Sam 41:9

Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atɨp nəmən.”
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan
netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nɨpətɨk.”
27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə,
“Otənɨm, itəmat rafin.
28 Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nɨtak u
okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkɨs rəhalat nolən rat mɨn.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənɨm mɨnən wain u mətoarus nian itəm ekənɨm
wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata rəhak.”
30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwɨn e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otapəs in (Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapɨn əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən
lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgɨn itəm təkəike mol nɨpahrienən, təmən
məmə,
‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip mɨn,
kən sipsip mɨn okotan kitiəh kitiəh.’
32 Məto nian ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən, iakaupən muwɨn əpəh Kalili, kən itəmat
nəpanotuarisɨg.”
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto
io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipɨnə pahrien kəm ik məmə, lapɨn əm u,
uarisɨg mənɨg təpanɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau min ik, okol ekəsənən məmə
ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani (Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwɨn ikɨn kit katən məmə Ketsemani, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikɨn-u, pəs io ekuwɨn ikɨn əh məghat kəm Uhgɨn e
nəfakən.”
37 Kən təmit Pita ne nətɨ Sepeti mil ilat min, kən nɨkin tɨnahmə pɨk, kən tɨnəto tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto nɨkik tɨnahmə pɨk, iuəhkɨr ekɨmɨs lan.
Itəməhal ətahləpələh ukɨn-u, mətəhlaiir kitat min io.”
39 Kən muwɨn noan məsɨn əm, meiuaiu mɨsin-pən rəhn-kapə e nɨsɨp matəfak, matən
məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o rəham nalpəkauən, pəs nakohrəkɨs
ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”
40 Kən təmɨtəlɨg-pa məplan iləhal kətəhlapɨl. Kən təmən-ipən kəm Pita məmə, “?Tahro
nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitɨəh əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwɨnən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal təpou.”‡
42 Kən mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike
mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmɨtəlɨg-pa, təməplan iləhal kɨnəhlapɨl məto-inu napɨlən tɨnos iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kɨsɨl, matən əm nəghatən kitiəh əm.

26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkɨs məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin mɨn ves 31-35.

45 Kən mɨtəlɨg-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “? Nəkatəhlapɨl əh mətəhlameg, o?
Əhaləplan-tu, aua tɨnatuwa iuəhkɨr, kən io Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmɨ netəm
nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwɨn! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak
tɨkɨmɨr mɨn!”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotɨləs motaskəlɨm
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nɨmanin
netəmim itəm koatəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-əsou. Pris asol mɨn ne netəm-
iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkɨs nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilɨm-pən lan, kən
nakotaskəlɨm in.”
49 Kən roiu agɨn, Jutas təmaliwək muwɨn o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwɨr, Iəgətun!” kən
mətuilɨm-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlɨm Iesu məmə okotɨləs-ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkɨs rəhan naip asol rəha nəluagɨnən,
kən moahin naip təte-rəkɨs matəlgɨ slef rəha pris asol agɨn.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm
mɨn u itəm koatoahin naip, okotɨmɨs e naip.
53 ?Nɨkim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agɨn otahl-ipa nagelo mɨn
taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgɨn otəsuwamən mol nɨpahrienən lan,
itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə, “? Tahro nəmotuwa
motəmɨk naip asol mɨn ne kəsou-əsou mɨn? ?Nɨkitəmat təht məmə io iatol nəluagɨnən o
nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn matəgətun
netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlɨm io.
56 Məto natɨmnat mɨn əh rafin tɨnuwa mol nɨpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgɨn
itəm ien mɨn aupən kəmotəte otuwa mol nɨpahrienən lan.” Kən rəhan mɨn netəmim
kəmotapəs in motagɨm.

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm Iesu, kəmotɨləs motuwɨn o Kaeafas u in pris asol
agɨn. Ikɨn əh, iəgətun mɨn rəha Lou ne netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, koatuwa
motuəfɨmɨn ikɨn.
58 Məto Pita tətan təlɨg-təlɨg matuarisɨg-in Iesu, muwɨn əpəh e latuənu rəha pris asol
agɨn. Kən təmuwɨn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mɨn məmə otəplan-tu məmə okol
naka e Iesu.
59 Pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə mɨn e Iesu
məmə okotohamnu in o nəghatən mɨn əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə mɨn rəha netəmim, nat
əpnapɨn nəghatən eiueiuə mɨn tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə tɨtun nərəkɨnən Nimə Rəha Uhgɨn, kən
miləkɨn mɨn e nian kɨsɨl əm.”

26:46: Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepɨnte-tu-taosan. **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:61:** Jon 2:19-21

62 Kən pris asol agɨn tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən mɨn əh itəm koatən-iarəp tatɨləs pɨkən ik?”
63 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən.
Kən pris asol agɨn təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawɨl kit e Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nɨpahrienən kəm itɨmat məmə ik Nəti Uhgɨn ne Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp.”
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipɨnə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmim ekatəpələh e nɨkalɨn matɨp rəha Uhgɨn u Etəm Təsanən Agɨn, kən mateiuaiu-pa e neai e nɨmal napuə.”
65 Kən pris asol agɨn təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərat o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgɨn!* ?Tahro məmə suah kit mɨn təkəike məghat mɨn lan? Otətəlɨg-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.
66 ?Nɨkitəmat təht məmə naka?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mɨmɨs.”
67 Kən kəmotagəh əpnapɨn əm nɨganəmtɨn, kən motaht e nelmɨlat. Neen kotem e nelmɨlat,
68 kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgɨn məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik mɨn u, nəmatuarisɨg-in Iesu, etəm Kalili.”
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, “Iəkəruru nat un itəm nakatən.”
71 Kən maliwək muwɨn e ket rəha iat, kən ikɨn əh pətan əkəku kit mɨn təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisɨg-in Iesu Etəm Nasaret.”
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasɨk mɨn mos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
73 Təsuwəhən, netəm mɨn u koatətul ikɨn əh kotuwɨn o Pita motən-ipən məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”
74 Kən tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-pən o Uhgɨn moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
Kən roiu agɨn, mənɨg təmɨmnən.
75 Kən Pita nɨkin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, “Uarisɨg mənɨg otɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmiet muwɨn ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atɨp in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugɨn agɨn, pris asol mɨn rəha netəmim kəmotuəfɨmɨn mɨn motəte noa məmə okotətəu-pən suatɨp naka o nohamnuən Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motɨləs motuwɨn motəhlman-pən e nelmɨ Pailat, kapman rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otɨmɨs, nɨkin tɨnahmə pɨk o nat naka itəm təmol, kən təmɨk məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn suah kit itəm təsolən nat tərat kit.”
Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

26:63: Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris mɨn təmən məmə Iesu təmən rat Uhgɨn məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgɨn. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34

5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən in miet magɨm
muwɨn maril atɨp in.
6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni, kən motən məmə, "Təsətuatɨpən e
rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgɨn, məto-inu
kəmos-nəmtɨn nɨta etəmim lan."
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtɨn nəptən kit u aupən katən məmə,
"nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən," kən koatən məmə okatɨtənɨm iapɨspɨs
mɨn ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, "Nəptən
Rəha Nɨta."
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nɨpahrienən lan.
Təmən məmə, "Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtɨn itəm netəm Isrel
kəmotən o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn 'nəptən o nolən sospən,' tahmen əm məmə
Iərəmərə təmən kəm io."

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat, kən təmətapəh ron məmə, "?Ik kig rəha
netəm Isrel?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Ik nəmən mihin."
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən mɨn e Iesu,
məto Iesu təsuhalpɨnən rəhalat nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, "?Nakatəto nəghatən mɨn itəm koatən tatɨləs
pɨkən ik, o kəp?"
14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən məsuhalpɨnən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat,
narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp
etəmim kit e kalapus itəm nɨmanin netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn u Parapas. Kən netəmim rafin kotɨtun
məmə in təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Nako-
tolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə
Kristo?"
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmɨn məto-inu
koatetəhak o Iesu.
19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən
kəm in məmə, "Suah un təsolən nat tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapɨlaiir lan,
kən roiu iatəto tərat agɨn ron."
20 Məto pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nɨmanin
netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-
iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?"
Məto nɨmanin netəmim kəmotən-ipən məmə, "Parapas."
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?"
Kən nɨmanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, "!Okətu-pər e nɨg kəluau otɨmɨs!"
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "?O naka? ?Təmol nat tərat naka?"
Məto nɨmanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, "!Okətu-pər in e nɨg kəluau
otɨmɨs!"

27:5: Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19

24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kinoatətul
matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, "Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmə nitan otəməhl-pa lak. !
Nimisən rəhan tatəməhl-pinə e nelmitəmat!"
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, "!Pəs nitan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min
rəhatimat min!"
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmə okalis
Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

27 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh imə e nimə asol rəha kapman,
katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwin-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e
kot rəha kig kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-
kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin
matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, "!Ekotisiai-in ik,
kig rəha netəm Isrel!"
30 Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət.
31 Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwin-in-pən min rəhan
natimnat. Kən motiləs motuwin məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau (Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm
in məmə otiləs nig kəluau. 33 Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən
məmə Louipil-uipil.
34 Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu
təmənim asgəwin, kən mapəs nənimən.
35 Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh.
37 Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RəHA
NETəM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər
ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.
39 Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat
kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,
40 moatən məmə, "Nəmatən məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin kən ik pisin əm miləkin
o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaiu e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgin pahrien!"
41 E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min
rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan,
42 motən məmə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig
rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan.
43 Tətahatətə e Uhgin. Pəs Uhgin tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu
təmən məmə in Nəti Uhgin."
44 E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau,
katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

27:24: Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11 **27:30:** Aes 50:6 **27:34:** Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8

Iesu tɨnɨmɨs
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mɨrəfin nat.
46 Kən iuəhkɨr e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"* u nɨpətɨn təmə, "!Uhgɨn rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikɨn kəmotəto təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, "In tətaun-in Elaija."
48 Roiu agɨn, kit təmaiu muwɨn mɨləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain u tagɨn, maru e nɨg, kən mɨləs-ipən məmə Iesu otənɨm.
49 Kən ilat mɨn neen kotən-ipən məmə, "Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp."
50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh mɨn, megəhan-in atɨp məmə otɨmɨs, kən rəhan namegən tiet.
51 E nian ətuatɨp əh, nɨməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgɨn təməhap mol məsɨn kəiu, təmətuoun əpəh ilɨs muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel mɨn kəmotɨmɨsmɨs.
52 Kən suwɨt mɨn itəm kəmol e nɨpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatɨp tepət itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, kəmotəmegəh mɨn.
53 Kəmotiet e suwɨt mɨn kəmol e nɨpəg kəpiel, kən uarisɨg Iesu təməmegəh e nɨmɨsən, ilat kəmotuwɨn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom ilat netəm mɨn u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natɨmnat mɨn əh, kəmotəgɨn pɨk, kən motən əfəməh məmə, "!Nɨpahrienən, inu Nətɨ Uhgɨn pahrien!"
55 Nɨpɨtan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikɨn kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn.†
56 Ilat mɨn neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nətɨ Sepeti mil.

Kəmɨtənɨm Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgɨn u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tɨnatuwa iuəhkɨr o napinəpən,
58 təmuwɨn məplan Pailat, kən tətapəh-in nɨpətɨ Iesu, kən Pailat tegəhan-in nɨpətɨ Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmɨləs nɨpətɨ Iesu muwɨn malpin e nɨməhan ruən wi kit, nərgɨn u linen,
60 kən mɨləs muwɨn mɨləs-ipən e suwɨt wi kəmel e kəpiel. Suwɨt u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosɨg-in nɨpəg kəpiel lan, kən matuwɨn.
61 Meri Maktala, ne Meri kit mɨn katuəpələh əh iuəhkɨr o suwɨt.

Mopael mɨn itəm kəmotehm nɨpəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawɨgin e Sapat, pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotuwɨn motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nɨkitəmat tɨnəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, 'Nian kɨsɨl otuwa muwɨn, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwɨn moatehm nɨpəg kəpiel suwɨt mətoarus-pən nian kɨsɨl tuwa muwɨn. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nɨpətɨn,

---

27:46: Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e nɨmɨsmɨs matres. **27:48:** Sam 69:21 **27:51:** Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nɨpɨtan mɨn əh kəmotasitu Iesu e nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikɨn rəha napɨlən. **27:55:** Luk 8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e nimisən. Kən neiueiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael min, kən motuwin motol natimnat rafin
itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wirən suwit e nipəg kəpiel.”
66 Kən kəmotuwin moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e
kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

Iesu təməmegəh min e nimisən (Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian
məmə okiauag suwit e nipəg kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iərəmərə təmeiuaiu e
nego e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsoupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər
lan.
3 In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa
nitəhəi.
4 Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e netəm
kəmotimis.
5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, məto-inu ekitun məmə
natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau.
6 Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nimisən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea
muəplan ikin təmatəməhl ikin.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e
nimisən, kən in tətaupən-in itəmat matuwin əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-
ikin.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, məto nikilau
tətagien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu,
muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə
okotuwin Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwin e taon, kən
motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol min kəmotuwin motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən
moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm mopael min,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim
kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motakləh-in nipətin motiləs motagim.’
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in.
Itəmat onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael min kəmotos məni, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən
mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa mətoarus-pa roiu.

‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel.

* **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik **28:6:** Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwɨn Kalili, motuwɨn e nɨtot itəm Iesu təmən kəm
ilat məmə okotuwɨn ikɨn.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen rəhalat nətəlɨgən tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nepətən rafin rəha nego e neai ne
nətueintən o nərəmərəən, Uhgɨn təmos-ipa kəm io.
19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha noanol mɨn rafin e nətueintən məmə
okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgɨ Tata Uhgɨn, ne Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mɨn itəm emən kəm itəmat.
Kən nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min itəmat nian mɨn rafin mətoarus namnun nian."

28:16: Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22 **28:19:** Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpətɨ nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm tɨtəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
"Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp."
3 "Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.' "
4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikɨn taruən-aruən ikɨn matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
5 Netəmim rafin rəha nɨtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlɨg-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.
6 Jon təməsuwɨnən e natɨmnat wɨr. Rəhan natɨmnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natɨmnat kəmol e nɨməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən matun əm pitɨp ne nahui sukapak e nɨkinat.
7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, "Suah kit u tatuarisɨg-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Io ekəsahmen-in mɨnən məmə ekeiuaiu mapeg rəkɨs rəhan put.
8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn."

1:2: Mal 3:1 **1:3:** Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8 **1:7:** Wək 13:25

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.
10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masɨpər məplan nego e neai təmerəh, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak.
11 Kən nəghatən kit təmɨsɨ-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə, "Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik."

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmit-ipən Iesu əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn,
13 ima nat iarupɨn mɨn. Təmatɨg ikɨn mos nian fote. Nian mɨn Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo mɨn kəmotasitu lan.

Iesu tɨnatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwɨr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 Nian kɨnɨləs-ipən rəkɨs Jon e kalapus, Iesu təmuwɨn əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
15 Təmən məmə, "!Ure! !Rəhan nian tɨnuwa! !Nian rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr! !Otəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, kən motahatətə e Namnusən Təwɨr!"

Iesu təmaun-in etəmim kuwɨt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm mɨn, nərgɨlau u Saimon ne pian Antru. Kətuatɨp-in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim."
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwɨn təhmɨn mɨn məsɨn, kən məplan netɨ Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wɨr rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mɨn kotəpələh e nɨpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn, kən maprəkɨs-in mɨn rəha iəgətun mɨn rəha Lou.
23 Kən e nian əh, suah kit narmɨn rat tətatɨg lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə,
24 "!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itɨmat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkɨn itɨmat! !Io enəmɨtun rəkɨs ik, ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!"
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat un məmə, "!Ah! Əsəghatən, miet e suah un."
26 Kən narmɨn rat təmol nɨpətɨ suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

1:11: Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7 **1:13:** Sam 91:11-13 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26

27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka
nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmɨn rat mɨn, kən
koatətəlɨg-in motol nəwian!”
28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwɨn mapəkol əpəh e nɨtən Kalili.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən
motaiu ətuatɨp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikɨn.
30 Nian kəmotuwɨn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapɨl-pər e rəhan pet, kən
kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatɨmɨs.
31 Kən Iesu təmuwɨn mea-pən o nelmɨn kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagɨm lan, kən tuwɨn
matol nɨgɨlat nagwənən.
32 Tɨnehnaipən mɨt tɨnaht, nian rəha Sapat tɨnol namnun, kən netəm mɨn u koatɨmɨs,
ne netəm narmɨn rat tətatɨg elat, pialat mɨn kəmotəmɨk ilat motuwa o Iesu.
33 Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfɨmɨn əm ilat mɨn əpəh e nafiluə e
nimə un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wɨr netəmim tepət u koatos nɨmɨsən pɨsɨn-pɨsɨn mɨn kotəwɨr, kən
məhg-iarəp narmɨn rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau narmɨn rat mɨn məmə
okəsotəghatən, məto-inu kɨnotɨtun rəkɨs məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugɨn agɨn, fetukai təsɨrən əh, Iesu təmiet muwɨn əpəh ikɨn netəmim kotɨkə
ikɨn matəfak.
36 Kən Saimon ne in mɨn neen kəmotuwɨn kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin koteam-in ik.”
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwɨn əpəh e latuənu pɨsɨn mɨn
neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-inu, nat əh in əh
emuwa ron məmə ekol.”
39 Kən muwɨn mapəkol rafin e nɨtən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh
e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən məhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim.

Iesu təmol-wɨr suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu mətasəkin-pən nəwɨrən ron
məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak.”
41 Kən Iesu nɨkin təmahmə pɨk ron, kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mələhəu-pən lan, mən
məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwɨr-ta!”
42 Kən roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan, kən nɨpətɨn tɨnəwɨr, namkɨmɨkən
tɨnɨkə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natɨmnat mɨn u
kəm netəmim, məto uwɨn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan,
kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tɨnɨkə,
kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə.” Kən
mahl-ipən tatuwɨn.
45 Məto suah un təmuwɨn kən mən-iarəp nat un kəm netəmim mɨn rafin mol Iesu
təsuwɨnən e latuənu mɨn məghat məto-inu nɨmanin netəmim tepət pɨk koatətulosɨg-in.
Kən o nat əh inəh, təmətan ikɨn netəmim kotɨkə ikɨn. Kən netəmim kotɨsɨ-pən əpəh ikɨn
mɨn rafin moatuwa ron.

1:28: Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46 **1:39:** Mat 4:23; 9:35 **1:43-44:** Lev 14:1-32

2

Iesu təmol-wɨr suah kit nəwtain məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kɨnotuwa rəkɨs mɨnotuwɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh Kapaneam, kən
nəghatən təmaiu muwɨn kəm netəmim mɨn məmə Iesu əpəh rəhan nimə. 2 Kən netəmim
tepət kəmotuwa motər wɨr əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tɨkə o etəmim kit mɨn. Kən Iesu
tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwɨt kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
mətapɨl-pər e rəhan nɨmɨtiwɨn.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kɨnotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwɨnən kehm
Iesu. Kən kotɨləs motuwɨn əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs nəhgɨ nimə məsɨn ətuatɨp əm əh
Iesu tatətul ikɨn imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nɨmɨtiwɨn rəhan muwɨn
iuəhkɨr əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatɨmɨs un məmə,
"Nətɨk, enos-irəkɨs rəkɨs nolən rat rəham."
6 Məto iəgətun mɨn neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nɨkilat təməht məmə,
7 "?Tahro suah u tatən rat Uhgɨn? Nəghatən əh tərat. Uhgɨn əm tɨtun nos-irəkɨsən nolən
rat rəha etəmim. !Pah mɨn tɨtun nos-irəkɨsən!"
8 Kən roiu agɨn-əh, Iesu tɨləs rəhalat nətəlɨgən, kən məmə, "?Tahro nɨkitəmat tatəht pɨk
natɨmnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən tɨmetɨg, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, 'Enos-irəkɨs rəkɨs
rəham nolən rat,' o itəm u tɨmətɨg məmə, 'Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn matuwɨn'?
10 Məto ekol nat kit məmə onəkotɨtun məmə io Netɨ Etəmim, iatos nepətən ikɨn-u e
nətueintən o nos-irəkɨsən nolən rat rəha netəmim." Kən məghat kəm suah əh məmə,
11 "Iatən-ipɨnə kəm ik məmə, ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn matuwɨn imam ikɨn."
12 Kən əmun suah apon təmətul, mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn, maliwək matuwɨn, kən
ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmɨlat təmiwɨg ron kən motənwiwi Uhgɨn motəmə,
"Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit."

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisɨg-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Iesu təmuwɨn mɨn mətaliwək əpəh e nɨkalkal nəhau Lek Kalili, kən nɨmanin netəmim
kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat.
14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in etəmim rəha nosən məni
rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Ətəu-pa
io, muwa rəhak etəmim." Kən əmun tətul muarisɨg-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwɨn mətagwən əpəh ima Lifae ikɨn ilat netəmim rəha nosən
məni rəha takɨs, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan mɨn
netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisɨg-in Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətagwən əm
kitiəh ilat nol təfagə mɨn un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, kən kotətapəh o
netəmim rəhan mɨn məmə, "?Tahro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?"
17 Kən Iesu təmətо rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəm mɨn u
kəsotɨmɨs-ɨmɨsən kəsotuwɨnən o tokita, məto netəm mɨn u koatɨmɨs-ɨmɨs koatuwɨn ron.
Io eməsuwamən o netəm mɨn u kotəmə kɨnotətuatɨp rəkɨs. Məto emuwa o netəm mɨn u
kotɨtun əm məmə ilat koatol nolən rat mɨn."

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

---

* **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatɨmɨs. **2:16:** Mat 11:19

18 Kən e nian əh, netəmim mɨn rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgɨn. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, "Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham mɨn kəsotolən mihin?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marɨt, kən iərman u otol marɨt tətatɨg əh ilat in mɨn neen motol lafet, nɨkitəmat tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatɨg əh ilat min, kən nɨkilat tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikɨn məmə okəpanɨləs-irəkɨs suah əh lan, kən e nian əh in əh, in mɨn neen nɨkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən."
21 Kən təmatɨg mən mɨn məmə, "Suah kit mɨn okol təsəhl-pənən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit e nɨməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nɨməhan wi un tɨtun nəhap asolən nɨməhan oas un.
22 "Suah kit mɨn okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigɨ nat oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigɨ nat oas itəm təskasɨk, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigɨ nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigɨ nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigɨ nat wi itəm tɨmətmətɨg."†

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwɨn-pən əpəh e nɨki nasumən rəha wit, kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.
24 Kən Farisi mɨn u kotaskəlɨm əskasɨk Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəulək ən əh e nasumən ne kəsolən natɨmnat mɨn nəhlan kotərəkɨn Lou. ?Tahro rəham netəmim mɨn kotol nəhlan?"
25-26 Iesu təmuhalpɨn rəhalat nəghatən məmə, "Okəm-naka itəmat nakəsotafinən əh nat u Tefɨt təmol aupən nian Apiata in pris asol agɨn rəha Uhgɨn. Itəmat nɨnotafin rəkɨs məmə Tefɨt nəumɨs təmus, kən tuwɨn əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgɨn, kən mɨləs pɨret asim u pris mɨn əm koatun, kən in mɨləs muwa motun ilat in mɨn neen."
27 Kən təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "!Kəməsolən Sapat məmə in nat fɨgəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!
28 Tol nəhlan, io Netɨ Etəmim ekatərəmərə rafin e natɨmnat mɨn, kən matərəmərə mɨn e Sapat."

3

Iesu təmol-wɨr nelmɨ
suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit mɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən kən məplan suah kit nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
2 Nian Iesu təmuwɨn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkɨn Lou lan, kən motalkəlɨk wɨr ron məmə okotehm-tu məmə otol-wɨr suah un e Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, "Ətul muwa u aupən," kən tətul muwɨn əpəh aupən.
4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, "?Rəhatat Lou təmə kotɨtun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwɨr məmə okotol nat wɨr, o nat tərat? ?Təwɨr məmə okotosmegəh netəmim, o təwɨr məmə okotohamnu netəmim?" Məto kotəpnapɨn əm.
5 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən nemə ha tol, kən nɨkin tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs pɨk. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, "Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm." Kən suah apon təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, əmun nelmɨn təwɨr.

† **2:22:** Afin futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25 **2:25-26:** 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14 **3:4:** Luk 14:3

6 Kən Farisi min apon kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwin motəplan rəhalat tikimir
min e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatip məmə okotiləs Iesu motohamnu.

Nimanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

7 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwin əpəh e nəhau Lek Kalili.
Nimanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm min un neen kəmotisi-pən e latuənu
rəhalat e nitən Kalili,
8 neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh min ne Jerusalem rəha nitən əpəh Jutia.
Neen min kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nitən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan
entəniipən-pən matuwin. Neen min kəmotisi-pəhap əpəh ikin min e taon mil un Taea ne
Saeton. Netəm min un kinotəto rəkis natimnat min un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə
okotəplan.
9 Kən nimanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim
məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwin məpələh lan, məmə nimanin netəmim
okəsotəhg-əhg pikən in.
10 Məto-inu tinol-wir rəkis netəmim tepət, kən netəm min u kotimis əh kotəhg-əhg ilat
min məmə okotuwa iuəhkir motek Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmin rat min kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu
aupən-in motorin ilat motagət əfəməh məmə, "!Ik Neti Uhgin!"
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik narmin rat min un məmə okəsotən-iarəpən in kəm
netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisig-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Kən Iesu ne kəmotuwin əpəh e noanu nitot min, kən tətaun-in netəmim neen məmə
okotuwa ron.
14 Nian kəmotuwin, kən təmitəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə aposol min.
In təmən min məmə netəm min əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən in otahləpis ilat
kotuwin motən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim əpəh ikin min,
15 kən okotos min nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim.
16 Netəm min u ilat u təmitəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən min nərgin kit
min məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən min nərgilau təhan məmə,
"Poanejes," nipəti nəghatən əh təmə neti kaluəluə mil, məto-inu nemə̂ha tatol ueiuəhai
ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u
kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tikimir min.
Netəm min əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisig, təmitəlig-pən min latuənu, kən nimanin netəmim kəmotuwa min ron, kən
Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa məmə okotit-
irəkis o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu nitalməl.
22 Iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə
Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in tətatig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən
nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkir ron kən tatuəh nimaa nəghatən kəm ilat,
məmə, "?Nikitəmat tatəht məmə okol Setan təhg-iarəp atip Setan? !Kəp!

3:6: Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34 **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54
* **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25

24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otɨsas mɨkə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn agɨn-əh latuənu u.
26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otɨsas mɨkə.
27 "Kən okol iakləh kit təsuwɨn əpnapɨnən imə e rəha etəm kəgin kit ikɨn, mətakləh-in natɨmnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwɨn makləh-in rəhan natɨmnat.
28 "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne nəghatən rat mɨn itəm ilat koatən, Uhgɨn tɨtun nos-irəkɨsən.
29 Məto etəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsos-irəkɨsən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətatɨg kitiəh lan mətatɨg, okol təsɨkəən."
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə narmɨn rat kit tətatɨg lan.

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, "Ei, mama rəham ne piam mɨn əpəh ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik."
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah u rəhak mama ne piak mɨn?"
34 Kən masɨpən məplan rafin ilat kən məmə, "Otasɨpən-tu. Itəmat u piak mɨn ne rəhak mama ətuatɨp mɨn.
35 Netəm mɨn u koatol nəwia Uhgɨn, ilat u piak mɨn, ne rəhak kaka mɨn, ne rəhak mama."

4

Etəm tatəfe nɨkutin natɨmnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwɨn e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nɨkalkal lek.
2 Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mɨn kəm ilat matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlɨg-tu. Suah kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat əpəh e rəhan nasumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat, kən neen kotɨsas-pən əpəh e nɨkalkal suatɨp, kən mənɨg mɨn kotuwa moaton rəkɨs.
5 Kən neen komotɨsas-pən əpəh e nɨki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nɨsɨp noan məsɨn.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamɨs, məto-inu nokɨlat təməseiuaiu pɨkən.
7 Kən neen kəmotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian kəmotəwiə məto nolkosɨk tətaht-əsɨn ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən.
8 Kən neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr, kən motəwiə wɨr motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrɨt."
9 Kən Iesu təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u."

Netəmim mɨn rəha Iesu kotəmə otən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34

10 Nian Iesu ne kəmotan pɨsin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisɨg-in,
kən kotətapəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgɨn tatən-ipɨnə nəghatən anion
rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmərə e rəhan mɨn netəmim. Məto netəm
mɨn u Iaihluə mɨn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgɨn e nuəhən nimaa nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotɨtunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs, kən ko kəpotɨtəlɨg motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgɨn otos-irəkɨs rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təmən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən
nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotahro motɨtun mɨn nɨpətɨ nuəhən nimaa
nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin? Otətəlɨg-in wɨr-tu məmə nəkotɨtun.
14 “Nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən e nɨkutin natɨmnat əh tahmen əm e nəghatən rəha
Uhgɨn itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nɨsɨp tahmen e nɨki netəmim.
15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin natɨmnat u tatɨsas-pən e suatɨp.
Nian koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, məto Setan tuwa mos-irəkɨs ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin natɨmnat un tatɨsas-pən e nɨki
kəpiel nokɨlat təseiuaiu pɨkən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, koatos ueiuəhai əm
e nagienən, məto təsatɨgən tuwəh e nɨkilat. Nian koatatɨg rat, o netəmim koatol tərat kəm
ilat o nəghatən rəha Uhgɨn, kən koatəme ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen mɨn koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin natɨmnat u tatɨsas-pən e nɨki
nolkosɨk. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgɨn,
19 məto rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o natɨmnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike
məmə rəhalat nautə ne natɨmnat wɨr mɨn otepət. Natɨmnat mɨn u kotahmen e nolkosɨk
tətaht e nɨkilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgɨn, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen mɨn koatəto, məto tahmen e nɨkutin natɨmnat u tatɨsas-pən e nəptən wɨr.
Nian koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kotos e nɨkilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen
tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrɨt.”

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesɨn, o
tatəhtu-pən e nɨpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər
e tepɨl məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepɨk, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikɨn təhag-əhag
ikɨn.
23 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”
24 Kən matɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-in wɨr-tu. Etəm u tatəto rəhak
nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsɨtun wɨr mɨnən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən,
in otɨtun tepət məsɨn mɨn.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikɨn nɨtunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgɨn
otos-ipən mɨn nɨtunən kəm in, kən rəhan nɨtunən in otepət pɨk. Məto etəm u itəm rəhan
nɨtunən tɨkə, Uhgɨn otos-irəkɨs rafin rəhan nɨtunən itəm nɨkin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nɨsən nɨkutin natɨmnat

4:12: Aes 6:9-10 **4:19:** Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2 **4:24:** Mat 7:2
4:25: Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

26 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn tahmen e suah kit təmɨs nɨkutin
natɨmnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapɨn mɨn tuwɨn mətapɨl, kən e nərauiəgən mɨn tuwɨn maliwək mətan, kən məsol
mɨnən nat kit lan ne, məto-inu nɨsɨp əm tatos-ipən niamɨtəən kəm in məmə otoe-in noan.
Məto nɨkutin nat un tɨnəwiə muwɨn mɨnol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro
min-nulan məwiə. Kən təmərget mol iahgin, kən mol-pən nɨmalɨn, kən moe matuwɨn
matuwɨn, kən mɨnɨmətə.
29 Kən nian tɨnɨmətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwɨn mɨləs rəhan nisa muwɨn
matəte rəkɨs matəuləк-in, məto-inu nian ətuatɨp rəhan tɨnuwa.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nɨkuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgɨn tahro min-nulan? ?Karmə ekən
naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nɨkuti mastat. Mastat un in nɨg kit nɨkutin netɨn, netɨn, netɨn. In təkəku
e nɨkuti nɨg mɨn rafin.
32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkɨs-in nɨg mɨn itəm katəfe e na-
sumən, mol nelmɨn iahgin mɨn, kən mənɨg ilɨs mɨn kotuwa motol-pən niag-iagɨlat huə
e tɨkəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto
təmatən-ipən əm tahmen məmə okotɨtun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən mɨn əh tepət. Məto nian kotan
pɨsin əm ilat rəhan mɨn netəmim, kən tatən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tɨnehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwɨn-
tu əpəh entənɨpən-pən e lek u.”
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot məto Iesu
tɨnəmuwɨn rəkɨs mətəpələh. Kən kəmotɨləs Iesu e pot moatuwɨn ilat pot neen mɨn
kotuarisɨg-in ilat.
37 Kəmoatuwɨn əmun nɨmətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən
peau-peau asol mɨn kotoralkin-pən əpəh e nɨpəgnoa pot, kən nəhau tɨnatər-pən e pot, kən
pot natol o namnɨmən.
38 Məto Iesu əpəh uarisɨg tətapɨl əlu-alu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan mɨn
netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, Iəgətun! !Tahro nɨkim təsəhtən
itɨmat ne, iuəhkɨr əm ekotɨmɨs!”
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nɨmətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uameg-
ta!” Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən peau-peau asol mɨn apon kəmotɨkə, kən
təməmə̈linu təməmə̈linu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “?Tahro nakotəgɨn pɨk nəhlan?
Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tɨkə əh lak.”
41 Məto rəhan mɨn netəmim kɨnotəgɨn pɨk, kən motən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “!Ei
nəman! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

4:29: Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

1 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin motuwar əpəh entəniipən-pən e Lek Kalili, əpəh
ima netəm Kerasa. 2 Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nipəg
kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat tətatig lan.
3 Suah un tətatig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən
matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit
məmə otaskəlim.
5 Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min,
in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə min.

6 Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiu muwin meiuaiu
misin-pən nulin ron.

7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, "!Iesu, ik Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nəmuwa məmə onakahro
io?" Məto Iesu təmə, "!Ik narmin rat, iet e suah un!" Məto narmin rat apon təmə, "!
Ekateasiə-in e nərgi Uhgin məmə onakəsolən nalpinən kəm io!"

9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Ik nərgəm pah?" Məto təmə, "Nərgək u, Nimanin
Tepət, məto-inu itimat tepət."

10 Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.

11 Ikin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un.

12 Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Kəsi, ahl-ipən-tu itimat
ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwin motatig əpəh elat"

13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin rat min apon kəmotiet
e suah apon motuwin əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan,
kəmotaiu motuwin əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau un
motamnim.

14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu motuwin motən-iarəp natun
kəm netəmim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwin mapəkol əpəh latuənu min. Kən
netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan.

15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən,
tinapəs nalmələn kən minuwin e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən
motəgin.

16 Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnus nat un
kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen.

17 Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin
məsətulən əh iməlat ikin.

18 Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min
kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə,
"Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat."

19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, "Itəlig-pən imam ikin,
kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgin ilis pik təmol kəm ik, kən məmə
in təmasəkitun ik."

20 Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən
nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entəniipən-pa e lek, məto nimanin
netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek.

22 Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan
Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron.

5:7-8: Mak 1:24

23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku
tatɨmɨs pɨk otəsuwəhən tɨmɨs. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwɨr
məmegəh!”
24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nɨmanin netəmim tepət kəmotuarisɨg-in
kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.

25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos
nup tuelef.
26 Kən təmuwɨn məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək
rəhalat kəmotol təto pɨk nahməən. Məto rəhan nɨmɨsən təməseiuaiuən, in təmər məsɨn
mɨn.
27-28 In təmətо namnusən e Iesu, kən nɨkin təmənt məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot,
kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisɨg-in ilat, mɨsɨ-
pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek rəhan kot.

29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu mɨn əm rəhan nɨmɨsən təmətul, kən təmətо
əm e nɨpətɨn məmə in tɨnəwɨr.

30 Kən roiu mɨn əm, Iesu təmətо məmə nəsanənən məsɨn təmiet lan, kən təmeirair
matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”

31 Kən mətо rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatɨləs-pɨkən-ləs-
pɨkən pɨk ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io’?”

32 Mətо Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.
33 Kən əmun pətan apon tɨnɨtun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nɨmɨsən tɨnɨkə.
Tol nəhlan, mɨnatəgɨn mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu mɨsin-pən nulɨn o Iesu matən-ipən
natɨmnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, e rəham nahatətəən, nɨnuwa
mɨnəwɨr. Kən atuwɨn, pəs nəmənlinuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik. !Rəham nɨmɨsən tɨnɨkə!”

35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotɨsɨ-pən əpəh ima
Jaeras ikɨn motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs.
Əsəlɨkiamtəən iəgətun.”

36 Mətо Iesu təməsətəlɨg-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə,
“Əsəgɨnən, məsolən nɨkim tərat. Ahatətə əm lak.”

37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisɨg-inən ilau, kən mit əm Pita ne
Jemes ne pian Jon motuwɨn.
38 Kən kəmotuwɨn əpəh ima Jaeras ikɨn motəplan netəmim tepət kəmotuwa motasək
moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pɨk nulan o naka?
?Kən motasək pɨk o naka? Pətan əkəku u təsɨmɨsən, tətapɨl əm.”
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Mətо Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwɨn
əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un
motuwɨn əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikɨn.
41 Kən Iesu təmos nelmɨn, mən e rəhalat nəghatən məmə, *“Talita kum,”* nɨpətɨ nəghatən
un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipɨnə kəm ik məmə onakətul!”

42 Kən roiu mɨn əm, pətan əkəku apon təmətul mɨnataliwək. (Pətan əkəku un tɨnos nup
tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm netəm mɨn un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un
kəm suah kit.” Kən matɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm
pətan əkəku un tun.

5:30: Luk 6:19 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

6

Netəm Nasaret
kəməsotɨsiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Iesu təmiet ikɨn-un kən rəhan mɨn netəmim kəmotətəu-pən motuwɨn əpəh iman ikɨn.
2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pɨk ron motəmə, "? Ei
nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmɨk hiə natɨmnat mɨn əpəh? ? Kəruru məmə
təmahrenatɨg nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pɨspɨs mɨn əpəh?
3 Kitat kotɨtun əm məmə suah əh iol əm nimə. In netɨ Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne
Saimon. Kən kitat rəhan kaka mɨn kotatɨg." Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin
məntaalat ron.
4 Məto Iesu təmə, "Ien rəha Uhgɨn katɨsiai-in pɨk ikɨn mɨn rafin. Məto rəhan mɨn əm, ne
netəm iman ikɨn kəsotɨsiai-inən."
5 Kən ikɨn əh, okol təsolən nat pɨspɨs kit ikɨn, məto rəhan əmun, tɨtun nələhəu-pənən
nelmɨn e netəm koatɨmɨs neen, kən kotəmegəh mɨn.
6 Kən Iesu narmɨn təmiwɨg pɨk o netəm iman ikɨn məto-inu kəsotolkeikeən məmə
okotən nɨpahrienən lan. Kən təmaliwək muwɨn latuənu mɨn rafin, matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwɨn
e nɨtən mɨn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matɨg maun-in mɨn rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu.
Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, "Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat
naliwəkən, məto onəkotos əm kasɨkɨn rəhatəmat. Onəsotosən məni kit e paos rəhatəmat,
kən məsotosən pɨret, o kətɨm, o nat kit.
9 Onəkotuwɨn e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwɨn əpəh ima suah kit ikɨn, kən otapɨl əm e rəhan nimə motatɨg kətatɨg
kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwɨn e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən məmə
okotit itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat nəghatən,
kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat
məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat."
12 Kən kəmotiet motuwɨn motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat,
motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
13 Kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn tepət e netəmim, kən motol-pən oel e netəm mɨn
u koatɨmɨs, kən motol-wɨr ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tɨnəmegəh mɨn
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tɨnuwɨn mɨnapakol e nɨtən mɨn
rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tɨnaiir-pa mɨn mol tatos nəsanənən
o nolən nat pɨspɨs mɨn.
15 Məto netəmim neen mɨn kotəmə in Elaija, neen mɨn kotəmə ien kit rəha Uhgɨn məto
tahmen e ien mɨn rəha Uhgɨn aupən.
16 Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, "Jon Baptais əpəh emətatɨp rəkɨs rəhn-
kapə, məto tɨnəmegəh mɨn."

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14 **6:14:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan
(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip
təmatit pətan kit nərgɨn un Herotias mioal marɨt, kən Kig Herot Antipas tit-irəkɨs pətan
un ron mioal marɨt. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, "Nakatərəkɨn Lou. Təsahmenən
məmə onakit pətan rəha piam." Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron,
kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol
rəhan pətaguɨhl nɨkin tagien, kən mahl-ipən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn motaskəlɨm
Jon kəlis ətain, kən kɨləs kan kɨləs-ipən e kalapus.
20 Məto Kig Herot Antipas tatɨsiai-in Jon mɨtun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatɨp
kit mol tatehm wɨr kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən rəha Jon, kən tɨnəruru
əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlɨg-in.
21 Matuwɨn matuwɨn Herotias tɨnos rəhn matɨp Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig
Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan mɨn, ne netəm-
iasol rəha rəhan mopael mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm
motagwən.
22 Kən e nian əh, pətan əkəku un netɨ Herotias təmuwa imə matol tanis e nɨganəmtɨlat.
Kəmotəplan təmol tanis kən nɨkilat təmagien pɨk ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan
əkəku apon məmə, "Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipɨnə kəm ik."
23 In təmən-iəkɨs kən mos noanawɨl ron məmə, "Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron
io, ekos-ipɨnə. Nat əpnapɨn okəmə iahgin tahmen e nɨpɨlga rəhak natɨmnat, məto ekəike
mos-ipɨnə."
24 Kən pətan əkəku apon təmuwɨn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, "?
Mama, oekeasiə-in naka o kig?" Məto rəhan mama təmə, "Uwɨn measiə-in rəhn-kapə Jon
Baptais."
25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwɨn əpəh imə o kig kən məmə,
"Ekolkeike məmə onakɨləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agɨn, kəmələhəu-pən e pɨlet
kit."
26 Kən nat un təmol kig nɨkin tahmə pɨk, məto okol təsapəsən, məto-inu tɨnəmos rəkɨs
noanawɨl e nɨganəmtɨ netəmim u kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwɨn mɨləs rəhn-kapə Jon Baptais
muwa. Kən mopael apon təmuwɨn əpəh e kalapus kən mətatɨp-rəkɨs rəhn-kapə Jon
Baptais,
28 kən mələhəu-pən e pɨlet kit mɨləs muwa, kən mɨləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən
tɨləs muwɨn kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim mɨn rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotamnus nat un kəmol
e Jon, kən kotuwa motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm e nɨpəg kəpiel rəha nolən suwɨt.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron
(Luk 9:10)

30 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən natɨmnat rafin
itəm kəmotol, ne nəghatən mɨn itəm kəmotəgətun netəmim lan. 31 Məto netəmim tepət
koatuwa moatuwɨn moatiet moatuwɨn, kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru
nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs-tu kotuwɨn-tu əpəh
ikɨn kit netəmim kotɨkə ikɨn, kən nakotameg məsɨn."
32 Kən ilat əm motuwɨn e pot kit mɨnotuwɨn əpəh netəmim kotɨkə ikɨn.

Iesu təmagwən nəman faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

6:17-19: Lev 18:16 **6:30:** Luk 10:17

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motɨtun ilat. Kən kəmotiet e
latuənu mɨn motaiu kaupən-in ilat, motuwɨn əpəh koatuwɨn ikɨn.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nɨmanin netəmim tepət kɨnəmotuwa rəkɨs, kən
təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.
Kən təmətul matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
35 Tɨnehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə,
"Tɨnətalugɨn, kən ikɨn-u kəsatɨgən ikɨn.
36 Təwɨr məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwɨn əpəh e latuənu mɨn, ne əpəh ikɨn
mɨn, məmə okotos-nəmtɨn nɨgɨlat nagwənən."
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm mɨn əh."
Məto kotəmə, "!Naka! ?Nakəmə oekotuwɨn motərakin məni asol agɨn u tu-hanrɨt tenarius
o nosən pɨret lan o nagwənən nɨmanin netəmim u?"*
38 Məto Iesu təmə, "?Nakoatos pɨret kuwəh? Otuwɨn motehm." Kəmotuwɨn motehm
motəmə, "Pɨret faif, kən nəm kəiu."
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwɨhl
amiəmɨtə fifti fifti ne uan-hanrɨt uan-hanrɨt,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrɨt uan-hanrɨt.
41 Kən Iesu təmos pɨret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən
məmkas pɨret un məmki-pən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim.
Kən matɨg mos mɨn nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpɨlat tasis,
43 kən motapəs nɨmɨsmɨsɨ pɨret un ne nəm mil un, kən netəmim mɨn rəha Iesu kotaii-
pən e kətɨm asol tuelef kotər wɨr.
44 Kən netəm mɨn u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotɨləs pot kit
motaupən motuwɨn entənɨpən-pən əpəh ikɨn kit nərgɨn u Petsaeta, məto in otatɨg mahl-
ipən paupən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn-u panuwɨn.
46 Nian tɨnauiatɨpin rəkɨs netəmim, mahl-ipən ilat koatuwɨn, kən muwɨn əpəh e nɨtot
məmə otəfak.
47 Kən tɨnətalugɨn, pot tɨnuwɨn əpəh ilugɨn ətuatɨp əpəh e lek, məto Iesu tətan pɨsɨn əm
əpəh ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kɨtasuə məto kɨnotəpou məto-inu nɨmətag tatoh ilat. Kən
tɨnatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkɨr əm taprəkɨs-
in ilat.
49-50 Kən nian netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa,
kən nɨkilat təht məmə narmɨ suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgɨn katearɨg
əfəməh. Məto roiu agɨn-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Ei, nɨkitəmat tətul məha-
məha. Io u inu. Sotəgɨnən!"
51 Kən muwɨn e pot məplan ilat moatəpələh, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən
kəmotaut pɨk ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pɨret
noan məsɨn əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wɨr netəm koatɨmɨs əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36 * **6:37:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu. **6:44:** Mak 8:1-9
6:46: Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39

53 Kəmotuwɨn entənɨpən-pən motuwar əpəh ikɨn kit nərgɨn u Kenesaret, kən motietain pot ikɨn.
54 Nian kəmotuwar ikɨn əh, netəm ikɨn kəmotɨtun ueiuəhai əm məmə in Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwɨn əpəh latuənu mɨn moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikɨn əh, koatəmɨk netəm koatɨmɨs e rəhalat pet motuwa ron.
56 Kən ikɨn mɨn rafin Iesu tatuwɨn-pən ikɨn e latuənu əlkələh, ne latuənu asol mɨn, ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau, netəmim kotəmɨk netəm koatɨmɨs motiet katəlɨn əm ilat əpəh maket ikɨn. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nɨpəgnəmtɨ rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwɨr e rəhalat nɨmɨsən.

7

Netəm-iasol mɨn kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi mɨn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim mɨn rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wɨrən e nelmɨlat e nolən rəha Farisi mɨn.
3 Farisi mɨn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatɨp kastom rəha tɨpɨlat nuwəh mɨn. Okəmə kəsotaikuas wɨrən e nelmɨlat un, kən kəsotagwənən.
4 Kən nian koatɨsɨ-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmɨlat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natɨmnat tepət mɨn nəhlan itəm kəmotos o tɨpɨlat nuwəh mɨn. Kən kastom ətuatɨp əh-ikɨn rəha naikuasən e sospən, ne panɨkɨn, ne pesɨn u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, "?Tahro rəham mɨn netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tɨpɨtat nuwəh mɨn? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmɨlat u panotagwən?"
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən məht ətuatɨp itəmat lan u rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk. In təmən məmə,
'Uhgɨn təmə netəm mɨn u kotɨsiai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nɨkilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapɨn əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgɨn, məto kəp.' "
8 Kən Iesu təmən mɨn kəm ilat məmə, "Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgɨn moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim."
9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nakotausit pɨk o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgɨn kən motətəu-pən atɨp əm kastom rəhatəmat.
10 Moses təmən məmə, 'Onakɨsiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.'
11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, 'Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgɨn. Kən nat katos-ipən kəm Uhgɨn okol kəsol mɨnən nat kit lan.'
12 Kən motatɨg moatən-iəhau mɨn o nasituən e rəhan tata ne mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgɨn tatol əm nat əpnapɨn lan. Kən natɨmnat mɨn tepət mɨn nəhlan itəmat nəkoatol."

Nat tol netəmim kotərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn
(Mat 15:10-20)

7:2: Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13 **7:10:** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16

14 Kən Iesu təmaun-in nɨmanin netəmim məmə okotuwa iuəhkɨr ron kən məmə,
"Otətəlɨg-in wɨr-tu io məmə nəkotɨtun.
15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat tatiet e
nɨki etəmim tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn."*
17 Nian Iesu təmiet e nɨmanin netəmim un kən muwɨn əpəh imə, kən rəhan mɨn
netəmim kotətapəh o nɨpətɨ nəghatən mɨn un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə naka itəmat mɨn rəhatəmat-kapə tɨkə.
Onəkotəkəike motɨtun məmə natɨmnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə
təsolən etəmim tərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Məto-inu tərge kən təsuwɨnən e nɨkin, məto tatuwɨn e tɨpəin u, kən matiet mɨn." (E
nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn.)
20 Kən məmə, "Məto nat itəm tatiet e nɨki etəmim, in tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn.
21 Məto-inu nɨki etəmim tatəht natɨmnat tərat tepət, ilat u: nɨpɨtan ne nəman ne, koatit
anion ilat mɨn; nakləhən; nohamnuən itəm;
22 nakləh-inən pətan rəha suah pɨsɨn; naumɨsən o natɨmnat; nolən rat mɨn; neiuəən;
nolən rəha nit əpnapɨn əmən nɨpɨtan ne nəman; netetən; nənən nɨkal itəm; nausitən;
nalmələn.
23 Nolən rat mɨn əh, ilat əh kotɨsɨ-pən e nɨki netəmim kən motol ilat kotamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e netɨ pətan kit (Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən məsou pəhap muwɨn əpəh Fonisia, ima Iaihluə mɨn e
nɨtən rəha Siria, mətatɨg e nimə kit iuəhkɨr o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə
netəmim okotɨtun məmə in tətatɨg əh-ikɨn əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-
ikɨn, narmɨn rat tətatɨg e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikɨn əh, kən in təsəfakən,
in Iaihluə. (Netəm Isrel kotəmə Iaihluə mɨn kotahmen e kuri.) Nian təmətо natɨmnat wɨr
mɨn itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa mɨsin-pən nulɨn ron məmə otəhg-iarəp narmɨn
rat e rəhan pətan əkəku.
27 Məto Iesu təmə, "Kəpə. Pəs kaupən kagwən nɨsualkələh. Təsəwɨrən məmə okərakin-
pən nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh kəm kuri mɨn."
28 Məto pətan u təmə, "Nɨpahrienən etəm-iasol, məto kuri mɨn koatun əm nɨmɨsmɨsɨ
nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh itəm kotɨsas-pən e nɨpəg tepɨl."
29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, "Məto-inu nəmuhalpɨn wɨr rəhak nəghatən, uwɨn-tu
əpəh imam ikɨn məplan narmɨn rat tɨniet rəkɨs e rəham pətan əkəku."
30 Pətan u təmaiu muwɨn iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətapɨl-pər wɨr əm e
rəhan pet, kən narmɨn rat tɨniet rəkɨs lan.

Iesu təmol-wɨr suah kit matəlgɨn talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikɨn-un ima netəm Taea kən muwɨn-pən əpəh Saeton matuwɨn əpəh
e nəhau Lek Kalili, məto təmuwɨn-pən əpəh Tekapolis ikɨn.
32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgɨn talu kən məruru nəghatən motuwa məmə
Iesu otələhəu-pən nelmɨn lan pəs təto təwɨr.
33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsɨn o netəmim, kən mɨləs-ipən noa nelmɨn
e matəlgɨn kən magəh nelmɨn† mələhəu-pən e namɨ suah un.
34 Kən masɨpər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, *"!Efata!"*
Nɨpətɨn təmə, "!Əwɨr-ta!"

---

* **7:15:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: "Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u." **7:15:** Wək 10:14-15 † **7:33:** E nian mɨn əh, netəmim nɨkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərɨsɨn kən tətasitu e nɨmɨsən.

35 Kən əmun suah un tɨnatəto nat, kən namɨn tɨnəwɨr mɨnatəghat wɨr.
36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu
təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.
37 Kəmotaut pɨk ron motəmə, "Natɨmnat rafin itəm tatol, məto in təwɨr pɨk agɨn. Netəm
u matəlgɨlat talu kɨnoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kɨnoatəghat."

8

Iesu təmagwən netəmim fo-tausan (Mat 15:32-39)

1 E nian kit mɨn netəmim tepət kəmotuwa mɨn ron, kən məto, nɨgɨlat nagwənən tɨnɨkə.
Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə,
2 "Nɨkik tɨnahmə pɨk o netəm mɨn əpəh məto-inu, kəmotuarisɨg-in io mɨnotos rəkɨs nian
kɨsɨl, kən roiu əh, nɨgɨlat nagwənən tɨnɨkə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn əh-roiu, kən nɨganəmtɨlat otapɨn e suatɨp, kən sueiuei
otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotɨsɨ-pən əpəh isəu."
4 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotətapəh ron məmə, "?Okəmɨk hiə pɨret tahmen-in
nagwənən ilat? Ikɨn-u taruən-aruən ikɨn, netəmim kəsotatɨgən ikɨn."
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Nakoatos pɨret kuwəh?" Məto kotəmə, "Sepɨn."
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pɨret un məfak matən-ipən
tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotoor
kəlɨn kəm netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos mɨn nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən mɨn kəm ilat
məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim.
8-9 Kən netəm mɨn u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən
nərpɨlat tasis, kən kapəs nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən kaii-pən e kɨpəhau sepɨn kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn. Kən ilat rəhan mɨn netəmim
kəmotuwɨn e pot kan əpəh e nɨtən Talmanuta.

Farisi mɨn kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit (Mat 16:1-4)

11 Kən Farisi mɨn neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən kəm in məmə
otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotɨtun məmə in təmɨsɨ-pən pahrien o Uhgɨn, o kəp.
12 Kən Iesu nɨkin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, "?Karmə tahro netəm mɨn
u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat məmə okol
kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat."
13 Kən mapəs ilat motuwɨn e pot kan əpəh e nɨkalɨ nəhau lek entənɨpən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha Kig Herot Antipas (Mat 16:5-12)

14 Rəhan mɨn netəmim kəmotaluin nəmɨkən pɨret məto kəmotos əm kitiəh əm motuwɨn
e pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, "Otehm wɨr itəmat o is rəha Farisi mɨn ne is rəha
Herot Antipas."
16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "Tatən nəhlan məto-inu kəməsotəmɨkən pɨret."
17 Kən məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən kən mən məmə, "?Tahro nakoatən nəghatən
əh məmə nəməsotəmɨkən pɨret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotɨtunən əh? !
Rəhatəmat-kapə tiəkɨs!

7:36: Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5 **8:8-9:** Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52

18 Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgitəmat u ikin. ?Tahro
nakəsotətoən nat? Ekitun məmə okəmə naka ninəmotaluin natimnat itəm kinotuwa
rəkis.
19 ?Nian emos piret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim min əpəh faif-tausan kotun,
kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?" Məto kotəmə, "Tuelef."
20 Kən təmətapəh min olat məmə, "?Kən nian emos piret əh sepin məmə ekos-ipən
kəm netəm min əpəh fo-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol
kuwəh?" Məto kotəmə, "Sepin."
21 Kən təmatətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nəkotəruru əh io?"

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpis

22 Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotit suah kit
niganəmtin təməpis motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan.
23 Kən Iesu təmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu kən tagəh niganəmti suah
un* kən mələhəu-pən nelmin mil lan, kən mətapəh ron məmə, "?Ninitun nehmən nat o
kəp?"
24 Məto suah un təmasipər kən məmə, "Ekatəplan netəmim məto kotahmen əm e nig
min məto in əmun kotaliwək."
25 Kən Iesu təmatig mələhəu-pən min nelmin mil e niganəmti suah un, kən tinitun
nəplan wirən natimnat minapəs noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwin iman ikin məto təmən-iəhau məmə otəsuwin-
pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwin e latuənu min u
iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwin e suatip kən tatətapəh olat məmə, "?
Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?"
28 Məto rəhan min netəmim kotəmə, "Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais. Neen min
kotəmə ik Elaija. Neen min kotəmə ik ien kit rəha Uhgin aupən."
29 Kən təmətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə pah u io?" Kən Pita təmə, "Ik
Mesaea ilouin, itəm Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa."
30 Kən Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in
rəhan nimisən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, "Io Neti Etəmim oepanəto nahməən o
natimnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou
okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kisil un, kən panəmegəh min."
32 Təmən wir pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nikali suatip kən matən-
iəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan.
33 Kən məto Iesu təmasipən məplan rəhan min netəmim, kən mən-ipən kəm Pita məmə,
"!Ik iərmis Setan asol, agim muwin isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgin, məto
rəha etəmim əm."

Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan min netəmim məmə okotuwa ron, kən
təmən məmə, "Okəmə suah kit təmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs
rəhan nig kəməluau muarisig-in io.

8:19: Mak 6:41-44 * **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9
8:34: Mat 10:38-39; Luk 14:27

35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh
e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən Təwɨr rəhak, in otos
nəmegəhən lilɨn.
36 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan otɨmɨs kən
təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən lilɨn
kəm in.
38 "Netəm kotaulɨs-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən
motol təfagə rat, kən o nian io Netɨ Etəmim oekuwa lan, io mɨn oekaulɨs-in nənən məmə
ilat u rəhak mɨn netəmim. O nian əh oekuwa itɨmat nagelo asim mɨn e nepətən əhag-əhag
asol rəha rəhak tata."

9

1 Kən Iesu təmən məmə, "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul
u ikɨn-u roiu, okol kəsotɨmɨsən mətoahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn otuwa e
nəsanənən asol."

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kɨnotuwa mɨnotuwɨn rəkɨs, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal
pɨsɨn əm kəhaluarisɨg-in motuwɨn əpəh e nɨtot əfəməh kit, kən ilat pɨsɨn əm əh-ikɨn. Kən
kəməhaləplan nɨpətɨ Iesu təmol pɨsɨn.
3 Rəhan napən təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt, okol suah kit təsaikuasən e nɨməhan kit
təruən min-nəhlan.
4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat
iləhal Iesu.
5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, təwɨr məmə ekəhaluwa ikɨn-u. Pəs
məhalol makeen kɨsɨl, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit."
6 Pita tɨnatəghat əpnapɨn əm məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp.
7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-pən əpəh e napuə
məmə, "Inu netɨk keike u ekolkeike pɨk. Onakəhaləkəike məhalətəlɨg-in in."
8 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəməhaleirair, məto kɨnəsəhaləplanən suah mil un, məto
kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.
9 Nian kəmoateiuaiu e nɨtot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk
iləhal məmə, "Natɨmnat un nəməhalehm əpəh ilis e nɨtot, onəsəhalənən kəm suah kit
məhalətoarus-pən io Netɨ Etəmim oekəmegəh mɨn e nɨmɨsən."
10 Kən iləhal kəməhalɨsiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal mɨn
məmə, "Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kəruru məmə nɨpətɨn təmə
naka."
11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, "?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə Elaija
otəkəike maupən muwa?"
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Nɨpahrienən, Elaija otaupən muwa matol-
wɨr mɨn natɨmnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə io Netɨ Etəmim
oepanəto nahməən o natɨmnat tepət, kən netəmim okotəplan io motapəs io?
13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tɨnuwa rəkɨs, kən kəmol nat tərat lan
tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə okəpanol mihin."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

8:38: Mat 10:33 **9:1:** Mak 13:30 **9:7:** Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **9:11:** Mal 3:1 **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14

14 Nian kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, motehm netəmim neen mɨn rəha Iesu, məto nɨmanin
netəmim kəmotɨtəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netəmim mɨn rəha Iesu
kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motaiu ka məmə
okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm mɨn
əpəh?"
17 Məto netəm mɨn u kit təmə, "Iəgətun, io emit netɨk muwa ron ik məmə onakol-wɨr,
məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmɨn rat apon taskəlɨm in, kən moh mɨləs-iəhau morin əpəh e nɨsɨp,
kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluɨn, nɨpətɨn tatɨkɨmkɨm. Kən
emətapəh o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat əpəh lan, məto kotəruru
nəhg-iarəpən."
19 Məto Iesu təmə, "Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatɨg
kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə onəghan
epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otɨləs suakəku un motuwa!"
20 Kən kəmotɨləs kan o Iesu. Kən narmɨn rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon
taut nɨpətɨn tasiəp-asiəp pɨk, kən miet morin əpəh ləhau e nɨsɨp məsoupəlpəl mətan, kən
nahui noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, "?Təmol min-nəhlan mɨnos nup kuwəh?"
Məto rəhan tata təmə, "Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu.
22 Kən nian tepət narmɨn rat əh toh matɨləs-ipən əpəh e nɨgəm ne nəhau məmə
otohamnu. Okəmə nəkɨtun nolən, pəs nakasəkitun itɨmlau masitu etɨmlau."
23 Məto Iesu təmə, "?Naka əh, nəghatən u məmə, 'Okəmə nəkɨtun nolən'? Uhgɨn tɨtun
nolən natɨmnat rafin o etəmim itəm tətahatətə lan."
24 Kən roiu agɨn, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, "Ekətahatətə lam, məto
in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət."
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen mɨn kɨnotuwa iuəhkɨr ron, kən tən-ipən
əskasɨk kəm narmɨn rat apon məmə, "Ik narmɨn rat itəm natol matəlgɨtəm tətalu kən mol
itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipɨnə ətuatɨp u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən
məsuwa mɨnən muwɨn lan!"
26 Kən narmɨn rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp mɨn u
iuəhkɨr agɨn tɨmɨs, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tɨnɨmɨs rəkɨs, kən netəmim tepət
kotəmə tɨnɨmɨs.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlɨm nelmɨn miuw-pər, kən tətul.
28 Iesu təmuwɨn imə, kən ilat pɨsɨn əm rəhan mɨn netəmim koatəpələh, kən kotətapəh
ron məmə, "?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat əpəh?"
29 Məto Iesu təmə, "Nəfakən əm tɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn əh nəhlan."

Iesu təmən-iarəp mɨn
rəhan nɨmɨsən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet ikɨn-un kən motuwɨn-pən əpəh e nɨtən
Kalili ikɨn, məto Iesu təsolkeikeən məmə okɨtun məmə in əh-ikɨn əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan mɨn netəmim. Təmən məmə, "Io Netɨ
Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekɨmɨs. Məto oekos nian kɨsɨl
u, kən panəmegəh mɨn."
32 Kən məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtun wɨrən rəhan nəghatən, kən nɨkilat tɨnəgin o
nətapəh-inən nɨpətɨ nəghatən rəhan.

9:23: Mat 21:21; Mak 11:23 **9:26:** Mak 1:26 **9:30:** Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən mɨnoatuwɨn imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat
məmə, "?Naka əpəh nəmoatən e suatɨp?"
34 Məto kɨnotəruru nuhalpɨnən məto-inu, e suatɨp kəmoatən məmə pah in tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-
tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike
meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat."
36 Kən mɨləs suakəku kit muwɨn məf aupən-in ilat, kən maskəlɨm məmə,
37 "Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən
tahmen əm məmə tatos io e nɨkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən
tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io."

Suah kit təmol nat pɨspɨs e nərgɨ Iesu
(Luk 9:49-50)

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun emotəplan suah kit tatəhg-iarəp
narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit."
39 Məto Iesu təmə, "Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pɨspɨs mɨn e nərgək, okol
təsən uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tɨkɨmɨr, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu etəmat, məto-inu rəhak u
itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen tatos-
ipɨnə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənɨm."

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nɨsualkələh mɨn u kotahatətə lak, okəmə suah
kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən
asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən
kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
43-44 "Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwɨr məmə nakətatɨp rəkɨs mərakin.
Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-in məmə
nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol namnun tɨkə."*
45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən nakətatɨp rəkɨs. Okəmə
nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-in məmə nelkəm
kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol.†
47 Kən okəmə nɨganəmtɨm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakɨləs-irəkɨs.
Okəmə nɨganəmtɨm kitiəh əm məto onəkuwɨn ikɨn Uhgɨn tatərəmərə ikɨn, inu təwɨr pɨk
maprəkɨs-in məmə nɨganəmtɨm kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol.
48 Kən ikɨn əh, fɨrəl mɨn okotətɨp e nɨpətɨ netəmim ikɨn məsotɨmɨsən, kən nɨgəm tatus ilat
kən matuəp əm kɨlpɨn okol kəsohamɨsən nian kit ne.
49 "Uhgɨn tateatəgtəg-pən nɨgəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e
nagwənən.
50 "? Sol təwɨr, məto okəmə otɨsiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən mɨn naka pəs
tətehen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən
motatɨg e nəməlinuən nian rafin."

9:35: Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40 **9:40:** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30 † **9:45-46:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

10

?Təwɨr məmə nɨpɨtan ne nəman okotapəs ilat mɨn,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən muwɨn miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənɨpən-pən
e nəhau əpəh Jotan. Kən nɨmanin netəmim kəmotuəfɨmɨn-pən mɨn ilat mɨn ron, kən
tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian mɨn.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Rəhatat Lou
tategəhan-in məmə iərman tɨtun napəsən rəhan pətan, o kəp?"
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, "?Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?"
4 Kən məto kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un,
təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tɨnapəs, kən panahl-iarəp."
5 Məto Iesu təmə, "Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk.
6 Məto e nətuounən, Uhgɨn təmol natɨmnat, kən mol iərman ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatɨg ilau rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm.
9 Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatɨpən
rəhalau natɨgən."
10 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh imə, kən rəhan mɨn netəmim
kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən matit mɨn
in pɨsɨn kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp pətan.
12 Kən tahmen mɨn əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pɨsɨn
kit, in mɨn tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp iərman."

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən
nelmɨn elat mawte-in nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm ilat, məto rəhan mɨn netəmim kəmoatən-
iəhau ilat.
14 Məto nian Iesu təməplan, kən nemə̈ha tol, matəhai ilat məmə, "Pəs nɨsualkələh
okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nɨsualkələh mɨn un, məto-inu netəm mɨn u nɨkilat
tahmen əm e nɨki nɨsualkələh, ilat u Uhgɨn tatərəmərə elat.
15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteiuaiu
mahmen e suakəku mapəs Uhgɨn tərəmərə lan, in okol təsatɨg ahginən nərəmərəən rəha
Uhgɨn."
16 Kən məmɨk nɨsualkələh e nelmɨn, kən mələhəu-pən nelmɨn elat məmə, "Pəs Uhgɨn
otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tɨnətaliwək matuwɨn, kən suah kit təmaiu muwa mɨsin-pən nulɨn ron
məmə, "?Iəgətun wɨr, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
18 Məto Iesu təmə, "?Tahro nakatən məmə io etəm təwɨr? Uhgɨn pɨsɨn əm un in təwɨr,
suah kit mɨn tɨkə məmə in təwɨr.
19 Ik nɨnəmɨtun rəkɨs lou mɨn rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsaklə̈hən,
məseiuəən, məsaklə̈h-inən pətan, onəkəike mɨsiai-in rəham tata ne mama."
20 Məto suah un təmə, "Iəgətun, lou mɨn un, ematol rafin ilat nian ematəkəku mətoarus-
pa u-roiu ne."

10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33 **10:11:** Mat 5:32 **10:15:** Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pɨk, kən məmə, “Nat kit mɨn əm əh-ikɨn onəkol.
Uwɨn mol-salɨm-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat mɨn, kən ik
onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisɨg-in io.”
22 Kən nian suah un təmətо nəghatən un, kən nɨganəmtɨn təməpou, kən nɨkin təməpou
pɨk ron matuwɨn məto-inu rəhan natɨmnat tepət.

Tiəkɨs o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn
ima Uhgɨn
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasɨpən məplan netəm mɨn əh-ikɨn, kən mən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkɨs pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwɨn
ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
24 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mɨn
məmə, “Nenetɨk mɨn, tiəkɨs pahrien məmə suah kit otuwɨn ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.
25 Tiəkɨs o kamel asol məmə otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk agɨn o etəm rəhan
nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
26 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk ron motəmə, “?Ei, məto pah tɨtun nosən
nəmegəhən lilɨn?”
27 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgɨn,
in tɨtun nolən natɨmnat rafin.”
28 Kən Pita təmə, “Itɨmat emotapəs rafin rəhatɨmat natɨmnat məmə okotuarisɨg-in ik.”
29 Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian mɨn, o kaka mɨn,
o mama, o tata, o nɨsualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwɨr,
30 e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nɨtailat wan-hanrɨt, inu nimə mɨn, ne pian
mɨn, ne kaka mɨn, ne mama mɨn, ne nɨsualkələh, ne nəptən mɨn. Kən in otos mɨn
nəratən mɨn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos
nəmegəhən lilɨn.
31 Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisɨg, kən netəm mɨn u kotuarisɨg
u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mɨn məmə otəpanɨmɨs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatɨp katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-
in rəhan mɨn netəmim, əmun narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən netəm kəmotuarisɨg-in ilat
kəmotəgɨn. Kən Iesu tit-irəkɨs rəhan mɨn netəm tuelef motuwɨn, kən tatən-ipən nat naka
itəm okəpanol lan,
33 məmə, “Otətəlɨg-in wɨr-tu io. Roiu kɨnoatər mɨnoatuwɨn əpəh Jerusalem, kən
okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmɨ pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən
okotən məmə oekɨmɨs, kən okotəhlman-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn.
34 Kən okotol mɨlə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol
kɨsɨl lan u, epanəmegəh mɨn.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, netɨ Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətun,
ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itɨmlau.”
36 Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”
37 Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən
rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itɨmlau kit təpələh e rahm-matɨp kən kit
təpələh e rahm-mol, ikɨn mil rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.”

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31

38 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro?
?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ
nien itəm io ekəike mətul lan?* ?Kən muahmen-in mɨn məmə okol baptais etəmlau e
nahməən məmə okol mihin lak?”
39 Kən kuəmə, “!Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, onakuəkəike muətul
e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais
itəm okol baptais lak lan.
40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau
rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

41 Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən nemə̈ha təmol ilat o Jemes ne Jon.
42 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat
nəkotɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotepət e Iaihluə mɨn, kotos-ipər atɨp ilat, kən
netəm-iasol rəhalat koatalɨkiamtə rəhalat mɨn netəmim.
43 “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət
etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.
44 Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in
slef kit rəhatəmat.
45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto
emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e
rəhalat nolən rat mɨn.”

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kɨnotiet
moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨg-in ilat. Kən suah kit nɨganəmtɨn təpɨs,
tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp, nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni
o netəmim.
47 Nian təmə̈to məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp matuwa, kən təmagət əfəmə̈h
məmə, “!Awi, Iesu Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!”
48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, “!Ei, əsagətən!” motən pap məto in təmə̈ha
magət əfəmə̈h pɨk mɨn məmə, “!Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!”
49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.” Kən motən-
ipən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik.”
50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.
51 Kən Iesu təmə̈tapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “Iəgətun, ekolkeike
məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs ekehm nat.”
52 Kən Iesu təmə, “Atuwɨn. Rəham nahatətəən tɨnol-wɨr ik.” Kən roiu agɨn mɨn
nɨganəmtɨn təmə̈wɨr, tɨnatehm nat. Kən mɨnatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Kəmotuwɨn iuəhkɨr o Jerusalem, iuəhkɨr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwɨn
əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.

---

* **10:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35 **10:52:** Mak 5:34

2 Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasɨpənin. O nian
nakian əh-ikɨn, roiu agɨn onakuəplan nətɨ togki kit kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən
nəkiakɨs muasɨg mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, ‘?Onakuahro-in netɨ togki?’ kən nakuəmə, ‘Iərəmərə tolkeike,
kən otəpanahl-ipa mɨn otəsuwəhən.’ ”
4 Ilau kəmian kən muəplan netɨ togki un kəməruətain e nɨkal suatɨp əpəh iuəhkɨr o
nafiluə e nimə, kən kiakɨs.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikɨn kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakɨs
netɨ togki un o naka?”
6 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən netɨ togki
kəm ilau.
7 Kən kəmuasɨg togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki
un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatɨp, kən neen kəmotaiu kan əpəh
e nɨkinat katəte manat motəmɨk motuwa motəpen əpəh e suatɨp.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisɨg kəmotagət əfəməh məmə,
“!Hosana,* ənwiwi Uhgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
10 !Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e
nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefɨt!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
11 Kən Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgɨn məplan natɨmnat. Məto
tɨnapinəp rəkɨs, kən tiet ilat rəhan mɨn netəm tuelef mɨnoatuwɨn əpəh Petani.

Nɨg kit fik itəm noan tɨkə
(Mat 21:18-19)

12 Kən kəmən lawɨgin, kɨnotiet mɨn Petani mɨnoatuwɨn Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus
Iesu.
13 Kən tasɨpən-in nɨg kit fik tatətul əpəh isəu məsɨn nɨmalɨn tepət. Tuwɨn məmə otəhl
noan kit, məto noan tɨkə, nɨmalɨn əm, məto-inu sənəmə nian rəha nɨg fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨg fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun mɨnən noam e
nup mɨn rafin.” Kən rəhan mɨn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwɨn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha
Uhgɨn məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepɨl rəha netəm kotol senɨs e məni,
ne stul rəha netəm koatol-salɨm-in mak mɨn.
16 Kən mətulosɨg-in netəmim məmə okəsotəmɨkən rəhalat natɨmnat motuwɨn-pən əpəh
Nimə ikɨn Rəha Uhgɨn.
17 Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə Uhgɨn təmə, ‘Rəhak
nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nɨtən mɨn rafin okotəfak-pa ikɨn kəm io.’
Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mɨn.’ ”
18 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kɨnotəgin
Iesu məto-inu nian nɨmanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmɨlat tiwɨg pɨk
ron. Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kɨnotətuoun kateam-in suatɨp kit məmə
okotohamnu in.
19 Kən tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotiet Jerusalem mɨnoatuwɨn.

---

* **11:9:** Aupən ikɨn, nɨpətɨ nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisɨg lan, nɨpətɨn tɨnuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1

Nɨg fik təmamɨs matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawɨgin, kəmotuwa mɨn e suatɨp motəplan nɨg fik apon tɨnauke rəkɨs
muwɨn miet əpəh e nokɨn.
21 Kən Pita nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu o nɨg əh, kən mən-ipən kəm in məmə, "!
Iəgətun, əplan-tu nɨg fik ilouin nəmən rat, kən tɨnauke rəkɨs!"
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otahatətə əm e Uhgɨn.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e Uhgɨn, kən otən-
ipən kəm nɨtot əpəh məmə, 'Uwɨn, mətɨpən atɨp əpəh itəhəi mamnɨm,' kən okəmə təsənən
e nɨkin kəiu, mahatətə əm e Uhgɨn, kən nat un otol pahrien.
24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motahatətə
məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.
25 "E nian nakotətul katəfak, məto nɨkitəmat məsɨn əh-ikɨn tərat məto-inu suah kit təmol
nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpɨnən rəhan nɨtai təfagə.
Otol nəhlan pəs Uhgɨn əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat mɨn."†

?Pah təmə Iesu otol
natɨmnat mɨn əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotɨtəlɨg-pa mɨn əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək
mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən pris asol neen, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-
iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, "? Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol
natɨmnat mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oekətapəh-in-pɨnə-tu nəghatən kit kəm itəmat,
kən okəmə nakotuhalpɨn u, kən ekən-ipɨnə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə
ekol natɨmnat mɨn əh.
30 ?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e netəmim? ?Uhgɨn, o etəmim əm
kit?"
31 Kən əmun kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, "?Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən
məmə Uhgɨn əh-roiu, kən təpanən mɨn məmə, kən tahro kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit." Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin
netəmim itəm kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgɨn.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itɨmat ekotəruru." Məto Iesu təmə, "Kən io mɨn,
okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natɨmnat
mɨn əh."

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, "Suah kit təmasum-in noa-krep,
u nol katol wain e noan. Kən mol fenɨs e kəpiel tuwɨn mɨtəlau in, kən mol ikɨn kit o
nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən
mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn
ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən
motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit.
2 "Matuwɨn matuwɨn, kən nian nol u krep təmol noan kən kɨnotəmarəg, etəm-iasol in
təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən
məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen.

11:23: Mat 17:20 **11:24:** Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, ves 26 tɨkə. **11:25:** Mat 6:14-15 **12:1:** Aes 5:1-2

3 Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
4 “Kən etəm-iasol un tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulɨsən kəm in.
5 Kən tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tɨmɨs. Ilat tepət kəmotuwa, kən netəm mɨn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.
6 “Kən kitiəh əm əh-ikɨn ilau min kətuatɨg, inu netɨn keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətɨn, kən nɨkin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motɨsiai-in nətɨk.’
7 Məto təmuwɨn kən netəm mɨn un kotəmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn motohamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
8 Kən kəmotaskəlɨm motohamnu, kən motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motərakin-pən əpəh ihluə e nasumən.”
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwɨn mohamnu ilat kən mos-ipən mɨn nasumən un kəm netəm pɨsɨn neen.”
10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u, o kəp? Tatən məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’ ”
12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlɨm Iesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kɨnotəgin nɨmanin netəmim kən motapəs, kagɨm.

?Tətuatɨp o nətouən takɨs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi mɨn neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat mɨn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atɨp e rəhan nəghatən.
14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotɨtun məmə ik etəm ətuatɨp kən məsəgɨnən, məsaulɨs-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn. ?Ən-tu məmə tətuatɨp məmə ekotətou-pən takɨs kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”
15 Məto Iesu tɨnɨtun əm məmə kotən əm e nohlɨlat məto nɨkilat tol pɨsɨn, kən məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs ekehm.”
16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmɨ pah u, kən nərgɨ pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”
17 Kən Iesu təmə, “Natɨmnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natɨmnat rəha Uhgɨn okos-ipən kəm Uhgɨn.” Kən narmɨlat təmiwɨg məto-inu təmuhalpɨn wɨr rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim tɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəlɨgən, netəmim kotɨmɨs məsotəmegəh mɨnən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəlɨgən in tətuatɨp, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,
19 “Iəgətun, Moses təməte rəkɨs lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otɨmɨs, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netɨlau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs un, kən mialəs netɨlau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tɨnɨmɨs rəkɨs.’
20 “Kən netəmim sepɨn ilat pialat mɨn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netɨlau kit u, kən tɨmɨs.

12:8: Hip 13:12 **12:10-11:** Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5

21 Kən itəm tuarisɨg tit nəutahlɨmɨs un, kən məsialəsən netɨlau kit ne un, kən tɨmɨs mɨn.
Kən pialau itəm tatuarisɨg-in ilau tol əm nat kitiəh.
22 Matuwɨn, matuwɨn kən netəm mɨn un sepɨn ilat pialat mɨn kəmotit pətan un
motuwɨn kən ilat rafin mɨnotɨmɨs, kən məsotɨləsən nətɨlat kit ne. Kən pətan apon tɨnɨmɨs
mɨn.
23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mɨn e rəhalat nɨmɨsən, kən pətan əh rəha pah, u
ilat rafin sepɨn kəmoatit?"
24 Məto Iesu təmə, "Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotɨtun məmə nəmotahrəlue? Məto-inu
itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgɨn, kən moatəruru mɨn nəsanənən rəha Uhgɨn.
25 Nian netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn, ilat okotahmen e nagelo mɨn əpəh e neai,
kən məsotit mɨnən pətan, ne məsotətəu-pən mɨnən iərman.
26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən. Okəmə naka itəmat
nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha
Moses nian nɨg kit nɨgəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgɨn təmən-ipən kəm Moses məmə,
'Roiu əh, io Uhgɨn rəha Epraham, ne Uhgɨn rəha Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop.'
27 In Uhgɨn rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotɨmɨs kitiəh. Itəmat
nəmotəlue pahrien."

?Lou naka un in tepət e lou mɨn?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhalpɨn wɨr
nəghatən rəha Satusi mɨn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, "?Lou ahro u in ilɨs pɨk
kən məwɨr məmə okotətəu-pən?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Lou u in ilɨs pɨk u okotətəu-pən təmə, '!Otətəlɨg
wɨr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgɨn u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgɨn.
30 Onakolkeike Uhgɨn u in rəham Iərəmərə e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham,
ne nətəlɨgən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.'
31 Kən lou itəm tatuarisɨg-in itəm əh təmə, 'Onakolkeike ik mɨn neen tahmen-pən əm
məmə natolkeike atɨp ik.' Lou kit tɨkə mɨn taprəkɨs-in lou mil əh."
32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, "Iəgətun, rəham nəghatən tətuatɨp. Nəmən pahrien
məmə Iərəmərə əmun in Uhgɨn. Uhgɨn kit mɨn tɨkə.
33 Kən okotolkeike Uhgɨn e nɨkitat rafin, ne nətəlɨgən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin
rəhatat, kən motolkeike kitat mɨn neen məmə kotolkeike atɨp kitat mɨn. Təwɨr pɨk məmə
okotətəu-pən lou mil əh taprəkɨs-in nuwaan atɨpən nat megəh ne sakrifais mɨn rafin itəm
Lou tatən."
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatɨg pɨk, kən tən-ipən ron məmə, "Ik
nɨnuwa iuəhkɨr o nərəmərəən rəha Uhgɨn." Kən ilat rafin kɨnotəgin nətapəh-in mɨnən
nəghatən ron.

Mesaea sənəmə mipɨ Tefɨt əm, məto rəhan mɨn etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matətapəh-in nəghatən
kit kəm ilat məmə, "?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipɨ Tefɨt?
36 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən nenatɨgən kəm Tefɨt məmə otən məmə,
'Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn məlɨn-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.'

12:26: Eks 3:2,6 **12:28:** Luk 10:25-28 **12:30:** Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18 **12:33:** 1 Saml 15:22; Hos 6:6
12:36: Sam 110:1

37 Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt atɨp əm, kən
tahro matol rəhan Iərəmərə?" Kən netəm mɨn un kəmotətəlɨg-in Iesu kəmotagien pɨk o
rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wɨr ilat o iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, "Oatəto wɨr itəmat o iəgətun mɨn rəha Lou itəm
kotolkeike nuwɨnən e kot əfəməh motaliwək e suatɨp, kən netəmim koatos-ipən nɨsiaiiən
kəm ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfɨmɨnən. Kən e nian rəha
lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwɨn kəpələh-pən aupən ikɨn rəha nɨsiaiiən.
40 Kən motaklah-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn, kən moteiuə əm katəfak kaifəməh
məmə okotol pəs netəmim kotɨsiai-in ilat, məto okəpanol nalpɨnən kəm ilat taprəkɨs."

Məni rəha nəutahlɨmɨs
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn iuəhkɨr o pokɨs katərakin-pən məni
ikɨn matehm netəmim tepət kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət
kotərakin-pən məni asol mɨn. 42 Kən nəutahlɨmɨs kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu
əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən məmə, "Iatən-ipɨnə kəm itəmat
məmə nəutahlɨmɨs əh ian-rat pahrien, məto in təmərakin-pən məni asol taprəkɨs-in rəha
netəmim mɨn rafin.
44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət mɨn əpəh latuənu. Məto nəutahlɨmɨs u
itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən,
kən tɨkə mɨn əh-ikɨn."

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgɨn otɨsas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgɨn, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən ron məmə,
"!Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol mɨn ne nimə mɨn, kotəwɨr!"*
2 Kən məto Iesu təmə, "Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian otatuwa itəm
netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə mɨn əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-
ikɨn tatətul ikɨn roiu."

Nahməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Uarisɨg lan, Iesu təmuwɨn matəpələh əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif ikɨn kɨtun nəplanən
Nimə Rəha Uhgɨn entənɨpən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pɨsɨn
əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, "?Ən-tu məmə natɨmnat mɨn əh okotuwa nəghan? ?Kən
nəmtətin ahro u otol pəs ekotɨtun məmə tɨnol nian ətuatɨp əh-roiu rəha natɨmnat mɨn əh?"
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim, məsotegəhan-
inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən
məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.
7 "Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkɨr otəmat, kən motəto
mɨn məmə neen mɨn əpəh isəu kotoh mɨn ilat mɨn, məto nɨganməpɨtəmat otəsasiepən.
Natɨmnat mɨn əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tɨnatuwa.

---

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgɨn, kəmol nimə mɨn e kəpiel asol mɨn. Neen rəhalat kotəfɨgəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

8 Nɨtən asol mɨn okotəluagɨn, kən kantri mɨn okotoh mɨn ilat mɨn, kən namig asol
otəpanol ikɨn mɨn rafin, kən nəumɨs asol otus netəmim, məto natɨmnat mɨn əh nətuounən
əm rəha nahmməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpɨn, kən
mətuoun matəto nahmməən məmə otəsuwəhən temək.
9 "Onakoatəto wɨr itəmat. Okɨləs itəmat kan nakotətul e nɨganəmtɨ kaonsel, kən
okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol
rəha kapman ne kig mɨn məto-inu rəhak mɨn u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp
Namnusən Təwɨr kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm netəmim ikɨn mɨn rafin un, kən
namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motɨləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nɨkitəmat
təsəht pɨkən məmə onəkotən naka. E nian ətuatɨp əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgɨn
otos-ipɨnə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto
rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn otos-ipɨnə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm rəhalat tɨkɨmɨr mɨn məmə
okotohamnu ilat, kən tata mɨn okotol mihin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp mɨn, kən
nɨsualkələh okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata mɨn ne mama mɨn
məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasɨk mətoarus-pən
natɨmnat mɨn un okotol namnun, kən Uhgɨn otosmegəh."

Nahmməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Nian əh, onəkotəplan 'nat itəm Uhgɨn tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgɨn
tamkɨmɨk.' (Etəm tətafin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mɨtun nɨpətɨn.) Kən e nian əh,
netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatɨg əpəh e nɨtot mɨn.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwɨn mɨnən e nɨpəg noa nimə məmɨk
rəhan natɨmnat. Otaiu əm magɨm.
16 Okəmə etəm otɨtasum, kən okol təsuwɨn mɨnən latuənu o rəhan nɨməhan məmɨk.
Otaiu əm magɨm.
17 "! Kəsi! Nahmməən asol o nɨpɨtan itəm kəmotol nərpɨlat ne nɨpɨtan kotapinahin
nɨsualkələh. E nian əh okotos pɨk nahmməən.
18 Otəfak əsanən kəm Uhgɨn məmə natɨmnat mɨn əh okəsotuwamən e nian rəha
nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgɨn
təmətuoun mol natɨmnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm mɨnən nahmməən asol kit
tol min-nəhlan.
20 Məto Uhgɨn təmətatɨp əkuəkɨr nian əh. Okəmə təməsətatɨpən, kən suah kit okol
təməsəmegəhən. In təmətatɨp rəkɨs nian əh o rəhan mɨn netəmim itəm tɨnəmɨtəpun rəkɨs
ilat məmə rəhan mɨn.
21 "E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, '!Əplan-tu Mesaea əpə!' o '!Əplan-tu in əpəh!'
məto onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə mɨn, ilat okotuwa
motol nat pɨspɨs mɨn, motol nat netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə
okəmə kotɨtun nolən, kən okotiuw-rəkɨs netəm mɨn u itəm Uhgɨn tɨnəmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 !O natɨmnat mɨn əh, oatəto! Enaupən rəkɨs mɨnən-iarəp rafin natɨmnat mɨn əh kəm
itəmat."

Nian rəha Netɨ Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 "Kən e nian nahmməən asol əh otɨkə,

13:9: Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29 **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13

‘kən mɨt otəpɨs,
kən məwɨg otəsasiəən,
25 kən məhau mɨn e neai okotɨsas
kən natɨmnat asol mɨn ikɨn e neai okotəloal.’
26 Kən netəmim okotəplan io Netɨ Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən
əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpɨn rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mɨn rəhak kotuwɨn motəmɨk netəm mɨn u Uhgɨn
təmɨtəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo mɨn okotuwɨn e nɨtən mɨn rafin
agɨn e nətueintən məmə okotəmɨk ilat.

Kəruru nian itəm
Netɨ Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 “Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik. Nian ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn kɨnotətuoun
katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə nian əh inəh itəm nako-
tasum lan rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nakotehm məmə natɨmnat mɨn u kɨnoatuwa, kən
nəkotɨtun əm məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-roiu, okol kəsotɨmɨs rafinən
mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.
31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol kəsotɨkəən.
32 Suah kit təsɨtunən nian o aua ətuatɨp rəha natɨmnat mɨn əh. Nagelo mɨn əpəh e neai
kotəruru, kən io mɨn Netɨ Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgɨn əm in tɨtun nian ətuatɨp əh.

Itəmat onakoatəto wɨr itəmat
(Mat 24:42-44)

33 “Onakoatəto wɨr itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa
lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwɨn məmə otaliwək əpəh ik pɨspɨs kit, kən məlɨn rəhan
mɨn iolwək məmə okotehm rəhan natɨmnat, kən mos-ipən rəhalat mɨn wək kitiəh kitiəh.
Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otɨtaiir.
35 “Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha nimə un
otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapɨn, o fetukai tɨnatərɨkrɨk, o mɨt tɨnatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwɨrən məmə nakotapɨl nian in otuwa!
37 !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipɨnə kəm itəmat, ekatən mɨn kəm netəmim mɨn rafin
məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatɨp o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian kəiu əm əh-ikɨn kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tɨkə Lan. Kən
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmoteam-in suatɨp o Iesu məmə okotɨləs anion
motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nɨmanin netəmim okotəmou
okəmə kotɨtun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatɨg əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian
təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn
tiəkɨs, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs, kəmol e nokɨ
nato, nɨg kit. Kən pətan əh təməht-irəkɨs, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh.

13:25: Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7 **13:27:** Mat 13:41 **13:35:** Luk 12:38 **14:3:** Luk 7:37-38

4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikɨn, nemə̈ha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat
mɨn məmə, “?Tahro matərəkɨn senta?
5 !Okol tapol-salɨm-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrɨt tenarius,* mɨtun nos-ipənən
kəm ian-rat mɨn!” Kən moatəhai moatəhai.
6 Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wɨr kəm io.
7 Nian mɨn rafin itəmat ian-rat mɨn nəkotatɨg, kən okəmə nakotolkeike, nəkotɨtun nol-
wɨrən kəm ilat, məto io ekɨsatɨgən nian rafin kitat min itəmat.
8 Pətan u təmol nat u in tɨtun. Təmau nɨpətɨk məmə otol əpen-əpenə o nian
okəpanɨtənɨm io.
9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən
Təwɨr, kən kəpanamnus mɨn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

Jutas təmən məmə otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwɨn mehm pris asol mɨn məmə
otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.
11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni
kit kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan
kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tɨnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, kən kɨnatətuoun nolən lafet, kən
nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mɨn rəha
Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwɨn hiə motol əpen-əpenə ikɨn
məmə onəkol lafet ikɨn rəha Nuhagego-inən?”
13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah
kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.
14 Əpəh e nimə itəm tatuwɨn-pən ikɨn, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə,
‘?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itɨmat in ne rəhan mɨn netəmim ekotagwən ikɨn e lafet
rəha Nuhagego-inən?’
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilɨs agɨn kɨnəmə̈lɨn wɨr rəkɨs natɨmnat ikɨn. Onakian
əm mioal nɨgɨtat ikɨn nagwənən.”
16 Kən kəmian taon muəplan natɨmnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne.
Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23; Jon 13:21-30)

17 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepɨl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə
itəmat kit u ikɨn-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mɨn
tɨkɨmɨr.”
19 Kən rəhan mɨn netəmim nɨkilat təməpou agɨn, kən moatətapəh kitiəh kitiəh ron
məmə, “?Ei, Iərəmərə, pah u? ?Io?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pɨret
e pesɨn kitiəh moatun.
21 Kən io Netɨ Etəmim oekəike mɨmɨs məmə inu Naoa Rəha Uhgɨn təmən mihin ne, məto
kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm otegəhan-in-pən io Netɨ Etəmim. !Təməwɨr əm məmə in
təməsaiir-pa-mən!”

---

* **14:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6 **14:18:** Sam 41:9

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən
məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, "Otos, inu nɨpətɨk."
23 Matɨg mos mɨn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, mos-ipən kəm ilat, kən
ilat rafin kəmotənɨm-pən lan.
24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən rəha nasituən
in tatətul matəmegəh. Nɨtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkɨs rəhalat təfagə
rat mɨn.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənɨm mɨnən wain u mətoarus-pən
oepanənɨm mɨn ikɨn Uhgɨn otərəmərə ikɨn."
26 Kən motan napuən, uarisɨg kəpanotiet motuwɨn əpəh Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin un onəpanotagɨm-tənin io mətoinu, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs mihin aupən məmə Uhgɨn otəpanoh etəmim rəha
nehmən sipsip mɨn, kən sipsip mɨn okotaiu kitiəh kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh mɨn, ekaupən-in itəmat muwɨn əpəh Kalili."
29 Məto Pita təmə, "Nat əpnapɨn ilat rafin okotagɨm-tənin ik, məto io əm un okol
ekəsagɨm-tənənən ik."
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Iatən pahrien kəm ik məmə o lapɨn huə, nian
mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io."
31 Məto Pita təmən əskasɨk məmə, "Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau min ik, okol
ekəsənən məmə ekəruru ik." Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen e Pita.

Iesu təmuwɨn matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapɨn kəmotuwɨn əpəh kəmahwɨnu ikɨn kit, nərgɨn u Ketsemani, kən Iesu təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Otəpələh u ikɨn-u, pəs ekuwɨn məfak."
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwɨn, kən nɨkin tɨnatahmə pɨk, kən tɨnəto tərat agɨn.
34 Kən məmə, "Nɨkik tɨtahmə pɨk, kən iuəhkɨr ekɨmɨs lan. Atəhaləpələh u ikɨn-u
matəhalaiir."
35 Kən muwɨn məsɨn mɨn meiuaiu morin e nɨsɨp matəfak məmə, "Okəmə suatɨp kit mɨn
əh-ikɨn, pəs nian əfɨgəm u otəsuwamən ron io."
36 Kən matəfak məmə, "Apa," (u nɨpətɨn təmə rəhak tata), "ik nəkɨtun nolən natɨmnat
mɨn rafin. Awe, os-irəkɨs nahməən mɨn u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəlɨgən,
məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike."
37 Kən mɨtəlɨg-pa məto rəhan etəmim miləhal kɨnəhlapɨl. Kən tən-ipən kəm Pita məmə,
"?Saimon, nakatapɨl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?"
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, "Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm wɨr məmə
onakəsəhaluwɨnən e nelmɨ ios-ipən-os-ipən. Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal
təpou."
39 Kən təmapəs mɨn iləhal, mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak matən əm nat kitiəh.

14:24: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 **14:27:** Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7
14:31: Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

40 Kən mɨtəlɨg-pa mɨn, məto kɨnəhlapɨl mɨn, mɨnəhaləruru naiirən, kən mɨnəhaləruru
mɨn məmə okəhalən-ipən naka kəm in.
41 Təmuwɨn mɨn kən mɨtəlɨg-pa mau kɨsɨl, məto kətəhlapɨl, kən təmən-ipən kəm iləhal
məmə, "?Nakatəhalapɨl əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tɨnuwa məmə io Netɨ Etəmim
okegəhan-in-pən io e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
42 !Halətul-ta, kotuwɨn! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa."

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotaskəlɨm in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
Jon 18:3-12)

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan mɨn tɨtaupən-in nɨmanin
netəmim. Neen kotəmɨk naip rəha nəluagɨnən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm mɨn un,
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat.
44 Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tɨnəmən rəkɨs kəm ilat məmə, "Suah əh
oekətuilɨm-pən lan u, nəkotɨtun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlɨm motos motuwɨn
motaskəlɨm wɨr!"
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkɨr o Iesu, kən mən məmə, "Iəgətun," kən mətuilɨm-pən
lan.
46 Kən netəm mɨn əh kəmotuwa motaskəlɨm tiəkɨs.
47 Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkɨr olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatɨp
rəkɨs matəlgɨ slef kit lan rəha pris asol agɨn.
48 Kən Iesu təmə, "?Tahro nakotəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-əsou motuwa
məmə onəkotɨləs io? ?Nɨkitəmat təht məmə io emit netəmim muwɨn kotəluagɨn o kapman,
o kəm-naka io iohamnu itəm kit?
49 Nian mɨn rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn ekatəgətun netəmim ikɨn.
?Kən nakotahro məsotaskəlɨmən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgɨn təmən, otəkəike muwa
mol nɨpahrienən lan."
50 Kən rəhan mɨn rafin netəmim kɨnotapəs in, kən motagɨm-tənin.
51 Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nɨməhan kit, matuarisɨg-in Iesu, kən netəmim
neen kəmotɨləs, kɨləs-arəpən lan,
52 kən rəhn nɨməhan tɨkɨs, taiu piəpiə əm magɨm.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ kaonsel mɨn
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən tɨtalugɨn əh, kəmotos Iesu motuwɨn əpəh ima pris asol agɨn u katuəfɨmɨn rafin
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikɨn.
54 Kən Pita tan təlɨg-təlɨg muarisɨg-in ilat muwɨn əpəh latuənu ima pris asol agɨn ikɨn.
Kən təmuwɨn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mɨn rəha pris asol agɨn moatəto nɨgəm.
55 Kən pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nɨpəgnəmtɨn mɨn
neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne.
56 Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pɨsɨn-pɨsɨn.
57 Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,
58 "Emotəto təmən məmə otərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn u netəmim əm kəmotol e nelmɨlat,
məto e nian tatol kɨsɨl lan, təpaniləkɨn mɨn nɨtain u kəsolən e nelmɨtəm."
59 Kəmotən nəhlan məto ilat mɨn, rəhalat nəghatən tətaiu pɨsɨn-pɨsɨn.
60 Kən pris asol agɨn təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro
nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən mɨn əh itəm koatən-iarəp tatɨləs pɨkən ik?"
61 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən, kən pris asol agɨn apon təmən-ipən mɨn məmə,
"?Tahro? ?Ik Mesaea u Netɨ Etəm katənwiwi?"
62 Kən Iesu təmə, "!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Netɨ Etəmim ekatəpələh e rəhn matɨp
Uhgɨn u nahgin tepət, kən panotehm mɨn io e napuə e neai ekatuwa."

14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11 **14:58:** Jon 2:19-21

63 Kən pris asol agɨn tearəsin rəhan natɨmnat məto-inu nɨkin təmərat o nəghatən rəha
Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-in mɨnən suah kit məmə otən mɨn nat kit lan.
64 !Nɨnəmotəto rəkɨs tatəghat rat e Uhgɨn! ?Nakotahrətəlɨg? ?Okotahro suah u?” Kən
ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mɨmɨs.
65 Kən kəmotol mɨlə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis nɨganəmtɨn motoh
kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgɨn! !Ən-tu məmə pah u təmoh ik!” Kən mopael mɨn rəha
pris asol agɨn kəmotem.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agɨn təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nɨgəm, kən təmɨsɨlu wɨr məmə, “Ik mɨn itəmlau Iesu etəm Nasaret
nəmatuan.”
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, “Iəkəruru nat un nakatən,” kən muwɨn matətul
əpəh e ket rəha iat. Kən mənɨg kit təmɨmnən.
69 Kən pətan un təmehm mɨn ikɨn əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikɨn məmə,
“Suah u in ilat kit.”
70 Məto Pita təmən-iamnin mɨn.
Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikɨn kəmotən-ipən mɨn kəm in məmə, “Nɨpahrienən,
ik mɨn ilat kit məto-inu ekotɨtun məmə ik etəm Kalili.”
71 Məto tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-pən o Uhgɨn moatuwa ron okəmə teiuə.
Kən təmos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”
72 Kən roiu agɨn-əh mɨn mənɨg tɨnɨmnən mɨn, kən nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu məmə
təmən minu lan məmə, “Mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə
nəkəruru io.” Kən Pita tɨnəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən laulaugɨn agɨn pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun mɨn
rəha Lou, ne netəmim mɨn rafin rəha kaonsel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn, kən moatələhəu
nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis
Iesu kən motit motuwɨn motəhlman-pən e nelmɨ Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu təmə, “Ik
nəmən mihin.”
3 Kən pris asol mɨn kəmotən-iarəp nolən tepət lan.
4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “? Tahro nakəsuhalpɨnən? ? Nəməto kəmotən
nɨpəgnəmtɨn tepət lam?”
5 Məto Iesu təsəghat mɨnən, təməpnapɨn əm, kən Pailat narmɨn təmiwɨg ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;
Jon 18:39—19:16)

6 E nup mɨn rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat
məmə in otahl-iarəp suah əpnapɨn əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgɨn u Parapas, tətatɨg e kalapus ilat in mɨn neen, məto-inu
kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman.

14:64: Lev 24:16; Jon 19:7 **15:1:** Luk 22:66 **15:5:** Aes 53:7; Mak 14:61

8 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitiəh
tahmen-pən e itəm tatol nian mɨn, mahl-iarəp suah kit e kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm
Isrel?”
10 Təmən nəhlan məto-inu in tɨnɨtun rəkɨs məmə pris asol mɨn kəmotos-ipən Iesu e
nelmɨn məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol mɨn kəmotəkəike kəm nɨmanin netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən
rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Məto ekahro e suah u itəmat nəmotəmə in kig
rəha netəm Isrel?”
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”
14 Kən Pailat təmətapəh mɨn olat məmə, “?Nolən tərat naka u suah u təmol?” Məto
kəmotagət əfəməh mɨn məmə, “!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nɨkilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən
Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə okotalis motətu-pər e nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmoatol mɨlə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh imə e nimə asol rəha kapman,
katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael mɨn kotuwa kɨtəlau lan.
17 Kən motuwɨn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm
tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol mɨlə lan motəmə, “Itɨmat ekotos-ipɨnə nɨsiaiiən kəm ik, kig rəha netəm
Isrel.”
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanɨg, motagəh lan, motɨsin nulɨlat məmə koatos-ipən
nɨsiaiiən eiuən kəm in.
20 Nian kəmotahkul rəkɨs lan, kən motapeg rəkɨs kot asiə un, kən motuwɨn-in-pən əh
rəhan natɨmnat, kən motit motuwɨn məmə okotəht-ipən e nɨg kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e nɨg kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 E suatɨp, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgɨn u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne
Rufas. Tatuwɨn Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otɨləs nɨg kəluau. 22 Kən kəmotit
Iesu motuwɨn əpəh ikɨn kit katən məmə, Kolkota, u nɨpətɨn təmə Louipɨl-uipɨl.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol pɨləh-pɨləh ilau mərɨsɨn u mɨr məmə otənɨm pəs
təsətoən nahməən e nɨpətɨn, məto tapəs nənɨmən.
24 Kən kəmotɨləs Iesu motuwɨn motəht-ipən e nɨg kəməluau. Kən motoor rəhan
natɨmnat moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nɨg kəməluau e nain kɨlok laulaugɨn,
26 kən motəte-rəkɨs nɨpəgnəmtɨn u kəmotehm lan məmə, IN KIG RəHA NETəM ISREL, kən
motəht-ipən nəghatən un e rəhan nɨg kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagɨn o kapman mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nɨg
kəluau, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e nɨkalɨn mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatɨp, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol mɨlə
lan motəmə, “Ei, ik nəmən məmə onakərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn kən nian tatol kɨsɨl lan u,
nəpaniləkɨn mɨn in pɨsɨn.
30 Eiuaiu-tu e nɨg kəməluau un, mosmegəh atɨp-tu lam.”

15:11: Wək 3:13-14 **15:21:** Rom 16:13 **15:24:** Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, ves 28 tɨkə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

31 Pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotol əm nat kitiəh motalah-əmnu motəmə,
"Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atɨpən lan.
32 Təwɨr pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nɨg kəməluau
pəs kitat koatəplan motahatətə lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kɨnatuən
mɨn nəghatən rat lan.

Iesu tɨnɨmɨs
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mɨrəfin nat.
34 Kən e tri kɨlok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"* Nɨpətɨn
rəhan nəghatən təmə, "!Uhgɨn rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikɨn kəməsotəto wɨrən nəghatən un, kəmotən məmə,
"Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwɨn miuw-pən wain u tagɨn e nat kit tame-ame tahmen e
katən, maru-pər e nuwig tuwɨn o Iesu məmə otənɨm. Kən məmə, "Pəs-tu kotehm-tu məmə
Elaija otuwa mɨləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh mɨn, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, nɨməhan itəm tatəkulosɨg-in Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn,
təməhap məsɨn kəiu əpəh ilɨs mətoarus-pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol rəha mopael mɨn
itəm təmatətul e nɨkalɨ Iesu, təmehm məmə təmɨmɨs min-nulan, kən in təmən məmə, "!
Nɨpahrienən, suah u in Netɨ Uhgɨn pahrien!"
40 Nɨpɨtan neen kəmoatətul isəu motasɨpa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne
iahunin itɨ Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.
41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatɨg Kalili, mətahlasitu lan. Ilat nɨpɨtan
tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

42 Kən nian əh Iesu təmɨmɨs lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natɨmnat rəha Sapat,
kən olawɨgin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tɨnehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tɨnuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katɨsiai-in. In nɨkin
təməht pɨk nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən təməsəgɨnən muwɨn ima Pailat ikɨn matətapəh-in
nɨpətɨ Iesu.
44 Nian Pailat təməto məmə Iesu tɨnɨmɨs rəkɨs, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha
mopael mɨn matətapəh ron məmə, "?Katən pahrien məmə Iesu tɨnɨmɨs rəkɨs?"
45 Məto etəm-iasol rəha mopael mɨn təmə, "Nɨpahrienən, tɨnɨmɨs rəkɨs." Pailat təməto
nəghatən un kən megəhan-in-pən nɨpətɨ Iesu kəm Josep.
46 Kən Josep təmuwɨn mos-nəmtɨn nɨməhan ruən kit muwa mɨləs-iəhau Iesu e nɨg
kəməluau malpin lan, mɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel u kɨnəmel rəkɨs məmə
okol suwɨt ikɨn. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosɨg-in-pən nɨpəg kəpiel un
lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin itɨ Joses, ilau kəmuəplan ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu
ikɨn.

16

Iesu tɨnəmegəh
e rəhan nɨmɨsən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

15:34: Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21 **15:40:** Luk 8:2-3

1 Nian rəha Sapat tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Meri Maktala ne iahunin itɨ Jemes, ne
Salome kəməhalos-nəmtɨn nat pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr məmə okəhalol-pən e
nɨpətɨ Iesu.
2 Laulaugɨn agɨn mɨt tɨnatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwɨn e suwɨt.
3 Nian kəmatəhaluwɨn e suatɨp kən mətəhalən kəm iləhal mɨn məmə, "?Karmə pah otasitu
etəhal mahuin rəkɨs kəpiel asol əpəh e nɨpəg kəpiel?"
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkɨr, məhalətag-pən
məhaləplan kɨnahuin rəkɨs kəpiel.
5 Kəməhaluwɨn imə e nɨpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matɨp,
tatuwɨn e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pɨk ron.
6 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Səhaləgɨn pɨkən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret,
etəm kəmətu-pər e nɨg kəməluau, məto in tɨkə u ikɨn-u roiu. In tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan
nɨmɨsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikɨn.
7 Kən roiu onakəhaluwɨn məhalən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məsəhalapəsən Pita,
məmə in otaupən matuwɨn Kalili, kən onəkotuarisɨg-in motuwɨn motehm əh-ikɨn məmə
inu tɨnəmən rəkɨs mihin ne kəm itəmat."
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwɨt məhlagɨm, məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp. Kən
məhaluwɨn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikɨn-u kən netəm pɨsɨn kotɨlpɨn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh mɨn e Sante laulaugɨn agɨn, kən maupən miet-pa o Meri
Maktala, aupən təməhg-iarəp narmɨn rat sepɨn lan.
10 Kən Meri təmuwɨn mən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim itəm kəmotan ilat min ilat
aupən, məto nɨkilat tɨtahmə pɨk kən motasək.
11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən, kən miet-pa o pətan
əh, məto ilat kəməsotənən nɨpahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarisɨg, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasɨpən Jerusalem mətian e suatɨp,
məto e nian əh nɨpətɨn təmol pɨsɨn.
13 Kən ilau kəmiatəlɨg mɨn mian muən-ipən kəm ilau mɨn neen, məto ilat kəməsotən
mɨnən nɨpahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepɨn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarisɨg, Iesu təmiet-pa mɨn o rəhan netəm lepɨn nian kəmotagwən matəhai ilat
məmə, "Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk." Təməhai ilat məto-inu
kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən.
15 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn motən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm netəmim
mɨn e nɨtən mɨn rafin.
16 Etəm otəto Namnusən Təwɨr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgɨn otosmegəh. Məto
etəm təsahatətəən lan, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgɨn otol ilat kotol nat pɨspɨs mɨn. Okotəhg-iarəp
narmɨn rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 **16:14:** 1 Kor 15:5 **16:15:** Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7

18 Ilat kotɨtun naskəlɨmən sɨnek u tatus itəm, motɨtun nənɨmən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkɨnən ilat. Ilat motɨtun nələhəu-pənən nelmɨlat e netəm kotɨmɨs kotəmegəh.”

Iesu tɨnər matuwɨn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tɨnəghat rəkɨs kəm rəhan mɨn netəmim, kən Uhgɨn tɨnos mɨnuwɨn e neai, kən in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
20 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotiet motuwɨn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikɨn mɨn rafin. Kən Iərəmərə tətasitu elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin mɨn əh koatol nəfɨgəmən məmə rəhalat nəghatən in nɨpahrienən.

16:18: Luk 10:19; Wək 28:3-6 **16:19:** Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təməte, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpətɨ nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təməte naoa u tatuwɨn o suah u, məto in tɨtun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

?Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təmətо rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotəte rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotəte rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəlɨgən məmə təwɨr io mɨn ekəte rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafin mɨn əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarisɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat məmə, Pris mɨn rəha Apia, u təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikɨn. Rəhan pətaguɨhl, nərgɨn u Elisapet, kən in mɨn təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Eron.
6 Kən ilau kuətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən e nian rafin katuətəu-pən wɨr nolən rəha Lou ne nəghatən mɨn rəhan, kən məsuərəkɨnən kit.
7 Məto nətɨlau tɨkə məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin mɨnɨpɨtaguɨhl, kən ilau kərən kɨnuaguɨhl.
8 Kən nian ətuatɨp tɨnuwa məmə, Pris mɨn rəha Apia okotuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in mɨn təmuwɨn mol wək rəha Uhgɨn. 9 E nolən rəha pris mɨn, ilat koatərakin kəpiel əkəku mɨn kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgɨn məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwɨn kəm Uhgɨn. E nolən əh təməgətun Sekaraea.
10 Kən e nian itəm təmuwɨn imə matuwaan nat pien-pien, nɨmanin netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.

1:1: Wək 1:1 **1:9:** Eks 30:7

11 Kən nagelo kit rəha Uhgɨn tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matɨp ikɨn, itəm
katuwaan nat pien-pien mɨn ikɨn.
12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmɨn təmiwɨg mətasiəp mɨnəruru əfəməh nat,
kən nəgɨnən təmərioah e nɨkin.
13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, "Sekaraea, əsəgɨnən, məto-inu Uhgɨn tɨnəto rəham
nəfakən. Kən rəham pətaguɨhl Elisapet otɨləs nətɨn kit iərman. Kən onakəkəike maun-in
nərgɨn məmə Jon.
14 Kən onakəto təwɨr kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan,
15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e nɨganəmtɨ Iərəmərə. Kən in otəsənɨmən wain ne
nənɨmən əskasɨk mɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətatɨg
əh e nərpɨ rəhan mama, matuwɨn əm nulan nian rafin.
16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotɨtəlɨg-pa o Iərəmərə, Uhgɨn rəhalat.
17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmɨn ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin
nətəlɨgən rəha tata mɨn koatɨtəlɨg-pən mɨn o rəhalat nɨsualkələh mɨn, kən in otəuhlin mɨn
netəm koatəht nəwia Uhgɨn okotuwa mɨn e nenatɨgən rəha netəm kotətuatɨp. E nolən əh,
in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə."
18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan mɨtun məmə
nat u otuwa mol nɨpahrienən? Məto-inu io enaguɨhl rəkɨs, kən rəhak pətan tɨnɨpɨtaguɨhl
mɨn."
19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e nɨganəmtɨ
Uhgɨn e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipɨnə
namnusən təwɨr u.
20 !Ətəlɨg-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nɨpətɨ nəghatən
u, məto-inu nəməsənən nɨpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nɨpahrienən e nian
ətuatɨp rəhan."
21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlɨg-in məmə tahro tɨnan
tɨnuwəh-pɨk nəhlan e Nimə Rəha Uhgɨn.
22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tɨnəruru nəghatən, kən ilat kɨnotɨtun məmə in
təmehm nat kit tahmen e napɨlaiirən. In təmasgəwɨn-asgəwɨn əm e nelmɨn kəm ilat,
məsagətən məto-inu namən təmeko.
23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgɨn tɨnol namnun, kən in təmɨtəlɨg-pən
latuənu.
24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguɨhl tɨnəpəs məwɨg e suakəku. Kən e məwɨg faif, pətaguɨhl
u in təmatəhluaig əm latuənu,
25 kən in təmən məmə, "Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikɨn, nətɨk tɨkə kən etaulɨs.
Məto roiu əh, Uhgɨn təmol təwɨr ron io, kən nɨkin tagien məmə ekɨləs nətɨk, kən io esaulɨs
mɨnən e nɨganəmtɨ netəmim."

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tɨnəpək-əpək mɨnos məwɨg sikis, Uhgɨn təmahl-ipən rəhan nagelo,
nərgɨn u Kapriel, məmə in otuwɨn e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret.
27 In təmos nəghatən kit matuwɨn rəha pətan kit itəm iərman təsuwɨnən əh mehm, məto
kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm kan mə rəha suah kit, nərgɨn u Josep. In mipɨ Kig Tefɨt
rat. Kən pətan əh, nərgɨn u Meri.
28 Kən nagelo təmuwɨn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, "Təwɨr, Meri. Uhgɨn
təmələhəu rəhan nəwɨrən kəm ik, kən mətatɨg itəmlau min."
29 Məto Meri tɨnatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nɨkin tɨnatəht pɨk məmə nɨpətɨ
nəghatən əh tahro.
30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Əsəgɨnən, Meri, məto-inu Uhgɨn təmɨtəpun
məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.

1:15: Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21 **1:27:** Mat 1:16,18

31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwɨg e nətɨm kit, kən mɨləs iərman. Kən onəkaun-in nərgɨn
məmə Iesu.
32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgɨn Ilɨs Agɨn. Kən
Iərəmərə Uhgɨn otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tɨpɨn rat Tefɨt.
33 Kən in otərəmərə e noanol mɨn rafin itəm koatɨsɨ-pən e Jekop, kən rəhan nərəmərəən
otatɨg lilɨn matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan mɨləs suakəku kit
okəmə esətəu-pənən əh iərman?"
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa matɨg lam, kən
nəsanənən rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkɨləs, okaun-in məmə
in təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən in Nəti Uhgɨn.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tɨnəpək-əpək rəkɨs in nətɨn kit iərman, nat
əpnapɨn in tɨnɨpətaguɨhl rəkɨs. Kəmatən lan məmə pətaguɨhl itəm təsemə̇kən, məto roiu
əh tɨnəpəs məwɨg sikis rəkɨs e nətɨn.
37 Natɨmnat mɨn u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgɨn məmə, 'Uhgɨn tɨtun nolən natɨmnat
rafin, kən nat kit təsiəkɨsən ron.' "
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, "Əwəh, io pətan iolwək əm rəha Iərəmərə. Pəs in otol kəm
io nat naka itəm ik nɨnən rəkɨs." Kən nagelo təmapəs in, kən matuwɨn.

Meri təmaliwək matuwɨn məmə otətag Elisapet

39 Uarisɨg lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikɨn maliwək uəhai əm matuwɨn əpəh ikɨn
e nɨtot mɨn e taon kit rəha nɨtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet,
40 kən in təmuwɨn latuənu rəha Sekaraea, muwɨn imə matən təwɨr kəm Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təmə̇to nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətatɨg əpəh e nərpɨn
təmaut, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəmə̇h məmə, "!Uhgɨn təmol təwɨr kəm ik taprəkɨs-in nɨpɨtan mɨn rafin,
kən in otol təwɨr kəm suakəku itəm onəkɨləs!
43 Ekɨsɨtunən məmə o naka Uhgɨn təmol təwɨr kəm io min-nulan məmə mama rəha
Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətatɨg
əpəh e nərpɨk təmagien maut.
45 Kən Uhgɨn otol təwɨr kəm ik məto-inu nəmən nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə
təməghat-in lam."

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
"E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nɨkik tətagien pɨk o Uhgɨn Iosmegəh rəhak,
48 məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapɨn əm, məto nɨkin tatəht io.
Kən roiu ne matuwɨn, netəmim rafin okotən məmə Uhgɨn təmol təwɨr kəm io;
49 məto-inu Uhgɨn u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pɨspɨs mɨn təwɨr pɨk agɨn kəm io,
kən nərgɨn in tasim.
50 Kən in tətasəkitun netəm mɨn u itəm koatɨsiai-in in, inu netəm rəha noanol mɨn aupən
ikɨn mətoarus-pa itəm rəha noanol mɨn kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pɨspɨs mɨn e nəsanənən e nelmɨn.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəlɨgən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə mɨn e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmɨləs-ipər netəm mɨn u rəhalat nətəlɨgən teiuaiu.

1:31: Aes 7:14; Mat 1:21-23 **1:33:** 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17 **1:46:** 1 Saml 2:1-10 **1:50:** Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6

53 Netəm itəm nəumɨs tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən itəm təwɨr,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tɨkə e nelmɨlat.
54 Uhgɨn təmasitu e noanol mɨn rəha Isrel u rəhan iolwək mɨn,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan mɨn noanol,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
56 Kən Meri tətatɨg ilau Elisapet mətoarus-pən məwɨg kɨsɨl, kən in təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh iman ikɨn.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatɨp rəha Elisapet tɨnuwa məmə otemək lan, kən təmɨləs nətɨn iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatɨg iuəhkɨr ron ne rəhan mɨn noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun mol təwɨr pɨk kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tɨnos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkɨr kotaun-in nərgɨn məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 məto rəhan mama tən məmə, "Kəpə. Okaun-in nərgɨn u məmə Jon."
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, "?Tahro? Rəham kit noanol tɨkə itəm kotaun-in nərgɨn əh Jon."
62 Kən kəmoatəghat e noanelmɨlat moatətapəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgɨn məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkɨs nat kit lan, kən təməte-pən məmə, "Nərgɨn u Jon." Nian kəmotehm, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tɨnəg-ətuatɨp, kən tɨnatəghat matənwiwi Uhgɨn.
65 Kən ilat rafin itəm kotatɨg iuəhkɨr kəmotəgɨn. Kən netəmim kəmotəghat-in natɨmnat mɨn əh tɨtəlau ikɨn mɨn rafin e narɨt mɨn nɨtən Jutia.
66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlɨg-in əm, kəmoatətapəh məmə, "?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?" Kəmoatən min-nulan məto-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 "Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgɨn rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan mɨn netəmim,
kən təməmki-rəkɨs ilat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhalat.
69 In təmɨləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmɨsɨ-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefɨt.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs kəm kitat e nəghatən rəha ien mɨn rəhan aupən.
71 In tɨnəmən-iəkɨs rəkɨs məmə otosmegəh kitat o tɨkɨmɨr mɨn rəhatat ne netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
72 In təmɨləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat mɨn rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atɨp təmən e rəhan nəniəkɨsən rəha nasituən,
73 inu nəniəkɨsən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmɨləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən mɨləs-irəkɨs kitat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatat,
məmə nian mɨn rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotɨtun nol wəkən rəhan e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən məsotəgɨnən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatɨp e nian mɨn rafin.

1:53: Sam 34:10 **1:54:** Sam 98:3 **1:55:** Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21 **1:68:** Sam 72:18 **1:69:** Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10 **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17 **1:75:** Taet 2:12-14

76 "Kən ik, nətɨk, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatɨp.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan mɨn netəmim məmə Uhgɨn otosmegəh ilat nian in otafəl
rəkɨs rəhalat təfagə rat mɨn.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwɨr kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mɨtgar təmər e neai,
79 mətasiəgəpɨn kitat netəm koatatɨg e napinəpən ne əpəh ikɨn nɨmɨsən tatoh itəm ikɨn,
kən matit wɨr nelkɨtat e suatɨp rəha nəmə̈linuən."
80 Kən suakəku təmatepət e nɨpətɨn, kən narmɨn rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətatɨg əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e nɨganəmtɨ netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian mɨn əh, suah kit etəm Rom, nərgɨn u Sisa Okastas, in tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. In təmə̈ləhəu lou kit tətatɨg məmə okafin rafin netəmim itəm koatatɨg rafin əh-ikɨn.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatɨtəlɨg-pən iməlat mɨn ikɨn itəm kəmotaiir ikɨn məmə okafin ilat, kən kəte rəkɨs nərgɨlat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret, mian əpəh nɨtən Jutia e taon kit, nərgɨn u Petlehem, imə Kig Tefɨt aupən. Ilau kəmian ikɨn əh məto-inu Josep in mipɨ Tefɨt rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgɨlau. Kɨnagətosɨg-in rəkɨs Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tɨnəpək-əpək-in rəkɨs suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tɨnuwa məmə otemək-in nətɨn.
7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e nɨməhan, mə̈ləhəu-pən e pokis kit itəm katə̈ləhəu-pən kras u nat megəh mɨn kotagwən-pən ikɨn. Təmol min-nəhlan məto-inu nimə tɨkə məmə okuapɨl ikɨn, kən ilau kətuapɨl əm əh e nimə rəha nat megəh mɨn.

Iolwək e sipsip mɨn ne nagelo mɨn

8 Kən e nɨkalɨ Petlehem, iolwək e sipsip mɨn koatehm wɨr rəhalat sipsip mɨn lapɨn.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpɨn ilat, kən kəmotəgɨn pɨk.
10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, "Əsotəgɨnən, məto-inu io iatuwa məmə ekos-ipɨnə namnusən təwɨr kəm itəmat itəm otol nɨki netəmim kotagien pɨk, kən namnusən u in rəha netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefɨt, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgɨn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. 12 Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e nɨməhan, kən kə̈ləhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn."
13 Kən roiu agɨn-əh mɨn, nagelo mɨn tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgɨn, moatən məmə,
14 "Katənwiwi Uhgɨn əpəh ilɨs ilɨs agɨn-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm nɨki Uhgɨn tətagien olat, ilat okotatɨg e nəmə̈linuən."

Iolwək e sipsip mɨn kəmotuwɨn motehm Iesu

1:76: Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2 **2:14:** Luk 19:38

15 Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən
iolwək e sipsip min kəmotən kəm ilat min məmə, "Pəs kotuwin Petlehem motehm-tu nat
əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat."
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwin motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm
kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh min ikin.
17 Nian kəmotuwin motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha
suakəku u itəm kəmotos o nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip min, ilat
kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nikin natimnat min u rafin, matətəlig-in e nian min.
20 Kən iolwək e sipsip min kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi Uhgin moatənwiwi in o
natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən
mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

21 Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou
rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən
ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmiləs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha
naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tinuwa ətuatip e nian rəha Josep ne
Meri məmə okioal nəhlan. Kən kiləs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-
ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, "Suakəku iərman min itəm
kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgin məmə rəhan."
24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen
kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgin o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha
Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

25 Kən inəh etəmim kit tətatig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in
tətuatip wir, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgin. Kən in tatəsahgin nuwamən
rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah e nikin.
26 Narmin Rəha Uhgin tinən rəkis kəm in məmə otəsimisən mətoarus in otehm Kristo
itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa.
27 Kən Narmin Rəha Uhgin təməuhlin nikin məmə in otuwin e Nimə Rəha Uhgin. Kən
Josep ne Meri kəmiləs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin məmə ilau okioal
natimnat rafin itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgin, mən-ipən
məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io, iolwək əm rəham.
Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəmə̇linuən,
30 məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihluə min,
kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o nəghatən min itəm Simeon
təmən lan.

2:19: Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12 **2:24:** Lev 12:8 **2:30:** Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10

34 Kən Simeon təməfak məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otuwɨn olau. Kən in təmən kəm Meri
itəm in mama rəha suakəku məmə, “Onakatehm, Uhgɨn təmɨtəpun məmə suakəku u otol
məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət mɨn okotər. Kən in otuwa
nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəlɨgən mɨn e nɨki netəmim tepət. Kən ik Meri, nɨkim otɨtəgɨt
tahmen e suah kit təmaru nɨkim e naip asol.”

Ana təmehm Iesu

36 Kən pətaguɨhl kit əh-ikɨn tətatɨg, nərgɨn u Ana, kən in ien kit. In nətɨ Fanuel, etəmim
kit itəm təmɨsɨ-pən e noanol rəha Aser aupən ikɨn. Pətaguɨhl əh, rəhan nup tepət. Nian
təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguɨhl. Kən ilau kəmuan o nup sepɨn əm, kən
rəhan iaguɨhl təmɨmɨs.
37 Kən pətan u təmətatɨg əm nulan mətoarus-pa nian əh in tɨnuwa pətaguɨhl kit. Kən
roiu mɨnos nup eiti-fo. Nian rafin in tətatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn matəfak, inəh laulaugɨn
ne ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgɨn.
38 Kən in təmuwa ikɨn əh e nian ətuatɨp itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən
pətaguɨhl u tatənwiwi Uhgɨn ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm
kəmoatəsahgin məmə Kristo in otɨkɨs netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natɨmnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə təmən, kən
kəməhalɨtəlɨg-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikɨn.
40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasɨk, kən in tenatɨg tenatɨg wɨr, kən nian rafin
nəwɨrən rəha Uhgɨn təmərioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn

41 E nup mɨn rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol lafet rəha
Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tɨnos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwɨn əpəh ilɨs e lafet əh, tahmen-
pən əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tɨnol namnun, kən rəhan mɨn kɨnotɨtəlɨg mɨnoatuwɨn iməlat ikɨn, məto
etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatɨg əm Jerusalem, məto
ilau kəməsiatunən.
44 Nɨkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nɨmanin netəmim rəhalat, kən ilat
kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau mɨn, ne
netəmim itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlɨg mueam-in mian Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kɨsɨl, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgɨn, tatəpələh ilat iəgətun mɨn
matətəlɨg-in ilat, kən matətapəh olat o natɨmnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmɨlat təmiwɨg pɨk o rəhan nɨtunən ne rəhan
nuhalpɨnən nəghatən mɨn.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmɨlau təmiwɨg pɨk ron. Kən rəhan
mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk. ?Nəmahro mol min-nulan etɨmlau? !Əplan-tu!
Itɨmlau rəham tata nɨkitɨmlau təməht pɨk ik, kən iakatuegəs-in pɨk ik.”
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io
ekəkəike mətatɨg e nimə rəha rəhak Tata?”
50 Məto ilau kəməsiatunən nɨpətɨ nəghatən itəm təmən kəm ilau.

2:34: Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8 * **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otɨkɨs netəm Isrel” rəhan suatɨp kəiu. Netəmim neen itəm kotatɨg e nian rəha Iesu, nɨkilat təht məmə Kristo otɨləs-irəkɨs netəm Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn u netəm Rom. Məto nɨpətɨn asol məmə Kristo otɨkɨs netəm Isrel o təfagə rat mɨn rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwɨn əpəh Nasaret. Kən in təmatɨsiai-in
ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlɨg-in natɨmnat rafin mɨn əh e
nɨkin.
52 Kən Iesu təmatepət e nɨpətɨn, kən rəhan nenatɨgən tatol iahgin, kən e nian mɨn rafin,
Uhgɨn ne netəmim, nɨkilat tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, etəm Rom, nərgɨn u Sisa Taepirias, in tatərəmərə nɨtən
mɨn rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol
mɨn neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip
in təmatərəmərə əpəhIturia ne Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne
Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatɨp rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agɨn mil.
E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tɨnepət rəkɨs u-roiu, in təmətatɨg əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipən nəghatən kit kəm in.
3 Kən in təmuwɨn mətan ikɨn mɨn rafin iuəhkɨr o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o
nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e
nəmtətin kit, okol baptais elat.
4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte e naoa rəhan məmə, "Suah kit
tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha
Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.
5 Napin nəhau mɨn rafin okətouɨn wɨr, kən nɨtot mɨn ne narɨt mɨn rafin okos-iəhau, kən
suatɨp eko-eko mɨn okəg-ətuatɨp-in, kən suatɨp itəm tapər-apər okəike kol təpiə.
6 Kən netəmim rafin okotehm suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim.' "
7 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in
təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen əm e sɨnek mɨn! !Nɨkitəmat otəsəhtən
məmə onəkotagɨm tənin nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn itəm otuwa!
8 Otol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat mɨn kən
motuwɨn o Uhgɨn. Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm
məto-inu itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən kəm itəmat
məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn
rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən
okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-pən e nɨgəm."
10 Kən nɨmanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?"
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, "Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit
itəm rəhan tɨkə, kən okəmə nɨgam nagwənən tatɨg, os-ipən məsɨn kəm netəmim u nɨgɨlat
tɨkə."
12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən
kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?"
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotosən məni o netəmim taprəkɨs-in itəm
tahmen əm məmə onəkotos."
14 Kən mopael mɨn neen kəmotətapəh mɨn, "?Kən tahro etɨmat? ?Naka u itɨmat
ekotəkəike motol?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotolən nəgɨnən kəm netəmim
məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahmə̈ən kəm itəmat.' Kən sotolən

2:51: Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4 **3:3:** Wək 13:24 **3:6:** Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 **3:8:** Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29

nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərat.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”
15 Kən netəm min əh koatəsahgin, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
16 Kən Jon təmuhalpin rəhalat nətəligən məmə, “Iatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmenən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgin ne nigəm.
17 In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwir ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətasum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nipətin itəm təwir. Netəmim itəm kotəwir kotahmen e nipəti wit, tatos ilat matuwin latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatərakin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”
18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwir e nəghatən tepət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwin o Uhgin.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

19 E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguihl rəha pian, kən təmol natimnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat min rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min taprəkis, inəh təmiləs Jon muwin mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwinən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim min, kən Iesu min in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgin təmerəh e neai,
22 kən Narmin Rəha Uhgin təmisi-pər matite, nipətin tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia Uhgin təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agin ron ik.”

Pipi rat min rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nikilat tatəht məmə in nəti Josep.
Kən Josep in nəti Heli,
24 Heli in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
Lifae in nəti Melki,
Melki in nəti Janae,
Janae in nəti Josep,
25 Josep in nəti Matatias,
Matatias in nəti Amos,
Amos in nəti Neham,
Neham in nəti Esli,
Esli in nəti Nagae,
26 Nagae in nəti Mahat,
Mahat in nəti Matatias,

---

* **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahmenən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Matatias in nəti Semein,
Semein in nəti Josek,
Josek in nəti Jota,
27 Jota in nəti Joanan,
Joanan in nəti Resa,
Resa in nəti Serupapel,
Serupapel in nəti Sealtiel,
Sealtiel in nəti Neri,
28 Neri in nəti Melki,
Melki in nəti Ati,
Ati in nəti Kosam,
Kosam in nəti Elmatam,
Elmatam in nəti Er,
29 Er in nəti Josua,
Josua in nəti Eliesa,
Eliesa in nəti Jorim,
Jorim in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
30 Lifae in nəti Simeon,
Simeon in nəti Juta,
Juta in nəti Josep,
Josep in nəti Jonam,
Jonam in nəti Eliakim,
31 Eliakim in nəti Melea,
Melea in nəti Mena,
Mena in nəti Matata,
Matata in nəti Natan,
Natan in nəti Tefit,
32 Tefit in nəti Jese,
Jese in nəti Opet,
Opet in nəti Poas,
Poas in nəti Salmon,
Salmon in nəti Nason,
33 Nason in nəti Aminatap,
Aminatap in nəti Atmin,
Atmin in nəti Ani,
Ani in nəti Hesron,
Hesron in nəti Peres,
Peres in nəti Juta,
34 Juta in nəti Jekop,
Jekop in nəti Aisak,
Aisak in nəti Epraham,
Epraham in nəti Tera,
Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,

3:32: Rut 4:17-22

Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,
Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.
3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan."
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in.
7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham."
8 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.' "
9 Kən Setan təmit in minuwin əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, kən iwig ukin-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,'
11 kən təməte-pən məmə, 'Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.' "
12 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, 'Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.' "
13 Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagim muwin isəu o Iesu matəsahgin məmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-amnus in titəlau e niməptən əh.

3:36: Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26 **4:4:** Dut 8:3 **4:8:** Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12 **4:12:** Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15

15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təmepət ikin aupən. Kən e nian rəha Sapat, in
təmuwin e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm məmə in təmatol mihin nian min. Kən in
təmətul məmə otafin Naoa Rəha Uhgin,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik itəm Aesea
təməte-pən tatən nəhlan məmə,
18 "Narmin Rəha Uhgin tətatig lak məto-inu təmitəpun io məmə ekən-iarəp namnusən
təwir kəm ian-rat min. Kən təmahl-ipa io məmə ekuwin mən-ipən kəm netəm kotatig
e kalapus məmə ekikis ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-ipən kəm iganəmtin əpis min
məmə okotehm min nat. Kən təmahl-ipən io məmə ekuwin mikis nikin rat min itəm
kotatig e nelmin netəm pisin, itəm koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə Iərəmərə otəgətun rəhan nəwirən kən
mosmegəh netəmim."
20 Təmafin rəkis naoa un, kən maiuaiu min mos-ipən titəlig-pən o etəm tatehm wir naoa
min, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən niganəmti netəmim rafin e nimə rəha
nuəfiminən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, "Roiu agin e nian itəm
nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol
nipahrienən."
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən,
kən motən kəm ilat min məmə, "?Nəti Josep u, o kəp?"
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io
u tatən min-nulan məmə, 'Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,' u nipətin məmə, 'Natimnat min
əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat
ikin-u imam ikin.'
24 Nipahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm
təmisi-pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən nəumis
təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm itəmat məmə, e nian
əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel,
26 məto Uhgin təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwin masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən
məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihluə
kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha
nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm
Siria, Iaihluə kit."
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, nemə̈ha təmol
pik ilat.
29 Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwin əpəh
lekiəkis e nikali taon məmə okotərakin-iarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha
Sapat, in təmatəgətun netəmim.

4:19: Aes 61:1,2 **4:22:** Luk 3:23; Jon 6:42 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14

32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron məto-inu
rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən suah kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat kit
tətatɨg lan. Kən in təmagət əfəməh məmə,
34 "!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkɨn itɨmat? Ekɨtun rəkɨs
ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!"
35 Məto Iesu təməghat əskasɨk lan məmə, "!Ahh, sagətən! !Iet magɨm e suah un!" Kən
narmɨn rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nɨməptən ilugɨn-in ilat, kən in təmiet magɨm
lan, məto təməsərəkɨnən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikɨn əh, narmɨlat təmiwɨg kən moatən-ipən kəm ilat mɨn məmə,
"!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasɨk e narmɨn rat mɨn e nəghatən rəha
nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim."
37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau e nɨtən əh.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfɨmɨnən muwɨn əpəh e nimə rəha Saimon.*
E nian əh, uhu Saimon tatɨmɨs tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə
otol-wɨr.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkɨr ron məghat əskasɨk kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən
təmɨkə. Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, pətaguɨhl u təmətul mɨnatol nagwənən nɨgɨlat.
40 Nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən
pɨsɨn pɨsɨn mɨn moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmɨn elat kitiəh kitiəh, kən ilat
rafin kəmotəmegəh.
41 Kən iərmɨs mɨn kəmotiet motagɨm e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, "!Ik Nətɨ
Uhgɨn!" Məto Iesu təmagət əskasɨk elat mahtosɨg-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotɨtun
məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa.
42 Kən kəmən lawɨgin, Iesu təmiet ikɨn əh muwɨn əpəh ikɨn kit itəm netəmim kotɨkə ikɨn.
Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə
okotən-iəhau məmə in otəsagɨmən mapəs ilat.
43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwɨn latuənu pɨsɨn mɨn neen,
mən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn təmahl-ipa io
məmə ekol mihin."
44 Kən in təmatuwɨn mətan nɨtən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn e nimə rəha
nuəfɨmɨnən mɨn.

5

Aposol mɨn itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nɨkalɨ nəhau asol, nərgɨn u Lek Kalili.* Kən nɨmanin netəmim
kəmotuwa kətul kɨtəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgɨn.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa
nɨmək̚ləkɨl, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net mɨn.
3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otiuw-iarəp pot
tuwɨn ihluə məsɨn. Nian Saimon təmətɨg-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun
netəmim.

4:32: Mat 7:28-29 * **4:38:** Nian mɨn neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in məmə, "Pita." † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsɨləsən etəm tatɨmɨs e nian rəha Sapat. Məto nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs, kən Sapat tɨnol namnun, kən netəmim kotɨtun nɨləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgɨn kit mɨn rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita.

4 Nian Iesu təməghat rəkɨs kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon,
otasuə kotuwɨn əpəh lokamnɨm, kən nakotərakin rəhatəmat net məmə nakotos nəm
neen.”
5 Kən Saimon təmən məmə, “Etəm-iasol, lapɨn itɨmat emotalkut pɨk o nat u mətoahgin-
pa tɨnian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik nɨnən mɨn məmə okotuwɨn, kən tol
nəhlan, pəs okotuwɨn mɨn motərakin rəhatɨmat net mɨn.”
6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net mɨn
rəhalat kəmotər kasis wɨr e nəm mɨn, kən net mɨn kɨnotətuoun mɨnotəhap-əhap.
7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat mɨn neen e pot kit mɨn məmə okotuwa kasitu elat. !
Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkɨr əm pot mil
kətuamnɨm!
8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmɨsin-pən nulɨn o Iesu e nɨsiaiiən matən məmə,
“!Iərəmərə, uwɨn isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!”
9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm mɨn əh e pot mil, kəmotaut pɨk narmɨlat
tiwɨg o nəm mɨn itəm kotepət pɨk nəhlan.
10 Kən Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau mɨn kəmuaut
pɨk narmɨlau tiwɨg o nəm mɨn u.
Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəgɨnən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto
roiu əh matuwɨn, ik onakiuw-pa netəmim.”
11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot mɨn, kən moatapəs natɨmnat rafin motu-
arisɨg-in əm Iesu, kən motuwa rəhan mɨn netəmim.

Iesu təmol-wɨr etəm tatos nɨmɨsən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nɨmɨsən u leprosi təmaliwək
muwa. Nɨmɨsən u leprosi təmɨrəfin nɨpətɨn. Kən nian in təmehm Iesu, təmeiuaiu
mɨsin-pən nɨpɨnəgɨn e nɨsɨp matos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən in təmətasək matəkəike ron
matən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io, kən mafəl rəkɨs
namkɨmɨkən lak.”
13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmɨn mələhəu-pən lan mən məmə, “Əwəh.
Iakolkeike. !Əwɨr-ta!” Kən roiu agɨn-əh əm, nɨmɨsən u leprosi təmagɨm mɨkə lan.
14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto in
təmən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn mehm pris kit pəs in otehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-
nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgɨn itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan
leprosi tatɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən
tɨnɨkə.”
15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwɨn ikɨn mɨn rafin, kən nɨmanin netəmim
kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn
rəhalat.
16 Məto nian tepət, tatuwɨn ikɨn taruən-aruən ikɨn, in pɨsɨn əm, məmə otatəfak.

Iesu təmol-wɨr etəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi mɨn, ne iəgətun mɨn rəha
Lou, ilat əh-ikɨn koatəpələh, kəmotɨsɨ-pən əpəh latuənu mɨn e nɨtən Kalili, ne nɨtən Jutia,
ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg o Iesu məmə in otol-wɨr netəmim
u koatɨmɨs.

5:5: Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Afin Levitikas itəm tepət 13-14. **5:14:** Lev 14:1-32

18 E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətapil əm e nimitiwin
rəhan məto-inu nipətin məsin təmimis. Kən ilat kotolkeike məmə okotiləs motələhəu-pən
e nelki Iesu.
19 Məto ilat kotəruru nuwinən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwin
əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin,§ kən motəhlman-əhlman suah un tatite
e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu.
20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, "Iolik. Rəham nolən rat min,
io emos-irəkis."
21 Kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min nikilat təht məmə, "?Etəmim naka u tatəghat
ausit məmə in Uhgin? Uhgin əm in titun nos-irəkisən nolən rat min rəha netəmim."
22 Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Tahro
nakoatətəlig min-nulan?
23 ?Naka in timətig məmə ekən, 'Ekos-irəkis rəham tefagə rat min,' o 'Ətul maliwək'?
24 Kən roiu onəkotehm məmə Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkisən təfagə rat min
ikin-u e nətueintən." Kən in təmən kəm suah u tatimis məmə, "Ətul, miləs rəham nimitiwin
maliwək matuwin imam ikin."
25 Kən roiu agin-əh min, suah u təmətul miləs rəhan nimitiwin minataliwək matənwiwi
Uhgin minatuwin.
26 Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərgi Uhgin, kən
motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, "Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pispis
agin."

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmiet maliwək matuwin, kən in təmehm suah kit itəm
tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, "Wa, muarisig-in io muwa rəhak etəmim."
28 Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netəmim tepət
itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim əpnapin min kəmotuwa moatəpələh kələh ilat
min ilat məmə okotagwən.
30 Kən Farisi min ne netəmim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou, nikilat
təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, "?Tahro itəmat nakotagwən
kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?"
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəmim itəm in təsimisən, təsuwinən mehm
tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwin mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə
okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərat min itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in
netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən."

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Netəmim rəha Jon Baptais, nian rafin
koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgin, kən netəmim rəha Farisi min koatol əm nat
kitiəh, məto rəham netəmim min kotagwən əm katilpin. ?Tahro?"
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim
itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motapəs nunən
nagwənən, o kəp? !Kəp!

---

§ **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmotos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatimis. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8 **5:30:** Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29

35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotɨləs-irəkɨs suah u itəm təmol əm marɨt motɨləs
kan isəu o rəhan mɨn netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan."*
36 Kən Iesu təmuəh mɨn nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, "Okol suah kit təsosən
napən wi rəhan məhap məsɨn, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosɨg-in itəm təmerəh.
Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkɨn rəhan napən wi, kən napən wi məsɨn okol təsəhl-
pən wɨrən ilau napən oas.
37 "Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasɨk, pətəl itəm kəmol
e nuwigɨ nəni.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otahləpɨk kən mol pətəl
oas in otasis kən mɨmerəh mahtɨperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl mɨn, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənɨm wain oas rəkɨs, in təsolkeikeən məmə otənɨm mɨn wain wi,
məto-inu in otən məmə, 'Wain oas in təwɨr.' "

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən mɨn rəha
wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan mɨn netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkɨs
nɨwin, kən moatun. 2 Məto Farisi mɨn neen koatən məmə, "!Ei! Nian u-roiu in Sapat,
kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Uhgɨn,
natɨmnat mɨn əh itəm Kig Tefɨt təmol aupən? In ne rəhan mɨn netəmim, nəumɨs təmus
ilat.
4 Kən in təmuwɨn imə e nimə tapolən rəha Uhgɨn, təmos pɨret u itəm pris mɨn kɨnotos-
ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən Lou tatən məmə pris mɨn əm kotɨtun nunən, məto Tefɨt təmun
kən mos-ipən neen kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotun."
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io, Nətɨ Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat."

Iesu təmol-wɨr etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pɨsɨn kit mɨn rəha Sapat, Iesu təmuwɨn əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən,
matəgətun netəmim. Kən ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn matɨp təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-
inən.
7 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn, ilat koatalkəlɨk məmə okotehm-tu Iesu məmə
otol-wɨr suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotɨtun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmɨtun əm rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmɨn
təmɨmɨs məmə, "Wa, mətul aupən e nɨganəmtɨ netəmim rafin." Kən təmuwɨn mətul-pən
əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?
Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatɨp e Lou məmə okol, okol nat wɨr, o okol
nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?"
10 Kən təmɨsɨlu ilat rafin mɨtəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs məmə, "Əg-
ətuatɨp-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, kən nelmɨn təməwɨr.
11 Məto netəm mɨn əh, nɨkilat tɨnərat pɨk agɨn, kən kɨnoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə
okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmɨtəpun tuelef aposol mɨn rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

---

* **5:35:** "Etəmim itəm təmol əm marɨt" tatəpsen-pən Iesu, kən "rəhan mɨn netəmim" tatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Iesu. † **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigɨ nəni. Pətəl wi in tɨmətmətɨg o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasɨk kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpɨk pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25
6:2: Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9

12 Kən e nian mɨn əh, Iesu təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot məmə otəfak, kən in təmətatɨg
matəfak kəm Uhgɨn e nian əh mətoarus tian.
13 Kən tɨnian, təmaun-in rəhan mɨn netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təmɨtəpun
rəkɨs tuelef, maun-in nərgɨlat məmə aposol mɨn.
14 Nərgɨ aposol mɨn u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgɨn wi məmə Pita,
ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,
15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nətɨ Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,*
16 ne Jutas nətɨ Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan mɨn
tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatɨmɨs (Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol mɨn kəmotiet e nɨtot u moteiuaiu motuwa motatɨg e nɨtən
iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nɨmanin netəmim tepət mɨn kəmotɨsɨ-pən nɨtən Jutia,
ne Jerusalem, ne nɨkalkal nɨtəhəi ikɨn Taea ne Saeton.
18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn
rəhalat. Kən in təmol-wɨr netəmim itəm narmɨn rat mɨn kəmoatərəkɨn ilat.
19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatɨtəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu
nəsanənən tatɨsɨ-pən lan matol-wɨr ilat rafin.

Nagienən ne nəratən (Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasɨpən mehm rəhan mɨn netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
"Itəmat u ian-rat mɨn, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-inu,
itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-
inu onəkotalah.
22 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatetəhau itəmat, kən kəsegəhan-inən
itəmat məmə onəkotol natɨmnat kitiəh itəmat min ilat, kən katən rat itəmat, kən
katərəkɨn-rəkɨn nərgɨtəmat məmə itəmat rəha iərmɨs mɨn, kən ilat koatol nolən mɨn
əh kəm itəmat məto-inu io Nətɨ Etəmim, kən itəmat rəhak mɨn.
23 "E nian mɨn əh, otagien, kən motətɨp-ətɨp e nagienən məto-inu nətouən asol rəhatəmat
rəha natɨmnat mɨn əh tətatɨg əpəh e nego e neai. Nɨkitəmat otagien məto-inu tɨpɨlat mɨn
kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien mɨn aupən ikɨn.
24 "Məto, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu,
nɨnotos rəkɨs nagienən rafin itəm onəkotos.
25 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pɨk moatəto təwɨr lan əh-roiu məto-
inu, nəumɨs otəpanus itəmat.
Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək
onəkotasək agɨn.
26 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatɨləs-ipər nərgɨtəmat məto-inu,
tɨpɨlat mɨn kəmotɨləs-ipər mihin nərgɨ ien eiueiuə mɨn aupən ikɨn."

Otolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn (Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, "Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlɨg-in motɨtun məmə,
nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol təwɨr kəm netəm koatetəhau
itəmat,

---

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **6:21:** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

28 kən nian netəmim koatau iərmɨs-in itəmat, məto itəmat onakotətapəh-in o Uhgɨn
məmə otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərat kəm
itəmat.
29 “Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwin-pən nɨkalɨn kit mɨn tem. Okəmə suah kit
tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp o nos-ipən mɨnən rəham sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos
rəham neen natɨmnat, apəs əm, məsətapəh-inən.
31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike məmə
netəmim okotol min kəm itəmat.
32 “?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u koatolkeike itəmat, nɨkitəmat təht məmə
okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol təwɨr kəm ilat mɨn, kən
moatolkeike ilat mɨn.
33 ?Kən okəmə nəkoatol əm təwɨr kəm netəm mɨn əh itəm koatol təwɨr kəm itəmat,
nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol əm nat kitɨəh
mɨn.
34 ?Kən okəmə nakoategəhan-in natɨmnat kəm netəmim neen itəm ilat kotɨtun nos-
ipa mɨnən nɨtain, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn
koategəhan-in natɨmnat kəm ilat mɨn məmə nian kit kəpanotos-ipən mɨn nɨtain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən moatol təwɨr kəm ilat, kən
moategəhan-in natɨmnat itəm kəmotos məmə okəsotalpɨnən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən
rəhatəmat nətouən asol tətatɨg, kən nakotuwa nenətɨ Uhgɨn Ilɨs Agɨn, məto-inu in tatol
təwɨr kəm netəm naumɨs mɨn, kən tatol təwɨr mɨn kəm netəmim itəm kəsotənən məmə
nɨkilat tagien o natɨmnat wɨr itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərat, kən pəs kəsənən
rəham nolən məmə in tərat; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpɨnən o təfagə rat kit
rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpɨnən o təfagə rat kit rəham; aluin
nolən rat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipɨnə natɨmnat kəm ik, natɨmnat
tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e
nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipɨnə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan
məsɨn əm, okos-ipɨnə noan məsɨn əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Iganəmtɨn əpɨs ko təsitən iganəmtɨn
əpɨs kit mɨn. !Kəsi, okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl asol!
40 Etəm tatətəlɨg, in təsaprəkɨs-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm təmətəlɨg-in wɨr
matətəu-pən iəgətun e nətəlɨgən mɨn rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.
41 “?Tahro nakatən nɨsɨp noan məsɨn itəm təmuwɨn e nɨganəmtɨ piam, məto nɨkim
təsəhtən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨm?
42 ?Okəmə nakəsehmən nɨg asol əpəh e nɨganəmtɨm, kən onakahro min-nulan mos-
irəkɨs nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam? !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Aupən
mos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨm, kən mɨtun nehm wɨrən nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam kit.
43 “O nat əh inəh, iatən məmə, nɨg katun tɨkə itəm tatoe-in nɨg kəsunən, tahmen-pən əm
e nɨg kəsunən təsoe-inən nɨg katun,
44 məto-inu etəmim tatɨtun nɨg e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nɨg katun e
nolkosɨk, kən ko etəmim təsəhlən noa nɨg tətehen e nol e luən.
45 Etəm təwɨr, nɨkin tərioah e natɨmnat wɨr mɨn, kən in tatol natɨmnat itəm təwɨr. Kən
etəm tərat, nɨkin tərioah əm e nolən tərat mɨn, kən in tatol əm nolən tərat; məto-inu e nian
tatəghat, kən natɨmnat mɨn əh e nɨkin koatiet.”

6:31: Mat 7:12 **6:37:** Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25 **6:45:** Mat 7:17-20; 12:34-35

46 Kən Iesu təmən məmə, “?Tahro nakotaun-in io məmə ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ məto
nəsotolən nat naka itəm ekatən?
47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matəto nəghatən
min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.
48 “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuaiu
muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən
təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, məto təsəloalən lan, məto-inu təmiləkin wir tiəkis.
49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm
tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh
muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-məlkin.”

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon Kapaneam.
2 Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətatig, kən slef kit əh-ikin
rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət.
3 Kən e nian etəm-iasol əh təmətо namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis netəm-iasol
neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan
slef.
4 Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən
məmə, “Iərəmərə, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh,
5 məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən
rəhatat.”
6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha
mopael min təmahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motehm Iesu moatən-ipən məmə,
“Iərəmərə, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak
ikin.
7 Kən tol min-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm ləhau əm.
Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min.
8 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol
min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə
elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’
kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”
9 Nian Iesu təmətо nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in
təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekatən kəm
itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, məto
esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan.”
10 Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh
tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

11 Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan
min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in.
12 Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə
rəha taon, kən təmehm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm
aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən nimanin netəmim tepət rəha taon
koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh.
13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlimis əh, in təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in
məmə, “Əsasəkən.”

6:46: Mat 7:21

14 Kən təmuwɨn mek pet itəm kətalis suah u təmɨmɨs lan, kən kəmotətul. Kən Iesu
təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik məmə, ətul!”
15 Kən etəm təmɨmɨs tɨnəmegəh mɨnətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən
etəm aluə əh kəm rəhan mama.
16 Netəmim rafin kəmotəgɨn motasiəp, kən moatənwiwi Uhgɨn məmə, “!Ien asol kit roiu
tətatɨg kitat min!” Kən motən mɨn məmə, “!Uhgɨn təmuwa məmə otasitu e rəhan mɨn
netəmim!”
17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau ikɨn mɨn rafin e nɨtən Jutia kən e nɨməptən
mɨn rafin iuəhkɨr ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natɨmnat rafin itəm Iesu təmol ilat.
Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh ron məmə, “?Karmə ik
suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?”
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon Baptais
təmahl-ipa itɨmlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik suah əh itəm otuwa,
o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?’ ”
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nɨmɨsən tepət
koatəwɨr. Neen koatos nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, neen narmɨn rat tətatɨg elat. Kən netəmim
tepət nɨganəmtɨlat təpɨs, məto Iesu təmol-wɨr ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Iatəlɨg mian muən-ipən natɨmnat mɨn u rafin
kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən
netəmim itəm nelkɨlat tərat kɨnotəto təwɨr kən mɨnotaliwək. Kən netəm mɨn u kəmotos
nɨmɨsən leprosi, nuwigɨlat tɨnəwɨr. Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat
tɨnoag, kən netəm mɨn u kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn, roiu əh suah kit
tɨnatən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
23 Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim itəm kəsotəmeən e rəhalat nahatətəən
lak o rəhak nolən.”*
24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlɨg mɨn, kən Iesu təmətuoun matəghat-in
Jon kəm nɨmanin netəmim. In təmən məmə, “?Aupən ikɨn, itəmat nəmoatuwɨn əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn məmə onəkotehm naka? ?Nəmoatuwɨn məmə onəkotehm suah kit
əpnapɨn əm itəm tahmen e nuwig itəm nɨmətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwɨn məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwɨn e
napən wɨr nəmtɨn tiəkɨs? !Kəp! Netəm itəm koatuwɨn e napən wɨr, motagien əm e rəhalat
nautə, ilat kotatɨg e nimə wɨr mɨn tahmen e rəha kig.
26 ?Kən naka əh nəmoatuwɨn məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nɨpahrienən, məto
iatən kəm itəmat məmə in ilɨs taprəkɨs-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat in məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.’
28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkɨs-inən
suah əh Jon. Məto etəm tətatɨg ləhau agɨn e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgɨn, in
ilɨs taprəkɨs-in Jon.”
29 Nian netəmim əpnapɨn, ne netəmim rəha nosən məni rəha takɨs kəmotəto nəghatən
rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatɨp rəha Uhgɨn in suatɨp ətuatɨp. Koatən nəhlan məto-
inu Jon təmol baptais rəkɨs elat.

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasɨpən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nɨkilat təht məmə in otol nolən mɨn itəm tol pɨsɨn e nolən mɨn rəha Iesu. Nɨkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluagɨnən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:29:** Luk 3:12

30 Məto Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol
baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat mɨn məmə, "?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə
tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəlɨgən naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nɨsualkələh itəm nat kit tɨkə otol nɨkilat tagien. Kən
koatəpələh e suatɨp katol maket ikɨn, kən motagət əfəməh motaun-in ilat mɨn neen məmə,
'Itɨmat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat
nəkəsotolən danis. Kən itɨmat emoatasək eiuə rəha nɨmɨsən, məto nəsotasəkən kitat min
itɨmat.'
33 "Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm məsunən
nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənɨmən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, 'Suah əh,
narmɨn rat kit tətatɨg lan.'
34 Məto io, Nətɨ Etəmim, emuwa mətagwən matənɨm wain, kən itəmat nakoatən məmə,
'!Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pɨkən ne etəmim rəha napɨsən, kən motan
kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takɨs, ne netəmim itəm nol təfagə!'
35 Nenatɨgən rəha Uhgɨn ne nalpəkauən rəhan in tətuatɨp məmə itɨmlau Jon ekioal nat
itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgətun məmə inu
nɨpahrienən."

Pətan rat kit təmau nelkɨ Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgɨn u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwɨn magwən e rəhan
nimə. Kən Iesu təmuwɨn latuənu, muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh
məmə otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətо məmə Iesu tətagwən əpəh imə Farisi
ikɨn. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtɨn tiəkɨs. Senta u tətatɨg e pətəl kəmol e kəpiel
itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta.
38 Kən in təmuwa iuəhkɨr o Iesu mətul e nɨkalɨ nelkɨn mətasək, nahui nəmtɨn tətuoun
mətahl-pən e nelkɨ Iesu mɨnol nelkɨn tɨnəpɨlɨt. Kən təmafəl nahui nəmtɨn e nelkɨ Iesu e
noanun, kən mətoafəl nelkɨ Iesu matos-ipən nɨsiaiiən kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkɨn.
39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atɨp e nɨkin məmə, "Okəmə suah əh in ien
pahrien, kən okol in təmɨtun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkɨn, məmə in iol təfagə
rat."
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."
Kən Saimon təmən məmə, "Iəgətun, ən-tu kəm io."
41 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəmərə kit təmos-
ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpɨn rəhan məni. Kit təmos faif-hanrɨt
tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§
42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nɨtain, kən iərəmərə təmən məmə, 'Uapəs əm
nalpɨnən məni itəm nəmioas.' ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike pɨk iərəmərə?"
43 Kən Saimon in təmən məmə, "Nɨkik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət, kən
iərəmərə təmasəkitun pɨk, in otolkeike pɨk iərəmərə." Kən Iesu təmən məmə, "Nəmən
pahrien."
44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, "?Saimon,
natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikɨn, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o
naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtɨn mafəl e noanun.

7:30: Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian mɨn neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepɨl rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapɨl e nɨkalɨlat motol nelmɨlat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmɨlat matɨp tos nagwənən moatun. Kən nelkɨlat tətamahl-iarəp katehm wɨr əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkɨn. Əplan narmɨn e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, pətan əh təmek nelkɨ Iesu e nohlɨn. Inu nəmtətin məmə in tatɨsiai-in pɨk Iesu, kən nɨkin tagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrɨt tenarius tahmen e faif-hanrɨt-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə
nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwɨn əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun
məmə in tolkeike pɨk io.
46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsɨn ne, məto pətan u, in təmau nelkək e
senta itəm nat kit nəmtɨn tiəkɨs.
47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkɨs rəhan təfagə rat mɨn itəm tepət
tepət, kən tol nəhlan, nolən mɨn əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pɨk io. Məto nian
iatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim noan məsɨn, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron
io."
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Reham təfagə rat mɨn, io enafəl rəkɨs."
49 Kən netəmim neen mɨn itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat mɨn məmə, "?
Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim?"
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Uhgɨn təmosmegəh ik məto-inu
nəmahatətə lak. Kən uwɨn, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik."

8

Nɨpɨtan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu in taliwək matuwɨn e taon mɨn neen ne latuənu mɨn
neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən mətamnus-iarəp namnusən təwɨr rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən e nian əh, tuelef aposol mɨn rəhan kəmoatətəu-pən.
2 Kən nɨpɨtan neen mɨn kəmoatuarisɨg-in Iesu, inu aupən ikɨn ilat kəmoatɨmɨs, o kəmoatos
narmɨn rat mɨn tətatɨg elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn kən təmol-wɨr
rəhalat nɨmɨsən. Nərgɨ nɨpɨtan mɨn u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp
narmɨn rat sepɨn lan;
3 ne Joana pətaguɨhl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne
Susana; ne nɨpɨtan tepət mɨn. Nɨpɨtan mɨn u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtɨnən
natɨmnat o nasituən e Iesu ne rəhan mɨn netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nɨməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nɨmanin netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən e taon mɨn tepət motuwa o Iesu. Nian
kəmotuwa motətul kɨtəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə,
5 "Suah kit, etəm rəha nəfeən nɨkuti wit, təmuwɨn matərakin nɨkuti wit tatɨsas əpəh e
nasumən. Kən neen kəmotɨsas e suatɨp, kən uarisɨg netəmim kotuwa kaliwək lan, kən
mənɨg mɨn kotuwa motun rəkɨs ilat.
6 Kən nɨkutin neen kotɨsas-pən e nɨsɨp noan məsɨn itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə,
kən motauke məto-inu nəhau tɨkə ləhau lan.
7 Kən nɨkutin neen kotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Uarisɨg, nolkosɨk ne wit kuəwiə kələh,
kən nolkosɨk tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotɨmɨs.
8 Kən nɨkutin neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr motəwiə motoe-in noalat tepət tepət
tahmen e wan-hanrɨt."
Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, "Etəm matəlgɨn
tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u."
9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, "Uhapɨk-pa nimaa nəghatən u kəm
itɨmat."
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat, Uhgɨn tɨnerəh rəkɨs e rəhatəmat suatɨp
məmə itəmat onəkotɨtun nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm tatəhluaig. Məto
netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən mɨn, məmə ilat okoatehm, məto
kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotɨtunən."

7:50: Luk 8:48; 18:42 **8:2:** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 **8:10:** Aes 6:9

11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nɨpəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nɨkuti wit,
inu nəghatən rəha Uhgɨn.
12 Nɨkutin mɨn itəm koatɨsas e suatɨp, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən
rəha Uhgɨn, kən Setan tatos-irəkɨs nəghatən rəha Uhgɨn e rəhalat nətəlɨgən məmə
okəsotənən nɨpahrienən lan, kən Uhgɨn otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨsɨp noan məsɨn kəpiel əh ləhau ikɨn, inu
tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat tətagien ron. Məto
nokɨlat təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkɨr əm. Məto nian nəsəsauən, o
nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨki nolkosɨk, inu tahmen-pən e netəmim itəm
koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, məto natɨmnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhen rəhalat,
inəh koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o
kotolkeike məmə okotəto təwɨr e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən
nat təwɨr kit e nəghatən rəha Uhgɨn.
15 Məto nɨkutin itəm tatɨsas-pən e nɨməptən təwɨr, inu tahmen e netəmim itəm koatəto
nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat tətuatɨp kən məwɨr, kən ilat kotaskəlɨm nəghatən
rəha Uhgɨn tətatɨg tiəkɨs e nɨkilat. Kən ilat kotalkut matuwɨn matuwɨn, kən motoe-in
nəmegəhən təwɨr.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesɨn, o tatəhtu-
pən e nɨpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepɨl
məmə netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh mɨn əm, okəmə suah kit tatəhluaig-
in nat kit, məto Uhgɨn otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgɨn
otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlɨg-in wɨr. Etəm itəm tɨnɨtun rəkɨs nɨpəti nəghatən
rəhak, in tɨtun nosən təhmɨn mɨn. Məto etəm itəm təsɨtunən, in otəmkarəpən e nat itəm
nɨkin tatəht məmə tatos.”

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa məmə okotehm, məto okol
kəsotuwɨnən iuəhkɨr motehm məto-inu nɨmanin netəmim tepət koatətlosɨg-in.
20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne piam mɨn ilat əpəh ihluə
koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik.”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha
Uhgɨn kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim mɨn, rəhak mama ne piak mɨn.”

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Pəs kotuwɨn əpəh entənɨpən-pən e lek u.” Kən kəmotiuw niuwən motiet.
23 Nian pot tɨnətaiu, kən Iesu təmuwɨn mapɨl. Kən nɨmətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek
u, kən nəhau təmuwɨn e nɨpəgnoa pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotɨmɨs
roiu!”
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau asol mɨn məmə, “!Nahmen,
uameg-ta!” Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?”

8:16: Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

Məto ilat kɨnoatəgɨn, kən narmɨlat tɨnatiwɨg mɨn, kən mɨnoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto katuətəlɨg-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikɨn, inəh entənɨpən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikɨn təmuwa mehm. Suah un, narmɨn rat mɨn kotatɨg lan, kən nuwəh məsɨn in təməsuwɨn-inən napən, kən in təsapɨlən imə, məto in tətatɨg əm əh e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn.
28-29 Aupən ikɨn, nian tepət, narmɨn rat əh tatol in tətalməl pɨk, kən netəmim koatəlis nelkɨn ne nelmɨn e sen məmə otaskəlɨm tiəkɨs moatehm məmə otəsərəkɨn-rəkɨnən natɨmnat. Məto e nian rafin tateatɨp-eatɨp sen mɨn əh, kən narmɨn rat tatəkəike kəm in məmə otiet magɨm muwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearɨg əfəməh, muwa morin-pən e nelkɨ Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nətɨ Uhgɨn Ilɨs Agɨn! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpɨnən asol kit kəm io!” Narmɨn rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tɨnən rəkɨs məmə in otiet magɨm e suah u.
30 Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nɨmanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmɨn rat tepət kəmotatɨg lan.
31 Kən narmɨn rat mɨn kəmotətapəh əskasɨk o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itɨmat e nɨpəg itəm namnun tɨkə tapinəp, u imə nalpɨnən.”
32 Kən ikɨn əh e nɨkalɨ nɨtot, pɨkəs mɨn tepət kotagwən motan əh-ikɨn. Kən narmɨn rat mɨn kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itɨmat ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwɨn.
33 Kən narmɨn rat mɨn u kəmotiet e suah un motuwɨn e pɨkəs mɨn, kən pɨkəs mɨn ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiet-pən e lek motamnɨm.
34 Nian netəm kotagwən pɨkəs mɨn kəmotehm nat u, kəmotiet motagɨm motuwɨn moatən-iarəp namnusən rəha natɨmnat mɨn u e taon rəhalat ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau lan.
35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwɨn məmə okotehm natɨmnat mɨn əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm mɨn suah un itəm narmɨn rat mɨn kəmotiet rəkɨs lan, in tatəpələh iuəhkɨr e nelkɨ Iesu, tɨnəsalmələn, kən mɨnuwɨn-in rəkɨs rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgɨn.
36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatɨp nat u e nɨganəmtɨlat, ilat kotamnus tatuwɨn kəm netəmim neen mɨn moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wɨr suah əh, itəm aupən ikɨn narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan.
37 Kən netəmim rafin u kotatɨg iuəhkɨr ikɨn Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikɨn, məto-inu ilat kɨnoatəgɨn pɨk. Kən əmun in təmuwɨn e pot məmə okotasuə moatuwɨn entənɨpən-pən ikɨn.
38 Məto suah u itəm narmɨn rat mɨn kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekɨmnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,
39 “Ɨtəlɨg matuwɨn imam ikɨn, muwɨn mən-iarəp natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwɨn ikɨn mɨn rafin e taon iman ikɨn matən-iarəp natɨmnat mɨn rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmɨtəlɨg-pa mɨn e entənɨpən-pa lan e lek u, netəmim nɨkilat təmagien məmə kɨnotehm mɨn Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.

41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgɨn u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha
nuəfɨmɨnən. Təmuwa meiuaiu mɨsin nulɨn e nɨsiaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu
məmə in otuwɨn əpəh iman ikɨn,
42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatɨmɨs pɨk rəhan nahmməən tepət, kən otəsuwəhən tɨmɨs.
In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.
Kən Iesu təmaliwək matuwɨn o pətan əkəku əh, kən nɨmanin netəmim tepət kəmotuwa
kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.
43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm mɨnos
nup tuelef, kən təmuwɨn o netəmim tepət itəm koatol mərɨsɨn, məto okol kit təsol-wɨrən.
44 Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ nɨməhan
rəha Iesu, kən əmun roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol namnun.
45 Kən Iesu tən məmə, "?Ei, pah təmek io?"
Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, "!Etəm-iasol, nɨmanin netəmim
tepət koatɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən ik!"
46 Məto Iesu tən məmə, "Kəp. Ekɨtun məmə suah kit təmek io məto-inu eməto məmə
nəsanənən təmiet lak."
47 Kən e nian pətan əh tɨnɨtun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pɨk,
kən mɨsin nulɨn matos-ipən nɨsiaiiən kəm Iesu. Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafin, tatən-
iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp mɨn məmə e nian təmek in, kən
roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol namnun.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nətɨk pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wɨr ik. Kən
atuwɨn, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik."
49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmɨsɨ-pən imə Jaeras ikɨn met-arəpa, kən
mən kəm Jaeras məmə, "Nətɨm pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs. Əsəlɨkiamtəən iəgətun."
50 Məto nian Iesu təmətо nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, "Əsəgɨnən.
Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwɨr mɨn."
51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkɨs əm Pita, ne Jon,
ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmɨmɨs, məmə ilat əm okotuwɨn
imə.
52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsɨmɨsən. In tətapɨl əm."
53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotɨtun məmə pətan əkəku əh tɨnɨmɨs rəkɨs.
54 Məto Iesu təmea-pən mɨləs nelmɨ pətan un kən maun-in məmə, "Pətan əkəku, ətul."
55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh mɨn mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat
məmə, "Otos-ipən nat kit tun."
56 Kən rəhan mama ne tata, narmɨlau təmiwɨg pɨk, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə,
"Onəkəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm suah kit."

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfɨmɨn rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm
ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəmərəən kəm ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-
iarəpən narmɨn rat mɨn, kən məmə ilat okotol-wɨr nɨmɨsən mɨn.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən məmə okotol-
wɨr netəmim itəm koatɨmɨs.
3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian onəkotuwɨn, məsotosən natɨmnat neen rəha
naliwəkən rəhatəmat, natɨmnat itəm kotahmen-pən e kasɨkɨn, o kətɨm, o nagwənən, o
məni, kən məsotosən napən kəiu.

8:48: Luk 7:50

4 Kən e nian itəmat nakotuwɨn e latuənu kit motatɨg e nimə kit, nimə u inun onəkotatɨg əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.
5 Kən ikɨn pəhruən onəkotuwɨn ikɨn, okəmə netəmim nɨkilat təsagienən məmə nakotuwa motatɨg itəmat min ilat, kən otohapɨspɨs rəkɨs nɨmoulul e nelkɨtəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən nɨki Uhgɨn tərat olat."
6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwɨn latuənu mɨn moatamnus-iarəp namnusən təwɨr, kən ikɨn mɨn rafin koatuwɨn ikɨn, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.
7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nɨtən Kalili, in təmətо namnusən rəha natɨmnat mɨn u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlɨg-in muwɨn mɨnəruru əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tɨnəmegəh mɨn,
8 kən netəmim neen mɨn kəmotən məmə Elaija tɨnuwa mɨn, kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn itəm təməmegəh mɨn.
9 Kən Herot Antipas təmən məmə, "Jon u, io enəmohatɨp rəkɨs rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?" Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

10 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən kəm in natɨmnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkɨs e netəmim, motuwɨn əpəh e taon pɨsɨn kit mɨn, nərgɨn u Petsaeta.
11 Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu tɨnuwa, kən kəmotuwa motuarisɨg-in ilat. Kən Iesu nɨkin təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn.
12 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən məmə, "Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwɨn əpəh e latuənu mɨn məmə okotegəs-in ikɨn təwɨr kit rəha napɨlən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikɨn-u koatan ikɨn roiu, in lɨmɨnan."
13 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm mɨn əh." Kən ilat kotən məmə, "Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwɨn motos-nəmtɨn nagwənən kit mɨn nɨgɨ nɨmanin netəmim mɨn əh rafin?"
14 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikɨn əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.
Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Otuwɨn motoor ilat fifte fifte motən məmə okotəpələh."
15 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.
16 Kən Iesu təmos pɨret əh faif ne nəm kəiu, masɨpər e neai, kən matəfak kəm Uhgɨn o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim.
17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwɨn nərpɨlat tasis. Kəmotapəs nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wɨr.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan mɨn əm kotatɨg, kən Iesu tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, "?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?"

9:5: Luk 10:4-11 **9:7:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8

19 Məto kotən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən məmə ik ien
Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn itəm tɨnəmegəh mɨn.”
20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmən
məmə, “Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.”
21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən mɨn əh kəm
netəmim.
22 Kən in təmatɨg mən mɨn kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa
mol nɨpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahmməən e natɨmnat tepət. Kən
netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat
okotəuhlin məntaalat kəm io, kən motohamnu io, kən ekɨmɨs. Məto nian itəm tatol kɨsɨl
lan, Uhgɨn otol ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə otuwa
muarisɨg-in io, in otəkəike maluin atɨp in, kən e nian rafin in otəkəike mɨləs rəhan nɨg
kəməluau muarisɨg-in io,
24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u,
kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, kən in otos
nəmegəhən lilɨn.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natɨmnat rəha nətueintən u, kən otɨmɨs ron, in otɨləs nat
wɨr naka?
26 Okəmə nətaulɨs-in io mətaulɨs-in mɨn rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in otaulɨs-in
mɨn ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-
əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo mɨn itəm kotasim.
27 Məto iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikɨn-u,
uarisɨg nəpanotɨmɨs məto nakotaupən motehm nərəmərəən rəha Uhgɨn.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisɨg e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkɨr nian eit tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Iesu
təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot məmə okotəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tɨnuwa mɨnol pɨsɨn, kən napən rəhan təmuwa
məruən matɨpɨt-ɨpɨt.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mɨtəlau elau, kən katəhaləghat-in nɨmɨsən rəha
Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn otuwa mol nɨpahrienən
lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napɨlən tɨnos rəkɨs iləhal, kən kəməhalapɨl məsɨn. Məto nian
kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol tɨtəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne
Elaija katuətul iləhal Iesu.
33 Kən nian suah mil kɨnətuagɨm mɨnatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-ipən kəm Iesu
məmə, “Iərəmərə, təwɨr məmə itɨməhal etəhalatɨg ukɨn-u. Pəs ekəhaliləkɨn makeen kɨsɨl,
rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat əpnapɨn əm,
təsɨtunən məmə nəghatən naka in tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nɨmal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə
təməfətain iləhal, kəməhaləgɨn kəməhaləgɨn.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-pən e nɨmal napuə, tatən məmə, “Inu nətɨk
itəm io emɨtəpun. !Əhalətəlɨg-in wɨr!”

9:19: Luk 9:7-8 **9:20:** Jon 6:68-69 **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magɨm əpəh Jerusalem.” **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18 **9:35:** Luk 3:22

36 Nian kɨnotəto rəkɨs nəwia Uhgɨn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan
əm Iesu. Kən e nian mɨn əh, kəsəhalənən natɨmnat mɨn əh kəm suah kit mɨn, kəsəhaləghat-
inən natɨmnat mɨn u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawɨg in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotɨsɨ-pər ilɨs e nɨtot
moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm mɨn əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, "Iakolkeike məmə nakuwa
masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahlɨ iouen kitiəh əm.
39 Nian tepət, narmɨn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət pɨk, kən mol nɨpətɨn tətasiəp-
asiəp matol matol, nahui noan ruən mɨn kotiet, kotahmen əm e sop. Narmɨn rat əh
tatərəkɨn pɨk in, kən mətaskəlɨm in, iuəhkɨr təsapəsən in.
40 Kən io emətapəh o rəham mɨn netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat u, məto okol
kəsotəhg-iarəpən."
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən
tɨkə. Kən rəhatəmat nətəlɨgən təsətuatɨpən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatɨg kitat min itəmat
nian kuwəh? It nətɨm muwa ukɨn-u."
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmɨn rat təmahtɨgəpis tiet morin-pən
e nɨsɨp, mol nɨpətɨn tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasɨk kəm narmɨn rat un, kən
məhg-iarəp narmɨn rat tiet, kən mol suakəku təwɨr. Kən təmos-ipən suakəku tɨtəlɨg-pən
mehm rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmɨlat təmiwɨg o nəsanənən asol rəha Uhgɨn. Məto nian netəmim
narmɨlat təmiwɨg o natɨmnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə,
44 "Otos nəghatən u tatite mamnɨm e nɨkitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah
kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak."
45 Məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtunən nɨpəti nəghatən u məto-inu Uhgɨn təməhluaig-
in nɨpəti nəghatən u məmə ilat okəsotɨtunən, kən ilat kɨnotaulɨs-in nətapəh-inən nɨpəti
nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nɨkilat mɨn məmə pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike
taprəkɨs-in ilat.
47 Məto Iesu təmɨtun rəhalat nətəlɨgən mɨn, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e
nɨkalɨn,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə suah kit, nɨkin tagien məmə otos suakəku kit
mehm wɨr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io,
matehm wɨr io. Kən etəm tatos io e nɨkin agien, in tatos Uhgɨn itəm təmahl-ipa io. Inu
nɨpahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau agɨn, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike."
49 Kən Jon təmən məmə, "Iərəmərə. Itɨmat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmɨn rat
mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit
etəmim."
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmə suah kit
təsolən tɨkɨmɨr itəmat min, kən in iolɨtəmat."

Netəm Sameria neen nɨkilat təməsagienən o Iesu

51 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian itəm Uhgɨn otos Iesu lan muwɨn əpəh e nego e neai, kən
Iesu təmən-ipən atɨp kəm in məmə otəkəike muwɨn Jerusalem, kən nat kit tɨkə məmə
otahtosɨg-in.

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40 **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23

52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwɨn əpəh
latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikɨn əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwɨn matɨg iməlat ikɨn məto-inu,
ilat kotɨtun wɨr məmə tatuwɨn Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natɨmnat mɨn əh, kən
kəmuən məmə, "?Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuaun-in nɨgəm tɨsɨ-pən əpəh ilɨs e nego
e neai meiuaiu muwa mus ilat?"†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwɨn mɨn latuənu pɨsɨn kit mɨn.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisɨg-in Iesu
(Mat 8:19-22)

57 Kən e nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək moatuwɨn e suatɨp, kən suah
kit təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekuarisɨg-in ik, ikɨn pəhruən onəkuwɨn ikɨn."
58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupɨn mɨn, rəhalat nɨpəg tatɨg məmə
okotapɨl ikɨn. Kən mənɨg mɨn, nimaalat tatɨg məmə okotapɨl ikɨn. Məto io Nəti Etəmim,
nimə rəhak tɨkə o napɨlən."
59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit mɨn məmə, "Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak
etəmim." Məto suah un tən-ipən məmə, "Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwɨn pitən
mɨtənɨm rəhak tata."
60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kɨnotɨmɨs rəkɨs e
nɨkilat, koatɨtənəm atɨp ilat mɨn. Məto ik, uwɨn mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn."
61 Kən kit mɨn tatən məmə, "Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi,
əpəs pitən ekɨtəlɨg-pən mɨn imak ikɨn mauiatɨpin rəhak mɨn netəmim."
62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah kit tətuoun matol wək rəha Uhgɨn,
məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn o nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn neen, kən suah u təsahmen-pənən
məmə Uhgɨn otərəmərə lan."

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepɨnte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwɨr

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iərəmərə təmɨtəpun rəkɨs sepɨnte-tu netəmim neen mɨn
rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwɨn e taon mɨn ne ikɨn mɨn neen
mɨn itəm Iesu təpanuarisɨg muwɨn ikɨn.
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm
kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan məsɨn əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha
nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn tepət məmə okotuwɨn kəulək-in nasumən rəhan.
3 Otuwɨn, məto nəkotəkəike motɨtun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwɨn
tahmen-pən e sipsip əlkələh mɨn itəm kotaliwək moatuwɨn ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn.
4 Kən onəkəsotosən kətɨm əkəku rəha məni, ne kətɨm, ne put, kən əsotamegən e suatɨp
katəghat kəm netəmim.
5 "Nimə naka itəm onəkotuwɨn ikɨn, nakotaupən motən-iarəp məmə, '!Pəs nəmə̈linuən
otətatɨg ikɨn!'
6 Okəmə etəm rəha nəmə̈linuən əh-ikɨn, kən rəham nəfakən otuwa mol nɨpahrienən,
kən nəmə̈linuən otətatɨg ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tɨkə, kən noa rəham nəfakən
otɨtəlɨg-pa mɨn ron ik.
7 Kən otatɨg əm e nimə kitiəh əm, sotapɨlən e nimə pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən nagwənən naka
itəm okoatos-ipɨnə kəm itəmat, otun. Kən nənɨmən naka okotos-ipɨnə, otənɨm. Məto-inu
in tətuatɨp əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatɨp məmə in otos nətouən lan.

---

† **9:54:** Naoa oas mɨn neen rəha Oltesteman katɨlpɨn nəghatən u məmə, "tahmen e Elaija." Afin-tu 2 King 1:9-16
9:54: 2 King 1:9-16 **9:61:** 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16
10:4: Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18

8 “Nian itəmat nakotuwɨn taon kit, okəmə nɨkilat tətagien otəmat, kən otun nagwənən
naka itəm koatos-ipɨnə kəm itəmat,
9 kən otol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs motatɨg ikɨn, kən motən-iarəp kəm ilat məmə,
‘Nərəmərəən rəha Uhgɨn tatuwa iuəhkɨr otəmat.’
10 Məto okəmə nakotuwɨn e taon kit, kən netəmim nɨkilat təsagienən otəmat, kən
otuwɨn motaliwək e suatɨp asol mɨn, kən motən məmə,
11 ‘Nɨmoulul rəha nɨsɨp itəm tətatɨg e nelkɨtɨmat, ekoatoahapɨspɨs rəkɨs, in nəmtətin
tatəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgɨn təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike
motɨtun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr rəkɨs.’
12 Kən iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm ilat taprəkɨs-
in nalpɨnən rəha taon rat əh Sotom aupən.”
13 “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta,
kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pɨspɨs tepət e taon mil
rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim
əh-ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nolən rat mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e natɨmnat
rat motuwɨn moatəpələh e nəmtap e nɨgəm motəgətun məmə koatəto tərat agɨn o rəhalat
nolən rat mɨn.
14 Məto e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən rəhatəmat in
otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikɨn.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otɨləs-ipər itəmat e ikɨn
rəha nɨsiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgɨn otɨləs-iəhau itəmat nakotuwɨn ləhau
agɨn, ikɨn itəmat onəkotaulɨs ikɨn.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn məmə, “Netəmim itəm koatətəlɨg-in itəmat,
koatətəlɨg-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin
məntaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat
kəm suah u itəm təmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepɨnte-tu kəmoatɨtəlɨg

17 Kən netəmim mɨn rəha Iesu ilat sepɨnte-tu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, kən nɨkilat tətagien
moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə, nat əpnapɨn narmɨn rat mɨn, məto nian itɨmat
ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatɨmat!”
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmɨsɨ-pər ilɨs e neai meiuaiu
tahmen-pən e nɨpɨtən.
19 Otətəlɨg-tu. Io enos-ipɨnə rəkɨs nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotɨtun
neguətainən sɨnek mɨn ne skopion* mɨn. Kən nəsanənən itəm iatos-ipɨnə kəm itəmat, in
taprəkɨs-in nəsanənən rəha tɨkɨmɨr rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkɨnən itəmat.
20 Inəh nɨpahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmɨn rat mɨn koatol nəwiatəmat,
məto otagien əm məto-inu Uhgɨn təməte rəkɨs nərgɨtəmat əpəh e nego e neai.”
21 Kən e nian əh, Iesu nɨkin tətagien pɨk e nagienən itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha
Uhgɨn, kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə rəha natɨmnat rafin ilɨs e
neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nɨpəti natɨmnat mɨn
u e nɨganəmti netəmim itəm kotenatɨg motɨtun wɨr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim
itəm kotahmen-pən əm e nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm
nakolkeike.”
22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkɨs
natɨmnat rafin e nelmək. Tata əm tɨtun Netɨn. Kən Nətɨn əm ne netəmim neen, ilat mɨn

10:8: 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6 **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nɨməptən. Tatus itəm, kən tɨtahmə tɨtahmə, taprəkɨs-in milpat o tɨmar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5

əm kotɨtun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətɨn təmɨtəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan
kəm ilat."
23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "!Nəkotatɨg e nəwɨrən
pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e nɨganəmtɨtəmat natɨmnat mɨn əh!
24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikɨn ien mɨn tepət, ne kig mɨn tepət, kəmotolkeike pɨk
məmə okotehm natɨmnat mɨn u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat
kəmotolkeike məmə okotəto natɨmnat mɨn itəm nakoatəto, məto kəməsotətoən."

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwɨr kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatɨg kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə
otehm-tu okəmə Iesu in tenatɨg wɨr o kəp. In təmən məmə, "?Iəgətun, oekahro min-nulan
mos nəmegəhən lilɨn?"
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik
nətafin, kən nɨpətɨn tatən naka kəm ik?"
27 Kən suah un tən-ipən məmə, "Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham Uhgɨn e nɨkim
rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham;
kən molkeike mɨn ik mɨn neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atɨp ik."
28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "In ətuatɨp un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos
nəmegəhən lilɨn."
29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatɨp, kən
in təmətapəh o Iesu məmə, "?Məto pah mɨn u ilat io mɨn neen?"
30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu
matuwɨn əpəh Jeriko. Kən e suatɨp, iakləh neen kəmotaskəlɨm motəmki-rəkɨs rəhan
natɨmnat, kən motoh kələhəu tɨmɨseah mətaməhl e suatɨp, kən kotagɨm motapəs.
31 Kən təpəwɨr əh, pris kit tatɨtəp suatɨp əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in
təmaliwək mawɨlək-in matuwɨn.
32 Kən Lifaet† kit tɨtəp mɨn əm suatɨp kitiəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətaməhl,
in təmol əm nat kitiəh mɨn mawɨlək-in.
33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tɨkɨmɨr ilat netəm Isrel, in mɨn tɨtəp suatɨp
əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nɨkin təmahmə ron,
34 kən təmaliwək muwɨn iuəhkɨr ron, mafəl rəhan nɨməgəm mɨn e oel ne wain, kən
malpin wɨr ilat. Kən təmɨləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mɨləs mian əpəh e
hotel matehm wɨr.
35 Kən kəmən lawɨgin, in təmos məni neen‡ muwɨn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel,
kən mən-ipən kəm in məmə, 'Onakatehm wɨr suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen
məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekɨtəlɨg-pa mɨn, pəs io ekos-ipɨnə nɨtain.' "
36 Kən nian Iesu tɨnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatɨg e Lou məmə, "?
E rəham nətəlɨgən, suah miləhal əh, nəkɨtun məmə iləhal pah təmol təwɨr kəm suah əh
kəmoh, tahmen məmə in in kit?"
37 Kən ienatɨg e Lou təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm in təmasəkitun suah əh." Kən Iesu
tən-ipən kəm in məmə, "Ita. Ik uwɨn mol mɨn tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol
mihin ne."

Iesu təmuwɨn latuənu rəha Mata ne Meri

38 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kotaliwək e suatɨp, kən kəmotiet-arəpən latuənu
kit. Kən pətan kit, nərgɨn u Mata, təmos Iesu e nɨkin agien muwɨn əpəh e rəhan nimə.
39 Pətan əh, pian kit əh-ikɨn, nərgɨn u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkɨr o nelkɨ
Iərəmərə matətəlɨg-in nəgətunən mɨn rəhan.

10:22: Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim mɨn u kotasitu e pris mɨn e wək rəhalat, kən koatol wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Tenarius kəiu." Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3

40 Məto Mata, rəhan nətəlıgən tatuwın pık o nolən nagwənən, kən wək tınatoh in. Kən
təmuwın o Iesu mən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, tahro? ?Nıkim təht məmə tətuatıp
əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pısın əm iatol? Ahl-
ipa məmə otuwa masitu lak."
41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "Ei, Mata. Əsətəlıg-in pıkən natımnat mın
tepət nəhlan.
42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tınıtəpun rəkıs nat u itəm in təwır
taprəkıs, kən okol io esıləs-irəkısən nat əh ron."

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatıp rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən
(Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgın e nəfakən əpəh ikın kit. Kən nian təmol namnun
rəhan nəfakən kəm Uhgın, kən rəhan kit etəmim təmətapəh ron məmə, "Iərəmərə, əgətun-
tu itımat e suatıp rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in
təməgətun mihin rəhan mın."
2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, onəkotən
məmə,
'Tata Uhgın, nərgəm in ilıs agın, pəs netəmim okotısiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matıg.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itımat tahmen-in rəha nian roiu.
4 Kən afəl rəkıs rəhatımat nolən rat mın məto-inu itımat esotaskəlım-iəkısən e nıkitımat
nolən rat mın rəha netəmim itəm koatol kəm itımat.
Kən segəhan-inən itımat ekotuwın ima nos-ipən-os-ipənən, ikın itəm məta oekotakiə
motol təfagə rat.' "
5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə suah kit tuwa imam ikın lapın, kən rəham
nagwənən tıkə, kən onəkol naka? Onəkuwın e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, 'Io
kit, os-ipa nagwənən məsın, kən ekos muwın magwən suah kit lan itəm təmısı-pən isəu
muwa imak ikın roiu lapın, kən rəhak nagwənən tıkə məmə ekagwən in lan.'
7 Kən in otuhalpın-pınə kəm ik məmə, '!Aaah! Atuwın, səhgaiirən etımat, enotapıl rəkıs
itımat rəhak nısualkələh. Okol esətul mınən mos-ipınə nagwənən kəm ik.'
8 Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapın ik in kit, məto suah un təsolkeikeən məmə in
otos-ipınə nagwənən kəm ik. Məto iatən nıpahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron,
kən in otətul mos-ipınə natımnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.
9 "Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgın o natımnat, kən in
otos-ipınə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh
otəmat.
10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm
mın u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh
olat.
11 "Itəmat tata mın. ?Itəmat kit, nian nətın tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sınek?
!Kəp!
12 ?O nian in tatətapəh-in noanahlı-mənıg, məto in tatos-ipən skopion?* !Kəp!
13 Nat əpnapın itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natımnat wır mın kəm
nenətıtəmat mın. Məto Tata Uhgın əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwır pık maprəkıs-
in nolən rəhatəmat, kən nıpahrienən, in otos-ipən Narmın Rəhan kəm netəm mın u itəm
koatətapəh-in ron."

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

10:42: Mat 6:33 * **11:12:** Skopion - afin-tu futnot əpəh Luk 10:19

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan, kən tol məmə in təruru
nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən
netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
15 Məto netəmim mɨn əh neen koatən məmə, "Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmɨn rat
mɨn, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e
netəmim."
16 Kən netəm pɨsɨn neen mɨn kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pɨspɨs kit e
nəsanənən itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotɨtun-tu məmə
Iesu in etəmim pah.
17 Məto Iesu tɨnɨtun rəkɨs nətəlɨgən mɨn rəhalat, kən təmən məmə, "Okəmə netəmim e
kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri, kən nərəmərəən otɨsas mɨkə.
Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn
agɨn-əh latuənu u.
18 ? Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat mɨn, kən otahro nulan rəhan
nərəmərəən otətatɨg? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmɨn rat
mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul.
19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e
rəhatəmat mɨn netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha pah? Tol
nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat mɨn nəghatən məmə in neiueiuəən.
20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim e nəsanənən rəha Uhgɨn, kən
tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.
21 "Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmɨk natɨmnat rəha nəluagɨnən, tatətul matɨp
matehm wɨr rəhan nimə, inəh rəhan natɨmnat okotatɨg wɨr əm.
22 Məto nian etəm pɨsɨn kit mɨn itəm rəhan nesanənən taprəkɨs-in in, otuwa muəmou
mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkɨs rafin rəhan natɨmnat rəha nəluagɨnən itəm
təmələhəu-pən rəhan nətəlɨgən lan, kən in otoor natɨmnat rafin rəha suah əh kəm rəhan
mɨn netəmim.
23 "Etəm u itəm təsuarisɨg-inən io, in rəhak tɨkɨmɨr. Kən etəmim u itəm təsargətainən
sipsip mɨn, in tatol ilat kotagɨm atit."
24 Kən Iesu təmən məmə, "Nian narmɨn rat tatiet e suah kit, kən in tətan əpəh ikɨn kɨkə-
kɨkə ikɨn nəhau tɨkə lan mategəs-in ikɨn otameg ikɨn, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə,
'Pəs ekɨtəlɨg-pən e rəhak nimə itəm emɨsɨ-pən ikɨn aupən.'
25 Kən nian in tatɨtəlɨg-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wɨr, kən natɨmnat rafin
koatɨs wɨr.
26 Kən in otuwɨn mit mɨn narmɨn rat sepɨn mɨn motuwa itəm kotərat kotaprəkɨs-in
in. Kən okotuwɨn mɨn imə motatɨg e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan
nəməgəhən tərat, məto roiu tɨnərat pɨk agɨn-əh."
27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, "Pəs Uhgɨn otawte-in
rəhan nəwɨrən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik."
28 Kən Iesu təmə, "Nɨpahrienən, məto Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən taprəkɨs kəm
netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol."

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət
məsɨn mɨn, kən Iesu təmə, "Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agɨn. Itəmat
nakotolkeike məmə nakotehm nat pɨspɨs u nəmtətin kit. Məto okol Uhgɨn təsos-ipɨnəən
nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgɨn otos-ipɨnə nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh
nəmtətin rəha Jona.

11:15: Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38 **11:22:** Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48 **11:29:** Mat 16:4

30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwɨn o netəmim rəha taon u Nineva
aupən, e nolən kitiəh mɨn əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikɨn,
in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan məto-inu, in
təmiet e nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha
Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon
tɨnuwa.
32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgɨn otakil netəmim rafin lan, kən ilat
okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotɨtun nənən nəhlan məto-inu, nian
ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat mɨn rəhalat. Kən roiu,
suah kit ikɨn-u itəm in ilɨs taprəkɨs-in Jona."

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit tɨkə itəm tətasiepən e lait, kən uarisɨg in tatəhluaig-
in, o tətaii-pən e nɨpəg kɨtəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e
nɨg rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nɨpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən
rəha lait o nəplanən natɨmnat.
34 Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm. E nian
nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian
nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e napinəpən.†
35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wɨr məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən,
in sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wɨr e nəhag-əhagən, napinəpən in otɨkə agɨn
lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpɨn wɨr rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e
nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpɨn ik."

Iesu təməghat əskasɨk kəm Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian
muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwɨn əpəh imə matəpələh e nɨkalɨ tepɨl o
nagwənən.
38 Kən Farisi apon təmaut ron narmɨn təmiwɨg nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən
pitən e nelmɨn uarisɨg təpanagwən.
39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, "Itəmat Farisi mɨn, nəkotahmen əm e kap ne
plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nɨpəgnoalat, kotapɨn. Itəmat
nakotərioah e naumɨsən ne nəratən.
40 !Itəmat nakotalməl pɨk! ?Nɨkitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgɨn itəm təmol nɨpətɨtəm,
in təmol mɨn nɨkitəm? !Əwəh!
41 Məto otos-ipən kəm ian-rat mɨn e nɨkitəmat agien, kən natɨmnat rafin ihluə ne imə
kotətuatɨp motəwɨr.
42 "!Məto itəmat Farisi mɨn, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wɨr
nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn, tahmen e tait rəha nɨmalɨ nɨg mɨn itəm nəmiəwɨlat tatəpien o nolən
nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol mɨn rəha Lou, inəh nəsotolən nat
itəm tətuatɨp mɨn kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgɨn. Nəkotəkəike motol nolən wɨr
mɨn asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wɨr mɨnən nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn rafin.

11:31: 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuərat" təmə, ik iaumɨs kit. Nɨpətɨn kit mɨn rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, rəham nətəlɨgən kitiəh əm o Uhgɨn.

43 “Itəmat Farisi min, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə
onəkotuwin motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə
netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisiaiiən itəmat.
44 “Itəmat Farisi min, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e
suwit itəm kotamkimik, məto kəsitun ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək
pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkimik.”‡
45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən
nəghatən min u, kən tatərəkin min itimat.”
46 Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat
nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmik.§ Məto nəsotasituən
məsin e noanelmitəmat məmə onəkotasitu elat o nəmikən natimnat min əh.
47 “Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwit min rəha ien min rəha Uhgin
aupən, nakoatiləkin nimə wir min, kən nakoatən məmə nakoatisiai-in ilat. Məto
nakoteiuə. Tipitəmat min əm kəmotohamnu ilat.*
48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat min əh itəm tipitəmat
min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat
wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.
49 “Kən o nat əh, Uhgin itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne
aposol min kotuwin motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən kəm neen, kən
motohamnu neen.’
50 Tol nəhlan, Uhgin otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min
rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e
nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu,
51 ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekaraea, itəm
təmimis e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.† Nipahrienən, itəmat roiu ne, Uhgin
otol nalpinən kəm itəmat.
52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu suatip kit əh-
ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgin tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, məto
nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosig-in
netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”
53 Nian Iesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwin, kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi
min, nemə̈ha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimir min. Koatərakin-pən
nəghatən əskasik tepət kəm in
54 məmə okoteam-in nipəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən min rəha nem əskasikən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin kəruru. Məto netəmim tinepət
pik, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kən Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan min
netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm
rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik.
2 Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgin təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən natimnat
itəm etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgin təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan.

‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan. § **11:46:** “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * **11:47:** Iesu tatəhai Farisi min məto-inu koatən məmə koatisiai-in ien min aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən. † **11:51:** E Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. **12:2:** Luk 8:17

3 Natɨmnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən. Kən natɨmnat itəm nakoatən anion e nɨpəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.
4 "Rəhak mɨn netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto uarisɨg, okol kəsotol mɨnən nat kit tərat kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatɨp məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgɨn, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in tɨtun nərakin-pənən in e nɨgəm asol. Əwəh, nɨpahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgɨn.
6 Mənɨg əlkələh mɨn, katol-salɨm-in ilat tepət nəmtɨn məni əkəku əm, məto Uhgɨn təsaluin agɨn-əhən kit.
7 Əsotəgɨnən, məto-inu Uhgɨn tolkeike itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn tepət. Nɨpahrienən, Uhgɨn təmafin mɨtun wɨr noanutəmat rafin.
8 "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nətɨ Etəmim, io mɨn ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə in rəhak etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak.
10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nətɨ Etəmim, Uhgɨn otafəl rəkɨs rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsafəl rəkɨsən rəhan təfagə tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne e nɨganəmtɨ iərəmərə mɨn, ne netəm-iasol mɨn məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotahro min-nulan kuhalpɨn rəhalat nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatɨp əh, Narmɨn Rəha Uhgɨn otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tɨkə

13 Kən netəm mɨn əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Tata rəhak tɨnɨmɨs rəkɨs. Awi, uəh nɨki piak məmə otoor natɨmnat rəha tata rəhatɨmlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak."
14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Rəhak etəmim, rəhak tɨkə e nətəlɨgən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natɨmnat."
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəto wɨr itəmat. Otahtosɨg-in wɨr itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumɨs mɨn, məto-inu nəukətɨ nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət."
16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nɨpətɨn tepət.
17 Kən təmən-ipən atɨp kəm in məmə, '?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə mɨn kɨnəsotahmenən məmə ekəlɨn-pən nɨgak nagwənən mɨn lan?'
18 "Kən in təmən məmə, 'Təwɨr məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkɨs nimə mɨn u, kən ekiləkɨn nimə neen mɨn itəm iahgin məsɨn. Kən ekəlɨn-pən nɨgak nagwənən, ne rəhak nautə mɨn ikɨn.
19 Kən ekɨtun nənən məmə, rəhak natɨmnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənɨm, kən matəto nagienən təwɨr əm nulan matuwɨn.'
20 "Məto Uhgɨn təmən-ipən kəm in məmə, '!Ik ialməl! Roiu əm lapɨn, onakɨmɨs. ?Okahrol rəham natɨmnat u tatəməhl nəmargətain?' "
21 Kən Iesu təmən məmə, "Uhgɨn otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotargətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nɨkin təsəht pɨkən nolən wɨr mɨn itəm Uhgɨn tolkeike."

12:7: Luk 12:24; Wək 27:34 **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15 **12:15:** 1 Tim 6:9-10 **12:21:** Mat 6:19-20

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm
itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun
naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətitəmat məmə onəkotuwin-in natimnat
naka.
23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən
nipətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən.
24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha
nagwənən tikə, məto Uhgin tətagwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in
mənig min!
25 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən
təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat
nəmegəhən.
26 ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro nakoatətəlig-in
pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?
27 “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. Ilat kəsotol wəkən,
məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə
tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-
nig min.
28 Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawigin, netəmim kotaan ilat e
nigəm, məto Uhgin in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə
napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku
əm.
29 “Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian
rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat.
30 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgin, ilat
koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos
o nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgin motol tətul aupən e
nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən
ikin-u e nətueintən.
32 “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata
rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir
itəmat, kən itəmat min onəkotərəmərə itəmat min.
33 Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min.
Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni
itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego
e neai. Kən ikin əh, okol iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okol win min
kəsotərəkinən natimnat min əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin,
kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

35 Kən Iesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə
nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e
nian rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəmərə kit itəm tatisi-pən e lafet
kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə
otuwa imə.

12:33: Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13

37 Iolwək min itəm koataiir moatətul matip nian iərəmərə tatuwa, ilat okotehm motos
nəwirən rəha iərəmərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən rəha
wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat.
38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min
kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir
agin kəm ilat.
39 Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh
otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapilən, in tatətul matip matehm wir
rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.
40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa
min e nian itəm itəmat nakəsotitunən."
41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat
əm, o rəha netəmim rafin?"
42 Kən Iərəmərə tatən məmə, "?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian
min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəmərə kit otiləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha
iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigi iolwək min rafin e nian ətuatip
rəhan?
43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan
wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh.
44 Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol
etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan.
45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən
nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne
nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?
46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul
matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig
ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.
47 "Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən
məmə otol wək min əh, kən okoh in təto nahməən.
48 Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm
təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm
Uhgin tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm
katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in min natimnat tepət ron."

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

49 Kən Iesu təmən məmə, "Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu
əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otagien.
50 Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais kit, kən nikik
titahmə lan mətoarus-pən tinol namnun.
51 ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̈linuən e nətueintən? !Kəp!
Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̈linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat
min.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil
katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil.
53 Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin
pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon."

Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin min (Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, "Nian nakotehm nimal
napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin.

12:39: Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44:** Mat 25:21,23 **12:46:** Mat 24:45-51 **12:47:** Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36 **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6

55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwɨg təmɨləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin.
56 !Ei! !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Itəmat nakoatəmə nəkotɨtun pɨk natɨmnat mɨn, kən motɨtun nehmən nɨməptən ne neai, kən nəkotɨtun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotɨtunən nɨpəti nəmtətin mɨn itəm nakoatəplan əh-roiu?
57 "?Tahro nakəsotɨtəpunən suatɨp itəm tətuatɨp məmə onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otɨləs ik nakuwɨn e kot, kən nian natualiwək e suatɨp, kən təwɨr məmə nakuaupən muəghat muən wɨr rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otɨləs ik muwɨn e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmɨ polis, kən polis otɨləs ik muwɨn mahtosɨg-in ik e kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham."

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mɨn

1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh mɨn məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgɨn, kən nian kitiəh mɨn əm, mopael mɨn rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nɨtalat nat megəh mɨn kəmotol əm kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə nɨmɨsən əskasɨk tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkɨs-in netəmim rafin rəha Kalili?
3 !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.
4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat kotɨmɨs? ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərat taprəkɨs-in netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs."
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Etəmim kit təməfe nɨg kit əpəh e rəhan nasumən, nərgɨn u fik. Kən nian nup mɨn neen təmuwa mɨnuwɨn rəkɨs, suah u təmuwɨn nian tepət mateam-in noa nɨg u, məto tɨkə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, 'Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u mɨnos nup kɨsɨl, məto esehmən noa nɨg kit ne. Ahtɨhl rəkɨs. Təsəwɨrən məmə tatətulosɨg e nɨməptən rəha nasumən.'
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, 'Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiəh mɨn əm. Kən ekel nɨsɨp mɨtəlau e nəukətɨn, kən masitu lan məmki-pən nɨsɨp wɨr.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikɨn, kən təwɨr əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkɨtun nəte rəkɨsən.' "

Iesu təmol-wɨr pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfɨmɨnən.
11 Kən pətan kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatɨpən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, "Pətan. Io iatɨkɨs rəkɨs rəham nɨmɨsən, kol təsaskəlɨm mɨnən ik."

---

* **12:55:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Nian nakotəto nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis," məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisɨg nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis. **12:59:** Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nɨmɨsən rəha netəm mɨn əh məto-inu ilat koatatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15

13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn lan, kən əmun roiu agɨn-əh mɨn əm, təmətul ətuatɨp
mɨnəwɨr, kən mɨnatənwiwi Uhgɨn.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən, nɨkin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wɨr
pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, "Nian sikis rəhatəmat
o nol wəkən. Nəkotɨtun nuwamən e nian mɨn əh məmə in otol-wɨr itəmat lan, məto e nian
rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan."
15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat
tamkɨmɨk! ?Pah u e nɨkitəmat e nian rəha Sapat, kən təsɨkɨsən rəhan pɨlɨk o togki itəm
təmərु ətain, masɨg muwɨn tətanəm nəhau? !Kəp! Itəmat rafin nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təmənlis o nup eitin. Tətuatɨp
əm məmə io ekəike mɨkɨs kən mosmegəh in e nian rəha Sapat."
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kəmotaulɨs. Kən netəmim rafin,
nɨkilat tətagien o wək wɨr agɨn mɨn itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgɨn (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmə, "?Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e naka? ?Kən io oekən
nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in tahmen-pən e noa nəpɨk† itəm natiəkəku, kən suah kit
təmɨləs məfe e rəhan nasumən. Kən nɨkutin tɨnəwiə mɨnol iahgin, kən mənɨg ilɨs mɨn
kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmɨn mɨn."
20 Kən təmən mɨn məmə, "?Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgɨn məmə in tahmen-pən e
naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e
pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."

Toa əkəku (Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwɨn Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon mɨn
ne latuənu mɨn.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, netəmim noan məsɨn əm itəm Uhgɨn
otosmegəh ilat?"
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pɨk məmə nakotuwɨn-pən e toa itəm
natiəkəku tatuwɨn e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwɨn
imə, məto ko kəsotuwɨnən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosɨg e rəhan toa. Kən itəmat itəm
nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən
məmə, 'Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otɨmat!' Məto in otən məmə, 'Ekəruru agɨn-əh itəmat.'
26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, 'Iərəmərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik
nəmatəgətun itɨmat əpəh e rəhatɨmat ikɨn.'
27 Məto in otən-ipɨnə məmə, 'Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agɨn-əh itəmat. Itəmat
rafin netəm nakotərat agɨn. !Otuwɨn isəu ron io!'
28 "E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien mɨn aupən koatatɨg
e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-
iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluɨtəmat, moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotɨsɨ-par, kən motɨsɨ-pah, kən motɨsɨ-pəhap, kən motɨsɨ-pis, məmə
okotuwɨn motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan.

13:14: Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "nɨkuti mastat." Mastat in nɨg kit itəm nɨkutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikɨn Isrel, məto tɨkə əpəh Ntən. **13:25:** Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3

30 Kən təwɨr məmə nəkotɨtun məmə, netəmim neen itəm koatuarisɨg əh-roiu, ilat oko-
tuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa
motətul uarisɨg.”‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi mɨn neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwɨr məmə
nakiet uəhai əm u ikɨn-u matuwɨn, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri
iarupɨn itəm tətagwən mɨtə. Otuwɨn motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu.
Nian əkuəkɨr əm əh-ikɨn tətatɨg itəm io ekəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim, kən matol-
wɨr nɨmɨsən rəha netəmim, kən uarisɨg e nian kɨsɨl lan, kən ekol namnun rəhak wək.’
33 “Nat əpnapɨn Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak suatɨp matuwɨn
u-roiu, ne olawɨg, ne oniəh muwɨn miet-pən Jerusalem. Inu ikɨn ətuatɨp itəm okotəkəike
kɨsiai-in ien mɨn ikɨn. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn ikɨn.
34 “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mɨn rəha
Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,
inəh netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək
məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr itəmat matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn
mɨn e nɨkwɨn, məto itəmat nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
35 Kən nəkotɨtun məmə Uhgɨn təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol
nəkəsotehmən io matuwɨn matuwɨn mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg
ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!’ ”

14

Iesu təmuwɨn əpəh rəha Farisi kit ikɨn

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwɨn e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi mɨn məmə
okotagwən, kən netəmim koatɨsɨlu wɨr məmə okotehm-tu naka əh otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikɨn, suah kit tatɨmɨs e nɨmɨsən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkɨr
əm ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn məmə, “?Tahro? ?Lou
tategəhan-in məmə suah kit otol-wɨr netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn e nian rəha Sapat, o
kəp?”
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nɨpətɨn təwɨr mɨn, kən mahl-
ipən tatuwɨn.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau
otiwɨg-pən pɨkən e noakɨmɨl asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwɨn
mɨləs-irəkɨs uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?”
6 Kən nəghatən rəhalat təmɨkə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə
motɨtəpun ikɨn mɨn rəha nɨsiaiiən məmə okotəpələh aupən ikɨn. Kən təmən-ipən kəm ilat
məmə,
8 “Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marɨt, kən
nəsuwɨnən məpələh ikɨn rəha nɨsiaiiən. Məta suah kit in ilɨs katɨsiai-in pɨk tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agɨm. Pəs suah u in təpələh u ikɨn-un.’
Kən onakaulɨs məto-inu nakəkəike muwɨn məpələh ləhau agɨn itəm nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nɨkilat təht məmə Iaihluə mɨn kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwɨnən e nego e neai, kən Iaihluə mɨn tepət, ilat okotuwɨn e nego e neai. **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13
14:3: Luk 6:9 **14:5:** Mat 12:11; Luk 13:15 **14:8:** Prov 25:6-7

10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwɨn magwən e lafet kit, kən təwɨr məmə
nakɨtəpun ikɨn nɨsiaiiən tɨkə ikɨn. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in
otən kəm ik məmə, 'Rəhak etəmim, uwɨn məpələh ilɨs, ikɨn rəha nɨsiaiiən.' Kən inu otɨləs-
ipər nərgəm e nɨganəmtɨ netəmim rafin əh imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatɨləs-ipər atɨp in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgɨn
otɨləs-iəhau in. Məto etəmim itəm tatɨləs-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər mol tuwa etəm-
iasol."
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, "Okəmə natol nagwənən asol
kit e nərauiəgən o lapɨn, təsəwɨrən məmə nakaun-in ik mɨn neen, ne piam mɨn, ne rəham
noanol mɨn, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatɨg kɨtəlau lam. Okəmə natol mihin,
kən məta, ilat mɨn okotaun-in ik məmə nakuwɨn motagwən itəmat min, kən ilat okotalpɨn
nat nəmol kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat
məsɨn tərat, ne ielkɨn rat mɨn, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, məmə okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpɨn agɨn-əhən
nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatɨp okoatəmegəh mɨn, kən
Uhgɨn otətou ik lan."

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol (Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikɨn itəm tətagwən təməto nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə,
"Təwɨr pɨk o etəmim itəm otuwɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan, kən
magwən e lafet asol rəhan."
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan,
kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwɨn mən-iarəp
kəm netəmim itəm təmaun-in rəkɨs ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwa kagwən,
məto-inu enol əpenə-penə rəkɨs e nagwənən.'
18 Məto ilat rafin kəmotapəs nuwɨnən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən
mən kəm in məmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu, emos-
nəmtɨn əm nɨməptən kit, kən ekəike muwɨn mətag.'
19 "Kən kit mɨn təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu,
emos-nəmtɨn əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwɨn mehm pitən rəhalat mɨn
wək.'
20 "Kən kit mɨn təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu, kəmit
rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.'
21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nɨkin
təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwɨn uəhai e suatɨp ne ikɨn mɨn
neen e taon meam-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn tərat, ne netəm nɨganəmtɨlat
təpɨs, ne ielkɨn rat mɨn, kən mit ilat motuwa.'
22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmɨtəlɨg-pa mən-ipən
məmə, 'Etəm-iasol. Natɨmnat rafin itəm nəmən, io enol rəkɨs, məto nagwənən tepət əh-
ikɨn kən nimə tahmen e netəmim neen mɨn.'
23 "Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, 'Kən uwɨn e suatɨp, ne ikɨn mɨn rafin ihluə
e taon, kən uwɨn muəh nɨkilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike mər
wɨr.
24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwɨnən
nagwənən məsɨn rəhak.' "

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

14:11: Mat 23:12; Luk 18:14 **14:14:** Jon 5:29 **14:15:** Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33

25 Netəmim tepət tepət koatuarisɨg-in Iesu e suatɨp. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat
məmə,
26 “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisɨg-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən
e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkɨs-in rəhan tata ne mama ne rəhan
pətagwəhl ne nətɨn mɨn ne pian mɨn ne wɨnɨn mɨn, ne in atɨp mɨn.* Okəmə təsol mihinən,
kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən
məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkɨn nimə asol kit kaifəməh, kən in otaupən
məpələh mehm wɨr məni rəha natɨmnat mɨn məmə otehm rəhan məni məmə tahmen,
o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wɨr məni ron, kən in tatətuoun
matol fauntesen† əm, məto tɨnəruru nol rafinən, kən netəmim rafin itəm okotuwa
motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto tɨnəruru nol rafinən.’
31 “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pɨsɨn
kit mɨn itəm rəhan mopael mɨn tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagɨn, kən otəsuwɨn
uəhaiən o nəluagɨnən. Aupən ikɨn, otəkəike məpələh mehm wɨr məmə in tɨtun nol winən,
o kəp.
32 Okəmə tɨtun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim neen kotuwɨn
motehm rəhan tɨkɨmɨr nian in əpəh isəu əh, kən okotətapəh o nəmə̈linuən.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wɨr nəmegəhən
rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natɨmnat mɨn rafin, kən ko in
təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.”
34 “Nian etəmim kit takiəh nien, kən nɨpətɨ nien in təwɨr o nawɨrən nagwənən. Məto
nian kɨnawɨr rəkɨs nagwənən lan, kən nɨpatin təsəwɨr mɨnən o nunən.‡
35 Kən okol kəsolən nat wɨr kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm matəlgɨn tatɨg,
təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təmə̈lue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne netəmim tepət itəm nol
təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in Iesu. 2 Kən Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat mɨn əh, moatən məmə, “Suah əh, nɨkin tətagien
əm məmə nol təfagə rat mɨn koatuwɨn ron, kən motagwən kələh.”
3 Kən e nəghatən mɨn u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə,
4 “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh təmə̈lue, məto in nɨkin təsəhtən?
Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmɨkə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain
sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikɨn, kən in otuwɨn mategəs-in itəm təmə̈lue
mətoarus-pən in otehm.
5 Kən nian in təmehm, təmɨləs-ipər məhun, kən nɨkin tətagien.

---

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan mɨn. Məto nɨpətɨ nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat mɨn, məto kotəkəike molkeike pɨk agɨn Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel mɨn itəm kaupən katəlɨn o niləkɨnən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu təmə, “Sol in təwɨr, məto okəmə rəhan nətehenən tɨnɨkə, kən nat tɨkə otol tətehen mɨn.” Məto sol rəha netəmim e nian mɨn əh, in təmol pɨləh-pɨləh e nat pɨsɨn itəm nətehenən tɨkə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pɨləh-pɨləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10

6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in mɨn neen, ne netəm kotatɨg
motɨtəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm mɨn
rəhak sipsip itəm təmə̇lue.’ ”
7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən
kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin
rəhan nəmegəhən kəm Uhgɨn, kən nagienən əpəh ilɨs e nego e neai o suah əh in tepət,
taprəkɨs-in nagienən o netəmim nainti-nain itəm nɨkilat təht məmə kotətuatɨp məsotolən
nat kit tərat itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmɨkə

8 Kən Iesu təmatɨg məghat mɨn məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa,
kən in təmɨkɨl kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pɨrum megəs-in wɨr
əpəh imə matuwɨn matuwɨn mehm.
9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan mɨn neen ne netəm kotatɨg motɨtəlau
lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkɨs məni ilou rəhak
təmɨkə.’ ”
10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən
ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh mɨn əm, nagienən asol e nɨganəmtɨ
nagelo mɨn əpəh ilɨs e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəlɨgən
matuwɨn o Uhgɨn.”

Nimaa nəghatən rəha nətɨ suah kit iərman itəm təmə̇lue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətɨn iərman kəiu.
12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə mɨn rəham, mos-ipa
rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natɨmnat mos-ipən kəm ilau.
13 “Kən təsuwəhən, nətɨn in əkəku lan tos rəhan lan muwɨn mol-salɨm-in ilat, kən mos
məni e nautə mɨn un miet iməlat ikɨn muwɨn e nəptən pɨsɨn kit mɨn isəu. Kən ikɨn əh,
təmatərəkɨn rəhan məni e nolən rat mɨn matuwɨn matuwɨn.
14 Kən nian rəhan məni tɨnɨkə rafin, nəumɨs asol tɨnɨtan e nɨtən əh, kən nəumɨs tɨnatus
suah un, nɨgɨn nagwənən tɨnɨkə.
15 Kən təmuwɨn matol wək kəm suah kit əh-ikɨn əh, kən suah u təmahl-ipən məmə
otuwɨn mətagwən rəhan pɨkəs mɨn.
16 Kən nəumɨs təmus pɨk məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nɨgɨ pɨkəs mɨn, məto
etəmim tɨkə itəm otos-ipən nat kit kəm in.
17 “Kən nətəlɨgən wɨr tɨnuwa mɨn lan, kən matətəlɨg-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək mɨn
rəha tata, nɨgɨlat nagwənən tepət maprəkɨs, məto io ekətatɨg u ikɨn-u, otəsuwəhən kən
ekɨmɨs e nəumɨs.
18 Oekiet u ikɨn-u mɨtəlɨg-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata. Io emol
tefagə tərat kəm Uhgɨn ne ik.
19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətɨm. Məto aun-in io ekahmen-pən
əm məmə io iolwək əm kit rəham.” ’
20 Kən təmətul maliwək mɨnatuwɨn məmə otehm rəhan tata.
“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasɨpən məplan, kən təmasəkitun,
maiu muwɨn mɨləs muətain mətagien ron.
21 Kən netɨn tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgɨn ne ik. Roiu əh
esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətɨm.’
22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək mɨn mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwɨn
uəhai motos kot itəm in təwɨr maprəkɨs motuwa kuwɨn-in-pən kəm in, kən motos rig
motarɨgɨn-pən e noanelmɨn, kən motos put ka kuwɨn-in-pən e nelkɨn,

* **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi mɨn itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatɨp, nat əpnapɨn nəratən tətatɨg e nɨkilat rafin. **15:18:** Sam 51:4

23 kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik,
24 məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmə̇lue, məto enehm min.' Kən ilat kinoatol lafet.
25 "Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol tanis.
26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, '?Ei, naka əh netəmim koatol?'
27 Kən tən-ipən kəm in məmə, 'Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pilik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən in təsanən əm.'
28 "Kən nikin təmahmə, kən məmə, 'Okol esuwinən imə.' Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə.
29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, 'Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io min neen.
30 Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nipitan min lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pilik tasis-asis matol lafet lan rəhan.'
31 "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətik. Nian rafin kilau min ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.' "

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən məmə, 'Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.'
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei, nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.'
3 "Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in məmə, 'Awe. Rəhak iərəmərə tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwin iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.'
5 "Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?'
6 Kən suah əh təmən məmə, 'Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.'* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, 'Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.'
7 "Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?' Kən in təmə, 'Emol kaon e wan-taosan pak wit.' Kən etəm-iasol təmə, 'Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.'
8 "Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərat kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiueiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min rəha nətueintən

15:24: Efes 2:1,5 * **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita.

nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†

9 "Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin əpəh e nego e neai itəm otətatig lilin.

10 "Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin.

11 ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgin?

12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.

13 "Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm."

14 Farisi min kotolkeike pik məni, kən nian kəmotəto nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu.

15 Məto in təmən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto Uhgin titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan məto-inu nat naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgin in nat əpnapin əm."

16 Kən in təmatəkəike matən məmə, "Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.

17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.

18 "Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan rəha suah pisin kit."

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəguinaris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min.

20 Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.

21 In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərat min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

22 "Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisiaiian. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim.

23 Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin.

24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, '!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.'

---

† **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin. **16:10:** Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18 **16:18:** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

25 “Məto Epraham təmə, ‘Nətɨk, nɨkim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos
natɨmnat wɨr rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahmməən tepət e nɨpətɨn. Məto roiu
əh, in tatəto təwɨr ikɨn-u, kən ik, natəto nahmməən tepət e nɨpətɨm.
26 Kən nat kit mɨn. Ilugɨn-in kitat, noakɨmɨl asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itɨmat u.
Okəmə itɨmat kit tolkeike məmə otɨmnə mehm ik, məto okol təsɨmnəən. Kən okəmə itəmat
kit tolkeike məmə otuwa mehm itɨmat, məto okol təsuwamən.’
27 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-
ipən Lasaros tuwɨn e nimə rəha tata rəhak,
28 məto-inu piak faif əh-ikɨn. Təwɨr məmə in otuwɨn məghat mem əskasɨk ilat məmə
okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukɨn-u itəm iatəto nahmməən asol agɨn ikɨn.’
29 “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien mɨn rəha Uhgɨn tətatɨg. Pəs
piam mɨn okotəto nəghatən mɨn əh.’
30 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto
okəmə suah kit otəmegəh mɨn e nɨmɨsən otuwɨn məghat kəm ilat, kən nɨpahrienən, ilat
okotəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motapəs təfagə rat mɨn rəhalat.’
31 “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Moses ne ien mɨn rəha
Uhgɨn, kən in nat əpnapɨn okəmə suah kit təmegəh pap e nɨmɨsən kən muwɨn matəghat
kəm ilat, məto okol kəsotən mɨnən nɨpahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Nɨpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha
təfagə tərat mɨn itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. !Məto nahmməən asol
tatuwɨn o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatɨp rəha nos-ipən-os-ipənən!
2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmə otol
təfagə rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk
taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə
otamnɨm.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wɨr rəhatəmat nəmegəhən.
“Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e nɨganəmtɨn, kən
okəmə tatəuhlin rəhan nətəlɨgən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatɨg e nɨkim.
4 Kən nat əpnapɨn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepɨn e nian kitiəh, kən muwa mau
sepɨn mən-ipɨnə kəm ik məmə, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəlɨgən
mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat mɨn, kən məsosən tatɨg
e nɨkim.”*
5 Kən aposol mɨn kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, “Ol rəhatɨmat nahatətəən təskasɨk
təhmɨn mɨn.”
6 Kən Iərəmərə təmən məmə, “Nat əpnapɨn okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agɨn
əm tahmen e nɨmɨsmɨsɨ nɨmək̚ləkɨl, kən nəkotɨtun nənən kəm nɨg u neegɨn məmə, ‘Euw
atɨp ik, kən muwɨn miwɨg-pən itəhəi,’ kən nɨg u otol nəwiatəmat.†
7 “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm sipsip mɨn, kən in tatɨtəlɨg-
pa latuənu, kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘! Ei! Wa uəhai
məpələh mun nagwənən əh’? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwɨn mol nɨgak nagwənən, kən uwɨn muwɨn
e rəham napən təwɨr, kən mos-ipa nɨgak nagwənən ne nɨmək nənɨmən. Nian nəmol rafin
rəham wək, nəkɨtun nuwɨnən magwən kən mənɨm.’

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nɨpəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepɨn əm, məto kotəkəike motaluin namnun tɨkə. † **17:6:** E nəghatən ətuatɨp rəha Iesu, in tatəghat-in nɨkuti mastat u in natiəkəku agɨn, ne nɨg kit itəm nəukətɨn təmeiuaiu agɨn, nərgɨn u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21

9 ?Kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol
rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!
10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək mɨn rəha Uhgɨn. Nian nəmotol rəkɨs
natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike
motən əm məmə, 'Itɨmat iolwək mɨn əm. Nolən rəhatɨmat təsahmenən o nənwiwiən.
Itɨmat emotol əm wək itəm itɨmat ekotəkəike moatol.' "

Iesu təmol-wɨr netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwɨn Jerusalem, in təmaliwək muwɨn-pən ilugɨn i nəptən
mil u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nɨmɨsən u leprosi təmol ilat
kəmotuwa motətul isəu məsɨn,
13 kən motaun-in məmə, "!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itɨmat!"
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotuwɨn o pris məmə in
otehm nɨpətɨtəmat."‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatɨp, kən kəmotəwɨr, nɨmɨsən
təmɨkə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tɨnɨkə, kən in təməuhlin mɨtəlɨg-pən o Iesu,
matən əfəməh məmə, "!Iatənwiwi Uhgɨn! !Iatənwiwi Uhgɨn!"
16 Kən in təmeiuaiu e nelkɨ Iesu mɨsin nulɨn nɨpɨnəgɨn tatek nɨsɨp, kən matən kəm Iesu
məmə nɨkin tətagien məmə in təmol-wɨr rəhan nɨmɨsən. Kən suah u in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, "?Emol-wɨr netəm ten maruətuəh-in rəkɨs rəhalat nɨmɨsən, o
kəp? ?Məto nain hiə?
18 ?Suah u in iapɨspɨs əm, məto in pɨsɨn əm təmɨtəlɨg-pa matənwiwi Uhgɨn?"
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, "Ətul maliwək matuwɨn. Rəham nahatətəən təmol-
wɨr ik."

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi mɨn kəmotətapəh o Iesu məmə, "?Onəghan nərəmərəən rəha Uhgɨn
otuwa?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn otəsuwamən məmə
netəmim okotehm e nɨganəmtɨlat.
21 Kən etəmim tɨkə itəm otən məmə, '!Asɨ-pa mehm, in huə!' o '!Asɨpən mehm, in əpəh!'
məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs mətatɨg e nɨkitəmat."
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Nian mɨn koatuwa itəm itəmat
onakoatolkeike məmə onəkotehm nian mɨn rəha Nətɨ Etəmim, məto okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, '!Asɨ-pa, in huə!' o '!Asɨpən, in əpəh!' Məto
əsotuwɨnən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nətɨ Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nɨpɨtən itəm tatɨpɨt
kən mətasiəgəpɨn neai e nɨkalɨn kit mətoarus-pən nɨkalɨn kit mɨn, kən netəmim rafin
koatəplan motɨtun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm kotatɨg roiu, ilat okotəuhlin
məntaalat motapəs io.
26 "E nian io, Nətɨ Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah
aupən, itəm netəmim kəmoatol natɨmnat mɨn məsotɨtunən məmə Uhgɨn otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənɨm, moatol marɨt, inəh natɨmnat rafin
kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah tɨnuwɨn imə e nɨpəgnoa
nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfɨk naruəh asol təmuwa maiu əlɨmin rafin netəmim
itəm kəsotuwɨnən e nego.

17:13: Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nɨmɨsən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkɨmɨk. Nian nɨmɨsən təmɨkə, in təike muwɨn mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nɨmɨsən tɨkə ne namkɨmɨkən tɨkə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwɨn motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wɨr ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nɨpətɨn e tiksonari. **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8

28 “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən, moatənim,
moatol-salim-in natimnat min, moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin
nimə min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nigəm ne kəpiel min itəm
koatuəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.
30 “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa min lan kən Uhgin otol əp io kəm
netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otagim məsuwin minən
imə məmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagim
məsuwa minən latuənu.
32 !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlim rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən
io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm tətapəs natimnat rəha nəmegəhən e
nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin.
34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiəh əm, kən
okos-irəkis kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*
37 Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, onəkuwa hiə?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig
ilis moteiuaiu moatər itəhəi, kən nəkotitun məmə nəm min əh-ikin əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tətasək o nasituən

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak
nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite.
2 In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-
inən Uhgin, kən təsisiai-in minən netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-
ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimir tatol kəm
io.’
4 Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha
nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwin matuwin, kən ien
tinatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnapin esisiai-inən Uhgin, kən məsisiai-in minən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwin matuwin.
Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən məlləhəu nəwirən. Okəmə ekapəs, kən in
otatuwa ron io matuwin matuwin kən ekəpou in.’ ”
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlig-in-tu
nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat təhmin.
7 ?Məto tahro e Uhgin? In təmitəpun rəhan min netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in
nian rafin e nərauiəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən
kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai
əm e rəhan min?
8 Iatən kəm itəmat məmə nipahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan min, kən mol-wir
rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekitəlig-pa min lan e nətueintən, oekehm
netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgin, o kəp?”

17:28: Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18 **17:32:** Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa min, netəmim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamis mətaməhl, kən kuweria min kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takɨs

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nɨkilat tatəht məmə ilat
kotətuatɨp taprəkɨs-in netəmim rafin, kən motasɨl-iəhau-in netəmim rafin.
10 In təmən məmə, "Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn məmə okuəghat kəm
in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takɨs.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgɨn, məto nɨpahrienən tatən atɨp
in, matən məmə, 'Uhgɨn, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pɨsɨn lak,
inəh io mɨn neen kotolkeike pɨk məni kən moateiuə məmə kotakləh-in, kən moatol tərat,
kən motakləh-in pətan rəha etəm pɨsɨn. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha
takɨs.
12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə
ekos natɨmnat ten, ekatos-irəkɨs kitiəh matos-ipɨnə kəm ik.'
13 "Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takɨs, in tatətul-pən isəu, kən mətaulɨs
məsasɨpərən e neai məfak. Kən nɨkin tatɨtəgɨt mətasək mətaht manɨkɨləhan matən məmə,
'Uhgɨn, io etəm tərat. !Asəkitun io!' "
14 Kən Iesu təmə, "Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlɨg-pən latuənu, etəm rəha
takɨs, rəhan nəmegəhən in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Farisi təsol mihinən, məto-
inu etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atɨp
in, Uhgɨn otɨləs-ipər."

Nɨsualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmɨk rəhalat nɨsualkələh mətmətɨg motuwa kəm Iesu məmə
in otələhəu-pən nelmɨn elat kən məfak olat. Məto nian rəhan mɨn netəmim kəmotehm
ilat, kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nɨsualkələh mɨn un okotuwa ron, kən təmən-ipən
kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Əsotahtosɨg-inən nɨsualkələh məmə okəsotuwamən ron
io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha netəmim itəm
kotahmen e nɨsualkələh mɨn u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən in
təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, ik etəm təwɨr. ?Oekol naka
məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nakatən kəm io məmə io etəm təwɨr?
Suah kit tɨkə in etəm təwɨr, məto Uhgɨn əm in təwɨr.
20 Ik nəkɨtun nəghatən mɨn e Lou rəha Uhgɨn koatən məmə, 'Əsakləh-inən pətan pɨsɨn,
əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natɨmnat, əseiueiuəən e kot, ɨsiai-in rəham mama ne
tata.' "
21 Kən suah u təmən məmə, "Natɨmnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku
mətoarus-pa u-roiu."
22 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, "Nat kitiəh əm əh-ikɨn itəm
ik nəməsolən əh. Uwɨn mol-salɨm-in nautə rafin rəham, kən mos məni lan muwɨn mos-
ipən kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisɨg-in
io məmə ik rəhak etəmim."
23 Məto nian təmətо nəghatən mɨn əh, nɨkin təməpou məto-inu rəhan nautə tepət.
24 Kən Iesu təmasɨpən məplan, təmən məmə, "!Awi, tiəkɨs pɨk o etəm rəhan nautə tepət
məmə in otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn!

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3 **18:18:** Luk 10:25
18:20: Eks 20:12; Dut 5:16-20

25 Tiəkɨs məmə kau otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk məmə etəm rəhan nautə
tepət otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”*
26 Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, “?Okəmə in tiəkɨs o etəm rəhan
nautə tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”
27 Məto in təmən məmə, “Natɨmnat itəm tiəkɨs, ko netəmim kəsotolən, məto Uhgɨn in
tɨtun nolən.”
28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etɨmat? Emotapəs rafin rəhatɨmat
natɨmnat kən moatuwa məmə ekotuarisɨg-in ik.”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təmapəs
rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian mɨn, o rəhan tata ne mama, o rəhan nɨsualkələh məto-
inu in tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgɨn,
30 kən e nətueintən u, in otos natɨmnat tepət nəhlan taprəkɨs-in ilat mɨn u təmapəs ilat,
kən uarisɨg, in otos mɨn nəmegəhən lilɨn.”

Iesu təmən-iarəp mɨn
rəhan nɨmɨsən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nɨmanin netəmim mo-
tuwa kitiəh kuəfɨmɨn ilat mɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-tu. Roiu koatuwɨn
əpəh ilɨs Jerusalem, kən natɨmnat mɨn itəm ien mɨn rəha Uhgɨn aupən kəmoatən lak, Nətɨ
Etəmim, ilat okotuwa kol nɨpahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn, kən netəmim okotəghat motalah
əsan lak, motoh io, motol naulɨsən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nɨpətɨk.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kɨsɨl lan, oekəmegəh mɨn.”
34 Məto kəsotɨtunən rəhan nəghatən mɨn. In tahmen-pən e nəghatən itəm nɨpətɨn
tatəhluaig, kən kəsotɨtunən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh.

Iesu təmol-wɨr
iganəmtɨn əpɨs kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkɨr o taon əh Jeriko, iganəmtɨn əpɨs kit əh-ikɨn tatəpələh e nɨkalɨ
suatɨp. Nian rafin in tateasiə-in məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtɨn əpɨs təmətо məmə netəmim tepət kotaliwək e suatɨp, kən in
təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?”
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatɨp.”
38 Kən təmagət əfəməh məmə, “!Iesu! !Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!”
39 Kən netəm mɨn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmə, “!
Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsɨn mɨn məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!”
40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotɨləs motuwa. Kən nian kəmotɨləs
motuwa iuəhkɨr, Iesu təmətapəh ron məmə,
41 “?Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə, “Iərəmərə,
ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wɨr
nɨganəmtɨm.”
43 Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, təmaiir mɨnatehm nat, kən mɨnatuarisɨg-in Iesu,
matənwiwi Uhgɨn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgɨn.

19

Iesu ne Sakias

* **18:25:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkɨs-in kau. **18:31:** Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

1 Kən Iesu təmaliwək muwɨn imə e taon u Jeriko matuwɨn məmə otiet-arəpən e nəwtain
məsɨn. 2 Kən e taon əh, suah kit əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm
koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən məto-inu in
natiəkuəkɨr, kən netəmim koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo, məmə otɨtun nəplanən Iesu
nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan, kən mən-ipən kəm in
məmə, "Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwɨn matɨg əpəh e rəham nimə."
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikɨn imə, kən nɨkin
təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən koatasiwən-in nolən mɨn əh
moatən nɨkalɨ Iesu məmə, "Suah əh tatuwɨn e nimə rəha iol təfagə rat."
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, "Iərəmərə,
atətəlɨg-in-tu. Oekoor rəhak natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm
ian-rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpɨn mau kuwɨt."
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh rəkɨs ik ne rəham mɨn, məto-
inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham.
10 Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəlue, kən mosmegəh
ilat."

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlɨg-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən kəm ilat
məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn
otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwɨn isəu məplan
kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikɨn, kən otəpanɨtəlɨg-pa
mɨn.
13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-
ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən
io ekɨtəlɨg-pa mɨn.'
14 "Məto ilat əpəh iman ikɨn koatetəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol
agɨn məmə, 'Itɨmat esotolkeikeən məmə suah u otərəmərə etɨmat.'
15 Məto kəmɨləs-ipər in kol kig lan, kən in təmɨtəlɨg-pa mɨn. Kən in təmaun-in rəhan
iolwək mɨn itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otɨtun məmə ilat kəmotol
win e məni naka nian in təmətatɨg əpəh isəu.
16 "Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni
kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten mɨn.'
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik iolwək təwɨr, nəmol wək itəm in
təwɨr. Məto-inu nəmol wək təwɨr o nehm wɨrən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in
mɨn ik məmə onakərəmərə taon ilat ten.'
18 "Kən etəm tatuarisɨg lan təmuwa mən-ipən məmə, 'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni
kitiəh e nelmək, kən emol win e məni faif mɨn.'
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik onakərəmərə e taon ilat faif.'
20 "Kən iolwək kit mɨn təmuwa mən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə, inu rəham məni.
Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wɨr,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkɨs. Nakatos natɨmnat itəm kəsənəmə
rəham, kən matəuləк e nasumən mɨn itəm ik nəməsəfeən ilat.'

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31 **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrɨt-taosan vatu. **19:17:** Luk 16:10

22 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik iolwək rat! Nəghatən əm rəham
tatəgətun məmə nəmol tərat agɨn. Nɨnɨtun rəkɨs məmə io etəm-iəkɨs, kən iakatos natɨmnat
itəm kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən mɨn itəm eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwɨn mələhəu-pən e pag, kən nian ekɨtəlɨg lan,
ekɨtun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?’
24 “Kən təmən-ipən kəm rəhan mɨn əh məmə, ‘Otos-irəkɨs rəhan məni, kən motos-ipən
kəm suah u rəhan məni ten.’
25 “Kən ilat kəmotən məmə, ‘!Iərəmərə, təsətuatɨpən məto-inu rəhan məni ten rəkɨs!’
26 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tatos nat kit, kəpanos-ipən mɨn neen mɨn. Məto etəm rəhan nat kit tɨkə, kəpanos-irəkɨs
rəhan natɨmnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tɨkɨmɨr mɨn itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig rəhalat, onəkotit
ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e nɨganəmtək.’ ”

Iesu təmuwɨn Jerusalem (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs un, kən in təmaliwək maupən matuwɨn Jerusalem, kən
netəmim koatuarisɨg in.
29 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif,
kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə,
30 “Ian əpəh latuənu itəm kotɨsɨ-pən ikɨn. Ikɨn əh, onakuehm nətɨ togki kit itəm
kəsasuəən əh lan. Iakɨs nol lan muasɨg muea ikɨn-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, ‘?Nakətiakɨs togki o naka?’ kən onəkuən-
ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.’ ”
32 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin ne.
33 Kən nian kəmətiakɨs nətɨ togki, kən netəmim mɨn rəha togki kəmotətapəh olau məmə,
“!Ei! ?Nətiakɨs nətɨ togki o naka?”
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, “Kəp. Iərəmərə tolkeike məmə otol nat kit lan.”
35 Kən kəmuasɨg muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntaa nətɨ
togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nətɨ togki.
36 Nian təmasuə lan mɨnatuwɨn, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat mɨn kot motəpen-
pən e suatɨp.
37 Nian Iesu tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nɨtot Rəha
Nɨg U Olif, kən netəmim rafin rəhan nɨkilat tətagien, kən mɨnətuoun moatənwiwi Uhgɨn
motagət əfəməh o nat pɨspɨs mɨn itəm kəmoatehm in təmatol.
38 Kən koatən məmə,
“!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Pəs nəməlinuən tətatɨg əpəh e nego e neai, kən əpəh ilɨs ilɨs agɨn e nego e neai, katɨləs-ipər
nərgɨ Iərəmərə Uhgɨn!”
39 Kən Farisi mɨn neen itəm kəmotatɨg əh-ikɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun.
Ən-iəhau rəham mɨn netəmim məmə okotakəm nohlɨlat.”
40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm mɨn u kəsotagətən, kən kəpiel mɨn
u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkɨr təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm
mɨn əh-ikɨn əh. 42 Kən tatən məmə, “Ei, nat əpnapɨn nəmotapəs natɨmnat itəm tatos-ipa
nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotɨtun ilat roiu əm, kən Uhgɨn otos-ipɨnə
kəm itəmat. Məto kəp. Natɨmnat mɨn əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən.

19:26: Mat 13:12; Luk 8:18 **19:38:** Sam 118:26

43 Məto e nian mɨn itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn okotuwa kətul kɨtəlau-in
itəmat, okotel nɨməptən kətu-pər kol əpətɨn rəhatəmat taon, kən motahtosɨg-in itəmat lan
məmə nəkəsotietən.
44 Kən ilat okotərəkɨn rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin
nɨsualkələh mɨn rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə mɨn osətətulən. Natɨmnat rafin
u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgɨn təmuwa məmə in otosmegəh
itəmat lan."

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwɨn mɨnatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgɨn.
46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, 'Rəhak
nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,' məto itəmat nɨnoatol tɨnuwa in 'nimə kit itəm iaklə̇h
mɨn koatəhluaig ikɨn.' "
47 Kən uarisɨg lan, e nian mɨn rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha noanol mɨn rəha Isrel,
kəmotegəs-in suatɨp məmə okotohamnu Iesu,
48 məto kəməsotehmən suatɨp kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pɨk məmə
okoatəto nəghatən mɨn rəhan, kən nəghatən rəhan tətaskəlɨm wɨr rəhalat nətəlɨgən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matən-iarəp nam-
nusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne
netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,
2 kən kəmotətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol
natɨmnat mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Təwɨr əm. Io ekətapəh-in mɨn nəghatən kit kəm
itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpɨn-pa kəm io.
4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgɨn o etəmim
əm?"
5 Kən kɨnoatən-ən nəghatən u kəm ilat mɨn, mɨnoatən məmə, "Okəmə kotən məmə Uhgɨn
təmegəhan-in, kən in otən məmə, '?Məto tahro nəkəsotənən nɨpahrien e Jon?'
6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm mɨn əh
okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha
Uhgɨn."
7 Kən ilat kəmotuhalpɨn məmə, "Itɨmat esotɨtunən məmə pah təmegəhan-in."
8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io mɨn, ko esənən məmə pah təmegəhan-in
nepətən kəm io məmə ekatol natɨmnat mɨn u."

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep
(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, "Etəm-iasol kit təməfe
nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmɨ netəmim
neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsɨn kəm in.
Kən təmuwɨn əpəh e nɨməptən pɨsɨn kit matɨg mɨnos nian tepət. 10 Kən nian krep təmol

19:44: Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37 **20:9:** Aes 5:1

noan kən kɨnotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək mɨn. Kən ilat kotaht mɨn, motol naulɨsən rat kəm in, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

12 Kən in tahl-ipən mɨn kit mɨn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nɨməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

13 "Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, '?Ekol naka əh-roiu? Təwɨr məmə ekahl-ipən nətɨk ətuatɨp itəm iakolkeike pɨk, okəm-naka ilat okotɨsiai-in.' Kən in təmahl-ipən.

14 "Məto nian netəm mɨn əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat mɨn məmə, 'Nətɨ etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwɨn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.'

15 Kən kəmotaskəlɨm motewkəkan motuwɨn əpəh ihluə e nasumən, kən motoh ko-hamnu.

"?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm mɨn əh?

16 In otuwa moh netəm mɨn əh kotɨmɨs, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn."

Kən nian netəm kəmoatətəlɨg-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə, "!Pəs okol kəsol agɨn-əhən nat əh!"

17 Məto Iesu təmasɨpən ətuatɨp əm olat, kən mən məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, 'Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.'

"?Məto nəghatən u nɨpətɨn naka?

18 Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapɨtpɨt ilat motol nɨmɨsmɨsɨn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwɨtə mərat agɨn."

19 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn kəmotɨtun məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatɨp məmə okotaskəlɨm uəhai əm, kɨləs-ipən e kalapus, məto kɨnoatəgin netəmim, kən motapəs.

*?Tətuatɨp məmə netəmim okotətou takɨs kəm Sisa,
o kəp?*

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn koatalkəlɨk wɨr o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nɨpəgnəmtɨn mɨn neen e nəghatən kit rəhan məmə okotɨləs-ipən in e nelmɨ etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat okotuwɨn motol kəut kəsuə kəm Iesu.

21 Kən kəut kəsuə mɨn kəmotuwɨn motətapəh o Iesu məmə, "Iəgətun. Itɨmat ekotɨtun natɨmnat mɨn itəm nakatən ne natɨmnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatɨp wɨr. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik nakatəghat-in əm nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn.

22 ?Ən-tu kəm itɨmat məmə, tətuatɨp e Lou rəhatat məmə okotətou takɨs kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"

23 Məto Iesu təmɨtun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,

24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmɨ pah u tətatɨg e məni u? ?Kən nərgɨ pah u tətatɨg e məni u?" Kən kəmotən məmə, "Narmɨ Sisa, ne nərgɨ Sisa."

25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natɨmnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natɨmnat rəha Uhgɨn, os-ipən kəm Uhgɨn."

20:17: Sam 118:22 **20:18:** Aes 8:14-15 **20:20:** Luk 11:54

26 Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafin, nəghatən mɨn itəm koatətapəh-in, okol kəsotɨləs-
iəhauən Iesu lan. Məto narmɨlat təmiwɨg pɨk o nəghatən itəm Iesu təmuhalpɨn, kən
kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotɨmɨs, okol
kəsotəmegəh mɨnən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Moses təməte-pən e
Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otɨmɨs, kən rəhan pətaguɨhl tətatɨg məto kəməsialəsən
nətɨlau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlɨmɨs un. E nolən əh, ilau okuemək, kən
nɨsualkələh mɨn okotaskəlɨm nərɨg mɨn rəha etəm tɨkə.
29 "Tol nəhlan, pian ilat sepɨn. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisɨg
tɨmɨs, məto kəsialəsən nətɨlau kit.
30 Pian itəm tatuarisɨg in, təmit mɨn nəutahlɨmɨs un, məto in mɨn təmɨmɨs, kən kəsialəsən
nətɨlau kit.
31 Kən uarisɨg lan, pialat kit mɨn tit mɨn nəutahlɨmɨs un, məto təmɨmɨs mɨn. Kən pian
mɨn əh ilat rafin sepɨn kəmotit pətan un, məto kəsotɨləsən nətɨlat kit, kən kəmotɨmɨs rafin.
32 Kən uarisɨg lan, nəutahlɨmɨs təmɨmɨs mɨn.
33 Inəh netəm sepɨn, ilat pialat mɨn kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian
netəmim okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən, pətan əh in rəha pah lan?"
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nətueintən u, nəman ne nɨpɨtan koatol marɨt.
35 Məto e nian rəha natɨgən wi, netəmim itəm Uhgɨn nɨkin tətagien olat məmə ilat
okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən kən mos ilat muwɨn kotatɨg e natɨgən wi, ko ilat kəsotol mɨnən
marɨt.
36 Ilat okol kəsotɨmɨs mɨnən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo mɨn. Kən ilat nenətɨ
Uhgɨn məto-inu in təmol ilat kotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
37 Kən kotɨtun məmə inu otuwa mol nɨpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses
tatəgətun mɨn məmə nian netəmim okotɨmɨs, ilat okotəmegəh mɨn. E namsu rəha nɨg itəm
nɨgəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgɨn məmə in 'Uhgɨn rəha Epraham,
Uhgɨn rəha Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop,' nat əpnapɨn iləhal kəməhalɨmɨs rəkɨs nuwəh
məsɨn.
38 Uhgɨn u, in Uhgɨn rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgɨn rəha netəm
kəmotɨmɨs, məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnapɨn okəmə
kəmotɨmɨs rəkɨs o koatəmegəh əh."*
39 Kən iəgətun mɨn rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, nəmuhalpɨn
wɨr pahrien."
40 Kən kəmotəgɨn o nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol min-nəhlan.

Kig Tefɨt ne Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, in mipɨ Kig Tefɨt rat?
42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Mɨn,† Kig Tefɨt atɨp əm təmən məmə,
'Iərəmərə Uhgɨn təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə, "Əpələh e nɨkalɨk matɨp, ikɨn
rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,
mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan." '‡

20:28: Dut 25:5 **20:37:** Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapɨn nɨpətɨ etəmim təmɨmɨs, məto narmɨn tatəmegəh əh.
† **20:42:** "Naoa rəha Napuən Mɨn" in "Ol Sam" e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "ekol
rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan," kən nɨpətɨn u məmə, "Oekol ik ilɨs
taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn." **20:43:** Sam 110:1

44 Kig Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt atɨp əm,
kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlɨg, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
46 “Itəmat onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat kən məsotətəu-pənən nolən mɨn rəha
iəgətun mɨn rəha Lou. Nɨkilat tətagien məmə okoatuwɨn-in napən əfəməh mɨn rəha
nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nɨkilat tətagien nian netəmim koatos-
ipər nelmɨlat e maket e nɨsiaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən,
kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwɨr ikɨn. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike
məmə okotuwɨn kəpələh-pən aupən ikɨn rəha nɨsiaiiən.
47 Kən ilat koatol tərat kən motakləh-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn. Kən ilat
koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpɨnən rəha netəm
mɨn u in otəskasɨk maprəkɨs.”

21

Nəutahlɨmɨs kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgɨn
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatɨsɨlu wɨr netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokɨs
rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
2 kən in təmehm nəutahlɨmɨs kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
3 Kən Iesu təmən məmə, “Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətan u təmaii-
pən, in taprəkɨs-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat əpnapɨn əm
olat, rəhalat tepət mɨn əh-ikɨn. Məto nəutahlɨmɨs u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən
rafin məni rəhan o nos-nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən, kən tɨkə mɨn əh-ikɨn.”

Nəmtətin mɨn rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan mɨn neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgɨn itəm rəhan kəpiel asol
mɨn kotəwɨr, ne natɨmnat wɨr mɨn əh imə itəm netəmim kəmotos-ipən kəm Uhgɨn. Kən
Iesu təmən məmə,
6 “Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-
ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikɨn tatətul ikɨn roiu.”
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, “Iəgətun. ?Natɨmnat mɨn əh onəghan kotuwa? ?Kən
nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natɨmnat mɨn əh okotuwa?”
8 Kən Iesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat məmə suah kit otəseiuə-inən
itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, ‘!Io, io Kristo u!’ kən neen okotən
məmə, ‘Nian rəha natɨmnat əh tɨnatuwa iuəhkɨr.’ Məto əsotuarisɨg-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagɨn, o netəmim koatətul
moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəgɨnən. Natɨmnat mɨn əh okotaupən
ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian.”
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mɨn neen okotoh noanol pɨsɨn neen
mɨn, kən kapman kit otoh kapman kit.
11 Kən namig asol mɨn okotan, kən nəumɨs otan ikɨn mɨn tepət e nətueintən, kən nɨmɨsən
əskasɨk mɨn okotan e nətueintən, kən əpəh ilɨs e neai, natɨmnat okotuwa motol nɨki
netəmim otəgɨn, kən ilat okotəplan nəmtətin asol mɨn e neai.

---

* **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44

12 “Məto nian natɨmnat mɨn u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlɨm itəmat, kən motoh itəmat, kən motɨləs itəmat kan əpəh e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e nɨganəmtɨ kig mɨn ne netəm-iasol mɨn rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nɨpahrien lak.
13 Inəh nian ətuatɨp məmə nakotən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
14 Məto əsotətəlɨg-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipɨnə nəghatən ətuatɨp kəm itəmat kən mos-ipɨnə nenatɨgən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn okol kəsotuhalpɨnən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama mɨn, ne piatəmat mɨn, ne rəhatəmat noanol mɨn, ne iolɨtəmat mɨn okotɨləs-ipən itəmat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Kən okotohamnu itəmat neen.
17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsɨkəən.
19 Nian onakoatətul əskasɨk motahatətə lak e nian iəkɨs mɨn itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilɨn lan.
20 “Məto nian onakehm mopael mɨn okotuwa tepət motɨtəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motɨtun məmə otəsuwəhən kən kərəkɨn agɨn taon əh Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatɨg Jutia, onəkotəkəike motaiu motagɨm motuwɨn motəhluaig əpəh nɨtot mɨn. Kən itəmat netəm nəkotatɨg e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatɨg ikɨn mɨn tɨtəlau e taon əh, onakəsotuwɨn mɨnən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgɨn otol nalpɨnən lan kəm netəm koatol nolən tərat, kən mol əp nəghatən itəm kəməte-pən e naoa rəhan tuwa mol nɨpahrienən.
23 Awe, nahmməən asol rəha mama mɨn itəm nərpɨlat əh-ikɨn, ne itəm mɨn u koatap-inahin nɨsualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn otuwɨn kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagɨmnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tɨkɨmɨr mɨn kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn kən ilat okotuwa slef mɨn rəhalat. Kən Iaihluə mɨn okotaliwək kən katewɨg-ewɨg e Jerusalem motɨləs-iəhau netəmim ikɨn itəm koatatɨg əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†
25 “Kən nəmtətin neen okotuwa e mɨtgar, ne məwɨg, ne məhau mɨn. Kən ikɨn-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərɨkən rəha nɨtəhəi ne peau-peau asol mɨn.
26 Netəmim okotəgɨn pɨk moatɨmɨseah o nəratən asol mɨn itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natɨmnat rəha neai itəm kotəskasɨk pɨk, məto Uhgɨn otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nətɨ Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natɨmnat mɨn u kɨnotətuoun moatuwa katol nɨpahrienən lan, otətul motasɨpər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mɨkɨs itəmat.”
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotɨtun-tu nɨg u fik ne nɨg neen mɨn.
30 Okəmə kotalpətəg mɨnotapɨlpɨl mɨn, kən nəkotɨtun məmə in nian rəha nasumən.
31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natɨmnat mɨn u koatol nəhlan, onəkotɨtun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgɨn tuwa.
32 “Nɨpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsɨkəən məto-arus-pən natɨmnat rafin əh okotol nɨpahrienən.

21:14: Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22 **21:22:** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisɨg Iesu tɨmɨs, mopael mɨn rəha Rom kəmotərəkɨn Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen mɨn itəm koatən məmə tatəghat-in noanol mɨn rafin rəha Isrel tatuwɨn muwɨn isəu.

33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”
34 Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən.
36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin.”
37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən lapin min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin.
38 Kən nian min rafin laulaugin agin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkir, kən in tinətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.
3 “Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu.
4 Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgin, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat.
5 Kən nikilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netəmim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motagwən ikin.”
9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itimlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?”
10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin.
11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, ‘?Iəgətun təmahl-ipa itimlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?’
12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin.”
13 Kən kəmian muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan min

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol min.

22:3: Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nɨkik
tɨnolkeike pɨk məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
16 Iakolkeike pɨk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən mɨnən
e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nɨpətɨ lafet u tuwa mol nɨpahrienən lan e
nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən mən məmə, “Otos itəmat
rafin, kən motənɨm,
18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənɨmən wain mətoarus-pən nian natɨmnat
rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
19 Kən təmos pɨret mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim, kən mən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm iakatos-ipɨnə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike
motol nat u məmə nɨkitəmat tatəht io.”
20 Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkɨs, Iesu təmos kap wain kən təmən məmə,
“Kap wain u in nɨtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha
Uhgɨn kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlɨg wɨr-tu. Suah kit ukɨn-u kotagwən kitat min e tepɨl, kən in
otəpanegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak mɨn tɨkɨmɨr.
22 Io Nətɨ Etəmim oekəkəike mɨmɨs məmə inu Uhgɨn təmən mihin ne. !Məto awe,
nahməən asol tatuwɨn o etəm tategəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn!”
23 Kən kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”
24 Kən nat kit mɨn, ilat kɨnoatol nɨkilat mɨn məmə pah u in ilɨs pɨk taprəkɨs-in ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mɨn rəha nətueintən u koatərəmərə e
netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atɨp ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilɨs, in otɨləs-iəhau in
tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit.
27 ?Pah u in ilɨs pɨk, etəmim itəm tətagwən e tepɨl, o iolwək itəm tatos nagwənən
matuwa? Nəkotɨtun məmə etəm tətagwən e tepɨl in ilɨs taprəkɨs. Məto io, etəm-iasol
rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatɨg iuəhkɨr ron io e nian ekətatɨg e nian əskasɨk mɨn.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatɨləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io mɨn
iatɨləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig mɨn,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən
e nian əh, itəmat mɨn onəkotəpələh e jea mɨn rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul
aupən e noanol mɨn tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlɨg-in-tu io. Setan
tɨnətapəh rəkɨs o Uhgɨn məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat
mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təskasɨk lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkɨs ron ik məmə rəham nahatətəən otəsatiteən. Kən nian nakatəuhlin
rəham nətəlɨgən tatɨtəlɨg-pa mɨn, ik onakəkəike mol nətəlɨgən rəha piam mɨn okotəskasɨk.”
33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matɨp məmə ekɨmnə
kilau min ik e kalapus, kən mɨmɨs kilau min ik.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapɨn huə, nian
mənɨg otəsɨmnənən əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən
məni e paos, ne kətɨm, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natɨmnat təsahmenən, o kəp?” Kən
ilat kəmotən məmə, “Kəp.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15 **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4

36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan məni e paos o
kətɨm, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluagɨnən, pəs otol-salɨm-in rəhan kot
mos-nəmtɨ rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in io, kən in otəkəike
mol nɨpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nɨkilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkɨn
Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nɨpahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluagɨnən kəiu əpəh.” Kən
in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwɨn matəfak əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif tahmen-pən əm məmə in
tatol mihin e nian rafin, kən rəhan mɨn netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwɨn mətoarus-pən əh-ikɨn əh, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat
nahatətəən otatite lak.”
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwɨn məsɨn, kən mɨsin nulan matəfak matən məmə,
42 “Tata, okəmə nɨkim tagien, awi, os-irəkɨs nahməən mɨn u itəm okəpanotuwa. Məto
əsolən rəhak nətəlɨgən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”
43 Kən nagelo kit təmɨsɨ-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nɨkin tɨtahmə pɨk, kən rəhan nətəlɨgən tɨnatol wək pɨk, kən təməfak
əskasɨk pɨk, kən noəh təmaiu lan məhl matəht nɨsɨp tahmen e nɨta.*
45 Nian təməfak rəkɨs, in təmətul mɨtəlɨg-pən məmə otehm rəhan mɨn netəmim, kən
təməplan ilat kɨnotapɨl rəkɨs. Kɨnotəpou məto-inu nɨkilat tɨtahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapɨl? Otaiir motəfak məmə nat kit
otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotuwa kɨləs (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nɨmanin netəmim kəmotiet-arəpa ikɨn əh, kən suah əh
Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkɨr
məmə otatuilɨm e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nətɨ Etəmim, məto tahro nəmuwa
məmə onəkatuilɨm-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak tɨkɨmɨr mɨn?”
49 Kən nian netəmim mɨn rəha Iesu kɨnotehm natɨmnat mɨn əh mɨnotɨtun məmə naka
əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?”
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkɨs matəlgɨn matɨp rəha slef rəha pris asol agɨn.
51 Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmɨn e matəlgɨ
suah u, kən mol-wɨr mɨn.
52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol mɨn, ne netəm-iasol mɨn rəha mopael rəha Nimə
Rəha Uhgɨn, ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlɨm
Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nɨkitəmat təht məmə io emit netəmim muwɨn
kotəluagɨn o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmɨk naip asol mɨn rəha
nəluagɨnən ne nəlnal mɨn moatuwa məmə onəkotaskəlɨm?
53 ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgɨn, məto tahro nəsotaskəlɨmən
io? Məto roiu əh, in nian ətuatɨp rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in
tatərəmərə.”

22:37: Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tɨkə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təmətə ves 43-44, məto suah kit mɨn itəm təmətə kopi kit rəha naoa u.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwin e latuənu rəha pris asol agin. Kən
Pita tuarisig-in ilat məto təsuwinən iuəhkir olat.
55 Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən motəpələh kitəlau
e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən
nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpin in, kən niganəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan."
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, "Esitunən suah un nakatən."
58 Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, "Ei, ik min,
ik etəmim kit rəhan." Məto Pita təmə, "Ei, sənəmə io etəmim rəhan."
59 Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwin rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat
məmə, "!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!"
60 Məto Pita təmə, "! Ei! ! Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!" Kən nian Pita
təmatəghat əh, kən mənig təmimnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht
nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, "O lapin əm u, nian mənig otəsimnənən
əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io."
62 Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, "!Ei, ien! ?Ən-tu
məmə pah tatoh ik?"
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)

66 Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne
iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu
motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə,
67 "Okəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat." Məto Iesu təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nipahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpinən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne
nisiaiiən, inəh e nikali Uhgin matip, Uhgin u itəm rəhan nəsanənən iahgin."
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Ik Nəti Uhgin?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakoatən məmə io u inu."
71 Kən kotən məmə, "?Tahro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat
nəghatən? Kinotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin."

23

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)

22:54: Mak 14:53-54 **22:67:** Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56

1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwɨn kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u
tatit rəhatat netəmim mɨn, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəlɨgən koatol
tɨkɨmɨr ilat kapman rəha Rom, mətahtosɨg-in itɨmat məmə esotətouən takɨs kəm Sisa itəm
tatərəmərə e nɨməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa məmə
in kig kit.”
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-
ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol mɨn ne netəmim rafin məmə, “Esehmən
nɨpəgnəmtɨn kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.”
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tətan əpnapɨn matəgətun
netəmim rafin ikɨn mɨn əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukɨn-u, kən
mol nətəlɨgən rəha netəmim koatəlue motalməl.”
6 Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?Tahro? ?Suah u in etəm
Kalili?”
7 Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikɨn əh itəm Herot Antipas tatərəmərə ikɨn, in
təmahl-ipən Iesu məmə otuwɨn mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot mɨn in tətatɨg
Jerusalem.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Herot Antipas

8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nɨkin təmagien pɨk, məto-inu nuwəh məsɨn in
təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pɨk
məmə in otehm Iesu otol nat pɨspɨs kit.
9 Kən o natɨmnat mɨn u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən mɨn tepət kəm Iesu, məto
Iesu təməpnapɨn əm məsuhalpɨnən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotətul motəghat əskasɨk e nɨpəgnəmtɨn
mɨn rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisɨg lan, Herot Antipas ne rəhan mɨn mopael kotagət ausit e Iesu, kən
moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael mɨn məmə okotuwɨn-in-pən kot
wɨr kit rəha kig kəm in, kən motit motuwɨn mɨn kəm Pailat.
12 Aupən ikɨn, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tɨkɨmɨr kəm ilau mɨn, məto e nian əh,
ilau kəmuea mɨnioalkeike ilau mɨn.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs (Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim
rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, nəmotɨləs motuwa tətul e nɨganəmtək, kən
nəmotən məmə tatəuhlin nətəlɨgən rəha netəmim rəhatəmat koatol tɨkɨmɨr kəm kapman.
Məto emakil rəkɨs nətəlɨgən u e nɨganəmtɨtəmat, kən məsehmən məmə təmətgəhl lou kit,
kən nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm nakoatən lan təsolən nɨpahrienən.
15 Kən Herot Antipas mɨn, in təmakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol
nəhlan, in tahl-ipa tuwa mɨn o kitat, kən təpiə əm məmə suah u in təməsolən nat kit itəm
tərat məmə in otɨmɨs ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak mɨn mopael okotalis əm, kən uarisɨg kotahl-iarəp
tatuwɨn.”*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otɨləs-iarəp suah un kən ko-
hamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itɨmat!”

23:7: Luk 3:1 * **23:16-17:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn ikɨn-u tatən məmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”

19 (Suah u Parapas, kəmɨləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagɨn o
kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwɨn, kən in təməghat mɨn kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pɨk məmə, "!Ətu-pər in e nɨg kəluau! !Ətu-pər in e nɨg
kəluau!"
22 Məto Pailat təməghat mɨn kəm ilat mɨnətau kɨsɨl lan əh-roiu məmə, "?Tahro? ?Suah u
in təmol nat tərat naka? Io esehmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatɨp məmə in otɨmɨs
ron. Məto rəhak mopael mɨn, ilat okotalis əm, kən uarisɨg lan kotahl-iarəp tatuwɨn."
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasɨk, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər
Iesu e nɨg kəluau. Kən motagət pɨk moatuwɨn moatuwɨn, kɨnol win e nətəlɨgən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mɨmɨs tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən
mihin ne.
25 Kən in təmol nətəlɨgən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətatɨg e
kalapus o nəluagɨnən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwɨn
e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə ilat okotos motuwɨn kɨtəp nətəlɨgən rəha nɨmanin
netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otɨmɨs (Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael mɨn kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin
kit, nərgɨn u Saimon. In təmɨsɨ-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlɨm
motələhəu-pər nɨg kəluau rəha Iesu e nuwegɨn məmə otɨləs, kən motən-ipən məmə otətəu-
pən Iesu. 27 Kən nɨmanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisɨg-in Iesu e suatɨp, kən
nɨpɨtan tepət mɨn koatuarisɨg-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.
28 Məto Iesu təməuhlin masɨpən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nɨpɨtan
Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atɨp otəmat, ne nenətɨtəmat mɨn.
29 Otətəlɨg-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, '! Otagien itəmat netəm
nəsotemək ən o nəsotapinahinən suakəku!'
30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nɨtot asol mɨn məmə, 'Awi, otɨsas-pa etɨmat,' kən
okotən-ipən kəm narɨt mɨn məmə, 'Awi, otəfətain itɨmat.'
31 ?Məto okəmə nɨgəm tatuəp nəhlan nian nɨg nɨmalɨn tətamiəmɨtə əh, kən tahro e nian
nɨg tɨnəmətu?"†

Mopael mɨn kəmotətu-pər Iesu e nɨg kəməluau

32 Kən mopael mɨn kəmotɨləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okoto-
hamnu iləhal Iesu.
33 Kən kəmotuwa ikɨn kit, nərgɨn u Louipɨl-uipɨl. Ikɨn əh, kəmotətu-pər Iesu e nɨg
kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikɨn, kit e nɨkalɨ Iesu matɨp, kən kit e
nɨkalɨn mol.
34 Kən Iesu təmə, "Tata. Aluin rəhalat nolən rat mɨn itəm koatol kəm io, kən məsalpɨnən,
məto-inu kəsotɨtunən nat naka itəm koatol." Kən kəmotoor rəhan natɨmnat moaturin
taes ron.
35 Kən netəm mɨn u koatətul əh-ikɨn, moatehm natɨmnat mɨn u, məto etəm-iasol mɨn
rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, "!In təmosmegəh netəmim
tepət rəkɨs. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgɨn
Təmɨtəpun, kən pəs in otosmegəh atɨp in!"

23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** "Nɨg nɨmalɨn tətamiəmɨtə əh" tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatɨp agɨn, məto tatos nalpɨnən. Inu tahmen e nɨgəm itəm tatuəp. Kən "nɨg tɨnəmətu" tatəpsen-pən iol təfagə rat mɨn. Kən uarisɨg lan, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm ilat. Inu tahmen e nɨgəm asol agɨn.
Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8

36 Kən mopael mɨn, ilat mɨn koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkɨr ron moatətapəh
məmə in tolkeike wain u itəm tagɨn,‡
37 moatən məmə, "!Okəmə nɨpahrienən ik kig rəha noanol mɨn rəha Isrel, osmegəh atɨp
ik əh-roiu!"
38 Kən nəghatən kit əh-ikɨn kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nɨg kəluau, tatən məmə, INU
KIG RƏHA NETƏM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nɨg kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən
məmə, "!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin,
osmegəh ik kən mosmegəh mɨn itɨmlau!"
40 Məto iətgəhl lou əh kit mɨn təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosɨg-in məmə, "?Tahro?
?Nəsəginən Uhgɨn, nat əpnapɨn onakɨmɨs? Nalpɨnən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatɨp əm məmə kilau okiamɨs o rəhalau nolən rat mɨn itəm kəmioal. Məto
suah u, in təsolən nat tərat kit ne."
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nɨkim
otatəht io."
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Nɨpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau
min ik əpəh e nego e neai."

Iesu təmɨmɨs
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;
Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkɨr tuelef klok e nərauiəgən, mɨt nəsasiəən, kən napinəpən tɨnan rafin ikɨn
əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nɨməhan itəm tatəkulosɨg-in-pən Ikɨn Tasim Agɨn
Ikɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, təməhap məsɨn kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, "!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!"
Nian təmən rəkɨs nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.
47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmehm natɨmnat mɨn əh,
kən in təmənwiwi Uhgɨn matən məmə, "!Nɨpahrienən, suah u in tətuatɨp pahrien!"
48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikɨn əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natɨmnat
mɨn əh, kəmoatuwɨn moatəto tərat e nɨkilat, kən motahtaht manɨkɨləhalat.
49 Kən iolɨ Iesu mɨn, ne nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat
kəmoatətul isəu məsɨn kən moatehm natɨmnat mɨn əh.

Josep təmɨtənɨm Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;
Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikɨn, nərgɨn u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən
suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwɨr, rəhan nəmegəhən
tətuatɨp, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə otəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən in
təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwɨn mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nɨpətɨ Iesu tos.
53 Kən Josep təmuwɨn mɨləs-iəhau nɨpətɨ Iesu e nɨg kəməluau, mos muwa malpin e
nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u linen. Kən təmɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel itəm
kɨnəməte rəkɨs o nolən suwɨt ikɨn, məto kəsɨtənɨmən əh suah kit ikɨn.
54 In əh e nian rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat,
kən iuəhkɨr Sapat tətuoun.
55 Kən nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili kəmotuarisɨg-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un,
motuwɨn motəplan nɨpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikɨn.
56 Kən uarisɨg, nɨpɨtan kəmotɨtəlɨg-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat mɨn
neen ne fomat itəm nəmiəwɨlat təwɨr məmə okol-pən e nɨpətɨ Iesu. Kən e nian rəha Sapat,
ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

‡ **23:36:** Wain u itəm tagɨn, in nənɨmən rəha ian-rat mɨn. **23:36:** Sam 69:21 **23:44-45:** Hip 6:19-20; 10:19-20
23:56: Eks 20:10; Dut 5:14

24

Iesu təməmegəh min e nimisən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Kən e Sante laulaugin agin, nipitan kəmotuwin əpəh e suwit, motəmik nat pien-pien min
u nəmiəwilat təwir itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan.
2 Nian kəmotuwa e suwit, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nipəg kəpiel lan, məto
kəmahwin rəkis.
3 E nian kəmotuwin e nipəg kəpiel, məto kəsotehmən nipəti Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-
ikin, katuətul ilat min nipitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit.
5 Kən nipitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iəhau moatehm niməptən, kən
suah mil kuəmə, "?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis?
6 In tikə ukin-u. !In tinəmegəh min! Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm
itəmat nian in təmətatig əh əpəh Kalili məmə,
7 'Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti
Etəmim tuwin e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau timis, məto e nian
tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.' "
8 Kən nikilat tinəht nəghatən rəha Iesu.
9 Kən kəmotiet e suwit motuwin motən-ipən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha
Iesu, ne rəhan min rafin.
10 Kən nipitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri
Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nipitan neen min itəm kəmotuwin e suwit.
11 Məto aposol min kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm
nipətin tikə, kən məsotənən nipahrienən lan.
12 Məto Pita təmətul maiu muwin əpəh suwit ikin, moeg-oeg masipən e nipəg kəpiel
kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nipəti Iesu lan, məto nat kit min tikə əh-ikin. Kən
in təmaliwək mitəlig minatuwin latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

E suatip tatuwin Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kit, nərgin u
Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkir o lepen kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm
kəmol ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkir olau, məhlaliwək kələh
mətəhaluwin.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgin
təmahtosig-in nətəligən rəhalau.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. ?Naka un nakatuən?"
Kən əmun kəmuelahl muətul, niganəmtilau təməpou.
18 Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, "Okəm-naka ik əm
un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm
kinotuwin rəkis."
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "?Natimnat naka min əh?"
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret əh Iesu. In
ien kit rəha Uhgin, kən rəhan wək təsanən wir ne rəhan min nəghatən kotəfigəm, kən niki
Uhgin ne niki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotiləs-ipən e nelmi netəm
Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kən kəmotətu-pər e nig kəluau timis.

24:6: Luk 9:22

21 “Məto itɨmat emotələhəu-pən pap rəhatɨmat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk lan məmə in
otɨləs-irəkɨs itɨmat noanol mɨn rəha Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatɨmat. Kən roiu in nian
tatol kɨsɨl lan.
22 Kən nat kit mɨn, nɨpɨtan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmɨtɨmat təmiwɨg o
nəghatən kit. Roiu laulaugɨn agɨn-əh, kəmotuwɨn əpəh e suwɨt itəm kəmɨtənɨm Iesu ikɨn,
23 məto kəməsotehmən nɨpətɨn. Kən kəmotɨtəlɨg-pa moatən məmə, ‘Emotehm nat kit
tahmen e napɨlaiirən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa kəm itɨmat məmə Iesu tatəmegəh.’
24 Kən rəhatɨmat neen netəmim kəmotuwɨn e suwɨt, kəmotehm natɨmnat rafin
agɨn tətuatɨp tahmen-pən əm e nəghatən əh nɨpɨtan mɨn əh kəmotən mihin ne, məto
kəsotehmən Iesu.”
25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tɨkə, kən nakatiaiuw
nɨfagə matiləs pɨk o nənən nɨpahrienən o natɨmnat itəm ien mɨn rəha Uhgɨn kəmotən!
26 ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa otəkəike mos
nahməən e nɨpətɨn, kən uarisɨg lan, in təpanuwɨn əpəh e nego e neai mos nərgɨn rəha
nɨsiaiiən?”
27 Kən Iesu təmən-ipən wɨr kəm ilau Naoa Rəha Uhgɨn itəm koatəghat-in in, təmətuoun
e naoa rəha Moses kən muwɨn mətoarus-pən naoa mɨn rəha ien mɨn rəha Uhgɨn.
28 Kən kɨnətəhaluwa iuəhkɨr o latuənu itəm suah mil katian ikɨn. Kən kənuəplan məmə
Iesu tɨnətaliwək mɨnatuwɨn məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nɨkin məmə, “Ei, təwɨr məmə nəkətatɨg kitəhal min ik, məto-inu
tɨnapinəp rəkɨs, otəsuwəhən roiu mɨt taht.” Kən təmuwɨn mɨnehm ilau mətəhaləpələh.
30 Kən kɨnatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pɨret mən tagkiu ron kəm
Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgɨn təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmɨkə mɨn, kən
kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau mɨn məmə, “!Ei! ?Nian in təmatən-ipa wɨr Naoa Rəha
Uhgɨn kəm kilau e suatɨp, kən katuəto təwɨr lan nɨkilau tətagien pɨk, o kəp?”
33 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəmuətul miaiet ikɨn əh miatəlɨg-pən mɨn Jerusalem. Kən
ikɨn əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netəmim neen mɨn rəhan kəmotuwa
kuəfɨmɨn rəkɨs ilat mɨn katəpələh,
34 kən moatən məmə, “!Nɨpahrienən! !Iərəmərə təməmegəh mɨn, kən Saimon Pita*
təmehm rəkɨs!”
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natɨmnat itəm kəmol kəm ilau e suatɨp, kən muən-ipən
nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas pɨret matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha Iesu mɨn kəmotehm (Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən mɨn əh, Iesu təmuwa mətul ilugɨn-in ilat matən kəm
ilat məmə, “Nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.”
37 Məto ilat kəmotaut lan kən mɨnoatəgin, nɨkilat təht məmə kɨnotəplan narmɨn kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatərat nəhlan? ?
Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatətul pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nɨpətɨk kən motɨtun məmə
io. Narmɨ etəmim nɨpətɨn ne nɨkɨlkɨlin tɨkə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nɨpətɨk ne
nɨkɨlkɨlik əh-ikɨn.”
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmɨn ne nelkɨn kəm ilat.
41 Ilat kəsotən wɨrən nɨpahrienən lan məto-inu nɨkilat tətagien pɨk, kən narmɨlat
tatiwɨg. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nagwənən kit un nakoatos, o?”
42 Kən kəmotos nəm məsɨn itəm kəmwaan rəkɨs motos-ipən kəm in,

---

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5 **24:37:** Mat 14:26

43 kən e niganəmtilat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətatig əh kitat min itəmat,
emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha
Uhgin, okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses,
ne naoa min rəha ien min rəha Uhgin, ne Naoa Rəha Napuən Min.”
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətatig e Naoa
Rəha Uhgin.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə
netəmim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, motol tatəto nahmməən e nipətin
matuwin matuwin timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən.
47 Kən e nərgi Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən
əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Uhgin
in otəsalpinən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwin
kəm noanol min rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem kən muwin mətoahgin-
pən ikin min rafin e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp ətuatip nəghatən min lan.
49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkis məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu
rəhan Narmin. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha
Narmin Rəha Uhgin, kən tərioah e nəmegəhən rəhatəmat.”

Uhgin təmiləs Iesu muwin e neai (Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwin əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ipər nelmin
məfak olat.
51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgin təmiləs minatuwin əpəh ilis e
nego e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotitəlig-pən Jerusalem nikilat
tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwin e Nimə Rəha Uhgin moatənwiwi Uhgin.

24:44: Luk 9:22 **24:48:** Jon 15:27; Wək 1:8 **24:49:** Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatɨsiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə mɨn e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmətе naoa u o naka? Jon təmətе naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən mɨn neen rəha Iesu itəm naoa mɨn rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən mɨn neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.* Nəghatən u təmətatɨg ilau Uhgɨn,
kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukətɨ nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, nat
kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukətɨ Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-inən.§
6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*
7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafin
kotən nɨpahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp
Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in
tətasiəgəpɨn netəmim rafin.†
10 Nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatɨg e
nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikɨn, məto natiman mɨn koatəuhlin məntaalat kəm in,
məsotolkeikeən.
12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nɨkilat tagien ron, kən motahatətə e nərgɨn, kən
in təmegəhan-in ilat koatuwa nenətɨ Uhgɨn mɨn.‡
13 Nenətɨ Uhgɨn mɨn əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm nɨsualkələh kotaiir mihin, kən
sənəmə e nətəlɨgən rəha etəmim, o rəha tata mɨn, məto ilat kotaiir wi mɨn e Uhgɨn, e rəhan
nəsanənən əm.§

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təmətе naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u. † **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23

14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatɨg kitat min. Kən itɨmat emotəplan rəhan
nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e nɨganəmtɨtɨmat. Inu, in nəsanənən
asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmɨsɨ-pən e Tata Uhgɨn. In tərioah e
nəwɨrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah mɨn e nɨpahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, "Etəmim u inu itəm io ematən məmə, 'Io
etaupən, kən suah kit mɨn əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inun,
nian eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.' "
16 Kən in tərioah e nəwɨrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwɨrən əh rəhan, nian
rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgɨn təmos-ipa aupən, Moses in suatɨp ron, məto Iesu
Kristo in suatɨp rəha nawte-inən nəwɨrən əh ne nɨpahrienən rəha Uhgɨn kəm kitat.†
18 Suah kit təsehmən Uhgɨn nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgɨn, itəm in iuəhkɨr
o noanenau rəha Tata Uhgɨn, in təmol əp Uhgɨn kəm kitat kən kotɨtun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa (Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Kən netəm-iasol mɨn e noanol rəha Isrel itəm kotatɨg Jerusalem, kəmotahl-ipən pris
mɨn neen ne Lifaet mɨn un, netəm kotasitu e pris mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, məmə okotuwa
motehm Jon motətapəh ron, məmə, "?Ik etəmim pah un?" Kən o nat u, Jon təmətul-arəp
matən-iarəp in.
20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatɨp əm in kəm
ilat məmə, "Sənəmə io Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa."
21 Kən ilat kəmotən məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?"*
Məto Jon təmə, "Kəpə, sənəmə io Elaija."
Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, "?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien
rəha Uhgɨn itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?"†
Məto Jon təmə, "Kəpə."
22 Kən ilat kəmotən məmə, "Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itɨmat, pəs itɨmat ekotuwɨn
motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itɨmat ekotuwa."
23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u itəm ien rəha Uhgɨn Aesea tɨnəmən-iarəp rəkɨs
aupən məmə, 'Suah kit tətagət əfəməh əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, matən məmə, Otol-wɨr
suatɨp rəha Iərəmərə.' "‡
24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi mɨn neen əh-ikɨn,
25 kən ilat kəmotətapəh mɨn o Jon məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən
təhrol nakatol baptais e netəmim?"
26 Kən tuhalpɨn matən məmə, "Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikɨn
ilugɨn etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.
27 Io etaupən, suah un in tatuarisɨg, məto in ilɨs, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen
agɨn-əhən məmə ekol wək kit rəhan."§
28 Natɨmnat mɨn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgɨn u Petani, in tətatɨg əpəh entənɨpən
e nəhau Jotan. Ikɨn əh Jon tatol baptais e netəmim ikɨn.

Iesu in tahmen e nətɨ sipsip rəha Uhgɨn

---

* **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21 ‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4
* **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3 § **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, "Io esahmen agɨn-əhən məmə ekos-irəkɨs put rəhan." Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agɨn.

29 Kəmən lawɨgin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgɨn.* Kən in otəpanos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha nətueintən u.†
30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mɨn əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’
31 Nian io ematəghat-in, kən io mɨn emərurу məmə in etəmim pah; məto emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol mɨn rəha Isrel.”
32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io məmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io mɨn emərurу məmə suah u inu. Məto Uhgɨn təmən-ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmɨn Rəhak oteiuaiu matɨg e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmɨn Rəha Uhgɨn.’ Kən əmun, uarisɨg eməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan.
34 Io ətuatɨp eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgɨn pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətaun-in rəhan netəmim

35 Kəmən lawɨgin, Jon tətatɨg əpəh ikɨn kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim.
36 Kən nian nɨganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgɨn!”
37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisɨg-in Iesu.
38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”
Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatɨg hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nɨpətɨn u “Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwɨn nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisɨg-in məhaluwɨn kuəplan ikɨn in tətatɨg ikɨn. Iuəhkɨr mɨtgar tiwɨg ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmətо Jon, nərgɨn u Antru, pian u Saimon Pita.
41 Kən roiu agɨn-əh mɨn, in təmuwɨn mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkɨs Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nɨpətɨn u məmə, “Kristo,” itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian nɨganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

43 Kəmən lawɨgin mɨn, Iesu nɨkin tɨnəht məmə otuwɨn-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”
44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təmətе rəkɨs rəhan nəghatən mɨn itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien mɨn rəha Uhgɨn aupən ilat mɨn kəmotəte rəkɨs nəghatən mɨn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgɨn u, Iesu.”
46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nɨkim təht məmə nat wɨr kit otɨsɨ-pən e Nasaret? !Kəp!”
Kən Filip təmə, “Ita, təwɨr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in noanol ətuatɨp rəha Isrel! !Neiueiuəən tɨkə lan!”*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “?Nəmahro mɨtun məmə io etəm tol nulan?”

---

* **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26 ‡ **1:42:** Nɨpəti nərgɨn u Pita, in “kəpiel.”
§ **1:42:** Mat 16:18 * **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nɨg fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkɨs ik.”†

49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgɨn! !Ik Kig rəha noanol mɨn rəha Isrel!”

50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm məmə enəməplan rəkɨs ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nɨg fik? Ik onəpanəplan nat asol mɨn taprəkɨs-in itəm u.”

51 Kən mən mɨn məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo mɨn rəha Uhgɨn koatər moatuwɨn e neai, kən moteiuaiu moatuwa o Nəti Etəmim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marɨt kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikɨn ilat min.

2 Kən ilat kotaun-in-pən mɨn Iesu ne rəhan mɨn netəmim, məmə ilat mɨn okotuwɨn e marɨt əh.

3 Kən e nian əh, kəmotənɨm rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat wain təmɨkə.”

4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.”

5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mɨn rəha marɨt məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natɨmnat rafin itəm in otən.”

6 Nuwigɨ nat asol ilat sikis, kəməlɨn əh-ikɨn əh o nəhau, məmə netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmɨlat məmə ilat okotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nuwigɨ nat mɨn un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitiəh tɨtun nosən wan-hanrɨt lita nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigɨ nat mɨn un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wɨr.

8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkɨs nəhau neen motos motuwɨn kəm etəm tərəmərə e marɨt.” Kən ilat kəmotol mihin.

9 Kən nian suah un təmənɨm asgəwɨn, məto nəhau tɨnol rəkɨs wain lan. Məto etəmim itəm tərəmərə e marɨt u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm mɨn əm un itəm kəmotos nəhau motuwa, ilat əm kotɨtun. Kən etəm tərəmərə e marɨt təmaun-in etəm təmol marɨt,

10 mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-iarəp wain wɨr, kən uarisɨg netəmim kotənɨm tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwɨr pɨkən. Məto ik natos əh itəm təwɨr muwa mətoarus-pa u-roiu.”

11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agɨn-əh lan mol. Kən in təmol ikɨn Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgɨn lan, kən rəhan netəmim mɨn, kəmotahatətə əskasɨk lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e Nimə Rəha Uhgɨn

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

12 Uarisɨg e marɨt əh, in təmeiuaiu muwɨn e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian mɨn ne rəhan netəmim mɨn. Kən kəmotatɨg nian əkuəkɨr əm əh-ikɨn əh.

13 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian rəha lafet kit rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwɨn əpəh Jerusalem.

---

† **1:48:** Nɨg fik mɨn, ilat nɨg-kɨtun mɨn e nasumən ikɨn Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nɨmalɨlat. Koatəpələh ahgin pɨk nɨg fik iuəhkɨr o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nɨkilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nɨg fik, kən nɨkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12 * **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6

14 E Nimə Rəha Uhgɨn, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtɨn. Kən netəmim neen əh-ikɨn, ilat koatol senɨs e məni rəha netəm ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mɨtəp netəm mɨn un ilat rəhalat kau mɨn ne sipsip mɨn məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən in təməhtəg məni rəha netəm mɨn u itəm koatol senɨs lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tepɨl mɨn.
16 Kən məhai ilat mɨn u itəm koatol-salɨm-in iouen mən-ipən məmə, "!Otəmɨk nat mɨn un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makɨt!"
17 Kən netəmim rəhan, nɨkilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn, itəm tatən məmə, "Io ekolkeike pɨk Nimə Rəham e nɨkik, nɨkik tatɨmɨs-pən lan."†
18 Kən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, "?Pah təmol məmə nəkɨtun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatɨp kəm itɨmat!"
19 Məto Iesu təmə, "Okəmə itəmat nakotərəkɨn Nimə u Rəha Uhgɨn, kən nian kɨsɨl əm, io ekiləkɨn mɨn tətul."‡
20 Kən netəm-iasol mɨn un kotəmə, "!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pɨk e nup ilat rafin foti-sikis motiləkɨn Nimə u Rəha Uhgɨn. ?Onakahrol nulan miləkɨn e nian kɨsɨl əm?"
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgɨn itəm Iesu tatəghat-in, in nɨpətɨn.
22 Kən uarisɨg, nian in tɨnɨmɨs rəkɨs, kən mɨnəmegəh mɨn, kən rəhan netəmim mɨn, nɨkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgɨn, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tɨnəmɨtun rəkɨs nətəlɨgən mɨn rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatɨg e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin mɨn itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgɨn.
24 Məto Iesu in təmɨtun nat itəm tətatɨg e nɨkilat, kən məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu tɨtun rafin nətəlɨgən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwɨn məplan Iesu

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgɨn u, Nikotimas.* In Farisi kit.
2 Kən nian kit lapɨn, in təmuwɨn məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən məmə, "Iəgətun, itɨmat ekotɨtun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin mɨn un ik nakatol okəmə Uhgɨn təsatɨgən ron."
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgɨn."†
4 Kən Nikotimas, narmɨn təmiwɨg pɨk, kən mətapəh ron məmə, "?Etəm tɨnol iahgin rəkɨs, otəhrol maiir mətmətɨg mɨn? !In okol təsuwɨn mɨnən e nərpɨ rəhan mama kən maiir-pa mɨn!"
5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol təsuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.‡
6 Nɨpətɨtəm tətaiir əm e nɨta rəha etəmim əm, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn əm un in tatol məmə narmɨtəm tətaiir wi mɨn.
7 Təsəwɨrən məmə narməm otiwɨg məto-inu emən-ipɨnə kəm ik məmə, 'Onəkotəkəike motaiir wi mɨn.'
8 Tahmen əm e nɨmətag tatɨsɨ-pə ikɨn kit, matelel nat matuwɨn ikɨn kit itəm in tolkeike məmə otuwɨn-pən ikɨn. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmɨsɨ-pə hiə, kən matuwə hiə.

---

† **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. § **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5

Kən e suatɨp kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi mɨn.”§

9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “? Natɨmnat mɨn un, otəhrol nulan muwa?”

10 Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natɨmnat mɨn u?”

11 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, nəghatən mɨn u itəm ekoatən ilat, itɨmat ekotɨtun wɨr, kən natɨmnat itəm ioatən-iarəp, itɨmat enotəplan rəkɨs. Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn rəhatɨmat.

12 Io iatən əm natɨmnat mɨn itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natɨmnat mɨn itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan?

13 Suah kit təsuwɨnən əpəh ilɨs e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nətɨ Etəmim əm, təmɨsɨ-pən iman ikɨn e Nego e Neai, meiuaiu-pa, tɨtun nən-iarəpən.

14 “Aupən, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, Moses təmɨləs narmɨ sɨnek kit, mətu-pər ilɨs e nɨg əfəməh kit, kən mɨləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kɨləs-ipər mihin Nətɨ Etəmim,

15 məmə netəm mɨn u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn.

16 Tol nəhlan, Uhgɨn təmolkeike pɨk netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətɨn Noan Kitiəh Əm, məmə netəm mɨn u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotɨmɨsən, məto okotos nəmegəhən itulɨn.†

17 Uhgɨn in təməsahl-ipamən Nətɨn tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpɨnən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatɨp o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgɨn okol təsənən nalpɨnən rəhan, məto etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgɨn tɨnən rəkɨs nalpɨnən rəhan, məto-inu in təsahatətəən e Nətɨ Uhgɨn Noan Kitiəh Əm.

19 Uhgɨn tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tɨnuwa rəkɨs e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatɨpən.

20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatɨpən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpɨn rəhan nolən mɨn.

21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatɨp rəha nɨpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpɨn rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgɨn.”

Jon Təməghat-in Mɨn Iesu

22 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e nɨtən Jutia. Təmatɨg nuwəh məsɨn ilat min ikɨn əh, kən matol baptais e netəmim.

23 Məto e nian əh, Jon mɨn, in tatol baptais e netəmim əpəh ikɨn kit iuəhkɨr əm o Salim, nərgɨn u, Aenon, məto-inu, ikɨn əh, nəhau tepət ikɨn. Kən netəmim koatuwɨn ikɨn əh, məmə Jon otol baptais elat.

24 E nian əh, kəməsɨləs-ipənən əh Jon e kalapus.

25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatɨp itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

26 Kən ilat kəmotuwɨn kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkɨtun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entənɨpən-pən ikɨn e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tɨnatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kɨnoatuwɨn ron.”

27 Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgɨn əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.

---

§ **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotɨtun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io
Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgɨn təmahl-ipa io məmə iakaupən
muwa, kən Kristo in otəpanuarisɨg.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marɨt e pətan kit, pətan
əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha
marɨt, kən nɨkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen
e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlɨg-in o nətoən nəwian, kən io mɨn esetəhakən kəm in o
netəmim itəm koatuarisɨg-in, məto nɨkik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilɨs taprəkɨs-in io, kənu io ekəike meiuaiu.”
31 Etəmim itəm təmɨsɨ-pən ilɨs e Nego e Neai, in ilɨs taprəkɨs-in netəmim rafin. Etəmim
itəm tətan əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in tɨtun əm nənən
natɨmnat mɨn u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatɨsɨ-pən ilɨs e neai in ilɨs taprəkɨs
netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natɨmnat itəm in təməplan kən mɨnəto rəkɨs, məto
etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-arəp məmə
nəghatən itəm Uhgɨn təmən, in nɨpahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, in tatən-iarəp əm
nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kotɨtun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən mɨn rəha Uhgɨn
məto-inu Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn Rəhan tərioah lan, okol kəsolən mak lan kəsehmən
namnun.
35 Əwəh, Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk Nətɨn əh, kən in tɨnələhəu-pən rəkɨs natɨmnat rafin
e nelmɨn.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgɨn u, in tatos nəmegəhən itulɨn u, namnun tɨkə.
Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətɨn u, in okol təsosən nəmegəhən itulɨn u nian kit ne, məto-
inu etəmim itəm tol nəhlan, nemə̈ha rəha Uhgɨn tatuwɨn ron namnun tɨkə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi mɨn kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tɨnatiuw-pa netəmim tepət kɨnotuwa ron,
kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkɨs-in nampa rəha netəmim rəha Jon.
2 (Məto nɨpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim mɨn əm rəhan ilat kotol
baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tɨnɨtun məmə Farisi mɨn kɨnotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mɨtəlɨg-
pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwɨn ikɨn əh, təmən mə otəkəike muwɨn-pən Sameria ikɨn.* 5 Kən in
təmuwɨn-pən e taon kit e Sameria, nərgɨn un, Saeka. Taon əh, in iuəhkɨr o nɨməptən kit
itəm aupən Jekop in təmətatɨpən† kəm nətɨn u Josep.
6 Kən wel rəha Jekop əh-ikɨn. Kən Iesu tɨnəpou agɨn, məto-inu in təmaliwək e suatɨp
əfəməh, kən tuwa məpələh-pər iuəhkɨr o wel, mɨtameg. E nian əh, in tɨnol tina.‡
7-8 Kən rəhan netəmim mɨn kəmotuwɨn əpəh e taon, məmə okotos-nəmtɨn nagwənən.
Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh.
Os-ipa-tu nəhau noan məsɨn kəm io. Ekolkeike məmə ekənɨm.”
9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan
Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm
Jutia ne etəm Sameria kəsuənɨm kələhən nəhau e panɨkɨn kitiəh.

---

* **4:4:** E nian əh, tiəkɨs o netəm Isrel məmə okotuwɨn ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mɨtgar tɨnətul ətuatɨp.

10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgɨn tolkeike məmə
otos-ipɨnə kəm ik. Kən ik məruru mɨn io, io u, iatətapəh-in-pɨnə nəhau kəm ik. Okəmə ik
nəkɨtun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipɨnə nəhau megəh.”§
11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkɨt tɨkə, kən wel u, in
əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu lan?
12 Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikɨn
nɨmɨn, ilat nenətɨn mɨn, ne rəhan mɨn kau mɨn. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkɨs-in Jekop, o?”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənɨm nəhau e wel u, ilat
okəpanotoaoa mɨn.
14 Məto etəmim itəm otənɨm nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa mɨnən nian
kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmtɨ nəhau kit itəm tɨtapuəl-apuəl
mətaiu əpəh imə e nɨkin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulɨn kəm in, itəm otəsolən
namnun.”†
15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm
io, məmə io ekəsoaoa mɨnən nian kit, kən məsuwa mɨnən u ikɨn-u, mətu nəhau.”‡
16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn maun-in-pən rəham iaguɨhl, kən muea ikɨn-
u.”
17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɨhl tɨkə.” Məto Iesu tən-ipən kəm
in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguɨhl tɨkə.
18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkɨs nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakat-
uatɨg u-roiu, sənəmə rəham ətuatɨp iaguɨhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nɨpahrienən.”
19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgɨn.
20 Tɨpɨtɨmat mɨn aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgɨn əpəh ilɨs e nɨtot əpəh, məto itəmat
netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikɨn katəfak.”
21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nɨpahrienən e rəhak
nəghatən. Nian əh-ikɨn tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak mɨnən kəm Tata Uhgɨn əpəh e
nɨtot asol əh, ne Jerusalem mɨn.
22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgɨn məto itəmat nəkotəruru in. Məto
itɨmat ioatəfak kəm Uhgɨn u, ekotɨtun in, məto-inun suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən
netəmim in təmɨsɨ-pa etɨmat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nɨpahrienən məmə nian əh tɨnuwa rəkɨs, nian Narmɨn Rəha Uhgɨn
in otasitu e iəfak pahrien mɨn, mol ilat məmə ilat okotɨtun wɨr Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in
Uhgɨn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nɨkilat pahrien. Məto-inu Tata
Uhgɨn in tategəs-in iəfak mɨn itəm koatol nəhlan.
24 Uhgɨn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmɨn. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak
kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn pahrien, kən ilat
kotəkəike motəfak kəm in e nɨkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmɨn Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enɨtun məmə Mesaea u, otəkəike muwa.
Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in
tɨtun nən-iarəpən natɨmnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡

---

§ **4:10:** Pətan u təməsɨtun wɨrən nɨpəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nɨpətɨn ətuatɨp un nəmtɨ nəhau kit itəm talien mɨtapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atɨp in, məmə Narmɨn Rəhan in tatos-ipən nəhau lilɨn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34
§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotɨtun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgɨn kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikɨn-u ne ikɨn tepət mɨn e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgɨn təmatən o nən atɨpən nərgɨn kəm Moses, matən məmə, “Io Etatɨg.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgɨn. Iesu in tatən məmə in Uhgɨn, kən matɨg matən mɨn məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37

27 Kən roiu agɨn-əh, netəmim rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn. Kən narmɨlat təmiwɨg pɨk
nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, "?Ik
nakolkeike naka?" o "?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?"
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigɨ nəhau tatəpələh, mɨtəlɨg muwɨn əpəh e taon.
Təmuwɨn matən-ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə,
29 "Eh. Otuwɨn-tu motəplan-tu suah kit əh-ikɨn əh, in təmən-iarəp rafin natɨmnat mɨn
itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?"
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, mɨnoatuwɨn məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nɨkin məmə, "Iəgətun, ik agwən kit."
32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, "Io nɨgak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru."§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, "?Tahro? ?Okəm-
naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?"
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Uhgɨn təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u
nɨgak, məmə iakatol natɨmnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək mɨn
itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.
35 "Itəmat nəkotɨtun-tu nəghatən kit u katən məmə, 'Məwɨg kuwɨt əh-ikɨn tətatɨg məmə
okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.' Məto io iatən-ipɨnə kəm itəmat,
otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nɨmalɨlat tɨnapə rəkɨs. Nian rəha nəuləkən
əh-roiu.†
36 "Etəmim rəha nəuləkən tɨnuwa, mɨnətuoun mɨnatos rəkɨs rəhan nətouən. Kən
nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən lilɨn. E nolən u, etəmim itəm tətasum ne etəmim
itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nɨkilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, 'Suah kit tuwɨn mə otasum, məto etəm pɨsɨn kit mɨn
otəulək-in məmɨk muwa.' Nəghatən u, in nɨpahrienən.
38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwɨn motəulək e nasumən itəm itəmat
nəməsotasum-inən. Netəm pɨsɨn mɨn, ilat kəmotasum in. Kən itəmat nɨnoatəhl noa
rəhalat wək."

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh
təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, "Iesu təmən-iarəp natɨmnat rafin itəm io
ematol."
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwɨn motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwɨn
motatɨg ilat min. Kən Iesu təmuwɨn moatatɨg o nian kəiu.
41 Kən netəmim tepət mɨn kəmotahatətə lan e rəhan mɨn nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, "Itɨmat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik
nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itɨmat əm emotəto rəhan nəghatən
mɨn, kən motɨtun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən."‡

Iesu təmol-wɨr nətɨ etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatɨg mos nian kəiu rəkɨs ikɨn əh, in təmiet muwɨn Kalili.

---

§ **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nɨmalɨlat tɨnapə rəkɨs, in tatən ətuatɨp əm məmə, "!Otəplan-tu! Netəmim kɨnotətul matɨp rəkɨs. Sotolən kəmɨn motapɨl o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmɨn o nəuləkən, kən moatən məmə, 'Məwɨg kuwɨt əpəh ikɨn, kən nagwənən təpanəmɨtə.' Kəpə, netəmim kɨnatətul matɨp rəkɨs o nosən nəghatən rəha Uhgɨn." ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14

44 Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien min rəha Uhgin, natiməlat min, ilat kəsotisiai-
inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwin Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən
e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwin
Kalili, nikilat təmagien ron.
46 Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in təmol nəhau
tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətatig ikin. Kən nətin kit tatimis.
47 Kən nian suah u təmətо məmə Iesu təmisi-pən u Jutia minuwa rəkis Kalili, kən in
təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwin əpəh Kapaneam kən mol-
wir nətin. Məto-inu suakəku nol otimis.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, "!Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan
əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig un,
nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol nəsotahatətəən lak."
49 Kən suah un təmə, "!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik
timis!"
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Uwin; nətim otəpanəmegəh." Kən suah un
təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mitəlig.
51 Nian in təmatuwin əh e suatip, təməplan rəhan iolwək min, kən ilat kotən-ipən kəm
in məmə, "Rəham suakəku tinəmegəh rəkis."
52 Kən in təmətapəh olat məmə, "?Təməwir e nian naka?" Kən ilat kəmotən-ipən kəm in
məmə, "Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə."
53 Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu təmən-ipən kəm in məmə,
"Rəham suakəku otəpanəmegəh." Kən in ne rəhan min, kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətin kit.

5

Iesu təmol-wir suah kit əpəh iuəhkir e nəhau Petseta

1 Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwin e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha
netəm Isrel əh-ikin əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel
katən nərgin məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkir o noan əh. Nimə un, feranta lan,
faif. In əh iuəhkir o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip.
3-4 Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tepət koatapil əh-ikin. Neen niganəmtilat
təpis, kən neen nelkilat tərat, neen min nipətilat nəwtain təmimis.*
5 Kən suah kit əh-ikin əh tətapil. In təmatimis minos rəkis nup tate-eit.
6 Kən Iesu təplan suah un tətapil, kən in minitun məmə suah u təmimis nuwəh məsin,
kən tətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Nakolkeike məmə onakəwir?"
7 Etəm tatimis un tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, etəmim tikə məmə otiləs io
meiuaiu muwin e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pik məmə ekeiuaiu
muwin e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkis-in io moteiuaiu motuwin. Kən ilat
motaupən motek nəhau."
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "!Ətul! Mos rəham nimitiwin maliwək matuwin."

---

§ **4:44:** Nat əpnapin Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən timətmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42). * **4:46:** Jon 2:1-11 * **5:3-4:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, "Ilat koatapil ikin əh moatəsahgin noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgin tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwin e nəhau, nat əpnapin tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwir."

9 Kən roiu agɨn suah apon təməwɨr mɨn. Kən maiuaiu rəhan nɨmɨtiwɨn mos matuwɨn.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†
10 kən netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tɨnəmegəh e rəhan nɨmɨsən,
motəmə, "Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatɨpən e Lou rəhatat məmə onakos nulan
rəham nɨmɨtiwɨn."‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm mɨn u məmə, "Məto suah u təmol-wɨr io, in təmən-ipa
məmə ekos rəhak nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn."
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Suah pah apon təmən-ipɨnə kəm ik məmə onəkol
nat un?"
13 Məto suah un təruru nərgɨ Iesu, məto-inu netəmim tepət ikɨn əh, kən Iesu təmɨkə-pən
əm əh ilugɨn elat.
14 Kən uarisɨg, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tən-ipən kəm in məmə, "!
Ei! !Əplan-tu! !Ik nɨnəwɨr rəkɨs! Məto onatəto ik məmə nəsol mɨnən təfagə rat mɨn. Okəmə
nakol, nəratən kit otɨləs mɨn ik, itəm tərat təhmɨn mɨn."
15 Kən suah apon təmuwɨn mən-ipən kəm netəm-iasol mɨn rəha Isrel məmə, "Suah u
itəm təmol-wɨr io, nərgɨn un, Iesu."
16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kɨnoatɨtəp-ɨtəp Iesu məmə okotol
nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natɨmnat mɨn tol nəhlan e nian rəha
Sapat.§
17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io mɨn
oekatol wək."*
18 Kən nəghatən u, tol nətəlɨgən rəhalat təskasɨk təhmɨn mɨn, məmə okotohamnu in
tɨmɨs. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin
pɨk, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatɨp Uhgɨn, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen
ətuatɨp e Uhgɨn.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nətɨ Uhgɨn

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Nɨpahrienən agɨn un iatən kəm itəmat, Nətɨ Uhgɨn
təruru nolən nat kit e rəhan atɨp əm nətəlɨgən. Tɨtun əm nolən natɨmnat mɨn un itəm Tata
Uhgɨn tatol, məto-inu natɨmnat rafin u itəm Tata Uhgɨn tatol, Nətɨn, in mɨn in tatol.‡
20 Nətɨn tɨtun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike pɨk Nətɨn, kən in tatəgətun
kəm in natɨmnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun mɨn natɨmnat mɨn kəm in itəm
iahgin mɨn kotaprəkɨs-in in mɨn u, məmə otol itəmat narmɨtəmat tatiwɨg pɨk ron.
21 "Məto-inu Tata Uhgɨn tatol netəm kəmotɨmɨs ilat koatəmegəh mɨn, kən e nolən kitiəh
əm, Nətɨn tɨtun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nɨkin tagien məmə otos-ipən
kəm ilat.§
22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgɨn itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-pən rafin
nakilən e nelmɨ Nətɨn,* †
23 məmə netəmim ilat rafin okotɨsiai-in Nətɨn, tahmen əm məmə inun koatɨsiai-in
mihin Tata Uhgɨn. Etəmim itəm təsɨsiai-inən Nətɨn, okol təsɨsiai-inən Tata Uhgɨn u itəm
təmahl-ipa Nətɨn.‡
24 "Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən,
kən mətahatətə e Uhgɨn itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tɨnatos nəmegəhən itulɨn. In okol

---

† **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21 § **5:16:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, "kən ilat kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən in." * **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mɨtun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm mɨn un itəm nɨkin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpɨnən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23

təsətulən e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagim rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən.§
25 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis,
netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgin, kən netəm min u ilat kotətəlig-in,
ilat okotos nəmegəhən.
26 Tata Uhgin in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm, in təmol mə Nətin in min
Nəukəti Nəmegəhən,*
27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min
rəha netəmim, məto-inu in Nəti Etəmim.
28 "Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm
netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin,
29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min
okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən
rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgin məmə
Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən.†
30 "Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha
netəmim min, məto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən
nian iakakil nolən rəha netəmim, ekitun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən məmə
ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha
Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa."‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.§
32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekitun
məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən.*
33 "Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwin motətəlig-in
nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən.†
34 Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən
nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu
ekolkeike məmə Uhgin otosmegəh itəmat.
35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien ron o nian
təkuəkir əm.
36 "Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən
motaprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io
mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io
məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.§
37 Kən Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io
pap, məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin.
38 Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak,
io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.
39 "Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin, kən motahatətə e nəghatən
min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən
min əh e Naoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.
40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

---

§ **5:24:** Jon 3:18 * **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgin tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnapin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. ‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28 ‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11

41 Esolən nat agɨn-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekɨtun wɨr itəmat, kən io ekɨtun wɨr məmə nolkeikeən rəha
Uhgɨn tɨkə e nɨkitəmat.
43 Io emuwa e nərgɨ Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nɨkitəmat, nɨkitəmat
təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgɨn atɨp əm, kən nɨkitəmat tos,
kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən rəhatəmat mɨn, məto
nəsotalkut agɨn-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgɨn u, in pɨsɨn əm in Uhgɨn, otənwiwi
itəmat ron. ?Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 "Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat e
nɨganəmtɨ Tata Uhgɨn. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-
iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən mɨn rəha Moses, kən itəmat
onəkotahatətə mɨn e rəhak nəghatən mɨn. Məto-inun, nəghatən mɨn itəm in təmətе rəkɨs,
ilat koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn itəm in təmətе, tol nəhlan, suatɨp tɨkə agɨn
məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmuwɨn əpəh entənɨpən e nəhau asol nərgɨn un, Lek
Kalili. Kən nərgɨn kit mɨn un, Lek Taepirias.
2 Kən nɨmanin netəmim kəmoatuarisɨg-in, məto-inun koatəplan nəmtətin mɨn rəhan,
itəm tatol netəmim koatɨmɨs koatəto təwɨr.
3 Kən Iesu təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit, kən matəpələh ikɨn əh ilat rəhan mɨn netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən
tɨnatuwa iuəhkɨr.
5 Kən nian Iesu tasɨpən əpəh isəu, kən məplan nɨmanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən
in tətapəh o Filip məmə, "?Okotəhrol motos pɨret tepət tahmen-in netəm mɨn u məmə ilat
okotun?"
6 In təmən asgəwɨn əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tɨnɨtun rəkɨs nat
naka itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okos-nəmtɨn pɨret məni lan tahmen e
tu-hanrɨt tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm mɨn u rafin ilat okotun əm noan
məsɨn noan məsɨn."
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgɨn u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu
məmə,
9 "Suakəku kit əh-ikɨn əh, in tatos pɨret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol
təsahmen-in agɨn-əhən netəm mɨn əh."†
10 Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh." Kən ikɨn əh, manuwɨhl tepət,
kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡
11 Kən Iesu təmos pɨret, mən tagkiu kəm Uhgɨn ron, kən mos-ipən pɨret un kəm ilat
rafin u koatəpələh, kən matɨg mol mɨn nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-
in nərpɨlat.

---

* **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17 * **6:7:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44
‡ **6:10:** Nɨpɨtan ne nɨsualkələh ilat mɨn e nɨmanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

12 Kən nian kɨnotagwən rəkɨs, nərpɨlat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə, “Otuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret mɨn əh koatɨs. Təsəwɨrən məmə
okotərəkɨn.”
13 Kən ilat kəmotuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret kən motaii-pən e kətɨm asol mɨn ilat
tuelef kotərioah wɨr. Pɨret u, in nɨmɨsmɨsɨ pɨret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim
kəmotun kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə,
“Nɨpahrienən. !Ien pahrien u§ rəha Uhgɨn itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e
nətueintən!”*
15 Kən Iesu təmɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotuwa motos in motuwɨn motəkəike
kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagɨm mɨn, mapəs ilat muwɨn əpəh e
nɨtot, mətan in pɨsɨn əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau (Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nian mɨtgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu mɨn kəmoteiuaiu motuwɨn e lek əh.
17 Kən tɨnapinəp, məto Iesu tɨkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwɨn motər e pot
kit, kən mɨnotasuə lan motaulego mɨn e lek un, məmə ilat okotuwɨn Kapaneam.
18 Kən nɨmətag asol kit təmətul mɨnol nəhau tɨnərat-nərat.
19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwɨn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan
Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkɨr o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgɨn pɨk,§
20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgɨn pɨkən, io u inu.*”
21 !Kən nɨkilat təmagien o nɨləsən in e pot, moatol əmun, roiu agɨn, məto pot tɨnuwɨn e
nəwtain nəhau entənɨpən-pən ikɨn-un kəmotən məmə okotuwɨn ikɨn!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

22 Kəmən lawɨgin, netəmim mɨn itəm kotatɨg əh entənɨpən-pa ikɨn e lek asol u, ilat
kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukɨn-u. Kən ilat kotɨtun məmə Iesu
təsuwɨnən e pot u ilat rəhan mɨn netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pɨsɨn əm
moatuwɨn.
23 Kən pot mɨn neen, kəmotɨsɨ-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar
iuəhkɨr əm o ikɨn-u itəm Ierəmərə təmətul ikɨn məfak matən tagkiu o pɨret, kən netəmim
kəmotun.
24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tɨnɨkə u ikɨn-u, kən rəhan mɨn
netəmim kotɨkə, ilat mɨn kəmotasuə mɨn e pot kit, motuwɨn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pɨret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm mɨn u kəmotəplan Iesu əpəh entənɨpən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron
məmə, “?Iəgətun, ik nəmuwa ikɨn-u nəghan?”
26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn iatən kəm itəmat məmə,
itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin mɨn u itəm emol, məto itəmat
nəmotun əm pɨret, nərpɨtəmat tasis.
27 Məto təsəwɨrən məmə itəmat nahgitəmat otɨkə o nosən pɨret itəm otəpanəmnəmɨt
mɨkə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike mɨkə o nosən pɨret itəm tətatɨg lilɨn u, rəha nəmegəhən
itəm namnun tɨkə.‡ Pɨret u, inu, Nətɨ Etəmim otəpanos-ipɨnə kəm itəmat; məto-inu Tata
Uhgɨn, in təməgətun məmə nɨkin tagien o Nətɨn.”§

---

§ **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgɨn təmos-ipən pɨret təmɨsɨ-pər e neai, nərgɨn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pɨspɨs, magwən ilat e pɨret. Rəhalat nətəlɨgən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkɨsən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2

28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka mɨn un itəm Uhgɨn tolkeike məmə
itɨmat oekotol?”
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgɨn
təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgɨn in tolkeike.”
30 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itɨmat
ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi mɨn u aupən, ilat kəmotan ikɨn taruən-aruən ikɨn, ilat kəmotun
‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, ‘In tatos-ipən pɨret itəm tatɨsɨ-pən
e Nego e Neai məmə ilat okotun.’ ”‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə,
sənəmə Moses təmos-ipən pɨret u itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata
ilə in tatos-ipɨnə. Kən inun tatos-ipən pɨret pahrien itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, məmə
itəmat onəkotun.
33 Məto-inu pɨret rəha Uhgɨn, inu in itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e
nətueintən.§ Kən pɨret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pɨret u kəm itɨmat
nian rafin.”†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ Pɨret itəm tatos-ipən nəmegəhən.
Etəmim otuwa ron io, in nəumɨs otəsus mɨnən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in
otəsoaoa mɨnən.§
36 Məto io emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn nəkotəplan io, məto itəmat
nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm
otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.*
38 Məto-inu io eməsɨsɨ-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə iakol
natɨmnat mɨn u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmə ekol natɨmnat mɨn u itəm rəhak
Tata təmahl-ipa io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm mɨn un itəm in təməmki-pa ilat
kəm io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm mɨn u ilat okotəmegəh mɨn e
nɨmɨsən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netɨn, kən
motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn. Kən e namnun nian, io oekol netəm mɨn u
ilat okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
41 O nat u, netəmim nɨkilat tɨnətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmə, “Io u, Pɨret itəm
tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.”
42 Ilat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nətɨ Josep, kitat kotɨtun əm rəhan tata ne
mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emɨsɨ-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən’?”
43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkitəmat təsagət-agətən nulan.
44 Okəmə Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron
io, kən okol etəmim un təsuwa atɨpən ron io məmə io oekol in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən e
namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təmətе aupən e Naoa rəha Uhgɨn, tatən nulan məmə, ‘Uhgɨn in
otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlɨg-in nəgətunən rəha Tata Uhgɨn, in tatuwa
ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tɨkə, itəm təməplan Tata Uhgɨn. In pɨsɨn əm un itəm təmɨsɨ-pən lan,
təməplan in.*

---

* **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40
§ **6:33:** Jon 3:13,31 * **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25;
14:6; 15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:37:** Jon 17:2 † **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9 ‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32
§ **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29

47 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in tɨnos
nəmegəhən lilɨn.
48 Io un, Pɨret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapɨn tɨpɨtəmat mɨn aupən, ilat kəmotun pɨret u 'mana' əpəh ikɨn taruən-aruən
ikɨn, məto ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs.
50 Məto Pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pɨsɨn. Pɨret u,
təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsɨmɨsən.
51 Io u, io Pɨret itəm tatəmegəh, təmɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.
Etəmim itəm otun Pɨret u, in otəmegəh matuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə; kən Pɨret u,
itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwəhgək."
52 Nəghatən u təmol netəmim kɨnotətul mɨnoatərgəhəu kəm ilat mɨn, motəmə, "?Təhrol?
?Suah u tɨtun nos-ipamən noanuwəhgɨn kitat kotun?"
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat
məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgɨ Nətɨ Etəmim, kən məsotənɨmən nɨtan, okol
nakəsotosən nəmegəhən.‡
54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənɨm nɨtak, in otos nəmegəhən lilɨn,§ kən e
namnun nian, io oekol in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in pɨret pahrien nɨgɨ netəmim. Kənu nɨtak, in
nənɨmən pahrien nɨmɨ netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənɨm nɨtak, in otatɨg lak. Kən iakətatɨg
lan.† ‡
57 "Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukətɨ nəmegəhən. Kən io iatos
nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron
io.
58 Io u pɨret pahrien, itəm təmɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In
təsahmenən e pɨret u, itəm tɨpɨtəmat mɨn aupən kəmoatun. Nat əpnapɨn məmə ilat
kəmoatun pɨret əh, məto ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Məto etəmim itəm tatun pɨret u, in otos
nəmegəhən lilɨn, itəm namnun tɨkə."§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən mɨn u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən* e Kapaneam.

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, "!Nəman!
!Nəghatən u tiəkɨs pɨk! ?Pah u tɨtun nosən nəghatən tol nəhlan?"
61 Kən Iesu təmɨtun atɨp məmə netəmim mɨn rəhan, kɨnotasiwɨn-asiwɨn-in nəghatən əh
rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Təhrol əh? ?Nətəlɨgən rəhatəmat təmeiuaiu o
nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nətɨ Etəmim tər matuwɨn mɨn ikɨn əh, in təmɨsɨ-pən
ikɨn aupən, təhrol u-roiu?†

---

† **6:48:** Pɨret əpnapɨn əm tasitu e nɨpətɨtat məmə kitat okotəmegəh kən motatɨg, məto Iesu, in Pɨret rəha nəmegəhən, kən in nəukətɨ nəmegəhən lilɨn, itəm tatətuoun u-roiu. ‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgɨn, katənɨm nɨtan, nɨpətɨn un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nɨmɨsən kən motos nəmegəhən lilɨn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nɨkitat tuəh nɨpətɨ Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28.
§ **6:54:** Ves 54 in suatɨp kit mɨn rəha nənən ves 40. Nɨpətɨlau kuahmen ahmen elau mɨn. In tətuatɨp əm məmə nunən noanuwəhgɨ Iesu ne nənɨmən nɨtan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * **6:54:** Sam 63:5
† **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatɨg e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nɨpətɨn u məmə kitat koatatɨg e Iesu məsotietən, moatɨsɨ-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagɨle lan, koatɨlpɨn kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfɨmɨnən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5

63 Narmɨn Rəha Uhgɨn əm tɨtun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha
etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən mɨn u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən mɨn rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim.
64 Məto itəmat neen u ikɨn-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak." (Iesu təmən nulan məto-
inu in tɨnɨtun rəkɨs e nətuounən məmə netəm pah mɨn u kəsotahatətəən lan, kən pah un
in otegəhan-in-pən in e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkɨs kəm itəmat, məmə okol etəmim kit
təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgɨn təsolən suatɨp ron."*
66 Uarisɨg e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagɨm, mɨnotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "?Təhrol etəmat? ?Itəmat mɨn
nakotən məmə nakotagɨm kapəs io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, itɨmat oekotuwɨn o pah? Ik
əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tɨkə.†
69 Kən itɨmat enotahatətə rəkɨs lam, kən itɨmat enotɨtun rəkɨs məmə ik Etəm Asim rəha
Uhgɨn."‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emɨtəpun
itəmat, məto itəmat kitiəh u ikɨn, in iərmɨs."§
71 In tatən Jutas, nətɨ Saimon Iskariot, məto-inu in mɨn in etəm tuelef kit rəha Iesu, məto
uarisɨg ikɨn, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.*

7

Iesu təməghat ilat pian mɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwɨn latuənu mɨn e Jutia məmə otol
rəhan wək əh-ikɨn əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit
ron. Kən tɨtəlɨg muwɨn latuənu mɨn e nɨtən Kalili.
2 Məto nian tɨnuəkɨr e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgɨn un, lafet rəha
Nolən Makeen.*
3 Kən pia Iesu mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təwɨr məmə nakiet muwɨn əpəh Jutia,
mə pəs netəmim mɨn rəham əh-ikɨn əh, ilat kotəplan nat pɨspɨs mɨn rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotɨtun in, okol təsəhluaig-inən rəhan
wək mɨn. Okəmə natol natɨmnat mɨn u, uwɨn mol əp ik, kən təwɨr agɨn məmə onəkol pəs
netəmim mɨn e nətueintən kotəplan."
5 Pian agɨn-əh mɨn pap, ilat mɨn kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†
6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian ətuatɨp rəhak təsuwamən əh,‡ məto itəmat,
nian mɨn rafin əm tətuatɨp otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat, məto io, ilat kotetəhau
io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatɨpən.*
8 Itəmat onəkotuwɨn e lafet, məto io okol esuwɨn paupənən e lafet əh məto-inun, nian
ətuatɨp rəhak təsuwamən əh."†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatɨg əpəh Kalili.

Iesu təmuwɨn mɨn e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu mɨn kəmotaupən motuwɨn e lafet əh, uarisɨg un, Iesu təmuwɨn mɨn.
Məto nian təmuwɨn, in təmətan anion əm o netəmim məmə okəsotehmən.

---

‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 † **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27 * **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6

11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in
əpnapɨn əm o netəmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”
12 Kən ikɨn əh, nɨmanin netəmim kəmotasiwɨn-asiwɨn in. Ilat neen kotəmə, “In etəm
wɨr kit,” məto neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”
13 Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol mɨn,‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e nɨki
netəmim məmə netəmim okotəto.
14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugɨn e lafet u, Iesu in təmuwɨn əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, matəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən kotəmə, “?Suah u
təmahrol mɨtun natɨmnat mɨn u e Naoa Rəha Uhgɨn? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən
lan, ne.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən mɨn u itəm iatəgətun netəmim lan,
sənəmə rəhak əm. Ilat kotɨsɨ-pən e Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io ekuwa.
17 “Kən okəmə suah kit rəhan nətəlɨgən təskasɨk məmə otol natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn
tolkeike, kən in otɨtun məmə nəghatən mɨn u rəhak, ilat koatɨsɨ-pən o Uhgɨn, sənəmə rəhak
atɨp əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atɨp əm rəhan nepətən, in tətalkut atɨp əm ron, məmə otiuw
rəkɨs netəmim, kən kotos-ipər nərgɨn ron.§ Məto etəmim itəm tolkeike məmə netəmim
okotɨləs-ipər nərgɨ etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nɨpahrienən, in
sənəmə etəm tateiuə.
19 Moses təmos-ipɨnə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne təsol-wɨrən Lou əh ne. ?
Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*
20 Kən nɨmanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmɨn rat kit un tətatɨg lam! ?Pah təmə
otoh ik ne?”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiəh əm,† kən itəmat rafin,
narmɨtəmat tatiwɨg ron.
22 Məto itəmat mɨn nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian əh, moatətəu-
pən Lou rəha Moses.‡ (Nɨpahrienən, sənəmə Moses ətuatɨp in təmətuoun nolən əh, məto
tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmotətuoun.)§
23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə
onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol nemə̈ha tatol itəmat məto-inu io emol-wɨr
agɨn nɨpətɨ etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e nɨganəmtɨtəmat, məto itəmat
onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəlɨgən itəm tətuatɨp.”‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol
kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tɨnatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e nɨganəmtɨ netəmim məto
suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol mɨn kɨnotɨtun rəkɨs məmə in
Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?

---

‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 § **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgɨn tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm Isrel, nətəlɨgən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pɨsɨn elau mɨn, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mɨtun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapɨn məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kɨnotən rəkɨs məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in mɨn un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin mɨn e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1

27 Məto kitat kotɨtun ikɨn suah u təmɨsɨ-pən ikɨn. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah
kit təsɨtunən ikɨn in tatɨsɨ-pən ikɨn.”*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən in təmagət əfəməh
matən-iarəp məmə, “Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun io, kən motɨtun mɨn ikɨn emɨsɨ-pən
ikɨn, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəlɨgən əm rəhak. Uhgɨn təmahl-ipa
io ekuwa. Kən Uhgɨn, in nɨpahrienən. Itəmat nəkotəruru in,
29 məto io ekɨtun,† məto-inu io emɨsɨ-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”
30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael mɨn okotaskəlɨm Iesu, məto kit təməsea-
pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡
31 Məto e nɨmanin netəmim ikɨn əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə
Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkɨs-in itəm suah u Iesu tatol.”§

Mopael mɨn rəha Nimə Rəha Uhgɨn kəmotuwa məmə okotaskəlɨm Iesu

32 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nɨmanin netəmim kotasiwɨn-asiwɨn e Iesu nulan,
ilat ne pris asol mɨn kəmotahl-ipən mopael mɨn itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgɨn məmə
okotaskəlɨm Iesu.*
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətatɨg nian təkuəkɨr əm kitat min itəmat,
kən uarisɨg, ekɨtəlɨg-pən mɨn o etəm təmahl-ipa io.
34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikɨn əh, itəm
oekuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn.”
35 Kən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kɨnotətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?In
otuwɨn hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwɨn o noanol mɨn neen rəha netəm
Isrel itəm kotatɨg e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris?
36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikɨn əh
in tatuwɨn ikɨn, okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn. ?Nəghatən u, nɨpətɨn tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkɨs-in nian mɨn neen rəha lafet. Kən
e nian əh, Iesu təmətul əpəh e nɨganəmtɨ netəmim magət əfəməh məmə, “!Etəmim itəm
tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡
38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn u tatən
nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otɨsɨ-pən e nɨkin, tahmen
e nəmtɨ nəhau itəm tɨtapuəl-apuəl matər mətaiu e nɨkin.’ ”§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmɨn Rəha Uhgɨn u uarisɨg in otəpanos-ipən
kəm netəm mɨn u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmɨn Rəha Uhgɨn, təsuwamən
əh e netəmim, məto-inu kəsɨləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat mɨn o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikɨn kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha
Uhgɨn u, aupən kəmatəghat-in.”
41 Məto neen mɨn ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.”

---

* **7:27:** Netəmim kotɨtun məmə Iesu tɨnepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotɨtun məmə Kristo in otɨsɨ-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nɨkilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikɨn in təmɨsɨ-pən ikɨn. † **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** “Noaoaən” in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgɨn tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nɨpətɨn rəha nɨləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmɨləs-ipər Iesu e nɨg kəluau. Kən nat kit mɨn, katɨləs-ipər Iesu məto-inu təmɨmɨs, məmegəh mɨn e nɨmɨsən, muwɨn matɨg ilau Tata Uhgɨn əpəh e nego e neai. Kən ikɨn əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatɨp rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32

Məto in pɨsɨn mɨn neen kotən məmə, “?Nɨkitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa tɨtun nɨsɨ-pənən e netəm Kalili?§
42 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa otəkəike
masɨpən e noanol rəha Tefɨt, e taon u Petlehem, imə Tefɨt aupən.”*
43 Tol nəhlan, kən nɨmanin netəmim mɨn u, kəmotoor ilat mɨn o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlɨm in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael mɨn kəmotɨtəlɨg motuwɨn o pris asol mɨn ne Farisi mɨn, kən netəm-iasol
mɨn əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotɨləsən Iesu motuwa?”
46 Kən mopael mɨn un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotɨləsən məto-inun suah kit
təsəghatən tahmen e suah əh!”
47 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?In tɨneiuə-in mɨn itəmat?
48 ?Nəmotəplan rəkɨs rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapɨn mɨn, ilat kotəruru agɨn Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgɨn
otərəkɨn ilat.”
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikɨn ilat min. Suah u inu aupən təmuwɨn
matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,
51 “?Təhrol? ?Tətuatɨp e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpɨnən rəha etəmim
itəm kitat kəsotaupənən motɨtun wɨr, kənu, məsotehm ətuatɨpən nat naka itəm in tatol?”
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik mɨn un ik etəm Kalili? Uwɨn-tu
mafin mɨn Naoa Rəha Uhgɨn. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsɨsɨ-pənən Kalili.”

[E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tɨkə.]

53 Kən netəmim kɨnotɨtəlɨg-pən mɨn motuwɨn latuənu mɨn.

8

1 Məto Iesu təmuwɨn əpəh e nɨtot u, nərgɨn un, Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Pətan itəm təmapɨl ilau iərman pɨsɨn u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawɨgin, laulaugɨn agɨn-əh, kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn.
Kən netəmim tepət kəmotuwa, motuəfɨmɨn ilat mɨn ron, kən Iesu təməpələh mɨnətuoun
matəgətun ilat.
3 Kən nəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotɨləs pətan kit motuwa ron. Kən motol
in tətul aupən e nɨganəmtɨlat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapɨl ilau iərman
kit sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.
4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, pətan u netəmim kəmotəhtɨmɨs in
məmə in tətapɨl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatɨp.
5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat
kotəkəike motaht e kəpiel apɨn motahtɨmnu.* ?Məto ik, rəham nətəlɨgən təhrol?”
6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat
neen lan, kən ilat kotɨtun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapɨn əm, moeg-oeg
matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.
7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwɨn moatuwɨn, kən in tətul, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikɨn-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in
otaupən maht pətan u.”†
8 Kən in təmoeg-oeg mɨn, matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.

§ **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1
* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtɨmnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22

9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kɨnotan kitiəh kitiəh, moatagɨm. Naguɨhl-
aguɨhl mɨn kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.
10 Kən Iesu təməg-ətuatɨp mɨn mən-ipən kəm pətan un məmə, “?Pətan, netəm mɨn u
kəmotahruwɨn? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpɨnən?”
11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotɨkə.”
Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io mɨn, okol esən-iarəpən rəham nalpɨnən. Məto atuwɨn, mol
namnun e nolən rat mɨn.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat mɨn kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim
u e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne,
məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*
13 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah
kit təsolən rəham nəfɨgəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”†
14 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nɨpahrienən məmə io atɨp əm iatən-iarəp io. Məto
rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekɨtun ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn, kən mɨtun mɨn ikɨn
iatuwɨn mɨn ikɨn,‡ məto itəmat nəkotəruru ikɨn iatuwɨn ikɨn, kən motəruru ikɨn iatɨsɨ-pən
ikɨn.
15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəlɨgən rəha etəmim əm. Məto io esakilən
nolən rəha etəmim nəhlan.
16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatɨp, məto-
inu sənəmə ekakil e nətəlɨgən əm rəhak, məto itɨmlau Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io,
rəhatɨmlau nakilən in kitiəh əm.
17 E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfɨgəmən o nəghatən
kit, kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io iakuwa, in mɨn
tatol nəfɨgəmən ron io.”*
19 Kən tol nəhlan, ilat kɨnotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”
Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru mɨn rəhak Tata. Okəmə
itəmat nəkotɨtun io un, kən nəkotɨtun mɨn rəhak Tata.”†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikɨn kit itəm katələhəu-
pən məni ikɨn e Nimə Rəha Uhgɨn. Məto suah kit təməsuwɨnən maskəlɨm in, məto-inun
təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmɨsɨ-pən ilɨs

21 Kən Iesu təmatən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Io ekagɨm tənin itəmat, kən itəmat
onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotɨmɨs, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatɨg əh etəmat.
Ikɨn əh iakatuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn.”
22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikɨn əh in tatuwɨn ikɨn,
okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn, nɨpətɨn tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atɨp in, o?”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikɨn-u, məto io, io imak əh ilɨs ikɨn
əh, kən emɨsɨ-pən ikɨn, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə
etəm rəha nətueintən u.§
24 Tol nəhlan, iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotɨmɨs e nolən rat mɨn
rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,* kən itəmat
onəkotɨmɨs, kən nolən rat mɨn rəhatəmat okotatɨg agɨn-əh etəmat.”†

---

‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). § **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat mɨn rafin agɨn-əh itəm netəmim əh kəmotol.

25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm itəmat
aupən, mətoarus-pa u-roiu.
26 Natɨmnat tepət itəm ekɨtun nənən etəmat, kən mɨtun nakilən nolən mɨn rəhatəmat
ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nɨpahrienən əm. Io iatən-iarəp
əm natɨmnat mɨn itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”
27 Məto ilat kəsotɨtunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgɨn.
28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotɨləs-ipər rəkɨs Netɨ Etəmim un,‡
nəpanotɨtun məmə Io u inu.§ Kən onəpanotɨtun mɨn məmə esol atɨpən nat kit e rəhak əm
nətəlɨgən. Iatən əm natɨmnat itəm Tata Uhgɨn təməgətun io lan.*
29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatɨg itɨmlau min. In təsapəsən io ekan pɨsɨn,† məto-
inu, nian rafin, iatol natɨmnat mɨn itəm nɨkin tagien ron.”‡
30 Nian Iesu təmatən nəghatən mɨn əh, netəmim tepət kəmotən nɨpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel mɨn itəm kəmotən nɨpahrienən lan məmə,
“Okəmə nakotaskəlɨm əskasɨk nəghatən mɨn u rəhak, itəm iatən-ipɨnə kəm itəmat, itəmat
ətuatɨp un, rəhak netəmim mɨn.§
32 Kən itəmat onəkotɨtun nɨpahrienən, kən nɨpahrienən u, otɨkɨs itəmat məmə
nakəsotuwa-mɨnən kol slef.”*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u noanol mɨn rəha Epraham,† itɨmat u
esotol agɨn-əhən slef‡ mɨn rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ‘Nɨpahrienən
otɨkɨs itəmat, nakotapiə.’?”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat,
netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən mətaskəlɨm ilat
matol ilat koatuwa rəhan slef mɨn.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatɨg e nimə rəhan.* Məto iərəmerə
tategəhan-in məmə nətɨn otətatɨg e nimə rəhan nian rafin matuwɨn matuwɨn namnun
tɨkə.
36 !Tol nəhlan, okəmə Nətɨ Uhgɨn tatɨkɨs itəmat, kən tatɨkɨs agɨn pahrien itəmat, kən
itəmat nakəsotuwa-mɨnən kol slef!
37 Ekɨtun məmə itəmat noanol mɨn rəha Epraham, məto noategəs-in suatɨp məmə
onəkotohamnu io, məto-inu nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlɨg-in rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natɨmnat mɨn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat noatol
natɨmnat mɨn u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.”
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Məto tata rəhatɨmat, in Epraham.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatɨp mɨn rəha Epraham,
kən itəmat onəkotos rəhan nolən mɨn, tahmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmə
noanol ətuatɨp rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgɨn, məto itəmat
nakotən məmə onəkotohamnu io. ?Nɨkitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u sənəmə nɨsualkələh lapɨn. Uhgɨn əm in
Tata rəhatɨmat.”

Nenətɨ Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgɨn pahrien in Tata rəhatəmat, kən
itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emɨsɨ-pən lan, muwa ikɨn-u.§ Məto in sənəmə

‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32
‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9 * **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: Əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30 † **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1

rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikɨn-u e rəhak atɨp əm nətəlɨgən, emuwa məto-inu in
təmahl-ipa io.
43 ?Məto təhrol nakəsotɨtunən nɨpətɨ nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsotolkeike agɨn-
əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən!
44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian
rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh,
in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau nɨpahrienən, məto-inu nɨpahrienən tɨkə
lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in
tata rəha neiuə mɨn.
45 Məto io iatən nɨpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsotahatətəən e
rəhak nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikɨn-u tɨtun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit? ?Okəmə io
ekatən əm nəghatən pahrien mɨn, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən lak?
47 Etəmim rəha Uhgɨn, in tatətəlɨg-in nəghatən rəha Uhgɨn, məto itəmat sənəmə
netəmim rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, nəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Uhgɨn."

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, "!Nəman! !Itɨmat enotəplan ətuatɨp ik! Ik
etəm Sameria kit. !Ik, narmɨn rat kit tətatɨg lam!"
49 Məto Iesu təmə, "Narmɨn rat tɨkə lak, məto io iatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata, kən məto
itəmat, nakotərəkɨn nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərɨg asol, məto suah kit in tətalkut ron io. Kən in otəpanakil
netəmim rafin.
51 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol nəwiak, okol in
təsɨmɨsən nian kit ne."‡
52 Kən netəm mɨn un kotən-ipən kəm in məmə, "!Roiu enotɨtun məmə narmɨn rat kit
tətatɨg lam! Epraham təmɨmɨs, kən ien mɨn kəmotɨmɨs mɨn, məto ik nakatən məmə,
etəmim itəm tatol nəwiam, in okol təsɨmɨsən nian kit. ?Nəghatən naka u?
53 ?Ik nakaprəkɨs-in Epraham u tɨpɨtɨmat tɨnəmɨmɨs rəkɨs? ?Kən ne ien mɨn u
kəmotɨmɨs? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?"§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə io əm iatɨləs-ipər atɨp io, kən rəhak nɨsiaiiən in nat
əpnapɨn əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uhgɨn rəhatəmat, inun in tatɨləs-
ipər io matos-ipən nɨsiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekɨtun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol
io məmə io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekɨtun in, kən io matol
nəwian.
56 Tɨpɨtəmat u Epraham, nɨkin təmagien pɨk məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa.
Kən nian in təmɨtun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nɨkin təmagien təmagien."
57 Kən netəm mɨn u kəmotəhai motəmə, "!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ?
Nəmahrol məplan Epraham?"*
58 Kən Iesu təmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, nian Epraham
təməsaiirən əh, məto Io Etatɨg."† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmɨk kəpiel apɨn, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto Iesu
təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgɨn, mɨnatuwɨn.

---

* **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, "Ik onəkol nəsɨmɨs agɨn-əhən." Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgɨn təmən e Jen 2:17. ‡ **8:51:** Jon 11:26 § **8:53:** Jon 4:12 * **8:57:** Epraham təmɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tu-taosan, uarisɨg Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən mɨn məmə, "Io Etatɨg," tatos nərgɨ Uhgɨn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgɨn ətuatɨp. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16

9

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto nɨganəmtɨn
təpɨs.
2 Kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, suah u təmaiir məto
nɨganəmtɨn təpɨs. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?"*
3 Məto Iesu təmə, "Nɨganəmtɨ suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan, o e nolən
rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, nɨganəmtɨ suah u təməpɨs nəhlan məmə Uhgɨn
otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.†
4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgɨn, itəm təmahl-ipa io ekuwa. Nian
lapɨn otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§
5 Nian io etatɨg əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən."*
6 Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən əh, təmagəh nɨsɨp, kən mol nəmɨt əkəku lan, kən mos
nəmɨt un, mol-pən e nɨganəmtɨ suah un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Onəkuwɨn e noan nəhau Saeloam, kən mau
nɨganəmtɨm." (Nərgɨn u Sailom, nɨpətɨn təmə, "Kəmahl-ipən"). Kən suah un təmuwɨn,
mau nɨganəmtɨn. Nian təmɨtəlɨg-pa, məto nɨganəmtɨn tɨnəwɨr, kən tɨnatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikɨn, ne netəm mɨn u itəm kotɨtun in, məmə in etəmim kit nian
rafin tateasiə o məni o netəmim, ilat narmɨlat təmiwɨg pɨk ron. Kən kɨnotətapəh-ətapəh
olat mɨn məmə, "!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o məni o
netəmim?"
9 Kən netəmim neen koatəmə, "Əwəh, in əh."
Kən məto neen kotəmə, "Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in."
Məto suah un təmə, "!Io u inu!"
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Nɨganəmtɨm təmahrol məwɨr?"
11 Kən in təmə, "Suah u, nərgɨn u Iesu, in təmol nəmɨt neen kən mol-pən e nɨganəmtək,
kən mən məmə, 'Uwɨn əpəh Saeloam, mau nɨganəmtɨm.' Kən əmun, emuwɨn. Nian emau
nɨganəmtək, məto nɨganəmtək tɨnəwɨr, enatehm nat."
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Məto suah un tətatɨg hiə?"
Kən in təmə, "Io ekəruru."
13 Kən netəmim kəmotɨləs suah u itəm nɨganəmtɨn təməpɨs aupən, motuwɨn kəm Farisi
mɨn.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmɨt e nɨganəmtɨ suah kit lan təwɨr, in nian rəha Sapat.
15 Kən Farisi mɨn kəmotətapəh ron məmə, "?Nəmahrol nɨganəmtɨm təwɨr?" Kən suah
un təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iesu təmol-pən nəmɨt e nɨganəmtək, kən ekuwɨn mau
rəkɨs, kən nɨganəmtək təwɨr, iatəplan nat."
16 Kən Farisi mɨn neen kəmotən-ipən məmə, "Suah un təsɨsɨ-pənən o Uhgɨn, məto-inun,
in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat."
Məto Farisi mɨn neen mɨn kotəmə, "?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol
təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan." Kən ilat kəmotoor ilat mɨn o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, "?Suah əh təmol-wɨr nɨganəmtɨm, kən nɨkim
təht məmə in etəmim naka?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "In ien kit."
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nɨpahrienən lan məmə suah u aupən
nɨganəmtɨn təməpɨs, məto roiu əh, tɨnətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-in-pən rəhan tata
ne mama kueia,

---

* **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, "Nian tatian əh," nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapɨn tatəpsen-pən rəhan nɨmɨsən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

19 kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu
məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin
təmahrol məwir?”
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətititimlau əh, kən itimlau
ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis.
21 Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau
ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat
nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha
Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə
Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha
nuəfiminən.
23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In tinepət rəkis, təwir məmə
itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, məmə
otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən kən
ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”
25 Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm
io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən
niganəmtim təwir?”
27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsotətəlig-inən io. ?
Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”
28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u,
netəmim rəha Moses!‡
29 Itimat ekotitun wir məmə Uhgin təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru
məmə təmisi-pən hiə.”§
30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir
niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin!
31 Kitat kotitun məmə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in
Uhgin, kən matol nəwian, Uhgin tatətəlig-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir
iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir.
33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgin, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətuatip əm
məmə in tatisi-pən o Uhgin.”†
34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm,
tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən
ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

35 Kən Iesu təmətо nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən
in təmuwin məplan, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”
36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io
ekahatətə lan.”§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik ninehm rəkis in. Suah u, mə inu io,
iatəghat kəm ik u-roiu.”*

---

‡ **9:28:** Jon 5:45 § **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5 § **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26

38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, io enatahatətə lam.” Kən in təmɨsin-pən nulɨn ron, kən matəfak kəm in.†
39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm nɨganəmtɨlat təməpɨs, okotehm nat, kən netəm mɨn u koatehm nat, nɨganəmtɨlat otəpɨs.”‡
40 Kən Farisi mɨn neen əh-ikɨn, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “? Təhrol? ?Ik nakatən məmə nɨganəmtɨtɨmat mɨn təpɨs?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə nɨganəmtɨtəmat təpɨs, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpɨnən o təfagə rat mɨn rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə nɨganəmtɨtəmat təwɨr, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat mɨn rəhatəmat tətatɨg əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip, təsuwɨn-pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwɨgego in məmə otuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip,* in iakləh ne iohamnu itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm tatuwɨn-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip mɨn kotɨtun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgɨ sipsip mɨn kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan mɨn rafin sipsip moatiet e noanɨkulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip mɨn koatuarisɨg-in, məto-inu kotɨtun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagɨm kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”
6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nɨpətɨn məmə tatən naka.

Iesu in etəmim ətuatɨp rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip mɨn itəm koatuwɨn-pən ikɨn.§
8 Netəm mɨn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne no-hamnuən itəm.* Məto sipsip mɨn kol kəsotətəlɨg-inən ilat.
9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikɨn, məmə otuwɨn imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwɨn ihluə e io, kən mos manuwɨhl wɨr itəm tamiəmɨtə lan.†
10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkɨn-ərəkɨn natɨmnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatɨp o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərioah wɨr e nəwɨrən rafin.
11 “Io u, Etəmim rəha Nehm Wɨrən Sipsip Mɨn.§ Etəm wɨr un, itəm tatehm wɨr sipsip mɨn, in nɨkin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mɨn.*
12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip mɨn, in sənəmə etəm ətuatɨp rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mɨn. Kən okəmə tarəplan kuri iarupɨn kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupɨn u, tuwɨn mus sipsip mɨn neen, kən məhgatit ilat kotagɨm kitiəh kitiəh.

---

† **9:38:** Mat 28:9 ‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31
* **10:1:** Noanɨkulu rəha sipsip un, tahmen e ikɨn kit itəm katəhg-ipən sipsip mɨn ikɨn nian rafin lapɨn, məmə ilat okotatɨg wɨr o kuri iarupɨn mɨn ne laion mɨn. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves mɨn u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh mɨn koatəpsen-pən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mɨn koatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Uhgɨn. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20

13 Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip min, məto e nikin,
in təsolən nat agin e sipsip min.
14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min. Tata Uhgin in titun io, kən io
ekitun in,† kən e nolən kitiəh əm, io ekitun rəhak sipsip min, kən rəhak sipsip min ilat
kotitun io. Io nikik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat.
16 Kənu rəhak min neen əpəh ikin sipsip min, itəm kəsotatigən e noanikulu u, məto io
ekəkəike mit min ilat kotuwa. Ilat min, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip min
u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat min motol kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in
otatehm ilat.‡ §
17 "Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak
nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig lan, io ekos min nəmegəhən rəhak.*
18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən
rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə
ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən məmə ekaskəlim min
rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol
mihin."†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən min u.
20 Ilat tepət kotən məmə, "!Suah u narmin rat kit tətatig lan! !Rəhn-kapə tətalməl! ?
Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?"
21 Məto neen min, ilat koatən məmə, "Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin
rat tətatig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir
min?"‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in
lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə Rəha Uhgin.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgin, nərgin
u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə,
"?Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat."*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,† məto itəmat
nəsotahatətəən lak. Nəmtətin min u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e
nəghatən rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak min sipsip min.§
27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən ilat
koatuarisig-in io.
28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimisən nian
kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.*
29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol
nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin.†
30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiəh əm."‡

---

† **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan min. Sipsip min itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11 § **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgin, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min. * **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44 * **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23

31 Kən netəm Isrel kəmotəmik min kəpiel apin, məmə okotaht in lan.
32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enamol rəkis nəmtətin wir min tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin min əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?”
33 Kən ilat kotəmə, “Itimat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apin o nat pispis wir min u ik natol. Itimat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat Uhgin. Ik etəmim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgin.”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip Lou, məmə Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat uhgin min.’§
35 Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgin, okol təsəuhlinən. Uhgin təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgin təmatəghat-in netəm min u, kən mən ilat məmə uhgin min,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgin məto-inu iatən məmə io Nəti Uhgin? Io u inu, itəm Tata Uhgin in təmələhəu-pən io məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmə itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən min, məto təwir məmə onəkotahatətə e nəmtətin min rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə Tata Uhgin tətatig lak, kən iakətatig e Tata Uhgin.”*
39 Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlim in, məto in təmiet elat, magim.
40 In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikin. Kən mətatig ikin əh.
41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, “Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nipahrienən əm.”†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis.
3 Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis.”
4 Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatimis, məto rəhan nimisən əh, okol təsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron.”
5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.

---

§ **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgin təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol min rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgin min, meto inu in təmitəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgin, kən motakil rəhan netəmim min. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, “uhgin min.” Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgin otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol min roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36

6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatɨmɨs, in təmatɨg mɨn mos nian kəiu əpəh
ikɨn tətatɨg ikɨn.§
7 Kən uarisɨg, tən-ipən kəm rəhan netəmim mɨn məmə, “Pəs kotɨtəlɨg-pən mɨn Jutia.”
8 Məto rəhan netəmim mɨn kotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol
rəha Jutia kəmotəmə okotahtɨmnu ik e kəpiel apɨn. ?Məto ik nakən məmə onakɨtəlɨg-pən
mɨn ikɨn əh?”
9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə tuelef aua e nərauiəgən.
Okəmə etəmim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkɨn e kəpiel kit, məto-inu
tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Məto okəmə in tətaliwək lapɨn, in tɨtun norinən nelkɨn e kəpiel kit, məto-inu rəhan
nəhag-əhagən tɨkə.”
11 Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in
tətapɨl. Məto io oekuwɨn əh-ikɨn məhgaiir lan.”†
12 Kən rəhan mɨn netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in tətapɨl, kən
rəhan nɨmɨsən otɨkə. !In otəto təwɨr mɨn!”
13 E nəghatən u rəha Iesu, nɨpətɨn u məmə Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs. Məto ilat nɨkilat təht
məmə Lasaros in tətapɨl əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wɨr məmə, “Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs.
15 Nian nɨkik tatuəh itəmat, nɨkik tagien məmə eməsatɨgən itɨmlau min, məto-inu nat
u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Məto təwɨr məmə pəs kotuwɨn motehm in.”
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen mɨn rəha Iesu
məmə, “Təwɨr, pəs kitat rafin kotuwɨn, məmə kitat rafin okotɨmɨs əm kitat min.”

Iesu in nəukətɨ naiir-pa mɨn e nɨmɨsən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə kəmɨtənɨm Lasaros, tɨnos nian
kuwɨt rəkɨs.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkɨr əm o Jerusalem, okəmə naka suatɨp lan tahmen e
kilomita kɨsɨl,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motɨləs-ipər nətəlɨgən
rəhalau məto-inun katuəto tərat o rəhalau kaka təmɨmɨs.
20 Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwɨn məmə otəplan. Məto
Meri, in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatɨg ikɨn-u, okol
rəhak kaka təməsɨmɨsən.
22 Məto io enɨtun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgɨn, kən Uhgɨn otəpanos-
ipɨnə kəm ik.”
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh mɨn.”
24 Mata təmə, “Io ekɨtun məmə Lasaros otəpanəməgəh mɨn e Namnun Nian, itəm
netəmim rafin kəmotɨmɨs okotaiir-pa mɨn.”§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukətɨ Naiir-pa Mɨnən e Nɨmɨsən, kən io
mɨn, io Nəukətɨ Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat əpnapɨn məmə in təmɨmɨs,
məto in otəmegəh mɨn.
26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsɨmɨs agɨn-əhən nian kit
ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

---

§ **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otɨmɨs paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasɨk mɨn nian in otol Lasaros tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən. Əplan-tu ves 14-15.
* **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nɨmɨsən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapɨl əlu-alu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilɨn. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ **11:20:** Luk 10:38-42 § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 * **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46

27 Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmə ik Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgɨn. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən
məmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

28 Nian Mata tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən muwɨn məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa.
Təmuwɨn kən masiwən-in-pən e matəlgɨn məmə, “Iəgətun‡ tɨnuwa rəkɨs. Tolkeike məmə
otəplan ik.”
29 Kən nian Meri təmətо nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwɨn məmə otəplan Iesu.
30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikɨn Mata təmuwɨn ikɨn mehm.
31 Kən nian netəm Isrel mɨn u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatɨləs-ipər rəhan
nətəlɨgən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwɨn ihluə, kən ilat kotuarisɨg-in. Nɨkilat
təht məmə tatuwɨn e suwɨt, otasək.
32 Meri təmiet-arəpən u ikɨn Iesu tatətul ikɨn, kən nian təməplan Iesu, in təmɨsin nulɨn
mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatɨg ikɨn-u, kən okol rəhak kaka
təsɨmɨsən.”
33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim mɨn un ilat min koatasək, in təmətо
tərat pɨk, nɨkin tɨfɨm.
34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotɨtənɨm hiə?”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”
35 Iesu, nahwi nəmtɨn təmaiəh.§
36 Kən netəm Isrel mɨn u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pɨk agɨn-əh suah u
taprəkɨs!”
37 Mətо ilat neen mɨn koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wɨr iganəmtɨn əpɨs. ?
Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsɨmɨsən?”

Iesu təmosmegəh mɨn Lasaros

38 Kən Iesu təmətо mɨn tərat pɨk, kən in təmuwɨn əpəh e suwɨt. Ilat kəmotɨtənɨm Lasaros
əpəh e nɨpəg kəpiel kit, kən motɨləs-ipən mɨn kəpiel kit mɨn motahtosɨg-in-pən nɨpəg kəpiel
lan.
39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkɨs-tu kəpiel.”
Kən Mata u, wɨnɨ Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tɨnəpien rəkɨs.
Kəmɨtənɨm tɨnos nian kuwɨt rəkɨs.”
40 Mətо Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nɨnaluin məmə emən-ipɨnə rəkɨs kəm
ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha
Uhgɨn?”
41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkɨs kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io
iatən tagkiu kəm ik mətо-inu nəmətо rəkɨs rəhak nəghatən.
42 Kən ekɨtun məmə e nian rafin, natətо io. Mətо iatən nəghatən u, o netəm mɨn u, itəm
koatətul tɨtəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.”*
43 Kən əmun, nian Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən u, in təmaun əfəməh məmə, “!Lasaros, ətul
miet!”
44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmɨk mətmətɨg əm nɨməhan mɨn u itəm kəməlis ətain
nelmɨn ne nelkɨn ne nɨganəmtɨn ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otɨkɨs rəkɨs
nɨməhan mɨn əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotegəs-in suatɨp məmə okotoh Iesu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;
Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natɨmnat mɨn u itəm Iesu təmol, ilat
tepət kəmotahatətə lan.

‡ **11:28:** Jon 13:13 § **11:35:** Luk 19:41 * **11:42:** Jon 3:17

46 Məto ilat min neen kəmotuwin o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat
min itəm Iesu təmol.
47 Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit
rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tinatol
nəmtətin tepət.
48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm
Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgin ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau
e nelmitat.”
49 Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə,
“Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u.
50 ?Təhrol itəmat nəsotitunən? ?Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə
etəmim kitiəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?”†
51 Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin
e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən in
təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡
52 Kən məto rəhan nimisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh
minən nenəti Uhgin min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh
əm.§
53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o
nohamnuən Iesu.
54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwin
əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in
mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha
Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pisin pisin min minoatuwa Jerusalem
məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruətuəh† e niganəmti Uhgin, paupən un,
məpanotuwin e lafet əh.
56 Kən netəm min əh kinoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgin,
kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”
57 Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə
etəmim kit titun ikin Iesu tətatig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael
min kotuwin motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Nian sikis əh-ikin tətatig əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu
tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min.
2 Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən,
muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən,
moatagwən.†

---

† **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tatəgətun məmə Iesu otəkəike mimis məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruətuəh, nipətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin. * **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwləlmilat e tepil, kətagwən.

3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigɨ nat, muwa. Senta u, kəmol e nokɨ nato.‡ Senta
əh, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs. Kən in təmau nelkɨ Iesu e senta u, kən mafəl e
noanun. Nəmiəwɨ senta u, təmɨrəfin nɨpəgnoa nimə.§
4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskariot, suah un uarisɨg otəpanegəhan-in-pən
Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, in təməhai ron. In təmən məmə,
5 "?Ik nəkəruru nol-salɨm-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat mɨn? Senta
u, in tahmen e tri-hanrɨt tenarius.*
6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agɨn e ian-rat mɨn, məto in təmən əm, məto-
inu in iakləh. In tatos kətɨm rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.
7 Məto Iesu təmə, "Əpəs-tu pətan u. Sərəkɨnən rəhan nətəlɨgən. In təmatələhəu wɨr senta
u, məmə otau nɨpətɨk, o nian əh itəm okɨtənɨm io lan.
8 Ian rat mɨn, nian rafin itəmat min ilat nəkotatɨg.† Məto io, okol esatɨgən nian rafin
kitat min itəmat."

Pris asol mɨn kəmotegəs-in mɨn suatɨp o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nɨmanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatɨg latuənu Petani, kən ilat
kɨnoatuwa ikɨn. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa mɨn məmə
okotəplan-tu Lasaros u təmɨmɨs, kən Iesu tol mɨn təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol mɨn, kəmotegəhan-in mɨn məmə okəkəike kohamnu mɨn
Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh mɨn, kən ilat
kəmotahatətə e Iesu, kən mɨnotapəs rəhalat netəm-iasol mɨn.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawɨgin, nɨmanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet
rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətaliwək mɨnatuwa e taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmɨk nat kit tahmen e nɨmalɨ nəmɨl§
moatuwɨn mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u rəha netəm Isrel!"†
14 Kən Iesu təməplan nətɨ togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwɨn. Natɨmnat mɨn u,
Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə,
15 "Netəm Saeon,‡ itəmat sotəgɨnən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in tɨtasuə e nətɨ togki maliwək matuwa!"§
16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nɨpətɨ nat u. Məto uarisɨg, nian Iesu
tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən Uhgɨn tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Iesu, kən nɨkilat təpanəht
məmə aupən, kəməte rəkɨs nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgɨn, kənu netəmim kɨnotol
nəghatən mɨn əh tɨnuwa mɨnol nɨpahrienən lan.
17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nɨpəg kəpiel məmegəh mɨn,
nɨmanin netəmim tepət kəmotatɨg ilat əh-ikɨn. Kən ilat əh kəmotətul-arəp mɨnotən-iarəp
natɨmnat mɨn u in təmol.

---

‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwɨn tatəpien wɨr, tahmen e nɨgpɨs. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu." † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nɨmalɨ nəmɨl u in nəmtətɨn rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tɨkɨmɨr mɨn rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nɨmalɨ nəmɨl məto-inu nɨkilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tɨnuwa məmə otəmki-rəkɨs ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, "Hosana," nɨpətɨn ətuatɨp in "Asitu, Uhgɨn, osmegəh itɨmat," məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nɨpətɨn məmə, "!Ənwiwi Uhgɨn!" Ves u ilat koatən, in təmɨsɨ-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in mɨn məmə Saeon, məto-inun nərgɨn əh rəha nɨtot kit itəm kəmiləkɨn-pər taon lan. Saeon u, in nərgɨ Jerusalem kit mɨn. § **12:15:** Sek 9:9

18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə
in təmol nəmtətin əh.
19 Kən Farisi min kinoatən-ən kəm ilat min məmə, “!Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-
əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kinoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwin Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən
netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak.
21 Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən
ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu.”
22 Kən Filip tətul muwin mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis,
məmə Uhgin otol əp rəhan nepətən əhag-əhag.
24 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mitənim nikuti nat e
nisip kən otimis. Okəmə təsimisən, kən okol təsəwiəən kən məsoeən. Məto okəmə otimis,
kən otoe-in noan tepət, tepət.*
25 Etəm nikin tatəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto
etəmim itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wir
nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilin.†
26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmə ikin
pəhruən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgin
otisiai-in.”

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nikik titahmə pik.* ?Oekahrol min-
nulan? Okol esənən məmə, ‘Tata, ohrəkis nahmməən itəm tatuwa ron io.’ Natimnat u inu,
io emuwa ron.
28 Tata, ik os-ipər atip nərgəm.”
Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, “Io
eniləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”
29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkir ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə,
“!Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nagelo kit əh tatəghat kəm
in.”
30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto
təmuwa məmə itəmat onəkotəto.†
31 Roiu əh tinol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in
otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§
32 Nian katiləs-ipər io ilis,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†
33 E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.‡
34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat,
məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, in otətatig lilin əm, matuwin
namnun tikə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim?
?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

---

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapin məmə nimisən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nipahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tepət. Kən in nipətin kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nipətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nipətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwirən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nikilat tatəht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmə Kristo in otaupən mimis.

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətatɨg otəmat o nian təkəku
əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətatɨg otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə
kəpə, kən napinəpən otɨrəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru
ikɨn in tatuwɨn ikɨn.
36 Nian nəhag-əhagən u tətatɨg əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-
əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenətɨ nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən u kəm ilat, kən magɨm mapəs ilat muwɨn matəhluaig.
37 Nat əpnapɨn məmə in tɨnol rəkɨs nəmtətin tepət e nɨganəmtɨ netəm Isrel, məto ilat
kəsotahatətəən lan.
38 Ien rəha Uhgɨn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa
məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nɨpahrienən lan. In təmən məmə,
“?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatɨmat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
?Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pɨk o nosmegəhən?”†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmə Aesea təmən-
iarəp mɨn aupən məmə,
40 “In təmol ilat məmə nɨganəmtɨlat otəpɨs.
Okəmə təsəpɨsən, kən ilat okotəplan nat kən motɨtun.
Kən in tɨnahtosɨg-in rəkɨs nɨkilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatɨg kən motɨtun nəuhlinən nətəlɨgən rəhalat, kən mota-
hatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi mɨn.”‡
41 Ien rəha Uhgɨn, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan nepətən əhag-
əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.§
42 Kən məto, netəm-iasol mɨn tepət məsɨn, ilat mɨn kəmotahatətə e Iesu. Məto ilat
koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi mɨn məmə
okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfɨmɨnən,
43 məto-inu netəm iasol mɨn u, ilat kotolkeike pɨk məmə netəmim okotənwiwi ilat,
taprəkɨs-in məmə Uhgɨn nɨkin otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu tɨtun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətahatətə lak, sənəmə tətahatətə pɨsɨn
əm lak, məto tətahatətə mɨn e Uhgɨn itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan mɨn Uhgɨn u
təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə lak,
otəsatɨgən e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpɨnən,
məto-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpɨnən rəha netəmim. Məto
emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-
ikɨn tətatɨg məmə in otən-iarəp rəhan nalpɨnən. O Namnun Nian, nəghatən mɨn u rəhak,
ilat okotən-iarəp nalpɨnən rəhan.§
49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən mɨn u, sənəmə rəhak pɨsɨn əm, məto Tata Uhgɨn u
təmahl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwɨn mən nəhlan, kən mol nəhlan.*
50 Kən io enəmɨtun rəkɨs məmə nəghatən mɨn u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən
lilɨn tətatɨg lan. Kən tol nəhlan, nəghatən mɨn u iakatən ilat, Tata Uhgɨn təmən-ipa kən
məgətun io elat, məmə ekən mihin.”

---

* **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4
* **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45 * **12:49:** Jon 14:31

13

Iesu təmau nelkɨ rəhan netəmim

1 Tɨnuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tɨnɨtun məmə rəhan nian tɨnuwa rəkɨs məmə otiet e nətueintən u, muwɨn mehm Tata Uhgɨn.* Nian rafin in təmatolkeike pɨk rəhan netəmim u kotatɨg e nətueintən, kən mətо roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat.
2 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim mɨn kəmoatagwən, kən Setan tɨnatos-ipən-os-ipən rəkɨs kəm Jutas Iskariot, nətɨ Saimon, məmə in otosalɨm-in Iesu tuwɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhan.
3 Iesu təmɨtun məmə Tata Uhgɨn təmələhəu-pən rəkɨs natɨmnat rafin u e nelmɨn,† kən tɨnɨtun mɨn məmə in təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən in otəpanɨtəlɨg-pən mɨn o Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkɨs rəhan sot asol, kən mətəut-in tawɨl kit.
5 Kən mɨləs pesɨn kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelkɨ rəhan mɨn netəmim, kən mətafəl e tawɨl, tawɨl u itəm in tatətəut-in.
6 Təmol mihin, muwɨn e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, təhrol? Təsəwɨrən məmə ik onakau nelkək."
7 Mətо Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu ik nəkəruru nɨpətɨ nat u io iatol, mətо uarisɨg un, onəpanɨtun nɨpətɨn."
8 Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "Okol nəsauən nelkək nian kit ne."
Mətо Iesu təmə, "Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsuwamən mol rəhak etəmim."
9 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "! Iərəmərə, okəmə tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, mətо onakau mɨn nelmək ne rəhk-kapə!"
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "! Kəp! Etəm un tɨnaig rəkɨs, in tɨnəruən rəkɨs, tɨnahmen. Təwɨr əm məmə okəsau mɨnən nɨpətɨn; mətо io oekəike mau mɨn əm nelkɨn. Itəmat nɨnotəruən rəkɨs. Mətо sənəmə itəmat rafin agɨn-əh."‡
11 Iesu tɨnɨtun rəkɨs məmə ilat pah un otegəhan-in-pən in e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Tol nəhlan, kən in tən məmə, "Sənəmə itəmat rafin agɨn-əh."
12 Nian Iesu tɨnau rəkɨs nelkɨ rəhan netəmim mɨn, kən muwɨn mɨn e rəhan napən, kən muwɨn mɨn məpələh e nəmeen e tepɨl. Kən əmun mətapəh olat məmə, "?Itəmat nəkotɨtun nɨpətɨ nat u emol roiu agɨn etəmat? 13 Itəmat nakotaun-in io məmə Iəgətun ne Iərəmərə, kən tətuatɨp əm nulan, mətо-inun nɨpahrienən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat Iərəmərə.
14 "Mətо-inu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun rəhatəmat, kənu io ekau nelkɨtəmat, kənu itəmat mɨn, onəkotau nelkɨtəmat mɨn.§
15 Io emol məgətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən kitiəh əm, məmə inu, emol mihin etəmat.
16 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, iolwək kit, in təsaprəkɨs-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkɨs-inən etəm tɨtahləpis.*
17 Roiu əh, itəmat nəkotɨtun wɨr natɨmnat mɨn u. Kən o nat u, okəmə nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwɨrən o Uhgɨn.†
18 "Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekɨtun wɨr itəmat mɨn un itəm io emɨtəpun itəmat.§ Mətо nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn, otəkəike muwa mol nɨpahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə, 'Etəmim u, aupən itɨmlau ematuagwən kələh e plet kitiəh, mətо roiu, in tɨnəuhlin rəhan nətəlɨgən, mɨnatol noa kəm io.'*
19 Io iatən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolən əh. Mətо nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, məmə Io u inu.†

---

* **13:1:** Jon 16:28 † **13:3:** Mat 28:18 ‡ **13:10:** Jon 13:18 § **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

20 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim pah itəm tatos rəhak
iahləpis kən nɨkin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos mɨn io, kən nɨkin tagien ron
io. Kənu etəmim itəm tatos wɨr io, kən nɨkin tagien ron io, tahmen-pən əm məmə in tatos
wɨr mɨn rəhak Tata, kən nɨkin tagien ron.”‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tɨnən-iarəp rəkɨs nəghatən əh, kən nɨkin təməfɨgəm pɨk, kən in təmə,
“Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikɨn-u, otegəhan-in-pən
io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
22 Kən rəhan netəmim mɨn kəmotətag-pən motəplan ilat mɨn. Nɨkilat natəht məmə
kəruru məmə in tatən pah.
23 Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pɨk,§ in tatəməhl* iuəhkɨr əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pita, in təmasgəwɨn-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə
etəmim pah əh in tatən.”
25 Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?Iərəmərə,
pah un nakatən?”
26 Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pɨret məsɨn, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in,
kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pɨret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm
Jutas, nətɨ Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos pɨret un. Kən Setan tɨnalpin rəhan nətəlɨgən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwɨn uəhai əm mol.”†‡
28 Netəmim mɨn un rəha Iesu itəm kotəməhl tɨtəlau e tepɨl moatagwən, ilat kəsotɨtunən
məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka.
29 Jutas in tɨtahtu kətɨm rəha məni rəhalat, kən ilat neen nɨkilat təht məmə Iesu təmən-
ipən kəm in məmə otuwɨn mos-nəmtɨn nagwənən neen nɨgɨlat o lafet, o okəm-naka
tatuwɨn otos-ipən məni neen kəm ian-rat mɨn.§
30 Kən nian Jutas təmos rəkɨs pɨret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tɨnapinəp rəkɨs.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tɨniet rəkɨs, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgɨn tɨnatɨləs-ipər nərgɨ Nətɨ
Etəmim,† kən Nətɨ Etəmim tɨnatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
32 Məto nian Nətɨ Etəmim tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn atɨp əm in otol
əp mɨn nepətən rəha Nətɨ Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 “Nenətɨk mɨn, okol esatɨgən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io,
məto io iakatən mɨn əm nəghatən kitiəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm
netəm-iasol mɨn rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikɨn əh ekatuwɨn ikɨn,
itəmat nəkotəruru nuwɨnən ikɨn.’§
34 “Io iatən-ipɨnə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat
nəkotəkəike motolkeike itəmat mɨn.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat,
kənu e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat mɨn.‡
35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat mɨn, kən netəmim rafin okotɨtun məmə itəmat
rəhak mɨn netəmim.”§

---

‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23:** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapɨl iuəhkɨr o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pɨk, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgɨn. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən. † **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53 † **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, ik onəkuwɨn hiə?"
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ikɨn əh io ekatuwɨn ikɨn, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisɨg un, onəpanuwa."*
37 Kən Pita tətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nɨkik tagien əm məmə ekɨmɨs ron ik."
38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "?Ik nakəmə nɨkim tagien əm məmə onakɨmɨs ron io? Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm ik məmə, mənɨg otəsɨmnənən əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io."†

14

Iesu in Suatɨp o nuwɨnən o Tata Uhgɨn

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nɨkitəmat təsahməən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgɨn,* kən motahatətə mɨn lak.
2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikɨn. Nəghatən u in nɨpahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwɨn, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwɨn mol apen-pena otəmat, kən io oepanɨtəlɨg-pa mɨn mos itəmat nakotuwa moatatɨg kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotatɨg ikɨn-u itəm io mɨn iakətatɨg ikɨn.§
4 Ikɨn əh iakatuwɨn ikɨn, itəmat nɨnotɨtun rəkɨs suatɨp rəhan."
5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, itɨmat ekotəruru ikɨn-un nakatuwɨn ikɨn. ?Ekotəhrol nulan motɨtun suatɨp tatuwɨn ikɨn əh?"
6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u,* suatɨp ron.† Kən io un, nəukəti nɨpahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etəmim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwɨn.*
7 Okəmə nəmotɨtun io, kən nəmotɨtun mɨn rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətuoun roiu, nɨnotɨtun rəkɨs in, kən mɨnotəplan."
8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, awi əgətun-tu Tata Uhgɨn kəm itɨmat. Nat əm u inu, itɨmat ekotolkeike."‡
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Filip, io emətatɨg təfəməh kitat min itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgɨn.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, 'Awi, əgətun Tata Uhgɨn kəm itɨmat'?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatɨg e Tata Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak?† Nəghatən mɨn u iakatən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgɨn u, nian rafin, tətatɨg lak, inun in tatol rəhan mɨn u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətatɨg e Tata Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak. Məto okəmə kəpə, təwɨr məmə nakotahatətə lak o nəfɨgəmən rəha nəmtətin mɨn itəm ematol.‡
12 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in otol nolən wək mɨn un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmɨn mɨn taprəkɨs-in wək mɨn un itəm io emol, məto-inun io oekatuwɨn o Tata Uhgɨn.

---

* **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5 † **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18 § **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17

13 Io Nətɨn, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnapɨn okəmə nakoteasiə-in
nat naka, io epanol,* məmə wək u rəha Nətɨn otɨləs-ipər nərgɨ Tata Uhgɨn.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol."

Iesu təmən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa

15 Kən Iesu təməghat əh matuwɨn, matən məmə, "Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu
itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhgɨn məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit mɨn otəmat. Kən in otətatɨg
lilɨn itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmɨn rəha Nɨpahrienən.§ Netəmim rəha nətueintən u, okol
kəsotosən in e nɨkilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat,
nəkotɨtun in, məto-inun in tətatɨg itəmat min. Kən in otəpanatɨg e nɨkitəmat.
18 "Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatɨg pɨsɨn əm, tahmen e suakəlh. Io
epanɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.
19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itəmat
onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat mɨn onəpanotəmegəh.‡
20 O nian rəha natɨmnat mɨn u, kən itəmat onəkotɨtun məmə iakətatɨg e rəhak Tata.§
Kən itəmat nəkotatɨg lak, kənu io ekətatɨg etəmat.
21 "Etəmim itəm təmos wɨr nəghatən rəhak, kən matol, etəmim u inun in tolkeike io.
Kən etəmim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike mɨn in.* Kən io mɨn oekolkeike in.
Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otɨtun əsas io."
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron məmə, "?
Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itɨmat əm, məto onəsol əpən ik kəm
netəmim rəha nətueintən?"†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Etəmim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu
rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itɨmlau ekueia mətuatɨg itɨməhal min.
Kən itɨmlau ekioal imatɨmlau əh-ikɨn.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən mɨn u itəm nəmotəto
ematən, eməsən atɨpən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.§
25 "Io iatən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat nian etatɨg əh kitat min itəmat.
26 Məto Narmɨn Rəha Uhgɨn u, in Iasitu, itəm Tata Uhgɨn otahl-ipa e nərgək, in otəgətun
itəmat e natɨmnat mɨn rafin. Kən in otatol itəmat məmə nɨkitəmat otatəht natɨmnat mɨn
u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 "Roiu əh tɨnuəkɨr məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəmə̈linuən rəhak tətatɨg
otəmat.† Kənu nəmə̈linuən u, itəm iakatos-ipɨnə, təsahmenən e nəmə̈linuən itəm
nətueintən u tatos-ipɨnə. Itəmat, nɨkitəmat təsahməən kən məsotəgɨnən.
28 Itəmat nɨnəmotəto rəkɨs rəhak nəghatən, emən-ipɨnə kəm itəmat məmə, 'Io oepanapəs
itəmat, məto uarisɨg, oepanɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.' Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən
nɨkitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwɨn o rəhak Tata, məto-inu in ilɨs
taprəkɨs-in io.
29 Io iatən-iarəp rəkɨs əm natɨmnat mɨn u kəm itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh,
məmə nian ilat kɨnotuwa moatol nɨpahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh mɨn kəm itəmat, məto-inun Setan u iərəmərə rəha
nətueintən u,‡ in tɨnatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win lak.

---

* **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14 † **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21 * **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30:** Jon 12:31

31 Məto io iatol ətuatɨp əm nəwia Tata Uhgɨn məmə netəmim rəha nətueintən okotɨtun
məmə io ekolkeike in.§
"Itəla, pəs kotətul motagɨm ikɨn-u, moatuwɨn."

15

Iesu in tahmen e nəukət nɨg pahrien

1 Kən Iesu tatən məmə, "Io un,* io ekahmen e nokət nɨg pahrien. Kən rəhak Tata in
tahmen e etəmim itəm tatɨtasɨlɨn nɨg u.† 2 Nelmɨ nɨg mɨn rafin itəm kəsotoeən, in tatəte
rəkɨs ilat, kən nelmɨ nɨg mɨn rafin u itəm koatoe, in tətafəl wɨr ilat,‡ məmə ilat okotoe-in
noalat tepət.§
3 Itəmat nəkotahmen e nelmɨ nɨg u. Kən io enafəl wɨr rəkɨs itəmat e nəghatən mɨn itəm
iatən-ipɨnə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmɨ nɨg otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən
e nəukətɨn. E nolən kitiəh əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə
nəsotəper-ipamən lak.‡
5 "Io u, io nokət nɨg. Kən itəmat nelmɨ nɨg mɨn, nelmɨ nɨg mɨn itəm koatətul-pən wɨr
lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in
otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-ipamən lak, okol nəsotolən nat kit.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmɨ nɨg kit, itəm kɨnərakin kən
tɨnapə rəkɨs. Nelmɨ nɨg mɨn tol nəhlan, kɨtun nəmɨkən kərakin-pən e nɨgəm, kuwaan ətɨp.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən mɨn rəhak kotəper-ipən etəmat, nat
naka itəmat nakotolkeike, nəkotɨtun neasiə-inən. Kən Uhgɨn otol kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in tatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata,
kən e nolən u, tatəgətun məmə itəmat rəhak mɨn netəmim.§
9 "Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk io. E nolən kitiəh əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-
ipən e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən,
tahmen ətuatɨp əm mə inun io emol nəghatən mɨn rəha Tata Uhgɨn, kən iatəper-ipən e
rəhan nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat, məmə nɨkitəmat otətagien, tahmen əm
məmə io nɨkik tətagien. Kənu nɨkitəmat otagien otagien mərioah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike
itəmat mɨn, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tɨkə itəm tolkeike pɨk in kit taprəkɨs-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan
nəmegəhən məmə otosmegəh in mɨn neen.§
14 Kən okəmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn u iatən kəm itəmat, tatəgətun məmə itəmat
un, io mɨn neen.
15 Io oesaun-in mɨnən itəmat məmə iolwək mɨn rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in
təruru natɨmnat mɨn itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə
io mɨn neen, məto-inun natɨmnat mɨn rafin u itəm eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkɨs
kəm itəmat.*
16 Itəmat nəməsotɨtəpunən io, məto io emɨtəpun itəmat.† Kən io emələhəu-pən itəmat
məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in
otətatɨg. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natɨmnat mɨn kəm Tata Uhgɨn e nərgək, kən
in otos-ipɨnə kəm itəmat.

§ **14:31:** Jon 10:18; 12:49 * **15:1:** Jon 6:35 † **15:1:** Aes 5:1-7 ‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5

17 Iatos-ipɨnə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat mɨn.”§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau itəmat, nɨkitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*
19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io enɨmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən mos-irəkɨs itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
20 Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkɨs-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərat agɨn ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.§ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol agɨn-əhən rəhak nəghatən mɨn.
21 Ilat okotol natɨmnat mɨn nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak mɨn netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgɨn itəm təmahl-ipa io.†
22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat mɨn. Məto kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tɨkə.‡§
23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau mɨn rəhak Tata.
24 Emuwa mol wək mɨn u e nɨganəmtɨlat itəm kol etəm pɨsɨn kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotɨtun məmə pah u io. Kən nat əpnapɨn kəmotɨtun io, məto koatetəhau io, kən tol nəhlan məmə koatetəhau mɨn rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tɨkə.*
25 Məto natɨmnat mɨn əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkɨs e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, ‘Io esolən nat kit elat, məto ilat kotetəhau agɨn-əh io, moatol tɨməht kəm io.’†
26 “Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmɨn rəha Nɨpahrienən u, tatɨsɨ-pən o Tata Uhgɨn.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otəmat.
27 Kənu itəmat mɨn, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu itəmat noatatɨg kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən.
2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən rəhalat;* kən nɨpahrienən agɨn, nian əh-ikɨn tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nɨkilat təht məmə ilat koatol wək wɨr kit rəha Uhgɨn.†
3 Ilat okotol natɨmnat mɨn u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgɨn, kən motəruru mɨn io.‡
4 Məto io ekaupən matən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm itəmat. Kən nian ilat kɨnotətuoun mɨnatol etəmat, kən nɨkitəmat otuəh məmə io enəmən rəkɨs natɨmnat mɨn u kəm itəmat.”

Wək mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwɨn, matən məmə, “Io eməsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatɨg kitat min itəmat.

---

§ **15:17:** Jon 15:12 * **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16 § **15:20:** 2 Tim 3:12 * **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tɨnuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatɨp o nɨkɨsən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatɨtəpun napinəpən maprəkɨs-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26 § **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:** Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1

5 Məto roiu ekɨtəlɨg-pən mɨn o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit təsətapəhən
ron io məmə, '?Ik onəkuwɨn hiə?'
6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natɨmnat mɨn u kəm itəmat, kən nɨkitəmat təmahmə.
7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwɨr pɨk otəmat məmə io ekagɨm tənin
itəmat. Məto-inu okəmə esagɨm təninən itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matɨg itəmat
min. Məto okəmə io ekagɨm, muwɨn, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatɨg otəmat.*
8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat,
kən nətəlɨgən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nətəlɨgən
rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
9 Narmɨn u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu kəsotahatətəən lak.
10 Narmɨn u otəgətun kəm ilat məmə nətəlɨgən rəhalat in təsahmenən o rəhalat
nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡ məto-inu io ekɨtəlɨg-pən mɨn o rəhak Tata, kən itəmat
onəsotehmən io.
11 Narmɨn u otəgətun kəm ilat məmə nətəlɨgən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən
rəha netəmim, məto-inu Uhgɨn in tɨnakil rəkɨs iərəmərə rəha nətueintən u, Setan.§
12 "Io iatos natɨmnat tepət mɨn əh-ikɨn məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol
nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkɨs pɨk əh otəmat.*
13 Məto nian Narmɨn rəha Nɨpahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotɨtun
nɨpahrienən rafin. In okol təsən atɨpən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natɨmnat
mɨn u itəm in tatəto e Tata Uhgɨn. Kən in otən-iarəpɨnə mɨn kəm itəmat natɨmnat mɨn u
itəm nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otɨləs-ipər
io.
15 Natɨmnat mɨn rafin rəha Tata Uhgɨn, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə,
Narmɨn u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nɨpətɨn kəm itəmat."

Otəsuwəhən okotəplan mɨn Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisɨg un, təsuwəhən,
kən onəpanotəplan mɨn io."§
17 Kən netəmim mɨn neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat mɨn məmə, "?Nəghatən
u, nɨpətɨn naka? In tatən kəm itat məmə, 'Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisɨg,
otəsuwəhən, nəpanotəplan mɨn io.' Kən in tən məmə, 'Məto-inu io iakatuwɨn o Tata
Uhgɨn.'
18 ?Nəghatən u, 'otəsuwəhən' nɨpətɨn naka? Kitat kotəruru nəghatən mɨn əh in tatən."
19 Kən Iesu tɨnɨtun rəkɨs məmə ilat kotolkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in
tən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? Io emən məmə, 'Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io.
Məto uarisɨg, təsuwəhən onəpanotəplan mɨn io.' ?Kən roiu nakotətapəh otəmat mɨn o
nɨpətɨ nəghatən u?
20 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nɨkitəmat otahmə, itəmat
onəkotasək pɨk,* məto nətueintən, nɨkin otagien. Itəmat onəkotəto tərat pɨk agɨn, məto
nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†
21 Nian okəmə tɨnuəhkɨr məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərat, məto-inun tɨnol
nian rəhan məmə otəto nahməən e nɨpətɨn. Məto uarisɨg, okəmə nətɨn tɨnaiir rəkɨs, kən
in nɨkin təsəht mɨnən nahməən əh. In nɨkin tətagien pɨk məto-inu nətɨn tɨnaiir-pa e
nətueintən.
22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto uarisɨg, kənu io ekəplan mɨn
itəmat. Kənu nɨkitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol mɨnən itəmat nɨkitəmat
tahmə mɨn.

---

§ **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39 † **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18 * **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20

23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in mɨnən nat kit ron io. Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm
itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgɨn e nərgək, kən in otos-ipɨnə
kəm itəmat.‡
24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e
nərgək, kən onəkotos, məmə nɨkitəmat otagien otagien mərioah."§

Iesu tɨnol win rəkɨs e natɨmnat mɨn rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwɨn matən məmə, "Io ematuəh nimaa nəghatən e natɨmnat
mɨn u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikɨn tatuwa, itəm io ekəsuəh mɨnən nimaa
nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotɨtun
wɨr in.
26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natɨmnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən
məmə io ekuwɨn e nərgɨtəmat measiə-in natɨmnat ron†
27 məto-inu Tata Uhgɨn, in əmun tolkeike pɨk itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat
nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emɨsɨ-pən lan.
28 Io emɨsɨ-pən o Tata Uhgɨn, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet
mɨn e nətueintən u, mɨtəlɨg-pən mɨn o Tata Uhgɨn."
29 Kən netəmim rəhan mɨn koatən məmə, "!In un! !Roiu əh ik nəsuəh mɨnən nimaa
nəghatən! Ik nakatən ətuatɨp əm kəm itɨmat.
30 Roiu əh enotɨtun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik
nəkɨtun nuhalpɨnən nəghatən mɨn rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itɨmat
ekotɨtun məmə ik nəmɨsɨ-pən o Uhgɨn."
31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "?Nɨpahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlɨg-in-tu, nian əh-ikɨn tatuwa, nɨpahrienən məmə nian əh tɨniet-arəpa
rəkɨs, itəm netəmim okotɨtəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwɨn imatəmat mɨn ikɨn,
motapəs io, io pɨsɨn əm.§ Məto okol io esan pɨsɨn əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata
tətatɨg itɨmlau min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkɨs natɨmnat mɨn u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəlɨgən
oteiuaiu məto-inu nəkotatɨg lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto
sotəgɨnən, motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkɨs e nəsanənən rəha
nətueintən."*

17

Iesu təməfak atɨp ron

1 Nian Iesu təməghat rəkɨs, kən mətag-pər ilɨs e neai, kən matəfak matən məmə,
"Tata, rəhak nian tɨnuwa rəkɨs. Io iakolkeike məmə ik onakɨləs-ipər nərgɨ Nətɨm, məmə
in mɨn otəpanɨləs-ipər nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəmərə e netəmim
rafin,† kən mɨtun mɨn nos-ipənən nəmegəhən lilɨn kəm ilat mɨn u, itəm ik nəmos-ipən ilat
mɨn kəm in.‡
3 Kən nəmegəhən lilɨn u, nɨpətɨn u məmə netəmim okotɨtun ik, itəm ik əm un ik Uhgɨn
pahrien,§ kən motɨtun mɨn Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*

---

‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotɨtun nuwɨnən o Uhgɨn e nəfakən, tahmen əm e nɨsualkələh koatuwɨn o rəhalat tata mɨn itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgɨn otəplan kitat məmə kotətuatɨp e nɨganəmtɨn (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotɨtun nuwɨnən measiə-in natɨmnat o Uhgɨn. ‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8

4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa
kəm io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətatig kilau min ik.Ləs-ipər
io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e
nian nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan min

6 "Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp
nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min netəmim, məto roiu ik
nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham
nəghatən,
7 kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-
pən əm ron ik.
8 Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io
emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nikilat. Kən ilat motitun məmə nipahrienən agin
məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-ipa io.
9 "Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min
u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min.
10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.† Kən
netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm
min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlim netəm
min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig
kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm
əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm
təmə̈lue, inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən
rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən.
13 "Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, məmə
ilat min, nikilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nikik tətagien.
14 Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha
nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha
nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike məmə
ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakipal wir*
olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə netəmim rəha
nətueintən.
17 Rəham nəghatən in nipahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in otol wək e
nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.‡
18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-iarəp min
ilat, kotuwin e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,† məmə ekasitu
e netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.‡

---

† **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18 † **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** "Ematipal wir," nipətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakipal wir," nipətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 “Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm min u itəm okəpanotahatətə
lak e nəghatən rəha netəm min u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm məmə inun
kilau kitiəh əm, kən iakətatig-pinə lam, kən ik nəkətatig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa
kitiəh əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa
io.§
22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat,
məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh.†
23 Iakətatig e nikilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiəh
əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun
məmə ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim‡ tahmen əm məmə inu,
ik nəmolkeike mihin io.
24 “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike məmə
ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwin ikin,§ məmə ilat okotəplan nepətən
əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik
nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh.†
25 “Tata, ik nakətuatip agin.‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,§ məto io
ekitun ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun məmə ik nəmahl-ipa io.
26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu io, oiakatəkəike matol əp ik
nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wir nikilat,† kən məmə io atip oiakətatig e nikilat.
Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin
io.”‡

18

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;
Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e
noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan
netəmim min kəmotuwin e niki nig min əh.
2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min, in tinitun
rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min
ikin.*
3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha
Uhgin kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha
netəm Rom, mit ilat motuwin e niki nig olif əh. Ilat koatəmik noanisiə, ne lait min, ne
natimnat rəha nəluaginən.†
4 Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmaliwək
muwin olat, kən mətapəh olat məmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

---

§ **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3 * **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nipətin kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgin otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgin in tatolkeike Iesu. ‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5 * **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16

5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu.” Kən in tən-ipən
kəm ilat məmə, “Io u inu.”‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨlat,
in tatətul ilat min.)
6 Kən nian Iesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motɨtəlɨg, moteiuaiu
motorin ilat e nɨsɨp.*
7 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat
kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu.”
8 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’† ‡ Okəmə
itəmat nakoategəs-in io, kən təwɨr məmə nakotapəs netəmim mɨn u, koatuwɨn latuənu.”
9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tɨnəmən rəkɨs in otol nɨpahrienən.
Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm mɨn u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol
esaiiroauinən kit.”§
10 Saimon Pita təmatɨləs rəhan kit nisa rəha nəluagɨnən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp
rəhan nisa, məte rəkɨs matelgɨ slef kit rəha pris asol agɨn, matəlgɨn matɨp. Nərgɨ suah un,
Malkas.
11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike
mɨtun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgɨn in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike
mətəlɨg-in əm, mol.”†

Ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn tətul aupən e nɨganəmtɨ Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael mɨn rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael mɨn rəha netəm
Isrel, kəmotaskəlɨm Iesu, kən motəlis ətain nelmɨn.
13 Kən kəmotaupən motɨləs in motuwɨn tətul e nɨganəmtɨ Anas. Anas un, in etəmaa
Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agɨn e nup əh.‡
14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwɨr pɨk
məmə etəmim kitiəh əm otɨmɨs o netəmim, taprəkɨs-in məmə netəmim rafin okotɨmɨs.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit mɨn rəha Iesu, ilau kəmiauarisɨg-in Iesu. Etəmim u
kit mɨn rəha Iesu, pris asol agɨn in tɨtun wɨr. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh
imə e iat rəha nimə rəha pris asol agɨn un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mɨn u rəha Iesu, itəm pris asol agɨn
tɨtun wɨr, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit
Pita mian imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron məmə, “?Ei, ik
mɨn un etəmim rəha suah əh?”
Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

---

‡ **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Oesənɨm-pənən e panɨkɨn u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənɨm e panɨkɨn” in nimaa nəghatən, nɨpətɨn u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgɨn otol nalpɨnən kəm in o nolən rat mɨn rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agɨn mɨn kotətul mətoarus nian ilat okoatɨmɨs. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəlɨgən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agɨn, okəike katɨləs-ipər nɨtain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agɨn, kənu e nup 15 AD, kəmotɨləs-iəhau in e rəhan wək, kən motɨləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəlɨgən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agɨn. § **18:14:** Jon 11:49-51

18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol agin, ne mopael min, ilat kəmotasiepən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*
20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.
21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən."
22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?"
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?"
24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, "?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?" Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəlgin aupən, in təmən məmə, "?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?"
27 Məto Pita təmə, "Kəpə. Sənəmə io."
Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwin e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmə okotuwin imə, kən ilat koatən məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, "?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?"
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah u in təsətgəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik."
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, "Təwir məmə itəmat onəkotiləs in motuwin, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat."

---

* **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55

Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in məmə kɨtun nohamnuən etəmim.”
32 Iesu təmatən aupən məmə in otɨmɨs nəhlan,§ kən natɨmnat mɨn u kəmol məmə nəghatən mɨn u rəhan okotuwa motol nɨpahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwɨn mɨn imə, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in nɨganəmtɨn, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik atɨp əm nakatətapəh nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipɨnə io kəm ik?”
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, “?Təhrol? ?Ik nɨkim təht mə io etəm Isrel kit? Netəmim imam ikɨn əm ne pris asol mɨn rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”
36 Kən Iesu təmə, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə io kig kit tahmen e kig mɨn rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim mɨn okotəmou, motoh netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotos-ipən io e nelmɨ netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u.”†
37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, “?Məto nɨpahrienən məmə ik kig kit?”
Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nɨpahrienən.‡ Kən etəmim itəm nɨkin tagien məmə otətəu-pən nɨpahrienən, kən in tatətəlɨg-in rəhak nəghatən.”§
38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nɨpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mɨmɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmiet mɨn muwɨn mehm netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.*
39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatɨkɨs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mɨkɨs kig rəha netəm Isrel?”
40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itɨmat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in təmatəluagɨn matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn, kən ilat kəmotalis-alis.*
2 Kən kəmotəmɨk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwɨn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəguɨ-naris lan, tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol mɨləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itɨmat ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nɨkapɨn.
4 Kən Pailat tiet mɨn muwɨn ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mɨn suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esehmən nolən rat lan ne.”
5 Kən Iesu təmiet mɨn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwɨn e kot əfəməh tol nəguɨ-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

---

§ **18:32:** Iesu təmən məmə in otɨmɨs e nɨg kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nɨg kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47 * **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5

6 Məto nian pris asol mɨn ne mopael mɨn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgɨn kəmotəplan,
ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, "!Okəht-ipən e nɨg kəməluau! !Okəht-ipən e nɨg
kəməluau!"†
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəla, itəmat pɨsɨn əm, otɨləs motuwɨn, motəht-
ipən in e nɨg kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan."
7 Məto ilat kotəmə, "Rəhatɨmat kit əh-ikɨn lou tatən məmə in otəkəike mɨmɨs, məto-inu
in tatən məmə in Nətɨ Uhgɨn."‡
8 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgɨn pɨk təhmɨn mɨn.
9 Kən in təmatɨg muwɨn mɨn imə, mətapəh o Iesu məmə, "?Ik etəm hiə?"§
Məto Iesu təsuhalpɨnən rəhan nəghatən.
10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, "?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsɨtunən
məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos mɨn nəsanənən məmə okəht-
ipən ik e nɨg kəməluau?"
11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə Uhgɨn təməsolən nat u, okol ik onəsos agɨn-
əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipɨnə
io e nelməm, in tərat maprəkɨs-in rəham."†
12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otɨkɨs Iesu. Məto netəm-iasol mɨn
rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, "Okəmə nakɨkɨs suah u mahl-iarəp, kən
ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tɨkɨmɨr rəha Sisa."
13 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa mɨn ihluə. Kən in təmuwɨn e
ikɨn kit, nərgɨn un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər
jea rəha nakilən.
14 Tɨnuəkɨr mɨtgar tətul e tina, e nian ətuatɨp rəha nol əpen-əpenəən o nolən lafet rəha
Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, "!Ei netəm mɨn əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in
kig rəhatəmat!"§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, "!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nɨg
kəməluau!"
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig
rəhatəmat e nɨg kəməluau?" Məto pris asol mɨn kotəmə, "!Sisa əm un, in rəhatɨmat kig!"
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨlat, məmə mopael mɨn rəha Rom
okotuwɨn motəht-ipən e nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmotətu-pər Iesu e nɨg kəməluau (Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn.
17 In tatɨləs nɨg kəməluau rəhan,* matiet matuwɨn ikɨn kit mɨn, nərgɨn un, Kolkota e
nəghatən rəha netəm Isrel. Nɨpətɨn u, "Louipɨl-uipɨl." 18 Kən ikɨn əh, kəmotəht-ipən Iesu
e nɨg kəməluau. Kən kəmotatɨg motəht-ipən mɨn etəmim kəiu, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e
nɨkalɨn mol, kən Iesu in tatəkul ilugɨn elau.
19 Kən Pailat təmən kəte rəkɨs nəghatən kit, kɨləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nɨg
kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETəM NASARET, KIG RəHA NETəM ISREL.†

---

† **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nɨtunən məmə okəmə naka Iesu in uhgɨn əkəku kit, o okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pɨsɨn kit kən etəm pɨsɨn kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tɨnuhalpɨn rəkɨs rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nɨpahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ **19:13:** Kapata in ikɨn kit kəmələɨn kəpiel itəm tepin-epin mɨn ikɨn, kol tahmen əm e sɨmen itəm kəməhləkɨn. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27 † **19:19:** Jon 19:14,21

20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikɨn əh kəmotəht-ipən Iesu
ikɨn, in iuəhkɨr əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkɨs e nəghatən rəha netəm Isrel, ne
nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.
21 Kən pris asol mɨn rəha netəm Isrel, kəmotuwɨn motən-ipən kəm Pailat məmə,
"Onəkəsəteən məmə, 'Kig rəha netəm Isrel.' Təwɨr mə onakəte ilə məmə, 'Suah u in tatən
məmə in kig rəha netəm Isrel.' "§
22 Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, eməte."

Mopael mɨn kəmotoor natɨmnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael mɨn kəmotəht-ipən rəkɨs Iesu e nɨg kəməluau, kən motəmɨk rəhan
natɨmnat, kən kəmotoor ilat nəmtɨn kuwɨt, məto-inun mopael mɨn ilat kuwɨt. Məto kot
əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol nɨməhan, in təmɨsɨlpɨn-ɨlpɨnən nɨməhan lan, in təmol
apiəpiə əm nɨməhan əh.
24 Kən mopael mɨn u kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, "Ei, təsəwɨrən məmə okotearəsin
nat u. Təwɨr məmə okotatɨpin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in tɨtol rəhan u kot."
Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən, u təmən
məmə,
"Ilat kəmotəmki-rəkɨs rəhak natɨmnat. Ilat kəmotoor elat mɨn.
Kən ilat kəmotatɨpin tais məmə otəgətun məmə pah otos natɨmnat mɨn əh."*
Kən tol nəhlan, mopael mɨn kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkɨr əm o nɨg kəməluau rəha Iesu, nɨpɨtan kuwɨt kəmoatətul əh-ikɨn. Mama
rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit mɨn, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit mɨn
Meri pətan Maktala.‡
26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pɨk§ katuətul e
nɨkalɨn, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, "!Pətan, nətɨm un!"
27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "Ik rəham u mama." Kən tətuoun e nian əh, suah u
təmit pətan un mian iman ikɨn, kən in təmatehm wɨr in, tahmen e rəhan mama ətuatɨp.

Iesu tɨnɨmɨs (Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

28 Kən uarisɨg lan, Iesu təmɨtun məmə wək mɨn itəm in təmuwa məmə otol, tɨnol
namnun rəkɨs.* Kən o nolən nəghatən mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən
lan, in təmən məmə, "Enoaoa."†
29 Kən pesɨn əkəku kit əh-ikɨn tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagɨn. Kən ilat
kəmotɨləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən
e nelmɨ nɨg katən mə hisop, kən motɨləs-ipər tuwɨn iuəhkɨr o nohlɨ Iesu, məmə otɨrɨm.
30 Kən nian in təmənɨm wain u məsɨn, kən məmə, "!Natɨmnat rafin tɨnol namnun!"‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mɨmɨs.

Suah kit təmaru nɨkalɨ Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawɨgin un, nian rəha Sapat. (Kən
Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə
nɨpətɨ suah miləhal əh okətəhaləkul e nɨg kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat
əh, ilat kəmotuwɨn motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan mɨn netəmim, kotuwɨn,
motətgəhl nelkɨləhal, pəs iləhal kəhalɨmɨs uəhai əm. Kənu ilat kotɨləs-irəkɨs nɨpətɨləhal.

---

‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14 * **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atɨp əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pɨk" (Jon 13:23). * **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatɨp e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

32 Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən
ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat
kəsotətgəhlən nelkin.
34 Kən mopael kit təmaru əm nikalin e rəhan niro,* kən roiu agin-əh, nita ne nəhau
kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nipətin.†
35 (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təmehm natimnat min u e niganəmtin. Kən nəghatən
min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə
itəmat min onəkotitun motahatətə lan.)
36 Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol
nipahrienən lan,§ u tatən məmə, "Okol nikilikilin kit təsitəgitən."*
37 Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Ilat okotəplan suah u itəm
kəmotaru."†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etəmim
kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡
In təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu.
Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin miləs-irəkis.
39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,§ in təmuwin ilau Josep. In
tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e
tate kilo.
40 Kən ilau kəmialəs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u linen.
Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel
kotalpin mihin nipəti etəmim, moatitənim.
41 Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən e ikin əh,
nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit
ikin.
42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha
netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in
iuəhkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwin e nipəg
kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nipəg kəpiel lan, in kəmahwin
rəkis.
2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne etəmim u kit min rəha Iesu, u
Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə əpəh
e nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nipətin."
3 Kən Pita ne etəmim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nipəg əh.
4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in Pita, maupən
muwin əpəh nipəg u ikin.

---

* **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgin. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nikilkili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nikilkili Iesu kit, təməsitəgitən. Sam 34:20. † **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nɨməhan wɨr u linen
tatəməhl, məto in təməsuwɨnən imə. 6 Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa mɨn, kən megupən
uəhai əm imə e nɨpəg kəpiel u, kən təməplan nɨməhan u koatəməhl,
7 kən məplan mɨn nɨməhan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nɨməhan u, in
təsəməhl-pənən ilat nɨməhan mɨn un neen, məto in kəmaiu-aiu wɨr kələhəu pɨsɨn.
8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mɨn təmuwɨn imə e nɨpəg kəpiel, kən in
təməplan natɨmnat mɨn u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tɨnəmegəh mɨn.
9 (Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mɨn e nɨmɨsən, məto ilat
kəsotɨtun wɨrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlɨg mətian iməlau ikɨn,
11 məto Meri in tatətul iuəhkɨr e nɨpəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən
məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nɨpəg.
12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natɨmnat rəhalau in təruən təruən. Ilau
katuəpələh u ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu ikɨn. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən
kitiəh e nəme nelkɨn.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, "Pətan. ?Ik natasək o naka?" Kən in təmən-ipən kəm
ilau məmə, "Ilat kəmotɨləs-irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-
pən hiə."
14 Nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikɨn-un,
məto in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?"
Məto pətan u, nɨkin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatɨtasɨlin nahwɨnuən, kən in
təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmɨləs-irəkɨs nɨpətɨn, kən mələhəu-pən
əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwɨn mɨləs."
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Meri." Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən məmə,
"!Raponi!" (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nɨpətɨn təmə, "Rəhak Iəgətun.")
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saskəlɨmən io, məto-inu io esuwɨnən əh əpəh ilɨs o
rəhak Tata. Məto ik, uwɨn, mehm piak mɨn kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatɨtəlɨg-pən
ilɨs o rəhak Tata, kən in mɨn rəhatəmat Tata. In Uhgɨn rəhak, kən in Uhgɨn mɨn rəhatəmat."
18 Kən Meri Maktala təmuwɨn məplan netəmim mɨn rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat
məmə, "!Suah mɨn əpə! !Io eməplan Iərəmərə!" Kən in təmən-iarəp nəghatən mɨn itəm
Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim mɨn rəha Iesu kəmotargəfɨmɨn ilat mɨn əpəh e nimə kit,
kən motahtosɨg e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.
Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugɨn elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̈linuən
tətatɨg otəmat."‡
20 Kən in təmurapɨk nelmɨn kən mol-pən nɨkalɨn kəm ilat, kən nɨkilat təmagien pɨk
məto-inu kɨnotəplan Iərəmərə.§
21 Kən Iesu tən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.* Tol mə rəhak
Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiəh əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwɨn e nətueintən."‡
22 Kən nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmə, "Itəmat, otos
Narmɨn Rəha Uhgɨn.§

† **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28 ‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33
§ **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:**
Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2

23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn mɨn in otafəl rəkɨs nolən rat
rəhan. Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn otəsaluinən
kən məsafəl rəkɨsən."*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Tomas, u kətaun-in məmə, Mil Mil, in təmɨkə
e nian Iesu təmiet-arəpa olat.
25 Kən in mɨn neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "!Ei, emotəplan rəhatat Iərəmərə!"
Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekəplan nəme nil e nelmɨn mil, kənu
ekek e noanelmɨk, kənu mea-pən e nəme nɨro e nɨkalɨn, kənu panahatətə lan. Məto okəmə
esəplanən, okol esahatətəən lan."†
26 Kən tɨnos wik kitiəh rəkɨs, netəmim mɨn rəha Iesu koatəpələh mɨn əpəh imə, e nimə
kitiəh əm, kən motahtosɨg e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikɨn ilat min. Nat əpnapɨn
kəmol lok e toa, məto Iesu tatɨg muwa mɨn mətul ilugɨn elat mən-ipən məmə, "Pəs
nəmə̈linuən tətatɨg otəmat."‡
27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, "Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən
məg-ətuatɨp-in nelməm kən mea-pən e nəme nɨro u e nɨkalɨk. Səmɨk mətmətɨgən rəham
nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak."§
28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Ik rəhak Iərəmərə, kən ik rəhak Uhgɨn."*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io.† Məto
netəm mɨn un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwɨrən pahrien, nɨkilat
tagien pahrien."‡

Naoa u, kəmətə məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətin mɨn tepət e nɨganəmtɨ rəhan netəmim, itəm kəsətə rəkɨsən e naoa
u.§
31 Məto kəmətə nəghatən mɨn u məmə itəmat onəkotahatətə* məmə Iesu in Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, inu Nətɨ Uhgɨn. Kəmətə nəhlan, məmə itəmat onəkotos
nəmegəhən e nərgɨn, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmol əp mɨn in o rəhan mɨn netəmim,* əpəh e nɨmə̈kləkɨl
e nɨkalɨ lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim mɨn u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh: Saimon Pita, ne Tomas u
kətaun-in məmə Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nətɨ Sepeti
mil,‡ ne etəmim mil kəiu mɨn rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, "Io enatuwɨn ekatɨpin net."
Kən ilat kotəmə, "Itəla, pəs kitat rafin kotuwɨn." Kən ilat rafin kəmotatite, motuwɨn
e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natɨmnat o wək. Kən ilat kəmotuwɨn, motatɨpin net,
motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tɨnatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mɨn netəmim, ilat kotəruru
məmə Iesu.*
5 In tətapəh olat məmə, "!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?"
Kən ilat kotəmə, "Kəpə, nəm tɨkə."

---

* **20:23:** Mat 16:19; 18:18 † **20:25:** Mak 16:11 ‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40 * **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15 ‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə Lek Taepirias, in nərgɨ Lek Kalili kit mɨn. ‡ **21:2:** Nətɨ Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təmətə naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14

6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatɨpin-pən-tu net e matɨp ikɨn e nɨkalɨ pot
u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatɨpin-iarəp net, əmun, mɨnotəruru niuw-
pərən, məto-inu net tɨnər mɨnər mɨnərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pɨk, in tən-ipən kəm Pita məmə, “!Ei! !Iərəmərə ətuatɨp
əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətɨpən itəhəi, meai muwɨn
ipar.
8 Kən netəmim mɨn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon
təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkɨr əm məsɨn o nɨmək̚ləkɨl, tahmen əm hanrɨt mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwɨn ipar, motəplan nɨgəm əkəku kit əh-ikɨn, nəmtahlɨn tatuəp əh,
kən nəm neen əh-ikɨn, katuwan e nɨgəm, ne pɨret əh-ikɨn. 10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat
məmə, “Otəmɨk nəm mɨn un neen itəm nəmotos motuwa.”
11 Kən Saimon Pita təmuwɨn mɨn e pot, kən mewkəkan net muwɨn əpəh ipar. Net
u tərioah e nəm asol mɨn, ilat rafin wan-hanrɨt-fifti-tri. Kən nat əpnapɨn məmə net u
təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən.
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nɨkin təsəhtən
məmə otətapəh ron məmə, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kɨnotɨtun əsas məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos pɨret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən mɨn nəm.
14 Kən inu, nian tatol kɨsɨl lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan mɨn netəmim uarisɨg e nian
in təmɨmɨs, kən məmegəh mɨn.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kɨnotagwən rəkɨs, Iesu təmətapəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?
Ik nakolkeike io taprəkɨs-in netəm mɨn un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə,
ik nəkɨtun məmə io ekolkeike pɨk ik.”§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip mɨn.”
16 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”
In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəmərə, ik nəkɨtun məmə iakolkeike ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wɨr rəhak sipsip mɨn.”*
17 Kən mətau kɨsɨl lan, Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik
nakolkeike io?”†
Kən Pita, nɨkin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau kɨsɨl, məmə, “? Ik
nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, ik nəkɨtun natɨmnat rafin.‡ Ik
nəkɨtun məmə io ekolkeike ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip mɨn.
18 “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin
atɨp rəham kətəut, kən mətaliwək matuwɨn ikɨn mɨn rafin itəm nakolkeike məmə
nakuwɨn ikɨn. Məto nian ik onakaguɨhl, onakəg-ətuatɨp-in nelməm, kən etəm pɨsɨn kit
otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikɨn ik nəsolkeikeən məmə nakuwɨn ikɨn.”
19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkɨs əm, nolən itəm Pita otɨmɨs, kən rəhan
nɨmɨsən,§ in otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisɨg-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pɨk

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pɨk, tatuarisɨg-in ilau.
Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha
Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmɨ
rəham tɨkɨmɨr mɨn?”‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, “?Iərəmərə, məto tahro e suah əh?”

---

† **21:6:** Luk 5:4-7 ‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30 § **21:19:** Katən məmə e nup tate mɨn tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nɨg kəməluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25

22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Okəmə io ekolkeike məmə in otatəmegəh muwɨn
mətoarus nian iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisɨg-in io.”§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikɨn katən tɨtəlau-ɨtəlau e piatat
mɨn məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsɨmɨsən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah
u otəsɨmɨsən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike məmə in otatəmegəh, mətoarus-
pən iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka?”
24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u,* kən
in məte rəkɨs nəghatən mɨn u. Kən itɨmat ekotɨtun məmə nəghatən mɨn u tatən, in
nɨpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natɨmnat tepət mɨn əpəh ikɨn itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim kəpoatəte
rəkɨs natɨmnat mɨn u ilat rafin e naoa mɨn, io, nɨkik təht məmə rum otɨkə e nətueintən
rafin o nəlɨnən naoa mɨn u.

§ **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itɨmat,” məto in tatən əm in pɨsɨn əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgin təmiləs matuwin e Nego e Neai. Məto aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgin təmətasitu lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgin in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan."

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə, "? Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?"
7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian min rəha natimnat min əh, Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32

8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən
itəmat onokotəkəike motuwin motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min
əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən."
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər matuwin e
neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e
natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul ilugin elat,
11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, "!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagpər
nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwin e neai, in
otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwin."

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən
Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm
koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas,
kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.
14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat
koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu
kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul
matəghat kəm ilat məmə,
16 "Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa mol
nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəghatən kəm Kig
Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwin kaskəlim
Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nipahrienən lan.
17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat."
18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən
əh, təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.
19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e nəghatən ikin
məmə, "Akeltama," nipətin u məmə Nəptən e Nita.)
20 Kən Pita təmən məmə, "E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə,
'Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.'
"Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,
'Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.'
21-22 "Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin
nəmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu
məmə in Iərəmərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian
min u itəm Iərəmərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon
təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin
təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər muwin e Nego e Neai."
23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in
məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.
24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, "Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu
etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis
25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e suatip itəm
tərat, iman ətuatip ikin."

1:8: Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53 † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun
məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in
aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm
koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh.
2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nimətag asol kit tatelel
nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nipəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin.
3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh,
kəmotiwig motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.
4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən
nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.
5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgin. Ilat kəmotisi-
pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem.
6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik
məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən.
7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, "!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp?
8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?
9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia,
ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm
Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia
e nikalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen
netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin
kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat."
12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, "!Ei!
?Naka u tol nulan?"
13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, "Nat koatapis əpəh."

Pita təməghat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim
məmə, "Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig
Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.
15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm
əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†
16 "Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat
nakoatəplan. In təmən məmə,
17 'Uhgin təmən məmə, "E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim
rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-
iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgin
otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat
okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin min.
18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm rəhak, kən
ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-
ipən kəm ilat.
19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e nimaptən.
Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.

---

* **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6 † **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin.

20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol agin rəha Iərəmərə otuwa.
21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat." '
22 "Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən rəha Uhgin, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa.
23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.
24 "Məto Uhgin təmikis Iesu e nahmməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən.
25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, 'Nian rafin ekitun məmə Iərəmərə tətatig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik təmə̈linu məto-inu ekitun məmə Uhgin otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nikik tətagien pik nian ekətatig kilau min ik.' In əh nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu aupən.
29 "Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. Iaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nipahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgin otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən nipətin okol təsəmnəmitən.
32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat!
33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə, "Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəmərə elat." '
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgin təmol məmə in Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə, "Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,

---

2:21: Joel 2:28-32 **2:28:** Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sam 16:10 **2:33:** Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31

39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat min, ne namipitəmat
min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəmərə Uhgin rəhatat
tətaun-in ilat."
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat
məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm
itəmat min ilat."
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nipahrienən lan, kən kəmol
baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat
u koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm
aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian rafin nikilat tiəkis məmə
okotəkəike moatol nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgin.
Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh moatawte-in rəhalat
nautə min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən
masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§ Kən kəmotuwin e nimə pisin
pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min
e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən
nian rafin Iərəmərə Uhgin tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat netəm koatahatətə e
Iesu.

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək mətian e Nimə
Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə
e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim
itəm koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə okios-ipən
məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, "Ətag-pa mehm itimlau."
5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit olau.
6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka itəm io iatos,
ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!"
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agin nelkin
mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwin e Nimə Rəha
Uhgin, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin e nafiluə
rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

2:39: Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4 ‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin. **2:47:** Wək 6:7; 11:21 **3:4:** Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in.
14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgin, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

17 "Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.
18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nipətin.

19 "Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə Iərəmərə Uhgin otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgin təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-iarəp.

22 "Kən Moses təmən-iarəp məmə, 'Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.'
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.

25 "Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgin təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə, 'Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.'
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat."

---

* **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 **3:17:** Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18 **3:26:** Wək 13:46

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael
min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən
məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgin otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl
əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nipahrienən lan.
Kən netəmim rafin itəm kəmotən nipahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne iəgətun min
rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim
neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, "?Nəmios hiə
nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?"
8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərat təmos hiə nəwirən, o
emuahrol nulan mioal-wir nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah
u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo,
etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin
təmol təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə, 'Kəpiel u itəm itəmat netəm
rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərat motərakin, məto roiu in tinuwa kəpiel keike itəm
nimə tatətul-pər lan.'
12 Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgin təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netəmim,
məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim."
13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsuəginən ilat,
nat əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat
pahrien Iesu kəmotaliwək moatan.
14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tinəwir rəkis
tatətul iləhal min ilau.
15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat əm kotəghat
pitən.
16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "?Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u
Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-
iamninən.
17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu kəm
netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto."

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə
okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim lan.
19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti
Uhgin məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin.

---

* **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22 **4:12:** Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm
emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau."
21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən kit kəm
ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau.
Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə
netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin
koatənwiwi Uhgin o nat pispis itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu
22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet
uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin
nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau.
24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh motəfak-pən kəm Uhgin
motən məmə, "Iərəmərə Uhgin, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin
elat.
25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit, u in rəham
iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə,
'?Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən
miet, otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in təmən'
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa minet-arəp,
məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihluə
min, ilat rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə
okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip itəm nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən rəkis e
nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itimat, ol
itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis min ne
nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip."
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah mətatig elat, kən kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiəh. Kit təməsaumisən
məhluaig-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin kən moatən-iarəp məmə
Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgin, in tətasitu elat rafin
itəm koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen kəmotosalim-in
rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol min,
35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras,
aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nipətin təmə, "etəm
tətasitu matiləs-ipər nətəligən."

4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6 **4:26:** Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19 **4:32:** Wək 2:44

37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit niməptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim anion məni məsin rəha niməptən məmə rəham.
4 ?Aupən nimməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!"
5 Nian Ananaeas təmətо nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs motiet motuwin kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?" Kən in tən məmə, "Əwəh. Məni rafin un."
9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? ! Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik."
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mimis namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e nikali rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha niməfak ne netəm əpnapin kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiəh əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim kəmoatisiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən nipahrienən e Iesu kəmotəgin nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nipahrienən e Iesu, nəman ne nipitan, kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip məmə nian Pita otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpis in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min iuəhkir o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat tətatig elat motuwa, kən aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kinoatapəs ilat minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus.

5:2: Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2 **5:12:** Wək 2:43; 14:3

19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet.
20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgin motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.”
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol min rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol min kotikə. Kən kotitəligpa e kaonsel motən məmə,
23 “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətahtosig, lok tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.”
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə nat naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “! Ei, nəman! ! Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun netəmim!”
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwin motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnapin okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh.”
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itimat ekotəkəike motol nəwia Uhgin, sənəmə nəwia netəmim əm.
30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgin u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin matəpələh e nikalin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh. Uhgin təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgin tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat nemə̈ha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiiən. Kən təmətapəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwin ihluə pitən.
35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotahro netəm min u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə.

5:19: Wək 12:7-10 * **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. **5:28:** Mat 27:25
5:29: Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 **5:36:** Wək 21:38

37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm
Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min,
kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-
in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.
39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat.
Okotəplan əm məmə kitat Uhgin koatəmou." Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan
nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopael min
okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e
nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien, məto-inu Uhgin təmisiai-in ilat
kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike
katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər minatepət. Neen rəhalat
kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm Isrel
əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali iəfak min u netəm Isrel,
moatən məmə nian koatoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm
wirən nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa-tu. Kən
kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən
ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor məni ne nagwənən kəm
nəutahlimis min.
3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatisiai-in ilat, kən
kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən
nat u kəm ilat məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha
Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp
Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgin ne Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig
lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne
Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-
pən nəfakən rəha netəm Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən nelmilat elat
motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm netəmim, kən netəm rəha
Iesu u Jerusalem tinatepət-natepət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin, təmol nəmtətin tepət
ne nat pispis min e niganəmti netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat,* kəmotəghat
ilat Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən
netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa

---

5:40: Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1:** Wək 4:35 **6:7:** Wək 2:41; 16:5 * **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat.

kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuatip.

10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.

11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgin."

12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs motuwin məmə otətul e niganəmti kaonsel.

13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən netəm min un kotən məmə, "Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin, kən matən rat Lou rəha Moses.

14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin."

15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, "?Tahro, nəghatən min əh nipahrienən?"

2 Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgin u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh Haran.

3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin, muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.'

4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u kən rəhan tata təmimis, kən Uhgin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu.

5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nitən əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnapin e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətin kit.

6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit, noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəmim e nəptən pisin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit.

7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.'

8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat."

Stipen təməghat-in tipilat min

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgin e nian rafin,

---

6:10: Luk 21:15 **7:3:** Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31—12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12 * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4 **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23

10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən
Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol
in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.
11 "Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis
natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.
12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuwin, kən
inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.
13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat
kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təmato namnusən rəha Josep ne pian
min.
14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa
motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.
15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis
ikin.
16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm Epraham
tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor."

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgin
otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm
kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.
18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.
19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit
məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.
20 "Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin. Rəhan
mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.
21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.
22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təmepət, in təsanən e
nəghatən ne nolən nat.
23 "Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag natiman min, netəm Isrel,
24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə otasitu e in kit əmun
mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə
Uhgin təmahl-ipən in məmə otuwin məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat
kotəruru.
26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwin məghat
kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm
ilau məmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau min?'
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in
məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?
28 !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh
nəniəp!'
29 Nian Moses təmato nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwin əpəh Mitian
mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs
nətilau kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətan iuəhkir o nitot asol
əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp
e nig əkəku kit.

7:10: Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10 **7:24:** Eks 2:11-15 **7:28:** Eks 2:14 **7:29:** Eks 2:21-22; 18:3-4

31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwin iuəhkir məmə otəplan
wir, kən məto Iərəmərə Uhgin təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.' Kən Moses
təməgin minətasiəp minatəgin nətag-pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-
inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən
minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig
muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh əm Moses itəm ilat kəmotapəs
nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə
kən matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-ipən suah əh Moses məmə
otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm
tatuəp e nig əkəku kit.
36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət, təmol
əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e
ikin taruən-aruən ikin.
37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, 'Uhgin otiləs-ipər ien
kit min etəmat tahmen lak.'
38 "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh ilat min, kən nagelo təməghat
kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgin təmos-ipən nəghatən keike
min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.
39 "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs
nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, 'Ol narmi nat kit məmə in otuwa uhgin rəhatat.
?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmə in tinahruwin?'
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgin rəhalat, kən
kəmotol sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi
nəti kau itəm ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə okotəfak
kəm mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən
rəha Uhgin itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgin. Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?
Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə
nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u Molek, ne narmi məhau rəha
uhgin eiuə u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp
itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, "Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin
aupən, ilat kəmotos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm tatəgətun məmə Uhgin
tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgin u
təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə
okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwin e nitən u
Uhgin təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-
pa e nian rəha Tefit təmol kig lan.
46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgin otegəhan in pəs tol
nimə kit itəm Uhgin otətatig ikin.

7:34: Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14 **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 **7:37:** Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:43:** Amos 5:25-27 **7:45:** Jos 3:14-17 **7:46:** 2 Saml 7:1-16

47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən
rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən məmə,
49 'Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.' "

Stipen təməhai netəm-iasol
rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "! Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgin. ! Itəmat nəkotahmen e tipitat min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ?Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min kəmotos motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou əh."

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.
56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən."
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwin kea-pən ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, "Iərəmərə Iesu, os narmək."
60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, "Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak." Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwin kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron.

7:47: 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10 **7:52:** Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1 **7:56:** Kol 3:1 **7:60:** Luk 23:34

3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin e nimə min matewkəkan-
iarəp nəman ne nipitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp nəghatən
rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat
rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet,
kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nipətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən,
kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha
iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin.
In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron
kən moatən məmə, "Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis."
11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in
tatol.
12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha
nərəmərəən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nipahrienən lan, kən
kəmol baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in
tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in
tatəplan Filip tatol.
14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatətə e
nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin
otərioah mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu, məto Narmin Rəha Uhgin
təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.
17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin
təmərioah mətatig elat.
18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha
netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-
arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ios-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-
pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin."
20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-
inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm
netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti
Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm Iərəmərə, məta in tafəl rəkis
rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən
rat əh təməlis ik tiəkis."

8:3: Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11 **8:17:** Wək 19:6

24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, “! Awi! Uəfak-pən kəm Iərəmərə ron io məmə
natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne natimnat itəm in təmol, kən
ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu min rəha Sameria
matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwin e suatip
tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.)
27 Kən in təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha
kwin rəha netəm Itiopia.* Kən in tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən
Jerusalem e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, “kat”
itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə, “Uwin maliwək iuəhkir o kat
əh.”
30 Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətafin naoa itəm ien rəha Uhgin
Aesea təməte. Kən təmətapəh ron məmə, “?Nəkitun nipəti nat un nakatafin, o kəp?”
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “?Ekahro mitun? Məto-inu suah kit tikə
itəm otuhapik nipəti nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmə Filip otər muwin ilau
min muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən məmə,
“Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapin əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatipən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə.”
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, “?Karmə Aesea təmatəghat atip in, o etəm pisin
kit?”
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ipən namnusən
təwir rəha Iesu.
36 Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-ipən kəm
Filip məmə, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?”†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən
Filip tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha Iərəmərə tiləs-irəkis Filip. Kən suah un
təmisəplan minən, məto təmitəlig matuwin iman ikin e nagienən asol e nikin.
40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in
təmatuwin əpəh e taon min matən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu mətoarus in təmiet-
pən əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə otohamnu netəmim rəha Iesu.
In təmuwin məplan pris asol agin

---

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, “Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, ‘Okəmə nakatən nipahrienən e Iesu e nikim rafin, ekitun nolən baptais lam.’ Kən tən məmə, ‘Io iatən nipahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgin pahrien.’ ” **8:36:** Wək 10:47 **8:40:** Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel əpəh
Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnapin iərman o
pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.
3 Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit təmisi-pər e
neai tatuəp tahmen e nipitən muwa masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan.
4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit tatən-ipən kəm in məmə, "!Sol!
!Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?"
5 Kən Sol tətapəh məmə, "?Ik pah, Iərəmərə?" Kən nəwia suah un təmən-ipən kəm in
məmə, "Io Iesu itəm ik natol tərat kəm io.
6 Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə məmə nat
naka onəkol."
7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia
suah un, məto kəsotəplanən.
8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmotos əm
nelmin motit motuwin Tamaskes.
9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən məsənimən nəhau ne.
10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmərə təmaun-
in e nat kit tahmen e napilaiirən, kən mən-ipən kəm in məmə, "!Ananaeas!" Kən in tagət
məmə, "Iərəmərə, io əpəh."
11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, "Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm
katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat
roiu kəm Uhgin e nəfakən,
12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas,
təmuwa məlləhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min."
13 Məto Ananaeas təmə, "Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min
itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm koatahatətə
lam."
15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, "!Uwin! Məto-inu suah u in rəhak
etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihluə u sənəmə
netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək."
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e Sol, mən-
ipən kəm in məmə, "Piak Sol. Iərəmərə Iesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian
nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmin Rəha Uhgin
otərioah mətatig lam."
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niganəmti Sol, kən in tinaiir
min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin
rəha nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmə, "!Ei! ?Suah
u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən
in təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat məmik muwin kəm pris asol min. ?In əh,
o kəp?"

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3

22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən rəha netəm
Isrel itəm koatatig Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion noa kit məmə
okotohamnu Sol,
24 məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin min, netəm Isrel
kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.*
25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə
lan, motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin mətəu-pən netəm rəha Iesu,
məto ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə
təmahro nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin Tamaskes. Kən
təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tinatən-
iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi
Iərəmərə Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min
e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin əpəh ləhau
iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon
əh Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəmə̈linuən,
etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin təmətasitu elat mol ilat
koatətul əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan
naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin təmimis tinos nup eit,
təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham
nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwin." Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək
mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nipətin
təmə, "tia," u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan
u, nian rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min. 37 Məto e nian əh,
nimisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə
Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, "!Otuwa
uəhai əm-tu!"
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis
agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita
rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.

9:22: Wək 18:28 * **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon. **9:25:** 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o
pətan əh təmimis məmə, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul
matəpələh.
41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-
pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan
əh kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nipahrienən
e Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e
nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha
mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək
min. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel
nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e
napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!
Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə, tahro?"
Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən
itəm natol kəm ian-rat min.
5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon
Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə
tatətul iuəhkir o itəhəi."
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək
kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən.
8 In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə
okəhaluwin Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilaiirən

9 Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip
iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə
otəghat kəm Uhgin e nəfakən. 10 Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən,
in taiir məto təməplan napilaiirən kit itəm Uhgin tatos-ipa.
11 E napilaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətaskəlim
nipəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən.
12 E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne
motəkioah, ne mənig pisin pisin min.
13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ətul. Ohamnu neen mon."
14 Məto Pita təmə, "!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm
Lou rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim."
15 Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, "Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm
io Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən."
16 Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apon təmər
muwin əpəh e neai.

Pita təmos nipəti napilaiirən

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19

17 Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilaiirən itəm
təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə
rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwin mətəhalətul əpəh e
nafiluə.
18 Kən məhlaun əfəməh məmə, "!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?"
19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilaiirən, kən Narmin
Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, "!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh katəhalegəs-in
ik.
20 Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-
inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa."
21 Kən Pita təmeiuaiu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, "Io u inu itəm itəməhal
natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?"
22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, "Əwəh. Etəm tatərəmərə e mopael min, u Konilias,
təmahl-ipa itiməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən
in matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit
rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən
kəm in pəs in otəto."
23 Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-
pən ilat.
24 Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o
rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.
25 Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita
ikin məmə otəfak kəm in.
26 Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam."
27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət
kinotuwa rəkis katəpələh.
28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou
rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin
motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilaiirən məmə esənən məmə suah kit in
tamkimik e niganəmtin.
29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nikik
təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə
nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"
30 Kən Konilias təmə, "Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən,
ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul
aupən-in io,
31 kən mən məmə, 'Konilias. Uhgin təmətо rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat
wir min itəm ik natol kəm ian-rat min.
32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita
məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min
e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.'
33 Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat
rafin u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm
Iərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat."

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, "Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm
Uhgin nikin tagien olat,

10:26: Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10 **10:34:** Dut 10:17; Rom 2:11

35 məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm
tətuatip.
36 "Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən
namnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm
rafin.
37 Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin min e Jutia
təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-
iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgin ne nəsanənən kəm in, kən
məto-inu Uhgin tətatig ilau min, in təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir
netəmim itəm Setan təməlis ilat.
39 "Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin min əpəh Jutia. Kən
itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis.
40 Məto Uhgin təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm
netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min.
41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgin təmitəpun ilat
məmə okotəplan, itimat əh inəh emotagwən kitiəh itimat min nian təməmegəh min e
nimisən.
42 "Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp
məmə Uhgin təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm
koatəmegəh ne itəm kinotimis rəkis.
43 Ien min rafin rəha Uhgin aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən
nipahrienən lan, Uhgin otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu."

Narmin Rəha Uhgin təmuwa o Iaihluə min, netəm u sənəmə netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat u itəm
koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa
motuwa, kəmotaut pik nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgin təmawte-in min Narmin
Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto netəmim
koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərgi Uhgin. Kən Pita təmə,
47 "?Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsolən baptais elat? Məto ilat kinotos
rəkis Narmin Rəha Uhgin tahmen etat."
48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgi Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətapəh
o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia kəmotəto məmə Iaihluə
min, ilat min kinoatən nipahrienən e nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm koatən məmə
okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, "?Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat,
mətagwən itəmat min ilat?"
4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh Sisaria,
5 təmatən kəm ilat məmə, "Nian emətatig Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e
napilaiirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai
kətaskəlim nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io.

10:37: Mat 4:12-17 **10:41:** Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38
10:44: Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6 **10:48:** Wək 19:5 **11:3:** Wək 10:28; Kal 2:12

6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm
kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin pisin min.
7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, 'Pita, ətul mohamnu neen mon.'
8 "Məto ekən-ipən kəm in məmə, '!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit
nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkimik e niganəmtim.'
9 "Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa kəm io məmə, 'Əsənən məmə
nat kit tamkimik itəm io Uhgin iakən məmə təwir əm təsamkimikən.'
10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.
11 "Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin. Netəm
Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io kan.
12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat əpnapin iləhal
sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e
nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə.
13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgin
təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə, 'Ahl-ipən netəmim
neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.
14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham
iolwək min, məmə Uhgin otosmegəh itəmat rafin.'
15 "Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu mərioah matig elat
tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, 'Jon tatol baptais e netəmim e
nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol baptais etəmat e Narmin Rəhan.'
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat nian
kitat kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-iəhauən Uhgin
o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat."
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto kəmotənwiwi
Uhgin motəmə, "Nat əh tol nulan məmə Uhgin tinol rəkis suatip rəha Iaihluə min məmə
ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə Uhgin otosmegəh ilat."

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərat kəm netəm koatən
nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotagim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia
ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.
20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp min nam-
nusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən
netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-
ipən Panapas məmə otuwin əpəh Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat,
kən netəmim tepət kəmotən nipahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat
məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kən rəhan
nahatətəən in təskasik o Uhgin. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən
nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.

11:14: Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5 **11:18:** Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4 **11:22:** Wək 4:36 **11:25:** Wək 9:30

26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiəh muatəfak ilat
netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in
netəm rəha Iesu Kristo məmə, "Kristin."*
27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.
28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmə
otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə
e netəm Rom.)
29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu
əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən.
30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmik mian
kəm elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh
təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha niməfak əpəh
Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahmməən e nipətilat.
2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e
rəhalat naip asol.
3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron. Kən in
təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-
inən ne Pret U Is Tikə Lan.
4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael
sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot
tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun.
5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron
kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu,
kəməlis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit
min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. 7 Roiu agin-əh, nagelo kit
rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita
kən məhgaiir lan. Kən məmə, "!Ətul uəhai!" Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.
8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, "Uwin e rəham put ne natimnat." Kən Pita tuwin
elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, "Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io."
9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə natimnat
min u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat kit tahmen e
napilaiirən.
10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək
muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u
tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin.
Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.
11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, "Roiu enitun ətuatip
məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat naka itəm Herot
tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan."
12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri,
mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən
kəm Uhgin məmə otasitu lan.

---

* **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u "Kristin" tatən məmə "rəha Kristo." **11:28:** Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25 **12:10:** Wək 5:19

13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu
muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.
14 Nian təmətо nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik
agin-əh kən taluin nerəhən e toa mətо təmaiu mitəlig muwin məplan netəmim u koatəfak,
kən təmən məmə, "!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!"
15 Mətо kotəmə, "Ah. Ik ialməl." Mətо in təmatəkəike matən məmə, "!Kəp! Iatən
pahrien." Kən ilat kotən məmə, "Okəmə naka rəhan nagelo tiə."
16 Mətо Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan
in, nikilat təmaut pik ron.
17 Mətо Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp
kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm
ilat məmə, "Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak." Kən təmiet magim
matuwin ik pisin kit min.
18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh
olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin.
19 Kən nian Herot təmətо məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə
okotegəs-in. Mətо nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min
itəm kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita təmahrol magim. Mətо ilat kotəruru
kən in təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia
muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh nemə̈ha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e
taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh
kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, mətо-inu netəm iməlat ikin
kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Mətо aupən ilat kəmotuwin motəplan kig,
kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig
Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.
21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan
natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə
kig, kən matəghat kəm netəmim.
22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim mətо
uhgin kit!"
23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit mətо-inu
Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom
min kəmoton nisgan kən timis.
24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp
nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nipahrienən e
Iesu.
25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian
Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən
məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u
təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol.

12:18: Wək 5:22-24 **12:23:** Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37

2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha
Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne
Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron."
3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-
kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
əpəh Saepras
(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau
kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.
5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel
matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.
6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh
kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min,
kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.
7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras.
Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas
ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin.
8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas).
Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nipahrienən e
Iesu.
9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən
təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,
10 "!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm
e neiueiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iərəmərə
itəm natəuhlin?
11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən
nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən
kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnapin
əm məmə suah kit otasitu lan mit.
12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu məto-inu
təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit motuwin əpəh
taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-pən əpəh Jerusalem.
14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha
Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh.
15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-
ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, "Piak min. Okəmə itəmat kit tatos
nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp."
16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, "Noanol min
rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihluə min itəm noatəfak-pən kəm Uhgin, otətəlig-in-tu io.
17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol ilat kotepət
nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən
əh.
18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.
19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən sepin itəm
kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat min məmə rəhatat.

13:2: Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6 **13:5:** Wək 12:12; 15:39 **13:11:** Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38 **13:17:** Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1

20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwin rəkis. Uarisig e natimnat
min əh, Uhgin təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat
okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin Samuel.
21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin təmos-ipən kəm ilat Sol u
nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti.
22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat
kit təwir lan məmə, 'Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike.
Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.'
23 "Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig
Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin.
24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol min rəha
Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat.
25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, '?Nikitəmat
təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgin təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak
itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.'*
26 "Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihluə min itəm
nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu
məmə in otosmegəh kitat.
27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min kəməsotitunən
məmə suah əh inəh Iesu, Uhgin təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin
kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha Uhgin itəm
kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu
tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.
28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə
Pailat otohamnu.
29 "Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin təmən məmə okol mihin lan,
kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nipəg kəpiel.
30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.
31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan
aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat
min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh
pahrien.
32 "Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən
itəm Uhgin təmol kəm tipitat min aupən,
33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian təmosmegəh
Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən
məmə,
'Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.'
34 "Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol
təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,
'Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm Kig Tefit
aupən.'
35 "Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin e Iosmegəh
məmə,
'Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.'
36 "Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike. Uarisig ikin timis,
kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit.

13:20: Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2 * **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10

37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min
təmimis, məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.
38 "Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə
e Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat.
39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat
rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha
nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgin
otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,
'Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən
motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərat pik otəmat itəm okol
nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.' "

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim kəmotətapəh olau məmə, "Awi,
okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat."
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm
əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotapəs rəhalat
nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike
motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgin."
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə
okotəto nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol,
kən kəmotetəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, "Itimlau oekuəike muən-iarəp
nəghatən u rəha Uhgin kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs
nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən
nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm
Iaihluə min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in
tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
'Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə min, məmə natən-iarəp kəm
netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.' "
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən minoatamnus-
amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha Iesu Iərəmərə in təwir pik. Kən netəm u itəm
Uhgin təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən
nipahrienən lan.
49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan nipitan asol rəha taon əh itəm
koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiuw-pa ilat moatol nemə̈ha
kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.
51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgin
təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon
əh Ikoniam.
52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin tatərioah elat, kən ilat nikilat
tətagien pik.

13:39: Rom 10:4 **13:41:** Hab 1:5 **13:46:** Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6 **13:51:** Mat 10:14; Wək 18:6

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-
iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel
tepət ne netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nipahrienən e Iesu. 2 Məto netəm
Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol
ilat kotetəhau pik netəm u koatən nipahrienən e Iesu, moatol nemə̈ha kəm ilat.
3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-
iarəp nəghatən rəha nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmol ilau
kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha
nosmegəhən in nəghatən pahrien.
4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm
kəsotənən nipahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.
5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol nəghatən
anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.
6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia,
kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.
7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir
rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən,
tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmə suah
əh tinatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwirən,
10 kən magət əfəməh lan məmə, "!Ei piak, ətul!" Kən əmun, suah apon təmətip mər kən
minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e
nəghatən Likaonia məmə, "!Ei! Otəplan-tu. Uhgin min rəhatat kinotol netəmim in, ilat
minotuwa imətat ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə in iərəmərə rəha uhgin min
rəhalat. Kən kəmotəuhlin min nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u məmə in iəghat asol
rəha uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgin
əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmik ilat muwa
e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim
kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən
kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm tahmen etəmat.
Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən
rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto
onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai,
nəptən, nitəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat okotətəu-pən atip
əm suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwirən
itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən min e nasumən, kən koatol

---

14:3: Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19 **14:11:** Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30

nipətilat e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir."
18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nikilat təht məmə təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, "Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik."
23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iərəmərə netəmim itəm kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,
25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa moatən nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətau-pən Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat min moatən məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgin tatiuw-pa Iaihluə min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat tətagien pik.
4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.

14:17: Jer 5:24 **14:19:** Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3 **14:26:** Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12 **15:1:** Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1 **15:4:** Wək 14:27

5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə,
"Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou
rəha Moses."

Aposol min ne netəm-iasol min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, "Piak min.
Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgin təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp
namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə
otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha
Uhgin kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu
koatən nipahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "?Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgin nikin otahmə? ?Tahro
itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat,
otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.
11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e
rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat."
12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas
kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min itəm Uhgin təmol ilau kioal
e niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə,
"Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.
14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin təmiet-pa pitən o Iaihluə min
məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min.
15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgin təmən itəm kəməte e
Naoa Rəha Uhgin. Uhgin tatən məmə,
16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təskasik min,
17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak
netəmim min, ilat okotegəs-in io.
18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.' "
19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihluə min
kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat okotol
tiəkis pik min olat.
20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən min u itəm
kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotamkimik e niganəmti
Uhgin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou
məto-inu nitan əh-ikin e nipətin. Kən okəsotunən nitan.
21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəmənlinuən tətatig, məto-inu
təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

15:7: Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10 **15:11:** Kal 2:16; Efes 2:5-8 **15:13:** Kal 2:9 **15:18:** Amos 9:11-12 **15:20:** Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən
ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne
Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatisiai-in ilau.
23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin. Naoa tatən məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir
kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihluə min, məto roiu ninotuwa piatimat
min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat,
kən itəmat nəmotəto tərat e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən
məmə okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu
okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən
əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotəte.
28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-ipinə minən
lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u
iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-
inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən
min əh, onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə okotuwin əpəh
Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotaun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh,
kən kotuwa kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh təmiləs-ipər
nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh
mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotauiatipin ilau kən motətapəh
məmə Uhgin otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiatəlig-pən o
netəm u kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmim tepət
kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, "Təwir məmə kiatelig min
mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəmərə
kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig."
37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.
38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia
mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.
39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən
mios nego kit mian əpəh Saepras.
40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iərəmərə otehm
wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.
41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

15:28: Mat 23:4 **15:37:** Wək 12:12,25 **15:38:** Wək 13:13; Kol 4:10

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha
Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris.
2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit.
3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə
noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm
Kris.
4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha
Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən
mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh.
5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim
koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgin
təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-
ikin.
7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə
okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwin.
8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas.
9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm
Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa Masetonia masitu
etimat."
10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə
ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat məmə ekotən-
iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən
kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl aupən
e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh ləhau e nəhau kit
itəm emotəto məmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat
itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-
salim-in niməhan nəgui-naris u nian rafin niməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian
rafin in tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin timətmətig məmə otən nipahrienən
e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-ipa kəm
itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-inu itəmat ninotitun
rəkis məmə io iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən
ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan
itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtin. Pətan əh narmin rat
kit tətatig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e məni
tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan
nəghatən.

16:1: Wək 14:6; 2 Tim 1:5 **16:2:** Fil 2:19-22 **16:4:** Wək 15:23-29 **16:6:** Wək 18:23

17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm u, netəm rəha
Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin məmə in otosmegəh
netəmim lan.”
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərat o nat əh minəpou
in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon məmə, “E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm
ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu agin min, narmin rat apon təmiet e
pətan əkəku əh.
19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kinotitun məmə kinotakiə e suatip
rəhalat o nolən win e məni, kəmotəto tərat. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau
motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh,
20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə,
“Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u imətat ikin.
21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin min. Məto suatip min əh
kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”
22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha
kot kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau.
23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən
kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim.
24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təmətо nəghatən əh, təmiləs ilau muwin e rum kit
əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən min
rəha nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in ilau.
26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus
təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan
kəmotisas.
27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə min rəha kalapus
kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-
ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*
28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruən ik! Itimat rafin əpəh ikin.”
29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə, misin-pən
nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.
30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, “!Suah mil! ?Ekahro nulan
məmə Uhgin otosmegəh io?”
31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nipahrienən e Iərəmərə Iesu, kən məmə
Uhgin otosmegəh ik ne rəham min.”
32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min.
33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e niməgəm min e
nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan min.
34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən
in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən nipahrienən e Uhgin.
35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, “Okotuwin
kerəh e suah mil əh katian.”
36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil
kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig.”

16:17: Mak 1:24 **16:20:** Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37

37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm
Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə emioal tərat, məto
e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ?Kən roiu
kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp
itimlau.”
38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto
məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.
39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərat etəmlau.”
Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə
okiaiet e taon əh.
40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan
piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nikilat. Kən
uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia,
mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha
netəm Isrel.
2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat
kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən tepət o Naoa Rəha Uhgin.
3 In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa mətoarus mimis, kən Uhgin
otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”
4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən
netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgin, ne nipitan asol tepət itəm koatərəmərə e
nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.
5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin moategəs-
in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən
minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin e nimə rəha suah kit nərgin u
Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-
ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.
6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-
pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh
moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat tepət e ikin min, kən minuea e
taon rəhatat.
7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa
itəm tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-ikin tətatig, nərgin u
Iesu.”
8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol min
əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.
9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni neen, məmə
in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e
taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel.

---

† **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16. **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12

11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalon-
aeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin,
koatafin wir e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.
12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan asol min Kris
tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.
13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp
min nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm
Perea kinotol min təməht kəm ilau.
14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego
muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.
15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol
tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian
muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təmətо tərat pik məto-inu nian
taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat
netəm Isrel ne Iaihluə min itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian
rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnapin min əm.
18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat min
koatəghat. Ilat neen koatən məmə, "?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən,
kahrmə tatən naka əpəh?"

Kən netəmim neen kotəmə, "Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin min rəha ikin pisin
pisin min." Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto
Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm
koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, "Ekotolkeike
məmə ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən. 20 Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə
tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nipətin."
21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa
Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin
wir nənən lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, "Netəm Atens. Io enəplan
rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min.
23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi
nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə,
INU IKIN KATəFAK-PəN KəM UHGIN KIT ITəM ITIMAT EKOTəRURU. Məto uhgin itəm itəmat
nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən in matərəmərə
e neai ne nəptən, in təsatigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.
25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in
pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.
26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet
əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian
itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahməən e nikin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12

27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen
e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə
Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat.
28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, 'Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin,
kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.' Kən mahmen e suah kit
rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, 'Kitat min kitat nenətin min.'
29 "Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm
netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah
kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!
30 "E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in
niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin
min rafin məmə, 'Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.'
31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha
netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil
nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-
inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən."
32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən,
neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, "Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min
rəham nəghatən."
33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.
34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit
nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne
netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u
Korin.
2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh
Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh,
Klotias itəm tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike
motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin.
Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha
nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm
Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol
tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.
5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs
wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e
niganəmtilat. Kən mən məmə, "Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim
e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən
təwir o Iaihluə min."
7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, məto
in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel.

17:27: Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13 **18:2:** Rom 16:3
18:3: Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15 **18:6:** Wək 13:46,51; Wək 20:26

8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iərəmərə.
Kən netəm Korin tepət min kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol
baptais elat.
9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. E napilaiirən əh,
Iərəmərə təməghat kəm in məmə, "Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən
məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e
taon əh ilat rəhak netəmim min."
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən
rəha Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiəh
motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.
13 Kən motən məmə, "Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm
Uhgin e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou."
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəm Isrel.
Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun
rəkis məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat min rəha Lou
rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə
ekakil nat tol nəhlan kit."
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol rəha nimə
rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto
Kalio təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat muwin ikin
əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm
noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego kit ikin əh mitəlig-
pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwin əpəh imə e
nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh
ron məmə otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə, "Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən." Məto
nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən
epanuwa min məplan itəmat." Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila
ne Prisila kətuatig ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwin məmə otəplan
netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin
matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir
əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e
Naoa Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nikin
o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatip tətuatip. Məto
in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.

18:10: Jos 1:9; Aes 41:10 **18:18:** Nam 6:18; Wək 21:24

26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwin əpəh e rəhalau nimə,
kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgin.
27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas
kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat
məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwin ikin əh, in
təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgin.
28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-
iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən
e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-
pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.
2 Kən təmətapəh olat məmə, "?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah mətatig
etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin
Narmin Rəha Uhgin."
3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, "?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon
təmatol."
4 Kən Pol təmə, "Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e
rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e
etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu."
5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi Iərəmərə Iesu.
6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.
8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil matən-iarəp
əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol
nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nipahrienən e rəhan
nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha Iərəmərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin.
Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmiet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-
in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin
u Tiranas, təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim
itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin
kəmotəto nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwin lan, netəmim
koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən
narmin rat min kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat
min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən

18:28: Wək 9:22 **19:1:** 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46 **19:11:** Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15

kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, “E nərgi Iesu, etəm kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”
14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun suah u Iesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?”
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotaig e nita kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərat min itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotafin e nəmti naoa min əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin.
20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom.”
22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.
23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə.
24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim min.
25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiəh əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, “Io min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat.
26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.
27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir əm min in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin, netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat.”
28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotagət əfəməh məmə, “!Ure e Atemis u Efesas!”
29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.
30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən.
31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwinen əh netəm əh-ikin.

19:17: Wək 5:11 **19:21:** Wək 23:11; Rom 1:13 **19:23:** 2 Kor 1:8 **19:29:** Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pisin,
kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmə
otuwin mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp
nehmən rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh min
məmə, "!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!" Kəmotagət əfəməh motos
aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə,
"!Okəsotagətən-tu!" Kən mən məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən
nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə
okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai
muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəligən
rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuakləh-inən nat kit e nimə rəha
narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian
əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat
min əh itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike
motiləs motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik.
Iuəhkir kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e
nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat məmə oko-
tagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitiəh.
Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək
muwin əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu
matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.
3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitəlig-pa Siria. Məto
təmətо məmə noanol min rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh
e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm mitəlig-pən
Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne
Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm
Esia mil u Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh
Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig
motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun
məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.

8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin tər. Kən kəmasiepən
e lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp
nəghatən rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun
məme e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm
təməme ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əlue əh, kən miləs
mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh
min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat
min ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin
mapəs ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə
təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin
e nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in
tuarisig muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh
Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən
lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən
motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə ekotan pik əh
e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha
Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta
min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.
18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm
iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu.
19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui
nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha
Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io.
20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki
netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə
rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti netəmim.
21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e
rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
22 "Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmən kəm io məmə
ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin.
23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus.
24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapin əm. Məto iakolkeike
pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən
namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgin.
25 "Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgin, kən roiu
əh ekitun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit.
26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin məmə, okəmə itəmat kit otuwin
tərat ikin, məto sənəmə io emol.

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19–19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7

27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike məmə onəkotitun.
28 "Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə e
nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen e etəm rəha sipsip
itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-nəmtin ilat e nita nətin.*
29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri
iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-
ipinəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.
32 "Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in
təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasik,
kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən rəkis məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.
33 "Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natimnat itəm
koatuwin lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm
koatuarisig-in io kotolkeike o natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat məmə
onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha
Iərəmərə Iesu itəm təmən məmə, 'Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim
maprəkis-in itəm koatəsahgin məmə okos-ipən kəm ilat.' "
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat min
ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən niganəmtin.
Kən ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən
əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh
motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 Ikin əh emotəplan nego
kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis ikin kən
motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin.
Kən ekotuwar ikin.
4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə
kit. Kən Narmin Rəha Uhgin təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə
otəsuwinən Jerusalem.
5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm
rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin
əpəh itəhəi e nimənkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min.
6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.
7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan
piatimat min, kos nian kitiəh.
8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e
nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin
lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol min.

---

* **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u "nita nətin" in tol min-nulan: "nitan atip." **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9 **21:4:** Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40

9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin əpəh Jutia təmuwa, nərgin
u Akapus.
11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən atip nelmin
ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgin təmən kəm in məmə, "Netəm-
iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi
Iaihluə min."
12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol məmə
otəsuwinən Jerusalem.
13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, "?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nikik o
nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto
iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem."
14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm,
moatən məmə, "Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin."
15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm
motuwin Jerusalem.
16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e
nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin
u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat.
18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta min rafin
rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan
naliwəkən itəm Uhgin təmol kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgin motən-
ipən kəm Pol məmə, "Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət
kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha
Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto
məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən kəsətəu-pən minən
kastom rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit ikin-u itəm
kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh min rəha
sakrifais, kən itəmat min ilat motol sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən
ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun
məmə kateiuə lam, məto nipahrienən, ik nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən
nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat
min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əpəh ikin e nipətin,
kən məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol
tuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin
tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais kuwit tinahmen-in netəm min
əh.

21:10: Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33 **21:13:** Wək 20:24 **21:19:** Wək 15:12 **21:20:** Wək 15:1,5
21:24: Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29 **21:26:** 1 Kor 9:20

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otol namnun lan, netəm
Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos
nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin
əpə itəm tatuwin ikin min matəgətun netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat
min məmə Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgin. Kən mit netəm Kris
neen u Iaihluə min motuwa ikin-u imətat pisin əm ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh
təmətgəhl Lou kən minol tinamkimik ikin-u."
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək
ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm
Isrel e Nimə Rəha Uhgin.
30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwin kaskəlim Pol
motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris min kotahtosig uəhai əm e nafiluə
e Nimə Rəha Uhgin.
31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael min rəha
Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon.
32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-iasol min lan motaiu motuwin
əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol,
kətul kəpnapin əm.
33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol maskəlim, kən magət e rəhan
mopael min kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, "?Etəmim pah
u? ?Təmol nat tərat naka?"
34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən pisin.
Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən tinepət. Etəm tərəmərə e
mopael min apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael min məmə
otiləs Pol kan e nimə rəhalat.
35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən mopael min kəmotea-pən ron
kiləs-ipər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə okotoh.
36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, "!Otohamnu! !Otohamnu!"

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e
mopael min məmə, "Iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."
Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "?Nakahro mitun nəghatən Kris?
38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən,
kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim,
kən motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?"
39 Məto Pol təmə, "Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon keike Tasas,
kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu
kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin miləs-ipər nelmin
mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən
Isrel məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə
agin-əh, moatətəlig-in.
Kən tən məmə,

21:29: Wək 20:4 **21:36:** Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37

3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem.
Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min məmə ekətəu-pən ətuatip.
Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətaskəlim ilat,
nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun
nənən məmə nipahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh
Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm min əh rəha Iesu məmik ilat
muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpinən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu (Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit
tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, '!Sol! !Sol!
?Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol
tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto
kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?' Kən Iərəmərə tən-ipa
kəm io məmə, 'Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-
ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik onəkol.'
11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm
koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətaskəlim wir Lou
rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.
13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, 'Piak Sol, roiu əh niganəmtim
otəwir min.' Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, 'Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə
ik onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto
ətuatip rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətо kən məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais
lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.' "

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, "Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə
Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, 'Ətul uəhai əh-roiu agin
miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik
natən.'
19 Məto ekəmə, 'Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə
rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-
pən ilat e kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp
ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien məto-inu kotaht Stipen e
kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.'
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, 'Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm
Iaihluə min.' "

22:3: Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3 **22:18:** Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15

22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto nəghatən əh,
motagət əfəməh məmə, "!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!"
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat, moatəmik
nimoulul katərakin əpnapin əm.
24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha
mopael min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim
kotagət pik lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh
kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkir ron məmə, "!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmə
onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?"
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətо nəghatən əh, təmuwin məplan etəm
tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə, "!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm
Rom!"
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə, "!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm
Rom pahrien o kəp."
Kən Pol tən məmə, "Əwəh. Iatən pahrien."
28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik o negəhan-inən io məmə
ekuwa io etəm Rom."
Məto Pol təmə, "Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom."
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotaut kani
məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin
məto-inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə
tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol
min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh kəghat, kən muwin
miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, "Piak min. E
rəhak nəmegəhən aupən mətoarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik otəgin məmə emol nat
tərat kit e niganəmti Uhgin."
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron məmə kit otem-
pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, "!Uhgin otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə
itəm kəmol pen lan təruən pik əm ihluə, məto tamkimik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u
mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh."
4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, "?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha
Uhgin?"
5 Kən Pol təmə, "Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgin. Məto
io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, 'Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət
lam.' "
6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain məsin ilat
Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, "Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik
min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu
emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh
min."
7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh
imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu.

22:25: Wək 16:37 **22:29:** Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27 **23:6:** Wək 26:5

8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in nipahrienən.
9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwin ilis.
Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, "Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in."
10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.
11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, "Nat əh, nat əpnapin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom."

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.
13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.
14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, "Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol.
15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopael min rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu."
16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təmətо nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, "Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in."
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, "Suah u Pol itəm tətatig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik."
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, "?Naka əh nakəmə nakehm io ron?"
20 Kən suah un təmə, "Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən."
22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, "Əsən minən kəm suah kit məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io." Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, "Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o

23:8: Mat 22:23 **23:11:** Wək 27:24; 28:16,23 **23:15:** Wək 25:3

nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit
itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin.
24 Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwin kəm
kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsolən nat kit lan e suatip."
25 Kən etəm-iasol rəha mopael min təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə
okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,
26 "Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik
natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.
27 Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io
eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol təsətuatipən itəm koatəplan-
pən lan, mol kotiləs motuwin e kaonsel rəhalat.
29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm otimis ron, o məmə otuwin o
kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou.
30 Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol anion noa
kit məmə okotohamnu, kən nikik təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən
rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərat
min itəm koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihin. Kəmotiləs
Pol motuwin e taon əh Antipatris lapin. 32 Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos
min, ilat əm kotiləs Pol motuwin. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin.
33 Mopael min əh kəmotiləs motuwin əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-
iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə, "?Ik etəm hiə?" Kən nian
təməto məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh
lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil." Kən mən-ipən kəm rəhan
mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol
təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwin Sisaria ilat
netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən
motuwin kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmə
Pol təmol təsətuatipən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən min
rəhalat kəm Filiks məmə, "Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən
nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməmə̇linu nuwəh rəkis
mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən
ne natigən rəhatimat təwir.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron.
4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat
mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In nəukəti nəratən tepət e ikin
min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm
koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.

23:27: Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30 **23:30:** Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou mətəghat e kot. **24:5:** Wək 17:6

6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e niganəmti Uhgin, kən
ekotaskəlim.†
8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-
ipinə kəm ik."
9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, "Nəghatən min
rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, "Etəm-
iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup
tepət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.
11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwin məfak. Kən ik nəkitun
natətapəh-inən nat u məmə in nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah
kit əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e
nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in
nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə nian iatətəu-pən Suatip
Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgin rəha tipitimat
min, kən io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən
rəha ien min rəha Uhgin aupən.
15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm netəm kəmotimis
məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh
əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun məmə tətuatip
e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmə ekos
məni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin, kəmotəplan io əpəh
e Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən
okəmə koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul e niganəmtim kən-
iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə
ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat.
21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət
əfəməh elat məmə, 'Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nipahrienən məmə netəm
kəmotimis okotəmegəh min.' "
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmə,
"Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e
nəpələhən u-roiu."
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm wir Pol kən
təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

---

† **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən məlləhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik." **24:6:** Wək 21:28-30 **24:15:** Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28 **24:21:** Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha
Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian
Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau
nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm
suah kit tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgin otakil netəmim lan,
kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, "Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min,
kən panaun-in min ik."
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə
otəto Pol, məto nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən məni neen kəm in
pəs in tahl-iarəp.
27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias
Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus məmə otol niki netəm
Isrel tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem.
2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən
rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən
əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.
4 Məto Festas təmə, "Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən
əh-ikin.
5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə
Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io."
6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria.
Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh
e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.
7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau
in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat
nəghatən məmə koatən pahrien.
8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, "Esolən nat kit tərat e Lou rəha netəm
Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min."
9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, "?
Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e
nənən min u?"
10 Kən Pol təmə, "Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip
məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərat e
netəm Isrel.
11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm
ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən,
kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil
nənən min u itəm koatən lak."
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən.
Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin
məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa."

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

25:2: Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15 **25:7:** Wək 24:5-6

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau
kəmuea Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen
itəm katən e Pol. In təmən məmə, "Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp
nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh məmə ekən-iarəp məmə in
təmol tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, 'Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə
okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit
təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-
pən lan.'
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin
əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka
tərat itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən
e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, '?
Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm
katən lam?'
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in
otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatehm wir
mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa."
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, "Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən
rəha suah əh." Kən Festas təmə, "Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən."
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm
koatərəmərə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən
kəmotol nolən asol min rəha nisiaiian. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min məmə
okotuwin motiləs Pol motuwa.
24 Kən Festas təmə, "Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u
itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian
rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətatig,
məto təkəike mimis.
25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nimisən. Məto nian
in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht məmə ekegəhan-in.
26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm
Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat
rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau
okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.
27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən
məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat."

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm
katən lam." Kən Pol təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən
mən məmə,
2 "Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin
nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak.

25:14: Wək 24:27

3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat
min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.
4 "Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro nulan
e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa
uarisig emuwin Jerusalem.
5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən məmə
io Farisi kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat
koatətəu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin.
6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-inu io iatələhəu-
pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən ilat tipitimat min.
7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm
Uhgin lapin ne e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak
nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin titun nolən etəm təmimis
təmegəh min?
9 "Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah
Iesu, etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən
netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io
emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpinən kəm ilat
matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nikik təmətahmə pik ematetəhau ilat, kən matitəp ilat
nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat."

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmə ekol nat
əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən
e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in
mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən
Isrel məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərat pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkin atip
əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət
tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm
kəm in.'
15 Kən ekətapəh ron məmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah un?'
Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Io Iesu itəm nakatol tərat lan.
16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim
rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min itəm io ekahl-ipən ik məmə
onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e
nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgin. Kən Uhgin otafəl
rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat
okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.' "

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən kəm io e
nat kit tahmen e napilaiirən.

26:5: Fil 3:5-6 **26:7:** Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3 **26:18:** Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13

20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin
matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u
Iaihluə min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat
min motahatətə e Uhgin, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien
ilat.
21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin motolkeike
məmə okotohamnu io.
22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau,
ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses
ne ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə otəpanol mihin.
23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otəto nahməən e
nipətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nimisən, kən otəgətun
nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin
otosmegəh ilat."

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, "!Pol ik ninətalməl! !Rəham
nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!"
25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən
min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.
26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun məmə in titun
rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat
kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.
27 ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgin
kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat."
28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, "?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm huə roiu,
nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?"
29 Məto Pol təmə, "Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh, iatəfak-pən
kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən
roiu, Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəmələis io lan,
esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan."
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, "Suah əh təsolən nat kit tərat məmə in
otimis ron o muwin e kalapus ron."
32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, "Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, məto in
əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən."

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kala-
pus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatərəmərə e
mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə, "Mopael Rəha Sisa."
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmə otitəlig-pən min əpəh
Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in
etəm Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmə
otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali nitən əh
Saepras itəm nitəhəi təmənlinu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.

26:23: Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20 **27:2:** Wək 19:29

6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria
matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin
məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, məto tiəkis, məto-inu ioatiləs pikən
nimətag, kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu e nikalin pis ikin məmə
ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain
nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə,
Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e
nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərat. Nian
asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e
məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okoatəto wir ilat, matən məmə,
10 "Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Timətig əm
məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis."
11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha
nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.
12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən məto-inu nian
əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet.
Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit
əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən
nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə
nimətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər
iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit.
14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e
nəptən apon,
15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən nimətag, kən
ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.
16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin məsin, kən
motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat
təmikə o niləs-ipərən pot.
17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkis məmə
otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat
təht məmə nego otiləs pikən nimənkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən
motapəs əm nimətag tiləs nego matuwin.
18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego.
19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego tahmen e
təulə ne neen min.
20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag təmatol əm
nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.
21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə,
"Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u
kən məsotərəkinən natimnat tepət.
22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən,
məto nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io
ehnaipən məmə,

24 ‘Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhgin
təwir, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.’
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə natimnat min rafin otol əm
məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego muwin əpəh e nitəhəi
asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə
enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh e nipəgnəmti təulə
kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan
məmə tahmen e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-
əhlman min, məto tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otiləs pikən kəpiel, kən motəmki-
arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm.
30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən motiləs-iəhau
pot rəha nego moteiuə məmə okotuwin əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael min məmə, “Okəmə
netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat.”
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike kagwən.
Təmən məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit.
34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin
okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e nəratən.”
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgin, kən
məmkas mun.
36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa min kəmki-arəp e nego
məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimənkləkil

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhkir o
nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nimənkləkil
kit əh-ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis rəkis təulə
min itəm kəməlis ətain nuweə asol min lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən
əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru nimənkləkil, nego təmərurə
nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmik
ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə
okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən
paupən əpəh itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne nəwtain
nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah
kit təsimisən.

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh,
nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tepət. Kən
kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik
kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min
məmə, "Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto
uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh."
5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto
nahmən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər morin
mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin
kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.
7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tatərəmərə e netəm
ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig
iman ikin kos nian kisil.
8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən
Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, məlləhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən
rəhan təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min
o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə
məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm
otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria
matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin
mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag
iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh məmə
ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwin əpəh Rom. Kən
inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.
15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən
kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol
nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi
Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e nimə kit,
pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə
okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, "Piak min.
Io eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat min
kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm
netəm Rom.

28:2: 2 Kor 11:27 **28:5:** Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11

18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən
kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u
Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərat e natimak min.
20 "Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə
ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəmənlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh
əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa."
21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, "Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia.
Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərat
neen lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu
ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin."
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel
kəmotuwa əh Pol tətatig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir
kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgin,
məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan. Məto neen kəsotənən
nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən
nəghatən kit min kəm ilat məmə, "Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən kəm ien
rəha Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in tətuatip əm. Uhgin təmən
kəm ien məmə,
26 'Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
"Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne."
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.' "
28 Kən Pol təmə, "Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol suatip u rəhan o nos-
megəhən netəmim. Tinuwin rəkis o Iaihluə min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən
əh kən motən nipahrienən lan."*
30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin tətagien o
netəmim rafin itəm koatuwa moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgin, kən matəgətun əskasik ilat e
namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-iəhau o nən-
iarəpən nəghatən əh.

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11 **28:20:** Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14 **28:27:** Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu."

Rom
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Rom
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Rom

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm iəfak mɨn itəm ilat kotatɨg e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɨn mehm iəfak mɨn əpəh Rom, uarisɨg in təpanuwɨn e kantri u Spen. Məto aupən ikɨn, in otəkəike muwɨn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə mɨn tepət, məto netəm Isrel tepət mɨn.

?Təməte naoa u o naka? Uarisɨg Pol tatuwɨn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motɨtun in, kən inəh, in təməte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatɨp ətuatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə mɨn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgɨn.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɨn təmaun-in io məmə io aposol, kən təmɨtəpun
mɨləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr rəhan. 2 Namnusən təwɨr u, in tɨnəmən-
iəkɨs nuwəh rəkɨs e rəhan ien mɨn itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn.
3-4 Namnusən təwɨr əh tatəghat-in Nətɨn, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In təmuwa etəmim
kit e noanol rəha Kig Tefɨt. Kən Uhgɨn təməgətun məmə in Nətɨn ətuatɨp nian təmosmegəh
in e nɨmɨsən e nəsanənən e wək rəha Narmɨn asim.
5 E Kristo, Uhgɨn təmol təwɨr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɨr məmə io aposol kit. Təmos-
ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e nɨki Iaihluə* mɨn e noanol mɨn rafin məmə okotən
nɨpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otɨləs-ipər nərgɨ
Iesu.
6 Kən itəmat mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

7 Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgɨn tolkeike itəmat, kən
təmaun-in itəmat məmə rəhan.
Pəs Uhgɨn Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne
nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwɨn məplan netəm Rom

8 Uarisɨg epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgɨn e Iesu Kristo otəmat rafin agɨn-əh,
məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgɨn tɨtun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pɨk wək rəhan
e nɨkik rafin o nən-iarəpən namnusən təwɨr e Nətɨn.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəlɨgən pahrien rəha Uhgɨn, in oterəh e suatɨp kit məmə
ekɨmnə məplan itəmat.
11 Iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwɨrən kit
rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn məmə otol itəmat nakotətul əskasɨk təhmɨn mɨn.
12 Nɨpəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat tɨtun nasituən lak, kən rəhak mɨn
tɨtun nasituən etəmat.
13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, təwɨr məmə nəkotɨtun məmə nian tepət, rəhak nətəlɨgən təht
məmə ekɨmnə muag itəmat. Məto nian rafin natɨmnat neen koatahtosɨg-in io o nɨmnəən.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə min ikin pisin pisin min.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.
16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.
17 Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgin təmol əp suatip rəhan məmə Uhgin tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgin tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin."

Nemə̇ha tatol Uhgin o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgin e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̇ha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən rəha Uhgin e nolən rat min rəhalat,
19 məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgin lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgin atip təməgətun ətuatip ilat lan.
20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgin e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən məmə in Uhgin, kən motitun nitunən məmə Uhgin in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgin təhrol nulan.
21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin ilat kəmotitun Uhgin məsin, məto kəmotapəs nisiaiian məmə in Uhgin, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkauən almə̇l min məmə Uhgin tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgin tolkeike məmə okotitun.
22 Nat əpnapin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialmə̇l min,
23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən tətatig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah.
24 O nat u, Uhgin təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən.
25 Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgin motaskəlim neiueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgin təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.
26 O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgin, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnapin nipitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgin təmələhəu.

1:13: Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Hab 2:4; Rom 3:21-22 **1:19:** Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nipitan min,
moatolkeike pik nəman pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm tol nauliisən. Kən Uhgin
təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin min.
28 Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, in təmapəs ilat
megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərat,
kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol.
29 Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-
in suatip o nərəkinən netəmim. Kən nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetet
netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa nemə̇ha, ilat neiueiuə,
ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat koatən nikali netəmim,
30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgin, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat
ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. Ilat
moatəht nəwia tata ne mama.
31 Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat əpnapin ilat
atip min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netəmim.
32 Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən məmə netəm min u koatol
nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol
nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm koatol nolən rat min
əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

*Uhgin otakil muəh mələ̇hə̇u nəghatən o təfagə rat**

1 Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu
nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu
rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-inu itəmat
itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat.
2 Kən kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim
itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.
3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nəratən
rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən nian Uhgin
otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.
4 !Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau
uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapin
əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat
məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min.
5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Kən
o nat u, nakotargətain nemə̇ha ne nalpinən rəha Uhgin otəmat. Kən onəkotos nemə̇ha ne
nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.
6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol.
7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o
nolən nat itəm tətuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgin otos-
ipən kəm ilat nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmegəhən itəm namnun tikə.
8 Məto in otos-ipən rəhan nemə̇ha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip
əm o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nipahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min.
9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min. Otaupən
pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihluə min.

1:27: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7 **2:4:** Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18 **2:8:** 2 Tes 1:8

10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wɨr, Uhgɨn otos-ipən nənwiwiən, ne nɨsiaiiən,
ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mɨn rəha Isrel, uarisɨg u, o Iaihluə mɨn.
11 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapɨn
ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə mɨn, ilat rafin okotos nat itəm tətuatɨp olat, inu nalpɨnən
o nəwɨrən.
12 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm Iaihluə mɨn o nolən rat mɨn rəhalat, nat əpnapɨn
kəməsotosən Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim
itəm kəmotos Lou, Uhgɨn otakil rəhalat nolən mɨn e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh
mələhəu nəghatən rəhalat lan.
13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgɨn otən məmə ilat
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
14 Nɨpahrienən, Iaihluə mɨn kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian mɨn neen,
koatətəu-pən əm rəhalat nətəlɨgən motol nat itəm tətuatɨp, tahmen-ahmen əm e itəm əh
Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikɨn e nɨkilat, kən ilat kotɨtun nat itəm in tətuatɨp,
ne nat itəm təsətuatɨpən, nat əpnapɨn kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotɨtun məmə nɨpətɨ Lou əh-ikɨn rəha Uhgɨn e nɨkilat məto-inu nian ilat koatol
təwɨr, nɨkilat tatəht məmə, "nolən u təwɨr," kən nian koatol nolən rat, nɨkilat tatəht məmə,
"nolən u tərat."
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgɨn otən məmə Iesu Kristo otakil muəh
mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən mɨn itəm netəmim kotɨtun nəplanən, ne
nolən mɨn ne nətəlɨgən anion mɨn. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwɨr.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel,
kən moatəgɨle e Lou məmə in suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat
ausit məmə itəmat əm nəkotɨtun Uhgɨn, kən in tɨtun mɨn əm itəmat.
18 Kən nakoatən məmə nəkotɨtun rəkɨs nat naka itəm Uhgɨn tolkeike, kən itəmat
nəkotɨtun suatɨp itəm tətuatɨp wɨr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pɨk məmə nakoatit iganəmtɨn əpɨs mɨn, kən itəmat nakotasiəgəpɨn
suatɨp rəha netəm koataliwək tapinəp ikɨn,
20 kən moatəgətun ialməl mɨn ne nɨsualkələh.‡ Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat
nakoatos Lou itəm nɨtunən ne nɨpahrienən rafin koatatɨg lan.
21 Təwɨr əm nakoatəgətun netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn. ?Məto tahro nəsotəgətun atɨpən
itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in
pətan? Nakoatetəhau narmɨ nat mɨn kəməte e nɨg. ?Məto tahro nakoatakləh-in natɨmnat
e nɨməfak rəha narmɨ nat mɨn?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərəkɨn nərgɨ Uhgɨn?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "!Netəm Isrel! Iaihluə mɨn koatən
rat nərgɨ Uhgɨn o nolən tərat rəhatəmat."
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwɨr okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto okəmə
nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgɨn otəplan suah əh
məmə kɨnəhg-ipən rəkɨs.
27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nɨpətɨlat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil
motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapɨn nəmotos pap Lou itəm
kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.

2:14: Wək 10:35 ‡ **2:20:** Nian Pol tatən "iganəmtɨn əpɨs mɨn," ne "ialməl mɨn," ne "nɨsualkələh," in tatəghat-in Iaihluə mɨn itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən mɨn əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6

28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nɨpətɨn, təsolən məmə in təmuwa etəm
Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nɨpətɨn.
29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nɨkin. Kən nolən pahrien
rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha nɨki etəmim itəm Narmɨn əm Rəha Uhgɨn tatol, məto
Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatɨləs-ipər nərgɨ suah əh, məto Uhgɨn əm tatɨləs-
ipər nərgɨn.

3

Nian rafin Uhgɨn tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə nɨpətɨ nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit
rəha nɨpətɨn, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wɨr kit? ?Kən o nat naka in
nat wɨr kit məmə suah kit in etəm Isrel?"
2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wɨr agɨn e nolən mɨn rafin! Nat
tətaupən, Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨlat, nəghatən ətuatɨp rəhan.
3 In nɨpahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto
nolən rəhalat təsolən məmə Uhgɨn otəsolən rəhan nəghatən.
4 !Kəp! Nat əpnapɨn netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgɨn təseiuəən. Tahmen
əm e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in Uhgɨn matən min-nulan məmə,
"Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatɨp.
Nian netəmim okotakil rəham nolən mɨn, motən məmə nəmol nolən tərat mɨn, məto
onatol win elat."
5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəlɨgən rəha etəmim əm məmə, "Kitat koatol nolən
itəm təsətuatɨpən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgɨn tatol tətuatɨp nian rafin.
?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn, məto in otol nalpɨnən kəm kitat o
naka? Rəhan nolən təsətuatɨpən."
6 !Ei, kəp, nətəlɨgən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəlɨgən əh in nɨpahrienən, kən Uhgɨn
otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən?
7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun məmə
Uhgɨn tatən əm nɨpahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgɨn
otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?"
8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəlɨgən alməl mɨn nəhlan, netəmim
kotɨtun nənən məmə, "Pəs kotol nolən rat mɨn məmə rəhatat nolən rat mɨn okotoe-
in nəwɨrən." Məto nəghatən u tərat. Nɨpahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək
moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəlɨgən alməl mɨn nəhlan. Uhgɨn otakil muəh
mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatɨp əm.

Suah kit tɨkə itəm tətuatɨp wɨr agɨn

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otol təwɨr kəm
netəm Isrel maprəkɨs-in Iaihluə mɨn? !Kəp! Emən rəkɨs məmə nəsanənən rəha təfagə rat
tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə mɨn.
10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
"Suah kit tɨkə itəm tətuatɨp, kitiəh agɨn huə ne tɨkə;
11 Suah kit tɨkə itəm tɨtun,
suah kit tɨkə itəm tategəs-in Uhgɨn.
12 Netəmim rafin agɨn kəmotəuhlin məntaalat o Uhgɨn,
ilat kəmotuwa nəlpah mɨn o nolən nəwia Uhgɨn,
suah kit tɨkə itəm in tatol nəwɨrən, kitiəh agɨn huə ne tɨkə."
13 "Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwɨt itəm təmoag,
Namɨlat tərioah e neiueiuəən."

2:29: Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4 **3:9:** Rom 1:18—2:24; 3:23 **3:12:** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20
3:13: Sam 5:9

"Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat."
14 "Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip."
15 "Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəmənlinuən."
18 "Ilat kəsotəginən Uhgin, kən nisiaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat."
19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgin otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgin otən-iarəp məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgin tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgin tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.
22 Uhgin tatol suah kit tatətuatip e niganəmtin nian tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgin otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiəh e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgin itəm təwir məhag-əhag,
24 kən e nəwirən rəhan, Uhgin tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətou suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.
25 Uhgin təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpinən ne nemə̈ha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgin tətafəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpinən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou.
29 Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm Isrel əm. In Uhgin min rəha Iaihluə min,
30 məto-inu Uhgin kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihluə min.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

3:13: Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16
3:22: Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20 **3:31:** Mat 5:17

4

Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol mɨn rəha Isrel aupən. Otətəlɨg-in-tu nat naka itəm Epraham
təmehm məmə in suatɨp rəha nətuatɨpən e nɨganəmti Uhgɨn.
2 Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e nolən wɨr mɨn rəha
Epraham. Okəmə nolən wɨr mɨn rəhan in suatɨp rəha nətuatɨpən, kən Epraham tɨtun
nəghat ausitən ron. Məto e nɨganəmti Uhgɨn, okol Epraham təsausitən o nat kit,
3 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Epraham təmatahatətə e Uhgɨn, kən Uhgɨn
təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhan."
4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən məmə rəhan nətouən in
presen kit kəm in, məto iərəmərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək.
5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatɨp e nɨganəmti Uhgɨn. Kitat
kotahatətə əm e Uhgɨn, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatɨp e rəhatat nahatətəən.
Uhgɨn pɨsɨn əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatɨp e nɨganəmtɨn.
6 Tefɨt in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwɨrən pahrien otuwɨn o etəm
itəm Uhgɨn tatən məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e nolən wɨr itəm suah u
təmol. In təmən məmə,
7 "Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o netəm u Uhgɨn təmafəl rəhalat nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o etəm u itəm Iərəmərə təsaskəlɨmən e nɨkin rəhan təfagə rat."
9 ?Nɨkitəmat təht məmə nəwɨrən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm
Isrel, o nəwɨrən pahrien əh, in mɨn rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihluə mɨn? Əwəh,
rəha Iaihluə mɨn. Ematən məmə, Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn
məto-inu o rəhan nahatətəən.
10 ?Kən nəgəhan Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə in tətuatɨp, nian kɨnəhg-ipən rəkɨs,
o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgɨn təmaupən mən nəhlan, uarisɨg kəpanəhg-ipən.
11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pahrien məmə in tətuatɨp e
nɨganəmti Uhgɨn e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata rəha
netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e Uhgɨn. Kən in tatən məmə ilat
koatətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhalat.
12 Kən in tata rəha netəmim neen mɨn, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto in sənəmə
rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-inu ilat mɨn koatətəu-
pən suatɨp rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-
ipən.
13 Uhgɨn təmol nəniəkɨsən kəm Epraham ne rəhan noanol mɨn məmə nətueintən otuwa
rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatɨp itəm nəniəkɨsən u otuwa mol nɨpahrienən lan.
In otuwa mol nɨpahrienən e nətuatɨpən itəm təmɨsɨ-pən e suatɨp rəha nahatətəən.
14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkɨsən tatuwa mol nɨpahrienən o netəmim itəm
koatagɨle əm e Lou, kən nɨkilat təht məmə ilat kotətuatɨp lan, kən suatɨp rəha nahatətəən
in nat əpnapɨn əm, kən nəniəkɨsən nɨpətɨn tɨkə.
15 Məto nəghatən u, in nɨpahrienən: Lou tatən məmə nalpɨnən ne nemə̈ha rəha
Uhgɨn tatuwɨn o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikɨn mɨn rafin Lou əh-ikɨn, netəmim
koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpɨnən ne nemə̈ha rəha
Uhgɨn, kən təsolən məmə nəniəkɨsən otuwa mol nɨpahrienən.
16 Tol nəhlan, nəniəkɨsən tatuwa mol nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatɨp rəha
nahatətəən məmə nəniəkɨsən otuwa e nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm kitat, kən kitat
kotɨtun nɨtunən pahrien məmə rəhan nəniəkɨsən in rəha noanol mɨn rafin rəha Epraham,

4:2: 1 Kor 1:31 **4:3:** Jen 15:6; Kal 3:6 **4:8:** Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11 **4:13:** Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13

sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.
17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Emol ik nakuwa tipi noanol tepət." E niganəmti Uhgin, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən natimnat e nat agin tikə.
18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgin mitun e nikin məmə nəghatən rəha Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən. Uhgin təmən məmə, namipin min okotepət motaprəkis.
19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə nipətin tinaguihl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən.
20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgin. Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.
21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nipahrienən.
22 O nat əh inəh, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan."
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin," kəməsəteən məmə rəha Epraham pisin əm,
24 məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat e nimisən.
25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəməlinuən kitat Uhgin məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e niganəmti Uhgin məmə okotos nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən nəwirən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin ron, kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e nikitat.
6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgin.
7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netəmim.

4:16: Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17 **4:22:** Jen 15:6 **4:25:** Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7

8 Məto Uhgɨn təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm
kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmɨmɨs otat.

9 Tol nəhlan, Uhgɨn təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nɨta Kristo itəm təmaiu
nian təmɨmɨs otat. Kən məto-inu nat u in nɨpahrienən, kitat kotɨtun wɨr məmə Kristo
otosmegəh kitat o neməha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn e namnun nian.
10 Nian kəmotol tɨkɨmɨr kitat Uhgɨn, məto in təmol kitat kotuwa iolɨn mɨn e nɨmɨsən rəha
Nətɨn. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolɨn mɨn, nat kit itəm taprəkɨs-in inu məmə kitat
kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otosmegəh kitat e nalpɨnən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo
tatəmegəh.
11 Kən nat kit mɨn, nɨkitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgɨn e Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo, itəm Uhgɨn təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolɨn mɨn.

Atam təmiuw-pa nɨmɨsən, kən Kristo təmɨləs nəmegəhən

12 Aupən agɨn, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat mɨsɨ-pən lan
muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmɨləs nɨmɨsən muwa ikɨn. Kən
tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motɨmɨs məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat.
13 Nɨpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisɨg Uhgɨn təpanos-ipa Lou. Məto nian
Lou tɨkə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgɨn təsəte rəkɨsən təfagə rat mɨn rəhalat.
14 Məto nat əpnapɨn Uhgɨn təməsəte rəkɨsən təfagə rat mɨn rəhalat, netəmim itəm
koatatɨg e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotɨmɨs. Əwəh, nat əpanapɨn
netəm mɨn əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin
kəmotɨmɨs.
E nolən mɨn neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisɨg in, məto-inu nat naka
itəm Atam təmol, tatuwɨn o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol
tatuwɨn o netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgɨn təmos-ipa tol pɨsɨn agɨn e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat
rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nɨmɨsən o netəmim tepət, kən inu in nat asol.
Məto nat asol taprəkɨs, in nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm in təmawte-in o netəmim tepət o
nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwɨrən rəha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən mɨn məmə, nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm in təmawte-in kəm netəmim, in tol
pɨsɨn agɨn e noa təfagə rat rəha suah kitiəh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiəh əm,
kən Uhgɨn təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpɨnən. Kən uarisɨg, nian
netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgɨn təmos-ipa nat təwɨr kəm kitat, kən
təmol məmə kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
17 Nɨpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmol nɨmɨsən tatərəmərə
e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit mɨn itəm taprəkɨs məmə, nat itəm
suah kitiəh əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm
in təmawte-in əpnapɨn əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgɨn tatol ilat kotətuatɨp e
nɨganəmtɨn, ilat okotos nəmegəhən lilɨn. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

18 Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgɨn təmakil muəh mələhəu nəghatən
rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpɨnən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm,
Kristo təmol nat ətuatɨp kit, mol suatɨp məmə netəmim kotɨtun motuwa motətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən nətuatɨpən əh, tatol məmə netəmim rafin kotɨtun nosən nəmegəhən
lilɨn.
19 Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgɨn.
Məto netəmim təpət okotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu suah kit mɨn,
Kristo, təmol nəwia Uhgɨn.

5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15 **5:18:** 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11

20 Uhgɨn təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotɨtun
nolən rat mɨn rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwɨrən itəm Uhgɨn
təmawte-in əpnapɨn əm təmuwa iahgin təhmɨn mɨn maprəkɨs,
21 məmə nəwɨrən otol win e təfagə rat mɨn. Təfagə rat təmatərəmərə e netəmim rafin
matiuw-pa nɨmɨsən elat. Məto roiu nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm kitat otərəmərə,
kən nəwɨrən əh otol məmə netəmim okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən motos nəmegəhən
lilɨn e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwɨr məmə
koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otəwiə mol iahgin təhmɨn.
2 !Kəp, təsətuatɨpən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərat ikɨn, kən nɨkitat
təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotɨmɨs rəkɨs lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu.
3 Nəkotɨtun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat
kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmɨmɨs, tahmen əm məmə kitat kotɨmɨs
kitat min, u nɨpətɨn təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmɨmɨs.
4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotɨmɨs, kən kɨtənɨm itat kitat
Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən wi, tahmen əm
məmə Uhgɨn Tata təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən, e nəsanənən asol rəhan.
5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nɨmɨsən rəhan, kən okotuwa mɨn
kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgɨn təmosmegəh in lan e nɨmɨsən.
6 Kitat kotɨtun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nɨg kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən
oas mɨn rəhatat məmə, otərəkɨn nolən oas rəhatat itəm tolkeike pɨk təfagə rat. Kən təmol
məmə təfagə rat otəsərəmərə mɨnən etat,
7 məto-inu etəmim itəm təmɨmɨs, təsatɨg ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.
8 Məto-inu kəmotɨmɨs kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat
min roiu, ne nian itəm təpanuwa.
9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotɨtun məmə Uhgɨn təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən, kən
tol nəhlan okol təsɨmɨs mɨnən. Nɨmɨsən təsərəmərə mɨnən lan.
10 In təmɨmɨs mau kitiəh əm, kən e nɨmɨsən rəhan, təmos-irəkɨs nəsanənən rafin rəha
təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otɨləs-ipər
nərgɨ Uhgɨn.
11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotɨmɨs e
təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tɨkə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən
rəhatəmat əh-roiu, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgɨn məmə
onəkotɨləs-ipər nərgɨn e Kristo Iesu.
12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nɨpətɨtəmat itəm otəpanɨmɨs
nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nɨpətɨtəmat.
13 Kən sotegəhan-in mɨnən nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto
otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgɨn, məto-inu itəmat netəmim itəm
Uhgɨn təməmki-rəkɨs itəmat e nɨmɨsən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in
nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə okotol nolən mɨn itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatɨg
ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatɨg ahgin
nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwɨrən əh, in otasitu etəmat məmə
nəsotolən təfagə rat.

Slef mɨn rəha nolən ətuatɨp

5:21: Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27 **6:4:** Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24 **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19 **6:12:** Jen 4:7
6:13: Rom 12:1 **6:14:** 1 Jon 3:6

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-
inu, Lou təsərəmərəən etat, məto nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm tətawte-in kəm kitat tatərəmərə
etat. !Kəp, təsətuatɨpən!
16 Nəkotɨtun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol
nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatɨp kəiu o
nətəu-pənən. E suatɨp kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatɨp u tatuwɨn o nɨmɨsən.
Kən e suatɨp kit mɨn, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgɨn, kən suatɨp u tatuwɨn o
nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
17 Kitat koatənwiwi Uhgɨn məmə nat əpnapɨn aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto
uarisɨg, e nɨkitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.
18 Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tɨkə o nərəmərəən
etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən mɨn itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Iatəghat e nətəlɨgən mɨn itəm netəmim kotɨtun, inu slef ne etəm-iasol, məto-
inu nətəlɨgən rəhatəmat təsahmenən o nɨtunən natɨmnat rəha Uhgɨn. Aupən ikɨn,
nəmotegəhan-in nolɨ-nolɨ nɨpətɨtəmat məmə ilat slef rəha nolən mɨn itəm tol naulɨsən əm,
ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha
nolən mɨn itəm kotətuatɨp, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə
rəhan mɨn.
20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn
təsərəmərəən etəmat.
21 ? Noan nəwɨrən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərat mɨn itəm
noatauliɨs ron əh-roiu? !Noan nolən rat mɨn əh, in nɨmɨsən əm!
22 Məto roiu, Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef mɨn rəhan, kən noan
nəwɨrən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgɨn e nɨkitəmat rafin.
Kən nakoatos nəmegəhən lilɨn.
23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nɨmɨsən, məto nat itəm Uhgɨn tatos-ipa
in nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Itəmat nəkotɨtun nolən rəha lou. Lou mɨn koatərəmərə e
netəmim nian ilat koatəmegəh əm.
2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marɨt, lou tatən məmə in rəhan əm əh
iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh tɨmɨs, kən lou rəha marɨt təsaskəlɨm
mɨnən pətan əh, kən in tɨtun nətəu-pənən suah pɨsɨn kit.
3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pɨsɨn kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən
məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmɨmɨs, lou əh rəha marɨt
təsaskəlɨm mɨnən pətan əh, kən nat əpnapɨn tatətəu-pən iərman pɨsɨn, in təsegoafələn
rəhan iərman.
4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu nɨnotol kitiəh
itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotɨmɨs itəmat min e nɨg kəluau. Kən nian
nəmotɨmɨs, Lou rəha Moses təsaskəlɨm mɨnən itəmat u-roiu. Uhgɨn təmɨkɨs itəmat o nətəu-
pənən ətuatɨp natɨmnat rafin agɨn e Lou məmə Uhgɨn otosmegəh itəmat. Kən itəmat
nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmɨmɨs, kən roiu in təsolən marɨt,
kən in tɨtun nətəu-pənən suah pɨsɨn. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat
nakotətəu-pən suah pɨsɨn u Kristo, itəm Uhgɨn təmosmegəh e nɨmɨsən. Kən nakotətəu-pən
in məmə nakoatoe noan wɨr, itəm in nolən təwɨr mɨn itəm koatɨsiai-in Uhgɨn.
5 Nian nətəlɨgən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat, nətəlɨgən rat mɨn rəhatat koatiuw-

6:16: Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15 **7:4:** Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəlɨgən rat rəha etəmim tətatɨg e kitat rafin. Nətəlɨgən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tɨkə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wɨr. Uhgɨn əm tɨtun nos-ipa nətəlɨgən wi kəm kitat.

pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.
6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat tərat məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat." !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†
8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis.
9 Aupən ikin, nian emərurу əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.
10 Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nipahrienən təmiuw-pa əm nimisən.
11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.
12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmim.
13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis." !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərat agin-əh.
14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.
15 Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatetəhau.
16 Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapin esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərat e nikik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətatig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min.
18 Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wir kit. Ekitun in nipahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.

7:6: Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17

20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien u iatol,
məto in təfagə rat itəm tətatɨg lak tatol.
21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən
əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wɨr, məto təfagə rat huə iuəhkɨr ron
io tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nɨkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgɨn,
23 məto iatəplan mɨn lou kit mɨn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagɨn
ilau rəhak nɨtunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak
nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pɨk agɨn! ?Karmə pah otɨləs-irəkɨs io e nɨpətɨk u itəm tatuwɨn o
nɨmɨsən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgɨn. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgɨn e
rəhak nətəlɨgən wi, məto e nətəlɨgən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmɨn Rəha Uhgɨn

1 Kən nəukətɨ nəghatən rafin mɨn əh tol min-nulan, məmə Uhgɨn tatən məmə kitat
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan,
Uhgɨn kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpɨnən kit rəha netəm mɨn u
kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu,
2 məto-inu nəsanənən rəha Narmɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu,
in təmɨkɨs kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nɨmɨsən.
3 Lou təruru nɨkɨsən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu,
nətəlɨgən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru
nolən, Uhgɨn təmol! Inu, təmahl-ipa Nətɨn ətuatɨp kən təmuwa etəmim mahmen e kitat.
Kən Uhgɨn təmakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpɨnən o təfagə rat itəm kitat netəmim
rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netɨn təmuwa sakrifais o təfagə rat mɨn rafin
rəhatat.
4 Uhgɨn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatɨp mɨn rəha Lou okotuwa motol nɨpahrienən
e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatɨp rəha nətəlɨgən rat rəha etəmim, məto
koatətəu-pən suatɨp itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun kəm kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim, nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn əm
o nat itəm nətəlɨgən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike, nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn əm o nat itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn
tolkeike.
6 Okəmə nətəlɨgən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatɨp
rəha nɨmɨsən. Məto okəmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tatərəmərə e rəhan nətəlɨgən, kən suah əh
tatətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən ne nəmənlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəlɨgən rat rəha etəmim, tatol tɨkɨmɨr ilau Uhgɨn, məto-inu
təsətəu-pənən lou mɨn rəha Uhgɨn, kən in təruru agɨn nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim, okol kəsotolən nɨki Uhgɨn
tagien.
9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəlɨgən rat rəha etəmim. Okəmə in nɨpahrienən məmə
Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn
tolkeike. Etəmim itəm Narmɨn Rəha Kristo təsatɨgən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatɨg etəmat. Kən nat əpnapɨn nɨpətɨtəmat otəkəike mɨmɨs o təfagə rat,
məto narmɨtəmat tatəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

7:23: Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57 **8:3:** Hip 4:15 **8:3:** Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7
8:4: Kal 5:16,25 **8:9:** 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20

11 Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat, inu Narmɨn Rəha Uhgɨn u itəm təmol Kristo Iesu
təmegəh mɨn e nɨmɨsən. Nɨpahrienən, nɨpətɨtəmat otɨmɨs nian kit. Məto e Narmɨn Rəhan,
Uhgɨn otos-ipən mɨn nəmegəhən e nɨpətɨtəmat.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. O natɨmnat mɨn əh, kitat kotəkəike katɨg kətəu-pən nat itəm
Uhgɨn tolkeike, məto kəsotatɨgən kətəu-pən nat itəm nətəlɨgən rat rəha etəmim tolkeike
məmə otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatɨg motətəu-pən nat itəm nətəlɨgən rat rəha etəmim tolkeike,
nəkotəkəike motɨmɨs. Məto okəmə e Narmɨn Rəha Uhgɨn nakotohamnu nolən rəha
etəmim, kən onəkotəmegəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit ilat, ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn.
15 Itəmat nəkotɨtun məmə inu in nɨpahrienən məto-inu, Uhgɨn təmos-ipɨnə Narmɨn
Rəhan kəm itəmat, kən Narmɨn təsolən itəmat nakoatəgin mɨn Uhgɨn, tahmen e slef kit
tatəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmɨn Rəhan təmol məmə Uhgɨn təməhl itəmat. Kən
Narmɨn tatol məmə kitat kotɨtun nənən kəm Uhgɨn məmə, "!Ik rəhatɨmat tata!"
16 Kən Narmɨn atɨp Rəha Uhgɨn tatən kəm narmɨtat məmə kitat nenətɨ Uhgɨn mɨn.
17 Kən məto-inu kitat nenətɨn mɨn, kitat okotos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmələhəu
kalɨn məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natɨmnat mɨn əh. Kitat kotɨtun məmə inu
nɨpahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən kotɨtun məmə Uhgɨn otos-
ipən nɨsiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn itəm tatuwa

18 Ekɨtun məmə nahməən itəm kotatɨg lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapɨn əm
nian Uhgɨn otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat.
19 Nɨpahrienən, natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, inu nəptən ne natɨmnat itəm
koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh mɨn, ilat koatəsahgin motolkeike pɨk məmə
okotəplan nian itəm Uhgɨn otol-arəp məmə nenətɨn mɨn u pah mɨn.
20 Koatasɨpən nəhlan məto-inu Uhgɨn təmol məmə natɨmnat rafin itəm in təmol, ilat
koatatɨg e nelmɨ nəratən, motəruru nolən wək wɨr mɨn itəm rəhalat aupən ikɨn. Ilat
kəsotolkeikeən nəhlan, məto in Uhgɨn itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə
ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəlɨgən əskasɨk lan,
21 məmə in otɨkɨs ilat e nəmnəmɨtən ne nɨmɨsən itəm ilat kotatɨg pahrien lan. Kən in
otɨkɨs ilat nəhlan məmə in tɨtun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm
otos-ipən kəm nenətɨn mɨn.
22 Kitat kotɨtun məmə aupən agɨn mətoarus-pa əh-roiu, natɨmnat rafin itəm Uhgɨn
təmol, koatekɨmɨs tahmen e pətan kit itəm tatəto nahməən məmə otɨləs nətɨn.
23 Kən sənəmə natɨmnat mɨn əm itəm Uhgɨn təmol, ilat koatekɨmɨs nəhlan. Məto kitat
mɨn koatekɨmɨs nəhlan, nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmos-ipa rəkɨs nat wɨr kəm kitat, u
Narmɨn Rəhan. Kən Narmɨn in məsɨn rəha natɨmnat wɨr agɨn mɨn itəm Uhgɨn otəpanos-
ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin e nian ətuatɨp məmə Uhgɨn otegəhan-in rafin kəm kitat
natɨmnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otɨkɨs nɨpətɨtat itəm toas, mos-ipa in wi.
24 Təmətuoun e nian Uhgɨn təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasɨk rəhatat
nətəlɨgən o natɨmnat mɨn əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsahgin, in
otəsahgin mɨn o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol
rəhatat nətəlɨgən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasɨk.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmɨn Rəha Uhgɨn tətasitu etat e rəhatat
nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmɨn əm Rəha Uhgɨn
tatən rəhatat lan nian kitat koatekɨmɨs e nolən kit itəm nəghatən tɨkə lan.

8:13: Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22 **8:17:** Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19 **8:23:** 2 Kor 5:2-4 * **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən əskasɨk e natɨmnat wɨr itəm otəpanuwa.

27 Kən Uhgɨn itəm in tɨtun nɨki netəmim, in tɨtun naka Narmɨn Rəhan tatən, məto-inu
Narmɨn Rəhan tatəfak o iəfak mɨn tətəu-pən nətəlɨgən rəha Uhgɨn.

Nalpəkauən rəha Uhgɨn

28 Kitat kotɨtun məmə, Uhgɨn tatol məmə natɨmnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wɨr
mɨn ne nat rat mɨn, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgɨn, inu kitat
netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.
29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agɨn, Uhgɨn tɨnɨtun rəkɨs məmə kitat okotahatətə
lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətɨn məmə netəmim
tepət okotuwa pian mɨn ne wɨnɨn mɨn, kən in təmaupən maiir, kən in ilɨs e kitat rafin.
30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat
u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən kitat u itəm təmol kitat
kotətuatɨp, in otɨləs-ipər mos-ipən nɨsiaiiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgɨn

31 ?Okotən mɨn naka e natɨmnat mɨn əh? Uhgɨn in kitat min, matol natɨmnat rafin
məmə ilat natɨmnat wɨr mɨn e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapɨn əm okəmə pah tatol
tɨkɨmɨr kəm kitat.
32 In təməsəgɨnən o Nətɨn ətuatɨp məmə otɨmɨs o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm.
Kən okəmə in təmos-ipa Nətɨn kəm kitat, kən in otawte-in natɨmnat rafin kəm kitat.
33 ?Pah tɨtun nətu-pa mɨn nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərat? Suah kit tɨkə, məto-
inu, in Uhgɨn itəm təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, kitat itəm in təmɨtəpun.
34 ?Kən pah tɨtun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpɨnən? Suah
kit tɨkə, məto-inu Kristo Iesu təmɨmɨs o kitat, kən nat kit mɨn, Uhgɨn təmosmegəh in e
nɨmɨsən. Kən roiu, in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nɨsiaiiən ne nəsanənən,
matəfak kəm Uhgɨn o kitat.
35 ?Naka tɨtun nɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian
iəkɨs mɨn, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumɨs, o rəhatat nautə tɨkə, o ikɨn
tasɨlə ikɨn, o naəp rəha nəluagɨnən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tɨkə!
36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Uhgɨn. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itɨmat o nərgəm.
Itɨmat ekotahmen e sipsip mɨn itəm okohamnu ilat."
37 Nɨpahrienən, e natɨmnat mɨn əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol
win agɨn.
38 Kən ekɨtun məmə nat kit tɨkə agɨn tɨtun nɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Uhgɨn,
inu nɨmɨsən, o nəmegəhən, o nagelo mɨn, o iərmɨs mɨn, o natɨmnat itəm tatuwa əh-roiu, o
natɨmnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən mɨn rafin,
39 o natɨmnat əpəh ilɨs, o natɨmnat ləhau agɨn, o nat kit e natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol,
okol ilat rafin kəsotɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Uhgɨn itəm koatos o Iərəmərə
rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pɨk məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak mɨn netəmim u noanol mɨn rəha Isrel,
məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nɨpahrienən məto-inu itɨmlau Kristo kitiəh əm, eseiuəən.
Rəhak nətəlɨgən ne Narmɨn Rəha Uhgɨn katuən məmə nat u iatən in nɨpahrienən.
2 Nɨkik təmɨtəgɨt kən mətahmə pɨk olat nian rafin.
3 Okəmə io ekɨtun nosən nalpɨnən ne nemə̈ha rəha Uhgɨn, kən inu otasitu o natimak mɨn
məmə okotahatətə e Kristo, kən nɨkik təpagien əm. Nɨpahrienən, nɨkik təpagien okəmə
Uhgɨn otɨləs-irəkɨs io e Kristo itəm iakolkeike pɨk, okəmə in otasitu natimak mɨn məmə

8:27: Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6 **8:33:** Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22

okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, “natimak min,” məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha
Isrel.
4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wir min u rəhalat: Uhgin təməhl ilat məmə nenətin
min, kən təmol əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nəniəkisən min
rəha nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, ne
nəniəkisən min.
5 Kən tipilat min, ilat netəm-iasol min rəha Uhgin aupən, kən e nipətin ikin, Kristo təmisi-
pən e noanol rəhalat, kən in Uhgin itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan
kətan namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uhgin təmitəpun netəmim lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən əh təməsolən məmə Uhgin
tateiuə e rəhan nəniəkisən, məto-inu sənəmə ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha
Isrel, ilat netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm pahrien rəha
Epraham. Məto Uhgin təmən kəm Epraham məmə, “Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nita
rəha Aisak.”
8 Nipətin nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafin nenəti
Uhgin min. Məto nenəti Uhgin pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nəniəkisən rəha
Uhgin. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.
9 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham min-nulan, “E nian ətuatip,
oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin kit iərman.”
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak təmit Repeka, kən in təmiləs
mil mil kəiu. Rəhalau tata kitiəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mil mil u kəməsuaiirən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwir o tərat,
Uhgin təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wir məmə Uhgin
titəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən,
12 məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wir kit or nat tərat kit. Uhgin təmən kəm Repeka
məmə, “Nita rəha nətim asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.”
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Emolkeike
Jekop, məto emetəhau Esao.”
14 ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgin təsətuatipən? !Kəp! Kotitun
məmə in tatol tətuatip
15 məto-inu Uhgin təmən kəm Moses məmə,
“Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat,
kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat.”
16 Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkisən rəha Uhgin o nat kit itəm koatol, tahmen
məmə koatolkeike pik in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən
rəha Uhgin.
17 E Naoa Rəha Uhgin, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emiləs-ipər ik o nat kitiəh
əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim
okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.”
18 Kən nipəti nat u məmə, Uhgin tətasəkitun netəmim neen məto-inu in atip tolkeike məmə
otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-
inu in atip tolkeike məmə otol mihin.

9:3: Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkisən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16

19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgɨn tatol netəmim neen məmə
ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgɨn
tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?”
20 Məto ekuhalpɨn nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpɨn əsanən nəghatən
rəha Uhgɨn. Nɨkitəmat təht-tu. Nuwigɨ nat kəmol e noantənɨmtə, kol təsənən kəm etəm
təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?”
21 Etəmim itəm tatol natɨmnat e noantənɨmtə, in tɨtun nosən noantənɨmtə kit mol
nuwigɨ nat lan kəiu, kit itəm təwɨr rəha nolən lafet, kən kit mɨn rəha wək əpnapɨn əm.
22 Kən Uhgɨn tɨtun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike,
in tɨtun nolən ilat məmə otərəkɨn ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə nemə̈ha tatol o
təfagə rat, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Məto nat əpnapɨn
in tatol nəhlan, rəhan nətəlɨgən kaifəməh məsol uəhaiən nalpɨnən kəm ilat itəm koatol
məmə nɨkin otahmə.
23 Rəhan nətəlɨgən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwɨrən asol rəhan kəm netəm
mɨn u itəm in tolkeike məmə otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat aupən aupən agɨn
məmə ilat okotatɨg e nəwɨrən rəha Uhgɨn əpəh e nego e neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmɨtəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto Iaihluə mɨn.
25 Tahmen əm e naka u Uhgɨn təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,
“Netəm mɨn əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak mɨn netəmim.’
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’
26 Kən ikɨn-u ətuatɨp, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak mɨn netəmim,’
netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenətɨ Uhgɨn itəm tatəmegəh.’ ”
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol mɨn rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,
“Nat əpnapɨn netəm Isrel kotepət tahmen e nɨməkləkɨl əpəh itəhəi, məto Uhgɨn otosmegəh
əm ilat noan məsɨn,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpɨnən kəm
netəmim e nətueintən.”
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
“Okəmə Iərəmərə Əsanən Pɨk Agɨn in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nɨta məsɨn
okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora
itəm in təmərəkɨn agɨn ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ?Naka nɨpətɨ nəghatən mɨn u? Nɨpətɨn tol min-nulan məmə, Iaihluə mɨn itəm
kəsotalkut əskasɨkən məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, Uhgɨn təmol ilat kotətuatɨp
e nɨganəmtɨn e nahatətəən rəhalat.
31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pɨk e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatɨp
e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto ilat kəsotətuatɨpən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pɨk məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn o nolən
wɨr mɨn rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatɨp rəha nahatətəən. Ilat koatoh pɨkən “Kəpiel
Rəha Noh Pɨkənən.”
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
“!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pɨkən,
in kəpiel itəm otol ilat kotəme.
Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulɨsən nian tatətul e nɨganəmtɨ
Uhgɨn.”

9:20: Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6 **9:25:** Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23 **9:29:** Aes 1:9
9:32: Aes 8:14 † **9:33:** ‘Saeon’ in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem. **9:33:** Aes 8:14; 28:16

10

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike pɨk məmə Uhgɨn otosmegəh netəm Isrel, kən nian
rafin iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pɨk o nolən natɨmnat itəm otol nɨki Uhgɨn
tagien. Məto nolən rəhalat təsɨsɨ-pənən e nɨtunən itəm tətuatɨp.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatɨp rəha Uhgɨn məmə ilat okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨn,
məto-inu ilat kotəruru suatɨp rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atɨp suatɨp,
suatɨp rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. In təmol namnun e suatɨp əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə
lan, ilat rafin okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

Nəmegəhən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təmətе nəghatən kit e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa
mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. In təmən məmə, "Etəmim itəm tatol natɨmnat rafin agɨn-əh
itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilɨn."
6 Məto suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təpiə
əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwɨn əpəh
e nego e neai," məmə onakegəs-in Kristo mɨləs meiuaiu muwa məmə otasitu lam.
7 Kən tatən mɨn məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwɨn əpəh ləhau e ikɨn rəha netəm
kəmotɨmɨs ikɨn," məmə nakɨləs-iarəp Kristo mol təmegəh mɨn e nɨmɨsən.
8 ?Məto, tatən mɨn naka? Tatən məmə, "Nəghatən Rəha Uhgɨn in iuəhkɨr əm ron ik. In
əpəh e nohlɨm ne nɨkim." Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlɨm məmə Iesu in Iərəmərə, kən okəmə
nakahatətə e nɨkim məmə Uhgɨn təmosmegəh in e nɨmɨsən, kən Uhgɨn otosmegəh ik.
10 Kən inu nɨpahrienən nəhlan məto-inu Uhgɨn tatol etəmim kit tatətuatɨp e nɨganəmtɨn
nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nɨkin. Kən Uhgɨn tatosmegəh etəmim kit nian in
tatən-iarəp e nohlɨn məmə Iesu in Iərəmərə rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "Netəmim rafin itəm koatahatətə e
suah əh, okol ilat okəsotaulɨsən nian okoatətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn."
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapɨn okəmə ik noanol rəha Isrel, o Iaihluə
kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm u tatərəmərə mətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim
rafin itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "Netəmim rafin itəm koataun-in nərgɨ
Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat."
14 ? Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nosmegəhən ilat, okəmə
kəsotahatətəən lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətoən namnusən lan
kit? ?Kən okotahro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwɨr okəmə Uhgɨn təsahl-ipənən ilat?
Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "!In nat wɨr agɨn nian suah kit tatuwa o
nən-iarəpən namnusən təwɨr!"
16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nɨkilat namnusən təwɨr. Tahmen e
nəghatən itəm Aesea təmətе məmə, "Iərəmərə, netəmim təkəku əm kəmotən nɨpahrienən
e nəghatən rəhatɨmat."
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatɨsɨ-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm nakatəto tatɨsɨ-
pən e namnusən itəm katən e Kristo.
18 ?Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha Uhgɨn tatən
məmə,
"Nəghatən təmuwɨn e ikɨn mɨn rafin e nətueintən,

10:5: Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13 **10:7:** Dut 30:13 **10:8:** Dut 30:14 **10:11:** Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8
10:13: Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1

təmuwɨn ikɨn mɨn rafin agɨn.”
19 ?Kən ekətapəh əm o nat kit mɨn məmə, netəm Isrel kəmotɨtun, o kəp? Əwəh, kəmotɨtun.
Moses təmaupən mən məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapɨn əm itəm ekol təwɨr kəm ilat,
kən ekol nemə̈ha tol itəmat məto-inu ekol təwɨr kəm kantri mɨn itəm kotalməl.”*
20 Kən uarisɨg Aesea təsəgɨnən o nənən məmə,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atɨp io kəm ilat.”
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgɨn e netəm Isrel məmə,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

11

Uhgɨn tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmə Uhgɨn təməuhlin mentan
o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm
Isrel, noanol rəha Epraham, nɨta rəha Benjamin.
2 Aupən aupən agɨn, Uhgɨn təmɨtəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kən ilat
okotuwa rəhan mɨn netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotɨtun o kəp məmə
naka Naoa Rəha Uhgɨn tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasɨk o Uhgɨn matən-iarəp nəratən
itəm Isrel təmol.
3 In təmə, “Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien mɨn motohalkin-ohalkin rəham olta mɨn.
Kən io pɨsɨn əm ekətatɨg, kən moatalkut mɨn məmə okotohamnu io.”
4 ?Məto Uhgɨn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, “Iataskəlɨm netəmim sepen-
taosan məmə rəhak mɨn, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgɨn eiueiuə u Paal”
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsɨn əh-ikɨn itəm Uhgɨn təmɨtəpun ilat e
rəhan nəwɨrən.
6 Kən okəmə Uhgɨn tatosmegəh ilat e nəwɨrən rəhan, kən təməsolən e natɨmnat təwɨr mɨn
itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natɨmnat wɨr mɨn, kən
nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm ilat, in tol pɨsɨn, kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in
kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.
7 ?Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pɨk suatɨp rəha nuwamən
mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgɨn təmɨtəpun,
kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgɨn təmol ilat məmə kotapəs nətoən
rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmol məmə nətəlɨgən rəhalat tətapɨl əlu-alu,
kən mol məmə nɨganəmtɨlat təpɨs,
kən mol məmə matəlgɨlat talu.”
9 Kən Kig Tefɨt təmən məmə,
“Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanɨkulu kit, itəm otohasɨn ilat, mol ilat
kotən məmə natɨmnat rafin təwɨr əm.
Pəs rəhalat natɨmnat wɨr okotuwa kəpiel kit rəha noh pɨkənən ne nalpɨnən kəm ilat.
10 Pəs nɨganəmtɨlat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tɨkə.”

Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən Iaihluə mɨn

10:18: Sam 19:4 **10:19:** Dut 32:21 * **10:19:** Nɨpahrienən, netəm Isrel kəmotɨtun nəghatən rəha Uhgɨn, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlɨg-in. Kən tol nəhlan, Uhgɨn təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə mɨn məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18 **11:8:** Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23

11 ?Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol
kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgin təmol suatip o nosmegəhən Iaihluə
min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwirən.
12 !Tol nəhlan, okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha Uhgin məto-inu netəm Isrel
kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgin, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgin təmitəpun rəkis,
nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgin otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihluə min, io
iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgin
otosmegəh neen.
15 Nian Uhgin təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihluə min kəmotuwa
iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen
e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwitai piret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgin,
kən piret apiəpiə, in min rəha Uhgin.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha
Uhgin, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgin. Nəghatən u, nipətin təmə okəmə Epraham
ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgin, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgin.
17 Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgin təmatgəhl rəkis, inu tahmen e
netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihluə min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin
min e nikinat. Uhgin təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos nəmelat, kən roiu
nakoatos nəwirən itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†
18 Məto itəmat Iaihluə min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgin təmilpin itəmat e nig itəm
təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətagwən
itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotagwən nəukəti nig.
19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə
otilpin io ekos nəmelat."
20 In nipahrienən, məto tətatgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgin. Kən itəmat
nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron,
məto itəmat nəkotəkəike motəgin,
21 məto-inu Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə
nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otatgəhl rəkis itəmat.
22 Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgin kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən
matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim
itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motahatətə lan
o rəhan nəwirən. Məto okəmə nakotapəs nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkis min itəmat.
23 Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgin, kən in otilpin min ilat e
nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan.
24 Kən nipəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u
olif əpnapin əpəh e nikinat itəm Uhgin təməte rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən
rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o niləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən
e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən.
Kən roiu timətig məmə Uhgin otilpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

Uhgin tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat
nəsotiləs-ipər pikən itəmat. Uhgin təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs

---

11:11: Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol piret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgin. Kən in tatəgətun məmə piret tapiəpiə, in min rəha Uhgin, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif." **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4

nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətatɨg əh mətoarus-pa Iaihluə mɨn rafin itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat okotahatətə lan.
26 Kən e nolən əh, Uhgɨn otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəm otosmegəh netəmim otɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkɨs nolən rat rəha noanol rəha Isrel.
27 Kən inu nəniəkɨsən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkɨs təfagə rat rəhalat."
28 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn. Məto nat u in o nəwɨrən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgɨn təmos-ipɨnə rəhan nəwɨrən kəm itəmat Iaihluə mɨn. Məto Uhgɨn tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmɨtəpun ilat, kən ilat nɨta rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs netəmim kən mol təwɨr kəm ilat, okol in təsəuhlin mɨnən rəhan nətəlɨgən.
30 Itəmat u Iaihluə mɨn itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgɨn. Məto roiu, Uhgɨn təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgɨn roiu, məmə Uhgɨn tɨtun nasəkitun mɨnən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgɨn təmasəkitun itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgɨn otol mihin mɨn elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgɨn, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat tətaskəlɨm ilat rafin agɨn, ko ilat atɨp kəsotɨkɨsən ilat. In təmol nəhlan məmə in tɨtun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgɨn in təwɨr agɨn

33 !Otəplan-tu! !Nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm netəmim, ne nenatɨgən rəhan, ne nɨtunən rəhan, ilat rafin kotepət agɨn-əh! Kitat kotəruru nɨtunən nolən rəha netəlɨgən rəhan, ne rəhan suatɨp mɨn. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
34 "Suah kit tɨkə itəm tɨtun natɨmnat itəm tətatɨg e nətəlɨgən rəha Uhgɨn.
Kən suah kit tɨkə itəm in tɨtun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgɨn."
35 "Suah kit tɨkə itəm tɨtun nos-ipən atɨpən rəhan kit nat kit kəm Uhgɨn məto-inu, natɨmnat rafin agɨn rəha Uhgɨn rəkɨs."
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmol natɨmnat rafin, kən natɨmnat rafin koatatɨg məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlɨm ilat, kən natɨmnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwiən kəm in tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatɨg lan

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Məto-inu Uhgɨn təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasɨk otəmat məmə nakotos-ipən nɨpətɨtəmat rafin kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalɨn məmə rəhan, kən nɨkin tətagien lan. Inu suatɨp ətuatɨp itəm onəkotəfak kəm Uhgɨn lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgɨn otəuhlin rəhatəmat nətəlɨgən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwɨr. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotɨtun nakilən, kən nɨtunən, kən nɨtəpunən nolən wɨr mɨn itəm Uhgɨn tolkeike, inu nolən mɨn itəm kotəwɨr, ne nolən mɨn itəm kotol nɨkin tagien, ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
3 Kən e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, iatən-ipɨnə kəm itəmat rafin məmə sotɨləs-ipər atɨpən nətəlɨgən rəhatəmat. Məto e nətəlɨgən ətuatɨp, otəplan nesanənən mɨn itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan

‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'otɨsɨ-pən Saeon.' Saeon in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. **11:27:** Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11 **11:36:** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 **12:1:** Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5

nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.
4 Suah kit nipətin kitiəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.
5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat min.
6 Kən Uhgin təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgin tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan.
7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;
8 okəmə in tatos nəsanənən o niləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nikin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wir min.
10 Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min.
11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgin e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nigəm tatuəp.
12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgin. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgin nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.
14 Otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətuatip.
18 Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəmə̇linuən itəmat netəmim rafin.
19 Piak min ne winik min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə Uhgin otəpanələhəu nalpinən ne nemə̇ha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgin, Iərəmərə tatən məmə, "In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan."
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
"Okəmə rəham tikimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənim.
Nian natol natimnat min u,

12:3: Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27 **12:8:** 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22 **12:12:** 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39

in otaulɨs pɨk lan.”
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat mɨləs-iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwɨr otɨləs-iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katɨg ahgin kapman, məto-inu nepətən o nərəmərəən rafin tatɨsɨ-pən e Uhgɨn, kən kapman rafin itəm kotatɨg, Uhgɨn pɨsɨn əm tatɨləs-ipər.
2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgɨn təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpɨnən olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgɨn təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wɨr kotəgɨn, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin netəm-iasol mɨn rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wɨr mɨn, kən ilat okotɨləs-ipər itəmat ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwɨr kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgɨn, məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpɨnən. Ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn itəm otol nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn kəm netəm koatol tərat.
5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatɨg ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpɨnən, kən kit mɨn u, məto-inu kotɨtun məmə in nolən ətuatɨp.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takɨs kəm kapman, məto-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgɨn, kən inu wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natɨmnat itəm tətuatɨp məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nɨsiaiiən, otɨsiai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatɨg ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mɨn. Məto kaon kitiəh əm tatəkəike mətatɨg otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat mɨn, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tɨkə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natɨmnat rafin itəm Lou tatən.
9 Lou tatən məmə, “Sotaklə̈h-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Saklə̈hən,” “Nɨkim təsuwɨnən e natɨmnat rəha suah kit,” kən lou neen mɨn əh-ikɨn. Məto nəghatən kitiəh əm in nəukətɨlat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atɨp ik.”
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nɨpətɨ Lou rafin koatuwa motol nɨpahrienən.

Nolən ətuatɨp o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun wɨr nian koatatɨg lan u-roiu. Nian tɨnatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapɨlən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tɨnatuwa iuəhkɨr, maprəkɨs-in nian kitat kɨnotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tɨkə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlɨm nolən wɨr mɨn rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlɨm wɨr rəhan naip rəha nəluagɨnən.
13 Pəs kitat kotol nolən wɨr mɨn, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat mɨn, məsotapɨsən, məsotit əpnapɨn itəmat mɨn, kən məsotolən nolən almə̈l mɨn, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat mɨn.
14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlɨg-inən suatɨp mɨn o nolən təfagə rat mɨn itəm nətəlɨgən rat rəhatəmat tolkeike.

12:20: Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

1 Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsagienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.
2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.
3 Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nikin tagien əm ron.
4 Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəmərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəmərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.
5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u.
6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin, in tatol o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəmərə, kən in min tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən.
7 Suah kit təsərəmərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis.
8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəmərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəmərə.
9 Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəmərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.
10 Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil kitat.
11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Inu nipahrienən, tahmen məmə in nipahrienən məmə iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin."
12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti Uhgin o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.
13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən.
14 Io emuwa kitiəh itimlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgin. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgin, nat əh tamkimik atip əm ron.
15 Okəmə piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkin piam kit itəm Kristo təmimis ron.

14:1: Rom 15:7 **14:2:** Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən "iərəmərə" tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min. **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11 **14:8:** Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13

16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwɨr, okəghat-in məmə in nat tərat.
17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn sənəmə nat rəha nagwənən ne nənɨmən,
məto in nat kit rəha nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne nəmə̈linuən, ne nagienən e Narmɨn
Rəhan,
18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol nɨki Uhgɨn tətagien,
kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwɨr, kən nɨkilat tagien əm ron.
19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pɨk o nolən nat itəm tatuwɨn o nəmə̈linuən, kən
tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatat rafin.
20 Əsərəkɨnən wək rəha Uhgɨn o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwɨr,
məsotamkɨmɨkən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat
kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwɨr məmə nəsotunən mit, o nənɨmən wain, o nolən nat kit mɨn itəm
otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəlɨgən kit o natɨmnat mɨn u, otaskəlɨm anion əm itəmat
Uhgɨn. Suah kit tətatɨg e nəwɨrən pahrien nian in tatol əm natɨmnat itəm in tɨtun məmə
tətuatɨp məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəlɨgən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətuatɨp o
nunən o kəp, təwɨr məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgɨn otən nolən rəhan
in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nɨkin təsəhtən məmə in nat ətuatɨp, rəhan nolən
təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol nat kit itəm nɨkin təht məmə in tərat, in
tatol təfagə rat.

15

Nɨləs-ipərən nətəlɨgən rəha iəfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasɨk, kən kitat kotɨtun məmə nat əlkələh mɨn əh, ilat
nat əpnapɨn əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natɨmnat mɨn əh məmə nɨkitat
tətagien lan. Nɨkitat təkəike məht piətat mɨn ne wɨnɨtat mɨn itəm rəhalat nətəlɨgən kəiu e
natɨmnat mɨn əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol nɨki netəm pɨsɨn tagien lan, məmə otasitu elat,
mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo mɨn, in təməsolən nolən kit məmə in atɨp nɨkin otagien
lan. Məto in təmol natɨmnat rafin agɨn itəm Uhgɨn nɨkin tolkeike, kən o natɨmnat mɨn u,
netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Nən ratən mɨn
itəm netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatol lam, koatuwa ron io.”
4 Natɨmnat mɨn əh itəm kəmətе aupən e Naoa Rəha Uhgɨn, kəmətе mɨn məmə otəgətun
kitat, məmə okotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhatat e Uhgɨn. Kən kitat kotɨtun nolən
əh məto-inu koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn, kən Naoa Rəha Uhgɨn tatɨləs-ipər nətəlɨgən
rəhatat.
5 Uhgɨn pɨsɨn əm tətasitu etat məmə koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn, kən in pɨsɨn əm
tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəlɨgən
rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəlɨgən kitiəh əm, məmə nəwiatat
tɨtun nuwamən mahmen e nəwia suah kitiəh əm o nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn, itəm in Uhgɨn
ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak mɨn neen e nɨkin agien məmə okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm məmə
Kristo təmos itəmat e nɨkin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgɨn lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə otəgətun məmə
Uhgɨn tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkɨsən mɨn rəhan kəm tɨpɨ netəm
Isrel aupən, ilat kəmotuwa nɨpahrienən.

14:19: Rom 12:18; 15:2 **14:20:** 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9 **15:4:** 2 Tim 3:16 **15:7:** Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24

9 Kən təmuwa məmə Iaihluə min okotənwiwi Uhgin o rəhan nasəkitunən, tahmen e
Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihluə min,
oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”
10 Kən tatən min məmə,
“Otagien, Iaihluə min, itəmat rəhan min netəmim.”
11 Kən tatən min məmə,
“Itəmat Iaihluə min otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”
12 Kən Aesea tatən min məmə,
“Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgin otiləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha nitən min rafin.
Kən Iaihluə min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”
13 Uhgin təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol
məmə nikitəmat otər mərioah e nagienən ne nəmə̇linuən nian nakoatahatətə lan məmə,
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat
nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihluə min

14 Piak min ne winik min. Ekitun wir məmə nəmegəhən rəhatəmat təmər mərioah e
nəwirən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nikik rafin natimnat
min u kəm itəmat, kən molkeike məmə nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh.
Tətuatip əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin təmasitu lak e rəhan əm nəwirən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihluə
min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin məmə, Iaihluə
min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Uhgin
təmələhəu kalin məmə rəha Uhgin, kən Uhgin nikin tagien o nosən.
17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm
tatol wək.
18 Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol
nian emol rəhan wək o niləsən Iaihluə min kotuwa motol nəwia Uhgin. Kristo təmol wək
e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,
19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir
rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam.
20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike məmə ekuwin
mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-əhən nərgi Kristo ikin. Es-
olkeikeən məmə ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən
təwir.
21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo məmə,
“Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun.”
22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahtosig-in io o nimnən məplan
itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

23 Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik məmə
ekimnə məplan itəmat,

15:9: 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5 **15:16:** Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13

24 kən tol nəhlan, nɨkik tatəht məmə ekɨmnə məplan itəmat nian ekuwɨn əpəh kantri u
Spen. Kən nian ekɨmnə kotauilɨm o nian əkuəkɨr əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak
e rəhak naliwəkən.
25 Məto roiu, iatuwɨn Jerusalem o nasituən e iəfak mɨn əh-ikɨn,
26 məto-inu iəfak mɨn əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nɨkilat təmagien o nos-
ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat mɨn e niməfak əpəh Jerusalem.
27 Nɨkilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol
kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihluə mɨn kəmotos nəwɨrən rəha Uhgɨn e suatɨp
rəha netəm Isrel, kən Iaihluə mɨn okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.
28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwɨn mos-ipən kəm iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwɨn əpəh kantri u Spen, kən e
rəhak naliwəkən oekɨmnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mɨtəlau imatəmat ikɨn, ekɨtun məmə iatos natɨmnat wɨr tepət e Kristo
məmə ekos-ipɨnə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwɨr lan.
30 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məto-inu kitat koatahatətə e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo,
kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatol məmə kitat koatolkeike kitat mɨn, ekətapəh əskasɨk otəmat
məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgɨn, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluagɨnən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgɨn otasitu lak mahtosɨg-in netəm Jutia itəm kəsotənən nɨpahrienən
e namnusən təwɨr məmə, okəsotərəkɨnən io. Kən otəfak mɨn məmə nian ekuwɨn miet-pən
Jerusalem, netəm mɨn u koatahatətə e Kristo, nɨkilat otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgɨn tolkeike mihin, ekɨmnə məplan itəmat e nagienən, kən
kitat rafin agɨn-əh, nɨkitat otagien.
33 Pəs Uhgɨn itəm in nəukətɨ nəmənlinuən tətatɨg itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətauiatɨpin in mɨn neen

1 Io iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə wɨnɨtat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh
Kegkria, in pətan wɨr kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otɨmnə, onəkotagien əm ron e nərgɨ Iərəmərə rəhatat, e
nolən itəm in tətuatɨp məmə netəmim rəha Uhgɨn okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tɨkə,
təwɨr məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.
3 Otən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, itəm itɨməhal emətəhalol wək kitiəh rəha Kristo
Iesu.
4 Iuəhkɨr kiamɨs o nasituən lak. Sənəmə io pɨsɨn əm, məto io ne Iaihluə mɨn rafin u
koatəfak, itɨmat ekotənwiwi Uhgɨn olau.
5 Kən otən təwɨr kəm niməfak itəm kəmotuəfɨmɨn e rəhalau nimə.
Otən təwɨr kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh
Esia.
6 Otən təwɨr kəm Meri itəm təmatol pɨk wək otəmat.
7 Otən təwɨr kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itɨməhal min ilau
eməhaluwɨn e kalapus. Aposol mɨn koatɨsiai-in pɨk ilau, kən ilau kəmuaupən-in io
muahatətə e Kristo.
8 Otən təwɨr kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəmərə.
9 Otən təwɨr kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən otən təwɨr kəm io
kit u Stakis.
10 Otən təwɨr kəm Apeles itəm təmətul əskasɨk e Kristo e nian iəkɨs mɨn.
Otən təwɨr kəm Aristopolas ne noanol mɨn rəhan, ne rəhan iolwək mɨn.
11 Otən təwɨr kəm Herotian, rəhak ətuatɨp.
Otən təwɨr kəm Nasisas ne rəhan mɨn, ne rəhan iolwək mɨn itəm koatəfak kəm Iərəmərə.

15:26: 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11 **15:29:** Rom 1:11
15:30: 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3:** Wək 18:2

12 Otən təwɨr kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pɨk wək rəha Iərəmərə.
Otən təwɨr kəm io kit u Persis, pətan kit mɨn itəm tatol pɨk wək rəha Iərəmərə.
13 Otən təwɨr kəm Rufas, iəfak wɨr kit rəha Iərəmərə, ne rəhan mama itəm təmatol təwɨr
kəm io tahmen e rəhak ətuatɨp mama.
14 Otən təwɨr kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne
piatat mɨn itəm ilat min koatatɨg.
15 Otən təwɨr kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne wɨnɨn, ne Olimpas, ne iəfak mɨn
rafin itəm ilat min kotatɨg.
16 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. Niməfak rafin
rəha Kristo koatən təwɨr kəm itəmat.
17 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakətapəh əskasɨk otəmat məmə nakoatəto wɨr itəmat o netəm
koatol məmə nakotəhap itəmat mɨn, kən koatəgətun natɨmnat itəm koatol netəmim
koatakiə e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pɨsɨn agɨn e nəgətunən itəm nəmotos
rəkɨs. Otətul isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iərəmərə Kristo, məto koatol
wək əm o nat nɨpətɨlat tolkeike. Ilat koatən wɨr nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətehen,
kən ilat koateiuə, kən matərəkɨn nətəlɨgən rəha netəmim tepət itəm kotəruru nat.
19 Netəmim kɨnotəto rəkɨs namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan,
nɨkik tagien pɨk otəmat. Məto iakolkeike pɨk məmə nakotenatɨg e nolən ətuatɨp mɨn, kən
məmə nəsotuwɨnən e nolən rat mɨn.
20 Uhgɨn itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in otatɨg əm
ləhau e nelkɨtəmat. Pəs nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tətatɨg itəmat min.
21 Timoti itəm itɨmlau min etioal wək kitiəh, tatən təwɨr kəm itəmat. Kən Lusias, ne
Jeson, ne Sosipata u natimak mɨn, kəhalən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwɨr kəm itəmat u kitat
kitiəh e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwɨr kəm itəmat. Io Pol, ekətatɨg e rəhan nimə, kən netəm rəha
niməfak kotuəfɨmɨn iman ikɨn.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau mɨn katuən təwɨr
kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgɨn. In tɨtun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasɨk e nahatətəən
rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən
u təməhluaig nuwəh rəkɨs,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgɨn u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən
məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mɨn aupən kəmotəte e naoa mɨn
rəhalat, kən netəmim okotɨtun. Ekotən-iarəp məmə noanol mɨn rafin e nətueintən, pəs
ilat okotahatətə e Uhgɨn, kən tol nəhlan moatol əm nəwian.
27 Uhgɨn pɨsɨn əm in Uhgɨn, kən in pɨsɨn əm in tenatɨg. !Pəs kotənwiwi Uhgɨn nian rafin
namnun tɨkə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

16:13: Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10 **16:18:** Fil 3:19; 2 Pita 2:3
16:19: Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15 **16:21:** Wək 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Wək 19:22; 1 Kor 1:14
16:25: Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəlɨgən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəlɨgən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təməte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərioah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlɨg-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu,
iatəte naoa u itɨmlau piətat Sostenes. 2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgɨn
əpəh Korin, itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn e Kristo Iesu, kən
təmaun-in itəmat məmə rəhan mɨn, itəmat min netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm
Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm
itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan
nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn rafin, e nasituən o nən-
iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.
6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu
Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn o nolən wək rəhan,
nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-
pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mɨn lan.
9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn
itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo,
məmə itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat mɨn, məsotolən məmə nətəlɨgən kit otuwa məhap
itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəlɨgən ne nɨkin kitiəh.

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-
iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu.
12 Nɨpəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in
Pol,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Apolos,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-
in Pita,” neen mɨn kotən məmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Kristo.”
13 ?Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nɨkitəmat təht məmə
io Pol eməkul e nɨg kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgɨ Pol?
14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto emol baptais
əm e Krispas ne Kaeas.
15 Nɨkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais lan e nərgək.
16 Ei, emaluin, emol baptais mɨn e Stefanas ne rəhan mɨn. Uarisɨg e itəm əh, emaluin
okəmə emol baptais mɨn e suah kit o kəp.
17 Nɨpəti nəghatən mɨn u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netəmim,
məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwɨr. Kən esən-iarəp əmən e nɨtunən
rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau
in otoigoig.
18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u
koatɨtəp suatɨp rəha nuwɨnən e nɨgəm asol, məto o kitat itəm Uhgɨn tatosmegəh kitat, in
nəsanənən əm rəha Uhgɨn.
19 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Io ekərəkɨn agɨn nenatɨgən rəha netəm kotenatɨg,
kən mahtosɨg-in nɨtunən rəha netəm kotɨtun pɨk nat.”
20 ?Netəm kotenatɨg hiə? ?Iəgətun mɨn rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotɨtun wɨr
suatɨp rəha nəghatən hiə? Uhgɨn təmol nenatɨgən rəha nətueintən tɨnuwa rəkɨs nalməl
əmən. 21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatɨgən rəha Uhgɨn, təmol məmə netəmim rəha
nətueintən okəsotɨtunən in e nenatɨgən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl
mɨn rəhatɨmat otosmegəh netəmim itəm koatən nɨpahrienən lan.
22 Noanol mɨn rəha Isrel koatətapəh-in nat pɨspɨs mɨn, kən Iaihluə mɨn koategəs-in
nenatɨgən məmə okotəplan Uhgɨn,
23 məto kitat koatən-iarəp əm nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau, kən nəghatən u in
tahmen e kəpiel e suatɨp itəm tatol noanol mɨn rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e
nalmələn kəm Iaihluə mɨn.
24 Məto o netəm mɨn un itəm Uhgɨn təmaun-in ilat, noanol mɨn rəha Isrel neen ne
Iaihluə mɨn neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgɨn ne nenatɨgən rəhan.
25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgɨn in tenatɨg taprəkɨs-in nenatɨgən rafin rəha
netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkɨs-in nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nɨkitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian
Uhgɨn təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatɨgən e nɨganəmtɨ netəmim, kən məsotosən
nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen.
27 Məto Uhgɨn tatɨtəpun nat alməl mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs netəm kotenatɨg,
kən mɨtəpun nat əpou mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs netəm kotəsanən.
28 In təmɨtəpun natɨmnat itəm, e nətəlɨgən rəha netəmim, ilat nat əpnapɨn əm, ne itəm
netəmim kəsotolkeike pɨkən, ne natɨmnat itəm kotɨkə. Kən təmɨtəpun natɨmnat mɨn əh
məmə in otol nat keike e nətəlɨgən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnapɨn əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

---

* **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15 **1:18:** Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9

30 Məto-inu e nəwia Uhgɨn, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo
təmuwa o kitat məmə nenatɨgən rəha Uhgɨn, inəh e Kristo, Uhgɨn təmol kitat kotətuatɨp e
nɨganəmtɨn, kən mələhəu kalɨn kitat məmə rəhan mɨn, kən mosmegəh kitat.
31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən, "Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit
əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan."

2

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emɨmnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn e
nəghatən itəm kotenatɨg ne nolən rəha etəmim itəm tɨtun wɨr nəghatən.
2 Kən nian emətatɨg kitat min itəmat, nɨkik təskasɨk məmə esən-iarəp mɨnən nat kit, məto
Iesu Kristo əm, ne nɨmɨsən rəhan e nɨg kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəgɨnən, kən matəgɨn mətasiəp-asiəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwɨr, eməsənən e nenatɨgən rəha
netəmim, ne nəghatən asol mɨn itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan
nəsanənən rəha Uhgɨn ne wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatɨgən rəha netəmim,
məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgɨn.

Nenatɨgən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn

6 Məto in nɨpahrienən məmə itɨmat ekotən-iarəp nəghatən tenatɨg kəm netəm itəm
kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatɨgən rəha netəm u-roiu, o
netəm koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapɨn mɨn əm.
7 Kəp. Itɨmat ekoatəghat-in nenatɨgən rəha Uhgɨn aupən itəm təmatəməhl anion, kən
in nenatɨgən itəm təmatəhluaig, kən Uhgɨn təmol nalpəkauən aupən aupən agɨn məmə,
nenatɨgən əh, in otol nəwɨrən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kɨnotəruru nalpəkauən əh rəha Uhgɨn, məto
okəmə ilat kɨnəmotɨtun, ko kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwɨrən rafin e nɨg kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,
suah kit təsɨtunən
nat naka itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotolkeike in,"
10 məto Uhgɨn təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmɨn. Kən Narmɨn tɨtun
natɨmnat rafin, kən mɨtun mɨn natɨmnat rəha Uhgɨn itəm etəmim kit okol təsɨtunən.
11 ?Tol nəhlan, etəmim pah tɨtun nətəlɨgən rəha etəmim kit, məto narmɨn əm? ?E nolən
kitiəh əm, etəmim pah tɨtun nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto Narmɨn əm?
12 Uhgɨn təməsos-ipamən kəm kitat nətəlɨgən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ipa
Narmɨn itəm tatɨsɨ-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotɨtun nat naka itəm
Uhgɨn təmos-ipa əpnapɨn əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itɨmat ioatən, kən nenatɨgən rəha netəmim təsəgətunən itɨmat e
nəghatən mɨn əh, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn təməgətun itɨmat, kən ekotən-iarəp natɨmnat
pahrien rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn e nəghatən mɨn itəm təmɨsɨ-pən lan.
14 Etəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə lan, okol təsosən natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e
Narmɨn Rəha Uhgɨn məto-inu ilat nat alməl mɨn əm kəm in, kən okol in təsɨtunən ilat məto-
inu Narmɨn Rəha Uhgɨn əm tɨtun nasituən e netəmim o nɨtunən natɨmnat rəha Uhgɨn.
15 Kitat itəm koatos Narmɨn Rəha Uhgɨn kotəplan motɨtun natɨmnat mɨn əh, məto netəm
əpnapɨn, ko koatəplan məsotɨtun agɨn-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"?Pah u tɨtun nətəlɨgən rəha Iərəmərə

1:30: Jer 23:5-6 **1:31:** Jer 9:24 **2:3:** Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5 **2:9:** Aes 64:4

məmə in otəgətun in?”
Məto kitat kotɨtun nətəlɨgən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emətatɨg kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat
tahmen e netəmim itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhalat e Narmɨn Rəha Uhgɨn,
kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm, kən
eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nɨsualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e
Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm, eməsos-ipɨnə
nagwənən əskasɨk kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nɨpahrienən,
itəmat nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan
məto-inu itəmat nakoatetet itəmat mɨn, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat
netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnapɨn mɨn.
4 Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit mɨn tən məmə, “Io rəha Apolos,” nolən
əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

5 Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itɨmlau e kuahmen əm e iolwək itəm
emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itɨmlau etioal əm wək itəm Iərəmərə təmos-ipa pɨsɨn
pɨsɨn kəm itɨmlau məmə ekioal.

6 Tahmen məmə io eməfe nɨkutin nat, kən Apolos in tətau e nəhau, məto Uhgɨn tatol
tatəwiə.

7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau, in nat əpnapɨn əm, məto
Uhgɨn pɨsɨn əm in nat keike itəm tatol natɨmnat koatəmegəh moatəwiə.

8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən Uhgɨn otətou ilau kitiəh
kitiəh e rəhalau wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

9 Itɨmlau iolwək mil rəha Uhgɨn, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgɨn, o nimə
rəha Uhgɨn.

10 E nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emiləkɨn wɨr nelkɨ nimə tahmen e etəm
tɨtun wɨr niləkɨnən nimə. Kən suah kit mɨn tatiləkɨn nimə məsɨn. Məto ilat rafin
okotəkəike moatehm wɨr wək rəhalat rəha niləkɨnən nimə,

11 məto-inu okol suah kit təsiləkɨnən nelkɨ nimə kit mɨn itəm tol pɨsɨn e inu itəm kɨniləkɨn
rəkɨs. Kən nelkɨ nimə u in Iesu Kristo.

12 Okəmə suah kit tiləkɨn-pər rəhan nimə itəm nelkɨ nimə in Iesu Kristo, kən in tɨtun
niləkɨnən e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o e silfa, o e kəpiel nəmtɨn tiəkɨs, o e nɨg, o e nuwig, o e
maniah.

13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa mɨn, rəhan
wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nɨgəm, kən nɨgəm otəgətun məmə
rəhan wək təwɨr or tərat.

14 Okəmə nɨgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən.

15 Məto okəmə nɨgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natɨmnat rafin təmɨkə. In əm, Uhgɨn
otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagɨm e nimə itəm nɨgəm
tatus.

16 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgɨn, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg
etəmat?

17 Okəmə suah kit tərəkɨn nimə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn otərəkɨn in, məto-inu nimə rəha
Uhgɨn, in rəhan pɨsɨn əm. Kən nimə u rəha Uhgɨn, itəmat.

2:16: Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wək 18:4,11,27-28
3:9: Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16

18 Təsəwɨrən məmə suah kit tateiuə-in atɨp in. Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tenatɨg
u-roiu e nɨganəmtɨ netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e nɨganəmtɨlat məmə in otuwa
ienatɨg pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatɨgən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Uhgɨn tatol noanɨkulu kit
e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatɨg wɨr, kən Uhgɨn taskəlɨm in."
20 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, "Iərəmərə tɨtun məmə, nətəlɨgən rəha netəm
kotenatɨg, ilat nat əpnapɨn əm."
21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotɨləs-ipər atɨp
itəmat ron. Uhgɨn tatos-ipən natɨmnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nɨmɨsən, o nian roiu, o nian itəm
tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgɨn otol təwɨr kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgɨn.

4

Aposol mɨn rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itɨmat tahmen e iolwək mɨn rəha Kristo itəm
Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨtɨmat məmə itɨmat ekotol əp nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
2 Kən netəmim itəm koatehm natɨmnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat
wək təwɨr məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən tɨtun nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapɨn əm okəmə itəmat, o netəm pɨsɨn neen kotən-iarəp nətəlɨgən rəhalat
e rəhak wək. Kən io atɨp esahmenən o nakilən rəhak wək.
4 E rəhak nətəlɨgən, məmə emol əm nat itəm in təwɨr, məto nat u təsənən məmə io ekətuatɨp.
Iərəmərə əm tətuatɨp o nakilən rəhak wək.
5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natɨmnat. Nakoatəsahgin e nian Iərəmərə otuwa lan.
In otəmki-pən e nəhag-əhagən natɨmnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp
nat naka tətatɨg e nɨki netəmim o nolən mɨn rəhalat. E nian əh Uhgɨn otənwiwi ilat kitiəh
kitiəh.
6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Emən-ipɨnə nəghatən mɨn əh kəm itəmat etɨmlau Apolos məmə
itəmat onəkotos nɨtunən ikɨn, kən okəmə nakotos nɨpəti nəghatən mɨn u, "Nəkotəkəike
motol əm nəghatən mɨn itəm kɨnəte rəkɨs," kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-
iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilɨs taprəkɨs-in netəmim mɨn rafin? ?Itəmat nakoatos natɨmnat neen
itəm Uhgɨn təsos-ipɨnə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natɨmnat itəm
Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natɨmnat mɨn əh?
8 Nɨkitəmat təhat məmə nɨnotos rafin rəkɨs natɨmnat rəha Uhgɨn. Nɨkitəmat təhat məmə
nɨnotos rafin rəkɨs nautə rəha Uhgɨn. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig mɨn
rəha Uhgɨn, məto itɨmat ekotatɨg ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə nɨpahrienən! !Nəman!
Okəmə nɨpahrienən məmə itəmat nəmotuwa kig mɨn rəha Uhgɨn, nɨkitɨmat otagien pɨk,
kən okəmə tol nəhlan, itɨmat mɨn ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.
9 Itɨmat aposol mɨn, məto nɨkik təht məmə Uhgɨn təmələhəu itɨmat əpəh ləhau agɨn-əh,
ioatatɨg tahmen e netəm itəm kəmakil rəkɨs məmə okotəkəike motɨmɨs. Nɨkik təht nəhlan
məto-inu tahmen məmə ekoatətul e nɨganəmtɨ nagelo mɨn ne netəmim rafin məmə ilat
okotəplan nolən rəha nɨmɨsən rəhatɨmat.*

3:19: Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11 **4:2:** Luk 12:42 **4:5:** 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6

* **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluagɨnən, mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Rəhan mopael mɨn kotuarisɨg-in, kən tɨkɨmɨr mɨn kotuarisɨg-in ilat, kən netəmim rafin kotɨtun məmə tɨkɨmɨr mɨn okotɨmɨs. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tɨkɨmɨr mɨn atɨp koatoh ilat mɨn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupɨn mɨn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan mɨn netəmim kotahmen e tɨkɨmɨr mɨn itəm okotɨmɨs, kən netəmim rafin koatəplan.

10 !Netəmim tepət koatən məmə itɨmat ialməl mɨn o nərgɨ Kristo, məto nɨkitəmat təht
məmə itəmat nakotenatɨg wɨr e Kristo! Məto sənəmə nɨpahrienən. !Netəmim tepət koatən
məmə rəhatɨmat nepətən tɨkə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin!
Məto sənəmə nɨpahrienən. Netəmim tepət koatɨsiai-in itəmat, məto katən rat itɨmat.
11 Məto, inu nɨpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumɨs tatus itɨmat, kən moatoaoa, kən
ekoatuwɨn e natɨmnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itɨmat, kən rəhatɨmat nimə
tɨkə.
12 Itɨmat atɨp əm ioatol pɨk wək e nelmɨtɨmat. Nian okotən rat itɨmat, məto itɨmat
ekotəfak o nəwɨrən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto itɨmat
ekotəpnapɨn əm.
13 Nian netəmim koatən rat itɨmat, məto itɨmat ekoatəghat wɨr əm kəm ilat. Mətoarus-
pa roiu itɨmat ekotahmen e nuwitɨk rəha netəmim rafin, o namkɨmɨk rəha nətueintən
rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən
nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən mɨn u məmə ekol itəmat nakotaulɨs, məto məmə otəhgaiir etəmat,
məto-inu itəmat nenətɨk mɨn itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotah-
men əm e rəhatəmat tata kalɨn ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatɨp kitiəh əm, inu io,
məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatɨp nian emən-iarəp namnusən təwɨr
kəm itəmat aupən.
16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasɨk otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mɨn.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipɨnə nətɨk e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasɨk
e Iərəmərə. In otən mɨn kəm itəmat suatɨp rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm
tatətəu-pən natɨmnat itəm iatəgətun e niməfak mɨn rafin ikɨn mɨn rafin.
18 Itəmat neen koatən məmə esɨmnə mɨnən, kən motausit pɨk o rəhatəmat nepətən.
19 Məto otəsuwəhən, ekəike mɨmnə məplan itəmat okəmə Iərəmərə tegəhan-in io. Kən
ekəsəplan əmən nəghatən mɨn itəm netəm iausit mɨn koatən, məto ekəplan nəsanənən
rəhalat.
20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit
rəha nəsanənən.
21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekɨmnə malis itəmat, o ekɨmnə e nolkeikeən ne narmɨn
rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agɨn

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nɨkitəmat tətakləh-in pətan kit, kən təmol e
nolən tərat kit itəm taprəkɨs-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapɨn kəsotəfakən.
In tətakləh-in pətan wi rəha rəhan tata.
2 !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwɨr əm! Nəsotətoən tərat, məto onəkotəkəike motəto
tərat o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm
təmol nolən rat əh e nɨkitəmat.
3 Nat əpnapɨn esatɨgən kitat min itəmat, məto e narmɨn etatɨg kitat min itəmat, kən
tahmen əm okəmə kitat koatatɨg, enən rəkɨs e nərgɨ Iərəmərə Iesu məmə naka in tətuatɨp
məmə kitat okotol e suah əh.
4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmɨn, etatɨg kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha
Iərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikɨn kitat min,
5 kən otɨləs-ipən suah u əh-roiu e nelmɨ Setan məmə otərəkɨn nɨpətɨn, məto Iərəmərə
otosmegəh narmɨn nian in tatuwa mɨn e namnun nian.

4:11: 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17 **4:17:** Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30 **5:3:** Kol 2:5 **5:5:** 1 Tim 1:20

6 Rəhatəmat nausitən tərat. ?Nəkotɨtun o kəp məmə, is noan məsɨn əm tətaləpɨk apiəpiə
flao itəm kəmətɨg?
7 Otərakin rəkɨs is oas mɨn rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətɨg u is tɨkə lan,
kən nɨpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatɨp e pɨret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm
in nətɨ sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmɨmɨs rəkɨs tahmen e sakrifais o nolən rat
mɨn rəhatat.
8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərat mɨn
itəm netəmim kotolkeike pɨk nolən kəm netəmim, ne nolən rat mɨn rafin. Məto pəs kotol
lafet e Pɨret U Is Tɨkə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nɨpahrienən motətuatɨp.
9 Eməte rəkɨs naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan.
10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapɨn nolən rəhalat
tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumɨs, ilat iakləh mɨn e neiuəən, kən ilat
koatəfak kəm narmɨ nat mɨn. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet
ikɨn-u e nətueintən.
11 Məto nɨpətɨ naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm
tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in tətaumɨs, o in tatəfak kəm
narmɨ nat mɨn, o in tatən rat netəmim, o in tətapɨs nian tepət, o in tətakləh-in e neiueiuəən.
Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.
12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat
məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən mɨn u.
13 Uhgɨn otakil netəm Iaihluə mɨn, məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Otahl-iarəp e
nɨkitəmat etəm tatol nolən rat."

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau mɨn, in tol naulɨsən məmə otɨləs muwɨn kəm netəm
kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike
motɨləs motuwɨn kəm iəfak mɨn.
2 ?Nəkotɨtun o kəp məmə iəfak mɨn, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə
itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nɨkitəmat təht məmə nəsotahmenən
o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh mɨn?
3 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mɨn? !Kən natɨmnat mɨn rəha nətueintən,
ilat kotɨmətɨg əm o nakilən!
4 ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəlɨgən mɨn neen, tahro nakoatuwɨn o netəm
ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nɨsiaiiən rəha niməfak
məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol mɨn neen tahmen e kitat.
5 Iatən nəhlan məmə nakotaulɨs lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tɨkə itəm tenatɨg məmə in tɨtun
nələhəuən nənən mɨn əh?
6 !Məto kəp! Itəmat piak mɨn nakoatuwɨn o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat
nərgəhəuən mɨn. Kəsi.
7 Itəmat nakoatuwɨn o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun
məmə nəmotəmkakiəh e suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah
kit tatol tərat kəm ik, təwɨr məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin
mɨn əm.
8 Məto kəp. Itəmat piatəmat mɨn əm, məto itəmat atɨp nəkoatol tərat kəm itəmat mɨn,
kən moateiuə-in itəmat mɨn motakləh kəm itəmat mɨn.
9 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha
Uhgɨn? Əsotətəlɨg-inən neiueiuəən. Inu nɨpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan,
ne netəm koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne nəman itəm kɨnotol marɨt rəkɨs koatakləh-in
pətan, ne nəman itəm koatit atɨp ilat mɨn,

5:6: Kal 5:9 **5:7:** Aes 53:7; 1 Pita 1:19 **5:8:** Dut 16:3 **5:11:** 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4

10 ne iakləh min, ne naumis min, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəghat rat
e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e
nərəmərəən rəha Uhgin.
11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmin Rəha Uhgin rəhatat təmafəl itəmat,
mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi Iərəmərə
Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, sənəmə
ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə
ekol." Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən.
13 Netəmim neen koatən məmə, "Nagwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm
in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nipətitat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha
nitən pətan in təwir əm." Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnapin məmə
Uhgin otol namnun ilau kərən. Məto Uhgin təsos-ipamən nipətitat məmə kotitəp nipitan.
Uhgin təmos-ipa nipətitat məmə kotisiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in tərəmərə e
nipətitat.
14 E rəhan nəsanənən, Uhgin təmosmegəh Iərəmərə e nimisən, kən in otosmegəh min
kitat.
15 ?Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat, ilat rəha Kristo pisin əm? ?Kən nikitəmat təht
məmə ekiləs nipətik itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatip?
!Kəp! Okol təsolən mihin.
16 ?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitiəh əm e
nipətin? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Ilau okuea nipətin kitiəh
əm."
17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh ilau min e narmin.
18 Otagim rəkis otuwin isəu o nolən rəha nitəpən nipitan. Nolən rat rafin itəm suah kit
tatol itəm tol pisin e itəm u, in təsərəkinən nipətin. Məto itəm u tatərəkin nipətin.
19 ?Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat in nimə kit rəha Uhgin itəm Narmin Rəha Uhgin
tətatig ikin, kən Uhgin təmos-ipinə Narmin kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat
sənəmə rəhatəmat atip u itəmat.
20 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgin
e nolən min rəha nipətitəmat.

7

Nəghatən e marit

1 Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə
etəmim kit təsolən marit.
2 Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos
atip rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman.
3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man
ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike.
4 Pətan təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan iərman tatərəmərə lan. Kən tahmen-
ahmen əm e iərman, in təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan pətan tatərəmərə lan.
5 Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau
kərən kuegəhan məmə təwir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto
okueike muea min kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip o nos-ipən-os-ipənen
kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasikən.

6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

6 Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəliɡən əm rəhak, sənəmə lou kit.
7 E rəhak nətəliɡən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhɡin tatol suatip pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen koatan əm.
8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne.
9 Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.
10 Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan otəsapəsən rəhan iərman.
11 Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmə tahro, titəliɡ-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.
12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatiɡ, iərman otəsapəsən.
13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatiɡ, pətan otəsapəsən.
14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhɡin tatələhəu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhɡin. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhɡin tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhɡin. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhɡin tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne mama.
15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, eɡəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhɡin təsaskəlimən ilat e marit əh. Məto, Uhɡin təmaun-in itat məmə okotatiɡ mətiɡ e nəmənlinuən.
16 Pətan, kəm-naka Uhɡin otosmeɡəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhɡin otosmeɡəh rəham pətan e nolən təwir rəham.
17 Məto in əm u, nian Uhɡin təmaun-in itəmat, nəmotatiɡ e natiɡən pisin pisin min itəm Iərəmərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatiɡ əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin.
18 Nian Uhɡin təmaun-in suah kit, okəmə kəməhɡ-ipən in, kən otəsəhluaiɡ-inən nəhɡ-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhɡin təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhɡ-ipənən, kən təwir məmə təseɡəs-inən məmə okəhɡ-ipən.
19 In nat əpnapin əm okəmə kəməhɡ-ipən suah kit o kəsəhɡ-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhɡin.
20 Nian Uhɡin təmaun-in itəmat, nəmotatiɡ e natiɡən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatiɡ əm elat.
21 ?Nian Uhɡin təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm.
22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-in, in etəm rəha Iərəmərə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian Iərəmərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo.
23 Uhɡin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmim.
24 Piak min ne winik min, nian Uhɡin təmaun-in itəmat, nəmotatiɡ e natiɡən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatiɡ əm elat itəmat Uhɡin.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o Iərəmərə, məto iakən əm rəhak nətəliɡən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nipahrienən, məto-inu Iərəmərə təmasəkitun io.

7:9: 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32 **7:15:** Rom 14:19 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16

26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatɨg lan, rəhak nətəlɨgən tol min-nulan məmə,
nəkotatɨg əm nulan nəkotatɨg mihin u-roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marɨt? Segəs-inən suatɨp o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən
marɨt? Segəs-inən suatɨp o nosən rəham kit pətan.
28 Məto okəmə natol marɨt, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marɨt, in təsolən
təfagə rat. Məto netəm kəmotol marɨt, okotatɨg e nəratən tepət e rəhalat natɨgən, kən
iakolkeike məmə nəsotuwɨnən e nəratən mɨn əh.
29 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, inu nɨpətɨ nəghatən rəhak. Natɨgən rəha netəmim e
nətueintən in tɨnəkuəkɨr əm. Kən roiu ne matuwɨn, netəm kəmotol marɨt, okəsotətəlɨg-
in pɨkən nolən rəha marɨt rəhalat.
30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwɨr məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmə
təsasəkən. Kən okəmə suah kit nɨkin tagien, in otaliwək tahmen məmə nɨkin təsagienən.
Kən okəmə suah kit tatos-nəmtɨn nat kit, təwɨr məmə nɨkin təht məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwɨr məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlɨg-in məmə
rəhalat bisnes in nat əpnapɨn əm, məto-inu nətueintən ne nəwɨrən rəhan otəpanɨkə.
32 Iakolkeike məmə nɨkitəmat təsəht pɨkən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə
suah kit təsolən marɨt, nɨkin tatəht pɨk wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan mol Iərəmərə
nɨkin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol marɨt, nɨkin tatəht pɨk əm natɨmnat rəha nətueintən məmə otahro
nulan mol nɨki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəlɨgən tatuwɨn o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə. Kən pətan
itəm təsolən marɨt, o pətan wi, nɨkin tatəht pɨk wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan in
otətuakəm o Iərəmərə e nɨpətɨn ne narmɨn. Məto pətan itəm təmol marɨt, in tatətəlɨg-in
pɨk əm natɨmnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol rəhan iərman nɨkin tagien.
35 Iatən-ipɨnə nəghatən mɨn u o nəwɨrən atɨp rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau itəmat,
məto məmə nakotətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp, kən nɨkitəmat tatəht pɨk
wək rəha Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kɨnən-iəkɨs məmə ilau okioal marɨt, kən
iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu nɨkin təht məmə təsolən nolən ətuatɨp e pətan əh,
kən okəmə pətan əh tətatɨg wɨr əm o nup mɨn neen, kən iərman nɨkin təht məmə təike mol-
tə marɨt e pətan əh, kən təwɨr əm, in tɨtun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwɨr məmə in
otol marɨt.
37 Kən okəmə kəiu mɨn nəhlan kioalkeike məmə okioal marɨt, məto iərman nɨkin tɨnəht
rəkɨs məmə okuəpəs marɨt, kən suah kit tɨkə itəm tatəkəike kəm in məmə in tapəs marɨt,
məto iərman əm in tatərəmərə e nɨkin, kən nɨkin tɨnəht rəkɨs məmə otəsolən marɨt e pətan
əh, suah əh, in mɨn tatol nolən ətuatɨp.
38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol marɨt e pətan wi, in tatol ətuatɨp, məto iərman itəm
təsolən marɨt, in tatol təwɨr maprəkɨs.
39 Pətan otəkəike mətatɨg ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman
tɨmɨs, in tɨtun nolən marɨt e suah kit mɨn itəm in tolkeike, məto nat kitiəh əm, in təike mol
marɨt e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəlɨgən, okəmə in tətatɨg əm nəhlan məsolən marɨt, kən nɨkin otagien
taprəkɨs-in okəmə in tatol marɨt. Kən nɨkik təht məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg mɨn lak
mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn.
Kitat kotɨtun məmə, “kitat rafin koatos nɨtunən.” “Nɨtunən” in nat kit itəm suah kit
tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkɨn matɨləs-ipər etəmim.

7:31: 1 Jon 2:17 **7:39:** Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29

2 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tɨtun pɨk nat, məto in təsɨtunən əh natɨmnat itəm in otəkəike mɨtun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgɨn, Uhgɨn tɨtun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn? Kitat kotɨtun məmə narmɨ nat in nat əpnapɨn əm kit e nətueintən, kən uhgɨn əlkələh mɨn kotɨkə, məto Uhgɨn kitiəh əm.
5 Katən məmə, "uhgɨn əlkələh" mɨn ne "iərəmərə əlkələh" mɨn tepət əh-ikɨn. Inu neiuəən əm. Məto nɨpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnapɨn okəmə uhgɨn əlkələh mɨn əh-ikɨn, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgɨn kitiəh əm, Tata Uhgɨn. Natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən lan, kən təmosipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kitiəh əm, Iesu Kristo, kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin agɨn e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.
7 Məto sənəmə netəmim rafin kotɨtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmɨ nat mɨn nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat, nɨkilat təht məmə koatəfak kəm uhgɨn əlkələh mɨn pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nɨkilat təsəskasɨkən.
8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkɨr o Uhgɨn. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəlɨgən rəha Uhgɨn kəm kitat in tahmen əm.
9 Təwɨr əm, nəkotɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o wɨnɨtəmat kit itəm nɨkin təsəskasɨkən təme e rəhan nəmegəhən.
10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nɨkin təsəskasɨkən, tatehm itəmat itəm nakoatos nɨtunən əh, kən nakotuwɨn e nimə rəha narmɨ nat mɨn məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəlɨgən, kən in mɨn otuwɨn mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, kən in tatol təfagə rat kit.
11 Kən nɨtunən itəm nɨkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkɨn etəm nɨkin təsəskasɨkən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmɨmɨs ron.
12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkɨn nɨkin təsəskasɨkən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.
13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwɨr məmə esun mɨnən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpɨn nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nɨkitəmat təht məmə ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə rəhatat e nɨganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!
2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nɨpahrienən, itəmat nəsotɨtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə tatəgətun məmə io aposol kit.
3 Ekuhalpɨn nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit.
4 ?Nian kitat aposol mɨn koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənɨm ne, in ətuatɨp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.
5 Aposol mɨn neen, ne pia Iərəmərə mɨn, ne Pita,* rəhalat nɨpɨtan itəm koatəfak koatuarisɨg-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəmərə. ?In tətuatɨp məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.

8:2: Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 **8:6:** Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'Kefas' itəm in nərgɨn kit mɨn rəha Pita

6 ?O nɨkitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itɨmlau pɨsɨn əm ekuəkəike mioal atɨp wək
o natɨgən rəhatɨmlau?
7 Otətəlɨg-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan?
?O, pah tətasum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh mɨn məsunən əh
kit ne?
8 ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat mɨn itəm iatəghat-in, koatɨsɨ-pən əm o nətəlɨgən rəha
netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm.
9 Kəməte e Lou rəha Moses məmə, "Nian nakotasɨg kau motuwa məmə otol wək mewɨg-
ewɨg e wit, sotəlisən nohlɨn pəs ton nɨmɨsmɨsɨ wit neen."† ?Tahro? ?Nɨki Uhgɨn tatəht əm
kau mɨn, 10 o nɨkin tatəht mɨn kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwɨrən, məto-inu
netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisɨg motəulək ikɨn, ilat
rafin nətəlɨgən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u.
11 E wək mɨn rəhatɨmat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikɨn,
inu nagwənən rəha narmɨtəmat. ?Kən tahro, tiəkɨs otəmat məmə nakotos-ipa nagwənən
neen rəha nɨpətɨn kəm itɨmat?
12 Netəm pɨsɨn neen kotɨtun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatɨp əm, məto
ilat koatol wək rəha Uhgɨn. ?Kən tahro e itɨmat? !Nətapəhən rəhatɨmat in tətuatɨp agɨn!
Məto itɨmat esətolən kəm itəmat məmə itɨmat ekotɨtun mihin nolən. Məto itɨmat
ekotol natɨmnat rafin itəm ekotɨtun nolən, nat əpnapɨn in tiəkɨs, məmə esotahtosɨg-inən
namnusən təwɨr rəha Kristo.
13 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgɨn, koatos nɨgɨlat
ikɨn nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikɨn katol sakrifais ikɨn, koatos
nɨgɨlat ikɨn nagwənən.
14 E suatɨp kitiəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən
təwɨr, rəhalat natɨmnat o natɨgən otəkəike mɨsɨ-pən ikɨn.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatɨp əm kən ekɨtun nətapəh-
inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn neen əh kəm io. Iatausit
məsɨn məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr kəsətouən io lan. Kən esolkeike agɨn-əhən məmə
ekətəu-pən suatɨp pɨsɨn. Nɨmɨsən in təwɨr taprəkɨs-in suatɨp pɨsɨn.
16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr məto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi,
nahməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwɨr!
17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatɨp
məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgɨn əm itəm təmɨtəpun io məmə ekol wək u, kən tol
nəhlan, ekəike mol.
18 ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwɨr, ekən-
iarəp əpnapɨn əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapɨn
in tətuatɨp məmə ekol.
19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atɨp io məmə io slef əm rəha netəmim
rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.
20 Nian emətan itɨmat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa
ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapɨn Lou təsərəmərəən lak, nian emətan itɨmat netəm
koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.
21 Nian emətan itɨmat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto
esərakinən lou rəha Uhgɨn, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə
ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.
22 Nian emətan itɨmat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən, emuwa mahmen elat
məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən
mɨn rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.

† **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6 **9:16:** Jer 20:9 **9:20:** Wək 21:20-26 **9:22:** 2 Kor 11:29

23 Iatol nəhlan o namnusən təwɨr məmə io mɨn ekos natɨmnat wɨr mɨn rəhan.
24 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm tatol
win? Kən təwɨr məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pɨk məmə onəkotol
win. 25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwɨn e naiuən, kotətuakəm əskasɨk o rəhalat
naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanɨkə, məto kitat koatol məmə kitat
okotol win e nat kit itəm tətatɨg lilɨn.
26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapɨnən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən
tahmen e etəmim tatəht magoagəp.
27 !Kəp! Iatətuakəm kəm nɨpətɨk məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian
emən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim tepət rəkɨs məmə ilat okotuwa e naiuən əh,
kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e
naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iakolkeike məmə nəkotɨtun məmə nian tɨpɨtɨmat mɨn kəmotiet
Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwɨn-pən itəhəi u katən
məmə Nɨtəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nɨtəhəi, Uhgɨn təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha
Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn,
4 kən motənɨm nəhau kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto-inu
kəmotənɨm nəhau e kəpiel rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel
əh in Kristo.
5 Nat əpnapɨn ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgɨn nɨkin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət
kəmotɨmɨs əpəh ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn taruən-aruən ikɨn.
6 Kən Uhgɨn təmegəhan-in natɨmnat mɨn əh məmə ilat nəmtətin mɨn məmə otəhgaiir
etat motəgətun itat, kən okəsotolən tɨkɨrɨlat motələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e nolən rat
mɨn tahmen e itəm kəmotol aupən.
7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat mɨn tahmen elat neen kəmoatol
aupən. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən
motənɨm, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat ikɨn."
8 Tərat məmə kitat okotit anion nɨpɨtan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin
tuente-tri-taosan kəmotɨmɨs e nian kitiəh əm.
9 Tərat məmə kitat okotol natɨmnat itəm otiuw nemə̈ha rəha Iərəmərə* tahmen elat
neen kəmoatol aupən, kən sɨnek tus ilat kotɨmɨs.
10 Tərat məmə nakotən nɨkalɨ Uhgɨn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha
nɨmɨsən tohamnu ilat.
11 Kən Uhgɨn təmegəhan-in natɨmnat mɨn əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə
ilat nəmtətin mɨn, kən kəmə̈te ilat məmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatɨg
roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkɨr.
12 Kən okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotətul əskasɨk, oatəto wɨr itəmat, məto-inu itəmat
mɨn nəkotɨtun nəmeən e nolən rat mɨn əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol
mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgɨn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-
inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in təskasɨk maprəkɨs-in
nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat,

9:25: Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 **9:27:** Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit mɨn, tatuwɨn matuwɨn məmə okotəplan okəmə Uhgɨn otol nalpɨnən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10

Uhgɨn otol suatɨp kit məmə onəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmɨ nat mɨn ne iəfak mɨn

14 Tol nəhlan rəhak mɨn, otagɨm rəkɨs e nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat mɨn.
15 Itəmat netəm kotenatɨg, kən otakil atɨp nəghatən rəhak məmə in təwɨr o tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o nənɨmən, kən moatənɨm nənɨmən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiəh kitat Kristo e nɨtan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pɨret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nɨpətɨn kitiəh əm, məto-inu pɨret kitiəh əm, kən kitat rafin koatun əm pɨret əh.
18 Nɨkitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgɨn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitiəh ilat Uhgɨn e sakrifais əh. ? Inu nɨpahrienən, o kəp? Əwəh, in nɨpahrienən.
19 ?Naka nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn nəsanənən əh-ikɨn rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmɨ nat mɨn, ilat uhgɨn əlkələh mɨn neen, o kəp? Kəp.
20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmɨ nat mɨn, koatol kəm iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiəh itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matɨg muwɨn mɨn e niməfak rəha narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne wain rəha iərmɨs mɨn ilat netəm koatəfak lan.
22 ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nɨkitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkɨs-in rəha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, "Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, "Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.
24 Təsəwɨrən məmə itəmat kit tategəs-in atɨp rəhan nəwɨrən, məto tatəkəike megəs-in mɨn rəha netəmim mɨn neen.
25 Otun əm mit rafin itəm katol-salɨm-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, o kəp. Kən nɨkitəmat təsəht pɨkən.
26 Nolən əh təwɨr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nətueintən ne natɨmnat rafin əh-ikɨn, ilat rəha Iərəmərə."
27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwɨn e rəhan nimə muagwən, kən nɨkim tagien məmə onəkuwɨn, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipɨnə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn o kəp. Nɨkim təsəht pɨkən.
28 Məto okəmə kit tən-ipɨnə kəm ik məmə, "Kəmol sakrifais e mit u kəm narmɨ nat mɨn," kən təwɨr məmə nəsunən. Nɨkim otatəht suah əh, ne nətəlɨgən rəhan.
29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəlɨgən rəhan əm. ?Məto tahro nətəlɨgən rəha suah kit mɨn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosɨg-in io məmə esolən nat kit?
30 ?Okəmə iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkɨs kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien lan?
31 Nəukətɨ nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənɨm, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn lan.

10:16: Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17

32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihluə,
o suah kit e niməfak rəha Uhgɨn.
33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nɨki netəmim rafin
kotagien e nolən mɨn rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atɨpən rəhak nəwɨrən, məto
rəha netəmim tepət, məmə Uhgɨn otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwɨn io tahmen məmə io iatasgəwɨn Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natɨmnat rafin itəm emol kən məgətun,
kən naskəlɨmən nəgətunən mɨn tahmen əm məmə eməgətun itəmat lan.
3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotɨtun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in
Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən
rəhn-kapə Kristo in Uhgɨn itəm tərəmərə lan.
4 Suah kit tatol aulɨs Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
5 Məto pətan tatol aulɨs rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat
kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Nolən əh
tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.*
6 !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwɨr məmə otəte
əm noanun! Məto okəmə in tətaulɨs o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwɨr məmə
otəfətain rəhn-kapə.
7 Təwɨr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgɨn təmol etəmim,
etəmim təmos narmɨ Uhgɨn, kən matol-arəp nəwɨrən rəha Uhgɨn; məto pətan tatol-arəp
nəwɨrən rəha iərman rəhan.
8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsɨsɨ-pənən e pətan, məto pətan təmɨsɨ-pən e iərman,
9 kən Uhgɨn təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in
iasitu rəha iərman.
10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tatɨsiai-in rəhan
iərman məto-inu nagelo mɨn koatəplan.
11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan təsatɨg atɨpən e iərman, kən
iərman mɨn təsatɨg atɨpən e pətan,
12 məto-inu pətan təmɨsɨ-pən e iərman, kən tahmen mɨn əm, iərman, pətan təmɨləs. Məto
natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən o Uhgɨn.
13 Otakil atɨp nat u məmə otətuatɨp məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgɨn təsəfətainən
rəhn-kapə, o kəp.
14 Netəmim rafin kotɨtun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulɨs in.
15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nɨkin tagien lan kən katɨsiai-in in lan, məto-
inu noanun əh Uhgɨn təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.
16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən
kit mɨn tɨkə e itəm u, kən niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən mɨn itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-
kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərəkɨn əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfɨmɨn itəmat mɨn məmə nakotəfak, kən
moatəhap-əhap itəmat mɨn. Kən nɨkik təht məmə o nəghatən mɨn əh, neen nɨpahrienən,

---

10:32: Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16 **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulɨsən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpɨnən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12

19 məto-inu nəhap-əhapən mɨn otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatɨp məmə pah
tatəfak pahrien.
20 ! Nian nakoatuəfɨmɨn itəmat mɨn, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha
Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha
Nəmtətin Rəha Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh koatəkəike əm kəsəsahginən ilat mɨn
neen. Kit nəumɨs tatus əh, kit tɨnapɨs rəkɨs.
22 ?Rəhatəmat latuənu tɨkə məmə nakotaupən motagwən ikɨn? ?O itəmat nəsotɨsiai-
inən niməfak rəha Uhgɨn, kən moatol aulɨs ian-rat mɨn? ?Kən ekən məmə naka kəm
itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkɨs agɨn-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkɨs itəmat nəgətunən itəm təmɨsɨ-pən o Iərəmərə. E lapɨn əh
uarisɨg kegəhan-in-pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn, in təmos pɨret,
24 kən mən kəm Uhgɨn tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm otɨtəgɨt
otəmat. Otol mihin kən nɨkitəmat tatəht io.”
25 E nolən kitiəh əm, nian kɨnotagwən rəkɨs, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u
in nəniəkɨsən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nɨtak. Otol mihin nian rafin nakoatənɨm,
nɨkitəmat tatəht io.”
26 O nat əh, nian rafin nakotun pɨret u, o nakotənɨm kap wain u, onəkotəkəike motən-
iarəp nɨmɨsən rəha Iərəmərə mətoarus tɨtəlɨg-pa mɨn.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pɨret o tatənɨm kap wain u rəha Iərəmərə e nolən
kit itəm təsətuatɨpən, in tatol təfagə o nərəkɨnən nɨpətɨn ne nɨta Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisɨg təpanun pɨret ne mənɨm kap
wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənɨm, məto nɨkin təsəht wɨrən nɨpətɨ Iərəmərə, nunən
ne nənɨmən itəm in tatol tatiuw-pa atɨp əm nalpɨnən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matɨmɨs, kən itəmat neen kɨnotɨmɨs rəkɨs.
31 Məto okəmə kitat kotakil atɨp nolən mɨn rəhatat, Iərəmərə təsakilən kitat mol
nalpɨnən kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpɨnən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatɨp,
məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpɨnən rəhalat məmə okotɨmɨs, kən
kitat okəsotosən nalpɨnən əh kitat min ilat.
33 Tol nəhlan piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nian nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən,
otəsahgin itəmat mɨn.
34 Okəmə suah kit nəumɨs nus, təwɨr məmə otagwən iman ikɨn latuənu, məmə nian
nakoatuəfɨmɨn, Uhgɨn otəsos-ipənən nalpɨnən kəm itəmat o nolən mɨn əh rəhatəmat. Nian
ekɨmnə, oekos-ipɨnə suatɨp e natɨmnat pɨsɨn neen mɨn itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, pəs ekəghat e nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn
itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motɨtun.
2 Itəmat nəkotɨtun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgɨn, katiuw-pən rəhatəmat
nətəlɨgən katit itəmat e suatɨp o nəfakən kəm narmɨ nat mɨn itəm kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tɨkə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmɨn
Rəha Uhgɨn matən rat Iesu, kən suah kit mɨn okol təsənən məmə, “Iesu in Iərəmərə,” məto
Narmɨn Rəha Uhgɨn, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatos-ipa kəm kitat, məto
koatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn kitiəh əm.

11:25: Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29 **11:32:** Hip 12:5-6 **12:2:** Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6

5 Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin kitiəh əm itəm tatol wək e
nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.
7 Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitiəh
kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.
8 O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiəh
əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat.
9 Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitiəh əh
tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən.
10 Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən
nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin
pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.*
Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.
11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm
kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.
12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-olin pisin
pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.
13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef min əm,
neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin
agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgin
u kitiəh əm.
14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.
15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin
kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.
16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, "Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli
nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin.
17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in
matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?
18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol
mihin.
19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?
20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.
21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, "Io ekapəs ik, io enahmen rəkis." Kən
rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, "Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis."
22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat
keike o nipətitat.
23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha
nisiaiiən elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.
24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto
Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat
koatehm-pən əm ilat.
25 Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm
wir ilat min rafin.
26 Okəmə nolin məsin tatəto nahməən, kən nolin min ilat rafin okotəto nahməən ilat
min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisiaiiən kəm in, kən nolin min rafin okotagien
ilat min.
27 Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat
nolin min rəha nipəti Kristo.

---

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5

28 Kən e niməfak, Uhgɨn təmaupən mələhəu-pən aposol mɨn, kən uarisɨg un, ien
mɨn, kən uarisɨg un, iəgətun mɨn. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pɨspɨs, ne ilat
itəm koatol-wɨr nɨmɨsən mɨn, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatɨg itəm
kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikɨn pɨsɨn mɨn.
29 ?Netəmim rafin aposol mɨn? ?O netəmim rafin ien mɨn? ?O netəmim rafin iəgətun
mɨn? ?O netəmim rafin nol nat pɨspɨs?
30 ?O netəmim rafin koatol-wɨr nɨmɨsən mɨn? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən
ik pɨsɨn mɨn? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nɨpətɨ nəghatən ik pɨsɨn mɨn? Kəp, təsolən
nəhlan.
31 Məto təwɨr məmə nakotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhatəmat o nosən nəsanənən
pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa, ilat mɨn əh itəm kotəwɨr agɨn.
Məto roiu ekən-ipɨnə suatɨp wɨr agɨn-əh.

13

Nolkeikeən

1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pɨsɨn mɨn, o nəghatən rəha nagelo mɨn, məto
esosən nolkeikeən e nɨkik, iatəghat pɨk əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigɨ dram, o
tatoh əpnapɨn əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən mɨn
itəm Uhgɨn tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm. Kən okəmə
ekɨtun nat anion rafin ne nɨtunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn
əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasɨk məmə otol nɨtot kit tiet, məto esosən nolkeikeən
e nɨkik, io nat əpnapɨn əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natɨmnat kəm ian-rat mɨn, o ekegəhan-in nɨpətɨk məmə
nɨgəm otus, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, esolən win e nat kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəlɨgən təfəməh, kən matol təwɨr
kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atɨpən, kən məsausit pɨkən,
5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpɨn, kən nɨkin təsahmə uəhaiən, kən
təsaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkin nəratən itəm suah kit tatol lan.
6 Kən nɨkin təsagienən o nolən rat mɨn, məto nɨkin tagien əm o nolən wɨr mɨn rəha
nɨpahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapɨn suatɨp rəha suah kit tiəkɨs, məto nian
rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin
tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən e Uhgɨn, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian
rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tɨkə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn
tatos-ipa, otəpanɨkə. Rəha nəghatən ik pɨsɨn mɨn, okotəpanɨkə. Rəha nɨtunən nat,
otəpanɨkə.
9 Tol nəhlan məto-inu nɨtunən rəhatat noan məsɨn əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgɨn tatos-ipa noan məsɨn əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa mɨn mol ətuatɨp natɨmnat rafin, kən nəsanənən mɨn
itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa roiu okotɨkə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nɨtunən rəhak tahmen e rəha
suakəku, kən nolən rəha nətəlɨgən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol
etəm-iasol in io, emələ̈hau nolən mɨn rəha suakəku e məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsɨn əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm
toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas nɨganəmtɨ Uhgɨn. Roiu, ekɨtun noan məsɨn
əm, məto e nian əh, epanɨtun əsas natɨmnat rafin, tahmen məmə Uhgɨn tɨtun mihin io
əh-roiu.

12:28: Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1 **13:2:** Mat 17:20 **13:6:** Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8

13 Kən roiu, nolən miləhal u kɨsɨl kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha
nələhəu-pənən əskasɨk nətəlɨgən e Uhgɨn, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwɨr pɨk
agɨn eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pɨsɨn mɨn

1 Otalkut əskasɨk məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut
əskasɨk məmə onəkotos nəsanənən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa, kən otalkut
pɨk təhmɨn mɨn o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, təsəghatən kəm
netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgɨn. Pahrien, suah kit tɨkə itəm tɨtun nəghatən itəm in
tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion mɨn e Narmɨn Rəha Uhgɨn.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, koatən kəm
netəmim o niləkɨnən ilat, o nɨləs-ipərən nətəlɨgən rəhalat, kən o nasituən mɨləs-ipər nɨkilat.
4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, tatiləkɨn atɨp əm in, məto etəmim itəm
tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, tatiləkɨn niməfak.
5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agɨn-əh nakotəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, məto təwɨr pɨk
məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən
itəm Uhgɨn tatos-ipa, in tətasitu pɨk e niməfak taprəkɨs-in etəmim itəm tatəghat e
nəghatən ik pɨsɨn mɨn mətoarus in tən nɨpətɨn məmə otiləkɨn niməfak.
6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn,
tahro nulan io iakəwɨr otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig
aupən, o esosən nɨtunən neen, o nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, o nəghatən rəha
nəgətunən? 7 Otətəlɨg-in o natɨmnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh.
Natɨmnat mɨn əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət
ətuatɨpən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan.
8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatɨpən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol
əpen-əpenə o nəluagɨnən.
9 Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, tahro
nulan okotɨtun nɨpətɨ nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto
netəmim kəsotosən nɨpətɨn.
10 Pahrien məmə nəghatən mɨn tepət e nətueintən, məto ilat rafin nɨpətɨlat əh-ikɨn.
11 Kən okəmə esɨtunən nɨpətɨ nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapɨspɨs kəm
in, kən in iapɨspɨs kəm io.
12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn,
kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkɨn niməfak e nəsanənən mɨn itəm okotasitu pɨk
lan.
13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, otəkəike məfak
mɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nɨpətɨ nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak.
14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, nɨkik tatəfak məto nətəlɨgən rəhak tatətul
əpnapɨn əm.
15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nɨkik, məto ekəfak mɨn e nətəlɨgən rəhak. Kən ekan napuən e
nɨkik, məto ekan mɨn napuən e nətəlɨgən rəhak.
16 ?Okəmə nakatənwiwi Uhgɨn e nɨkim e nəghatən pɨsɨn, tahro suah kit itəm təruru
nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən?
17 Kəm-naka natənwiwi wɨr Uhgɨn, məto nəsiləkɨnən etəmim pɨsɨn kit mɨn.
18 Iatən tagkiu kəm Uhgɨn məmə iatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn taprəkɨs-in itəmat
rafin.

13:13: 1 Tes 1:3 **14:1:** 1 Kor 12:31; 14:39

19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotɨtun, inu təwɨr agɨn maprəkɨs-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pɨsɨn itəm kɨnotəruru.
20 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotolən nətəlɨgən rəhatəmat tahmen e nɨsualkələh. Təwɨr məmə nəkotahmen e nɨsualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəlɨgən rəhatəmat, təwɨr məmə nakotɨmətə.
21 Kəməte nəhlan e Lou rəha Moses məmə,
"Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən mɨn rəha iapɨspɨs mɨn,
Məto nat əpnapɨn ilat okotəto nat əh itəm tol pɨsɨn, okol kəsotətəlɨg-inən io.
Iərəmərə tatən mihin."
22 Tol nəhlan, nəghatən ik pɨsɨn mɨn, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak mɨn. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in rəha iəfak mɨn, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən.
23 ? Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfɨmɨn, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, kən ilat neen itəm kəsotɨtunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nɨkin, kən in otɨtun məmə in iol təfagə, kən nəghatən mɨn əh otakil rəhan nolən,
25 kən rəhan təfagə mɨn itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nɨsiaiiən matəfak kəm Uhgɨn, matən-iarəp məmə, "! Itəmat pahrien Uhgɨn nakoatan!"

Nələhəu ətuatɨpən nolən rəha nəfakən

26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs iakən nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfɨmɨnən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikɨn wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, neen koatən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh. Onəkotəkəike moatol natɨmnat mɨn əh o niləkɨnən niməfak təskasɨk.
27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pɨsɨn, kəiu o kəm-naka kɨsɨl əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisɨg kit, kənu kit mɨn tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh.
28 Okəmə etəmim tɨkə o nən-iarəpən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pɨsɨn, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgɨn.
29 Təwɨr məmə ien kəiu o kɨsɨl okotəghat, kən netəmim neen okotakil wɨr nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgɨn tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwɨr məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit mɨn, u kit mɨn məmə nakotəgətun netəmim rafin, kɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat.
32 Sotaluinən məmə ien mɨn koatərəmərə e nɨkilat məmə kotɨtun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatɨp o nənən,
33 məto-inu Uhgɨn sənəmə in Uhgɨn rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgɨn rəha nəmə̌linuən, tahmen e niməfak mɨn rafin.
34 Nian katəfak lan, nɨpɨtan okəsotagətən, məto-inu təsətuatɨpən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlɨg-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotɨtun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman mɨn əpəh latuənu, məto-inu tol naulɨsən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12 **14:23:** Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8 **14:26:** 1 Kor 12:8-10 **14:29:** 1 Tes 5:21 **14:34:** 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12

36 ?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgɨn təmaupən miet-arəpa otəmat?
?O nɨkitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgɨn təmuwa əm otəmat?
37 Okəmə itəmat kit nɨkin təht məmə in ien kit, o Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən
nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nɨpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat
məmə in nəwia Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nɨpahrienən e nəghatən u, in okəsən mɨnən nɨpahrienən e rəhan
nəghatən.
39 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, təwɨr məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən məsotətlosɨg-inən nənən nəghatən ik pɨsɨn mɨn.
40 Məto e natɨmnat rafin agɨn itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatɨp o
niməfak, motətəu-pən wɨr nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh mɨn e nɨmɨsən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike məmə ekən-iarəp mɨn kəm itəmat namnusən təwɨr
itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nɨkitəmat, kən motos rəhatəmat ikɨn
nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlɨm əskasɨk namnusən təwɨr ətuatɨp itəm io emən-iarəp kəm itəmat,
Uhgɨn otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatɨp, motahatətə e nəghatən
pɨsɨn, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapɨn əm.
3 Natɨmnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, Kristo
təmɨmɨs o rəhatat nolən rat mɨn tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn təmən rəkɨs mihin,
4 kəmɨtənɨm, kən təmegəh mɨn e nɨmɨsən e nian itəm tatol kɨsɨl lan tahmen əm e Naoa
Rəha Uhgɨn təmən rəkɨs mihin,
5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisɨg u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisɨg lan, in təmiet-arəp mɨn o piətat mɨn taprəkɨs-in faif-hanrɨt e nian kitiəh əm, u
ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kɨnotɨmɨs rəkɨs.
7 Kən uarisɨg, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol mɨn rafin.
8 Kən uarisɨg elat rafin, in təmiet-arəpa mɨn ron io, nat əpnapɨn io ekahmen e suakəku
itəm təsaiirən e nian ətuatɨp rəhan.
9 Tol nəhlan, io ləhau agɨn e aposol mɨn rafin, kən esahmenən məmə netəmim okotaun-
in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgɨn aupən.
10 Məto e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən
nəwɨrən əh təsuwa əpnapɨnən məto noan əh-ikɨn. Nɨpahrienən, emol wək taprəkɨs-in
rafin aposol mɨn, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwɨrən əm itəm Uhgɨn
təmawte-in kəm io.
11 Nat əpnapɨn io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwɨr kəm itəmat, məto
nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwɨr itəm nəmotən nɨpahrienən lan.

Nəmegəhən e nɨmɨsən rəha netəm kəmotɨmɨs

12 ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən tahro
itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotɨmɨs okol kəsotəmegəh mɨnən?
13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nɨpahrienən, məmə netəm kəmotɨmɨs
kəsotəmegəh mɨnən, kən okol Kristo mɨn təsəmegəhən e nɨmɨsən.
14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nɨmɨsən, kən wək rəhatɨmat o nən-iarəpən nam-
nusən təwɨr, in nat əpnapɨn əm, tahmen mɨn əm e nahatətəən rəhatəmat.
15 Nat kit mɨn nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nɨmɨsən, itɨmat emoateiuə e Uhgɨn
məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgɨn təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən. Məto okəmə netəm

14:37: 1 Jon 4:6 **15:3:** Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

kəmotɨmɨs ko kəsotəmegəh mɨnən e nɨmɨsən, kən okol Uhgɨn təsosmegəhən Kristo e nɨmɨsən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotɨmɨs ko kəsotəmegəh mɨnən e nɨmɨsən, kən okol Kristo
təsəmegəh mɨnən e nɨmɨsən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh mɨnən e nɨmɨsən, kən nahatətəən rəhatəmat nɨpətɨn tɨkə,
kən itəmat noatatɨg əh e təfagə rat mɨn.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nɨpahrienən e Kristo itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, ilat mɨn
kəmotakiəh.
19 !Okəmə koatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e
nətueintən, kəsi, təwɨr məmə netəmim okotəto tərat otəmat maprəkɨs-in netəmim rafin
məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 ! Məto kəp! Nɨpahrienən məmə Kristo təməmegəh mɨn pahrien e nɨmɨsən. In
təmaupən e netəm rafin itəm kəmotɨmɨs kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən okol təsɨmɨs
mɨnən.*
21 Otətəlɨg-in. Nɨmɨsən tɨnuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatɨp kitiəh əm,
nəmegəh mɨnən e nɨmɨsən təmuwa e etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotɨmɨs məto-inu kəmotɨsɨ-pən e Atam, kən tahmen-
ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiəh ilat Kristo okotəmegəh mɨn.
23 Məto ilat mɨn u, okotəmegəh mɨn e nian ətuatɨp rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh
mɨn, kən nian in otuwa mɨn, rəhan mɨn okotəmegəh mɨn.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkɨn nərəmərəən rafin, ne nepətən rafin, ne
nəsanənən rafin. Uarisɨg lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmɨ Uhgɨn Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus məmki-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn
meguətain ilat e nelkɨn.
26 Namnu rəhan tɨkɨmɨr itəm otərəkɨn, in nɨmɨsən. Kən nɨmɨsən otɨkə mɨn,
27 məto-inu "tɨnəmki-pa natɨmnat rafin meguətain e nelkɨn." Otətəlɨg-in-tu, nian tatən
məmə natɨmnat rafin agɨn-əh tɨnateguətain e nelkɨn, nəkotəplan məmə sənəmə Tata
Uhgɨn mɨn əh-ikɨn e nelkɨn. In Uhgɨn itəm təmələhəu-pən natɨmnat rafin agɨn-əh ləhau
e nelkɨ Kristo.
28 Nian Uhgɨn tɨnol natɨmnat mɨn əh, kən Nətɨn atɨp otuwa ləhau e nərəmərəən rəha
Uhgɨn itəm təmələhəu-pən natɨmnat rafin e nelkɨn, məmə Uhgɨn əm otərəmərə e natɨmnat
rafin.
29 Otətəlɨg-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kɨnotɨmɨs rəkɨs? ?
Okəmə netəm kəmotɨmɨs kəsotəmegəh mɨnən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim
olat?†
30 ?Kən tahmen əm etɨmat, tahro ioatɨləs pɨkən nian əskasɨk mɨn e nəmegəhən rəhatɨmat
nian rafin?
31 !Iatos noanawɨl, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu
io e nian tepət! Nəkotɨtun məmə inu nɨpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o
nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ?Okəmə eməluagɨn e nat megəh mɨn itəm koaton itəm əpəh Efesas‡ o nətəlɨgən rəha
netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotɨmɨs kəsotəmegəh mɨnən, pəs kotol
əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,
"Pəs kotagwən motənɨm,
məto-inu olawɨg kotɨmɨs."

---

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkɨsən rəha Uhgɨn məmə netəmim rafin okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6 † **15:29:** Pol təsən ətuatɨpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkɨs o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36 ‡ **15:32:** Pol tatəghat o tɨkɨmɨr mɨn rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh mɨn pahrien. **15:32:** Aes 22:13

33 Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nɨpahrienən itəm suah kit təmən, “Nian
netəm rəhalat nolən təwɨr koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkɨn nolən wɨr
rəhalat.”
34 Otɨtəlɨg-pa mɨn motos ətuatɨp nenatɨgən rəhatəmat itəm tətuatɨp məmə nəkotol mihin,
kən motəhlman təfagə rat mɨn, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgɨn, kən inu nat kit
rəha naulɨsən.

Nɨpətɨ etəm təmɨmɨs tatəmegəh mɨn

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “? Etəm təmɨmɨs okotəmegəh ahro
nulan? ?Okotos nɨpətɨ naka motuwa?”
36 ! Nəghatən əh talməl! Nɨkuti nat itəm nəməfe, otəkəike mɨmɨs pitən, uarisɨg u
təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nɨkuti nat, nəsəfeən nəukətɨn itəm otuwa, məto nɨkuti nat əm, kəm-naka
in nɨkuti wit o nat pɨsɨn kit.
38 Məto Uhgɨn tol tatəwiə e nəukətɨn itəm in tolkeike mihin, kən e nɨkutin nat rafin, in
əm tatos-ipa nɨpətɨlat.
39 Nɨpətɨlat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nɨpətɨ etəmim tol pɨsɨn e rəha nat megəh mɨn,
ne mənɨg mɨn, ne nəm itəhəi.
40 Əpəh e neai, natɨmnat əh-ikɨn, kən e nətueintən natɨmnat mɨn əh-ikɨn tol pɨsɨn. Nian
kotəplan nat əpəh ilɨs e neai məmə in təwɨr, rəhan nəwɨrən in tol pɨsɨn e nəwɨrən rəha nat
əpəh ləhau e nətueintən.
41 Kən nəhag-əhagən rəha mɨtgar tol pɨsɨn e nəmɨhlən rəha məwɨg ne nasiəən rəha
məhau mɨn. Kən nasiəən rəha məhau mɨn neen, kotol pɨsɨn e rəha neen mɨn.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nɨpətɨ netəm kəmotɨmɨs itəm koatəmegəh mɨn. Nɨpətɨn itəm
kəmɨtənɨm otəmnəmɨt, məto nian otəmegəh mɨn, otəsəmnəmɨt mɨnən.
43 Nian katɨtənɨm, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh mɨn, in
nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwɨrən. Nian katɨtənɨm, nəsanənən rəhan tɨkə,
məto nian otəmegəh mɨn, təsanən.
44 Nian katɨtənɨm nɨpətɨtat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mɨn, in nat rəha
nego e neai. Okəmə nɨpətɨn əh-ikɨn rəha nətueintən, rəha nego e neai mɨn əh-ikɨn.
45 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Etəm tətaupən agɨn-əh, Atam, təmuwa mos
namegən.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmɨn u tatos-ipa nəmegəhən.
46 Nat rəha narmɨn təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisɨg lan nat
rəha narmɨn təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agɨn, kəmol e nɨmoulul rəha nɨməptən, məto etəm tatuarisɨg u Kristo,
təmɨsɨ-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nɨpətɨlat kotahmen e nɨpətɨ Atam, məto netəmim
itəm okotuwɨn e nego e neai, nɨpətɨlat okotahmen e nɨpətɨ Kristo, etəm u təmɨsɨ-pən ikɨn.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen
e Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn məmə, nɨpətɨn ne nɨta etəmim
otəsuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmɨt
otəsosən nat itəm tətatɨg lilɨn.
51 Otətəlɨg-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotɨmɨs, məto Uhgɨn
otol nɨpətɨtat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nɨpɨtən, nian namnu təwi rəha Uhgɨn otasək, məto-inu təwi
otasək, kən netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn məsotɨmɨs mɨnən, kən Uhgɨn otol nɨpətɨtat
tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmɨt otəkəike muwɨn e nat itəm otəsəmnəmɨtən,
kən nat itəm otɨmɨs otəkəike muwɨn e nat itəm otəsɨmɨsən mətatɨg lilɨn.

15:36: Jon 12:24 **15:43:** Fil 3:20-21 **15:45:** Jen 2:7 **15:51:** 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31 **15:53:** 2 Kor 5:4

54 Nian nat itəm tatəmnəmɨt təmuwɨn e nat itəm təsəmnəmɨtən, ne nat itəm otɨmɨs təmuwɨn e nat itəm otəsɨmɨsən mətatɨg lilɨn, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nɨpahrienən, tatən məmə,
"Nəluagɨnən tɨnol namnun. Uhgɨn təmol win agɨn. Nɨmɨsən tɨnɨkə."
55 "!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mol win etɨmat?
!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mus itɨmat?"
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nɨmɨsən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgɨn! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, otətul əskasɨk. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nɨkitəmat rafin, məto-inu nəkotɨtun məmə wək rəha Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapɨn əm.

16

Məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm niməfak mɨn əpəh profens əh Kalesia.
2 E Sante mɨn rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalɨn məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalɨn tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalɨn noan məsɨn. Tol nəhlan, nian ekɨmnə, okol nəkəsotalkut mɨnən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm.
3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmɨk məni motuwɨn, kən nian ekɨmnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmɨk məni motuwɨn əpəh ikɨn.
4 Okəmə ekəplan məmə təwɨr məmə io mɨn ekuwɨn, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən mɨn rəha netəm-iasol mɨn neen

5 Uarisɨg epanɨmnə muag itəmat, ekuwɨn-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwɨn muag niməfak mɨn əpəh ikɨn.
6 Kəm-naka ekatɨg məsɨn kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatɨg əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotɨtun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwɨn-pən mɨn ikɨn.
7 Esolkeikeən məmə ekɨmnə məplan itəmat u miet mɨn, məto iakolkeike məmə ekɨmnə kotatɨg məsɨn okəmə Iərəmərə tegəhan-in io.
8 Məto etatɨg əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi,
9 məto-inu Uhgɨn təmerəh e suatɨp asol ron io məmə ekol wək təwɨr itəm otoe-in noan tepət, nat əpnapɨn netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosɨg-in io o nolən wək.
10 Okəmə Timoti tɨmnə məplan itəmat, otol təwɨr kəm in motos-ipən nɨsiaiiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak.
11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otɨtəlɨg-pa ron io. Iatəsahgin piatat mɨn ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasɨk məmə in otəkəike mətəu-pən piatat mɨn mɨmnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pɨk məmə otɨmnə əh-roiu, məto in otɨmnə e nian itəm tətuatɨp ron.
13 Otegəs. Otətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəgɨnən. Motol nətəlɨgən rəhatəmat təskasɨk.
14 Natɨmnat rafin agɨn itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.

15:54: Aes 25:8 **15:55:** Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13 **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 **16:5:** Wək 19:21
16:6: Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 **16:10:** 1 Kor 4:17 **16:11:** 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6

15 Itəmat nəkotɨtun məmə Stefanas ne rəhan mɨn, ilat kəmotaupən motən nɨpahrienən
e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasɨk o nasituən e iəfak mɨn. Iatən əskasɨk kəm
itəmat piak mɨn məmə,
16 otɨsiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pɨk wək o niməfak.
17 Nɨkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-arəpa, məto-
inu nat əpnapɨn itəmat nakotɨkə, məto nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan
itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pɨk rəhak nətəlɨgən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat.
Netəm kotol nəhlan, okəike kɨsiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak mɨn e profens əpəh Esia koatən təwɨr kəm itəmat. Akwila ne Prisila
kioalkeike pɨk məmə okuən təwɨr kəm itəmat e nərgɨ Iərəmərə ilat iəfak mɨn itəm
kəmotuəfɨmɨn e nimə rəhalau.
20 Piatat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm itəmat. Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen
məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpɨnən rəha Uhgɨn tatuwɨn ron.
!Iərəmərə rəhatɨmat, wa-ta!
23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipɨnə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

16:15: 1 Kor 1:16 **16:19:** Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Korin

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mɨn rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tɨnəmətе rəkɨs naoa kɨsɨl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwɨt lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kɨsɨl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasɨk kəm ilat məmə okotəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn rəhalat, kən in təməgətun mɨn ilat e natɨmnat pɨsɨn mɨn neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəlɨgən rəha Pol itəm təmətе e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikɨn, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatɨpən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgɨn in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatɨp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə mɨn itəm koatatɨg Korin.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətе naoa u itɨmlau piətat Timoti. Naoa u tatɨmnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, ne iəfak mɨn ilat rafin əpəh ikɨn Akaea.
2 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm itəmat.

Uhgɨn itəm tatol kepɨn netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətɨn nasəkitunən, kən in Uhgɨn itəm nol kepɨnən rafin tatɨsɨ-pən ron.
4 In tatol kepɨn kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotɨtun nol kepɨnən netəmim e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən kitat kotol kepɨn ilat e nolən rəha nol kepɨnən itəm Uhgɨn təmol kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa mɨn e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatɨp məmə nol kepɨnən təmuwa pɨk e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepɨnən rəhatat tatuwɨn mɨn o netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
6 Okəmə itɨmat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otɨmat nian ekoatən-iarəp namnusən təwɨr, kən namnusən təwɨr əh otol kepɨn itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgɨn təmol kepɨn itɨmat, tatol məmə itɨmat ekotɨtun nol kepɨnən itəmat. Kən noan nol kepɨnən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatɨg e nahməən kitiəh əm itəm kitat kotatɨg lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasɨk matuwɨn matuwɨn.
7 Itɨmat emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəlɨgən o Uhgɨn otəmat məmə onəkotətul əskasɨk. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatɨg e natɨgən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatatɨg lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepɨnən kitiəh əm rəha Uhgɨn itəm emotos.
8 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekotolkeike məmə nəkotɨtun wɨr nian əskasɨk mɨn itəm emotatɨg lan e profens ikɨn Esia. Nəratən asol mɨn kəmotu itɨmat, taprəkɨs-in nəsanənən rəhatɨmat, təmol nɨkitɨmat təht məmə okəm-naka ekotɨmɨs.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19 **1:8:** Wək 19:23; 1 Kor 15:32

9 Nɨpahrienən, itɨmat emotəto məmə kɨnegəhan-in rəkɨs itɨmat məmə ekotɨmɨs. Məto
nian əskasɨk mɨn əh kəmotuwa məmə esotagɨleən etɨmat, məto ekotagɨle e Uhgɨn itəm
tatol etəm təmɨmɨs təmegəh mɨn.
10 In təmosmegəh itɨmat e nəratən asol əh itəm təmatuwɨn o nɨmɨsən, kən in otosmegəh
itɨmat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəlɨgən lan məmə
in otosmegəh mɨn itɨmat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otɨmat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgɨn o
natɨmnat wɨr itəm in otol kəm itɨmat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otɨmat.

Pol təməuhlin rəhan nətəlɨgən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulɨsən məmə, e nətəlɨgən rəhatɨmat, nɨkitɨmat təht
məmə esotolən nat kit tərat e nolən rəhatɨmat. E nolən mɨn rafin itəm emotol, itɨmat
emotətəu-pən suatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun məmə emotəghat ətuatɨp əm moatən əhag-
əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnapɨn əm rəha nətueintən, kən motol
taprəkɨs kəm itəmat. Esotəghatən e nɨtunən əm rəhatɨmat rəha nətueintən, məto emo-
tagɨle əm e nəwɨrən rəha Uhgɨn.
13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiəkɨs otəmat o nafinən, o
nɨtunən nɨpətɨn. Roiu, nəkotɨtun məsɨn nətəlɨgən rəhatɨmat, məto iakolkeike pɨk məmə
nian kit onəkotɨtun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə Iesu otuwa mɨn, itəmat
onəkotagien otɨmat tahmen mɨn məmə itɨmat ekotagien otəmat.
15-16 Məto-inu enɨtun məmə nakotagien otɨmat, nɨkik təht məmə nian ekatuwɨn Mase-
tonia, ekaupən mɨmnə məplan itəmat, kən nian ekɨtəlɨg Masetonia, ekɨmnə mɨn məplan
itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwɨrən mau kəiu. Kən uarisɨg e itəm mɨn əh, onəkotasitu lak
motahl-ipən io ekuwɨn nɨtən Jutia.
17 ?Nɨkitəmat təht məmə, nian emol nətəlɨgən mɨn əh, məto emol əpnapɨn əm? ?O, kəm-
naka nətəlɨgən rəhak təmɨsɨ-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən
“əwəh” ne “kəp” e nəghatən kitiəh əm?
18 Itəmat nəkotɨtun məmə Uhgɨn nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io mɨn, rəhak
nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,”
19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgɨn Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat
itɨməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” məto e Kristo, nian rafin rəhak
nəghatən in “əwəh,” in nɨpahrienən.
20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapɨn nəniəkɨsən kuwəh Uhgɨn təmol, ilat kotuwa
nɨpahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən
“Amen, Əwəh” kəm Uhgɨn, kən moatɨləs-ipər nərgɨn lan.
21 Uhgɨn əm tatol itɨmat ekoatətul əskasɨk e Kristo kitat min itəmat. In təmɨtəpun kitat,
22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan mɨn, kən təmələhəu-pən
rəhan Narmɨn e nɨkitat məmə kitat okotɨtun roiu məmə rəhan nəniəkɨsən mɨn, ilat rafin
okotuwa nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.
23 Kən roiu, okəmə esənən nɨpahrienən, pəs Uhgɨn otol nalpɨnən kəm io. Eməsuwamən
Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasɨk kit kəm itəmat.
24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat
min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat nɨnoatətul əskasɨk rəkɨs e nahatətəən
rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkɨs e nɨkik məmə okol esɨmnə mɨnən məplan itəmat mol nɨkitəmat
tahmə.

1:10: 2 Tim 4:18 **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16:** 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14
1:22: 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21

2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nɨkitəmat tahmə, pah u ikɨn-un otol io nɨkik tagien?
Itəmat əm, itəm emol nɨkitəmat tahmə.
3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekɨmnə, esətoən tərat e nɨkik. Esolkeikeən məmə
netəmim itəm okotəkəike motol nɨkik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərat. Eməte naoa
əh e nolən əh, məto-inu enɨtun məmə kitat kitiəh əm, kən nian nɨkik tagien, kən nɨkitəmat
mɨn tagien.
4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nɨkik təpou pɨk otəmat, kən nɨkik tɨtəgɨt,
nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nɨkitəmat təpou, məto eməte
məmə onəkotɨtun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat mɨn rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərat
pɨk, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasɨk pɨk.
6 Nalpɨnən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tɨnahmen.
7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wɨr nɨkin, məmə nɨkin
otəsəpou pɨkən mol təme e rəhan nəmegəhən.
8 Iatətapəh əskasɨk otəmat məmə nakotuwɨn motol təwɨr kəm in məmə in otɨtun
rəhatəmat nolkeikeən ron.
9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natɨmnat rafin, o
kəp.
10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io mɨn ekaluin rəhan nolən. Okəmə
suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkɨs
rəhan nolən e nɨganəmtɨ Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat
11 məmə Setan otəsərəkɨnən kitat e rəhan neiueiuəən mɨn, məto-inu kitat kotɨtun rəkɨs
rəhan nətəlɨgən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwɨr

12 Nian emuwɨn əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Kristo, eməplan məmə
Iərəmərə təmol suatɨp kəm io.
13 Məto esatɨg əməlinuən e rəhak nətəlɨgən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikɨn əh.
Kən emauiatɨpin ilat, miet muwɨn Masetonia.
14 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, məto-inu in təmol win e rəhan tɨkɨmɨr mɨn e nəluagɨnən. Kən
tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluagɨnən mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne
rəhan tɨkɨmɨr mɨn, Uhgɨn tatit itɨmat e Kristo. Kən itɨmat rəhan mɨn netəmim itəm ioatən-
iarəp nenatɨgən rəha Kristo, kən nenatɨgən əh in tahmen e nəmiəwɨn kit itəm tatuwɨn ikɨn
pɨsɨn-pɨsɨn mɨn.
15 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itɨmat ekotahmen e nəmiəwɨn rəha Kristo kəm netəmim rafin,
netəmim itəm Uhgɨn tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwɨn e nalpɨnən rəha Uhgɨn.
16 Itɨmat nəmiəwɨn rəha nɨmɨsən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotɨmɨs. Kən
itɨmat nəmiəwɨn rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgɨn otosmegəh
ilat. ?Kən pah u tɨtun nolən wək asol əh?
17 Məto itɨmat esotahmenən e netəm əpnapɨn mɨn, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha
Uhgɨn o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgɨn təmahl-ipən itɨmat, kən e Kristo, itɨmat ekotən-
iarəp namnusən təwɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nəghatən rəhatɨmat təmɨsɨ-pən e nɨkitɨmat
itəm tətuatɨp əm.

3

1 Okəmə naka nɨkitəmat təht məmə enoatɨləs-ipər itɨmat məmə itəmat onəkotegəhan
lan. Netəmim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwɨn o netəm

2:4: Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6

kotəruru ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike məte naoa nəhlan etimat
kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp!
2 Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəməte-pən e
nikitimat, itəm netəmim rafin koatafin kən moatitun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat naoa
kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoa əh e Narmin Rəha Uhgin itəm tatəmegəh,
məto təsəteən e nelmi etəmim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, məto təməte-pən
e niki netəmim.*
4 Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatatig e Kristo, kən
moatahatətə əskasik e Uhgin.
5 Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto
Uhgin əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək.
6 In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək min rəha nəniəkisən
wi rəha nasituən itəm Uhgin təmən. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəməte,
məto təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu Lou itəm kəməte tatol məmə netəmim
koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlig-in-tu. Nian Uhgin təməte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-
ikin rəha Uhgin, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol
kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnapin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha
Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag pik.
8 kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin otəhag-əhag pik.
9 !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək
itəm tatol netəmim kotətuatip e niganəmti Uhgin, in tatəhag-əhag pik agin!
10 Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-
əhagən, məto-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tinaprəkis-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha
Narmin Rəha Uhgin itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!
12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha
Narmin Rəha Uhgin, nətəligən rəhatimat təskasik e Uhgin, kən məsotəginən o nən-iarəpən
rəhan nəghatən.
13 Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan agege məmə
netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə.
14 Məto Uhgin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu, niməhan əh
tətahtosig-in nətəligən rəhalat nian kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgin təsos-
irəkisən əh niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, niməhan kit tatəfətain
nikilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə, niməhan əh otiet rəkis.
17 Otətəlig-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha Iərəmərə tətatig ikin, in
tatikis kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitat e niməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol
rəha Iərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in
tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan
nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o Iərəmərə itəm in Narmin Rəha
Uhgin.

3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33 † **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkisən Oas" in "Oltesteman." **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2

4

Nat keike e kɨpəhau oas

1 Tol nəhlan, nɨkitɨmat təsəpouən o wək u məto-inu itɨmat emotos e nasəkitunən rəha
Uhgɨn.
2 Məto e nolən rəhatɨmat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulɨs mɨn. Ko
esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgɨn. !Kəp! Məto itɨmat ioatən ətuatɨp əm
nɨpahrienən, kən e nolən əh, e nɨganəmtɨ Uhgɨn, emotol-arəp e nɨganəmtɨ netəmim rafin
məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp.
3 Kən okəm-naka namnusən təwɨr itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim neen, məto
kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatɨp o nuwɨnən e nɨgəm asol.
4 Koatətəu-pən suatɨp əh məto-inu Setan, u in Iərmɨs itəm tatərəmərə e nətueintən u,
təməfətain nətəlɨgən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wɨr rəha namnusən təwɨr
itəm tatuəp mətasiəgəpɨn ilat. Nəhag-əhagən əh təmɨsɨ-pən e Kristo. Kən nian kitat
koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgɨn in tahro nulan.
5 Itɨmat esotən-iarəp atɨpən itɨmat, məto ioatən-iarəp Iesu Kristo məmə in Iərəmərə, kən
itɨmat iolwək mɨn rəhatəmat o nərgɨ Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən tuəp masiəgəpɨn ikɨn
tapinəp ikɨn," in təmasiəgəpɨn e nɨkitat məmə kitat kotɨtun nehmən nəsanənən, ne
nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn, kən kitat koatehm natɨmnat mɨn əh e nɨganəmtɨ Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kɨpəhau oas, inu nɨpətɨtat. Tol nəhlan məmə otəgətun
məmə nəsanənən wɨr əh taprəkɨs, təmɨsɨ-pən e Uhgɨn, təsɨsɨ-pamən otat.
8 Nəratən tepət koatɨləs pɨkən itɨmat e suatɨp mɨn rafin, məto təsərəkɨnən itɨmat. Nian
neen ekotəruru suatɨp, məto esotapəsən nalkutən.
9 Netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto Uhgɨn təsapəsən itɨmat. Koatoh itɨmat, məto
kəsotərəkɨnən itɨmat.
10 Ikɨn pəhruən ioatuwɨn ikɨn, katohamnu nɨpətɨtɨmat tahmen e kəmohamnu Iesu. Tol
nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nɨpətɨtat.
11 Kən itɨmat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itɨmat məmə ekotɨmɨs o nərgɨ
Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nɨpətɨtat itəm otəpanɨmɨs
nian kit.
12 Kənu, nian rafin itɨmat ioatɨləs pɨkən nɨmɨsən məmə itəmat onəkotɨtun nəmegəhən
itulɨn.
13 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən." Kən e nolən kitɨəh
əm rəha nahatətəən, itɨmat mɨn ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən,
14 məto-inu itɨmat ekotɨtun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən, in
otol itɨmat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh mɨn e nɨmɨsən kitat Iesu, kən məf-iarəp kitat
e nɨganəmtɨn.
15 Natɨmnat rafin u o nəwɨrən rəhatəmat, kən nian nəwɨrən rəha Uhgɨn tatiuw-pa
netəmim tepət təhmɨn mɨn okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwiwiən tepət kəm
Uhgɨn, kən okotɨləs-ipər nərgɨn ilɨs ilɨs agɨn.
16 Tol nəhlan, nɨkitɨmat təsəpouən. Nat əpnapɨn məmə nɨpətɨtat tateiuaiu roiu, məto
Uhgɨn tatol nɨkitɨmat tatuwiwi nian rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatɨg lan, ilat nat əpnapɨn əm, kəsotatɨgən
tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wɨr itəm otətatɨg lilɨn, kən in təwɨr məfɨgəm taprəkɨs-
in ilat.
18 Kən tol nəhlan, nɨganəmtɨtat kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm
kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanɨkə, məto nat itəm
kəsəplanən in namnun tɨkə.

4:2: 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14 **4:16:** Efes 3:16 **4:17:** Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16

5

Nɨpətɨn wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotɨtun məmə nɨpətɨtat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotatɨg lan ikɨn-u
e nətueintən, kən nian kit otəmnəmɨt mərat. Kən nian nimə tapolən əh tɨkə e nətueintən,
məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikɨn itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgɨn
əm təmol, nɨpətɨtat wi itəm otatɨg lilɨn.
2 Məto roiu e nɨpətɨtat rəha nətueintən, koatəhg nɨkitat, kən kotolkeike pɨk məmə nian
otatuwa itəm kitat okotuwɨn e nɨpətɨtat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwɨn e
natɨmnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmɨn əm nɨpətɨn tɨkə, məto okotos nɨpətɨn
wi rəha nego e neai.
4 Nɨpətɨtat itəm otɨmɨs tol kitat koatekɨmɨs moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koa-
tolkeike məmə okotɨmɨs kən nɨpətɨtat otɨkə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwɨn
e nɨpətɨtat wi məmə nəmegəhən lilɨn otəwiək nɨpətɨtat rəha nətueintən itəm otɨmɨs.
5 Kən Uhgɨn pɨsɨn əm təmol kitat o natɨmnat mɨn əh, kən təmos-ipa Narmɨn Rəhan məmə
otəgətun wɨr kəm kitat məmə rəhan nəniəkɨsən mɨn otuwa pahrien.

6 Kən tol nəhlan, nətəlɨgən rəhatat təskasɨk, kən kitat kotɨtun wɨr məmə nian koatos əm
nɨpətɨn rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikɨn rəhatat.
7 Kitat kotatɨg e nətueintən e nahatətəən e Uhgɨn, sənəmə e natɨmnat itəm koatəplan.
8 Iatən məmə nətəlɨgən rəhatat təskasɨk, kən kotolkeike məmə kotapəs nɨpətɨtat mo-
tuwɨn e nimə wi rəhatat kitat Iərəmərə.
9 Tol nəhlan, okəmə kotatɨg e nɨpətɨtat, o okəmə kotapəs nɨpətɨtat rəha nətueintən, kitat
kotalkut pɨk məmə kotol natɨmnat itəm koatol nɨki Iərəmərə tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil
rəhatat nolən mɨn, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-pən natɨmnat itəm kəmotol
e nətueintən, okəmə nat təwɨr o nat tərat.

Ien əhruin mɨn rəha Uhgɨn

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotɨsiai-in Iərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa
netəmim. Uhgɨn tɨtun itɨmat ne wək rəhatɨmat, kən ekotolkeike məmə itəmat mɨn
onəkotɨtun wɨr itɨmat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotɨləs-ipər itɨmat e nɨganəmtɨtəmat, məto ekotos-ipɨnə
rəhatɨmat nətəlɨgən məmə okəm-naka nɨkitəmat otagien otɨmat. Kən roiu, nəkotɨtun
nuhalpɨnən nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto
nɨkilat təsəhtən nat itəm tətatɨg e nɨki etəmim.
13 Okəmə itɨmat ialməl mɨn, məto o nərgɨ Uhgɨn. Kən okəmə rəhatɨmat nətəlɨgən tətuatɨp
əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə etɨmat, məto-inu itɨmat
ekotɨtun wɨr məmə suah kitiəh əm təmɨmɨs o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim
rafin kɨnotɨmɨs.
15 Kən təmɨmɨs o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natɨmnat
itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən mɨn itəm Iesu tolkeike, u etəm
təmɨmɨs olat kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən.

16 Tol nəhlan, roiu ne, itɨmat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən
kotakil netəmim lan. Nat əpnapɨn nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat
oas təmɨkə, kən nat wi tɨnuwa!

5:1: 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16 **5:8:** Fil 1:23 **5:9:** Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14
5:14: Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8 **5:17:** Rom 8:1; Kal 6:15

18 Natɨmnat rafin mɨn əh tatɨsɨ-pən e Uhgɨn. Aupən kitat tɨkɨmɨr mɨn kitat Uhgɨn, məto
e Kristo, in təməmɨk kitat kotuwa iuəhkɨr ron, mol kitat iolɨn mɨn. Kən təmos-ipa kəm
itɨmat wək u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn okotuwa iolɨn mɨn.
19 Inu tatən məmə Uhgɨn təmiuw-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn e nətueintən məmə okotuwa
iolɨn mɨn e Kristo, kən məsafin mɨnən rəhalat nolən rat mɨn. Kən təmos-ipa kəm itɨmat
nəghatən u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəhan okotuwa iolɨn mɨn.
20 Tol nəhlan, itɨmat ien əhruin mɨn rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgɨn tətaun-in
netəmim e nəwiatɨmat. Kən ioatətapəh əskasɨk otəmat e nərgɨ Kristo məmə: nakotapəs
nolə tɨkɨmɨr, kən motuwa iolɨ Uhgɨn mɨn.
21 Uhgɨn təmol suah u itəm rəhan nolən rat tɨkə, məmə in sakrifais rəha nolən rat mɨn
rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

6

1 Məto-inu itɨmat ioatol wək kitiəh itɨmat Uhgɨn, ekotətapəh əskasɨk otəmat məmə nian
Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat əpnapɨn əm,
2 məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
"E nian ətuatɨp, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam."
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatɨp rəha Uhgɨn, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasɨk mɨn e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən
məmə okəsən ratən wək rəhatɨmat.
4 Məto nolən mɨn rafin e nəmegəhən rəhatɨmat koatəgətun məmə itɨmat iolwək mɨn
pahrien rəha Uhgɨn: itɨmat ekotətul əskasɨk e nian rəha nəratən, ne nian iəkɨs mɨn, ne
nian itɨmat ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itɨmat, kən kəmki-pən itɨmat e kalapus, kən katɨtəp itɨmat məmə
okoh itɨmat. Emotol pɨk wək, məsotapɨlən lapɨn, kən nəumɨs tus itɨmat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nɨkitɨmat tamkɨmɨk, itɨmat ekotenatɨg, nətəlɨgən
rəhatɨmat kaifəməh, ekotol təwɨr kəm netəmim, Narmɨn Rəha Uhgɨn tatər e nɨkitɨmat,
kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nɨpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgɨn tətatɨg etɨmat. Rəhatɨmat nolən
ətuatɨp in tahmen e natɨmnat rəha nəluagɨnən o nohən ne nətlosɨgən.
8 Netəmim neen koatɨsiai-in itɨmat, neen koatehm-əhau itɨmat, neen koatən rat itɨmat,
neen koatən wɨr itɨmat, neen koatən məmə itɨmat ekoateiuə məmə itɨmat iolwək mɨn rəha
Uhgɨn, məto itɨmat iolwək mɨn pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itɨmat aposol mɨn pahrien, məto netəmim
tepət koatən məmə itɨmat aposol mɨn pahrien. Nian rafin nɨmɨsən tatɨtəp itɨmat, məto
ekoatəmegəh əh. Katoh itɨmat, məto kəsohamnuən əh itɨmat.
10 Nɨkitɨmat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatɨmat nautə tɨkə, məto itɨmat
ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatɨmat nat kit tɨkə, məto ekoatos natɨmnat
rafin.
11 Piak mɨn əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən eko-
tolkeike itəmat e nɨkitɨmat rafin.
12 Itɨmat esotahtosɨg-inən nolkeikeən rəhatɨmat otəmat, məto itəmat notahtosɨg-in
rəhatəmat otɨmat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətɨk ətuatɨp. Tətuatɨp əm məmə itəmat
mɨn, nakotolkeike itɨmat e nɨkitəmat rafin.

5:18: Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25 **5:21:** Hip 4:15 **6:2:** Aes 49:8 **6:5:** 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12
6:9: 2 Kor 4:10 **6:13:** 1 Kor 4:14

14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən
ətuatip ne nolən tərat kiatun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatun
nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən nəghatən kitiəh nian kit. ?Iəfak
ne etəm təsəfakən kiatun nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgin, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha
Uhgin itəm tatəmegəh. Kən Uhgin təmən məmə,
"Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgin rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim."
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
"Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgin,
kən nikik tagien məmə ekos itəmat."
18 "Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,"
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilis agin.

7

1 Iolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis
natimnat rafin itəm koatol nipətitat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalin
kitat məmə rəha Uhgin əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərat kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit
tərat ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.
3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə
ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnapin nimisən o nəwirən otuwa e nəmegəhən
rəhatimat, məto itəmat əpəh imə e nikitimat.
4 Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən.
Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis otəmat.
5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin,
nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim
kəmotəmou motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.
6 Məto Uhgin tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepin itimat
e nuwamən rəha Taetas.
7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən
wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat
nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatəto tərat o nəghatən
rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto,
nagienən e nikik təmər mərioah.
8 Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərat, məto esətoən tərat
ron. Məto aupən, eməto tərat ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto
tərat, məto rəha nian əkuəkir əm.
9 Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat, kəp. Nikik tagien məmə
nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Uhgin
tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin
itəmat, kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e
rəhatimat nahatətəən.

6:14: Efes 5:11 **6:16:** Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16 **6:17:** Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9 **7:5:** 2 Kor 2:13 **7:8:** 2 Kor 2:4

10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgɨn tatosmegəh kitat. Kən nɨkitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərat e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nɨmɨsən.
11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e nolən itəm Uhgɨn tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut əskasɨk məmə nəkotol nolən ətuatɨp, kən motoalkut əskasɨk məmə nokotəg-ətuatɨp-in rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motetəhau nolən rat mɨn, kən narmɨtəmat təmiwɨg nəmotaut motəgɨn nolən rat mɨn. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan mɨn io, kən nakotolkeike pɨk məmə nakotətul əskasɨk o nərgək. Kən nəmoatətul matɨp məmə nəkotol nalpɨnən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən mɨn rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərat e natɨmnat u.
12 Kən emətе naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkɨn. Kəp. Emətе ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nəkoatətul əskasɨk o nərgɨtɨmat.
13 Natɨmnat rafin mɨn əh koatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatɨmat.
Sənəmə itɨmat əm itəm nəmoatɨləs-ipər nətəlɨgən, məto nɨkitɨmat tagien pɨk o Taetas, məto-inu nɨkin tagien məmə nəmoatɨləs-ipər mɨn nətəlɨgən rəhan.
14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pɨk otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulɨs. Natɨmnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nɨpahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natɨmnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mɨn nɨpahrienən.
15 Taetas, nɨkin tatəht əh məmə itəmat rafin agɨn-əh nəmotol nəwian, kən moatəgɨn moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nɨkin tatəht natɨmnat mɨn əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmɨn mɨn.
16 Nɨkik tagien pɨk məto-inu etahatətə əskasɨk etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatɨp.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekotolkeike məmə nəkotɨtun nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm niməfak mɨn əpəh Masetonia məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen mɨn.
2 Ilat kəmotatɨg e nəratən asol kit ne nian əskasɨk mɨn, kən nat əpnapɨn ilat nan rat rəhalat nautə tɨkə agɨn, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wɨr e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwɨr. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak mɨn əpəh ikɨn mɨn.
3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkɨs-in itəm netəmim nɨkilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atɨp kəmotol.
4 Kəmotətapəh amul otɨmat məmə itɨmat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisɨg, kəm itɨmat, e nolən itəm Uhgɨn tolkeike. Nɨkitɨmat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.
6 Kən tol nəhlan, emotuəh nɨki Taetas məmə otɨtəlɨg-pɨnə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wɨr rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.
7 E natɨmnat mɨn u rafin, itəmat nəmotol təwɨr pɨk maprəkɨs, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nɨtunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən, ne nolkeikeən rəhatəmat otɨmat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit mɨn e nolən təwɨr pɨk maprəkɨs, inu wək wɨr rəha nawteən.
8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn nɨkilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekɨsɨlu wɨr məmə nolkeikeən rəhatəmat in nɨpahrienən tahmen elat, o kəp.

7:10: Mat 27:3-5; Hip 12:16-17 **8:1:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:7:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2

9 Itəmat nəkotɨtun wɨr nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat,
məmə nat əpnapɨn rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tɨkə. Kən
məto-inu təmol məmə rəhan nautə tɨkə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.
10 Kən inu rəhak nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək
itəm nəmotətuoun e nup uarisɨg. Nɨkitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən
itəmat nəmotaupən motətuoun motol.
11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəlɨgən o
nolən wək u itəm nakotolkeike pɨk məmə nəkotol, in otuwa nɨpahrienən, kən itəmat
onəkotol e rəhatəmat atɨp natɨmnat.
12 Okəmə nɨkitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgɨn nɨkin tagien o nosən natɨmnat əm
itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natɨmnat itəm tɨkə otəmat.
13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otɨmətɨg məto-inu kəmotos
rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkɨs məto-inu nəmotasitu elat. Kəp.
Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.
14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motɨtun nasituən elat. Kən o nian mɨn neen, ilat
kotɨtun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tɨkə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm,
15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkɨsən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsɨn, rəhan nagwənən tahmen əm, təsɨkəən.”

Taetas təmuwɨn Korin

16 Iatənwiwi Uhgɨn məmə təmələhəu-pən e nɨki Taetas nətəlɨgən o nasituən etəmat,
tahmen-ahmen e rəhak.
17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nɨkin tagien o nɨmnəən məplan itəmat tahmen e itəm
emən kəm in. Kən taprəkɨs-in itəm əh, nɨkin tagien pɨk o nasituən etəmat, kən in rəhan
əm nətəlɨgən məmə in otɨmnə məplan itəmat.
18 Kən itɨmat ekotahl-ipɨnə mɨn piətat kit mɨn tɨmnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak
mɨn koatɨsiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwɨr.
19 Kən taprəkɨs-in inu, niməfak mɨn kəmotɨtəpun məmə otuwa itɨmat min o nɨləsən
məni u muwɨn əpəh. Kən itɨmat ekotərəmərə lan o noorən məmə otɨləs-ipər nərgɨ
Iərəmərə, kən matəgətun məmə nɨkitɨmat otagien pɨk o nasituən.
20 Itɨmat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itɨmat o nolən rəha noorən məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itɨmat ekotalkut pɨk məmə ekotol nat itəm tətuatɨp, məto sənəmə e
nɨganəmtɨ Iərəmərə əm, məto e nɨganəmtɨ netəmim mɨn.
22 Kən ekotahl-ipɨnə piətat kit mɨn iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət,
emotɨsɨlu wɨr məmə in tolkeike pɨk məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pɨk məmə otasitu
məto-inu in tətahatətə pɨk etəmat.
23 Kən o Taetas, itɨmlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in mɨn tatol wək e nɨkitəmat o
nasituən etəmat. Kən o piətat mɨn, ilat ien əhruin rəha niməfak mɨn, kən nolən wɨr mɨn e
nəmegəhən rəhalat koatɨsiai-in Kristo.
24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien
iləhal, kən iləhal okəhalɨtun o nat naka itɨmat ekotausit otəmat. Kən otol-wɨr kəm ilat
məmə niməfak mɨn okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwɨr əm məto-inu nəkotɨtun rəkɨs wək u rəha
nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekɨtun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematɨləs-
ipər nolən wɨr rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tɨnuwɨn

8:9: Mat 8:20; Fil 2:6-7 **8:12:** Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18 **8:24:** 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7

rəkɨs, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matɨp o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nɨkitəmat tagien pɨk o nasituən, təmol mɨn ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu mɨn.
3 Məto roiu, etahl-ipɨnə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatɨmat nəghatən o nɨləs-ipərən nolən wɨr rəhatəmat, sənəmə nat əpnapɨn əm.
4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekɨmnə itɨmat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itɨmat ekotaulɨs, məto-inu itɨmat enoatɨləs-ipər rəkɨs itəmat. Kən otol itəmat nakotaulɨs taprəkɨs.
5 Tol nəhlan, nɨkik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə okotɨmnə rəkɨs pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkɨs məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tatɨsɨ-pən atɨp e nɨkitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsɨn, matəulək-in noan məsɨn. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nɨkim məmə nakos-ipən. Okəmə nɨkim təsagienən ron, təsəwɨrən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in mɨn təsəwɨrən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgɨn tolkeike etəm u tatos-ipən e nɨkin pahrien.
8 Kən Uhgɨn tɨtun nawte-inən nəwɨrən rafin agɨn kəm itəmat məmə e nian rafin e natɨmnat rafin, nakotos natɨmnat rafin itəm tətuatɨp məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət mɨn əh-ikɨn məmə nakotoor kəm netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"In tatoor rəhan natɨmnat tepət kəm ian-rat mɨn,
kən rəhan nolən ətuatɨp tətatɨg lilɨn."
10 Kən Uhgɨn itəm tatos-ipən nɨkuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipɨnə pɨret o nunən, e suatɨp kitiəh əm in otos-ipɨnə nat tepət kəm itəmat mol in tepət mɨn məmə, itəmat nəkotɨtun nasituən e netəmim neen mɨn, kən in otol noan tepət itəm təmɨsɨ-pən e nolən ətuatɨp rəhatəmat.
11 E natɨmnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm itəmat məmə itəmat nəkotɨtun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgɨn ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgɨn u nəumɨs tatus ilat, məto tatol nat wɨr kit mɨn taprəkɨs, inu nənwiwiən itəm təmər mərioah e nɨki netəmim matuwɨn o Uhgɨn.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nɨpahrienən e namnusən təwɨr rəha Kristo. Kən okotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nɨkilat tuwɨn otəmat məto-inu Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat taprəkɨs agɨn-əh məmə nəmotasitu pɨk elat.
15 !Pəs kotən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o Nətɨn itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwɨr agɨn maprəkɨs!

10

Pol təmuhalpɨn nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atɨp, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəlɨgən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkɨs etəmat, rəhak nolən təskasɨk pɨk. Kristo, in rəhan nətəlɨgən ləhau, kən in etəm mətɨg. Kən e nolən kitiəh əm,

9:6: Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15 **10:1:** 1 Kor 2:3

2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian ekimnə, məsəhai
pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən
nolən rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha
nətueintən u.
4 Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən
koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgin o nərəkinən
ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.
5 Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-
iəhau netəmim o nitunən Uhgin. Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgin, itimat
ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən
nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.
7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah kit titun
pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha
Kristo tahmen lan.
8 Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəmərə təmos-ipa, okol esaulisən
ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm
netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin.
10 Ilat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətan kitat min, in
sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm.”
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa
min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatiləs-ipər
atip ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen
ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl.
13 Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e
wək itəm Uhgin təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.
14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə
esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nipahrienən, emotaupən motuwa
mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat
ausit əm e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik
nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan,
rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nikali
imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm
suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin.
17 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e
natimnat itəm Iərəmərə təmol.”
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto katisiai-in
əm etəmim itəm Iərəmərə tatiləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto
pahrien, noatol rəkis.

10:2: 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10 **10:13:** Rom 12:3 **10:17:** Jer 9:24; 1 Kor 1:31
10:18: 1 Kor 4:4

2 Iatehm wɨr itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit mɨn otəmki-rəkɨs itəmat e nelmək, kən
nolən əh rəhak təmɨsɨ-pən əm o Uhgɨn. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan
əkəku wi kit itəm kɨnən rəkɨs məmə okos rəham kətɨm kan məmə otətəu-pən suah kitiəh
əm, nərgɨn u Kristo. Kən iatehm wɨr rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm
rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.
3 Məto iatəgɨn məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. Iatəgin
məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəlɨgən tuwɨn ik pɨsɨn, kən nakotapəs rəhatəmat
nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatɨp məpiə wɨr.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp Iesu itəm tol pɨsɨn
e Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmɨn itəm tol pɨsɨn e Narmɨn
nəmotos rəkɨs, o nakotəto namnusən təwɨr itəm tol pɨsɨn e itəm nəmotos rəkɨs, məto itəmat
ialməl mɨn, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol mɨn əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat "aposol mɨn ilɨs pɨk," məto e rəhak
nətəlɨgən esəplanən məmə ilat ilɨs maprəkɨs-in io.
6 Okəmə naka kəsəgətun wɨrən io e nəghatən, məto ekɨtun wɨr nəukətɨn namnusən təwɨr.
Itɨmat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən mɨn rafin nian tepət.
7 Nian ematən-iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm itəmat, esolən məmə nakotətou
nat kit. Io atɨp əm emos-iəhau io o nɨləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə
rat kit? !Kəp!
8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak mɨn ik pɨsɨn kəmoatətou io. Iuəhkɨr
tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat.
9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tɨkə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-
inu piatat mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən Masetonia kəmotos-ipa natɨmnat itəm rəhak tɨkə. Tol
nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasɨk otəmat o nehmən io,
kən ekol nəhlan nian rafin.
10 Tahmen e nɨpahrienən rəha Kristo tətatɨg lak, iatən pahrien məmə suah kit tɨkə ikɨn
mɨn rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.
11 ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp!
Uhgɨn tɨtun məmə ekolkeike pɨk itəmat.
12 Netəmim neen kotolkeike məmə nɨkitəmat təht ilat məmə kotahmen etɨmat e wək
itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natɨmnat məmə
rəhalat nəghatən otiet morin.
13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə mɨn, kən koateiuə-in netəmim e wək rəhalat. !Kən
ilat koatan tahmen məmə ilat aposol mɨn pahrien rəha Kristo, məto kəp!
14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atɨp, tətan tahmen məmə in nagelo kit
rəha nəhag-əhagən.
15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mɨn rəha Setan kotan tahmen
məmə ilat iolwək mɨn rəha nolən tətuatɨp. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən
tətəu-pən nolən mɨn rəhalat.
16 Ekɨsɨmatɨp mɨn. Pəs suah kit tɨkə nɨkin təht məmə io ialməl. Məto okəmə nɨkitəmat
təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsɨn, kən ekəghat ausit məsɨn.
17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Məto
iatəghat əm tahmen e ialməl kit.
18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən mɨn rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io mɨn,
ekəghat ausit.
19 !Ei! !Nakotenatɨg wɨr, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl mɨn kotəgətun
itəmat!*

11:2: Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13 **11:4:** Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11 **11:6:** 1 Kor 2:1,13
11:7: 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nɨpahrienən, in tatən-iəhau ilat.

20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapɨn kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit
rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatɨləs-ipər atɨp in, o tatem-pən nɨganəmtɨtəmat.
21 !Iataulɨs məmə nətəlɨgən rəhatɨmat təpou pɨk məmə esotolən nolən rat mɨn əh!
Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron,
io mɨn, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mɨn. ?Koatən məmə ilat netəm Isrel?
Io mɨn. ?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io mɨn.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək mɨn rəha Kristo? Io mɨn, məto ekaprəkɨs-in ilat. Kəsi,
iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pɨk taprəkɨs-in ilat, kən kɨləs-ipən io e kalapus
nian tepət taprəkɨs-in ilat, kən kəmalis io taprəkɨs-in ilat, kən iuəhkɨr ekɨmɨs nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kɨsɨl, kəmalis io e nɨkɨlkɨl. Nian kit kəmaht io e kəpiel apɨn. Nian kɨsɨl emuwɨn e
nego kən nego tamnɨm, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnɨm o nian apiəpiə kit, lapɨn
ne nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkɨr naruə asol tɨləs io ekɨmɨs, kən
emətatɨg ikɨn tasɨlə ikɨn imaa iakləh mɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa natimak mɨn noanol
rəha Isrel, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa Iaihluə mɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn e taon asol, kən ikɨn
tasɨlə ikɨn e ikɨn taruən-aruən ikɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn əpəh itəhəi, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa
piak eiueiuə mɨn.
27 Emol pɨk wək, kən nian tepət esapɨlən lapɨn. Nian mɨn neen, nəumɨs tus io, kən
mətoaoa, kən nian tepət nɨgak nagwənən tɨkə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natɨmnat
təsahmenən o nətəpən.
28 Kən taprəkɨs-in natɨmnat mɨn əh, nian rafin nɨkik təht pɨk niməfak mɨn rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io mɨn, rəhak nəmegəhən teiuaiu.
Okəmə suah kit tatit suah kit mɨn e təfagə rat, kən nɨkik tɨtahmə pɨk ron.
30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak
nəsanənən tɨkə.
31 Kən Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm katɨləs-ipər nərgɨn nian mɨn
rafin namnun tɨkə, tɨtun məmə io, eseiuən.
32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təmə̈lɨn rəhan mopael mɨn o nehm wɨrən
nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlɨm motɨləs-ipən io e kalapus.
33 Məto kəmɨləs-ipən io e kətɨm asol kit, kətu-pən nol lan, kɨləs-ipən e winta e fenɨs asol
kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwɨn əpəh ləhau, kən inəh suatɨp emagɨm lan.

12

Nihlɨn kit ne nat kit tahmen e napɨlaiirən

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapɨn təsolən win e nat kit ikɨn, məto ekəkəike matən
natɨmnat mɨn tahmen e napɨlaiirən ne nəghatən wi mɨn itəm Iərəmərə təmol əp kəm io.
2 Ekɨtun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tɨnuwɨn rəkɨs, Uhgɨn təmɨləs muwɨn
əpəh ilɨs e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nɨpətɨn tɨnatuwɨn, o narmɨn əm, Uhgɨn əm tɨtun.
3 Kən ekən mɨn məmə iəkəruru okəmə nɨpətɨn tɨnatuwɨn, o narmɨn əm, Uhgɨn əm tɨtun.
Məto ekɨtun məmə suah əh,
4 Uhgɨn təmɨləs muwɨn əpəh iman ikɨn.‡ Kən in təmə̈to nat anion mɨn itəm təsətuatɨpən
məmə etəmim rəha nətueintən otən.
5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atɨpən ron io, məto ekəghat ausit əm
o rəhak nolən mɨn itəm nəsanənən tɨkə elat.

11:22: Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5 **11:33:** Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atɨp. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "neai tatol kɨsɨl lan." Məto nɨpətɨn tatən məmə "nego e neai u in ikɨn rəha Uhgɨn." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Paradaes" itəm nɨpətɨn tatən məmə "nego e neai," ikɨn itəm netəmim itəm kotətuatɨp koatuwɨn ikɨn nian okotɨmɨs.

6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in
nɨpahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tɨkə itəm otɨləs-
ipər io ilɨs taprəkɨs nat itəm tətuatɨp. Iakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm
ekən, o ekol.
7 Uhgɨn təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi mɨn itəm in təmol əp kəm io, kən
nəghatən mɨn əh kotəwɨr maprəkɨs. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen
e nihlɨn kit tətaru nɨpətɨk. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nahməən e nɨpətɨk,
kən tol nəhlan esausitən.
8 Emuəh nɨki Iərəmərə mau kɨsɨl məmə otɨləs-irəkɨs ron io.
9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwɨrən asol tɨtun naskəlɨmən ik, məto-inu nian rəham
nəsanənən tɨkə, nəsanənən rəhak tɨtun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən." Tol
nəhlan, etagien pɨk məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tɨkə, məmə
nəsanənən rəha Kristo otatɨg e nəmegəhən rəhak.
10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tɨkə e nɨpətɨk, kən etagien nian katən rat io, kən
etagien e nian iəkɨs mɨn, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm
tiəkɨs ron io. Etagien elat rafin o nərgɨ Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tɨkə, kən
iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmə ekol.
Nəməsotɨləs-ipərən nərgək, məto təpəwɨr pɨk okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə
ləhau e "aposol mɨn ilɨs pɨk" e nat kit əkəku əm, nat əpnapɨn io etəm əpnapɨn əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natɨmnat itəm tatəgətun io məmə io aposol
pahrien kit. Ematol nəmtətin mɨn, ne nat asol mɨn itəm tol narmɨ netəmim tatiwɨg, ne
nat pɨspɨs mɨn e nɨkitəmat, kən emol e nətəlɨgən rəhak kaifəməh.
13 Nat kitiəh əm eməsolən e nɨkitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. !Otaluin o
təfagə rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matɨp məmə ekɨmnə muag itəmat itəm otol kɨsɨl lan. Kən ekəsətapəh-inən
məni kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat.
Otətəlɨg-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə otehm wɨr rəhan tata ne mama. Məto
in wək rəha tata ne mama məmə okuehm wɨr rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nɨkik tagien məmə ekos-ipɨnə rafin rəhak natɨmnat otəmat, kən mos-ipən
mɨn rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io
in təkəku əm. !Inu təsətuatɨpən!
16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən məmə emos
natɨmnat otəmat e nolən eko-eko.
17 ?Tahro? ?Io emos natɨmnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat,
o kəp? !Kəp!
18 Emuəh nɨki Taetas məmə otuwɨn otəmat, kən mahl-ipən piətat kit ilau min. ?Taetas
təsosən natɨmnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotɨtun o kəp məmə, rəhatɨmlau
nətəlɨgən kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nɨkitəmat təht məmə e nəghatən mɨn rafin əh, emotuhalpɨn nəghatən kəm
itəmat itəm suah kit təmən otɨmat. Kəp. E nɨganəmtɨ Uhgɨn, emoatəghat tahmen e netəm
rəha Kristo. Kən iolɨk mɨn, natɨmnat rafin itəm koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgɨn məmə nian ekɨmnə, kəm-naka ekəplan məmə
nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat mɨn nəkotəplan məmə io esolən məmə
inu nakotolkeike mihin. Iatəgɨn məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetet,
neen koatəmərɨt e nemə̈ha, neen kotəhap-əhap ilat mɨn, neen koatən rat netəmim, neen
koatən nɨkalɨn netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnapɨn nat.
21 Iatəgɨn məmə nian ekɨmnə mɨn, rəhak Uhgɨn otɨləs-iəhau io e nɨganəmtɨtəmat, kən
nɨkik otɨtəgɨt kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən

---

12:7: Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 § **12:13:** Pol tatol mɨlə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9 **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18

ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nipitan koatan anion, kən koatol nəhlan əpnapin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiəh, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən lan, in nipahrienən."*
2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat.
3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat.
4 Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nipətin. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgin. Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgin, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.
5 Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu tətatig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat!
6 Kən eməlləhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien.
7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgin məmə itəmat kit təsolən nat kit tərat. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatip, nat əpnapin netəmim neen koatən məmə wək rəhatimat tərat.
8 Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nipahrienən.
9 Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkin itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitiəh. Otatig e nəməlinuən. Kən Uhgin rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otatig itəmat min.
12 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
13 Iəfak min rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.
14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgin otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmin Rəha Uhgin otol nikitəmat rafin tol kitiəh.

12:21: 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28 **13:10:** 2 Kor 10:8

Kalesia
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatəte naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən "təwɨr" kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmiləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmɨləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən mɨləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəmənlinuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atɨp məmə in otɨmɨs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkɨs itat e nolən rat mɨn ne nətəlɨgən rat mɨn rəha nətueintən. In təmɨmɨs məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike məmə in otol mihin.

5 Tol nəhlan, təwɨr mə kitat okotənwiwi pɨk Uhgɨn u rəhatat, tatuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwɨr kitiəh əm

6 Narmək təmiwɨg pɨk otəmat məto-inu roiu agɨn-əh huə Uhgɨn təmaun-in pap itəmat e nəwɨrən rəha Iesu, təmawte-in-pɨnə əpnapɨn əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgɨn, moatagɨm, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn.

7 Nəghatən mɨn əh sənəmə Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn moatən in pɨsɨn, kən katən məmə in namnusən təwɨr, kən katiuw kalɨn itəmat lan, kən katərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən lan. !Məto Namnusən Təwɨr kitiəh əm, kən kit mɨn tɨkə!

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24

8 Nat əpnapɨn okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn kit mɨn, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat aupən, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
9 Kən ekɨsɨmatɨp mɨn, matən məmə, okəmə suah kit otamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn u, təsahmenən e Namnusən Təwɨr itəm itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
10 Rəhak nəghatən əh in təskasɨk, kən nat əpnapɨn əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə nɨki Uhgɨn otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nɨkilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgɨn Təmaun-in Pol

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekolkeike mə ekən-ipɨnə ətuatɨp kəm itəmat məmə Namnusən Təwɨr itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmɨsɨ-pən e nətəlɨgən rəha etəmim əm.
12 Namnusən Təwɨr u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs rəhak nolən mɨn itəm ematol aupən e nian ematəfak itɨmat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim mɨn rəha Iesu, mərəkɨn-ərəkɨn agɨn niməfak, kən matol nalpɨnən əskasɨk kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkɨs o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi mɨn kəmotəgətun io lan aupən. Emɨtun taprəkɨs-in io mɨn neen, itəm emotaiir ahmen.
15 Nat əpnapɨn ematərəkɨn pap rəhan mɨn netəmim, məto Uhgɨn təmasəkitun io. Aupən ikɨn təmɨtəpun kən mawle rəkɨs io e nian emətatɨg əh e nərpɨ rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatɨp rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgɨn təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətɨn Iesu, məmə oekɨtun wɨr in, kən muwɨn mamnus-iarəp Namnusən Təwɨr rəhan kəm netəm mɨn u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihluə mɨn. E nian əh, io eməsuwɨnən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwɨr əh.
17 Kən io eməsuwɨnən əpəh ilɨs Jerusalem məmə oekehm netəm mɨn u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwɨnən mə okotəgətun io e Namnusən Təwɨr rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikɨn kit Arepia, kən matɨg mɨtəlɨg-pa mɨn muwɨn əm latuənu kit, nərgɨn u Tamaskes.
18 Matuwɨn, matuwɨn nup kɨsɨl kɨnəhaluwa mɨnəhaluwɨn rəkɨs un, kən io ematɨg mɨtəlɨg-pən mɨn Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsatɨgən tuwəh, emuatɨg mios nian fiftin əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə rəhatat, məto eməsəplanən aposol mɨn u neen.
20 Iatən pahrien e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nəghatən u, nɨpahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatɨgən tuwəh əpəh ilɨs Jerusalem. Kən uarisɨg un, emuwɨn əpəh nɨtən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn nɨtən Jutia, (nɨtən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru nɨganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, "Suah əpəh in əpəh, rəhatat tɨkɨmɨr, təmatoh itat o nəfakən, matərəkɨn nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkɨn mɨn rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in mɨn tɨnatən-iarəp Namnusən Təwɨr rəha Iesu."
24 Kən ilat kəmotənwiwi pɨk Uhgɨn o natɨmnat mɨn itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

1:8: 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17 **1:13:** Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3 **1:15:** Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis un, kən Uhgin təmən-ipa
kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian
kən miait Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem,
emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh,
io ematən-ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihluə min, ilat sənəmə
netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən
məmə nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat
əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm
Iaihluə min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm
Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə ilat piatat
min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o
kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min,
kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat
nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən
rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihluə min tahmen e Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in
rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətatig e Namnusən Təwir,
məmə itəmat onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak,
(məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen
ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min əh). Kən netəm min əh
kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp.
7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgin, in
təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən
Təwir kəm Iaihluə min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in
aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.
9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian
kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-ipa wək u e nelmək.
Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiəh. Kən
emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm
Iaihluə min, kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.
10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat
min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

11-14 Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətatig ikin əh,
kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat
Iaihluə min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-
arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihluə min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə
kəsolən, Uhgin okol təsasituən elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis
kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita
təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min
kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm
kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə
ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita

---

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, "Sifas." **2:10:** Wək 11:29-30

e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, “Nat əpnapin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgin in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nipahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgin təsafinən etəmim kit məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatip e niganəmti Uhgin. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin təsafinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itimat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgin məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgin. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgin. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgin. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiir-pa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nəti Uhgin, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mimis mos megəh io.

21 Nolkeikeən u, Uhgin təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgin təmawte-in-pa əpnapin əm. Məto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapin əm e nimisən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

1 !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nimisən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik?

2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo.

3 ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu, itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən.

4 Nəmoatəto nahməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotəto nahməən əh əpnapin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat əpnapin əm.

2:11-14: Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11 **2:19-20:** Kal 1:4

5 Narmɨn Rəha Uhgɨn təməsolən nat pɨspɨs mɨn kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otəteliɡin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgɨn təməghat-in-iarəp rəkɨs minu lan məmə:
"Epraham in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, Uhgɨn təmən məmə in tətuatɨp e nɨɡanəmtɨn."
7 E suatɨp kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgɨn, in tətafin ilat məmə kotahmen e noanol ətuatɨp rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgɨn təmən rəkɨs aupən məmə Uhgɨn otos Iaihluə mɨn, kotuwa ron mol ilat kotətuatɨp e nɨɡanəmtɨn e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgɨn təmən-iarəp nəghatən wɨr kit kəm Epraham məmə:
"Otɨsɨ-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwɨrən e netəmim rəha noanol mɨn rafin e nətueintən."
9 Kən Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm Epraham məto-inu in təmahatətə əskasɨk lan. E suatɨp kitiəh mɨn əm, Uhgɨn tɨtun nawte-inən nəwɨrən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.
10 Məto netəmim mɨn un, itəm nɨkilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm mɨn əh, ilat kɨnotatɨɡ rəkɨs e nelmɨ nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatɨpən natɨmnat mɨn rafin itəm kotatɨɡ e naoa rəha Lou, ilat kɨnotatɨɡ rəkɨs e nəlmɨ nəratən, kən okotəkəike motos nalpɨnən kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatɨp əm o kitat məmə suah kit tɨkə itəm tatuwa tətuatɨp e nɨɡanəmtɨ Uhgɨn məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgɨn, in tatuwa tətuatɨp e nɨɡanəmtɨn, kən in otos nəmegəhən pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgɨn. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgɨn. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə:
"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatɨp Lou, in otəkəike mol natɨmnat mɨn rafin aɡɨn itəm Lou tatən."
13 Netəmim rafin aɡɨn kəsotol ətuatɨpən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpɨnən tətatɨɡ o kitat rafin, kən kitat rafin kotatɨɡ e nəlmɨ nəratən. Məto Iesu Kristo təmɨmɨs e nɨɡ kəməluau, kən miuw rəkɨs kitat e nəlmɨ nəratən əh. Iesu in təmos nalpɨnən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə:
"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nɨɡ, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgɨn in təmol nalpɨnən kəm in."
14 Məto roiu, Iesu təmɨmɨs nəhlan məmə netəmim əpnapɨn mɨn rafin, ilat okotatɨɡ e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol mɨn rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotɨtun nosən Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm Uhgɨn təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgɨn təmaupən mol nəniəkɨsən rəhan, məto Lou təmuarisɨɡ təsafələn

15-16 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotɨtun nolən u rəha nəniəkɨsən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit mɨn. E suatɨp kitiəh əm, Uhgɨn təmol nəniəkɨsən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16 **3:12:** Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3 **3:15-16:** Jen 12:7; 13:15; 24:7

Uhgɨn təmən-iəkɨs noanol mɨn rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otɨsɨ-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.

17 Kən rəhak nəghatən, nɨpətɨn tol nulan məmə, aupən, Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otətaskəlɨm nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisɨg nup fo-hanrɨt-tate təmuwɨn rəkɨs, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkɨnən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkɨsən rəha Uhgɨn.

18 Kən okəmə kitat kotatɨg e nəwɨrən rəha Uhgɨn məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkɨsən itəm Uhgɨn təmol aupən in nat əpnapɨn əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatɨg e nəwɨrən mɨn rəha Uhgɨn məto-inu in təmaskəlɨm-iəkɨs nəniəkɨsən rəha Uhgɨn.

Lou rəhan əh-ikɨn wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgɨn təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekɨtun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkɨsən itəm Uhgɨn təmol kəm Epraham in təmaupən matɨg, məto Lou in təmuarisɨg in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotɨtun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgɨn təmələhəu Lou əh məmə otatɨg matuwɨn matuwɨn mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotɨtun məmə Lou əh, rəhan wək təwɨr, məto nɨkitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgɨn təmaupən mos-ipən kəm nagelo mɨn, uarisɨg təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatɨp o nos-ipa mɨn Lou kəm itat. Məto nian Uhgɨn təmol nəniəkɨsən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.

20 Uhgɨn in təməsolən suatɨp kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatɨp əm təməghat mən-ipən nəniəkɨsən rəhan e nɨganəmtɨ Epraham.

21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkɨn nəniəkɨsən rəha Uhgɨn. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou tɨtun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotɨtun nuwamən kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto təsol mihinən.

22 Məto Lou kit tol nəhlan tɨkə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə nolən rat təmə̈lis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou mɨn. Tol nəhlan məmə, suatɨp kitiəh əm məmə kitat okotos nəwɨrən mɨn rəha Uhgɨn itəm təmən-iəkɨs rəkɨs. Kən suatɨp u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

23 Aupən, Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlɨm kitat tiəkɨs, tahmen əm mə kitat kəmotatɨg e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmerəh e nɨganəmtɨtat kotəplan suatɨp rəha nahatətəən.

24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kɨnotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.

25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə mɨnən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tɨnəmuwa rəkɨs.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenətɨ Uhgɨn mɨn.

27 Kən kɨnol baptais rəkɨs etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat nɨnotos nolən wɨr mɨn rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nɨpətɨtəmat e natɨmnat wi.

28 Kən itəmat rafin agɨn nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin nɨnotahmen əm. Təwɨr məmə kitat kəsotoor mɨnən netəmim, nat əpnapɨn okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.

3:17: Eks 12:40 **3:18:** Rom 4:14 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:23:** Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12

29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha
Epraham. Kən e suatip kitiəh əm, nəwirən min itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham,
itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgin

1 Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə
suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, məto okəmə nətin tatəkəku
əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnapin rəhan
nəwirən min rafin.
2 In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan
tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.
3 Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat
slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat.
4 Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin təmahl-ipa nətin tuwa, pətan
kit təmiləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən.
5 Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat,
miləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.
6 Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min,
təmahl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin
məmə, "Tata."
7 O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgin pahrien min. In tatos-ipa
natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgin. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat
uhgin min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgin pahrien min.
9 Məto roiu əh, ninotitun Uhgin. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgin tinitun rəkis
itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min
o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne.
Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis min itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min
rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgin
nikin tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat
əpnapin əm!
12-13 Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat
nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat.
Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak,
ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-
iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat, məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min
itəmat. Məto nat əpnapin məmə io ematimis e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto
tərat.
14 Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən
məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg noanimə min rəhatəmat,
tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgin, o io, io Iesu Kristo.
15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u,
napotos-iarəp əm niganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu
lak. ?Məto tinahrol əh-roiu?
16 Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotetəhau
io.

3:29: Rom 4:13 **4:3:** Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17 **4:10:** Rom 14:5; Kol 2:16

17 Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən
moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə
okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat.
18 In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat
itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.
19 Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan
tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha
Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.
20 Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətatig, okol
esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan
masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpin-tu rəhak nəghatən.
?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?
22 In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan
təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan.
23 Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim. Məto
suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgin in tinəmən-iəkis
rəkis məmə pətan əh otiləs.
24-25 Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nipətin etat.
Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgin təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in
ne nətin min ilat slef min əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən
itəm Uhgin təmol e nitot Sinae əpəh e nitən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgin təmos-ipən
Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin
kotaskəlim əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat.
26 Məto Jerusalem kit min əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou
təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat.
27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə,
"!Ik u inu, niməgi-nig, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o neməkən, agət əfəmə, məto-inun nikim tətagien!
Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətim min tinol tepət tepət agin,
taprəkis-in nenəti pətan itəm rəhan iərman təsapəsən."
28 Piak min ne winik min, itəmat nenəti Uhgin min məto-inun təmən-iəkis məmə otol
mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nəti Sera.
29 Kən aupən suakəku u Ismael, nəti Heka, itəm təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim, in
təmatərəkin pik suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmin Rəha Uhgin. Kənu roiu
ne, nolən əh tatuwin əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkin kitat itəm kəmotaiir wi
e Narmin Rəha Uhgin e nahatətəən.
30 ?Məto Naoa Rəha Uhgin təmən məmə naka? In təmən məmə,
"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətin. Ilau kuagim rəkis u ikin-u, məto-inun,
nəti pətan əh, in okol təsosən nəwirən kit rəha tata. Nəwirən min rafin rəha tata
otuwin kəm nəti pətan itəm sənəmə slef."
31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmikis rəkis rəhan min netəmim

4:22: Jen 16:15; 21:2 **4:23:** Rom 9:7-9 **4:26:** Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7 **4:30:** Jen 21:10; Jon 8:35

1 Nian Iesu Kristo təmɨkɨs rəkɨs itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasɨk. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh, tɨtaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək mɨn rəhan.
2 Otətəlɨg-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol təsasitu agɨnən etəmat.
3 Kən io iatagət əskasɨk otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atɨp əm in e nelmɨ Lou. Kən etəmim itəm tətatɨg e nelmɨ Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agɨn natɨmnat mɨn itəm Lou tatən məmə otol.
4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəmat nɨnotəte rəkɨs atɨp itəmat o Iesu Kristo. Itəmat nɨnotəhən-ipən rəkɨs məntaatəmat o nəwɨrən rəha Uhgɨn.
5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəlɨgən e Uhgɨn, pəs in otol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in otol itat koatətul əskasɨk kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa.
6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapɨn okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Na-hatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgɨn, motatɨg katol mɨn nolkeikeən kəm netəmim mɨn.
7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mɨtun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatɨp ətuatɨp e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotɨtəlɨg. Uhgɨn təmaun-in rəkɨs itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah mɨn kotaiuosɨg e rəhatəmat suatɨp, moatiuw kalɨn itəmat məmə onakoatətəu-pən mɨn Lou? !Ekɨtun məmə okol Uhgɨn təsən-iəhauən itəmat nəhlan!
9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “Ilat kəmotɨs noanɨg rat kit, tɨnatəwiə, matərəkɨn nətəlɨgən rəhatəmat.”
10 Məto ekɨtun məmə nɨpahrienən Iərəmərə in otol nətəlɨgən rəhatəmat tuwa mɨn mol kitiəh kitat min io. Kən io ekɨtun wɨr məmə etəmim u itəm tatərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən nulan, nat əpnapɨn in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgɨn otol nalpɨnən kit kəm in.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgɨn okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgɨn otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nɨpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm mɨn u itəm koatan itəmat min ilat, nɨkilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkɨn əh io, koatɨtəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nɨmɨsən rəha Iesu e nɨg kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.
12 !E rəhak nətəlɨgən, netəm mɨn un itəm koatərəkɨn nətəlɨgən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwɨr məmə ilat okotuwɨn motəte-atɨp ilat mɨn!
13 Məto piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat, kən mɨkɨs rəkɨs itəmat, məmə Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wɨr itəmat! Nɨkitəmat otəsəhtən məmə, “Təwɨr, io enagɨm rəkɨs e Lou əh. Roiu əh, io ekɨtun nolən natɨmnat rafin itəm nɨkik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nɨkitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat mɨn.
14 Nolən əh, in tatətəu-pən wɨr nəghatən kit rəha Lou, u itəm tɨtargəfɨmɨn rafin nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwɨr kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atɨp kəm ik.”
15 Itəmat onəkotəkəike katəto wɨr itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol tɨməht kəm itəmat mɨn, nəkotahmen əm e kəi mɨn, koatus atɨp əm ilat mɨn, kən nəghatən rəhatəmat otərəkɨn itəmat.

Nolən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nolən rəha netəmim

5:6: 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7 **5:13:** 1 Pita 2:16 **5:14:** Lev 19:18; Rom 13:9

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmɨn Rəha Uhgɨn otəkəike
matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat,
itəm nəmotos kaiir-pa.
17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natɨmnat tərat itəm nɨkitəmat tolkeike. Məto
nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn in təsolkeike
mɨnən nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau
mɨn, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wɨr mɨn itəm nakotolkeike məmə onəkotol.
18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain
mɨnən itəmat.
19 Kitat kotɨtun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kaiir-pa moatol.
Nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol
naulɨsən o nənən; rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən rat mɨn əh.
20 Ilat koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, moatəmɨk nərɨk, moatos təmafah rat mɨn, moatol
kɨlepa, ne. Kənu moatol mɨn tɨməht, moatəmou, moatetet, moatol nemə̈ha, moatos-ipər
atɨp əm ilat, moatoor ilat mɨn, kən okəmə rəhalat nətəlɨgən tol pɨsɨn pɨsɨn, kən ilat koatəhai
ilat mɨn.
21 Nɨkilat tətaklə̈h-in natɨmnat rəha netəm pɨsɨn, moatənɨm nənɨmən mɨn kətapɨs lan,
kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərat mɨn əm, moatol mɨn natɨmnat tepət mɨn
tol nəhlan. !Iatən mɨn tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wɨr itəmat! Məto
netəm koatol nolən mɨn əh, okol ilat kəsotuwamən motatɨg ahgin nərəmərəən Rəha Uhgɨn
itəm tatol əpen-əpenə lan.
22 Məto noa Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgɨn,
in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nɨkilat tətagien, kənu nəmə̈linuən tətatɨg e
nɨkilat, kən rəhalat nətəlɨgən kaifəmə̈h, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in
təwɨr təwɨr. Kən netəmim kotɨtun mə ilat netəm ətuatɨp, koatol noa.
23 Kən ilat netəm mətɨg. Kən nian nətəlɨgən rat tatɨg elat, ilat kotətul əskasɨk, məsotolən
natɨmnat rafin itəm ilat atɨp kotolkeike nolən. Nolən mɨn u, ilat kotəwɨr pɨk, kən nəghatən
kit tɨkə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natɨmnat mɨn əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kɨnəmotapəs rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat, u
kəmoatol natɨmnat mɨn itəm nətəlɨgən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə,
kəməht-ipən nətəlɨgən rat mɨn rəhatat e nɨg kəmə̈luau.
25 !Kotəplan-tu! Narmɨn Rəha Uhgɨn in təmos-ipa rəkɨs nəmegəhən kit kəm kitat, kən
təwɨr məmə kitat okotaliwək e nolən wɨr mɨn rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pɨk kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat
mɨn.

6

Təwɨr məmə kotasitu e katipa əfɨgəm rəhatat mɨn

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwɨr mə itəmat
un, Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatɨp-in. Məto
onakəsotagət pɨkən lan, onəkotəghat mətɨg əm kəm in, motol məmə nɨkitəmat mɨn tɨtahmə
ron. Məto otəto mɨn itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron,
otəseko-pa mɨnən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat mɨn. Onəkotalis kələh nat əfɨgəm rəhatəmat mɨn.
Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wɨr nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwɨrən məmə kitat okotos-ipər atɨp kitat. Okəmə suah kit nɨkin tatəht mə "Io, io etəm
agɨn-əh kit," etəmim un, nɨkin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapɨn
əm.
4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wɨr-tu natɨmnat itəm noatol mɨn. Tol nulan məmə,
okol etəmim kit in təsakil atɨpən rəhan wək ne wək rəha suah kit mɨn. Məto in otəkəike

5:17: Rom 7:15-23 **5:21:** 1 Kor 6:9-10 **5:24:** Rom 6:6; Kol 3:5 **5:26:** Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1

mehm wɨr rəhan pɨsɨn əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək mɨn tol pɨsɨn pɨsɨn. Kən ilat koatos katipa əfɨgəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwɨr məmə etəmim kitiəh nɨkin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwɨr əm.

6 Itəmat u, təwɨr məmə itəmat onəkotawte-in natɨmnat mɨn neen kəm rəhatəmat nəgətun mɨn, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgɨn.

7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atɨpən itəmat mɨn məmə itəmat nəkotɨtun nolən nat əpnapɨn kit itəm nɨkitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialməl e Uhgɨn. Ik nəmɨs noanɨg naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atɨp mɨn noan, mun.

8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos kaiir-pa moatol, tahmen e noanɨg rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərat mun, kənu noanɨg un, otoe-in, nɨpətɨn u, Nɨmɨsən. Məto etəmim itəm tatɨs noanɨg wɨr, itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən, Narmɨn Rəha Uhgɨn otol toe-in, noan wɨr kit, kən in otəhl. Nərgɨn noanɨg un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tɨkə.

9 Sotəpou-inən nolən itəm təwɨr, məto-inu kitat okotəhl noanɨg wɨr əh, e nian ətuatɨp rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.

10 Kən nian mɨn rafin itəm kotɨtun nolən, pəs koatol təwɨr kəm netəmim rafin, kən motatɨg katol tepət mɨn kəm netəm mɨn u kotahmen e piatat mɨn ne wɨnɨtat mɨn e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkɨs namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat onəkotəplan məmə leta mɨn rəhak, ilat iahgin mɨn.

12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotausit əm e nɨganəmtɨlat mɨn neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiəh əm, məmə netəm Isrel neen mɨn okəsotolən nəratən kəm ilat.

13 Kən ne nat kit mɨn, netəm mɨn əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiuw kalɨn itəmat, nakotɨtəlɨg motuwɨn mɨn e nelmɨ Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat mɨn kəsotətəu-pən wɨrən natɨmnat mɨn itəm Lou tatən.

14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atɨpən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə Iesu Kristo təmol e nian in təmɨmɨs e nɨg kəməluau. O nat əh inəh, nolən mɨn rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkɨsən rəhak nətəlɨgən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən e Uhgɨn, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.

15 Okəmə Uhgɨn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatɨp e nɨganəmtɨn, nat əpnapɨn okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən.

16 Kən roiu, ekatəfak o netəm mɨn u koatətəu-pən wɨr nəghatən u, ilat noanol ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Iatəfak məmə, pəs nəmə̈linuən rəha Uhgɨn ne rəhan nasəkitunən otatɨg olat.

17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mɨn nat tərat lak. Məto-inun iatəmɨk əh nəme nɨməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apɨn kən kəmalis io. Nəme nɨməgəm mɨn u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.

18 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən otəmat. Əwəh.

6:4-5: Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14 **6:8:** Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təmətе naoa u, in təməghat, kən suah kit mɨn təmətе rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atɨp e nelmɨn. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Efesas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɨn kəm niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn iuəhkɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təməsəteən naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmətе əm məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɨg ilat min ilat o nup kɨsɨl. Kən in tolkeike pɨk ilat, kən ilat kotolkeike pɨk in. Efesas in taon asol kit e nɨtən asol u Esia, kən in rum wɨr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikɨn rəha Uhgɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatɨp, ne wək rəha niməfak itəm in nɨpətɨ Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɨn kəm niməfak e ikɨn mɨn rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhan. Iatən təwɨr kəm itəmat rafin iəfak mɨn əpəh Efesas itəm nakoataskəlɨm əskasɨk nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwɨrən itəm Uhgɨn təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwɨn o Uhgɨn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmɨtat nəwɨrən rafin rəha nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgɨn təməsolən əh neai ne nɨməptən, məto in təmɨtəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat Kristo, kən məmə e nɨganəmtɨn, kitat kotətuatɨp kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgɨn tolkeike pɨk kitat, uarisɨg in təmol natɨmnat, məto in təmɨtəpun rəkɨs kitat məmə okotuwa nenətɨn mɨn e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgɨn o rəhan nəwɨrən itəm in təwɨr taprəkɨs, nəwɨrən əh itəm təmawte-in əpnapɨn əm kəm kitat e Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. !Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman natɨmnat rafin e neai ne nɨməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agɨn in təmɨtəpun kitat məmə okotuwa rəhan mɨn nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiəh kitat Kristo.
12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12 **1:7:** Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29

13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo nian itəmat nəmotəto
nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgɨn təmos-
ipən Narmɨn Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otos-
ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol mihin. Kitat okotos
natɨmnat mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu otol məmə netəmim okotənwiwi
Uhgɨn məto-inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən
iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat
nahatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak mɨn rafin.
17 Iatəfak otəmat kəm Uhgɨn itəm in Uhgɨn rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata
itəm katənwiwi katɨsiai-in pɨk agɨn. Iatəfak məmə in otos-ipɨnə narmɨn rəha nenatɨgən ne
nɨtunən məmə nəkotɨtun wɨr in təhmɨn mɨn.
18 Kən iatəfak mɨn məmə in oterəh e rəhatəmat nətəlɨgən məmə onəkotɨtun nat naka
nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən lan, itəmat itəm Uhgɨn təmaun-in. Kən
iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipɨnə nat təwɨr taprəkɨs kəm itəmat u
noatahatətə e Kristo.
19 Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pɨk agɨn, kən
nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nɨpahrienən e Iesu. Kən
nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e
nɨkalɨ Uhgɨn matɨp e nego e neai, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
21 Kən Iesu in ilɨs e netəm-iasol mɨn ne nepətən mɨn rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən
rafin, ne nərɨg mɨn rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgɨn təmələhəu-pən natɨmnat rafin agɨn ləhau e nelkɨn, kən mol in tuwa rəhn-
kapə natɨmnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nɨpətɨ Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgɨn o Kristo tatuwa nɨpahrienən e
niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkauən rəha Uhgɨn o natɨmnat rafin tatuwa pahrien
e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotɨmɨs məto-inu nəmotəht nəwia Uhgɨn, kən
motol nolən rat mɨn.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e
nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmɨn rat itəm tatol wək roiu e
nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgɨn.
3 Itɨmat mɨn emotatɨg nəhlan itɨmat min ilat nian kit aupən. Nɨkitɨmat tolkeike nolən
rat mɨn, kən itɨmat emotol nəratən əh itəm kəmotol nɨkitɨmat tagien. Nat naka itəm təmɨsɨ-
pən e nɨkitɨmat ne nətəlɨgən rat mɨn rəhatɨmat, məto itɨmat emoatətəu-pən əm ilat. Kən
nian emotaiir, məto nolən rat tɨnatɨg rəkɨs e nɨkitɨmat, tahmen e netəm əpnapɨn mɨn. Kən
nɨki Uhgɨn tɨtahmə o nolən rat mɨn rəhatɨmat, kən in otəkəike mol nalpɨnən kəm itɨmat.
4 Məto Uhgɨn, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin
pɨk.
5 Kən nat əpnapɨn e nian əh kəmotɨmɨs e narmɨtat o rəhatat nolən rat mɨn, məto in təmol
kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pɨk kitat. (Otətəlɨg-in-tu. E nəwɨrən
rəhan, in təmosmegəh itəmat.)

1:14: 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10
1:22: Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3 **2:3:** Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13

6 Kən Uhgɨn təmɨləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo
e nego e neai.
7 Uhgɨn təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwɨrən itəm in
iahgin taprəkɨs agɨn-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwɨrən e nolən wɨr rəhan kəm kitat e
Kristo Iesu.
8 E nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e
nahatətəən, kən natɨmnat mɨn əh, sənəmə itəmat atɨp nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgɨn
tatos-ipa əpnapɨn əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atɨpən in
ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgɨn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat
e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək mɨn itəm kotəwɨr. Wək mɨn u, Uhgɨn tɨnol əpen-əpenə
rəkɨs lan məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol
rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kɨnəhg-ipən rəkɨs ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihluə
mɨn məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nɨpətɨ etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə
netəm Isrel ətuatɨp, məto itəmat Iaihluə mɨn əm, kən nəniəkɨsən mɨn rəha nasituən rəha
Uhgɨn kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgɨn, okol təsuwamən məmə
rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tɨkə
məmə onəkotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən lan, kən itəmat nəmotəruru agɨn
Uhgɨn.
13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu,
kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgɨn e nɨta Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pɨsɨn əm təmələhəu nəmə̈linuən, təmə̈lis noanol rəha Isrel
ne Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mɨn əm. Aupən, Lou rəha noanol
mɨn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkɨs kit itəm təmatoor ilat kən matol
məmə ilat koatol tɨkɨmɨr. Məto Kristo təmətəwɨn noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmɨmɨs e nɨg kəmə̈luau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-
pənən Lou mɨn rafin rəha noanol mɨn rəha Isrel məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mɨn rəha Isrel ne Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh
lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəmə̈linuən.
16 Kən e nɨmɨsən rəhan e nɨg kəmə̈luau, Kristo təmɨləs ilat kotuwa kitiəh, kən mit ilat
motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn, kən mol rəhalat tɨməht tauke.
17 In təmuwa matən-iarəp nəmə̈linuən kəm itəmat u aupən nəmotatɨg isəu o Uhgɨn, kən
matən-iarəp nəmə̈linuən kəm itɨmat u emotatɨg iuəhkɨr o Uhgɨn.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol mɨn rəha Isrel ne Iaihluə
mɨn, kotɨtun nuwamən o Tata Uhgɨn e Narmɨn Rəhan kitiəh əm.
19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapɨspɨs mɨn o netəm ihluə, məto roiu itəmat natɨg e
nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn.
20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgɨn itəm nelkɨ nimə in Kristo Iesu, kən aposol mɨn
ne ien mɨn, ilat nelmɨ nimə asol mɨn,
21-22 kən Kristo tatɨlpɨn itəmat Iaihluə mɨn e nimə əh tahmen e nelmɨ nimə mɨn, kən
tatiləkɨn nelmɨ nimə mɨn rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatɨp rəha nəfakən o Iərəmərə,
itəm Uhgɨn tətatɨg ikɨn e Narmɨn Rəhan.

2:6: Kol 2:12 **2:9:** 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21 **2:13:** Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22 **2:17:** Aes 57:19 **2:19:** Efes 3:6 **2:20:** 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgɨn

1 O nəghatən mɨn əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, kən roiu etatɨg e kalapus ron.
2 Itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Uhgɨn təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwɨrən rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkɨs kəm itəmat, iatən məmə Uhgɨn pɨsɨn əm təmol əp nat anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotɨtun rəhak nɨtunən e nɨpətɨ nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
5 Uhgɨn təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tɨnol əp e Rəhan Narmɨn kəm rəhan mɨn aposol mɨn ne ien mɨn itəm təmɨtəpun rəkɨs.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwɨr əm, netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, ilat mɨn kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən ilat kəmotuwa kitiəh, kən koatos kələh nəwɨrən rəha Uhgɨn e nəniəkɨsən rəhan e Kristo Iesu.

7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwɨr əh e nəwɨrən asol itəm Uhgɨn təmos-ipa əpnapɨn əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.
8 Nat əpnapɨn io ləhau agɨn e netəmim rafin rəha Uhgɨn, məto e nəwɨrən rəhan, Uhgɨn təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, nəwɨrən mɨn rəha Kristo itəm ko kitat kəsotɨtunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tɨkə,
9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgɨn təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgɨn u təmol natɨmnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkɨs.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə mɨn ne nepətən mɨn əpəh e magoagəp rəhan nenatɨgən itəm suatɨp rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatɨgən nian okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatɨg lilɨn, kən təmuwa nɨpahrienən e Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotɨtun nuwamən nian rafin motətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn məsotəgɨnən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəlɨgən rəhatəmat teiuaiu o nəratən itəm ekətatɨg lan ikɨn-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natɨmnat mɨn əh itəm io emən rəkɨs, kən iatɨsin nulək matəfak kəm Uhgɨn Tata,
15 itəm in təmol noanol mɨn rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatɨgən rəha Uhgɨn in tepət təwɨr taprəkɨs, kən ekətapəh o Uhgɨn məmə Narmɨn Rəhan otol nɨkitəmat təsanən e nat wɨr mɨn əh rəhan
17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatɨg kitiəh e nɨkitəmat. Kən iatəfak mɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnɨm wɨr e nolkeikeən rəha Uhgɨn
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wɨr nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilɨs, ne rəhan neuiaiuən ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotɨtun rafinən məto-inu in iahgin pɨk, məto iatəfak məmə onəkotɨtun wɨr nolkeikeən əh məmə Uhgɨn otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wɨr mɨn rafin rəhan.

3:1: Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2 **3:18:** Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7

20 !Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhatat, in tɨtun nolən natɨmnat taprəkɨs-in agɨn natɨmnat rafin itəm nɨkitat tatəht o
koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgɨn nian rafin
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatɨg e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasɨk otəmat məmə
nəkotatɨg e nəmegəhən kit itəm tətuatɨp e naunən itəm Uhgɨn təmaun-in itəmat lan.
2 Otos-iəhau atɨp itəmat e natɨmnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətɨg, kən nətəlɨgən
rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e nɨganəmtɨtəmat, kən
nɨkitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgɨn.
3 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeafɨmɨn itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasɨk məmə nəkotatɨg
kitiəh e nəməlinuən.
4 Kitat nɨpətɨn kitiəh əm, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn kitiəh əm, kən itəmat noatələhəu-pən
əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nat kitiəh əm, nəwɨrən itəm Uhgɨn təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgɨn kitiəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə rafin e
kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatɨg e nɨkitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agɨn kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pɨsɨn
pɨsɨn mɨn.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Nian in təmər ilɨs agɨn,
kən mit-iarəp rəhan tɨkɨmɨr mɨn itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wɨr kəm netəmim.”
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nɨpətɨn təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau
agɨn, ikɨn-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər mɨn ilɨs agɨn-əh maprəkɨs-in
neai məmə in otatɨg ikɨn mɨn rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn
məmə neen okotuwa aposol mɨn, neen okotuwa ien mɨn, neen okotuwa netəmim rəha
nən-iarəpən namnusən təwɨr, neen okotuwa pasta mɨn ne iəgətun mɨn.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak,
kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgɨn məmə nɨpətɨ Kristo otəskasɨk,
13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nɨtunən e Nətɨ Uhgɨn,
kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatɨp agɨn.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən mɨn rəha nɨsualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat
nətəlɨgən e nat kɨnotahatətə rəkɨs lan, tahmen e kɨnu kit itəm peau-peau mɨn kotahl
əpnapɨn əm kətan. Nətəlɨgən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pɨsɨn,
o suah kit mɨn tatiuw rəhatəmat nətəlɨgən e nəghatən rəhan itəm nɨkitəmat təht məmə in
təwɨr, məto e nɨpahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nɨpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən
əh, e natɨmnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə
niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan mɨn netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm e noanol
mɨn itəm koatɨlpɨn nɨpətɨ etəmim. Nian nolɨn-olɨn nɨpətɨn koatol-wɨr wək ətuatɨp rəhalat
e nolkeikeən, mol nɨpətɨn tatepət matəskasɨk.

4:1: Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18
4:9: Jon 3:13 **4:11:** 1 Kor 12:28 **4:13:** Kol 1:28 **4:16:** Kol 1:18; 2:19

Nolən wi rəha iəfak min

17 E nərgi Iərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha
netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgin. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan.
18 Nitunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm
Uhgin tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin,
kən kinotəruru nat.
19 Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min
koatərəmərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nipitan, ne nolən min nəhlan. Kən
nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e
nipahrienən itəm tətatig lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman
rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min
atip koateiuə-in itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgin
təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətagien lan, ne nolən min ətuatip
pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən, məto nakotən
nipahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolin-olin nipəti Kristo.
26 Nian nikim titahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən nemə̈ha tətatig lam
mətoarus mitgar tuwin miwig,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.
28 Itəm tətakləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin,
məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ipənən kəm ian-rat min.
29 Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian
kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgin kəm
ilat.
30 Əsotolən Narmin Rəha Uhgin təto nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin
rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgin, kən in otiləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha
nosmegəhən.
31 Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətatig tatuwəh; ne
nolən nemə̈haa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat
titatiperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm
okotol nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig otəmat min. Kən mo-
taluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgin təmaluin
rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgin məto-inu itəmat nenəti Uhgin
min itəm in tolkeike pik itəmat.
2 Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike
mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin
təwir itəm katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.

4:17: Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20 **4:29:** Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10

3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgɨn itəm nəkotətuatɨp, kən itəmat nəsotolən agɨn
nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat mɨn tahmen e nɨpɨtan ne nəman
ne, koatit anion ilat mɨn; ne nolən rat rafin itəm tol naulɨsən o nənən; ne netəmim naumɨs.
4 Kən təsəwɨrən məmə nakotən nəghatən itəm taulɨs o nənən, o nəghatən alməl mɨn,
o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatɨpən məmə nakotən nəghatən rat mɨn əh, məto otən
nəghatən wɨr mɨn kəm Uhgɨn, məmə nɨkitəmat tagien o natɨmnat itəm in təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motɨtun nat u məmə, netəmim itəm koatɨtəp nɨpɨtan, o netəmim itəm
koatol nolən rat itəm tol naulɨsən o nənən, o netəm naumɨs, ilat mɨn əh ko kəsotuwɨnən e
nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgɨn, (netəm naumɨs kotahmen e netəm koatəfak kəm narmɨ
nat mɨn, rəhalat nautə in uhgɨn rəhalat).
6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə mɨn rəhan itəm
nɨpahrienən lan tɨkə. Məto-inu o nolən rat mɨn əh, Uhgɨn nɨkin otərat kən otol nalpɨnən
kəm netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwɨnən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat mɨn itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu itəmat nɨnotuwa o Kristo kən
nəhag-əhagən tɨnatərəmərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-
əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in nəwɨrən, ne nətuatɨpən, ne
nɨpahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motɨtun nolən mɨn itəm okotol Uhgɨn nɨkin tagien
lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat mɨn itəmat min ilat. Noa
təwɨr mɨn e nolən mɨn əh tɨkə. Məto otəmki-pa nolən mɨn əh e nəhag-əhagən, kən netəmim
okotɨtun məmə nolən mɨn əh kotərat.
12 In naulɨsən asol o nən-iarəpən nolən anion mɨn rəha netəm u itəm koatəht nəwia
Uhgɨn.
13 Məto natɨmnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wɨr məmə ilat
kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in mɨn tatuwa nəhag-
əhagən. O nat u inu katən məmə,
"Itəmat u noatapɨl, otaiir-ta,
otəmegəh e nɨmɨsən,
pəs Kristo otasiəgəpɨn itəmat."
15 Kən oatəto wɨr itəmat, məsotatɨgən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatɨg e
nenatɨgən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatɨp o nolən nəwɨrən kit, otol, məto-inu roiu
kotatɨg e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotɨtun nat
naka itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapɨsən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwɨr məmə
nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmɨn Rəha Uhgɨn.
19 Otəghat kəm itəmat mɨn e napuən mɨn e Naoa rəha Napuən, ne napuən mɨn rəha
niməfak, ne napuən mɨn itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn. Otan, kən otan napuən
mɨn e nɨkitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgɨn məmə nɨkitəmat tagien o natɨmnat rafin,
kən otən e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marɨt

21 Otətəlɨg-in kən motol nəghatən rəhatəmat mɨn məto-inu nakotɨsiai-in Kristo.

5:5: 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5 **5:6:** Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9 **5:13:** Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17 **5:21:** 1 Pita 5:5

22 Itəmat nɨpɨtan itəm nɨnotol marɨt rəkɨs, otətəlɨg-in kən motol nəghatən rəha nəman
mɨn rəhatəmat məmə noatol kəm Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə
e niməfak u nɨpətɨn, kən in rəhan Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlɨg-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nɨpɨtan
itəm kɨnotol marɨt rəkɨs okotəkəike kətəlɨg-in kən motol nəghatən rəha rəhalat mɨn nəman
e natɨmnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm nɨnotol marɨt rəkɨs, otolkeike rəhatəmat nɨpɨtan tahmen əm
məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatɨp, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha
Uhgɨn, tahmen e nəhau tətaikuas e netəmim.
27 Təmol mɨn nəhlan məmə Kristo tɨtun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak
u tətuatɨp wɨr, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwɨr məhag-əhag. Niməfak əh
in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marɨt, kən nat kit tɨkə
e nɨpətɨn itəm təsətuatɨpən.
28 Kən e suatɨp kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nɨpɨtan mɨn tahmen
məmə koatolkeike atɨp əm nɨpətɨlat. Etəm itəm tolkeike pɨk rəhan pətan, tolkeike atɨp in.
29 Otətəlɨg-in-tu, suah kit tɨkə itəm tatetəhau atɨp nɨpətɨn, məto in tətagwən wɨr kən
matehm wɨr, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nɨpətɨn.
31 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkɨs e rəhan tata ne mama,
kən mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nɨpətɨn kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wɨr kit itəm təfɨgəm, kən nɨpətɨn tatəhluaig. Məto iatən
məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa mɨn otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh onəkotolkeike
rəhatəmat nɨpɨtan mɨn tahmen e nakotolkeike atɨp mɨn itəmat. Kən nɨpɨtan, nəkotəkəike
motɨsiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nɨsualkələh ne tata ne mama

1 Itəmat nɨsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha Iərəmərə u
itəmat, kən nolən əh in tətuatɨp məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Otos-ipən nɨsiaiiən kəm rəhatəmat tata
ne mama.” Inu tatətul aupən e lou mɨn itəm nəniəkɨsən kit tətatɨg lan, kən nəniəkɨsən əh
tatən nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, “natɨmnat mɨn e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wɨr, kən natɨgən
rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”
4 Tata mɨn. Əsotolən nolən əskasɨk e nenətɨtəmat mɨn məmə otol nɨkilat təpou mahmə,
məto ehm wɨr ilat, məg-ətuatɨp-in nolən mɨn rəhalat, kən məgətun ilat e suatɨp rəha
Iərəmərə.

Nolən rəha slef mɨn ne rəhalat etəm-iasol mɨn

5 Slef mɨn. Otol nəwia netəm-iasol mɨn rəhatəmat e nətueintən u, otol e nɨsiaiiən, ne
nəgɨnən, kən otol e nɨkitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nɨkilat
otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef mɨn rəha Kristo, kən
moatol nolən mɨn itəm Uhgɨn tolkeike e nɨkitəmat pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nɨkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha Iərəmərə,
sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,

5:22: Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7 **6:1:** Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18

8 məto-inu nəkotɨtun məmə Iərəmərə otos-ipɨnə nətouən kəm netəmim rafin e nat wɨr
mɨn itəm kəmotol, nat əpnapɨn okəmə in slef kit o in etəm əpnapɨn əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol mɨn. Otehm mihin mɨn əm rəhatəmat slef mɨn e suatɨp kitiəh
əm. Əsotəghat əskasɨkən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotɨtun məmə
Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-
ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwɨnən e natɨmnat rəha Uhgɨn o nəluagɨnən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasɨk e Iərəmərə ne rəhan
nəsanənən asol. 11 Otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən məmə nəkotɨtun
nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neiueiuəən o nohən itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluagɨnən kitat netəmim rəha nətueintən, məto
koatəluagɨn kitat nat pɨsɨn itəm kəsotəplanən, inəh iərəmərə mɨn, ne nepətən mɨn, ne nat
itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne iərmɨs mɨn e magoagəp.
13 Tol nəhlan, otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən məmə nian nəratən
itəm Setan tatol otuwa, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə
rafin o nəluagɨnən, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat.
14 !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasɨk o nəluagɨnən, rəhatəmat natɨmnat
rəha nəluagɨnən tol min-nulan:
Otaskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugɨtəmat
lan.
Otol nolən rəhatəmat otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm
tatətlosɨg-in manɨkɨləhatəm.
15 Otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk e namnusən təwɨr rəha nəməlinuən, inu tahmen e
put əskasɨk itəm tətasitu etəmat o nətulən.
16 Kən nat kit mɨn e in mɨn əh, otahatətə əskasɨk e Uhgɨn, inu tahmen e sil u in timba
asol kit itəm tɨtun nahtosɨg-inən məwiəmɨs nɨgəm e nəgənɨn nɨfagə rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nɨpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgɨn, inu tahmen məmə natuwɨn e hat
əskasɨk kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.
Otɨtun wɨr Naoa Rəha Uhgɨn, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluagɨnən itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat.
18 Kən otegəhan-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm
Uhgɨn e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgɨn e nəfakən e nolən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ne nətapəhən
mɨn. Tol nəhlan, otegəs wɨr, kən motəfak nian rafin o iəfak mɨn rafin.
19 Kən otəfak mɨn ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgɨn otos-ipa nəghatən
kəm io, məmə esəgɨnən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwɨr itəm Uhgɨn təmol
əp kəm kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatɨg əm e kalapus kəməlis io e sen
u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwɨr əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwɨr əh
məsəgɨnən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipɨnə
Tikikas tɨmnə. In piətat keike kit itəm tətaiu əskasɨk e wək rəha Iərəmərə ikɨn-u. In otən-
iarəp namnusən rəhatɨmat kəm itəmat məmə io etəhratɨg nulan, kən namnusən əh otɨləs-
ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgɨn Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipɨnə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne
nahatətəən.

6:8: 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9 **6:14:** Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **6:15:** Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12 **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20:** 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

24 Pəs Uhgɨn otawte-in nəwɨrən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tɨkə.

Filipae
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin netəm koatəfak
kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən
kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm nɨkik təht itəmat, iatən kəm
rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwɨr, e nətuounən,
nian nəmotahatətə e namnusən təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək təwɨr e nəmegəhən rəhatəmat,
in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat
nəmotuwa kotol kitiəh e nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian
emətatɨg e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwɨr məmə in
nɨpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak.
8 Uhgɨn tɨtun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu
iakolkeike pɨk itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmɨn mɨn e nɨtunən nat
ne nenatɨgən rafin
10 məmə itəmat onəkotɨtun nehmən nat naka in təwɨr pɨk agɨn-əh, kən məmə
onəkotətuatɨp wɨr, kəsehm-pənən nat tərat kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa mɨn lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwɨrən ne nətuatɨpən itəm Iesu Kristo tatol
e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwiən ne nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwɨr

12 Io mɨn neen, iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə nat əpnapɨn nahməən naka itəm
kəmol lak, məto təmasitu pɨk o nən-iarəpən namnusən təwɨr kəm netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael mɨn itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pɨsɨn pɨsɨn
mɨn tepət, kɨnotɨtun rəkɨs məmə io etatɨg e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo.

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8 **1:10:** 1 Tes 5:23 **1:13:** Wək 28:30

14 Kən rəhak natɨgən e kalapus təmol məmə iəfak mɨn iuəhkɨr ilat rafin kəmotahatətə
əskasɨk təhmɨn mɨn e Iərəmərə, kən matol nətəlɨgən rəhalat təskasɨk o nən-iarəpən
nəghatən rəha Uhgɨn məsotəgɨnən.
15 Nɨpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwɨr rəha Kristo məto-inu koatetet io
kən motolkeike məmə okotaprəkɨs-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwɨr
rəha Kristo e nətəlɨgən ətuatɨp.
16 Itəm mɨn u nətəlɨgən rəhalat tətuatɨp əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwɨr məto-inu
kotolkeike io, kən motɨtun məmə Uhgɨn təmələhəu-pən io ikɨn-u e kalapus məmə iatətul-
arəp o namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nɨkilat pahrien, məto koatol əm
məto-inu kotolkeike məmə okotɨləs-ipər atɨp ilat, kən nɨkilat təht məmə okotol nəratən
kəm io roiu, nian etatɨg e kalapus.
18 Məto nat əh, nat əpnapɨn əm. Okəmə koatol e nɨkilat pahrien o kəp, məto nat asol
məmə koatən-iarəp namnusən təwɨr rəha Kristo, kən inu tatol nɨkik tətagien.
19 Pahrien, kən nɨkik otagien mɨn məto-inu ekɨtun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne
nasituən rəha Narmɨn rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u,
20 tahmen əm məmə iakolkeike pɨk kən matələhəu-pən rəhak nətəlɨgən məmə oesolən
nat kit itəm otol aulɨs io e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto roiu ne nian rafin, nɨkik təskasɨk məmə
okəmə iatəmegəh o ekɨmɨs, məto iatɨsiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekɨmɨs, in nat təwɨr
taprəkɨs.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwɨr o nolən wək məsɨn mɨn rəha Uhgɨn e nətueintən. ?Kən
ekɨtəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatɨp kəiu katuəməhl aupən in io, məto iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike
pɨk məmə iakapəs natɨgən ikɨn-u muwɨn məplan Kristo itəm in təwɨr agɨn maprəkɨs-in
natɨgən u ikɨn-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatɨg ikɨn-u o nasituən etəmat.
25 Kən məto-inu ekɨtun məmə inu in nɨpahrienən, kən ekɨtun məmə oekətatɨg kitat min
itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa mɨn məplan itəmat, nɨkitəmat otagien nakotənwiwi
Kristo Iesu, məto-inu io emɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.

Nətulən əskasɨk

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən mɨn rafin e nəmegəhən
rəhatəmat koatos-ipən nɨsiaiiən kəm namnusən təwɨr rəha Kristo. Kən, nat əpnapɨn
okəmə ekɨmnə o esɨmnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasɨk e nətəlɨgən kitiəh əm, kən
məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəlɨgən kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən
təwɨr,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn. Inu nəmtətin kit olat məmə Uhgɨn
otərəkɨn ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgɨn otol natɨmnat mɨn əh rafin.
29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit mɨn,
məmə onəkotos mɨn nahməən ron.
30 Kitat rafin koatatɨg e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən
aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatɨg lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatɨp rəha Iesu Kristo

1 ?Nɨkitəmat təskasɨk e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat min, o kəp? !Əwəh! ?
Nakoatəto təwɨr e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilɨm itəmat Narmɨn Rəha

1:19: 2 Kor 1:11 **1:21:** Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12 **1:29:** Wək 16:19-40

Uhgɨn, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwɨr kəm itəmat mɨn kən moatasəkitun itəmat mɨn, o kəp? !Əwəh!
2 Təwɨr, pəs nətəlɨgən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike itəmat mɨn; kən motuwa kitiəh e narmɨn ne nətəlɨgən o natɨmnat itəm nakoatuwɨn ron. Kənu, okəmə nəkoatol natɨmnat mɨn əh, in otol nɨkik tagien pɨk agɨn.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwɨr motaprəkɨs-in itəmat mɨn neen, kən sotolən nat kit məmə nakotɨləs-ipər atɨp itəmat lan. Məto otos-iəhau atɨp itəmat, kən otətəlɨg-in pɨk itəmat mɨn neen taprəkɨs-in itəmat əm.
4 Kən otasitu etəmat mɨn e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwɨrən məmə suah kit tatehm atɨp əm rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike mahmen e nətəlɨgən rəha Iesu itəm tol min-nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgɨn
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlɨm nepətən rəha Uhgɨn,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nɨpətɨn tahmen əm etat, in təmos-iəhau atɨp in mol nəwia Tata Uhgɨn e natɨmnat rafin muwa mətoarus mɨmɨs, itəm kəmol aulɨs in e nɨmɨsən e nɨg kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər agɨn in, kən mos-ipən nərɨg kəm in itəm taprəkɨs-in nərɨg mɨn rafin,
10 məmə e nərgɨ Iesu, natɨmnat rafin itəm koatəmegəh ikɨn mɨn rafin e neai, ne nətueintən, ne nɨki nɨtən ləhau ikɨn, okotɨsin nulɨlat motos-ipən nɨsiaiiən kəm in,
11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o nos-ipənən nɨsiaiiən kəm Tata Uhgɨn.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nɨtən mɨn

12 Rəhak netəmim mɨn itəm iakolkeike pɨk, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etatɨg isəu otəmat, itəmat atɨp nəkotəkəike motalkut əskasɨk məmə nəkoatol nəwiak e natɨmnat mɨn u: məto-inu nɨnotɨtun rəkɨs nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasɨk o nətəu-pənən suatɨp rəha nos-megəhən. Otətəu-pən suatɨp əh e nɨganəmtɨ Uhgɨn motasiəp motəgin.
13 Kən otətəu-pən suatɨp əh məto-inu Uhgɨn tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipɨnə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.
14 E natɨmnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron
15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatɨp wɨr, kən kəsehm-pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenətɨ Uhgɨn itəm nolən eko-eko tɨkə etəmat, itəm nəkotatɨg e nəlugɨ netəm koteko-eko, iapinəp mɨn. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau mɨn e nətueintən
16 itəm nakotaskəlɨm wɨr nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natɨmnat mɨn əh rafin məmə nian Kristo tatuwa mɨn, kən ekausit otəmat, kən oekɨtun məmə esaiu əpnapɨnən, nahgik təsɨkəən o nat əpnapɨn əm.
17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgɨn tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgɨn. Okəm-naka ekɨmɨs, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnapɨn əm, nɨkik tagien əm kitat min itəmat.
18 Kən e nolən kitiəh əm, nɨkitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

2:3: Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9 **2:16:** Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh mɨn motuwaan e nɨgəm əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nɨgəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgɨn. **2:18:** Fil 3:1; 4:4

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipɨnə Timoti tɨmnə məplan
itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io mɨn, nɨkik otagien.
20 Suah kit tɨkə mɨn u ikɨn-u itəm rəhan nətəlɨgən tahmen e rəha Timoti, itəm nɨkin tatəht
pɨk itəmat.
21 Netəm pɨsɨn pɨsɨn koatətəlɨg-in atɨp əm wək mɨn rəhalat, məsotətəlɨg-inən wək rəha
Iesu Kristo.
22 Məto itəmat nəkotɨtun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgɨn, kən
rəhan wək in təwɨr, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək
rəha namnusən təwɨr.
23 Məto-inu o nat əh, nɨkik tatəht məmə nian oekɨtun məmə rəhak natɨgən otahro nulan,
oekahl-ipɨnə uəhai əm tɨmnə mehm itəmat,
24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io mɨn ekɨmnə mehm itəmat.
25 Məto nɨkik təht məmə ekəike mahl-ipɨnə Epafrotaetas tɨtəlɨg-pɨnə məplan itəmat. In
piak itəm iatuea kitiəh matioal wək kitiəh, kən matuəluagɨn e nəluagɨnən kitiəh rəha
Uhgɨn. Aupən nəmotahl-ipa e nərgɨtəmat məmə otuwa mən-iarəp kəm io namnusən
rəhatəmat, kən məmə otasitu lak.
26 Məto roiu, in tolkeike pɨk məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərat pɨk məto-inu
itəmat nɨnəto rəkɨs məmə in tatɨmɨs.
27 Pahrien, in təmatɨmɨs pɨk, iuəhkɨr əm tɨmɨs. Məto Uhgɨn təmasəkitun, məto sənəmə
in əm, məto io mɨn, kən təmahtosɨg-in nat əh itəm otol nɨkik tɨtəgɨt pɨk.
28 Məto-inu o nat əh, nɨkik tagien pɨk o nahl-ipɨnəən məmə nɨkitəmat otagien nian
onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nɨkik təsəht mɨnən.
29 Nɨkitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan mɨn, tahmen məmə in piatəmat kit e
Iərəmərə. Kən otos-ipən nɨsiaiiən kəm netəm kotahmen əm lan,
30 məto-inu iuəhkɨr in tɨmɨs o wək rəha Kristo, məsəgɨnən o rəhan nəmegəhən e nian
əskasɨk mɨn məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatɨp tɨkə o nasituən.

3

Suatɨp pahrien o nosən nolən ətuatɨp

1 Rəhak mɨn netəmim itəm iakolkeike pɨk, inu namnun nəghatən rəhak. Otagien o
Iərəmərə. Kən ekəte mɨn əm nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə
in nat tiəkɨs ron io, kən in otasitu etəmat mahtosɨg-in itəmat o nəghatən eiueiuə mɨn.
2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri mɨn əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat
mɨn! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in
otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Netəm mɨn əh kotahmen e kuri iarupɨn mɨn itəm koatol
nəratən.*
3 Məto kitat u nenətɨ Uhgɨn pahrien mɨn itəm in təməte rəkɨs nolən rat mɨn e nɨkitat, kən
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatol məmə kitat kotɨtun nəfakən kəm Uhgɨn e rəhatat nəmegəhən.
Kən kitat kotausit pɨk e Kristo Iesu kən motagɨle əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat
atɨp kəmotol e nɨpətɨtat o nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natɨmnat nəhlan tepət itəm emətagɨle lan o nosmegəhən io. Kən
okəmə suah kit nɨkin təht məmə tɨtun nagɨle əmən e natɨmnat tol nəhlan, məto rəhak
natɨmnat kotol nəhlan taprəkɨs agɨn-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatɨp, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emɨsɨ-pən e noanol
rəha Benjamin, tɨpɨk mɨn ilat mɨn netəm Isrel ətuatɨp, kən io mɨn iatətəu-pən suatɨp kitiəh.
Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wɨr Lou.

2:21: 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18 * **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkɨn nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22

6 Emolkeike pahrien e nɨkik rafin məmə ekol Uhgɨn nɨkin tagien məmə emol nəratən
kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e nəmegəhən rəhak
məto-inu emətəu-pən rafin lou mɨn rəha nat Isrel.
7 Məto natɨmnat mɨn rafin əh itəm emətagɨle elat aupən, kən nɨkik təht ilat kotəwɨr pɨk
agɨn, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnapɨn əm məto-inu enɨtun nat itəm Kristo
təmol.
8 Məto təsolən namnun ikɨn əh. Kən roiu etakil məmə natɨmnat rafin agɨn, ilat nat
əpnapɨn əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwɨr pɨk agɨn, məmə ekɨtun Kristo Iesu,
Iərəmərə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme nərɨk məmə ekɨtun
wɨr Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itɨmlau min. Uhgɨn təsəplanən io məmə ekətuatɨp məto-inu io
atɨp emətəu-pən ətuatɨp Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatɨp məto-inu iatahatətə əm
e Kristo. Uhgɨn tatol məmə io etəm ətuatɨp e nahatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekɨtun təhmɨn mɨn Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgɨn təmol in
təmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkɨr ron nian ekəto nahməən
tahmen e nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nɨmɨsən
rəhan,
11 kən e suatɨp əh, ekɨtun nələhəu-pən əskasɨkən rəhak nətəlɨgən lan məmə, io mɨn, Uhgɨn
otol ekəmegəh mɨn.

Pol təmalkut əskasɨk məmə in otɨtun təhmɨn Kristo

12 Esənən məmə enos rəkɨs natɨmnat mɨn əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu,
io ekətuatɨp wɨr. Kəp. Məto emɨtəp mətalkut pɨk məmə ekos maskəlɨm natɨmnat mɨn əh
məmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmɨtəp io kən maskəlɨm tiəkɨs, təmol io rəhan, məmə
ekos natɨmnat mɨn əh.
13 Piak mɨn, esənən məmə enos rəkɨs natɨmnat mɨn əh. Kəp. Məto nat kitiəh əm itəm
etalkut ron, məmə ekaluin natɨmnat e məntaak, mətalkut pɨk matos noəh o nat itəm
tatəməhl aupən-in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o
nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm
Uhgɨn təmaun-in io məmə ekos.
15 Kən kitat rafin itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motaskəlɨm
nətəlɨgən mɨn əh. Məto okəmə itəmat neen nətəlɨgən rəhatəmat tol pɨsɨn e nat u, pəs Uhgɨn
otol tagəhag kəm itəmat nətəlɨgən itəm tətuatɨp.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatɨp itəm kɨnotɨtun rəkɨs.
17 Piak mɨn, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itɨmat emotol rəkɨs
nəkotəplan, kən otɨsɨlu wɨr netəm koatɨtəp nəme nelkɨtɨmat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat nian tepət, kən roiu
nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat
tɨkɨmɨr mɨn rəha namnusən təwɨr rəha Kristo məmə in təmɨmɨs e nɨg kəməluau.
19 Uhgɨn otərəkɨn ilat. Koatətəlɨg-in pɨk əm nərpɨlat, məmə in uhgɨn rəhalat, kən
motausit o nolən natɨmnat itəm tol naulɨsən, kən nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn pɨk əm o
natɨmnat rəha nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otɨsɨ-pən e nego e neai,
u Iərəmərə Iesu Kristo.
21 Kən in otəuhlin nɨpətɨtat rəha nətueintən u, inu nagwənən nɨgɨ mətikolo, kən mol
tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nɨmɨsən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm
tɨtun nələhəu-pənən natɨmnat rafin e rəhan nərəmərəən.

3:6: Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24 **3:15:** 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16 **3:19:** Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53

4

1 Tol nəhlan, rəhak mɨn, otətul eskasɨk mihin nulan e Iərəmərə. Iakolkeike itəmat kən
molkeike pɨk məmə ekəplan mɨn itəmat. Rəhak mɨn netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm
tətuatɨp tatol nɨkik tətagien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwɨr agɨn.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəlɨgən
rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəmərə kərən u itəmlau.
3 Əwəh, kən ik mɨn, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkɨs, iakolkeike məmə
nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pɨk wək itɨməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-
iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, itɨmat Klemen ne piak mɨn neen mɨn itəm
kəmotasitu e wək. Uhgɨn təməte nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən.
4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən mɨn, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətɨg. Kən məsotaluinən
məmə otəsuwəhən Iərəmərə tɨtəlɨg-pa mɨn.
6 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn, məto e natɨmnat mɨn rafin, otəfak-pən əm kəm
Uhgɨn o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in
məmə nɨkitəmat tagien o rəhan nəwɨrən.
7 Kən Uhgɨn otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pɨk taprəkɨs-in nɨtunən rafin
rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəmərə wɨr e nɨkitəmat ne nətəlɨgən rəhatəmat
məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.
8 Kən roiu piak mɨn, otətəlɨg-in natɨmnat mɨn itəm tol nɨpahrienən, itəm tətaskəlɨm
nɨsiaiiən, itəm tətuatɨp, itəm nolən rat tɨkə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgɨlat kotəwɨr,
itəm kotəwɨr pɨk, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh.
9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən
otol mɨn nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol
nəhlan, kən Uhgɨn itəm tatos-ipɨnə nəməlinuən kəm itəmat, otɨtan itəmat min e nian mɨn
rafin.

Pol nɨkin tagien o nasituən rəhalat

10 Nɨkik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsɨn nəməsotasituən lak, məto əh-
roiu nɨkitəmat tatəht mɨn io. Nɨpahrienən nəmoatətəlɨg-in pɨk io, məto suatɨp tɨkə məmə
nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natɨmnat itəm iakolkeike tɨkə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekɨtun
məmə nɨkik tagien əm o natɨmnat itəm iatos.
12 Ekɨtun suatɨp rəha nagienən okəmə rəhak natɨmnat tɨkə, o okəmə rəhak natɨmnat
tepət. Enɨtun rəkɨs suatɨp anion əh e nian rafin, okəmə nɨgak nagwənən tepət o noan
məsɨn əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsɨn əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekɨtun naliwəkən e nəwɨrən
o nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwɨr nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətatɨg lan.
15 Nɨpahrienən, itəmat netəm Filipae nɨnotɨtun rəkɨs məmə nian nəmətuoun motəto
namnusən təwɨr e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak
e məni. Niməfak mɨn tɨkə itəm təmos-ipa natɨmnat neen kəm io.
16 Kən nian emuwɨn iuəhkɨr əm, e taon Tesalonaeka, mətatɨg əpəh ikɨn, nəmotahl-ipa
mɨn məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə Uhgɨn
otəplan nəwɨrən əh kən mətou itəmat lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkɨs məto-inu nian
Epafrotaetas təməmɨk natɨmnat mɨn u muwa kəm io, roiu rəhak natɨmnat rafin tepət.

4:1: 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7:** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 **4:9:** Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais itəm nəmiəwɨn təwɨr. In tatos əm, nɨkin tətagien ron.
19 Kən Uhgɨn rəhak in otos-ipɨnə kəm itəmat natɨmnat rafin itəm tətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatɨsɨ-pən e rəhan nautə tepət təwɨr, kən moatuwa e Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotɨsiai-in Uhgɨn Tata rəhatat tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

21 Iatən təwɨr kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat mɨn ilat min io u ikɨn-u koatən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat, kən ilat mɨn əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwɨr pɨk kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

Kolosi
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pɨk.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagɨleən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuətе matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəməlinuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motɨtun nɨpahrienən əh e nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən tatəwiə mɨn matoe e rəhatəmat nəmegəhən.
7 Inu suah u Epafras, tɨnən rəkɨs nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wɨr kit itəm tatos rəhatɨmlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasɨk o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.
8 In təmən kəm itɨmlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwɨn o netəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat.
9 Tol min-nulan, e nian itɨmat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgɨn məmə in otətəlmɨn itəmat e rəhan nətəlɨgən ne nenatɨgən pəs nəkotɨtun wɨr nəwian.
10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn pəs tol nɨkin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwɨr o wək rafin rəha Uhgɨn itəm noatol. Pəs Uhgɨn otasitu etəmat məmə nəkotɨtun wɨr in.

1:4: Efes 1:15-16 **1:6:** Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17

11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgɨn otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən
tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasɨk kən nətəlɨgən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətatɨg
etəmat,
12 kən nakoatən kəm Tata Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmat itəm təmol. In
təmol itəmat nəkotətuatɨp, məmə nəkotɨtun nosən nautə rəha Uhgɨn itəm otəpanuwa.
Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-
əhagən rəha Uhgɨn.
13 Kən Uhgɨn təmol nəhlan nian in təmɨləs-irəkɨs kitat e nərəmərəən rəha napinəpən,
mɨnol kitat kɨnotuwa e nərəmərəən rəha Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
14 Kən nətɨn təmɨkɨs kitat e nalpɨnən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat mɨn
rəhatat.

Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin

15 Nətɨ Uhgɨn tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.
Aupən aupən agɨn, nian nɨməptən ne neai ne natɨmnat rafin kəmoatɨkə əh, məto Nətɨn, in
tɨnɨmaupən matɨg rəkɨs, kən tol-pən in, in ilɨs tatərəmərə o natɨmnat rafin mɨn u.
16 In ilɨs məto-inu in təmol natɨmnat rafin e nətueintən u, ne neai, natɨmnat itəm katehm
ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo mɨn, ne iərmɨs mɨn, ne narmɨn rat mɨn, ne
iərəmərə mɨn rafin. Kən in təmol natɨmnat mɨn rafin u məmə rəhan.
17 Kən in tɨnɨmaupən matɨg rəkɨs e natɨmnat rafin. Kən natɨmnat mɨn rafin koatatɨg məto-
inu nəsanənən rəhan tətaskəlɨm ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nɨpətɨn, kən
in rəhn-kapə.
Kən in nəukətɨ niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilɨn e nɨmɨsən.
Tol nəhlan, in ilɨs e natɨmnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgɨn, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatɨg əm e Kristo, kən
Kristo in ilɨs e natɨmnat rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgɨn təmələhəu nəmə̇linuən nian nɨta Kristo təmaiu e nɨg kəmə̇luau,
kən netəmim, ne nat megəh mɨn, ne nagelo mɨn, ne iərmɨs mɨn, ne natɨmnat rafin
kəmotuwa kuəfɨmɨn ilat mɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
E Kristo əm Uhgɨn təmol natɨmnat mɨn əh.
21 Aupən ikɨn, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgɨn, kən itəmat tɨkɨmɨr mɨn rəhan e nətəlɨgən
rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat.
22 Məto roiu əh, Uhgɨn təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiəh itəmat min e nɨmɨsən
rəha Kristo itəm nɨpətɨn təməkul e nɨg kəmə̇luau. Uhgɨn təmol mihin əh lan məmə otos
itəmat nakotuwa iuəhkɨr ron, kən motətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən rəhatəmat nolən rat tɨkə,
kən okol suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natɨmnat mɨn u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasɨk e rəhatəmat nahatətəən
e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwɨr itəm tatəgətun natɨmnat itəm Uhgɨn otol kəm itəmat
əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike matətul əskasɨk e natɨmnat mɨn əh.
Namnusən təwɨr u, itəm nəmotəto rəkɨs, kəmamnus-iarəp ikɨn mɨn e nətueintən, kən io
Pol, Uhgɨn təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr əh.
24 Nɨkik tagien məmə ekatəto nahməən e nɨpətɨk o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təmə̇to
nahməən e nɨpətɨn məmə niməfak otaiir. Kən e suatɨp kitiəh əm, io mɨn iatəto nahməən e
nɨpətɨk o nɨpətɨ Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasɨk. Kən tol min-nəhlan, wək
itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto
nahməən ron.

1:11: Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4 **1:17:** Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27

25 Uhgɨn əm təmɨləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekɨtun nasituən
etəmat o wək itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən
mɨn rafin rəha Uhgɨn pəs nəkotɨtun wɨr,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgɨn itəm təmatəhluaig o netəmim rafin
aupən ikɨn, məto roiu əh Uhgɨn tɨnuhapɨk nɨpətɨn kəm rəhan netəmim.
27 Kən Uhgɨn nɨkin tagien əm məmə otən-iarəp natɨmnat wɨr mɨn rəha Iesu kəm itəmat,
netəm naihluə mɨn u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotɨtun mɨn. Nalpəkau
anionən itəm təwɨr rəha Uhgɨn, in tol min-nulan, Kristo təmos nɨkitəmat, kən nəkotɨtun
motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwɨrən itəm təwɨr agɨn-əh əpəh e nego e neai.
28 Kən itɨmat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasɨk
moatəhgaiir e nɨkilat, kən moatəgətun ilat e nenatɨgən wɨr, məmə ilat kotuwa iəfak mɨn
itəm koatətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən e Kristo.
29 Iatol wək əskasɨk o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasɨk pɨk e nəsanənən asol
rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasɨk e Iesu

1 Iakolkeike məmə nəkotɨtun mə iatol wək əskasɨk pɨk otəmat netəm Kolosi, ne netəm
Laotisia, ne neen mɨn itəm koatəfak məto esehmən ilat.
2 Iatol wək nəhlan o nɨləs-ipərən nətəlɨgən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotɨlpɨn wɨr
nɨkitəmat məmə nɨkitəmat otol kitiəh əm, kən natɨmnat mɨn u in tatuwa nian nakoa-
tolkeike itəmat mɨn. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nɨtunən təwɨr itəm otol
nɨkitəmat təsanən, kən in otol mɨn məmə nəkotɨtun wɨr nəghatən pahrien rəha Uhgɨn itəm
aupən təmatəhluaig məto roiu tɨnet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo,
3 itəm Uhgɨn təmərgətain nenatɨgən ne nɨtunən wɨr mɨn rafin rəhan tətatɨg lan.
4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosɨg-inən nəghatən eiueiuə mɨn rəha netəmim itəm
tətehen o niuw-rəkɨsən rəhatəmat nətəlɨgən.
5 Tol mə etatɨg pap isəu otəmat, məto nɨkik tatəht pɨk itəmat. Kən nɨkik tagien pɨk məto-inu
eməto məmə rəhatəmat nətəlɨgən kitiəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasɨk əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatɨg əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike
moatətəu-pən əskasɨk in.
7 Otaskəlɨm Kristo tiəkɨs tahmen e nokɨ nɨg tateiuaiu mɨləs nəptən, kən pəs rəhatəmat
nəmegəhən təwiə məskasɨk lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasɨk e
nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən
kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat təmər mərioah e nagienən o natɨmnat itəm təmol otəmat.
8 Oatəto wɨr itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat.
Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəlɨgən rəha netəmim əm ne nəukətɨ lou mɨn itəm
tatəghat-in natɨmnat rəha nətueintən əm. Nəghatən mɨn əh tatɨsɨ-pən o nətəlɨgən oas mɨn
rəha netəmim, məto kəsotɨsɨ-pənən o Kristo.
9 Kən Kristo in Uhgɨn. Kən in təmuwa mos nɨpətɨ etəmim tahmen e kitat, kən natɨmnat
rafin rəha Uhgɨn tətatɨg lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgɨn in təmos-ipən natɨmnat rafin rəha
nəwɨrən kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netəmim ne natɨmnat rafin itəm
koatərəmərə e nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit mɨn e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat.
Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nɨpətɨn itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha

1:26: Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 **1:29:** Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18 **2:5:** 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17 **2:9:** Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22

nikitəmat itəm Iesu tatol. In təmətə rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən
aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgin təməmegəh
min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən
rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgin itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.
13 Aupən ikin, nian Uhgin təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e
niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiəh
itəmat Iesu, kən Uhgin tosmegəh min itəmat min. Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min
rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə
okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto
Uhgin təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə.
15 E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə min rafin, kən
təmərəkin nərəmərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən
asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimir min kəmotuwa nat əpnapin əm e niganəmti
netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotəteliig-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-osig məmə
nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotəteliig-inən
nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha
məwig wi min, o e nian rəha Sapat.
17 Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa,
məto nipəti natimnat rafin tətatig e Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min
neen itəm nipətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen
itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm
nagelo min. Əsotətəu-pənən nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol.
Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-
inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nipətin tikə.
19 Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə
niməfak kənu niməfak in nipəti Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən e nipəti etəmim, itəm
tatilpin ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitiəh e
niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəməgəhən wir itəm Uhgin tatol
tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu
lou təsuwinən o etəmim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat
rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmərə etəmat. Tol min-nəhlan,
iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh
nəghatən oas min itəm koatən məmə,
21 "Əsaskəlimən nat u," o "Əsun asgəwinən nat u," o "Əsekən nat u."
22 Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etəmim. Ilat koatəghat-in əm
natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto
natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos
o nakotun, kən tikə min.
23 Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən agin-əh min
neen. Ilat koatən məmə netəmim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə

2:11: Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4 **2:13:** Efes 2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13
2:17: Hip 8:5 **2:19:** Efes 2:21; 4:16 **2:21:** Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9

okotol rəhalat nətəlıgən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən mın məmə netəmim okotəike moatehm wır nıpətılat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkıs o nıpətılat. Məto iatən-ipınə kəm itəmat məmə nəghatən mın əh, rəhalat nəsanənən tıkə məmə otahtosıg-in nətəlıgən rat mın ne nolən rat mın itəm netəmim koatol e nıpətılat.

3

1 Məto-inu Uhgın təmosmegəh mın itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nıkitəmat tətatıg əskasık e natımnat itəm tətatıg əpəh e nego rəha Uhgın, ikın əh Iesu tatəpələh ikın e nıkalı Uhgın matıp, ikın əh, ikın rəha nəsanənən ne nısiaiiən.
2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlıgən tətatıg əm e nego rəha Uhgın, pəs nətəlıgən rəhatəmat otəsatıgən e natımnat rəha nətueintən u,
3 məto-inu itəmat nəmotımıs itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətatıg e nego e neai ilau Uhgın. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.
4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otıtəlıg-pa mın, kən Uhgın otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwırən ne nəsanənən rəhan.

Suatıp ətuatıp

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agın nolən tərat mın rəha nətueintən, nolən tərat tol min-nulan: nıpıtan ne nəman ne, koatit anion ilat mın; ilat koatol nolən tərat tol naulısən o nənən; ilat koatolkeike pık ilat mın o nolən tərat; təfagə rat tepət e rəhalat nətəlıgən; ilat naumıs, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmı nat mın.
6 Nolən rat mın əh tatol nıki Uhgın tıtahmə, kən in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat mın əh.
7 Aupən ikın, nolən rat mın əh koatərəmərə e rəhatəmat nəmegəhən.
8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkıs ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nıkitəmat təsaratən; nıkitəmat ne nohlıtəmat təsatıperəh pıkən tahmen e kaluəluə; əsolən tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulısən o nənən.
9 Soteiuə-inən itəmat mın məto-inu itəmat nəmotapeg rəkıs nətəlıgən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən mın,
10 kən nəmotuwın-in nətəlıgən wi. Uhgın tatos-ipınə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotıtun wır in.
11 Məto e natımnat mın əh, in nat əpnapın əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wır skul o nəsol-wırən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətatıg mın e nəmegəhən rəhatat rafin.
12 Uhgın təmolkeike itəmat, kən mıtəpun itəmat məmə rəhan mın. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwır kəm netəmim; rəhatəmat nətəlıgən otəkəike mətatıg ləhau; itəmat netəm mətıg; kən nətəlıgən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən mın əh, tahmen-pən mə nakoatuwın-in napən wır rəha Uhgın.
13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e nıganəmtıtəmat, kən nıkitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos əm tımıs e nıkin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwır əm kəm suah un. Saskəlım-iəkısən e nıkim nolən tərat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwır əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə təmısaskəlım-iəkısən nolən tərat rəhatat e nıkin, məto in təmol təwır əm kəm kitat.

3:1: Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33 **3:6:** Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32

14 Nat kəike itəm otəkəike matɨg e nɨkitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwɨn-in tahmen-pən mə napən wɨr rəha Uhgɨn. Nian onəkotolkeike itəmat mɨn, kən tol itəmat nakoatuwa kitiəh.
15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nɨkitəmat, məto-inu Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatɨg əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm in təmol kəm itəmat.
16 Otəgətun itəmat mɨn e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəlɨgən təwɨr kəm itəmat mɨn məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən mɨn e Naoa rəha Napuən, ne napuən mɨn rəha niməfak, ne napuən mɨn itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm tatɨsɨ-pən e nɨkitəmat matuwɨn kəm Uhgɨn. Inəh e nolən mɨn əh, pəs nəghatən wɨr rəha Kristo tətatɨg matəmegəh matəwiə wɨr e nɨkitəmat e nian mɨn rafin.
17 Natɨmnat rafin itəm noatol, ne nəghatən mɨn rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgɨ Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgɨn, tata rəhatat, məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nɨsualkələh

18 Nɨpɨtan, otɨsiai-in nərəmərəən rəha iaguɨhl mɨn rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.
19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nɨpɨtagwəhl, kən motol təwɨr kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkɨn rəhatəmat nɨpɨtaguɨhl mɨn.
20 Nɨsualkələh, otɨsiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə rəhatat nɨkin otagien o nolən əh.
21 Itəmat tata mɨn, esotolən nalpɨnən taprəkɨs-in nəratən itəm nɨsualkələh koatol, məmə nɨkilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəlɨgən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef mɨn, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol mɨn rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nɨkilat otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nɨkitəmat pahrien rəha nos-ipənən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn.
23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nɨkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motɨtun wɨr məmə Iərəmərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatɨp rəha natɨmnat mɨn itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otos-ipən kəm nenətɨn mɨn. ?Kən nəkotɨtun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat, in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatɨp mɨn noan nətouən rəhan o nolən tərat, məto-inu Uhgɨn, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

1 Netəm-iasol mɨn itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol tətuatɨp kən mahmen kəm rəhatəmat slef mɨn, məto-inu itəmat mɨn nəkotəkəike motɨtun məmə rəhatəmat mɨn Etəm-iasol in tətatɨg mɨn əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgɨn e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike mətatɨg lan, kən nian rafin agɨn nəkotəkəike moatən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm in təmol kəm itəmat.

3:14: Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4 **3:22:** Efes 6:5-8 **3:25:** Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6

3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak mɨn otɨmat mɨn, məmə Uhgɨn
oterəh e suatɨp mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgɨn e Kristo. Məto-inu ematən-
iarəp nəghatən u inu kən kahtosɨg-in-pən io ron e kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatɨp kən məpiə wɨr tahmen əm mə ekəike
mol mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən mɨn
rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wɨr mə nolən, ne nəghatən mɨn
rəhatəmat in otiuw Iaihluə mɨn kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wɨr kəm ilat e nəghatən mɨn əm u itəm təwɨr kən
mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən mɨn əh mə kotəwɨr. Kən itəmat onəkotəkəike
motɨtun wɨr suatɨp mɨn o nuhalpɨnən nəghatən mɨn rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat
nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

7-8 Etahl-ipɨnə piətat etəm təwɨr, Tikikas, in tatɨmnə otəmat o nat kəiu əm məmə in
otamnus nəghatən rafin rəhatɨmat kəm itəmat, kən in otol nɨkitəmat təmegəh. In piətat
kit itəm io ekolkeike pɨk. Nian rafin in tatətul matɨp o nasituən lak e wək rəha Iərəmərə.
9 In tatɨmnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə əskasɨk e Iesu, kən itɨmat
ekotolkeike pɨk in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha
natɨmnat rafin ikɨn-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwɨn kəm ilat

10 Aristakas in tətatɨg e kalapus itɨmlau min. In tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat.
Kən Mak, in pia Panapas, in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr rəhan kəm itəmat. Itəmat
nənamotos rəkɨs rəhak nəghatən ron. Okəmə in otɨmnə rəhatəmat ikɨn, kən nakotit
motuwɨn moatehm wɨr.
11 Kən Josua Jastas, in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr rəhan kəm itəmat. E noanol mɨn
rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha
nego rəha Uhgɨn. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pɨk lak e nian əskasɨk mɨn itəm
tatuwa e rəhak nəmegəhən.
12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat. In
etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasɨk
otəmat. In tatətapəh o Uhgɨn məmə itəmat onakoatətul əskasɨk kən motɨmətə motɨtun
wɨr natɨmnat rafin itəm Uhgɨn tolkeike.
13 Ekɨtun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasɨk o nasituən etəmat, ne
netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pɨk, ne suah u Temas, ilau mɨn katuahl-ipɨnə
nəghatən wɨr kəm itəmat.
15 Otahl-ipən mɨn rəhak nəghatən wɨr kəm piətat ne wɨnɨtat mɨn əpəh Laotisia, ne pətan
əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian mɨn rafin əh rəhan ikɨn.
16 Məto e nian onəkotafin rəkɨs rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm
Laotisia mə ilat okotafin mɨn kəm netəmim rəha niməfak əh-ikɨn. Kən e nolən kitiəh mɨn,
itəmat onəkotəkəike motafin mɨn naoa rəha netəm Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm
Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm itəmat.
Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgɨn otasitu etəmat kən mawte-in
rəhan nəwɨrən tətatɨg otəmat.

4:3: Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15 **4:7-8:** Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12
4:10: Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 **4:14:** Kol 1:7; Flm 23-24 **4:17:** Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɨsɨl əm tɨnuwɨn rəkɨs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkɨs mɨn məto-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmɨs uarisɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.

3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien məto-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kɨsɨl, kit u rəhatəmat wək itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatɨsɨ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.

4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat məto-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.

5 Kən ekəhalɨtun nat u, məto-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa mɨn e nəsanənən, ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə in nɨpahrienən. Kən nian emotatɨg kitat min itəmat, nəkotɨtun məmə nolən rəhatɨmat in təwɨr məmə otasitu etəmat.

6 Kən itəmat nəkotasgəwɨn itɨməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nɨkin agien itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə.

7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatɨp wɨr kit kəm iəfak mɨn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwɨn itəmat.

8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn tahmen e təwi təmasək kəto ikɨn mɨn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikɨn mɨn rafin kotɨtun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?

9 Kəp, məto-inu ilat atɨp koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nɨkitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatɨməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmɨ nat mɨn, kən motuarisɨg-in Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən in Uhgɨn pahrien,

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

10 kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgin
təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne neməha rəha Uhgin itəm
tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat,
nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapin əm, məto təmol noan.
2 Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm itiməhal,
kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgin rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal
esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnapin netəmim
kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal.
3 Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e
nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgin təmuag-
pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp
namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə
netəmim nikilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgin nikin otagien otiməhal,
kən in Uhgin itəm tatuag-pən e nikitiməhal.
5 Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e
nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos
rəhatəmat məni. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nipahrienən.
6 Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapin əm kit otiləs-ipər itiməhal.
7 Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə
nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian
etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir
nətin min.
8 Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, məto sənəmə məmə
ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu
etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal
eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim.
9 Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol?
Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, itiməhal
eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapin məmə esəhalətapəh-inən nat
kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat
min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatip, kən Uhgin tətagien lan, kən etəmim
kit təsosən nipəgnəmtin kit itəm tərat otiməhal.
11 Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit
tatehm wir nenətin min.
12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat
nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti
Uhgin, kən nikin tagien lan. Uhgin u, tətaun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəmərəən
ne nəwirən rəhan.
13 Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgin məto-inu nian nəmotos nəghatən
rəha Uhgin itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən
məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgin,
kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm
nakoatən nipahrienən lan.

2:2: Wək 16:19-24; 17:1-9 **2:4:** Kal 1:10 **2:9:** Wək 20:34 **2:12:** Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13

14 Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen e niməfak min rəha Uhgin e
Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapin məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, məto
ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel kəmotol tərat kəm iəfak
min əpəh Jutia.
15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən
rəhalat tatol niki Uhgin təsagienən, kən ilat tikimir min o netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm Iaihluə min məmə
Uhgin otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen.
Məto roiu əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgin tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak min ne winik min. Nian eməhaluwin isəu otəmat nian noan məsin əm, məto
eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətitat isəu otat min,
məto nətəligən rəhatat kitiəh. Kən eməhlalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat,
18 məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tepət, məto
Setan təmahtosig-in suatip otiməhal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan məto-inu, nian
Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal
elat məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otagien min o pah min? ?Kən
pah min un in rəhatiməhal nətouən itəm nikitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh,
itəmat u.
20 Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

3

1 Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, məto-inu itiməhal
ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io
ne Saelas ekətuatig Atens,
2 emuahl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha
Uhgin itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. In təminəh otəmat məmə otasitu
etəmat miləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat
nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotitun rəkis məmə
in nətəligən rəha Uhgin məmə netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat
məmə okol tərat kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nipahrien lan
tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin.
5 O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, kən emahl-ipinə
Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp.
Ekatəgin məmə e suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən
kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnapin əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

6 Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat
nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal
e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmə itiməhal
ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.
7 Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnapin eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto
nahmən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən
otəmat.

2:14: Wək 17:5 **2:15:** Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 **2:19:** Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1:** Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12 **3:6:** Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4

8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasɨk əh o Iərəmərə, kən ekəhaləto
məmə enəhalos mɨn nəmegəhən.
9 Nian ekəhalətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn, nagienən rəhatɨməhal otəmat in iahgin, kən
ekəhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat.
10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapɨn, etəhaləfak əskasɨk məmə ekəhaləplan mɨn itəmat,
kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə
məskasɨk.
11 Kən pəs rəhatat Uhgɨn atɨp, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal suatɨp
rəhatɨməhal məmə ekəhalɨmnə məhalehm itəmat.
12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin,
tahmen e nolkeikeən rəhatɨməhal otəmat tepət.
13 Pəs in tol nɨkitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə Iesu tatuwa mɨn ilat rəhan mɨn
netəmim, kən nakotətul e nɨganəmtɨ rəhatat Uhgɨn u Tata rəhatat, kən nəkotətuatɨp kən
nolən kit tɨkə məmə otɨləs pɨkən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgɨn nɨkin tagien

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, roiu ekəike məghat e natɨmnat mɨn neen. Eməhaləgətun rəkɨs
etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgɨn nɨkin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol
mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasɨk e Iərəmərə Iesu məmə
nəkoatol əm nulan tatuwɨn matuwɨn məsɨn mɨn.
2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm eməhaləgətun itəmat lan e
nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.
3 Nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə in təmələhəu kalɨn itəmat məmə rəhan mɨn məmə nəkoatol
nat itəm tətuatɨp wɨr: sotətəu-pənən suatɨp rəha nɨpɨtan ne nəman itəm koatit anion ilat
mɨn.
4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nɨpətɨtəmat e nolən itəm təwɨr mətuatɨp
kən katɨsiai-in.
5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəlɨgən əskasɨk o nit anionən pətan o iərman. Nolən
əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgɨn.
6 Kən e natɨmnat mɨn əh, sotolən tərat e piatəmat mɨn o nakləh-inən pətan rəha suah
pɨsɨn. Iərəmərə otol nalpɨnən kəm netəm mɨn u itəm kotol nolən mɨn itəm tol nəhlan, kən
enəhalən rəkɨs nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.
7 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təməsaun-inən kitat məmə okotamkɨmɨk e nɨganəmtɨn,
məto okotatɨg e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalɨn məmə rəhan.
8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin məntaan kəm
etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgɨn itəm təmos-ipa Narmɨn Rəhan kəm itəmat.
9 Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak mɨn, kən inu sənəmə nat kit itəm
ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgɨn təməgətun rəkɨs itəmat o nolkeikeən itəmat mɨn.
10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat mɨn rafin ikɨn Masetonia. Məto, piak mɨn ne wɨnɨk
mɨn, ekəhalətapəh əskasɨk məmə nəkotol mihin tatuwɨn nulan məsɨn mɨn.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatɨp rəha nəmegəhən itəm in təmə̈linu,
kən motol atɨp rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmɨtəmat tahmen əm məmə eməhalən
mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nɨsiaiiən rəha netəm ihluə mɨn,
kən itəmat nəsotagɨleən e suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motɨtun netəm mɨn
u itəm kəmotɨmɨs. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək tahmen e netəmim itəm
kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəlɨgən e Uhgɨn.

3:11: 2 Tes 2:16-17 **4:3:** 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14 **4:8:** Luk 10:16; 2 Kor 1:22
4:9: Jon 13:34 **4:11:** Efes 4:28

14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmɨmɨs kən məmegəh mɨn, kən nɨkitat tɨtun məmə nian
Iesu otuwa mɨn, kən Uhgɨn otol məmə, netəm mɨn u itəm kɨnotahatətə rəkɨs e Iesu nian
kəmotɨmɨs, okotuwa mɨn ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatɨp rəha Iərəmərə məmə, kitat u itəm
koatəmegəh əh motatɨg mətoarus nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat okol
kəsotaupən-inən netəm mɨn u itəm kəmotaupən kəmotɨmɨs.
16 Məto Iərəmərə ətuatɨp əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-
iasol rəha nagelo mɨn otagət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgɨn, kən netəm
mɨn u itəm kɨnotahatətə rəkɨs e Iesu nian kəmotɨmɨs, okotəmegəh motaupən motər.
17 Kən uarisɨg lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatɨg, okotər kitat min ilat e nɨmal
napuə məmə okotəplan Iərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatɨg kitat Iərəmərə
namnun tɨkə.
18 Tol nəhlan, otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat mɨn e nəghatən mɨn u.

5

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Təwɨr əm məmə esəteən kəm itəmat e nian ətuatɨp rəha natɨmnat
mɨn əh,
2 məto-inu itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e iakləh itəm
tatuwa lapɨn, nian netəmim kotəruru.
3 Nian netəmim koatən məmə, “Natɨmnat rafin təmə̇linu, kən nəratən tɨkə,” kən nəratən
otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan tɨtahmə o nemə̇kən, kən okol
netəmim kəsotagɨmən.
4 Məto piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəsotətulən e napinəpən e natɨmnat mɨn əh, kən
nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit.
5 Itəmat rafin nenətɨ nəhag-əhagən ne nenətɨ nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapɨn
ne napinəpən.
6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm mɨn u kotapɨl, məto pəs kotaiir kən
moatehm wɨr rəhatat nətəlɨgən ne rəhatat nolən mɨn,
7 məto-inu netəm mɨn u koatapɨl, ilat koatapɨl lapɨn, kən netəm mɨn u itəm koatapɨs, ilat
koatapɨs lapɨn.
8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən mɨn, məto-inu kitat netəm rəha nianən.
Pəs kotaskəlɨm nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm
tatuwɨn-in iaen kit itəm tatətlosɨg-in manɨkɨləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasɨk
rəhatat nətəlɨgən e Uhgɨn, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwɨn-in hat əskasɨk kəmol
e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.
9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgɨn təsɨtəpunən kitat məmə nemə̇ha ne nalpɨnən rəhan
otuwa otat, məto təmɨtəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
10 Təmɨmɨs otat məmə kitat kotɨtun natɨgən kitiəh kitat min okəmə koatəmegəh o
kəmotɨmɨs.
11 Tol nəhlan, otɨləs-ipər rəhatəmat mɨn nətəlɨgən, kən otasitu etəmat mɨn məmə natol
nahatətəən rəhatəmat təskasɨk. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotɨsiai-in netəm mɨn
u koatol wək əskasɨk itəmat min ilat, moatərəmərə etəmat e Iərəmərə, kən moatən kəm
itəmat nian nəkoatol tərat.
13 Otɨsiai-in wɨr ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatɨg e nəmə̇linuən itəmat
min itəmat mɨn.

4:14: Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12 **4:16:** 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35 **5:5:** Rom 13:12 **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17 **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14

14 Kən piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, etəhalətapəh əskasɨk məmə nakotəghat əskasɨk kəm
netəm mɨn u kəsotolən nat kit. Otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha netəm nɨkilat təpou. Otasitu e
netəm itəm rəhalat nəsanənən tɨkə. Otol rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh kəm netəmim rafin.
15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpɨnən nɨtai
nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwɨr kəm itəmat
mɨn ne netəmim pɨsɨn mɨn.
16 Nɨkitəmat otəkəike mətagien nian rafin;
17 kən moatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən nian rafin;
18 kən nian rafin otən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tagien, nat əpnapɨn nəkotatɨg e
nəwɨrən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgɨn otəmat e Kristo Iesu.
19 Sotahləmɨsən nɨgəm rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn;
20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm suah kit, in tol nat əpnapɨn əm
lan.
21 Otəplan wɨr kən motakil wɨr natɨmnat rafin, kən otaskəlɨm tiəkɨs nat itəm təwɨr,
22 kən motapəs natɨmnat rafin itəm tərat.
23 Pəs Uhgɨn pɨsɨn əm itəm in Uhgɨn rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pɨsɨn əm
un itəmat. Pəs Uhgɨn otol məmə narmɨn rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat,
ne nɨpətɨtəmat rafin okotətuatɨp məmə nɨpəgnəmtɨn tɨkə otəkul-pən etəmat nian rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa mɨn.
24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natɨmnat mɨn əh.
25 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Otəfak otɨmat.
26 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
27 E nərgɨ Iərəmərə, iatən əskasɨk kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm piak mɨn ne
wɨnɨk mɨn rafin.
28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

5:14: 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4 **5:18:** Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkɨs tepət, kən neen nɨkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn. Kəsotɨtun wɨrən nɨpətɨ naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otɨtəlɨg-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pɨkən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otələhəu ətuatɨp nətəlɨgən rəhalat e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgɨn rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian rafin itɨməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat. Kən tətuatɨp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasɨk, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pɨk itəmat mɨn, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itɨməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgɨn e ikɨn mɨn rafin məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat. Itɨməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasɨk e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlɨm əskasɨk əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapɨn netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim, in tətuatɨp əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən noan nətul əskasɨkən e nəratən rəhatəmat, Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwɨnən e nərəmərəən rəhan.

6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgɨn in tətuatɨp, kən in otol nalpɨnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,

7 kən o nian kit in otos-ipɨnə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən nian Uhgɨn otol-arəp Iərəmərə Iesu itəm otɨsɨ-pən e nego e neai. In otuwa e nɨgəm itəm tatuəp pɨk ilat rəhan nagelo mɨn itəm kotəsanən.

8 In otol nalpɨnən kəm itəm mɨn u kotəruru Uhgɨn kən məsotətəu-pənən namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.

9 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tɨkə. Kən otahtosɨg-in lilɨn ilat e nɨganəmtɨ Iərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.

10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa mɨn. In otos nənwiwiən o natɨmnat itəm təmol kəm iəfak mɨn rəhan, kən narmɨlat otiwɨg ron, itəmat mɨn itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatɨməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4

11 O natɨmnat mɨn u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgɨn otafin itəmat məmə
nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgɨn otol wək e nəsanənən rəhan
məmə, nətəlɨgən wɨr itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wɨr mɨn itəm tatɨsɨ-
pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.
12 Itɨməhal etəhaləfak nəhlan məmə katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Iesu o natɨmnat itəm
təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otɨləs-ipər itəmat. Natɨmnat mɨn əh otuwa e
nəwɨrən rəha Uhgɨn rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otuwa mɨn lan,
kən Uhgɨn otuəfɨmɨn kitat min Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nɨkitəmat təsəht pɨkən, kən məsotautən e nəghatən eiuə kit itəm
katən məmə itɨməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn, o
namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə tɨnuwa rəkɨs.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən
mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn motol nəluagɨnən ilat min,
kən Uhgɨn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin, itəm Uhgɨn otərəkɨn pahrien
tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən aupən rəkɨs.
4 In otuwa tɨkɨmɨr e natɨmnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natɨmnat rafin itəm
koatən məmə rəhalat uhgɨn mɨn. In əm un otɨləs-ipər atɨp in ilɨs e natɨmnat mɨn rafin. Kən
in otuwɨn məpələh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən mən məmə in Uhgɨn.
5 ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətatɨg kitat min itəmat, ematən-ipɨnə natɨmnat
mɨn u?
6 Kən nɨnotɨtun nat naka itəm tətahtosɨg-in etəm əh-roiu məmə Uhgɨn otol-arəp in e nian
ətuatɨp rəhan.
7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agɨn tɨnatol wək rəkɨs. Məto etəm itəm tətahtosɨg-in
nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgɨn otos-irəkɨs.
8 Kən Uhgɨn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin, itəm Iərəmərə Iesu
otərəkɨn in e nɨmətag e nohlɨn, kən mərəkɨn agɨn e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.
9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in
otol nat pɨspɨs eiueiuə mɨn, ne nəmtətin eiueiuə mɨn, ne nat eiueiuə mɨn itəm otol narmɨ
netəmim tatiwɨg,
10 ne nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin itəm koteiuə-in netəm mɨn u itəm kotaliwək e suatɨp
tatuwɨn e nalpɨnən. Uhgɨn otərəkɨn ilat məto-inu kəmotən əskasɨk məmə kəsotolkeikeən
nɨpahrienən itəm tɨtun nosmegəhən ilat.
11 O nətəlɨgən əh, Uhgɨn tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəlɨgən rəhalat
tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nɨpahrienən e neiueiuəən.
12 Kən tahl-ipən məmə Uhgɨn otən-iarəp nalpɨnən rəha netəmim rafin itəm kəsotənən
nɨpahrienən e nɨpahrienən, məto koatəto təwɨr agɨn nian koatol nolən mɨn itəm tərat.

Iəfak mɨn okotəkəike motətul əskasɨk

13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən
tagkiu kəm Uhgɨn otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgɨn təmɨtəpun itəmat məmə oto-
smegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmɨn Rəhan itəm tatələhəu kalɨn itəmat
məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nɨpahrienən.
14 Uhgɨn təmaun-in itəmat o natɨmnat mɨn əh e namnusən təwɨr itəm etəhalən-
iarəp, məmə kitat kotuwa kitɨəh kitat rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e rəhan nɨsiaiiən, ne
nəsanənən, ne nəhag-əhagən.

1:11: Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3:** 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 **2:4:** Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8:** Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13 **2:13:** Efes 1:4; 2 Tes 1:3

15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlim nəgətunən itəm
eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm
nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.
16 Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat nam-
nun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo atip ilau Uhgin Tata,
17 okiləs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne
nəghatən wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha
Iərəmərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netəmim okotisiai-in motətəu-pən, tahmen
əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otiməhal məmə Uhgin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu sənəmə
netəmim rafin kotahatətə e Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən
matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərəkinən itəmat.
4 Kən kitat kotitun wir e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən,
kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin.
5 Pəs Uhgin otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikeən rəha Uhgin ne nolən rəha Kristo o nətul
əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak min ne winik min. E nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən əskasik kəm itəmat məmə
nakotətul isəu o piatat min itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatigən motətəu-
pən nəgətunən itəm nəmotos otiməhal.
7 Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian
emətəhlatig kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netəmim, eməsəhalos əpnapinən. Məto eməhalol
wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə esəhalos-ipinəən wək
əskasik otəmat o nehmən itiməhal.
9 Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal, məto itiməhal
eməsəhalolən nəhlan məto-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e nolən
itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatig əh kitat min itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə, "Okəmə etəmim
tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in."
11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmim neen un itəmat min ilat
koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik min, məto kəsotolən wək.
12 E nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh niki netəmim itəm kotol nəhlan
məmə okotəkəike motapəs negəsən motatig mətig əm, kən motol wək o nətouən nagwənən
nigilat.
13 Kən itəmat piak min ne winik min, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatip.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatiməhal nəghatən e naoa u, kən nəkotəkəike motol
məmə netəmim okotitun məmə in pah. Kən məsotuwinən iuəhkir ron məmə nəkotol in
taulis o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tikimir, məto in piatəmat kit, kən təwir
məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

3:4: 2 Kor 7:16; Kal 5:10 **3:6:** Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9 **3:9:** 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 **3:11:** 1 Tim 5:13 **3:12:** 1 Tes 4:11 **3:13:** Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə nəməlinuən nian rafin e
nolən mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm itəmat. Kən e
naoa mɨn rafin ekəte nəhlan məmə nəkotɨtun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətо məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwɨn məg-ətuatɨp-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəlɨgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpətɨ nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəlɨgən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəlɨgən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgɨn
u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpətɨ nahatətəən rəhatat məmə o nian kit
Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u.
2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən
əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat,
okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg
ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosɨg-in iəgətun eiueiuə mɨn

3 Aupən ikɨn e nian ematuwɨn Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pɨk
məmə onakətatɨg Efesas, kən rəhak nətəlɨgən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikɨn
kotatɨg itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən mɨn itəm kotərat. Məto ik onakahtosɨg-
in ilat məmə okəsotolən nolən əh.
4 Ilat okotəkəike motapəs nolən mɨn əh itəm koatən nəghatən eiueiuə mɨn itəm
koatəghat-in noanol mɨn aupən ikɨn. Nəghatən mɨn əh in tatiuw-pa əm tɨməht, məto in to
təsasituən e netəmim məmə ilat okotɨtun nalpəkauən rəha Uhgɨn inu okotahatətə əm lan.
5 Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɨkitəmat. Nolkeikeən tatər e nɨki suah
kit nian nɨkin təwɨr təfagə rat tɨkə lan, kən in tɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lan, kən
tətahatətə pahrien əm e Iesu.
6 Netəmim neen kɨnotapəs nolən ətuatɨp u, kən ilat kɨnotəruru rəkɨs rəhalat suatɨp, məto
koatətəu-pən nəghatən alməl mɨn əh.
7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatɨg wɨr e Lou rəha Uhgɨn, məto
ilat kəsotɨtun wɨrən nɨpətɨ nəghatən itəm koatən, ne nəghatən mɨn itəm koatən pɨk ilat.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4 **1:4:** 1 Tim 4:7; Taet 1:14

8 Kitat kotɨtun wɨr Lou rəha Uhgɨn məmə təwɨr okəmə kitat kotɨtun wɨr wək rəha Lou
kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.
9 Nian rafin kitat okotəkəike motɨtun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətuatɨp,
məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn ne
nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm
kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatohamnu itəm;
10 nəman ne nɨpɨtan itəm kɨnotol marɨt rəkɨs, məto koatan əpnapɨn; nəman koatit atɨp
ilat mɨn kən nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn; netəmim katosalɨm-in iolwək mɨn məmə okotos
məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm koateiueiuə e nian koatəghat e kot; ne netəm
koatol nolən pɨsɨn neen mɨn. Əwəh, in nɨpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm
koatol natɨmnat rafin əh itəm tatərəkɨn nəghatən mɨn itəm kotətuatɨp.
11 Nəghatən ətuatɨp mɨn u, koatɨsɨ-pən e namnusən təwɨr moepən rəha Uhgɨn, Uhgɨn
etəm təwɨr tətuatɨp. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nɨkin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm tatos-ipa nəsanənən kəm io
o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlɨm wɨr wək rəhan kən məsapəsən, kən in
təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.
13 Aupən ematəghat rat e nərgɨn, kən ematoh nəfak matol tərat kəm Iesu. Nat əpnapɨn
io ematol pap min-nulan məto in təmasəkitun io məto-inu io eməsənən əh nɨpahrienən
lan, kən emərurу məmə nat naka itəm io ematol in tərat.
14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin pɨk ron io, maprəkɨs-in nolən
rat mɨn rəhak. Kən tatətəlmɨn nɨkik o nahatətəən lan ne nolkeikeən itəm tatɨsɨ-pən o Kristo
Iesu.
15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nɨpahrienən lan: Kristo Iesu
təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agɨn taprəkɨs-in
rafin ilat.
16 Məto Uhgɨn təmasəkitun io, etəm rat agɨn, tahmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun
məmə nətəlɨgən rəhan kaifəməh, namnun tɨkə, tatuwɨn o netəm kotərat, pəs netəmim
neen kotehm kən motuarisɨg-in suatɨp kitiəh əm məmə okotahatətə e Iesu kən in
tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm ilat.
17 !Kotənwiwi Uhgɨn! Pəs kotɨsiai-in Uhgɨn rəhatat. In Iərəmərə lilɨn; in təsɨmɨsən;
kəsehmən in; kən in pɨsɨn əm in Uhgɨn. Pəs koatɨləs-ipər nərgɨn tatuwɨn matuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.
18 Kən inəh nətɨk Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha ien mɨn itəm
kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlɨm nəghatən mɨn əh pəs tol rəham nətəlɨgən
təskasɨk, kən ik onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha nahatətəən.
19 Askəlɨm rəham nahatətəən təskasɨk, kən ol nolən itəm ik nəkɨtun məmə in tətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotɨtun məmə tərat,
kən kəmotərəkɨn rəkɨs rəhalat nahatətəən, tahmen e suah kit itəm tatɨləs nego matər e
nɨmas tətəhap-əhap agɨn matərat.
20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat netəm mɨn
u. Io enegəhan-in rəkɨs ilau məmə katuəməhl-pən e nelmɨ Setan məmə okiatun məmə
okəsuən ratən Uhgɨn.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasɨk kəm itəmat məmə
itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgɨn o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgɨn məmə
nɨkitɨmat tətagien o natɨmnat itəm in təmol ilat.

1:8: Rom 7:12,16 **1:12:** Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10 **1:20:** 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15

2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne netəm-iasol
min rəhatat məmə kitat rafin okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-
in wir Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip.
3 Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin Iosmegəh rəhatat nikin
otagien lan.
4 Uhgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə ilat
okotitun motən nipahrienən e nəghatən pahrien rəhan.
5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgin məto-inu Uhgin kitiəh əm
tətatig, kən suah kitiəh əm tatətul in suatip o nosən netəmim muwin kotol kitiəh ilat
Uhgin, etəmim əh Kristo Iesu.
6 E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim
rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgin tolkeike məmə
otosmegəh netəmim rafin.
7 Kən o nəghatən əh, Uhgin təmiləs-ipər io məmə io aposol kit rəhan o nən-iarəpən
namnusən təwir u kəm Iaihluə min, netəmim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmiləs-
ipər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuəən.
8 Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən nian
koatiləs-ipər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgin, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat
otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.
9 Kən io iakolkeike məmə nipitan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən itəm tətuatip
kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim
okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotausit ron. Kən ilat
kəsotuwin-inən natimnat min o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat min
tahmen-pən e napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o
nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis.
10 Məto iakolkeike məmə nipitan u iəfak min, rəhalat nətəligən otəsuwinən o malə-malə
rəha nipətilat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol
nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm tətuatip o nipitan itəm koatən məmə
ilat koatəfak kəm Uhgin.
11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nipitan okotəkəike moatətəlig-in məsotagətən,
kən motəkəike motos-iəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun
min əh itəm koatəgətun.
12 Io esegəhan-inən nipitan məmə okotəgətun kən motərəmərə e nəman. Ilat okotəkəike
kəsəghatən,
13 məto-inu aupən ikin, Uhgin təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol If.
14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, məto If u təmol nəwia
Setan kən mətgəhl lou rəha Uhgin.
15 Məto Uhgin otosmegəh nipitan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu nemə̇kən
ne nehm wirən nisualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlim əskasik nolən rəha
nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip.

3

Netəm-iasol min rəha niməfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-
iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;

2:6: Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34 **2:13:** Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 **2:14:** 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6

tatehm wɨr nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natɨmnat e nɨtunən;
katɨsiai-in;
tatehm wɨr netəmim itəm koatuwɨn iman ikɨn;
in iəgətun wɨr kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napɨsən o nəmouən;
məto in etəm mətɨg;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə;
nɨkin təsuwɨn pɨkən e məni;
4 in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn, kən mol məmə rəhan nɨsualkələh koatol nəwian moatɨsiai-in wɨr.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wɨrən o rəhan mɨn, kən in otaroh nəhlan mərəmərə o niməfak rəha Uhgɨn?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-ipər pɨk in, kən Uhgɨn tol nalpɨnən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pɨk.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwɨr mətuatɨp məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwɨr. Okəmə təsol mihinən, məta noanɨkulu rəha Setan toh pɨkən, kən nərgɨn in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

8 E nolən kitiəh əm, dikon mɨn, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatɨp wɨr, kən moatən əm nɨpahrienən e nian rafin. Netəm koatapɨs o kotolkeike pɨk məni, kəsotahmenən o naskəlɨmən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən elat, kən moataskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien mɨn rəha Iesu Kristo itəm Uhgɨn təmol əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wɨr rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon.
11 Məto nɨpɨtan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat mɨn okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatɨp wɨr. Təsəwɨrən məmə ilat nɨpɨtan iən nɨkalɨtəm, o nɨpɨtan rəha napɨsən, məto ilat nɨpɨtan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin.
12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn nɨsualkələh ne rəhan latuənu.
13 Netəmim itəm koatol-wɨr wək u rəha dikon, nərgɨlat in otəwɨr lan, kən rəhalat nətəlɨgən in otəskasɨk pɨk o naskəlɨmən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətɨn nahatətəən rəhatat

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nɨkik tatəht məmə, otəsuwəhən kən ekɨmnə mehm ik.
15 Məto okəmə esɨmnə uəhaiən, kən naoa u in otən natɨmnat rafin itəm kitat nenətɨ Uhgɨn okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgɨn rəhatat tatəmegəh mətatɨg namnun tɨkə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlɨm nəghatən pahrien, kən matehm wɨr.
16 Nɨpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgɨn təmol əp, in nat pɨspɨs itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.

Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun wɨr məmə Iesu tətuatɨp wɨr.

Kən nagelo mɨn kəmotehm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwɨr rəhan kəm netəmim ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgɨn təmos muwɨn ilɨs e neai mətuatɨg ilau min.

3:6: Taet 1:6-9 **3:7:** 2 Kor 8:21 **3:11:** Taet 2:3 **3:16:** Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18

4

Iəgətun eiueiuə min

1 Narmin Rəha Uhgin tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan,
netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgin. Ilat
okotətəu-pən narmin eiueiuə min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min.
2 Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən
in nipahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh,
nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən
nəghatən eiueiuə hiə.
3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə
okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgin təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat.
Kən kitat u koatəfak kotitun nipahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgin ron, kən
motun,
4 məto-inu natimnat rafin itəm Uhgin təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə
okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgin
ron,
5 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu,
nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir
kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min
rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən
nəghatən min əh rafin.
7 Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgin tikə lan, nəghatən
min u tahmen namsu əpnapin min itəm nipətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən
məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgin.
8 Nolən rəha nehm wirən nipətim məmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen,
məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgin, kən in təwir məmə
otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin.
9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan.
10 Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu
kinotahatətə rəkis e Uhgin u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim
rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.
11 Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike
moatətəu-pən.
12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham
nəmegəhən tətuatip wir məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun
nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən
ətuatip.
13 Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən
e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgin kəm netəmim, kən mən-
iarəp Naoa Rəha Uhgin, kən məgətun Naoa Rəha Uhgin.
14 Timoti, Uhgin təmos-ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min
rəha niməfak kəmotələhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.
15 Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatig əskasik e
natimnat min u pəs netəmim kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək
tatəwiə wir.

4:3: Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4 **4:10:** 1 Tim 2:3-4 **4:12:** Taet 2:15 **4:14:** 2 Tim 1:6

16 Atehm wɨr nolən mɨn e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in
tatətuatɨp e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasɨk məmə onəkol natɨmnat mɨn əh,
məto-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlɨg-in ik.

5

Nolən rəha nɨsiaiiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasɨkən e iaguɨhl mɨn, məto əghat kəm ilat e nɨsiaiiən məmə nakiuw rəhalat
nətəlɨgən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatɨp mɨn. E nolən kitiəh mɨn əm, ol tahmen
əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatɨp mɨn.
2 Əghat mətɨg e nɨsiaiiən kəm nɨpɨtaguɨhl mɨn tahmen məmə rəham mama ətuatɨp mɨn.
Rəham nəghatən ne nolən mɨn kəm nɨpɨtan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatɨp agɨn,
tahmen məmə ilat wɨnɨm mɨn.

Nolən rəha nehm wɨrən nəutahlɨmɨs mɨn

3 Niməfak otəkəike matehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn itəm rəhan mɨn kotɨkə agɨn o nehmən
ilat.
4 Məto nəutahlɨmɨs kit u nenətɨn mɨn əh-ikɨn o mipɨn mɨn əh-ikɨn, ilat okotəkəike
motɨtun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wɨr atɨp rəhalat
mɨn. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi
mɨn, kən inəh Uhgɨn nɨkin tagien ron.
5 Məto nəutahlɨmɨs itəm tətatɨg in pɨsɨn agɨn əm, etəmim tɨkə o nehmən in, in tatələhəu-
pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən tətatɨg e Uhgɨn. In əh e nian rafin, lapɨn ne e nərauiəgən, in
tatəfak kəm Uhgɨn məmə otətasitu lan.
6 Məto nəutahlɨmɨs u tatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nɨpətɨn o nətoən təwɨr lan, in
tatəmegəh, məto e narmɨn tahmen məmə in tɨnɨmɨs rəkɨs.
7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən mɨn əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol
pəs netəmim kəsotən ratən ilat.
8 Suah kit otəkəike mehm wɨr rəhan mɨn, kən maupən mehm wɨr rəhan ətuatɨp mɨn.
Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərat
maprəkɨs-in etəm təsəfakən.
9 Okəmə nakəte-pən nərgɨ nəutahlɨmɨs kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu
elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiəh əm aupən.
10 Kən in pətaguɨhl kit itəm netəmim koatɨsiai-in o rəhan nolən wɨr ne nasituən mɨn
itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wɨr rəhan nɨsualkələh; kən nian iapɨspɨs mɨn
okotuwa iman ikɨn, tatol təwɨr kəm ilat; kən matos-iəhau atɨp in mətasitu e netəm
koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat mɨn; kən rəhan nətəlɨgən təskasɨk məmə otol wək mɨn
itəm təwɨr.
11 Məto səte-pənən nərgɨ nəutahlɨmɨs mɨn itəm kəsotɨpɨtaguɨhlən əh e naoa rəha na-
situən, məto-inu uarisɨg ikɨn okəmə nətəlɨgən rəha nol mɨnən marɨt tɨnuwa məskasɨk e
nɨkilat mɨnaprəkɨs-in nətəlɨgən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol mɨn marɨt.
12 Kən Uhgɨn in otakil mol nalpɨnən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawɨl
itəm kəmotol kəm in aupən.†
13 Kən nat tərat kit mɨn, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwɨnən e nimə
mɨn rafin moatən nəghatən itəm nɨpətɨn tɨkə. Uarisɨg ilat kotuwa motərat pɨk o nosən
musmus e nəghatən rəha suah pɨsɨn o nosən muwɨn məhləmɨsin nɨməme mənɨg lan, kən
ilat kotolkeike məmə okotən pɨk nəghatən rəha netəm pɨsɨn, kən ilat koatən nəghatən mɨn
neen itəm təsahmenən məmə okotən.

---

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelkɨ netəmim rəha Uhgɨn." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atɨp in; kən nɨkin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlɨmɨs mɨn neen kəmotos noanawɨl rəhalat kəm Uhgɨn məmə okəsotolən marɨt, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlɨmɨs kit tolkeike məmə in otol marɨt mɨn, kən in otətgəhl rəhan noanawɨl itəm təmol kəm Uhgɨn. **5:13:** 2 Tes 3:11

14 Kən io ekatən kəm nəutahlɨmɨs mɨn itəm kəsotɨpɨtaguɨhlən məmə təwɨr ilat okotol mɨn marɨt, kən motɨləs nɨsualkələh, kən okotehm wɨr rəhalat mɨn. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tɨkɨmɨr mɨn məmə okotən rat kitat.
15 Məto nəutahlɨmɨs neen kɨnotapəs rəkɨs suatɨp ətuatɨp kən moatətəu-pən Setan.
16 Nɨpɨtan u iəfak mɨn okotəkəike moatehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlɨmɨs mɨn u rəhalat netəmim kotɨkə agɨn məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta mɨn itəm koatərəmərə wɨr e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike mɨsiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun mɨn ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgɨn, ilat koatətul aupən məmə okɨsiai-in ilat.
18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosɨg-inən." Kən tatən mɨn məmə, "Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan."
19 Əsətəlɨg-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kɨsɨl katəhalən, kən nakətəlɨg-in rəhaləhal nəghatən.
20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat əskasɨk kəm in e nɨganəmtɨ netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgɨn o nolən nat tərat mɨn.
21 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne Iesu, ne nagelo mɨn itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat, io ekatən əskasɨk kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatɨp. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmɨtəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikɨn nolən rat, kən rəhan nolən rat otatɨg lam, tahmen məmə ik mɨn nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatɨp e nian rafin.
23-25 Netəmim neen kitat kotɨtun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotɨtun məmə Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisɨg okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwɨr mɨn, kitat kotɨtun əm. Məto neen əh-ikɨn itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.
Təsəwɨrən məmə onakənɨm əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatɨmɨs. Məto təwɨr məmə onakənɨm wain noan məsɨn pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatɨp o slef mɨn

1 Slef mɨn itəm koatəfak okotəkəike motɨsiai-in netəm-iasol mɨn rəhalat. Nolən əh in otahtosɨg-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgɨ Uhgɨn, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat. 2 Məto slef mɨn itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, "Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit," kən ilat məsotɨsiai-in wɨrən. Məto ilat okotəkəike motol wək pɨk təhmɨn mɨn e nɨkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən mɨn ne natɨmnat wɨr mɨn pahrien

Natɨmnat mɨn u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasɨk kəm ilat o nətəu-pənən.
3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pɨsɨn e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgɨn tolkeike, in neiueiuəən.

5:14: 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11 **6:1:** Efes 6:5 **6:2:** Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9

4 Netəm mɨn əh koatol nəhlan ilat kəsotɨtun agɨn-əhən nat kit, kən ilat nausit pɨk. Ilat
kotalməl o nuwɨnən məghat pɨk o nəghatən mɨn itəm tatiuw-pa nemə̇ha, o nəghatən mɨn
itəm netəmim koatetəhau ilat mɨn ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat mɨn, kən
motəhap-əhap ilat mɨn, kən moatəghat rat e nərgɨlat mɨn, kən moatətəlɨg rat elat mɨn.
5 Kən e nian rafin ilat koatol tɨməht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəlɨgən
tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatɨp rəha nahatətəən e Uhgɨn
in suatɨp kit o nosən məni ne nautə mɨn.
6 Məto nat itəm təwɨr pɨk sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwɨr pɨk in məmə
kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən motagien əm, nat əpnapɨn rəhatat nautə
noan məsɨn o tepət,
7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa.
Kən e nian okotɨmɨs lan, okol kəsotos mɨnən nat kit motɨtəlɨg.
8 Məto okəmə nɨgɨtat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien.
9 Netəmim itəm kotolkeike pɨk məmə rəhalat nautə otepət, in tɨmətɨg əm olat məmə
okotol nolən rat mɨn tepət. In tahmen-pən e noanɨkulu tətohasɨn ilat e noakəmɨhl rəha
nəratən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natɨmnat tepət rəha nalmələn, kən natɨmnat
tepət itəm tərat olat. Kən nolkeikeən rəha natɨmnat rat mɨn əh okoatərəkɨn-rəkɨn
nəmegəhən rəhalat.
10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pɨkən məni, in nəukətɨn natɨmnat rat tepət. Kən
netəmim neen ilat koatətul-iəkɨs o nətəu-pənən suatɨp u, kən ilat kɨnotuwɨn rəkɨs isəu o
nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natɨmnat mɨn neen itəm tatərəkɨn atɨp nɨkilat, kən
moatəto tərat lan.

Nəghatən wɨr rəha Pol tatuwɨn kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgɨn, aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn əh. Ik onakəkəike
malkut pɨk o nətəu-pənən nolən ətuatɨp, itəm Uhgɨn tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike
məskasɨk, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlɨm rəham nahatətəən tatuwɨn əm
nulan, namnun tɨkə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətɨg kit.
12 Onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha nahatətəən. Kən maskəlɨm nəmegəhən lilɨn itəm
Uhgɨn təmaun-in ik ron. Aupən ikɨn in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən
rəham e Iesu e nɨganəmtɨ netəmim tepət.
13 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natɨmnat rafin, ne nɨganəmtɨ
Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wɨr nəghatən pahrien e nɨganəmtɨ Pontias Pailat, iatəghat
əskasɨk kəm ik nəhlan:
14 ol natɨmnat mɨn u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo
otuwa
15 e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun. Uhgɨn itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian
rafin, in pɨsɨn əm tatərəmərə e natɨmnat rafin. In Kig rəha kig mɨn rafin, kən Iərəmərə rəha
iərəmərə mɨn rafin.
16 In əm təsɨmɨsən mətatɨg lilɨn, rəhan nətuounən tɨkə, kən namnun tɨkə. Ikɨn tətatɨg
ikɨn, nəhag-əhagən tasiə mɨtəlau in, kən okol kəsanən iuəhkɨr ron. Suah kit təsehmən
əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motɨsiai-in in,
kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Tol
nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasɨk kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən
məmə ilat okəsotɨləs-ipər pɨkən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu
əm, məto olawɨg ne tɨkə mɨn. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgɨn itəm tatos-ipa
natɨmnat wɨr tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwɨr lan.

6:5: 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 **6:7:** Job 1:21 **6:10:** Efes 5:5 **6:11:** 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21

18 Əghat əskasɨk kəm ilat məmə okotɨmətə e nolən təwɨr, ne nasituən wɨr mɨn. Kən nɨkilat
otəkəike magien o nawteən kəm netəmim.
19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natɨmnat wɨr mɨn tepət, tahmen-pən əm
məmə kəmotasa wɨr o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotɨtun nosən nəmegəhən,
itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wɨr natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmələhəu-pən rəkɨs
e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə kən kəsotos-ipənən
nɨsiaiiən kəm Uhgɨn, kən nəghatən mɨn itəm kəsotətuatɨpən e Naoa Rəha Uhgɨn. Nəghatən
mɨn əh katən məmə koatos-ipa nɨtunən, məto kəp, koateiuə.
21 Məto netəmim neen koatuarisɨg-in nəghatən eiueiuə mɨn əh, kən mɨnotos-arəpən e
suatɨp rəha nahatətəən pahrien.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

6:19: Mat 6:20 **6:21:** 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɨn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkɨr Rəha Naoa u 1 Timoti" o nɨtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlɨm Pol əpəh Rom, in təsətatɨgən e kalapus, məto in təmətatɨg e rəhan kit nimə, kən mopael mɨn kəmotatɨg ilat min motehm məmə in otəsagɨmən. Namnun japta rəha Wək Mɨn tatəghat-in nian mɨn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tɨnuwɨn mɨn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikɨn pahrien. Naoa rəha Wək Mɨn təsəghat-inən nian əh, naoa tɨnol namnun rəkɨs. Kalapus əh in tətəp ikɨn, kən tiəkɨs o netəmim o nuwɨnən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɨr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɨk naoa mɨn rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmɨtun məmə otəsuwəhən kohamnu in tɨmɨs. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmɨ netəm-iasol pɨsɨn mɨn neen tahmen e Timoti. Nian iəkɨs mɨn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlɨm Namnusən Təwɨr, kən matətul əskasɨk e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɨr, kən in otətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan, kən
mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkɨsən rəha nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu.
2 Iatən təwɨr kəm ik Timoti, nətɨk itəm iakolkeike pɨk ik. Pəs Uhgɨn Tata ne Kristo Iesu
rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapɨn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik. Kən
iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tɨpɨk mɨn, kən ekɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lak.
4 Nɨkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pɨk məmə ekəplan mɨn ik pəs nɨkik
otagien.
5 Nɨkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm
təmaupən mətatɨg e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekɨtun məmə roiu in
tɨnətatɨg lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən mɨn kəm ik məmə onakelel nɨgəm rəha nəsanənən itəm Uhgɨn
təmos-ipɨnə o nolən rəhan wək. Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən əh nian emələhəu-pən
nelmək matəfak-pɨnə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgɨn təsos-ipamən kəm kitat nɨkin rəha nəgɨnən,
məto təmos-ipa nɨkin rəha nəsanənən, ne nɨkin rəha nolkeikeən, ne nɨkin itəm tatol nolən
mɨn itəm in tɨtun məmə kotətuatɨp.
8 Kən inəh, əsaulɨs-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulɨs-inən io itəm etatɨg e kalapus
o nərgɨn. Məto e nəsanənən itəm Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm
iatəto nahməən o namnusən təwɨr.
9 Uhgɨn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn netəmim
itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atɨp

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1 **1:5:** Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15

nətəlıgən, ne nəwırən. Nian Uhgın təməsolən əh nətueintən ne, məto in təmələhəu rəkıs nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwırən kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwırən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkın nımısən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpın nəmegəhən u namnun tıkə, kən kitat koatehm e namnusən təwır.
11 Kən Uhgın təmıtəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən təwır əh.
12 Tol nəhlan iatəto pık nahməən ron u ikın-u e kalapus. Məto esaulıs-inən, məto-inu ekıtun məmə pah u iatahatətə lan, kən mıtun wır məmə in tıtun nehm wırən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatıp rəha nəgətunən u tətuatıp itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.
14 E nasituən rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tətatıg e nıkitat, kən atehm wır nat wır itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkıtun məmə rəhak mın netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagım rəkıs motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan mın, məto-inu nian tepət təmətasitu lak matıləs-ipər rəhak nətəlıgən. Kən təməsaulısən məmə emətatıg e kalapus.
17 Nıpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan io.
18 !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkıtun wır natımnat wır mın itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwır rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətık, pəs Uhgın otol nıkim təsanən e nəwırən itəm tatısı-pən e Kristo Iesu.
2 Nəməto rəkıs natımnat mın u itəm eməgətun itəmat lan e nıganəmtı netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmı netəmim neen itəm natən nıpahrienən elat, kən ilat okotıtun nəgətunən netəmim neen mın lan.
3 Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasık kitat min ik, tahmen e mopael wır kit rəha Kristo Iesu.
4 E nian rəha nəluagınən, mopael kit təsolən natımnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnapın əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nıkin otagien lan.
5 E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou mın rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatıp əm min-nulan məmə etəm tatol pık wək e nasumən, in otaupən məulək-in.
7 Ətəlıg-in wır nat naka iatən kəm ik, məto-inu Iərəmərə otasitu lam o nıtunən nıpətı nəghatən mın u.
8 Atətəlıg-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefıt, kən Uhgın təmosmegəh in e nımısən. Kən inu namnusən təwır iatən-iarəp.
9 Kən iatəto nahməən o namnusən təwır əh, kən nıpahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgın.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasık e nahməən mın rafin o netəmim itəm Uhgın təmıtəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatıg e nəwırən itəm təhag-əhag rəha Uhgın, itəm namnun tıkə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nımısən rəhan,

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatıp pısın o nəuhlinən ves 12b: "kən mıtun wır məmə in tıtun nehm wırən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmın o namnun nian." **1:14:** 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4 **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14

kən okotəmegəh mɨn kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn,
kən kitat okotərəmərə mɨn kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawɨl,
məto in tatol rəhan noanawɨl,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwɨr rəha Uhgɨn

14 Natɨmnat mɨn u, onəkəike matən matɨsɨmatɨp lan kəm rəham mɨn netəmim. Ən əskasɨk kəm ilat nəhlan məmə, "Iatən e nərgɨn Uhgɨn məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nɨpətɨ nəghatən mɨn." Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkɨn əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasɨk məmə onəkuwa iolwək təwɨr itəm nian Uhgɨn tatəplan rəham wək, in tɨtun nənən məmə, "Əwəh, nəmol təwɨr," kən nəsaulɨsən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatɨp nəghatən rəha nɨpahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapɨn mɨn əm itəm kotərat məsotɨsiai-inən Uhgɨn, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwɨn matuwɨn əm o nolən mɨn itəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nɨməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,
18 itəm kɨnuəmkarəpən rəkɨs e suatɨp rəha nɨpahrienən. Katuən məmə Uhgɨn təmol kitat kotəmegəh mɨn rəkɨs e nɨmɨsən, kən okol Uhgɨn təsos-ipa mɨnən nɨpətɨtat wi mɨn nian Iesu tatuwa mɨn. Kən təs mil u katuərəkɨn nahatətəən rəha netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgɨn tatiləkɨn tatətul tiəkɨs, kən təməte-pən lan məmə, "Iərəmərə tɨtun netəm mɨn u rəhan mɨn," ne "Netəm mɨn u koatən məmə ilat netəm rəha Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat mɨn."
20 Ətəlɨg-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pɨsɨn pɨsɨn mɨn tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, neen e silfa, neen e nɨg, neen e nɨməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm katɨsiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapɨn əm itəm tol naulɨsən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulɨsən, in tɨtun nolən wək asol itəm katɨsiai-in, kən Uhgɨn otələhəu kalɨn məmə rəhan pɨsɨn əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək mɨn itəm kotəwɨr.
22 Aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn itəm tatəwiə e nɨki netəm aluə. Kən ətəu-pən wɨr suatɨp rəha natɨmnat mɨn u: nolən itəm tətuatɨp, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəmə̇linuən. Ətəu-pən suatɨp əh itəmat netəm mɨn u itəm koatətapəh o nasituən rəha Iərəmərə e nɨkilat itəm təwɨr.
23 Apəs magɨm rəkɨs e nəghatən almə̇l mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə. Nəghatən mɨn əh koatiuw-pa əm tɨməht o nərgəhəuən.
24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkəike matol təwɨr kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəlɨgən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wɨr ilat e nolən mətɨg əm. Kən okəm-naka Uhgɨn otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotɨtun nɨpahrienən,
26 kən ilat okotuwa mɨn e nətəlɨgən təwɨr, kən motagɨm rəkɨs-in noanɨkulu rəha Setan, itəm təmaskəlɨm ilat kən koatol nəwian.

2:11: 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33 **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20 **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 **2:22:** 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7

3

Nolən rat mɨn iuəhkɨr o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mɨtun nəghatən u məmə nian əskasɨk mɨn okotuwa iuəhkɨr o Namnun
Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlɨg-in atɨp əm ilat, kən ilat okotolkeike pɨk məni.
Netəmim okotausit, moatos-ipər atɨp əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgɨn, kən ilat
okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nɨkilat tətagien o nat itəm katol kəm
ilat, kən okəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otɨkə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol
kəm ilat. Ilat okotərəkɨn nərgɨ netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən mɨn rəhalat. Nɨkilat
otagien əm o nərəkɨnən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwɨr.
4 Ilat kəut kəsuə mɨn, kən okotol natɨmnat rat neen məto kəsotətəlɨg-inən məmə nat naka
otiet lan. Kən ilat okotɨləs-ipər atɨp ilat, kən ilat okotolkeike pɨk natɨmnat o nətoən təwɨr
e nɨpətɨlat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgɨn.
5 Okotol nolən mɨn rəha iəfak mɨn məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən
məmə nəsanənən rəha Uhgɨn otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwɨn isəu o
netəm mɨn u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatɨp o nuwɨnən latuənu mɨn, kən moatiuw
rəkɨs nətəlɨgən rəha nɨpɨtan itəm rəhalat nətəlɨgən təsəskasɨkən. Təfagə rat mɨn rəha
nɨpɨtan mɨn u, in tiəkɨs pɨk olat, kən nolən rat mɨn tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-
pən ilat.
7 Kən nɨpɨtan mɨn əh koatətəlɨg-in wɨr e nəghatən mɨn rafin rəha netəm mɨn əh, məto ko
kəsotɨtunən nəghatən rəha nɨpahrienən.
8 Aupən ikɨn, Janes ne Jampres kəmatioal tɨməht kəm Moses,* kən e nolən kitiəh mɨn
əm, netəm mɨn əh koatəht nəghatən rəha nɨpahrienən. Netəm mɨn u, rəhalat nətəlɨgən
tərioah e nolən rat mɨn, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin
okotəplan məmə ilat kəsotɨtunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne
nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəlɨgən rəhak
itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasɨkən rəhak,
11 kən nəkɨtun nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərat mɨn itəm
katol lak. Kən nəkɨtun nolən iəkɨs mɨn itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra.
Məto Iərəmərə təmɨləs-irəkɨs io e natɨmnat mɨn əh rafin.
12 Nɨpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgɨn tolkeike,
kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh mɨn əm, nol təfagə rat mɨn ne netəm rəha neiueiuəən, ilat okotol
nolən rat motuwɨn kol itəm in tərat agɨn. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-
in pɨk agɨn-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natɨmnat wɨr mɨn itəm kəməgətun ik
lan itəm nəmən əskasɨk rəkɨs nɨpahrienən lan, məto-inu ik nəkɨtun wɨr netəmim itəm
kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmɨtun Naoa Rəha Uhgɨn itəm tɨtun nos-
ipənən nenatɨgən məmə nəkɨtun nosən nəmegəhən lilɨn lan o nahatətəən e Kristo Iesu.

3:1: 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmɨk nərɨk mil rəha kig rəha Ijip. **3:8:** Eks 7:11 **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pɨsɨn mɨn okoteiuə-in ilat.

16 Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgin, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgin, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatip.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgin, okotos nasituən rafin min əh, kən motuwa netəmim itəm kotitun nolən wək min rafin itəm kotəwir.

4

1 Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgin ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə nəghatən u məto-inu in otuwa min matərəmərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnapin məmə otimətig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iəp nolən rat min, kən miləs-ipər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwir.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin min itəm okotəgətun nəghatən min itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwin moatətəlig-in namsu eiueiuə min.
5 Məto ik, atehm wir rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnapin nat pisin pisin min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa, kən uwin mən-iarəp namnusən təwir, kən ol rafin wək itəm Uhgin təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.
6 Timoti, ol natimnat min əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan.
7 E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematipin wir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wir rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim wir nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwir.
8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip wir, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa min.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalon-aeka. Kresens tinuwin rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwin rəkis Talmesia.
11 Məto Luk pisin əm itimlau min. Təwir məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in titun nasituən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigi sipsip.
14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərat kəm io. Iərəmərə otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat min əh.
15 Kən ik min, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosig-in nəghatən min rəhatat.

3:16: Rom 15:4 **4:3:** 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12 **4:8:** 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6 **4:14:** Aes 59:18; Rom 2:6

16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən mɨn rəhak, suah kit təməsətul-
arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagɨm motapəs io. Pəs Uhgɨn nɨkin otəsəhtən
natɨmnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nɨkalɨk mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wɨr
nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə mɨn okotəto. Kən təmɨləs-iarəp io e nohlɨ laion.
18 Iərəmərə otɨləs-irəkɨs io e nəratən mɨn rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlɨm wɨr io,
kən mɨləs io ekuwɨn e nərəmərəən rəhan əpəh ilɨs e nego e neai. Pəs kotɨləs-ipər nərgɨn
tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan mɨn.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs
Trofimas tətatɨg məto-inu in tatɨmɨs.
21 Alkut pɨk məmə nakuwa uəhai əm ikɨn-u, uarisɨg in nian rəha nətəpən. Iupulas tatən
təwɨr kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm
ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min. Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.

4:19: Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Pol təmətе naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatɨg mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəlɨgən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatətе naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətatɨg e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilɨn.

4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətɨk pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muələhəu nəmə̇linuən tətatɨg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatɨg məmə onəkol rafin wək itəm tətatɨg, kən məmə onakɨləs-ipər elta mɨn rəha niməfak, e taon mɨn rafin e nɨtən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

6 Elta mɨn rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat nɨsualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgɨn, kən məsotan əpnapɨnən motol natɨmnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron.

7 Nəmegəhən rəha elta mɨn rəha niməfak otəkəike mətuatɨp wɨr məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgɨn. Ilat itəm koatehm wɨr netəmim okotəkəike motol mihin məmə

1:2: Kol 1:27 **1:4:** Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3

kəsotɨləs-ipər atɨpən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nɨkilat
təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napɨsən o nəmouən, kən sənəmə ilat
netəmim rəha nosən məni e neiueiuəən.
8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wɨr
netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikɨn. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natɨmnat
itəm təwɨr, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatɨg. Ilat netəm
rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgɨn. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatɨp wɨr e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Ilat kotɨtun nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən natɨmnat itəm tərat
kən moatol əm nat itəm təwɨr.
9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasɨk e nəghatən rəha namnusən təwɨr məmə in
nɨpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatɨg wɨr o nəgətunən
netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatɨp məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim
neen okoatən nəghatən mɨn itəm tol pɨsɨn e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol mɨn
rəha niməfak okotəgətun ətuatɨp ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in
neiueiuəən.
10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau
nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə, məto
nuhuən lan tɨkə, kən moatiuw rəkɨs netəmim neen e nəgətunən eiueiuə mɨn rəhalat.
Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə mɨn.
11 Ahtosɨg-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat
itəm kəsotətuatɨpən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkɨn-rəkɨn na-
hatətəən rəha noanol mɨn rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh məto-
inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulɨsən lan.
12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in mɨn təmən min-nulan məmə, "Netəm Krit,
ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupɨn mɨn. Kən ilat
nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan."
13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nɨpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-
ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən
pahrien,
14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm
koatapəs nəghatən pahrien.
15 Kən nəkotɨtun məmə netəmim itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, nat tɨkə itəm otol
ilat kotamkɨmɨk. Məto netəmim itəm koatamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu ilat
kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tɨkə itəm otol ilat kotətuatɨp. Kən tol min-nəhlan,
nətəlɨgən ne nɨkilat kərən kəsuətuatɨpən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwɨr, ne nat
itəm tərat.
16 Ilat koatən məmə kotɨtun Uhgɨn, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat
koatəuhlin məntaalat kəm Uhgɨn. Netəm mɨn əh kotərat agɨn, kotalməl koatəht nəwia
Uhgɨn, kən okol ilat kəsotolən nat wɨr kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatɨp

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wɨr netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən
nəghatən ətuatɨp e Iesu.
2 Ik onəkəike məgətun iaguɨhl mɨn məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətɨg, kən
məsotənɨm pɨkən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatɨp wɨr pəs netəmim okotɨsiai-in
ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasɨk kən moatol natɨmnat e nenatɨgən. Nahatətəən
rəhalat otəkəike mamnɨm wɨr e nəghatən rəha Uhgɨn. Kən ilat okotəkəike motolkeike
netəmim. Kən motəkəike kətul tɨəkɨs e nian ɨəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.

1:9: 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 **1:10:** 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2 **1:14:** 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4

3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wɨr nɨpɨtaguɨhl mɨn məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuatɨp məmə otos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn. Kən ilat okəsotənən nɨkalɨ netəmim. Kən sənəmə nɨpɨtan rəha napɨsən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatɨp.
4 Inəh, ilat okotəgətun nɨpɨtan mɨn e suatɨp itəm ilat okotolkeike rəhalat mɨn nəman ne nenətɨlat mɨn.
5 Ilat okotəkəike motəgətun nɨpɨtan məmə ilat nɨpɨtan mətɨg itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatɨp, kən ilat kəsotan əpnapɨnən, kən moatɨsiai-in rəhalat nəman mɨn, kən moatehm wɨr natɨmnat mɨn rəha latuənu, kən ilat moatol təwɨr kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosɨg-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgɨn.
6 Kən e suatɨp kitiəh mɨn, otəghat əskasɨk kəm netəm aluə məmə ilat kotɨtun nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən natɨmnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwɨr.
7 Kən ik, e natɨmnat rafin, onəkol əm nat ətuatɨp mɨn, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatɨp, mol nəghatən rəham təfɨgəm.
8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tɨkɨmɨr mɨn okotaulɨs lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat kit etat.
9 Əgətun wɨr slef mɨn məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol mɨn e natɨmnat rafin, məmə nɨkilat otagien o wək rəhalat. Slef mɨn okəsotənən nɨtai nəghaten rəha etəm-iasol mɨn rəhalat,
10 kən məsotakləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natɨmnat ətuatɨp mɨn, məmə rəhalat etəm-iasol mɨn okotən nɨpahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natɨmnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgɨn, Iosmegəh rəhatat in tətuatɨp məwɨr.
11 Ik onakəkəike məgətun natɨmnat mɨn əh rafin məto-inu Uhgɨn təmerəh rəkɨs e suatɨp kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm ilat.
12 Nəwɨrən əh rəha Uhgɨn tatəgətun məmə nian kitat koatatɨg əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat mɨn ne natɨmnat rat mɨn rəha nətueintən itəm koatəwiə e nɨkitat, məto okotan mətɨg, kən nəmegəhən rəhatat otətuatɨp wɨr motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgɨn.
13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgɨn ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa mɨn lan e nəsanənən ne nəwɨrən. Nian əh in təwɨr agɨn, kən kitat kotɨtun mə otəpanuwa, kən matol nɨkitat tətagien.
14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkɨs e nəsanənən rəha nolən rat mɨn rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwɨr.
15 Natɨmnat mɨn u, onatəgətun ilat e niməfak.Ləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məmə okoatətəu-pən Iərəmərə, kən məghat əskasɨk kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn. Uhgɨn təmos-ipɨnə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak mɨn

1 Taetas, ən-ipən wɨr mɨn kəm rəham netəmim məmə okotɨsiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matɨp e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim.

2:3: 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16 **2:14:** Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14

2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkinən nərgi netəmim, kən okəsotolən timəht, məto
ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən
moatisiai-in netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Uhgin təmasitu
etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia
Uhgin. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkin kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm
kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol
nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat
təmol məmə netəmim kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat min.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwirən rəha Uhgin Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In
təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmin Rəha
Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən Narmin təməwiək-in nikitat.
6 Narmin u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Uhgin tatətəlmin nikitat
tatər lan e nikin agien.
7 In təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nəwirən rəhan məmə okotahatətə e rəhan
nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wir netəmim lan məmə okotitun wir. Nəgətunən
min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətatig əskasik əm e nolən natimnat
itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o
noanol min rəhalat tuwin muwin miləs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən
moatən-iəhau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u
məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwirən tikə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin
məghat əskasik kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-
iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e rəhan nolən, kən
otətul-pən isəu ron motapəs.
11 Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərat kən tatol keko-
eko, kən matol təfagə rat e niganəmti Uhgin. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərat.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə mehm ik. Nian otimnə, ik
onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-
inu io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən.
13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau
naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.
14 Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wir suatip o nolən wək kən moatol nat itəm
təwir məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən.
Təsəwirən məmə ilat kotatig əpnapin əm.
15 Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən
təwir kəm iəfak min itəm kotolkeike itimat.
Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

3:3: 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17 **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat Timoti, iatuən təwɨr kəm ik
Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
2 Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɨn koatəluagɨn rəha
Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən
kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɨn
o nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien məto-inu e rəham na-
hatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən mos nat wɨr
mɨn rafin rəha Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.
7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol nɨki nəfak mɨn koatəto təwɨr,
kən nian eməto, io mɨn, nɨkik təmagien kən tatɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəgɨnən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguɨhl kit, etatɨg e kalapus o
Kristo Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nɨpahrienən məmə nakos e nɨkim agien. Suah əh
in təmuwa tahmen-pən e nətɨk nian emətatɨg e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.
11 Aupən ikɨn, in təməsol wək wɨrən kəm ik, məto roiu in tɨtun nolən wək təwɨr kəm
kilau kərən.*
12 Kən roiu, etahl-ipɨnə mɨn suah u, etəm itəm iakolkeike pɨk.
13 Okəmə tətatɨg itɨmlau min, nɨkik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian
etatɨg ikɨn-u e kalapus o namnusən təwɨr.

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7:** 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgɨn u "Onesimas" in təmə, "etəm itəm tɨtun nolən wək wɨr."

14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat
wɨr, iakolkeike məmə in tatɨsɨ-pən əm e nɨkim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik
məmə nakol.
15 Esɨtunən, okəm-naka Onesimas təmagɨm e nian əkuəkɨr u məmə onakos mɨn in
tɨtəlɨg-pa mɨn nətuatɨg agɨn-əh,
16 məto sənəmə in otol mɨn əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah wɨr taprəkɨs-in slef
kit, in pialau etəm təwɨr. Io iakoleike pɨk in, məto ik onakolkeike pɨk in taprəkɨs, məto-inu
in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan,
iatətapəh məmə nian in otɨmnə, nakos in e nɨkim agien tahmen-pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən, pəs
nəkələhəu-pən tətatɨg e kaon rəhak.
19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto təwɨr məmə nəsaluinən
rəham kaon asol agɨn kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham
nəmegəhən lilɨn.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u
iatətapəh-in e nərgɨ Iərəmərə, kən ol nɨkik tatəto təwɨr e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekɨtun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkɨs-in
nat naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit mɨn, afəl rəhak kit rum məto-inu eməlləhəu-pən rəhak nətəlɨgən e Uhgɨn
məmə in otos io ekɨtəlɨg-pɨnə mɨn otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu, kən in tatən təwɨr kəm
itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat ekoatol wək kitiəh, ilat mɨn
koatən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

1:16: 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikɨn-u "mətou rəham kaon" in iuəhkɨr əm e nərgɨ Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus
Naoa itəm kəmətе tuwɨn kəm noanol rəha Isrel
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

?Pah təmətе naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təmətе naoa u. Etəm təmətе naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təmətе təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmətе naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təmətе, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukəti Namnusən Təwɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

?Təmətе naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotətе naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
2 Məto roiu əh, kɨnotegu-pən e namnun nian,† kən tɨnatəghat ətuatɨp əm kəm kitat e Nətɨn, itəm in təmɨləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətɨn əh, in təmol natɨmnat rafin e nətueintən.§
3 Nəti Uhgɨn in nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn.* In təmərु ətuatɨp rəhan tata e natɨmnat rafin.† In tatəmɨk ətain natɨmnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmɨmɨs rəkɨs məmə otafəl rəkɨs rəhatat nolən rat mɨn,§ kən in tatəpələh e rəhn matɨp kig, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən, e nego e neai.*

Nəti Uhgɨn u, in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn

4 Tol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs Nətɨn u, kən in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn, tahmen-pən məmə nərɨg u itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in, in ilɨs pɨk taprəkɨs-in nərgɨlat rafin.†
5 Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
"Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp."‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit məmə,
"Io tata rəham,

---

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13

kən ik onəkuwa nətɨk.”
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgɨn tahl-ipa Nətɨn itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,
“Pəs rəhak rafin nagelo mɨn,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp e nɨsiaiiən, motənwiwi in.”
7 Nian Uhgɨn tatəghat-in nagelo mɨn, in tatən məmə,
“Io emol rəhak nagelo mɨn
ilat kotahmen e nɨmətag itəm tətan ikɨn mɨn rafin, matol rəhak wək.
Ilat iolwək mɨn rəhak, tahmen e nɨgəm.”†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətɨn kən matən məmə,
“Uhgɨn, rəham nərəmərəən otətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
Kən nətuatɨpən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatɨpən
kən metəhau nolən eko-eko mɨn.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatɨp Uhgɨn,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilɨs e ik mɨn neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nɨkim tagien taprəkɨs-in ik mɨn neen.”§
10 Kən Uhgɨn tatən-ipən mɨn kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasɨk.
Kən e nelməm atɨp əm,
ik nəmol natɨmnat rafin itəm kotatɨg e neai.
11 Natɨmnat mɨn u rafin, ilat okəpanotɨkə,
ilat okotoas tahmen e nɨməhan itəm təməmnəmɨt,
məto ik nətatɨg lilɨn əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nɨməhan.
Ik onakəuhlin natɨmnat mɨn u,
tahmen e etəmim təmɨkɨs rəhan nɨməhan,
məmə in otətaut-in in pɨsɨn.
Məto ik, nəkətatɨg lilɨn əm nulan,
kən okol nəsɨmɨsən nian kit.”†
13 Uhgɨn təməsən-ipən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,
mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo mɨn, ilat iolwək mɨn əm. Nagelo mɨn, ilat narmɨn mɨn itəm Uhgɨn təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwɨnən e naiəh

§ **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mɨn. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matɨg, uarisɨg natɨmnat mɨn rafin (Əplan mɨn Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natɨmnat rafin mɨn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nɨsiaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nɨmətag ne nɨgəm kəmueia nian Uhgɨn təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27 ‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “ekol rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nɨpətɨn u məmə, “Oekol ik ilɨs agɨn taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn.” § **1:13:** Sam 110:1

1 Iesu in ilɨs pɨk. Tol nulan, təwɨr məmə kitat okotətəlɨg-in wɨr nat naka itəm kitat
kəmotəto,* məmə naiəh rəha nɨtəhəi təsɨləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo mɨn kəmoatən-iarəp‡ in nɨpahrienən, kən netəmim ilat okotos
nalpɨnən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ?Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagɨm okəmə kitat kotol nat əpnapɨn əm e
nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən
netəm mɨn u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nɨpahrienən.§
4 Uhgɨn təmatɨg mol mɨn nəfɨgəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin mɨn, ne natɨmnat mɨn
itəm narmɨ netəmim tatiwɨg ron, ne nat pɨspɨs mɨn, ne nos-ipamən nəsanənən mɨn rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian mɨn

5 Nagelo mɨn okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəmim in nat əpnapɨn əm,
məto ik, nɨkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wɨr nəti etəmim.‡
7 E nian əkuəkɨr əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo mɨn,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nɨsiaiiən kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin."§ *
Roiu əh, tatən məmə, "natɨmnat rafin," nɨpətɨn un məmə Uhgɨn təsapəsən nat kitiəh ne
məmə etəmim təsərəmərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natɨmnat mɨn əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm "e nian əkuəkɨr əm nəmos-iəhau in
teiuaiu ləhau e nagelo mɨn" kən roiu əh "kɨnos-ipən nepətən ne nɨsiaiiən kəm in" məto-
inun in təmos nahməən mɨmɨs o kitat. Əwəh, e nəwɨrən rəha Uhgɨn, Iesu təmɨmɨs o
netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgɨn təmol natɨmnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən natɨmnat rafin
kotatɨg-pən e nelmɨn.‡ Kən təwɨr agɨn məmə Uhgɨn təmol Iesu u, təmaupən mohatɨp nol o
nosmegəhən netəmim, in təmətо nahməən e nɨmɨsən, məmə in tətuatɨp agɨn§ o nəmɨkən
nenəti Uhgɨn mɨn tepət kotuwɨn katɨg e nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgɨn əm, rəhalat nolən rat tɨkə.†
Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulɨsən
məmə otaun-in ilat u məmə pian mɨn ne wɨnɨn mɨn.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,
"Io oekən-iarəp ik kəm piak mɨn ne wɨnɨk mɨn ne natɨmnat mɨn itəm ik nəmol.
Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfɨmɨnən asol e nɨganəmtɨlat."§
13 In tatən mɨn məmə,
"Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgɨn."*
Kən matən mɨn məmə,
"Io u, itɨmat nɨsualkələh itəm Uhgɨn təmos-ipa kəm io."†
14 Nɨsualkələh mɨn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nɨpətɨlat ne nɨtalat əh-ikɨn. Ilat u
netəmim agɨn-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos nɨpətɨn ne
nɨtan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə in otɨmɨs,

---

* **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25
* **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nɨpahrienən məmə nagelo mɨn ilat koatərəmərə roiu ikɨn mɨn rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** "nəti etəmim," inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10 § **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14

kən nɨmɨsən rəhan, in otərəkɨn nəsanənən rəha Iərmɨs, itəm tətaskəlɨm nəsanənən rəha nɨmɨsən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nɨmɨsən.* Nəgɨnən rəhalat tətaskəlɨm ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef mɨn. Məto Iesu in təmɨmɨs məmə otiuw rəkɨs netəm mɨn u, məmə sənəmə ilat slef mɨn. In təmɨkɨs ilat.
16 Kotɨtun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo mɨn, məto in təmasitu e noanol mɨn rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nɨpətɨn ne nɨtan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian mɨn e nolən mɨn rafin,‡ məmə in tɨtun nasəkitunən§ kitat, kən koatagɨle lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agɨn pahrien, tatol wək rəha Uhgɨn, kən məmə in otɨlpɨn nemə̈ha rəha Uhgɨn.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu tɨtun nasituən elat, məto-inu in mɨn, in tɨnəto tərat rəkɨs nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkɨs-in Moses

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn tɨnaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwɨnən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlɨg-in pɨk Iesu əh, in aposol kən in pris asol agɨn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgɨn təmɨləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgɨn e natɨmnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgɨn e rəhan wək rafin, məmə in otatehm wɨr nimə, inu netəmim rəha Uhgɨn.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgɨn, məto etəm təmiləkɨn nimə, netəmim koatɨləs-ipər nərgɨn ron taprəkɨs-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatɨp məmə Uhgɨn otɨləs-ipər Iesu taprəkɨs-in Moses.
4 Kən nimə mɨn rafin, netəmim koatiləkɨn, məto Uhgɨn in təmiləkɨn natɨmnat rafin itəm tətatɨg.
5 Moses in iolwək kit e nɨpəgnoa nimə rəha Uhgɨn, itəm tatol nəwia Uhgɨn, matehm nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgɨn. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natɨmnat itəm Uhgɨn otəpanəgətun.
6 Kristo, in mɨn tatol nəwia Uhgɨn. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətɨn, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəgɨnən, kən motalkut məmə okotətul əskasɨk‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəlɨgən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nɨpahrienən məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat mɨn e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlɨg-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk,
tahmen e tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgɨn,
nian ilat kəmoatek asgəwɨn Uhgɨn e ikɨn taruən-aruən ikɨn.*
9 Ikɨn əh, tɨpɨtəmat mɨn kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,
nat əpnapɨn ilat kəmotəplan pap natɨmnat mɨn itəm emol o nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
‘Nɨkilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

---

§ **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7 ‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36

11 Neməha təmol io,
kən ekos noanawɨl kit mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən e ikɨn katos namegən ron io ikɨn.’ ”‡ §
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, oatehm wɨr itəmat mɨn o nat u. Otol məmə nɨkitəmat atɨp otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgɨn itəm tatəmegəh.
13 Uhgɨn təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiu” tətatɨg əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat mɨn, moatehm məha-məha itəmat mɨn nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasɨk o Uhgɨn.
14 Məto-inu okəmə kitat kotətul tɨmtɨm mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgɨn təskasɨk miəkɨs, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kɨnoatos kələh natɨmnat mɨn rəha Kristo.
15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk,
tahmen e tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgɨn.”*
16 ?Kən pah mɨn un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgɨn, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkɨs ilat Ijip.†
17 ?Pah mɨn un kəmotol Uhgɨn neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motɨmɨs moatəməhl əpnapɨn əm əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn.‡
18 ? Kən pah mɨn un Uhgɨn təmatəghat kəm ilat, matos noanawɨl məmə ilat okəsotuwɨnən motiet-arəpən ikɨn katos namegən ron ikɨn? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§
19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikɨn katos namegən ikɨn ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn

1 Məto kitat u, Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə kitat kotɨtun nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn, kən nəniəkɨsən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgɨn məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.
2 Məto-inu kitat kɨnotəto rəkɨs namnusən təwɨr məmə Uhgɨn təmol əpen-əpenə ikɨn kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotɨtun nuwɨnən imə, ikɨn katos namegən ron ikɨn. Məto rəha netəm mɨn u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgɨn təmən məmə,
“Neməha təmol io, kən ekos noanawɨl kit, mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.’ ”*
Təmən nəhlan, nat əpnapɨn məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn katos namegən ron ikɨn nian in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotɨtun məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepɨn lan, Uhgɨn təmameg e rəhan wək.”†
5 Məto ikɨn mɨn neen e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn tatən məmə, “Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.”‡

‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11

6 Tol nəhlan, ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn əh, in tətatɨg əh məmə netəmim okotuwɨn
ikɨn. Məto netəm mɨn u aupən itəm kəmotəto namnusən təwɨr, ilat kəmotəmɨk-arəpən-in
nuwɨnən ikɨn katos namegən ron ikɨn, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgɨn.
7 Kənu, uarisɨg lan, tol-pən Uhgɨn təmələhəu mɨn nian kit mɨn o nuwɨnən ikɨn katos
namegən ron ikɨn. Nian əh, inu roiu. Uhgɨn təmən-iarəp nat u kəm Tefɨt məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk."§
8 Nɨkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian
in təmit ilat moatuwɨn Kenan, kənu Uhgɨn okol təsən mɨnən məmə otələhəu nian kit mɨn
məmə in nian rəha nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pɨsɨn kit mɨn, nian əh-ikɨn tətatɨg əh o rəhan netəmim
məmə okotuwɨn motos namegən, e nolən kitiəh əm itəm Uhgɨn təmameg mihin e rəhan
wək mɨn aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwɨn imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm
e Uhgɨn itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasɨk məmə okotuwɨn imə motos namegən u. Təsəwɨrən
məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgɨn,
moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatəmegəh məsanən mɨtahləpɨk e wək rəhan.* Kən
in tahmen e naip tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil.† In tɨtun nətarerəhən matəplan nətəlɨgən mɨn
ne nɨkin pɨsɨn pɨsɨn mɨn e netəmim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikɨn
tatɨlpɨn mɨn ikɨn e nɨkɨlkɨlɨtəm ne nəhau imə agɨn. In tətakil nətəlɨgən mɨn ne nolən anion
mɨn e nɨkitəm.‡
13 Uhgɨn tatəplan natɨmnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəmətə kɨtalkin-ɨtalkin
katepɨk, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agɨn natɨmnat itəm
kəmotol kəm Uhgɨn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agɨn itəm təwɨr maprəkɨs, məto-inu in Uhgɨn pap, məto təmuwa etəmim

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlɨm-iəkɨs nahatətəən rəhatat itəm kɨnoatən-iarəp rəkɨs,
məto-inu kitat koatos pris asol agɨn kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgɨn, itəm
tɨnuwɨn rəkɨs imə e nego e neai.*
15 Məto-inu rəhatat pris asol agɨn, in Pris kit itəm tatəto wɨr nɨkitat, matəto wɨr otəhrol
kitat kəsotahmenən, məto-inu natɨmnat rafin itəm tatek asgəwɨn kitat e nəmegəhən,
natɨmnat kitiəh mɨn əm, kɨnotek asgəwɨn rəkɨs in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol
agɨn, in tɨnɨtun rəkɨs rəhatat nəpouən mɨn.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.
16 O nat u, pəs kitat kəsotəgɨnən o nuwamən iuəhkɨr o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan
nəwɨrən kəm kitat. Kən ikɨn əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwɨrən kəm kitat e nɨkin
agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

---

§ **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgɨn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgɨn u Iesu, nərgɨlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23 * **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgɨn tatəpələh ikɨn, kən matərəmərə, məto o natɨmnat mɨn itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikɨn Katɨlpɨn Nemə̈ha rəha Uhgɨn Ikɨn itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikɨn əh inəh, itəm Uhgɨn tətasəkitun kənu matəhlman nəwɨrən rəhan ikɨn kəm itat kən mətafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. In tɨtun nolən e nɨta Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkɨn-rəkɨn rəhan nemə̈ha. § **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5

5

1 Kitat kotɨtun məmə nian rafin Uhgɨn tatɨtəpun suah kit kən matɨləs-ipər in məmə otuwa
pris asol agɨn, məmə in suatɨp rəha netəmim okotuwɨn o Uhgɨn. In suatɨp rəhalat o nos-
ipənən natɨmnat kəm Uhgɨn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat mɨn.* 2 Roiu əh,
məto-inu pris asol agɨn u in etəmim kit, in tɨtun nolən tɨmətɨg əm o netəmim,† nat əpnapɨn
məmə ilat kotəruru agɨn nat itəm tətuatɨp, ilat kotagɨm rəkɨs e suatɨp, məto-inu in mɨn, in
təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais
o rəhan atɨp təfagə, kən matɨg mol mɨn rəha netəmim mɨn.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agɨn, matɨləs-ipər atɨp in. Kəpə,
Uhgɨn otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu
təmaun-in mihin Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmɨsɨləs-ipər atɨpən in məmə in pris asol agɨn. Məto Uhgɨn in
təmɨtəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,
"Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp."‡
6 Kən ikɨn kit mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatən məmə
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgɨn, matətapəh-in nasituən,
mətasək əfəməh, nahui nəmtɨn tɨtaiəh. Uhgɨn tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nɨmɨsən.
Kən in təmatɨsiai-in Uhgɨn, kən matol nəwian,‡ kən o nat u, Uhgɨn təmətо in.§
8 Nat əpnapɨn məmə Kristo in Nətɨ Uhgɨn, məto in təmətо nahmməən. Tol nəhlan,
nahmməən rəha Iesu, təmol in tɨtun wɨr nɨpətɨ nolən nəwia Uhgɨn,*
9 kən təmuwa etəm ətuatɨp rəha nolən wək rəha pris asol agɨn rəhatat. Kən in təmol
suatɨp o nosmegəhən lilɨn rəhan netəm mɨn u koatol nəwian, matos wɨr ilat, matuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə.
10 Kən Uhgɨn təmos-ipən nərɨg u kəm in, məmə in pris asol agɨn tahmen əm e suah u
Melkisetek aupən.†
11 Itɨmat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol
agɨn tahmen e Melkisetek. Məto tiəkɨs pɨk o nən wɨrən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun
itəmat nəkoatəlpah-in pɨk nətoən nat kit kən mɨtun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkɨs, kən təwɨr məmə itəmat nɨnotuwa rəkɨs iəgətun
mɨn rəha nəghatən rəha Uhgɨn. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike
kəgətun mɨn itəmat, tətuoun mɨn e nəukətɨn nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Nɨpahrienən u,
itəmat nɨnotahmen-in rəkɨs nunən nagwənən əskasɨk mɨn, məto nəkotahmen əm məmə
kətapinahin əh itəmat.‡
13 Məto e netəm mɨn u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nɨsualkələh mətmətɨg, itəm
koatəkəku əh, kəsotenatɨg wɨrən əh o nɨtunən nəgətunən mɨn rəha nolən ətuatɨp.

---

* **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatɨp wək itəm pris asol agɨn mɨn kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn e nup fote tɨnuwɨn rəkɨs uarisɨg Iesu təpanɨmɨs. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nɨpətɨn u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgɨn Ilɨs Pɨk. In təmətatɨg e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig mɨn. Məto noanol rəha Eron mɨn, ilat pris mɨn əm, məto sənəmə kig mɨn; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2

14 Məto nagwənən əskasik in nigi netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw
rəhalat nətəligən o nitunən natimnat pisin pisin min itəm tətuatip ne itəm tərat, kən ilat
moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgətun minən nəukəti* nəgətunən rəha nahatətəən
e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat
kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.† Kitat
kinotahatətə rəkis e Uhgin. Tahmen əm məmə kinotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu
in rəha nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kinotitun rəkis nəgətunən min rəha nolən pisin pisin min rəha naikuasən, kən
minotitun rəkis nəgətunən min rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etəmim, o
nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat okotətul min e nimisən, kən motitun
min məmə Uhgin otakil netəmim, kən mos-ipən nalpinən lilin rəhan kəm netəm kotol
təfagə rat. Natimnat min u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip e
nəghatən kitiəh min əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgin təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm
kinotimətə rəkis.
4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o Uhgin məto
roiu kinotapəs Uhgin motəuhlin min məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm
nəhag-əhagən,‡ kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uhgin tatos-ipa,§ kən
minoatitun məmə in təwir, kən minoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgin.*
5 Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən rəha Uhgin in təwir,† ilat
kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgin itəm otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin, suatip kit tikə min məmə okotəuhlin-
pa min ilat o Uhgin.‡ Ilat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə
kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgin e nig kəməluau, moatiləs-ipər min e niganəmti netəmim,
kən ilat kinoatol min milə lan, moatərəkin.
7 Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət
lan nigi netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien pik ron, kən nəwirən rəhan
tətatig lan.
8 Məto niməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə
lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus
natimnat itəm kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wir məmə itəmat
nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir
maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən
tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wir rəha nolkeikeən itəm
nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol,
moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən†
rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat
nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin
təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

§ **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14 ‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21 § **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol
nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm.
Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil
atip əm e nərgin, matən məmə,*
14 "Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət
tepet."†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwin matuwin,
mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm
in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan,
tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən,
okol kəsotərgəhəu minən ron.*
17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un
itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkauən,
okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis
motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən əh itəm Uhgin tinos-
ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau
okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuəən nian kit.
19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan,
mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlim wir rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit
otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis
əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain niməhan imə-pən ikin.*
20 Ikin əh, Iesu tinuwin rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.† In təmuwa
rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin,
namnun tikə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəmə̇linuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pik Agin. Aupən,
nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win elat. Kən in
minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham e suatip, kən in təməfak
mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm Epraham.
2 Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən,
kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, "Kig rəha Nətuatipən." Kən
nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, "Kig rəha Nəmə̇linuən."
3 Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən
təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən,
in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris
lilin kit‡

---

* **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2 § **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u "nəmə̇linuən." ‡ **7:3:** Sam 110:4

4 Nɨkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapɨn məmə tɨpɨtat u Epraham in
etəm-iasol, məto in təmatɨsiai-in pɨk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol mɨn əm, in əm
in əm, məmə rəhan tait kəm in.§
5 Kitat kotɨtun məmə, e nup mɨn rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat
tait kəm noanol mɨn rəha Lifae, ilat u pris mɨn, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgɨn
tatən mihin. Nat əpnapɨn məmə pris mɨn əh, ilat noanol mɨn rəha Epraham, məto netəm
iməlat ikɨn ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait mɨn u rəha natɨmnat
rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən rəhan* kəm
Epraham u, Uhgɨn təmos-ipən rəhan nəniəkɨsən kəm in.
7 Kən tətuatɨp agɨn məmə etəmim itəm tatos nərɨg asol otəfak məmə Uhgɨn otəhlman
nəwɨrən tatuwɨn e etəmim itəm ləhau əm lan.
8 Kən pris mɨn u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotɨmɨs. Məto
Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwɨn kəm Melkisetek nulan, kən kɨtun nənən məmə
Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in mɨn təmos-ipən tait kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian
Epraham təmətou nulan tait tuwɨn kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol,
Lifae, in mɨn təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tɨnətatɨg rəkɨs e nɨpətɨ rəhan
pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris mɨn u, kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, in nəukətɨ Lou itəm Uhgɨn
təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris mɨn u, in təsəwɨrən mahmen.§ Məto-
inu pris mɨn u, ilat kəsotahmenən. Uhgɨn təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in
təmɨləs-ipər pris kit mɨn tuwa.* Kən pris un in təruru nɨsɨ-pənən e noanol rəha Lifae ne
Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nɨtəpunən pris, kən okəike kəuhlin mɨn Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəmərə rəhatat, itəm təmɨsɨ-pən
e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatɨp rəha pris mɨn, itəm koatol wək e olta.
14 Kɨtat kɨnotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə rəhatat in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Juta,‡ kən
nian Lou rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris mɨn, in təməsəghat-in agɨn-əhən noanol
u.
15 Məto təwɨr əm, məto-inu kitat kɨnotɨtun məmə pris kit mɨn tɨnəmuwa rəkɨs, itəm
tahmen e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha
pris mɨn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkɨs-in Lou, inu nəsanənən
rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tɨkə.§
17 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
18 Kəmələhəu kalɨn Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tɨkə, in təsasituən, okol
təsolən nat kit.†

---

§ **7:4:** Jen 14:20 * **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kɨsɨl kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilɨs taprəkɨs-in pris mɨn u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsɨmɨsən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tɨpɨ Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kɨsɨl un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris mɨn, məto Eron in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mɨn rəhan, katən məmə ilat pris asol agɨn mɨn. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1

19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatɨpən nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən pɨsɨn kit itəm
təwɨr maprəkɨs, in tɨnos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən lan. Kən in
suatɨp rəhatat u, o nuwɨnən iuəhkɨr o Uhgɨn.§
20 Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwɨn matuwɨn namnun
tɨkə, kən təmos noanawɨl ron, məmə rəhan nəghatən otəfɨgəm. Məto təməsosən noanawɨl
mihin e pris mɨn aupən.
21 Məto Uhgɨn təmos əm noanawɨl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgɨn tatən
məmə,
"Iərəmərə təmos noanawɨl kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəlɨgən rəhan.*
In tatən məmə,
'Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.' "
22 Uhgɨn təmos noanawɨl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatɨp itəm tatol kitat kotɨtun
əsas məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in təwɨr, maprəkɨs-in nəniəkɨsən u aupən.‡
23 Aupən, pris mɨn ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək matuwɨn matuwɨn mɨmɨs un,
kit tos nəmeen, mol wək matuwɨn matuwɨn, mɨmɨs moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək
lilɨn.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə, məto-inun,
tətatɨg lilɨn.
25 Tol nəhlan, in tɨtun nosmegəh lilɨnən§ kitat u, kotɨlpɨn kitat min məmə koatuwɨn o
Uhgɨn, məto-inu in tatəmegəh lilɨn, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgɨn.*
26 O nat u, inun in pris asol agɨn† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatɨp
wɨr, in təsolən nolən rat. In tol pɨsɨn agɨn e netəm koatol təfagə rat, kən in ilɨs taprəkɨs-in
ilat əpəh e nego e neai.
27 In tol pɨsɨn e pris asol agɨn mɨn un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol
sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisɨg lan un, ilat kəpanotol mɨn sakrifais
kit mɨn, o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha netəmim mɨn.§ Məto nian Iesu tategəhan-in məmə
in otol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatɨləs-ipər pris mɨn itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawɨl rəha Uhgɨn, itəm
tatuarisɨg-in Lou, in tatɨləs-ipər Nətɨn u,§ itəm təwɨr mahmen agɨn* o nolən wək u,
matuwɨn namnun tɨkə.

8

Iesu in pris asol agɨn təwɨr maprəkɨs-in netəm mɨn un kəmotol wək rəha pris asol agɨn aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətɨn tol nulan. Kitat koatos pris asol agɨn kit,
tətuatɨp əm e itəm un ematən. In tɨnatəpələh rəkɨs† e rəhn matɨp Etəm-iasol əpəh ilɨs e
nego e neai, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgɨn
əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmiləs-ipər rafin pris asol agɨn mɨn u aupən, məmə okoatos-ipən natɨmnat mɨn kəm
Uhgɨn, kən moatol sakrifais. E suatɨp kitiəh əm, rəhatat u pris asol agɨn, in mɨn otəkəike
mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgɨn.*

---

‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o nənən, məmə, "tɨtun nosmegəh agɨn-əhən." * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14

4 Okəmə in tətatɨg əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris mɨn əpəh
ikɨn koatatɨg itəm koatos-ipən natɨmnat kəm Uhgɨn, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris mɨn u, ilat koatol rəhalat wək e narmɨ nimə əm itəm tatasgəwɨn† natɨmnat mɨn
itəm tətatɨg e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə
otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, "Onakəkəike matehm wɨr məmə onəkol
natɨmnat mɨn u tətuatɨp tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkɨs ik lan əpəh
ilɨs e nɨtot asol."‡
6 Məto roiu, Iesu, pris asol agɨn u rəhatat, in tɨnos rəhan wək itəm təwɨr təwɨr maprəkɨs-
in wək rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in suatɨp rəha nəniəkɨsən wi rəha nasituən u, in
təwɨr maprəkɨs-in nəniəkɨsən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkɨsən wi u, in tatətul-pər
e nəghatən mɨn itəm kotəwɨr motaprəkɨs.§
7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkɨsən oas,* okol nəniəkɨsən wi təsosən
nəmeen.
8 Məto Uhgɨn təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,
"Nian əh-ikɨn otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha noanol mɨn rəha Isrel ne noanol mɨn rəha
Juta.
9 Nəniəkɨsən rəha nasituən u,
in otol pɨsɨn agɨn e nəniəkɨsən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tɨpɨlat mɨn aupən,
e nian u itəm io emos nelmɨlat matit ilat moatiet rəkɨs Ijip.
Oiakol nəniəkɨsən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlɨmən nəniəkɨsən u itəm io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkɨsən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol mɨn rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mɨn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkɨs-pən e nɨkilat,§
kən io ekuwa mol Uhgɨn ətuatɨp rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatɨp netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwɨnən məgətun netəm iman ikɨn məmə,
'Ik onakəkəike mɨtun Iərəmərə u.'
Kən etəmim kit okol təsuwɨnən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafin okotɨtun io,†
tətuoun e netəm əpnapɨn mɨn
muwɨn mətoarus-pən netəm koatos nərɨg asol mɨn.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən mɨn itəm təsətuatɨp agɨn-əhən.
Io oekafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat mɨn rəhalat."‡ §
13 Nian Uhgɨn tatəghat-in nəniəkɨsən rəha nasituən u, məmə in nəniəkɨsən wi, nɨpətɨn u
məmə nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, tɨnoas mɨnərat. Kən nat itəm in tɨnuwa mɨnoas,
tɨnəsahmen mɨnən, kən otəsuwəhən, tɨkə.

9

Ikɨn Tasim Ikɨn e nətueintən ne Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai

---

† **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas mɨn u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16

1 Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip
ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. 2 Netəm aupən,
kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan
kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-
pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikin, ne tepil kit itəm kəmən-pər piret asim min lan.§
3 Kəmiuwosig niməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, "Ikin Tasim Agin Ikin."*
4 Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan,
katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u,
kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-
ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu
kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə
min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəmətə rəkis-pən Lou ilat ten elau.*
5 Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin.
Kətiauwosig niməlmənilau o Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən
natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.
6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan
itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol
təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiəh əm e nup min rafin.‡ Kən nian in
tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o
nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min
u, Narmin Rəha Uhgin tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən
suatip† tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin.
9 (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.)
Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgin, moatol sakrifais lan kəm in,§
natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa
o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha
nagwənən* ne nənimən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm. Məto
nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgin
otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat
wir min, minuwa.§ Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min,

---

* **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Covenant Box." Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin nemə̇ha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1

maprəkɨs-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən
sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgɨn təmol.
12 Nian Kristo təmuwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, təməsuwɨnən e nup mɨn rafin,
tahmen e pris asol agɨn mɨn aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh əm, kən tahmen,
məto-inun in təsosən nɨta nəni ne nɨta nəti kau muwɨn imə məmə otos-irəkɨs təfagə rat.
Kəpə, in təmos atɨp əm nɨtan, muwɨn imə, kən in əm təmətou nəmtɨtat mɨkɨs itat e təfagə
rat mɨn.†
13 E nolən rəha nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nɨta nəni ne kau,
o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətɨp e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nɨpətɨn otaruətuəh, namkɨmɨkən tɨkə lan.
14 Məto nɨta Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkɨs-in natɨmnat mɨn u.§ Kristo in təmol
atɨp sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmɨn itəm tətatɨg lilɨn. In sakrifais kit itəm tətuatɨp
agɨn, nəratən kit tɨkə lan. Tol nəhlan, kən nɨtan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn
nɨkitəmat* o nolən mɨn itəm kotɨtun nit-ipənən itəm e nɨmɨsən, məmə itəmat onəkotəfak
əm kəm Uhgɨn itəm tatəmegəh.†
15 O natɨmnat mɨn u itəm Iesu təmol, in suatɨp o nosən nəniəkɨsən wi rəha nasituən.‡
Uhgɨn təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkɨs kəm ilat məmə natɨmnat wɨr mɨn u,
in rəhalat. Kən natɨmnat mɨn u, okol kəsotɨkəən nian kit,§ məto okoatatɨg lilɨn. Ilat
okotos natɨmnat mɨn un, məto-inun nɨmɨsən rəha Kristo in tɨnətou rəkɨs nəmtɨ təfagə rat
rəha netəm mɨn un itəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkɨsən rəha nasituən itəm təmaupən
matɨg.
16 Okəmə Iesus təsɨmɨsən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natɨmnat wɨr mɨn itəm
in təmən-iəkɨs mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkɨsən kit məmə nian in otɨmɨs,
kən rəhan natɨmnat otuwɨn o suah pɨsɨn kit, kən suah u in otəkəike mɨmɨs pitən, kənu
nəniəkɨsən rəhan in otətatɨg matəmegəh.
17 Nəniəkɨsən kit tol nəhlan, təsatɨgən məsəmegəhən nian etəm təmən tətatɨg əh. Rəhan
nəniəkɨsən in otətatɨg matəmegəh əm nian in tɨnɨmɨs rəkɨs.
18 O natɨmnat mɨn u, e nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, nɨta nat megəh kit təike maiəh,
təgətun məmə nat kit təmɨmɨs, kən otol məmə nəniəkɨsən in tatəmegəh mətatɨg.
19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkɨs nəghatən mɨn rafin rəha Lou kəm
netəmim, kən uarisɨg lan, in təmos nɨməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmɨ nɨg u hisop, meer-
pən e nɨta nəti kau ne nɨta nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nɨta e naoa rəha Lou ne
netəmim mɨn.*
20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nɨta nat megəh kit itəm tatɨmɨs o nolən
nəniəkɨsən rəha nasituən rəha Uhgɨn tətatɨg matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike
moatɨsiai-in, moatol nəwian."†
21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nɨta e Nimə Tapolən Asim ne natɨmnat mɨn
itəm kəmos o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nɨta e natɨmnat tepət, iuəhkɨr natɨmnat
rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nɨta təsaiuən ron, kən Uhgɨn okol təsafələn təfagə
rat.‡
23 Tol nəhlan, nɨta rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natɨmnat mɨn u, kotasim.
Məto Nimə Tapolən Asim ne natɨmnat mɨn rəhan əh-ikɨn, ilat narmɨ natɨmnat mɨn əm§
itəm tatəpsen-pən natɨmnat itəm koatatɨg e nego e neai. Məto nəfakən o natɨmnat itəm
tol nɨpətɨ nat agɨn-əh mɨn, itəm kotatɨg e nego e neai, nɨta nat megəh təsahmenən o nolən
ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwɨr maprəkɨs.
24 Iesu in təsuwɨnən imə e Ikɨn Tasim Ikɨn rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol.
Nimə əh, in narmɨ nat əm rəha Ikɨn Tasim Ikɨn pahrien əpəh ilɨs e nego e neai. Məto

* **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25 ‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20 § **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11 § **9:23:** Hip 8:5

Iesu təmuwɨn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natɨmnat rəhatat lan kəm Uhgɨn e nɨganəmtɨn.*
25 Kən nian Iesu təmol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pɨsɨn e pris asol agɨn u aupən. E nəniəkɨsən rəha nasituən u aupən, pris asol agɨn otəkəike muwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn kən mos nɨta nat megəh, sənəmə nɨtan atɨp, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mɨn rafin. Məto Kristo təmuwɨn e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn e nego e neai, təmos atɨp nɨtan kən mol sakrifais lan mau kitiəh əm kən tɨnahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup mɨn rafin, tahmen e pris mɨn u aupən, in otəkəike məto nahmməən nian tepət tətuoun e nian Uhgɨn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kɨnotatɨg e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiəh əm,† məmə otol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkɨsən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.
27 Kitat netəmim, Uhgɨn tɨnələhəu nian ətuatɨp rəhatat kitiəh kitiəh məmə okotɨmɨs lan, mau kitiəh əm. Kən uarisɨg lan un, in otakil rəhatat nolən mɨn.‡
28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atɨp sakrifais lan, mau kitiəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisɨg, nian otatɨtəlɨg-pa mɨn,† in otəsuwa-mɨnən o nos-irəkɨsən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsahgin, nəumɨs tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tɨnahmen

1 Natɨmnat mɨn rəha Lou, ilat kotahmen e narmɨ nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nɨpətɨ nat. E nup mɨn rafin pris mɨn koatol sakrifais. Məto nat əpnapɨn məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak mɨn itəm kotuwa o Uhgɨn kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun ilat narmɨ sakrifais agɨn, itəm toapoap.
2 Okəmə sakrifais mɨn ilat kotahmen, motɨtun nolən netəmim kotətuatɨp. Kən iəfak mɨn kotɨtun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nɨkilat tɨnəruən rəkɨs mau kitiəh əm. Kən okəmə tɨnafəl rəkɨs nɨkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto mɨnən tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup mɨn rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat mɨn rəhalat,
4 məto-inu nɨta nəni ne kau in təruru agɨn nos-irəkɨsən təfagə rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tɨnatɨmnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn ne natɨmnat mɨn koatos-ipən kəm ik.
Məto ik nəmol-pən nɨpətɨk kit məmə ekuwɨn lan."‡
6 Kəmotuwaan ətɨp natɨmnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otɨmnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə.
Məto nat əpnapɨn koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nɨkim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
"Kəmətə nəghatən kit tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in io məmə,
'Uhgɨn, io u, emuwa o nolən rəham nətəlɨgən.' "§
8 Kristo təmən aupən məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn
ne natɨmnat mɨn itəm koatos-ipɨnə kəm ik,
ne natɨmnat mɨn itəm katuwaan ətɨp e olta,
ne sakrifais mɨn itəm katol o nafəl rəkɨsən təfagə.
Natɨmnat mɨn u, ik nakapəs,

---

* **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8 * **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5 † **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39

kən kəsotolən məmə nɨkim tagien elat,”
(nat əpnapɨn məmə ilat koatətəu-pən suatɨp itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən mɨn məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəlɨgən rəham.” E nəghatən u
rəhan, in tatoh-irəkɨs nəniəkɨsən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkɨsən wi rəha
nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəlɨgən rəha Uhgɨn tol nulan. In təmol sakrifais atɨp e nɨpətɨn,*
mau kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim mɨn.‡
11 Nian rafin, pris mɨn ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol
nat kitiəh əm nian rafin, o nafəl rəkɨsən nolən rat. Məto sakrifais mɨn u, ilat kəsotahmen
agɨn-əhən o nos-irəkɨsən təfagə rat nian kit.
12 Məto pris u rəhatat, tɨnol rəkɨs rəhan sakrifais mau kitiəh əm, kən sakrifais əh in
tahmen mahgoau o nafəl rəkɨsən nolən rat rəha netəmim tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
Kən nian tɨnələhəu rəkɨs nəhlan rəhan sakrifais, kən in tɨnatəpələh§ e nelmɨ Uhgɨn matɨp,
ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
13 Kən ikɨn əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgɨn otol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kotahmen e
nɨməhan itəm tateguafəl nelkɨn lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol rəhan netəmim
kɨnotətuatɨp e nɨganəmtɨn, matuwɨn matuwɨn, namnun tɨkə. Netəm mɨn u, ilat un, itəm
in tatol ilat koatuwa motasim.
15 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in mɨn tatən wɨr natɨmnat mɨn u kəm itat. In təmən məmə,
16 “Iərəmərə tatən məmə,
‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou mɨn rəhak e nɨkilat,
kən oekəte rəkɨs-pən e rəhalat-kapə.’ ”†
17 Kən in tatən mɨn məmə,
“Io oekaluin rəhalat nolən rat mɨn,
kən nɨkik otəsəht mɨnən nolən mɨn rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡
18 Nian Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol mɨnən sakrifais
tuwɨn kəm Uhgɨn ron.

Pəs kotətul əskasɨk e rəhatat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Tol nulan, kən nɨta Iesu təmol məmə kitat kotɨtun nuwɨnən
imə Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən məsotəgɨnən.
20 Roiu əh, Iesu in təmətə suatɨp wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nɨməhan itəm
tatəkulosɨg Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, tatəpsen-pən nɨpətɨn. Kən mol suatɨp wi u rəhatat məmə
kitat kotɨtun nuwɨn-pənən ikɨn, motuwɨn o Uhgɨn.§
21 Kən pris asol agɨn rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nimə rəha Uhgɨn, inun
rəhan netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwɨn iuəhkɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡ e nɨkitat itəm tərioah e nahatətəən
pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nɨtan e nətəlɨgən mɨn rəhatat məmə kitat
okotasim.§ Kən in təmaikuas rəkɨs e nɨpətɨtat e nəhau talien, in əm in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəlɨgən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul
tɨmtɨm lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotɨtun nagɨleən e rəhan nəghatən mɨn
itəm tɨnəmən-iəkɨs rəkɨs kəm itat.

---

* **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris mɨn, ilat koatətul əm nian ilat kɨnotol rəkɨs sakrifais mɨn rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais mɨn okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat mɨn. Rəhan sakrifais in tahmen agɨn maprəkɨs. Kən Iesu tatəpələh lilɨn. Əplan mɨn-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21

24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən
moatol təwir təwir kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan.
25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netəmim neen
ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafin.† Kən
nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwir məmə kitat
koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmin min.
26 Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmə kitat kinotitun rəkis
nipahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol
məmə sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat
kitiəh əm əh-ikin tətatig. Inun, kitat koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir
məmə kitat koatəsahgin əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha nemə̈ha rəha Uhgin itəm
otəkəike mus rəhan tikimir min.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapin e Lou, kən etəmim
kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mimis. Okol kəsotasəkitunən.*
29 ? Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgin?† Uhgin
təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətatig
matəmegəh.‡ Nitan əm un, titun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgin.§ ?Məto
təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmin
Rəha Uhgin in tatoor nəwirən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat
Narmin əh? Suah u, tətuatip agin əm məmə nalpinən rəhan in otəskasik maprəkis-in
nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses.
30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgin u itəm təmən məmə,
"Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm."*
Kən in təmən min məmə
"Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan."†
31 Uhgin u itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən
motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.
32 Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpin
itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian
iəkis kit, itəm nəmotatig e nahmə̈ən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim,§ kən moatol min
natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm
min un itəm katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwin e kalapus, kən itəmat
nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min
rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə
rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətatig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u,
okol təsikəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgin otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən
məto-inun o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə
onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəmə̈h,§ məmə nəkoatol natimnat
itəm Uhgin tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-
ipinə kəm itəmat.*

---

† **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol Əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15

37 Məto tol nulan, inun Uhgɨn təmən mihin məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmɨn.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatɨp e nɨganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
mɨnətan təlɨg-təlɨg,
kən nɨkik otəsagienən ron.”
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlɨg-təlɨgən məmə Uhgɨn otərəkɨn kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgɨn, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotɨtun wɨr məmə natɨmnat mɨn u, ilat nɨpahrienən. Nat əpnapɨn məmə kəsotehmən* natɨmnat mɨn u, məto kitat kotɨtun wɨr məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgɨn təmənuwi netəm mɨn u aupən o rəhalat nahatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotɨtun wɨr məmə natɨmnat rəha nətueintən u, Uhgɨn təməghat əm, kən ilat kəmotatɨg.† Natɨmnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tɨnatɨg rəkɨs mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgɨn itəm təwɨr maprəkɨs-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən Uhgɨn təmən-iarəp məmə in etəm ətuatɨp kit, kən nɨkin tagien o nosən rəhan natɨmnat. Kən nat əpnapɨn məmə suah u təmɨmɨs rəkɨs, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§
5 Kən Inok təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, tol nəhlan in təsɨmɨsən. Uhgɨn təmos-irəkɨs in e nətueintən u, məmə otuwɨn əpəh ilɨs e nego e neai. Netəmim kəsotəplan mɨnən, məto-inu Uhgɨn təmɨləs-irəkɨs.* Məto nian Uhgɨn təməsɨləs-irəkɨsən-əh, Uhgɨn təməgətun kəm in məmə nɨkin tagien ron.
6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgɨn, in təsolən Uhgɨn nɨkin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgɨn,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgɨn tətatɨg, kən matətou netəm mɨn un itəm kotalkut o nɨtunən in.
7 Noah in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmatən-ipən natɨmnat mɨn kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatɨsiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkɨn nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan mɨn. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgɨn təmol in tətuatɨp e nɨganəmtɨn.*
8 Epraham in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, e nian Uhgɨn təmaun-in rəkɨs məmə otuwɨn e nəptən pɨsɨn kit, in təmatol nəwia Uhgɨn. Nəptən əh, Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwɨn hiə ne.
9 Təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən mətatɨg e nəptən u itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatɨg ikɨn əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapɨspɨs kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgɨn təmos-ipən nəniəkɨsən u kəm iləhal kərən, ilau mɨn kəmətuatɨg əm e nimə tapolən.‡

---

† **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18 † **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8

10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə otuwɨn e taon kit§ itəm nəukətɨn
tiəkɨs, otətatɨg tuwəh.* Taon u, Uhgɨn əm təmol mak lan, kən mɨnol rəkɨs tətatɨg.†
11 Sera tətahatətə əskasɨk e Uhgɨn, nat əpnapɨn məmə in tɨnɨpɨtaguɨhl agɨn, məto
Uhgɨn təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmɨləs nətɨn u, məto-inun in
təmahatətə lan məmə otol nəniəkɨsən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §
12 Epraham tɨnaguɨhl rəkɨs, otəsuwəhən tɨmɨs,* məto noanol mɨn tepət kəmotɨsɨ-pən
lan. Nat əpnapɨn məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol mɨn əh rəhan, ilat tepət tepət,
tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne nɨmək̇lək̇ɨl əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.†
13 Netəm mɨn u, ilat kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, məto nian kəmotɨmɨs, ilat
kəməsotosən əh natɨmnat mɨn u itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat
koatəplan natɨmnat mɨn u məmə natɨmnat mɨn u koatan isəu əh olat, məto nɨkilat tagien
pɨk məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatɨg e nətueintən u məto ilat
kotahmen əm e iapɨspɨs mɨn əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikɨn.
14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat
ətuatɨp ikɨn.
15 Rəhalat nətəlɨgən təsɨtəlɨg-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kɨnotapəs rəkɨs. Okəmə
nɨkilat tatəht nəhlan, kotɨtun nɨtəlɨgən matuwɨn, məto təsolən mihin.†
16 Ilat kotolkeike iməlat ik pɨsɨn kit itəm təwɨr maprəkɨs, inun e nego e neai.‡ Kən o
nat u, in təsaulɨs-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgɨn.* Kən Uhgɨn təmol əpen-əpenə
rəkɨs e taon kit† ikɨn əh.
17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkɨsən mɨn itəm Uhgɨn təmən-ipən kəm in. Kən
nəghatən kit itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm in tol nulan, "Kən okən Aisak u məmə in noanol
ətuatɨp rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət." Məto e nahatətəən rəha
Epraham, nian Uhgɨn təmek asgəwɨn in, kən in təmətul matɨp o nohamnuən nətɨn noan
kitiəh əm§ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgɨn.* 19 Məto-inu Epraham nɨkin tatəht
məmə Uhgɨn tɨtun nolən etəmim təmegəh mɨn e nɨmɨsən.† Kən in təmos mɨn netɨn, iuəhkɨr
əm tahmen məmə in təmegəh mɨn e nɨmɨsən.
20 Aisak təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgɨn otəhlman
nəwɨrən rəhan tuwɨn kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natɨmnat mɨn itəm otəpanuwa
nian kit.‡
21 Jekop təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian iuəhkɨr əm in tɨmɨs, in təməfak
məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən kəm nətɨ Josep mil.§ In təməf kasɨkɨn, mətul əməhl-əməhl,
kən in matənwiwi Uhgɨn.
22 Josep təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, iuəhkɨr əm in tɨmɨs, kən in təmatəghat-
in nian noanol mɨn rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkɨs əm kəm ilat məmə
okotəhrol e nɨkɨlkɨlin.*
23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian Moses
təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wɨr kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwɨg
kɨsɨl. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

---

§ **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, nat əpnapɨn Sera tɨnɨpɨtaguɨhl agɨn, məto Uhgɨn təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpɨk-əpɨk. In təmɨləs nətɨn u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgɨn məmə in otol rəhan nəniəkɨsən tuwa miet-arəp.' § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapɨn məmə Epraham nətɨn kit mɨn u Ismael, rəhan slef təmɨləs, məto nətɨn u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgɨn təmən-iəkɨs aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nətɨ pətan ətuatɨp rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22

24 Moses təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən
təməsolkeikeən məmə okən məmə in nətɨ pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§
25 In təməsolkeikeən məmə otətatɨg e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu
nagienən rəha təfagə, in tətatɨg o nian əkuəkɨr əm. In nɨkin təmagien məmə otuwɨn
moatatɨg ilat netəmim rəha Uhgɨn, moatəto tərat ilat min ilat.
26 Nɨkin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa,
kən in okol təsaulɨsən. In nɨkin otagien təhmɨn mɨn o nat u taprəkɨs-in məmə otatəto təwɨr
e natɨmnat wɨr mɨn e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in
tatuag-pən o nətouən itəm Uhgɨn otos-ipən kəm in.‡
27 Moses in təmahatətə əskasɨk nəhlan e Uhgɨn, kən təmagɨm Ijip§ məsəginən kig u itəm
neməha tatol pɨk. In təməseirairən mɨtəlɨg, in təməkəike matuwɨn, tahmen məmə inu
tatəplan Uhgɨn u, itəm etəmim təsəplanən e nɨganəmtɨn.
28 Təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-
inən. In təmən-iarəp kəm noanol mɨn rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nɨta
sipsip e toa e nimə mɨn rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgɨn otahl-ipa o
nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətɨlat mɨn u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.
29 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, ilat kotɨtun
neguəfɨmɨnən e Nɨtəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nɨtən iasək. Məto
nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nɨtəhəi təməmɨk ilat, kən kotamnɨm.‡
30 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək
motɨtəlau e fenɨs rəha Jeriko. Fenɨs u, kəmol e kəpiel. Ilat koatɨtəlau, moatɨtəlau e fenɨs
əh, mətoarus-pən nian sepɨn, kən əmun, fenɨs asol un, təmɨtəgɨt mɨsas.§
31 Rehap u, pətan e suatɨp, təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Kən tol nəhlan, nɨkin təmagien
məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən
miatun wɨr natɨmnat ikɨn. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol mɨn rəha
Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikɨn əh itəm kəmotəht
nəwia Uhgɨn.†
32 Məto okol esənən tuwɨn təhmɨn mɨn. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§
ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefɨt,‡ ne Samuel,§ ne ien mɨn.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natɨmnat tepət. Ilat
kəmotit noanol mɨn rəha Isrel motuwɨn motəluagɨn ilat netəm ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən
moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatɨp mɨn, kən moatos natɨmnat wɨr mɨn itəm
Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahtosɨg-in nohlɨn laion mɨn, məmə
okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamɨs nɨgəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagɨm tənin netəm kotəmə
okotohamnu ilat e nisa rəha nəluagɨnən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tɨkə, məto Uhgɨn təmos-
ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael mɨn rəha nɨməptən pɨsɨn pɨsɨn
mɨn.†
35 Nɨpɨtan neen əh-ikɨn itəm kotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan Uhgɨn tatol
nenətɨlat kotaiir-pa mɨn e nɨmɨsən.‡ Məto netəmim neen əh-ikɨn itəm kotahatətə əskasɨk
e Uhgɨn. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tɨkɨmɨr mɨn koatol nəratən ne nahməən kəm
ilat e nɨpətɨlat, kən nɨkilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə
rəhalat tɨkɨmɨr mɨn okotɨkɨs ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgɨn in otol ilat kotəmegəh mɨn
e nəmegəhən kit itəm təwɨr maprəkɨs.

§ **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23 ‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen,
netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmɨk soə
rəha nətahlən nɨg, motətatɨp nɨpətɨlat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen,
kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluagɨnən.‡ Kən ilat neen koatuwɨn əm e nuwɨgɨ nəni ne
sipsip.§ Ilat ian-rat mɨn agɨn, nian rafin netəmim koatərəkɨn ilat, moatol tərat agɨn elat.
38 Ilat, netəm wɨr mɨn. Nətueintən u, təsahmenən məmə ilat okotatɨg ikɨn. Məto ilat
kəmoatatɨg əpnapɨn əm, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, ne e nɨtot mɨn, ne e nɨpəg kəpiel
mɨn,* ne nɨpəg mɨn əpəh e nɨsɨp.
39 Netəm mɨn u, ilat rafin kəmotahatətə əskasɨk nulan e Uhgɨn, kən in təmos-ipən nərɨg
wɨr kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə otos-
ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tɨnol rəkɨs nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol təwɨr maprəkɨs kəm kitat.
Kən e nətəlɨgən rəhan, in tolkeike məmə otɨlpɨn kitat min ilat u aupən, məmə kitat min
ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in
nenətɨn mɨn

1 Kən netəm mɨn u, ilat tepət tepət, koatatɨg kɨtəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgɨn,
moatahatətə əskasɨk lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatɨləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat
u, pəs kotəlɨn rafin nat fɨgəm itəm otaskəlɨm ətain itat məmə kəsotaiu pɨkən, ne təfagə
rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgɨn
təmələhəu aupən-in kitat.
2 Kotɨtun nolən nian nɨganəmtɨtat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukətɨ nahatətəən
rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat
nɨkitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəlɨgən kaifəməh, nian in təmɨmɨs e nɨg
kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol nat əpnapɨn lan, megəhan-in naulɨsən rəha
nɨmɨsən e nɨg kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəlɨgən təskasɨk o nagienən itəm in
otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matɨp Uhgɨn u in Kig,† ikɨn nepətən ne nɨsiaiiən
tətatɨg ikɨn.
3 Təwɨr məmə nɨkitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasɨkən e nian iol təfagə mɨn
kəmotərakin-pən nəghatən rat mɨn kəm in, məmə nɨkitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs
nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekɨtun məmə itəmat, noatəluagɨn o noh rəkɨsən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat,
məto itəmat kit tɨkə itəm nɨtan təmaiəh o nəluagɨnən u.§
5 Itəmat nɨnotaluin rəkɨs nəghatən itəm tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat. E nəghatən u,
Uhgɨn təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətɨn ətuatɨp mɨn, matən məmə,
"Nətɨk, nian Iərəmərə tətəg-ətuatɨp-in ik,
solən nat əpnapɨn lan.
Əsolən nɨkim təpou nian in tətagət pɨk lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pɨk suah kit,

§ **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm mɨn u neen kəmoatos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkɨsən kit əh-ikɨn itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgɨn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatɨp kit mɨn rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat mɨn un, okol kələh kitat kotətuatɨp agɨn." * **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15 * **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34

kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətin,
kən in təike malis-alis.”†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgin tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-
ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol məmə in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡
?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?
8 Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.§ Okəmə Uhgin təsolən nəhlan
etəmat, kən nipətin u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin.
9 Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?
Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətatig e nego e neai? Təwir məmə okotos-
iəhau agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡
10 Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto
Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto
tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə
e rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun nəməlinuən* itəm tatisi-pən e nətuatipən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otiləs-ipər
nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə
kuəskasik o naiuən.†
13 “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwir min.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən motalkut
məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol
təsəplanən niganəmti Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwin otəpou e nəlugi suatip, kən
məsosən nəwirən rəha Uhgin.* Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in
otəsuwinən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin
titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min.
16 Oatəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman o pətan.‡ Itəmat kit
otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgin. In
təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§
Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwin min e nepətən rəha nəmti-nipin.
Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapin
məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol
təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwin e nitot asol u Sinae, e nətueintən
u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mirəfin nat,
kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətagət əfəməh,† kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm

---

* **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18 † **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11

ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat
kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə,
"Okəmə nat megəh əm kit otuwin e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel
apin motahtimnu timis."* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təmənto tərat kən
məmə, "Io enəgin u enəgin, minətasiəp."†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgin ikin itəm tatəmegəh,
tətatig tətatig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan
kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol.

23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgin, itəm kotahmen
e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəmətе rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat
nəmotuwa o Uhgin, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiəh
itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak.†‡

24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm
Uhgin təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat
nakotasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motaprəkis-in natimnat
min itəm nita Epel təmən-iarəp.*†

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o
Uhgin‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotitun məmə
netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagim
rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-
inən nəghatən rəha Uhgin itəm təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?
Kitat okotagim rəkis-in ahrol nulan?

26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat
məmə, "Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə
nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal."‡

27 Nian Uhgin tatəghat-in məmə, "Nian kit min əh-ikin," nipətin un məmə in otatigtig§ e
natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, məmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan
natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm
okotatig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgin, məto-inu kitat koatos nego rəha
Uhgin u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak
kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin min,†

29 məto-inun Uhgin rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat
rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.*

---

‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, "Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak" tol nulan, "Uhgin tinol ilat kinotətuatip agin." § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgin otol nalpinən, məto nita Iesu təmən-iarəp məmə Uhgin otoh rəkis nalpinən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10

2 Sotaluinən nehmən iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa imatəmat ikɨn.† !Okəm-naka ilat nagelo mɨn! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wɨr netəmim, məsotɨtunən məmə ilat nagelo mɨn.‡
3 Sotaluinən netəm kotatɨg e kalapus.§ Nɨkitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik mɨn nəkətatɨg e kalapus. Otəto kələh nahmməən e nɨkitəmat, itəmat netəm mɨn un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahmməən e nɨpətɨm atɨp.
4 Pəs netəmim rafin kotɨsiai-in natɨgən rəha marɨt, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgɨn o nɨməhan rəhalat mɨn, məsoteguafələn. Uhgɨn otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapɨl kələh, kən makil mɨn iərman ne pətan itəm kətuapɨl kələh, iərman itəm tətapɨl ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.†
5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nɨkim təike magien əm o rəham natɨmnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
"Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit"*
6 Kən tol nəhlan kitat kotɨtun əsas, kən moatən məmə,
"Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəgɨnən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io."†
7 Nɨkitəmat otəkəike matəht netəm-iasol mɨn u rəhatəmat‡ itəm kəmotaupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgɨn. Otətəlɨg-in-tu natɨmnat wɨr mɨn itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§
8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatɨg nulan, namnun tɨkə.*
9 Sotolən məmə nəgətunən wi pɨsɨn pɨsɨn mɨn tiuw rəkɨs itəmat o suatɨp ətuatɨp.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgɨn, itəm tətasitu etəmat e nɨkin agien məmə otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk.‡ Təsəwɨrən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasɨk, məto-inu in nɨpahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm koatol.
10 Rəhatat olta tatɨg. Məto pris mɨn itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§
11 E nolən rəha pris asol agɨn, nian in tatohamnu rəkɨs nat megəh, kən matos nɨtan kən muwɨn əpəh imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən mos-ipən kəm Uhgɨn o nafəl rəkɨsən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisɨg, katɨləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikɨn e nimə tapolən mɨn rəhalat, motaan ətɨp.†
12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkɨs e taon,‡ kən ikɨn əh in təmətо nahmməən e nɨpətɨn, kən mɨmɨs ikɨn əh, məmə nɨtan§ tɨtun nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatɨp, motasim, məmə ilat rəha Uhgɨn.*
13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikɨn, motol kitiəh kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matɨp məmə netəmim okotol naulɨsən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡

---

† **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** "Nagwənən" itəm katol sakrifais lan e "rəhatat olta" inun Kristo pɨsɨn əm (Jon 6:48-58). Pris mɨn aupən, ilat kəmotɨtun nunən noanuwəhgɨn nat megəh mɨn e sakrifais mɨn neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgɨn. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o "nunən" Kristo, nɨpətɨn u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26

14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatɨp imətat ikɨn tɨkə, itəm otətatɨg lilɨn.§ Məto kitat
koategəs-in rəhatat taon ətuatɨp itəm kotɨtun məmə otəpanuwa.*
15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgɨn nian
rafin.† Sakrifais mɨn u rəhatat, inun, okoatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn nian rafin, moatən-iarəp
nərgɨn.‡
16 Sotaluinən o nolən təwɨr ne nawte-inən nat rəhatəmat tatɨg kəm netəm rəhalat nat
kit tɨkə,§ məto-inun in mɨn tahmen e sakrifais* itəm nɨki Uhgɨn tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol mɨn e niməfak,‡ kən motatɨg ahgin ilat. Ilat u, koatehm
wɨr nəmegəhən rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotɨtun məmə okotəike motən
nəmtət lan kəm Uhgɨn məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat
nɨkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nɨkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu
agɨn-əhən etəmat.
18 Otəfak otɨmat,* məto-inu ekotɨtun əsas məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp əm,† kən
ekotolkeike agɨn məmə nian rafin itɨmat ioatol nolən təwɨr əm.
19 Io ekolkeike pɨk məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgɨn, məmə io ekɨtun
nɨtəlɨg-pa-mɨnən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak mɨn otəmat mɨn məmə, Uhgɨn otasitu etəmat. Uhgɨn u, in nəukəti
nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən,§ məto-inu nɨtan
təmaiu o nolən nəniəkɨsən lilɨn* in tətatɨg matəmegəh.† Iesu əh, in etəm təwɨr maprəkɨs
o nehm wɨrən sipsip mɨn rəhan.‡ Iatəfak məmə Uhgɨn u, 21 in otos-ipɨnə natɨmnat wɨr
mɨn rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən
iatəfak məmə, Uhgɨn otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha
Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwɨr təwɨr, kən nɨkin otagien pɨk ron. Kən pəs kotɨləs-
ipər nərgɨ Kristo ilɨs nian rafin, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.*
22 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Naoa u rəhak təsəfəməh pɨkən. Məto iakətapəh əskasɨk otəmat
məmə, otol-tu rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh mɨn məmə nakotətəlɨg-in rəhak nəghatən mɨn
itəm otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə piətat u Timoti, ilat kəmotɨləs-iarəp in e kalapus.
Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itɨmlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwɨr kəm netəm-iasol mɨn rəhatəmat, ne iəfak mɨn u imatəmat ikɨn.
Netəm Itali kəmotən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

§ **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28 * **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jemes

? Pah təmətе naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmətе naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Jemes təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatɨg e nəptən pɨsɨn mɨn rəha Iaihluə mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəm-iasol mɨn e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisɨg kotol nolən rat mɨn e niməfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwɨn e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Məto nian əskasɨk mɨn koatɨləs-pɨkɨn əh ilat.

? Təmətе naoa u o naka? Jemes təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məto-inu kotatɨg e nian əskasɨk mɨn. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatɨp. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat mɨn kotəuhlin motuwa motəwɨr. Tətapəs nolən rat mɨn, kən matol nolən wɨr mɨn.

Jemes tatən təwɨr kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgɨn ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat. Iatən təwɨr kəm itəmat noanol mɨn rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatɨg ikɨn mɨn rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatɨgən

2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natɨmnat mɨn əh tahmen e natɨmnat itəm nɨkitəmat tətagien pɨk əm lan.
3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotɨtun məmə nian nəratən mɨn koatɨləs pɨkən rəhatəmat nahatətəən e Uhgɨn, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotɨtun nətul əskasɨkən məsɨn mɨn.
4 Kən nian onakoatətul əskasɨk e nəratən mɨn əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən mɨn ne nətəlɨgən mɨn rafin rəhatəmat okotətuatɨp motəsanən, kən nako-taskəlɨm nolən wɨr mɨn rafin.
5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatɨgən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otɨtun natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgɨn, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in e nɨkin agien. Uhgɨn tətawte-in nɨtunən əh kəm netəmim rafin e nɨkin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.
6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgɨn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəlɨgən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəlɨgən kəiu, rəhan nətəlɨgən tətan əpnapɨn əm, in tahmen e peau-peau mɨn əpəh itəhəi itəm nɨmətag tatəhig-əhig ilat.
7 Okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən.
8 Etəmim itəm tatos nətəlɨgən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasɨkən e nat kit itəm nɨkin tatəht məmə otol.
9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tɨkə, nɨkin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nɨkin tagien mɨn o nat u itəm in tɨtun məmə in nɨpahrienən, məmə Uhgɨn otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəguɨ-nɨg itəm otəpanɨkə.
11 Nian mɨt tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nɨg tauke məme, kən rəhan nəwɨrən təmɨkə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək mɨn matos nautə tepət lan, kən in mɨn otəpanɨkə.

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7 **1:5:** Prov 2:3-6 **1:11:** Aes 40:6-8

12 Etəmim itəm tatətul əskasɨk nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu, nian tɨnol win e nəratən mɨn əh, kən Uhgɨn otos-ipən kəm
in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilɨn. Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə nəmegəhən lilɨn u,
in rəha netəmim itəm kotolkeike in.
13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgɨn
tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mɨn, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəlɨgən
rəha Uhgɨn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgɨn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.
14 Məto nətəlɨgən rat atɨp rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in
məmə in otatətəlɨg-in.
15 Nətəlɨgən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tɨnuwa mɨnepət, kən tatuwa in
nɨmɨsən.
16 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit
oteiuə-in itəmat məmə Uhgɨn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən
təfagə rat.
17 Natɨmnat wɨr mɨn rafin ne natɨmnat rafin itəm kotətuatɨp, koatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn
əpəh ilɨs itəm təmol nəhag-əhagən mɨn rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgɨn tol pɨsɨn
e natɨmnat mɨn u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpɨs koatətəu-pən. Uhgɨn
təsol pɨsɨnən. In tətatɨg tətatɨg.
18 Kən e rəhan əm nətəlɨgən, Uhgɨn təmɨtəpun məmə kitat kəmotuwa nenətɨn mɨn nian
kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natɨmnat rafin itəm in
təmol, kitat pɨsɨn əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlɨg-in kən mol nəghatən rəha Uhgɨn

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Nɨkitəmat otəkəike matəht
nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matɨp o nətəlɨgən, məto
onəsotafɨg-afɨg pɨkən o nəghatən, sotolən məmə nemə̈ha tatol uəhai əm itəmat,
20 məto-inu nian nemə̈ha tatol suah kit, nemə̈ha u təsoe-inən noan itəm tətuatɨp Uhgɨn
tolkeike.
21 Otərakin rəkɨs nolən mɨn rafin itəm tamkɨmɨk, ne təfagə rat mɨn itəm kotepət e
nəmegəhən rəhatəmat. Uhgɨn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nɨkitəmat, kən nəghatən
əh rəhan tɨtun nosmegəhən itəmat. Kən təwɨr məmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən,
kən moatətəlɨg-in wɨr nəghatən u.
22 Sotətəlɨg-in əmən nəghatən rəha Uhgɨn, məto otətəlɨg-in kən motol nat naka itəm
tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atɨp əm itəmat.
23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wɨr e
klas matəplan narmɨn,
24 kən nian tɨneranəm rəkɨs magɨm, mətaluin uəhai əm məmə nɨganəmtɨn tahro min-
nulan.
25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasɨk e lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim,* kən
matol e nian mɨn rafin, məsaluinən nat itəm təmə̈to, məto in tatol, in otətatɨg e nəwɨrən
pahrien nian in tatol nəhlan.
26 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tatətəu-pən wɨr nolən mɨn rəha nəfakən, məto
tatəghat-pən əm məsətəlɨg-in wɨrən rəhan nəghatən mɨn, in tateiuə-in atɨp əm in, kən
rəhan nolən mɨn rəha nəfakən in nat əpnapɨn əm.
27 Nolən mɨn rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgɨn tatəplan məmə in tətuatɨp wɨr kən
nəratən tɨkə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wɨr suakəlh mɨn ne nəutahlɨmɨs

---

1:18: Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim," tatəghat-in suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatɨp əh, Uhgɨn tatɨkɨs in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatɨkɨs in e nalpɨnən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12

mɨn e nəratən mɨn rəhalat. Kən matəkəike matehm wɨr nəmegəhən rəhan məmə nolən rat mɨn rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkɨmɨk lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilɨs kotaprəkɨs-in netəmim neen

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat itəm ilɨs agɨn kən katɨsiai-in pɨk. Məto təsəwɨrən məmə nəkotol təwɨr kəm suah kit kən moatehm məmə in ilɨs, kən moatehm rat suah kit mɨn moatol tərat kəm in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwɨn-in napən wɨr mɨn u nəmtɨlat tiəkɨs, ne noanat mɨn kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt. Kən suah kit mɨn tatuwɨn-in e napən rat mɨn əm.
3 Təsəwɨrən məmə nakotos-ipən nɨsiaiiən kəm etəmim itəm tatuwɨn-in natɨmnat wɨr mɨn, motən-ipən məmə, "Wa, məpələh u ikɨn təwɨr ikɨn." Məto etəm tatuwɨn-in napən rat mɨn, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o "Əpələh əm e nɨsɨp."
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilɨs taprəkɨs-in netəmim neen mɨn, kən e rəhatəmat nətəlɨgən rat, nakotakil netəmim.
5 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk. Otətəlɨg-in-tu. Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ian-rat mɨn rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmɨtəpun mɨn ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm təmən-iəkɨs məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in.
6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat mɨn. ?Məto netəmim pah mɨn u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh.
7 Kən netəm mɨn u koatəghat rat e nərgɨn u ilɨs, nərgɨ Iesu itəm rəhan u itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik." In təwɨr pɨk otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilɨs taprəkɨs-in netəmim neen mɨn, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən mɨn rafin rəha Lou.
11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgɨn u itəm tatən məmə, "Sakləh-inən pətan," in Uhgɨn kitiəh əm itəm tatən məmə, "Sohamnuən etəmim." Kən okəmə nəsotakləh-inən nɨpɨtan, məto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou.
12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən mɨn rəha netəmim itəm kotɨtun məmə Uhgɨn otakil ilat e lou itəm tatɨkɨs ilat.
13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netəmim, kən Uhgɨn mɨn otəsasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən Uhgɨn otasəkitun itəmat, kən mən-ipɨnə məmə onəsotosən nalpɨnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpɨnən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wɨr mɨn

14 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wɨr kit, kən rəhan nahatətəən in təwɨr o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit.
15 Tol mə inu ne. Piatat kit o wɨnɨtat kit, rəhan napən tɨkə, kən nɨgɨn nagwənən təsahmenən.

2:1: Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28 **2:8:** Mat 19:19; Kal 5:14 **2:11:** Eks 20:13-14; Rom 13:9
2:12: Jem 1:25; 1 Pita 2:16 **2:13:** Mat 5:7; 18:21-35 **2:15:** 1 Jon 3:17

16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwɨn, pəs Uhgɨn otasitu lam, kən
onəsətəpən, onakagwən wɨr.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol
nat wɨr naka?
17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pɨsɨn əm, məto məsolən wək wɨr kit
tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmɨmɨs, nɨpətɨn tɨkə.
18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən, kən
netəmim neen koatol wək wɨr mɨn.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esehmən
rəham wək wɨr mɨn, kən esɨtunən okəmə rəham nahatətəən in nɨpahrienən, o kəp.
Məto nian onakehm wək wɨr mɨn rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in
nɨpahrienən.”
19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nɨpahrienən lan məmə, “Uhgɨn kitiəh əm.” !Təwɨr ron
ik! Məto iərmɨs mɨn, ilat mɨn kotɨtun məmə nəghatən əh in nɨpahrienən, kən moatasiəp
katəgɨn pɨk.
20 ! Ik rəhm-kapə tɨkə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wɨr mɨn, rəhan
nahatətəən in nɨpətɨn tɨkə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu
nɨpahrienən.
21 Nɨkim otəht tɨpɨtat u Epraham. Uhgɨn təməplan məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn e wək
itəm təmol, məto-inu təmos nətɨn u Aisak, muwɨn mələhəu-pər e olta.
22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək mɨn kətioal nat kitiəh, kən rəhan nahatətəən
təmoe-in noan, inu rəhan wək mɨn.
23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn təmuwa mol nɨpahrienən, tatən məmə, “Epra-
ham təmahatətə e Uhgɨn, kən Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn.” Kən
katən məmə in iolɨ Uhgɨn.
24 Kən roiu nəkɨtun nehmən məmə, Uhgɨn tatol suah kit tətuatɨp e nɨganəmtɨn o
natɨmnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pɨsɨn əm rəhan.
25 Kən e nolən əh inəh, Uhgɨn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatɨp, in təmuwa
mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wɨr iahləpis
anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatɨp pɨsɨn kiatəlɨg mətian.
26 Nɨpətɨ etəmim, okəmə namegən tɨkə lan, təmɨmɨs. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm
tatos nahatətəən, məto təsolən wək wɨr mɨn, rəhan nahatətəən təmɨmɨs.

3

Namɨtəm ne rəhan wək

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Təsəwɨrən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun mɨn
rəha niməfak, məto-inu nəkotɨtun məmə Uhgɨn in otəplan wɨr kən makil nəmegəhən
rəhatəmat iəgətun mɨn, taprəkɨs-in netəm əpnapɨn.
2 Nɨpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit
təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəlɨgən rəhan tɨtun
nehm wɨrən rəhan mɨn nolən mɨn rafin.
3 Tol məmə nat mɨn u ne. Katətu-pən pit e nohlɨ hos məmə otol nəwia etəmim, kətealalin
rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nɨpətɨn rafin. 4 Kən nego, in iahgin, kən nɨmətag asol
tatəhtɨg, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətalalin, kən nɨpətɨ nego asol rafin
tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikɨn. 5 E nolən əh inəh, namɨtəm in nat kit
nətɨn, məto tɨtun niuw-pamən nat asol mɨn. Nɨkitəmat təht-tu, noanəmtahlɨ nɨgəm əkəku
kit tɨtun nuəpən mus nɨg mətu tepət.
6 Kən nɨpahrienən, namɨtəm in tahmen-pən e nɨgəm. Namɨtəm in nolɨ nɨpətɨ etəmim
itəm nəratən mɨn rafin rəha nətueintən u kotərioah wɨr lan. Kən nəratən mɨn rəhan
koatərəkɨn nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl nɨgəm e namɨtəm. Kən namɨtəm
tətahl nɨgəm rat e suatɨp mɨn rafin e nəmegəhən rəhatat matərəkɨn natɨmnat rafin.

2:18: Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12 **2:23:** Jen 15:6 **2:25:** Jos 2, Hip 11:31

7 Netəmim kotɨtun nahkulən e nat iarupɨn mɨn məmə okotuwa kəpou, inəh nat
megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nat kotəkioah mɨn, ne nat itəm kotatɨg itəhəi. Netəmim
kəmotahkul elat kotəpou.
8 Məto etəmim tɨkə otahkul e namɨtəm təpou. In nat iarupɨn tatol wael, mərioah e
nəratən ne nakonən rəha nɨmɨsən.
9 E namɨtat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgɨn rəhatat, kən e namɨtat kotən rat netəmim
lan itəm Uhgɨn təmol ilat kotol məmə in ne.
10 Nohlɨtəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs
okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wɨr ne nəhau arɨp, okol kəsiasɨpənən e nəmtɨ nəhau kitiəh.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Nɨg u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik?
!Kəp! Kən nəmtɨ nəhau arɨp təsos-ipamən nəhau wɨr.

Nenatɨgən təwɨr itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn

13 ?Suah kit əh-ikɨn ilugɨn etəmat itəm nɨkin təht məmə in tenatɨg wɨr kən mɨtun nat
naka itəm Uhgɨn tolkeike? Təwɨr. Kən pəs in otol wək wɨr mɨn e nolən itəm tatɨsɨ-pən e
nenatɨgən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəlɨgən ləhau. Kən nolən ətuatɨp rəhan
otəgətun nenatɨgən ne nɨtunən rəhan.
14 Məto okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotenatɨg, məto nɨkitəmat tərioah e netetən, kən
nakoatətəlɨg-in atɨp əm itəmat o nɨləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atɨp əm
itəmat. Sotəghat ausit pɨkən o nenatɨgən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən
u rəha etəmim u tenatɨg.
15 Nenatɨgən tol min-nəhlan təsɨsɨ-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne
nətəlɨgən rəha etəmim, ne rəha Setan.
16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atɨp ilat,
kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atɨp nətəlɨgən moatol nəratən, kən nolən tərat rafin
kotet-arəp.
17 Məto etəm itəm tatos nenatɨgən itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-
nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatɨp wɨr, kən in tolkeike pɨk nəməlinuən,
kən in etəm mətɨg, in tatɨsiai-in nətəlɨgən rəha netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən in tərioah
e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə
kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pɨsɨn.
18 Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nɨkuti
nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotol natɨmnat mɨn əh motasitu e
netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatɨpən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkɨr o nətueintən, o Uhgɨn

1 ? Naka u nəukətɨ nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natɨmnat mɨn əh koatuwa
məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwɨr e nɨpətɨtəmat, kən nətəlɨgən mɨn əh rəha
nətoən təwɨr, ilat koatol fait e nɨkitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa netəm-iasol mɨn e
nəmegəhən rəhatəmat.
2 Nɨkitəmat tatuwɨn o natɨmnat rəha netəm pɨsɨn, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu
moatəmou ron. Nakoatolkeike natɨmnat neen, məto nəsotosən. Kən məta
onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natɨmnat məto-inu nəsotətapəh-inən o
Uhgɨn.
3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e nətəlɨgən itəm
tərat məmə otol itəmat atɨp əm nakotəto təwɨr lan.
4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsɨsiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-
pən əpnapɨn əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgɨn kən moatətəu-pən

3:8: Rom 3:13 **3:18:** Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23

natɨmnat rəha nətueintən. Nəkotɨtun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pɨk natɨmnat rəha nətueintən, in tatetəhau Uhgɨn. Kən etəmim kit itəm tatɨtəpun məmə otolkeike natɨmnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tɨkɨmɨr rəha Uhgɨn.
5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn sənəmə nəghatən əpnapɨn əm. Tatən məmə, "Uhgɨn tolkeike pɨk məmə nɨkitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwɨn əm ron."
6 Məto Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Uhgɨn tətahtosɨg-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəlɨgən."
7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn. Otətul əskasɨk nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwɨn isəu otəmat.
8 Otuwɨn iuəhkɨr o Uhgɨn, kən in otuwa iuəhkɨr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmɨtəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nɨkitəmat tətuatɨp.
9 Təwɨr məmə nɨkitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nɨkin əpou.
10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən tuwɨn kəm Iərəmərə, kən in otɨləs-ipər itəmat.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotəghat ratən e nərgɨtəmat mɨn. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgɨ pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapɨn əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatɨg ahginən lou.
12 Uhgɨn əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in tɨtun nosmegəhən, kən mɨtun nərəkɨnən. ?Məto itəmat, nɨkitəmat təht məmə itəmat Uhgɨn mɨn, məmə nakotakil təfagə rat mɨn rəha piatəmat mɨn motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlɨg-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o olawɨg, kotuwɨn e taon u o taon əh, motatɨg e nup kit, motol bisnes ikɨn, kən moatargətain məni."
14 ?Nakotahro kɨtun məmə naka u otuwa olawɨg? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətatɨg noan məsɨn əm kən matɨg mɨkə mɨn.
15 Məto nəghatən itəm tətuatɨp məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, "Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien, kən ekotatɨg kən motol natɨmnat mɨn u, o natɨmnat mɨn əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pɨk itəmat. Kən nəghatən mɨn əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm tɨtun nat kit itəm tətuatɨp məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwɨn o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlɨg-in-tu nəghatən u. Təwɨr məmə nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tɨnəmnəmɨt rəkɨs, kən wɨn mɨn kɨnoaton rəhatəmat napən.

4:4: Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nɨpətɨn təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən mɨn tepət e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkɨs lan. Məto kotəkəike motol e nətəlɨgən itəm tətatɨg ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8 **4:12:** Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19

3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa. Kən rosta mɨn okotən-iarəp nolən
rat mɨn rəhatəmat kən motus nɨpətɨtəmat tahmen e nɨgəm. Nian rəha namnun nian
tatuwa iuəhkɨr, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə mɨn.
4 !Otətəlɨg-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək mɨn kəmotəulək e rəhatəmat nasumən mɨn, məto
nəmotakləh-in məni məsɨn rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-
iarəp rəhatəmat nolən rat mɨn. Iərəmərə Əsanən Pɨk Agɨn, tɨnatəto nasəkən rəha iolwək
mɨn rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatɨg e nəmegəhən itəm tɨmətɨg əm, nəmotol nɨkitəmat
tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgɨn otakil muəh mələhəu nəghatən
o rəhatəmat nolən rat mɨn. Itəmat nəkotahmen e nat megəh mɨn itəm kətagwən ilat, kol
kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.
6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatɨp e kot, kən motakil motuəh motələhəu
nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəlɨgən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Otol məmə rəhatəmat nətəlɨgən otəfəməh nian nakoatəsahgin
məmə Iərəmərə otɨtəlɨg-pa mɨn. Nɨkitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən.
Tatəsahgin nian ətuatɨp rəha nəteən nɨmai, kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos
rəhan nətəlɨgən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tɨnɨmətə, kən matəulək-in rəhan
nagwənən keike.
8 E nolən əh tahmen əm, itəmat mɨn, otol məmə rəhatəmat nətəlɨgən otəfəməh, kən
motətul əskasɨk, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otɨtəlɨg-pa mɨn.
9 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat mɨn məmə nɨkitəmat
təsagienən o natɨmnat mɨn neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgɨn otakil mələhəu-pən
nəghatən o rəhatəmat nolən rat mɨn. !Roiu agɨn-əh tatətul matɨp, kən otəsuwəhən tuwa
mol!
10 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nɨkitəmat tatəht-tu ien mɨn aupən itəm kəmotən-iarəp
nəghatən mɨn e nərgɨ Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat
nətəlɨgən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.
11 Kən nəkotɨtun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkɨs e nian nəratən tatuwa,
ilat koatatɨg e nəwɨrən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasɨk e
nian iəkɨs mɨn, kən motɨtun nalpəkauən wɨr rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisɨg e nian tepət
rəha nəratən, Iərəmərə təmol təwɨr agɨn kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə nɨki
Iərəmərə təmər mərioah e nasəkitunən kitat, kən nɨkin tɨtahmə otat.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawɨl. Sotosən
noanawɨl e nego e neai, o nətueintən, o nat kit mɨn. Nian rafin, otən əm nɨpahrienən.
Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nɨpahrienən. Kən
nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nɨpahrienən. Okəmə
suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgɨn otələhəu-pən nəghatən rəha nalpɨnən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikɨn

13 Okəmə itəmat kit tətatɨg e nəratən, təwɨr məmə otəghat kəm Uhgɨn e nəfakən. Okəmə
itəmat kit nɨkin tagien, təwɨr məmə otan napuən mɨn rəha nənwiwiən.
14 Okəmə suah kit tatɨmɨs, təwɨr məmə otaun-in elta mɨn rəha nɨməfak məmə okotuwa
kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgɨ Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgɨn otol-wɨr suah əh, kən motəfak lan, rəhalat
nəfakən in suatɨp məmə Iərəmərə otol məmə etəm tatɨmɨs otəto təwɨr mɨn. Kən okəmə in
təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nɨmɨsən, kən Uhgɨn otafəl rəhan təfagə rat.

5:4: Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25 **5:7:** Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37 **5:14:** Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20

16 Tol nəhlan, təwɨr məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat mɨn kəm itəmat mɨn, kən
motəfak otəmat mɨn pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatɨp, rəhan nəfakən in təsanən,
kən tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfɨkən, kən
nuhuən təməsəfɨkən mos nup kɨsɨl ne məwɨg sikis.
18 Kən təməfak mɨn, kən Uhgɨn təmahl-ipa nuhuən tuwa mɨn, kən nasumən rafin,
nagwənən təmatɨg mɨn elat.

Iuw-pa mɨn netəmim kəmotuwɨn isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatɨp rəha nɨpahrienən,
kən okəmə suah kit mɨn tatiuw-pa mɨn,
20 təwɨr məmə nəkotɨtun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otɨtəlɨg-pa mɨn e suatɨp
rəha nɨpahrienən, in otosmegəh suah u o nɨmɨsən, kən otol suatɨp məmə Uhgɨn otafəl rəkɨs
təfagə rat mɨn tepət rəha suah əh.

5:17: 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha Uhgɨn itəm kotatɨg ikɨn pɨsɨn pɨsɨn e profens mɨn rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgɨ nəptən mɨn əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgɨn u Nero, təmərəkɨn pɨk niməfak. Təmoh niməfak mɨn neen kotɨmɨs, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təməte naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn itəm kotatɨg e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwɨr, nat əpnapɨn nəratən tatuwa.

Pita təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat netəm rəha Uhgɨn itəm nəkotatɨg ikɨn mɨn rafin əpəh e profens mɨn u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən imatəmat ikɨn sənəmə nətueintən u, itəmat iapɨspɨs mɨn əm u ikɨn-u.
2 Tata Uhgɨn təmɨtəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agɨn, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tɨnɨtun rəkɨs suatɨp mɨn rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmɨn Rəhan tatol itəmat nakotətul pɨsɨn kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nɨtan taikuas etəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat.*

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgɨn o nalpəkauən rəhan

3 ! Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən.
4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natɨmnat wɨr mɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmɨtən, kən okol təsamkɨmɨkən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsɨkəən.
5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgɨn tatətulosɨg-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgɨn otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.
6 Nɨkitəmat tətagien o nat u, nat əpnapɨn okəmə nian iəkɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkɨr əm.
7 Nian iəkɨs mɨn əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. Iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in nat kit itəm nɨgəm tatus mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Kən nian iəkɨs mɨn əh kotahmen e nɨgəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Iaen u kol, in nat təwɨr, məto otəpanɨkə mɨn nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwɨr taprəkɨs-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgɨn otənwiwi itəmat, mɨləs-ipər nərgɨtəmat, mos-ipən nɨsiaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, Uhgɨn "təmorautin nɨta Iesu etat" u nɨpətɨn məmə tətaikuas etəmat o nolən rat mɨn. Afin mɨn e nəghatən mɨn u "tətorautin nɨtan" ne "nɨtan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3

8 Nat əpnapɨn nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnapɨn
nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nɨkitəmat təmər mərioah e nagienən
itəm in təwɨr agɨn-əh taprəkɨs, kən okol suah kit təsənən nəwɨrən rəha nagienən əh.
9 Nɨkitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu
məmə Uhgɨn otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.
10 Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien mɨn aupən
kəmotolkeike pɨk məmə okotɨtun tuwɨn təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-
in wɨr nətəlɨgən mɨn lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwɨrən u itəm otuwa kəm itəmat.
11 Narmɨn rəha Kristo təmətatɨg ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikɨn matən-
iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisɨg lan e nəsanənən asol
rəhan. Məto ien mɨn kəmotalkut o nɨtunən suatɨp itəm natɨmnat mɨn əh okotuwa lan, ne
rəhalat nian ətuatɨp.
12 Uhgɨn təmol əp kəm ien mɨn məmə, nəghatən mɨn itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-
inən nian itəm ilat kəmotatɨg lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu,
netəmim kɨnotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwɨr kəm itəmat e nəsanənən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai. Kən natɨmnat mɨn u kotəwɨr agɨn
məmə nagelo mɨn, ilat mɨn kotolkeike məmə okotəplan kən motɨtun natɨmnat mɨn u itəm
kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən tətul matɨp o nolən wək, kən
motəgətun wɨr rəhatəmat nətəlɨgən. Otələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nəwɨrən
itəm Uhgɨn otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa mɨn.
14 Otol nəwia Uhgɨn tahmen-pən əm məmə nɨsualkələh itəm kotəwɨr koatol nəwia tata
mɨn. Aupən ikɨn, itəmat nəməsotɨtunən nɨpahrienən rəha Uhgɨn, kən nəmoatol nolən rat
mɨn itəm nɨkitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəlɨgən mɨn əh okotiuw
rəkɨs mɨn itəmat.
15 Uhgɨn u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatɨp. Kən e nolən əh inəh, itəmat mɨn
onəkotəkəike motasim motətuatɨp e natɨmnat rafin itəm nəkoatol.
16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nəkotəkəike
motasim motətuatɨp məto-inu Io ekasim mətuatɨp."
17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgɨn u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto
onəkəsotaluinən məmə nian Uhgɨn tətakil nolən mɨn rəha netəmim, in tatol əm e nolən
itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgɨn
motɨsiai-in Uhgɨn e nolən mɨn rəhatəmat, kən otol nolən təwɨr tahmen məmə itəmat
iapɨspɨs mɨn əm e nətueintən u.
18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotɨtun rəkɨs nat keike itəm Uhgɨn
təmətou rəkɨs itəmat lan. Otətəlɨg-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm
nɨpətɨn tɨkə u təmɨsɨ-pən o tɨpɨtəmat mɨn. Məto Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs itəmat e nolən rat
əh. Kən Uhgɨn təməsos-nəmtɨnən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm
otəpanɨkə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, 19 məto in təmos-nəmtɨn itəmat e nɨta
Kristo itəm in nat keike təwɨr pɨk agɨn. Kristo in tahmen e nətɨ sipsip wɨr itəm nɨmɨsən o
nəratən tɨkə agɨn lan.†
20 Aupən aupən agɨn, nian Uhgɨn təməsolən əh nətueintən u, təmɨtəpun rəkɨs Kristo
məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkɨr o namnun nian, Uhgɨn təmol əp in, məmə otuwa
masitu etəmat.

1:8: Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgɨn o təfagə rat mɨn e nətɨ sipsip mɨn itəm nəratən tɨkə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10

21 O natɨmnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgɨn, itəm təmosmegəh Iesu
Kristo e nɨmɨsən, kən mɨləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nɨsiaiiən kəm
in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgɨn, kən moatələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən
lan.
22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tɨnuwa mɨnuwiwi mɨn rəkɨs məto-inu
nəmotətəu-pən nəghatən rəha nɨpahrienən. Kən o natɨmnat mɨn u, nakotos nolkeikeən
pahrien tatuwɨn otəmat mɨn neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pɨk itəmat mɨn e nɨkin
pahrien.
23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkɨs mɨn, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsɨsɨ-
pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotɨmɨs. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in
otətatɨg namnun tɨkə məto-inu təmɨsɨ-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətatɨg namnun
tɨkə, inu nəghatən rəha Uhgɨn.
24 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Netəmim rafin kotahmen e ma kɨras,
kən nəwɨrən rafin rəhalat tahmen əm e nəguɨ-nɨg əpəh e nɨkinat.
Ma kɨras əh tətauke, kən nəguɨn mɨn koatɨsas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatɨg lilɨn namnun tɨkə."
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwɨr itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən mɨn əh, otərakin nolən mɨn u kotiet rəkɨs e rəhatəmat nəmegəhən:
nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha
neiuəən; nolən rəha netəm koatən pɨk əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən
rafin rəha nən ratən netəmim.
2-3 Itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə təmol təwɨr kəm itəmat. Tahmen-pən məmə
nəmotun asgəwɨn noa nɨg itəm tətehen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen
e nɨsualkələh mətmətɨg itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pɨk
nagwənən ne nənɨmən itəm tətuatɨp məwɨr məmə nakotagwən nɨkitəmat lan. Kən
natɨmnat mɨn əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgɨn təmosmegəh
itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgɨn

4 Uhgɨn tolkeike məmə otiləkɨn rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən təmɨtəpun Kəpiel
kit itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgɨn otətuoun nimə
lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatɨp rəha nahatətəən,
5 itəmat mɨn, nəkotahmen e kəpiel megəh mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos itəmat
matiləkɨn Nimə lan Rəha Uhgɨn. Kən itəmat pris asim mɨn, itəm nakoatos-ipən sakrifais
mɨn kəm Uhgɨn itəm nɨkin tətagien ron məto-inu o natɨmnat itəm Iesu Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgɨn tatən mihin məmə,
"Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*
inu kəpiel keike pɨk agɨn itəm io emɨtəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulɨsən."
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim itəm
kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən
məmə,
"Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
məto Uhgɨn təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,"

1:21: Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Saeon," nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem. **2:6:** Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22

8 kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Kəpiel u tatol netəmim koatɨləs pɨkən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
Ilat koatɨləs pɨkən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu nalpəkauən itəm Uhgɨn təmol olat.

9 Məto Uhgɨn tɨnəmɨtəpun rəkɨs itəmat məmə rəhan mɨn, kən itəmat pris mɨn rəha Kig, kən itəmat netəm asim mɨn itəm Uhgɨn tatərəmərə etəmat, kən itəmat noanol mɨn kit rəha Uhgɨn. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotɨtun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatɨləs-ipər in o rəhan nəwɨrən ne natɨmnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkɨs itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən wɨr rəhan.

10 Aupən ikɨn, itəmat netəm əpnapɨn mɨn əm, məto roiu, itəmat noanol mɨn rəha Uhgɨn. Aupən ikɨn, nəməsotɨtunən nasəkitunən rəha Uhgɨn, məto roiu, nəkotɨtun nasəkitunən rəha Uhgɨn.

11 Iolɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat, nɨkitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u sənəmə imətat ətuatɨp ikɨn. Kitat kotahmen e iapɨspɨs mɨn ne iaihluə mɨn ikɨn-u. Tol nəhlan, iatən əskasɨk kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat mɨn itəm nətəlɨgən rəhatəmat tolkeike. Nətəlɨgən mɨn əh, ilat tɨkɨmɨr mɨn rəhatəmat kən koatəluagɨn e nɨkitəmat.

12 Nian rafin kitat kotatɨg ilugɨn e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tɨkə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatɨp wɨr agɨn məmə nat əpnapɨn ilat okoatətu-pɨnə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wɨr mɨn rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn e nian in otuwa mɨn makil netəmim lan.

Nɨsiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə okotɨsiai-in nərgɨn. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol mɨn rafin itəm netəmim koatɨləs-ipər ilat məmə okotərəmərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agɨn,

14 o tahmen e rəhan netəm-iasol mɨn itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. Ilat oko-tuwɨn motələhəu nalpɨnən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwɨr.

15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgɨn tolkeike məmə rəhatəmat nolən wɨr mɨn okotən-iəhau nəghatən alməl mɨn rəha netəm mɨn u rəhalat nɨtunən tɨkə.

16 Itəmat sənəmə slef mɨn rəha təfagə rat mɨn, məto-inu Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, “Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs io, kən tol nəhlan, ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnapɨn in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef mɨn rəha Uhgɨn, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən mɨn itəm kotətuatɨp.

17 Otos-ipən nɨsiaiiən itəm tətuatɨp kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak mɨn, inu netəmim mɨn rəha Uhgɨn, kən onəkotəgin motɨsiai-in Uhgɨn, kən otɨsiai-in kig.

18 Itəmat slef mɨn, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol mɨn, kən motos-ipən nɨsiaiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol tɨmətɨg kən motəwɨr kəm itəmat, ne netəm mɨn u koatol nolən əskasɨk mɨn kəm itəmat.

19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatɨp mɨn əm, məto rəhatəmat netəm-iasol mɨn koatol tərat kəm itəmat kən nakoatəto tərat lan. Nɨki Uhgɨn otagien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkɨs mɨn əh kotuwa katɨmɨs əm e nɨkitəmat məto-inu nakotasɨpən əm o Uhgɨn.

20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wɨr okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagɨm. Nalpɨnən u, in rəhatəmat atɨp əm. Məto, Uhgɨn nɨkin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwɨr əm, kən nəsotaiuən motagɨm.

2:8: Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1 **2:15:** 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17

21 Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatɨp əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkɨn.
22 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə mɨn nian kit ne."
23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təmato nahməən e nɨpətɨn, məto in təməsənən məmə in otalpɨn nɨtai nəratən. Məto in təmələhəu-pən natɨmnat rafin e nelmɨ Uhgɨn itəm nian rafin rəhan nakilən in tətuatɨp əm.
24 Nian Iesu təməkul e nɨg kəluau, kən təmos nalpɨnən rəha təfagə rat mɨn rafin rəhatat e nɨpətɨn. In təmɨmɨs məmə təfagə rat mɨn okotɨmɨs e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatɨp rəha nətuatɨpən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nɨməgəm e nɨpətɨn.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip mɨn itəm kəmotəlue. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wɨr Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwɨr rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marɨt

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nɨsiaiiən Iərəmərə, itəmat nɨpɨtan nəkotəkəike kol nəwia iaguɨhl mɨn rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgɨn, kən rəhatəmat nolən wɨr mɨn əm okotiuw-pən rəhalat nətəlɨgən kəm Uhgɨn. Nolən wɨr mɨn rəhatəmat kotahmen, motaprəkɨs-in məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatɨp wɨr, kən koatəplan nɨsiaiiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgɨn.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nɨpətɨtəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwɨnən e natɨmnat kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,* o nuwɨnən e napən wɨr mɨn.
4 Məto otol malə-malə e nɨkitəmat itəm nəwɨrən rəhan okol təsɨkəən, inu nolən əpou, ne nolən mətɨg nəmə̈linuən əh-ikɨn. Ilat nolən keike e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
5 Inu nolən rəha nɨpɨtan iəfak mɨn aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən e Uhgɨn. Ilat kəmotol nəwia iaguɨhl mɨn rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nɨkilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenətɨ Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən mɨn itəm kotətuatɨp, kən məsotəgɨnən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marɨt, e nolən əh inəh rəha nɨsiaiiən Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatɨgən o nehm wɨrən rəhatəmat nɨpɨtaguɨhl mɨn e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motɨsiai-in ilat e rəhatəmat nolən mɨn məto-inu ilat mɨn okotos mɨn nat wɨr u, nəmegəhən lilɨn. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosɨg-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak mɨn rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən mɨn u: otos nətəlɨgən kitiəh, otasəkitun itəmat mɨn, otolkeike itəmat mɨn, otol nɨkitəmat tɨmətɨg otəmat mɨn, otos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən.
9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto nəkəsotalpɨnən nɨtai nəratən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpɨnən. Məto otəfak motən-ipən kəm

2:21: Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1:** Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmɨtəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9 **3:6:** Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25

Uhgɨn məmə in otol təwɨr kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə
onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwɨrən rəhan.
10 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwɨr,
kən molkeike məmə otatəto təwɨr e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat mɨn,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkɨs e nolən rat mɨn,
kən mol əm natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr.
In otəkəike malkut pɨk məmə otatɨg ilat netəmim rafin e nəmə̇linuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wɨr netəmim itəm kotətuatɨp,
kən matətə̇lɨg-in wɨr rəhalat nəfakən,
məto tatol tɨkɨmɨr ilat netəm koatol təfagə rat."
13 ?Okəmə nakotalkut pɨk o nolən natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr, pah otol nəratən kəm
itəmat?
14 Məto okəmə nɨpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatɨp rəhatəmat, kən
nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotɨtun nolən kəm
itəmat, kən pəs nɨkitəmat təsəht pɨkən.
15 Məto e nɨkitəmat, otɨsiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul matɨp e nian rafin
o nuhalpɨnən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro
nakoatə̇ləhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətə̇lɨgən e Iesu. Məto otəghat mətɨg kəm ilat e
nɨsiaiiən.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kɨtun e nətə̇lɨgən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in
tətuatɨp əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wɨr mɨn rəhatəmat məto-inu itəmat
rəha Kristo, ilat okotaulɨs e nəghatən rat mɨn rəhalat.
17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgɨn məmə nakoatos nahməən o nolən wɨr mɨn
rəhatəmat, nat u in nat təwɨr taprəkɨs-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat mɨn
rəhatəmat.
18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmɨmɨs o təfagə rat mɨn, təmɨmɨs nian kitiəh əm
tɨnahmen, okol təsɨmɨs mɨnən nian kit. In etəm tətuatɨp agɨn, məto təmɨmɨs o netəm
kəsotətuatɨpən məmə otos itəmat muwɨn kəm Uhgɨn. Kəmotohamnu in kən nɨpətɨn tɨmɨs,
məto Uhgɨn təmol məmə in təmegəh mɨn e nɨmɨsən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e
neai.
19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwɨn mən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm narmɨ netəm
kəmotɨmɨs itəm kotatɨg e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgɨn aupən aupən agɨn nian Uhgɨn təmatos rəhan nətə̇lɨgən
əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatilə̇kɨn nego. Netəmim eit əm, itəm
kəmotatɨg e nego, Uhgɨn təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwɨn motiet-pən e nəhau
asol.
21 Kən nəhau əh, in narmɨ nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat mɨn roiu. Nolən
baptais u, nɨpətɨn sənəmə tətafəl rəkɨs nəmɨt e nɨpətɨ etəmim, məto in tahmen məmə
nakotətapəh o Uhgɨn məmə in otos-ipa kəm itəmat nɨtunən məmə rəhatat təfagə rat mɨn
kəmotɨkə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgɨn təmol Iesu Kristo təmegəh mɨn e nɨmɨsən lan,
in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tɨnuwɨn rəkɨs əpəh e nego e neai, kən mətatɨg e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp,
ikɨn rəha nɨsiaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgɨn təmol məmə nagelo mɨn, ne
natɨmnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən
rəha Iesu.

3:12: Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16:** 1 Pita 2:12 **3:20:** Jen 6—7

4

Suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn

1 O natɨmnat mɨn əh, itəmat mɨn onəkotəkəike motos nətəlɨgən rəha Kristo kən moatətul
matɨp o nətoən nahmməən e nɨpətɨtəmat, məto-inu in təməto nahmməən asol e nɨpətɨn.
Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nɨnotəto tərat e nɨpətɨtəmat, nat əpnapɨn
nəkoatol nolən təwɨr mɨn, kən tatəgətun məmə nɨnotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatɨg e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatɨp rəha nolən
natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e rəhatəmat nətəlɨgən, məto onəkotətəu-pən suatɨp rəha
nolən nəwia Uhgɨn.
3 Nəmotərəkɨn rəkɨs nian tepət o nətəu-pənən nolən mɨn rəha netəm mɨn u kəsotənən
nɨpahrienən e Uhgɨn. Aupən, itəmat nəmoatit əpnapɨn nɨpɨtan; kən nətəlɨgən rəhatəmat
təmatuwɨn o natɨmnat rat mɨn; kən nəmoatapɨs; kən nəmoatol lafet rəha nɨtəpən nɨpɨtan;
kən nəmotənɨm alikol kapɨs motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm in nolən
tərat agɨn.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn, narmɨlat təmiwɨg məto-inu itəmat
nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwɨn kamnɨm e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat
koatən rat pɨk itəmat ron.
5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natɨmnat mɨn rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgɨn
itəm in tatətul matɨp məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpɨnən rəha netəm
kəmotɨmɨs, ne netəm koatəmegəh.
6 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, ilat kəmotəto namnusən təwɨr*
məmə nat əpnapɨn kəmotos nalpɨnən e nɨpətɨlat motɨmɨs, məto Uhgɨn tɨtun nolən ilat
okotəmegəh mɨn e narmɨn, tahmen lan.
7 Kitat koatuwa iuəhkɨr e nian rəha namnun natɨmnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat
nətəlɨgən tətaiir o nɨtun wɨrən natɨmnat, kən motehm wɨr rəhatəmat nətəlɨgən məmə
nəkotɨtun nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən itəm təsanən.
8 Kən nat keike in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat mɨn e
nɨkitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matɨp o
naluinən nolən rat mɨn rəhatəmat.
9 Kən nəkotəkəike motit itəmat mɨn motuwɨn e latuənu mɨn rəhatəmat məmə nako-
tagwən itəmat mɨn, kən motəgətun ikɨn netəmim okotapɨl ikɨn. Kən əsotənən nɨkalɨn
məmə nɨkitəmat təsagienən ron.
10 Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm itəmat kitiəh kitiəh. Təwɨr məmə
nəkotol wək e nəsanənən mɨn əh moatasitu etəmat mɨn. Kən otol wək əh e nolən rəha
iolwək mɨn itəm koatol wək ətuatɨp rəha Uhgɨn nian rafin. Onəkotoor nəwɨrən rəhan e
suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm in tatos-ipɨnə.
11 Okəmə Uhgɨn təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwɨr məmə
in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgɨn. Okəmə Uhgɨn təmos-ipən
kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwɨr məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən
itəm Uhgɨn təmos-ipən məmə, e natɨmnat rafin, netəmim okotənwiwi Uhgɨn o nat itəm
Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwɨrən ne nəsanənən tatuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə. Əwəh.

Iəfak mɨn okotos nahmməən e nɨpətɨlat

12 Io mɨn neen itəm iakolkeike pɨk itəmat, ekɨtun məmə roiu nəratən əskasɨk tatɨləs
pɨkən itəmat tahmen e nɨgəm, kən nakoatəto nahmməən asol lan. Məto təsəwɨrən məmə
narmɨtəmat otiwɨg pɨk o nəratən mɨn əh. Nəratən mɨn əh koatuwa o netəmim tepət,
sənəmə itəmat əm.

4:1: Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3 **4:5:** Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, "Netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs," tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisɨg lan kəmotɨmɨs. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotɨmɨs e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8

13 Məto təwɨr məmə nɨkitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən tahmen-pən
əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nɨkitəmat otagien pɨk agɨn nian in otol əp
rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəhan.
14 Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgɨ Kristo, kən onəkotatɨg e nəwɨrən pahrien,
məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm təsanən məhag-əhag mətatɨg otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou,
o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tɨpɨkən. Okəmə in tatos nalpɨnən matəto nahməən
ron, kən tətuatɨp əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin mɨn, sotaulɨsən ron,
məto nəkotəkəike motənwiwi Uhgɨn məmə nakoatos nərgɨn u Kristin.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgɨn tɨnətuoun. !Kən okəmə
nakilən əh tɨnətuoun e netəmim rəha Uhgɨn, kən awe o netəm mɨn u itəm koatəht
namnusən təwɨr rəha Uhgɨn!
18 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Okəmə in tiəkɨs o netəm kotətuatɨp məmə Uhgɨn otosmegəh ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgɨn moatol təfagə rat?”
19 Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəlɨgən rəha Uhgɨn,
təwɨr məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmɨ Uhgɨn itəm təmol neai ne
nɨməptən ne natɨmnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwɨr məmə ilat
okoatəkəike katətəu-pən mɨn əm suatɨp rəha nolən təwɨr.

5

Nəghatən tatuwɨn kəm elta mɨn ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsɨn kəm itəmat elta mɨn rəha nɨməfak. Io elta kit
ekahmen etəmat, kən io atɨp eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgɨn otos-ipa kəm kitat
rəhan məsɨn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.
2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wɨrən netəmim rəha Uhgɨn
itəm koatatɨg e nelmɨtəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.
Kən otol e nɨkin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəlɨgən itəm Uhgɨn
tolkeike. Məto təsəwɨrən məmə nəkotol e nɨkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən
məto-inu nɨkitəmat təht məmə onəkotos pɨk məni lan. Məto otol əm məto-inu nɨkitəmat
tətagien məmə onəkotasitu. 3 Kən təsəwɨrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-
iasol itəm tatol təskasɨk kəm rəhan iolwək mɨn, məto itəmat onəkotol nolən itəm in
tətuatɨp məwɨr məmə iəfak mɨn kotɨtun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.
4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mɨn otiet-arəpa mɨn, kən e nian əh, in otos-ipɨnə
nətouən wɨr rəha nɨsiaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwɨrən təsɨkəən.
5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otɨsiai-in motol nəwia elta mɨn rəha nɨməfak.
Kən itəmat rafin agɨn onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən teiuaiu moatɨsiai-in itəmat mɨn
rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Uhgɨn təsagienən mətahtosɨg-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəm koatos-iəhau atɨp ilat.”
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atɨp itəmat motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn əsanən, məmə in otɨləs-
ipər itəmat e nian ətuatɨp rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfɨgəm mɨn ka kələhəu-pən kəm Uhgɨn məto-inu, in
tolkeike itəmat matehm wɨr itəmat.
8 Otaiir moatehm wɨr məto-inu, rəhatəmat tɨkɨmɨr Setan in tahmen-pən e laion kit
itəm tatilɨk-ilɨk mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. 9 Otətul əskasɨk

4:13: Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7 **4:14:** 1 Pita 2:20 **4:18:** Prov 11:31 **5:1:** Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6

e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak mɨn neen əpəh ikɨn mɨn rafin e nətueintən, koatuwɨn əm e nahməən kitiəh əm.
10 Məto uarisɨg lan nəmotəto rəkɨs nahməən e nian əkuəkɨr əm, kən Uhgɨn otol nakotəto
təwɨr mɨn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul
əskasɨk, kən nat kit otəsiuw rəkɨsən itəmat. Nəwɨrən mɨn rafin tatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn,
kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən asol rəha
nəwɨrən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatɨg lilɨn.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itɨmlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwɨr,
kən rəhak nɨpahrienən tətatɨg lan. Iatəte naoa əkuəkɨr u kəm itəmat məmə ekɨləs-
ipər rəhatəmat nətəlɨgən, kən iatən-iarəp məmə natɨmnat itəm eməte rəkɨs, koatəghat-in
nəwɨrən pahrien rəha Uhgɨn. Otətul əskasɨk lan.
13 Piatəmat mɨn ne wɨnɨtəmat mɨn e niməfak u ikɨn-u Rom koatən təwɨr kəm itəmat.†
Uhgɨn təmɨtəpun itəmat min ilat. Kən nətɨk u Mak, in mɨn tatən təwɨr kəm itəmat.
14 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

5:9: Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgɨn u məmə, "Silfanus" itəm in nərgɨn əkuəkɨr u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Pətan itəm tətatɨg Papilon," məto nɨpətɨn məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatɨg lan, kən netəmim ikɨn koatol tɨkɨmɨr kəm netəmim mɨn rəha Uhgɨn. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu mɨn rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgɨn. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita tɨtun məmə otəsuwəhən tɨmɨs, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə mɨn okotuwa ilugɨn elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasɨk matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatɨp. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasɨk, kən nɨtunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwɨr kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwɨr tahmen e rəhatɨmat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatɨp rəha rəhatat Uhgɨn ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən taprəkɨs agɨn kəm itəmat məto-inu nəkotɨtun Uhgɨn, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgɨn təmaun-in ilat məmə rəhan mɨn netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgɨn, təmos-ipa kəm kitat natɨmnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp kən Uhgɨn tolkeike. Tatos-ipa e nɨtunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atɨp əm nəsanənən ne nəwɨrən.

4 Kən e nəsanənən ne nəwɨrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkɨsən mɨn itəm iahgin kən məwɨr pɨk. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkɨsən mɨn əh, nəkotɨtun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgɨn, kən motagɨm rəkɨs e nəratən rəha nətueintən itəm təmɨsɨ-pən e nolkeikeən rat mɨn e nɨki netəmim.

5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pɨk məmə nolən rəhatəmat otuwa təwɨr agɨn. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, kən nəkotəkəike motol mɨn nolən mɨn u: otol təwɨr kəm netəmim, kən otos nɨtunən,

6 otehm wɨr rəhatəmat nətəlɨgən ne rəhatəmat nolən mɨn; kən otətul əskasɨk e Uhgɨn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgɨn kən motol nəwian,

7 kən otolkeike iəfak mɨn, kən otolkeike netəmim rafin.

8 Təwɨr məmə nəkotol nolən mɨn əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nɨtunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat.

9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka nɨganəmtɨn təpɨs, kən in təmaluin məmə Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhan aupən.

10 Tol nəhlan piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəkotəkəike kalkut əskasɨk məmə nəkotol nolən mɨn əh, kən ilat okotəgətun məmə nɨpahrienən, Uhgɨn təmɨtəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natɨmnat mɨn əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,

11 kən Uhgɨn nɨkin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotɨtun nuwɨnən ikɨn itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə lilɨn ikɨn.

1:6: Kal 5:22-23

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmə
nikitəmat otəht min, nat əpnapin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nipahrienən itəm
nəmotos rəkis.
13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə tətuatip məmə ekən-iarəp min
natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min,
14 məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat Iərəmərə Iesu
Kristo təmol əp ətuatip kəm io.
15 Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis
rəkis.
16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən
namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip
e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin.
17-18 Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgin nian Uhgin Tata təmos-ipən nisiaiiən
kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nipətin, kən təmətо nəwia Uhgin u Nəhag-
əhagən Asol təmən kəm in məmə, "Inu nətik itəm iakolkeike, nikik tagien pik ron."
Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.
19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in
nipahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit
tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e nikitəmat.
20 Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e
Naoa Rəha Uhgin, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto
netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgin nian Narmin Rəhan təmek
nikilat.

2

Iəgətun eiueiuə min

1 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiəh əm, iəgətun
eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə
min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin məntaalat
o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgin otərəkin
ilat e nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan,
netəmim tepət okotən rat suatip rəha nipahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e
noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgin təmən-
iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.
4 Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan
aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgin təsaskəlim əmən rəhalat nalpinən, məto
təmərakin-pən ilat e nipəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e
sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat.
5 Kən Uhgin təməsaskəlim-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian
e nian rəha Noah, məto təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiu. Məto Noah təmatən-
iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən Uhgin təmosmegəh in, ne
rəhan netəmim sepin.

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 * **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: "Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nipəti nəghatən rəha ien min itəm kəmətе e Naoa Rəha Uhgin," **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6 **2:5:** Jen 6—8; 2 Pita 3:6

6 Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon
mil əh e nɨgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm mɨn u itəm
koatəht nəwian.
7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nɨkin
tɨtahmə o nolən rat mɨn itəm tol naulɨsən rəha netəm mɨn əh-ikɨn əh u kəmoatəht nəwia
Uhgɨn.
8 Kən in təmətatɨg ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat mɨn rəhalat, kən
matəto nəghatən rat mɨn rəhalat, kən nian rafin əm, nɨkin itəm tətuatɨp əm, təmahmə pɨk
o nolən rat mɨn rəhalat.
9 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgɨn tɨtun nosmegəhən netəmim itəm
kotahatətə lan, kən tɨtun nəmki-rəkɨsən ilat e nəratən itəm kotatɨg lan. Məto netəmim itəm
kəsotətuatɨpən, Uhgɨn tɨtun naskəlɨmən mol nalpɨnən kəm ilat roiu muwɨn mətoarus nian
in otələhəu nəghatən o nalpɨnən rəha netəmim.
10 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpɨnən asol kəm netəmim
itəm koatol natɨmnat rəha naulɨsən itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə okotol, kən natɨmnat u
koatol ilat tamkɨmɨk, kən netəm mɨn əh koatapəs nərəmərəən rafin.

Netəm mɨn əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natɨmnat e nego
e neai itəm koatəmegəh u ilat ilɨs pɨk.
11 Nat əpnapɨn nagelo mɨn, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkɨs-in netəm
mɨn əh, məto nagelo mɨn kəməsotəhaiən natɨmnat ilɨs pɨk əh, məsotətu-pənən nəghatən
kit elat e nɨganəmtɨ Iərəmərə Uhgɨn.
12 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kəsotɨtun wɨrən. Ilat kotahmen e nat
iarupɨn mɨn, itəm rəhalat nətəlɨgən tɨkə, məto koatol əm nat itəm nɨpətɨlat tolkeike. Nat
iarupɨn mɨn əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupɨn-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgɨn
otərəkɨn mɨn netəm rat mɨn əh tahmen e nat iarupɨn mɨn əh.
13 Uhgɨn otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiuə mɨn əh, nɨkilat tagien məmə okotagwən ne motənɨm pɨk, sənəmə
lapɨn əm məto e nərauiəgən. Ilat kotahmen e napɨnən e nɨməhan, o kotahmen e nɨməgəm
itəm tatol aulɨs itəmat, moatərəkɨn nərgɨ niməfak. Kotuwa motagwən itəmat min ilat,
məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərat.
14 Nian rafin rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn o nakləh-inən nɨpɨtan itəm rəhalat nətəlɨgən
tɨmətɨg əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkɨs netəmim itəm
rəhalat nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, koatuwɨn e nolən rat rəhalat. Ilat koatəgətun atɨp ilat
e nolən rəha naumɨsən. Uhgɨn təmən rəkɨs nalpɨnən rəhalat.
15 Ilat kəmotapəs suatɨp itəm tətuatɨp, kən moteko motətəu-pən suatɨp rəha Palam nətɨ
Peor, itəm təmolkeike pɨk nosən məni e nolən tərat.
16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat mɨn. Kitat kotɨtun məmə togki təsəghatən,
məto Uhgɨn təmol məmə togki tatəghat e nɨki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko
rəha ien u.
17 Iəgətun eiueiuə mɨn əh kotahmen e nəmtɨ nəhau itəm təmamɨr, o kotahmen e nɨmal
napuə itəm nɨmətag asol təməmki-rəkɨs, kən nuhuən tɨkə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat
kotərat. Uhgɨn təmələhəu kalɨn napinəpən asol məmə rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nɨpətɨn tɨkə. Koatəghat e nəghatən mɨn rəha
nolən mɨn itəm nɨpətɨ netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən
itəm kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkɨs məmə netəmim kotɨtun nətəu-pənən natɨmnat itəm ilat kotolkeike, lou
kit tɨkə lan. Məto ilat atɨp slef mɨn rəha nolkeikeən rat mɨn rəhalat, məto-inu suah kit in
slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.

2:6: Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16 **2:10:** Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9 **2:12:** Jut 10 **2:15:** Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14 **2:16:** Nam 22:28-35 **2:17:** Jut 12-13

20 Məto okəmə kotagɨm rəkɨs e nəratən rəha nətueintən nian kotɨtun Iərəmərə ne
Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisɨg lan kotɨtəlɨg e nolən rəha təfagə rat, motuwa
slef rəhan, ilat kotatɨg e nəratən itəm in tərat taprəkɨs-in itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agɨn suatɨp rəha nolən ətuatɨp, in təməwɨr pɨk olat, taprəkɨs
məmə ilat kɨnotɨtun suatɨp əh kən uarisɨg lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgɨn
itəm kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nɨpahrienən elat. Katuən məmə,
"Kuri kit təmɨtəlɨg muwɨn matun nat itəm in təmeoa-in rəkɨs," ne "Pɨkəs itəm təmaig
məruən, kən mɨtəlɨg mɨn muwɨn mətaig e nəmɨt."

3

Nian rəha Iərəmərə

1 Iolɨk mɨn, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatɨmnə otəmat. Eməte ilau kərən
məmə nɨkitəmat otəht mɨn natɨmnat mɨn əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəlɨgən
rəhatəmat tətuatɨp.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlɨg-in mɨn nəghatən mɨn itəm ien mɨn rəha Uhgɨn kəmotən
aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol mɨn kəmotən-
iarəp kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motɨtun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkɨr,
netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nɨpətɨlat tolkeike məmə okotol, kən ilat
okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgɨn.
4 Okotən məmə, "?Tahro? ?Təmən-iəkɨs rəkɨs məmə otuwa mɨn, məto in hiə? E nian itəm
tɨpɨtat mɨn kəmotɨmɨs mətoarus-pa u-roiu, natɨmnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən
aupən agɨn, nian Uhgɨn təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natɨmnat rafin kotahmen-
ahmen əm."
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlɨg-in məmə e nəghatən
rəhan, Uhgɨn təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugɨn e nəhau, kən mos
nəhau mol ikɨn mɨn rafin e nətueintən.
6 Kən təmatɨg mos mɨn nəhau əh mau-təlɨmin mərəkɨn nəptən aupən ikɨn lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgɨn tətaskəlɨm neai ne nɨməptən kətuatɨg roiu, kən ilau
okətuatɨg mətoarus-pa nian in otaan ilau e nɨgəm e nian rəha nakilən ne nalpɨnən rəha
netəm koatəht nəwia Uhgɨn.
8 Məto io mɨn neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəlɨgən rəha Iərəmərə Uhgɨn, nian
kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Uhgɨn təpou o nol uəhaiən nəniəkɨsən rəhan, məto
sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəlɨgən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkɨn
etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn
rəhalat motɨtəlɨg-pən ron.
10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e
nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərɨkən asol, kən neai otɨkə. Kən nɨgəm
otus mərəkɨn mɨtgar, ne məwɨg, ne məhau mɨn, kən nɨgəm otus nətueintən ne natɨmnat
rafin kotatɨg lan, kotɨkə agɨn.
11 Kən məto-inu Uhgɨn otərəkɨn rafin agɨn natɨmnat mɨn əh e nolən əh, itəmat
nəkotəkəike motətəlɨg-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən
suatɨp itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nəmotələhəu kalɨn
məmə rəhan.

2:20: Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48 **2:22:** Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18 **3:4:** Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4 **3:9:** Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2

12 Nɨkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natɨmnat itəm okotol
nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nɨgəm otus mərəkɨn neai, kən nəgəpanən otol mɨtgar,
ne məwɨg, ne məhau mɨn okotaiəh motɨkə.
13 Məto Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikɨn rəha netəmim itəm
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkɨsən əh.
14 Tol nəhlan, io mɨn neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut
əskasɨk məmə Uhgɨn otəsehmən napɨnən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit
tɨkə lan, kən nəkotatɨg e nəmə̈linuən itəmat min.
15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəlɨgən nat u məmə, nolən rəha nətəlɨgən əfəməh
rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen mɨn. Inu tahmen e nəghatən
itəm piətat wɨr Pol təmə̈te kəm itəmat e nenatɨgən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
16 Tatəghat-in natɨmnat mɨn əh e naoa mɨn rafin rəhan. E naoa mɨn əh, natɨmnat neen
əh-ikɨn itəm tiəkɨs məmə okotɨtun. Kən netəm kəsotolən skul məsotɨtunən nat, kən rəhalat
nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən mɨn rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm
koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen mɨn rəha Uhgɨn. Kən Uhgɨn otərəkɨn ilat ron.

Namnun nəghatən

17 Kən tol nəhlan, io mɨn neen. Məto-inu nəkotɨtun rəkɨs nat u, otaiir məmə nəghatən
almə̈l rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgɨn, okəsotiuw-rəkɨsən itəmat e ikɨn rəhatəmat
nahatətəən təskasɨk ikɨn, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasɨk e nɨtunən rəha Iərəmərə ne Iosmegəh
rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə mɨn e nəwɨrən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi
in nian rafin, roiu tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! Əwəh.

3:13: Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 **3:15:** Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pɨk. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin. In tolkeike məmə netəmim ikɨn kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwɨn e niməfak mɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgɨn pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmɨn rəha Kristo təmuwa e nɨpəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmɨn rəha Kristo tiet e nɨpəti Iesu, uarisɨg tɨmɨs e nɨg kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tɨkə. Ilat neen kotəmə təwɨr əm məmə netəmin okotol əpnapɨn əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nɨpəti etəmim in nat əpnapɨn əm. Nərgi nəgətunən mɨn əh, kətaun-in məmə "Nostisisɨm."

?Təməte naoa u o naka? Təməte naoa u məmə otəgətun mɨn nəghatən itəm tətuatɨp, kən məmə otən-iarəp neiueiuə mɨnən rəha iəgətun eiuə mɨn. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak mɨn tuwa məskasɨk kən motɨtun wɨr məmə Uhgɨn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matɨg e nətuounən nian,† inun, itɨmat‡ emotəto
kən motəplan e nɨganəmtɨtɨmat ətuatɨp.§ Emotehm, kən motek e nelmɨtɨmat ətuatɨp.* In
un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-
ipɨnə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilɨn, in təmətatɨg ilau Tata Uhgɨn kən təmiet-arəpa
otɨmat.§
3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natɨmnat mɨn itəm emotehm kən motəto rəkɨs, məmə itəmat
mɨn onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgɨn ne Nətɨn,
Iesu Kristo.*
4 Ekoatəte natɨmnat mɨn u məmə otol nagienən e nɨkitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itɨmat emotəto ron kən ioatən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Uhgɨn in
nəhag-əhagən,† kən napinəpən tɨkə agɨn lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kɨnoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən
koateiuə, kən məsotatɨgən e nɨpahrienən.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təməte. Kitat kotəruru təməte kəm pah. Nat əpnapɨn məmə in tatən pɨk "itɨmat," məto Jon pɨsɨn əm təməte. Tatən itɨmat, matəghat-in atɨp in ne aposol mɨn neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20

7 Məto in tətatɨg e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotaruətuəh† ‡ e nolən rat mɨn rafin e nɨta Nətɨn, Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atɨp əm kitat mɨn, kən nɨpahrienən tɨkə etat.*
9 Uhgɨn in etəm kɨtun nagɨleən lan, kən rəhan nolən in tətuatɨp əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat mɨn rəhatat kəm Uhgɨn,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat mɨn, kən maruətuəh rəkɨs in nolən rat mɨn rafin rəhatat mə okotətuatɨp e nɨganəmtɨn.§
10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agɨn-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgɨn, kən rəhan nəghatən təsatɨg agɨn-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nɨsualkələh mɨn,* iatəte natɨmnat mɨn u kəm itəmat, matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikɨn etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgɨn,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatɨp.
2 In un, itəm təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat mɨn, kən o nat u, nemə̇ha otəsol mɨnən Uhgɨn.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pɨsɨn əm nolən rat mɨn, məto rəha netəmim rafin agɨn-əh e nətueintən.*
3 Kitat okotɨtun əsas məmə kotɨtun Uhgɨn† okəmə kitat koatol nəwian.‡ §
4 Etəm u tatən mə "Ekɨtun Uhgɨn,"* məto təsolən nəwian, in ieiuə, kən nɨpahrienən tɨkə lan.†
5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgɨn təmatɨg mɨnɨp wɨr pahrien e nɨkin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatɨp kitiəh əm itəm Iesu təmɨtəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatatɨg lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat mɨn

7 Nɨkik keike mɨn, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkɨs e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwɨr;† nəghatən oas u in nəghatən nɨnəmotɨtun.
8 Məto e nehmən kit mɨn, nəghatən u itəm iatəte tatɨmnə otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kɨnəplan e suatɨp wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne

---

* **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, okotən-iarəp əm təfagə rat mɨn kəmotol kəsotahmenən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkɨsən nətuakəmən kit e nɨpətɨtəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nɨta Iesu, məmə in otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatɨp, motaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nɨta Iesu təmafəl rəkɨs. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə mɨn, Uhgɨn in tatol e nətuatɨpən, məto-inu nɨmɨsən rəha Iesu in təmətou rəkɨs nolən rat mɨn. Tol nəhlan, tətuatɨp məmə Uhgɨn otaluin nolən rat mɨn rəhatat mətafəl rəkɨs. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atɨp e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat mɨn, kən o nat əh, nemə̇ha təsol mɨnən Uhgɨn. Iesu in sakrifais, kən in pris mɨn itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgɨn məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgɨn məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat mɨn kəmotos rəkɨs nalpɨnən. Nemə̇ha rəha Uhgɨn, Kristo in təmos, təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tɨnahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatɨp, məto tatəgətun əm məmə kitat kotɨtun Uhgɨn. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nɨpətɨn u məmə in tətatɨg lan məsietən, tatɨsɨ-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagɨle lan, tatɨlpɨn ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15 * **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34

rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tɨnatagɨm,§ kənu nəhag-əhagən pahrien* tɨnatasiə rəkɨs.†
9 Kən etəm u tatən mə in tətatɨg e nəhag-əhagən məto tatetəhau pian,‡ in tətatɨg əh e napinəpən.§
10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tɨkə e nɨkin məmə otapitətəl lan, morin.†
11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatɨg e napinəpən,‡ kən mətan e napinəpən, kən məruru ikɨn tatuwɨn-pən ikɨn, məto-inu napinəpən tatohamɨs nɨganəmtɨn.§
12 Rəhak nɨsualkələh mɨn, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.
13 Tata mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.*
Netəm aluə mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nɨsualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotɨtun Tata Uhgɨn.
Tata mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.‡
Netəm aluə mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgɨn tətatɨg e nɨkitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natɨmnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natɨmnat mɨn rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin.‡
16 Məto-inu natɨmnat rafin e nətueintən u, təsɨsɨ-pənən o Tata Uhgɨn, məto rəha nətueintən əm. Natɨmnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumɨsən o natɨmnat rəha nɨpətɨtəm əm,§ kən naumɨsən o natɨmnat itəm tatiuw rəkɨs nɨganəmtɨtəm,* ne nausitən o rəhan nautə mɨn ne nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanɨkə. Kən naumɨsən o nautə mɨn otəpanɨkə. Kən naumɨsən o nolən mɨn rəha nətueintən itəm koatiuw nətəlɨgən rəha netəmim otəpanotɨkə.† Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgɨn,‡ in otətatɨg lilɨn.

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Kristo kɨnotuwa rəkɨs

18 Nɨsualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto məmə tɨkɨmɨr kit rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tɨkɨmɨr mɨn rəha Kristo tepət, kɨnotuwa rəkɨs.‡ Tol nəhlan, kitat kotɨtun məmə inu, kɨnoategu-pən e namnun nian.
19 Netəm mɨn u, kəmotapəs rəhatat niməfak mɨn§ məto-inun ilat sənəmə rəhatat agɨn-əh mɨn. Okəmə rəhatat agɨn-əh mɨn, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat mɨn.

---

§ **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165 ‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tɨkɨmɨr rəha Kristo in ‘antichrist’ e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30

20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgin,† kən
itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən, məto itəmat ninotitun rəkis
nipahrienən, kən motitun məmə nipahrienən təsoe-inən neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən nipahrienən e Tata
Uhgin ne Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nipahrienən e Nətin,
in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir, otatəper-ipən
əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat
onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiuw rəkis
itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm nəmotos e Kristo,§ in tətatig
əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin
Rəha Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nipahrienən,
sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun
itəmat məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəginən
məsotaulis-inən niganəmtin§ e rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm
koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin təmos-
ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən məmə kitat əh.
Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgin.‡
2 Nikik min, kitat nenəti Uhgin min u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol
pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəlig-pa,§ kitat okotahmen
lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.†
3 Kən etəmim itəm tatagile məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkis‡ in atip nolən min
rəhan,§ məto-inu Kristo in min in tətuatip wir agin.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl min lou rəha Uhgin, məto-inu nəghatən u
nolən rat, nipətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgin.
5 Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat min,*
məto-inu nolən rat tikə lan.†

---

* **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13 * **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nipətin u, titafəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21

6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat min. Məto netəm min un itəm koatəkəike əh e nolən rat min, tol-pən kotəruru agin-əh in, məsotəplanən in.‡
7 Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatip, nipətin u məmə in etəm ətuatip, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatip.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat min, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgin təmuwa o nərəkinən wək min əh rəha Setan.*
9 Netəm min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgin. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgin min.§
10 Tol mə, kotitun nənən məmə pah min u nenəti Uhgin,* kənu pah min u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatipən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgin kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat min

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwir,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat min.*
12 Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən min tərat kənu rəha pian, nolən min in tətuatip.‡
13 Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat min, tatəgətun məmə kitat kinotaprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tikə lan, in tətatig əh e nimisən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən itəmat nəkotitun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilin.*
16 O nat u kitat kotitun wir məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitiəh əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat min.‡
17 ?Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tikə, məto in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agin lan, nolkeikeən rəha Uhgin otəhrol nulan matig e suah u?*
18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm, məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapin okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okotos nalpinən, məto kitat okotitun məmə kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e niganəmtin. Məto-inu Uhgin in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.
21 Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e niganəmti Uhgin,‡

---

‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nikuti nat tatəwiə noe-in atipən noan. E suatip kitiəh əm, Uhgin tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nikuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən min rəha Uhgin. Tol nəhlan, netəmim min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8 § **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21 † **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20 † **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14

22 kən motos natɨmnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§ məto-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətɨn,‡ Iesu Kristo,§ kən motolkeike kitat mɨn, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm itat.*
24 Netəm mɨn u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotɨtun məmə in tətatɨg e nɨkitat, məto-inun Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətɨg narmɨn mɨn

1 Nɨkik mɨn, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwɨr pɨk məmə onəkotehm wɨr motakil mətɨg məmə narmɨn əh tətatɨg lan, in rəha Uhgɨn pahrien, o sənəmə rəha Uhgɨn.* Kitat okotəkəike motəplan wɨr məto-inun ien eiueiuə mɨn tepət kɨnotiet rəkɨs moatəghat e nətueintən.†
2 O nat u, itəmat onəkotɨtun əsas məmə in Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e etəmim kit, inun, Narmɨn itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nɨpətɨn,‡ narmɨn əh in Narmɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn.§
3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, narmɨn rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgɨn. Inəh, in narmɨn rəha tɨkɨmɨr rəha Kristo,*† itəm nɨnəmotəto rəkɨs məmə in otəpanuwa, kən roiu tɨnətatɨg rəkɨs e nətueintən.‡
4 Nɨsualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgɨn mɨn, kən nəmotəhg-irəkɨs ien eiueiuə mɨn əh,§ məto-inu Narmɨn itəm tətatɨg e nɨkitəmat in taprəkɨs-in narmɨn itəm tətatɨg e nətueintən u.*
5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən mɨn rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlɨg-in ilat, ilat mɨn netəm rəha nətueintən u.
6 Məto itɨmat nenətɨ Uhgɨn mɨn. Tol nəhlan, netəmim itəm kotɨtun Uhgɨn, ilat kotətəlɨg-in itɨmat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenətɨ Uhgɨn mɨn, ilat kəsotətəlɨg-inən itɨmat.‡ O nat u, kitat okotɨtun əsas Narmɨn itəm tatən pahrien,§ ne narmɨn itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgɨn ne rəhatat

7 Nɨkik mɨn, pəs kitat kotolkeike kitat mɨn,† məto-inu nolkeikeən in tatɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi mɨn muwa nətɨ Uhgɨn kit,‡ kən tɨtun Uhgɨn.§
8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tɨkə, in təruru Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn, in nəukətɨ nolkeikeən.
9 Uhgɨn təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətɨn noan kitiəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgɨn, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgɨn təmahl-ipa Nətɨn tuwa, kən in təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat mɨn, məmə nemə̈ha otəsol mɨnən Uhgɨn.§
11 Piak mɨn, Uhgɨn təmolkeike pɨk kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat mɨn okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat mɨn.†

---

§ **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nɨpətɨn u məmə in tɨkɨmɨr rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11 ‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4 * **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11

12 Suah kit təsehmən Uhgɨn nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotolkeike itat mɨn, kən
Uhgɨn tatəper-ipən e nɨkitat, kən nolkeikeən rəhan tɨnatoe-in nolkeikeən e nɨkitat.§
13 Kitat kotɨtun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatɨg etat, məto-inun tɨnos-ipa
rəkɨs rəhan Narmɨn kəm kitat.†
14 Kənu itɨmat emotəplan rəkɨs kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgɨn in təmahl-ipa
Nətɨn məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nətɨ Uhgɨn, kən Uhgɨn tətatɨg lan, kən in mɨn
tətatɨg-pən e Uhgɨn.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotɨtun nolkeikeən rəha Uhgɨn kəm kitat, kən motagɨle lan.
Uhgɨn in nolkeikeən.† Etəm tətatɨg e nolkeikeən, tətatɨg-pən e Uhgɨn, kən Uhgɨn mɨn
tətatɨg lan.‡
17 Nian kotatɨg nəhlan e Uhgɨn, kən nolkeikeən rəhan tɨnatoe-in nolkeikeən e nɨkitat,§
məmə kitat kəsotəgɨnən* e nian Uhgɨn otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən
tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgɨn. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm
tɨnatoe rəkɨs e nɨkitat, tatəhg-irəkɨs nəgɨnən,† məto-inu nətəlɨgən rəha nosən nalpɨnən tatol
kitat koatəgɨn, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nɨkitat.
19 Kitat kotolkeike itat mɨn məto-inun Uhgɨn təmaupən molkeike itat.
20 Məto okəmə suah kit təmə, "Io ekolkeike Uhgɨn," məto tatetəhau əh pian,‡ in ieiuə.§
Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e nɨganəmtɨn,* okol təsolkeikeən Uhgɨn,
itəm in təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgɨn in
otəkəike molkeike mɨn pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, suah
u inu, in nətɨ Uhgɨn,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike mɨn nenətɨn mɨn.‡
2 Kən kitat kotɨtun məmə okəmə kotolkeike Uhgɨn kənu moatol nəwian,§ kənu oko-
tolkeike mɨn nenətɨn mɨn.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgɨn, nɨpətɨn un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən
otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgɨn,§ ilat koatol win e nolən mɨn rəha nətueintən. Kənu nahatətəən
rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən mɨn rəha nətueintən.
5 ?Pah mɨn un ilat koatətul əskasɨk motol win e nəluagɨnən rəha nətueintən u? Ilat əm un,
netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nətɨ Uhgɨn.

Iaruəsan kɨsɨl kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nɨtan* kətioal əp in kəm itat. Sənəmə
nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nɨtan.
7 Narmɨn Rəha Uhgɨn in tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nɨta, matən-iarəp
məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn in nɨpahrienən.†

---

‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24 † **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15 ‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4 * **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23 § **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17

8 Kən nuəfɨmɨnən kɨsɨl kətəhalaruəsan iləhal mɨn. Iləhal un, Narmɨn Rəha Uhgɨn, ne
nəhau, ne nɨta. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal mɨn.
9 Nian mɨn, kitat koatəto nəghatən mɨn itəm netəmim koatən-iarəp, motahatətə elat.‡
Məto nian Uhgɨn tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkɨs, kən kitat okotɨtun nahatətəən
təhmɨn mɨn e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgɨn,§ kən in tatətul-arəp o Nətɨn.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nətɨ Uhgɨn, in tatən nɨpahrienən e nɨkin o nəghatən rəha
Uhgɨn. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgɨn, tahmen əm məmə in
tatən məmə Uhgɨn in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgɨn təmətul-arəp o Nətɨn, mən-iarəp kəm
in, məto in təsənən nɨpahrienən lan.
11 Kənu nəghatən itəm Uhgɨn təmən-iarəp o Nətɨn, in tol nulan. Uhgɨn təmos-ipən
nəmegəhən lilɨn† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətɨn.‡
12 Etəm tatos Nətɨn, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nətɨ Uhgɨn, in təsosən
nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

13 Iatəte nəghatən mɨn u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nətɨ Uhgɨn, məmə onəkotɨtun
məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilɨn.*
14 Pəs kəsotəgɨnən,† məto kotəskasɨk o nətapəh-inən nat kit e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto-inu
kotɨtun məmə nəghatən u inu, tatem əskasɨk itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm
təwɨr e rəhan nətəlɨgən, kən in otəto rəhatat nəfakən.‡
15 Kən okəmə kotɨtun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kɨnotɨtun
rəkɨs məmə okotos.§
16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm tɨtun nit-ipənən
e nɨmɨsən, ik onakəfak ron, kən Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat
kit əh-ikɨn itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən,† kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm mɨn
itəm koatol nolən əh.‡§
17 Nolən rat mɨn rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat mɨn əh-ikɨn itəm kəsotit-
ipənən itəm e nɨmɨsən.†
18 Kitat kotɨtun məmə etəm tətaiir e Uhgɨn‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nətɨ Uhgɨn
tatəmɨk ətain wɨr in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§
19 Kitat kotɨtun məmə kitat nenətɨ Uhgɨn mɨn,* məto netəmim rəha nətueintən rafin,
ilat u kotatɨg e nelmɨ Setan.†
20 Kitat kotɨtun mɨn məmə Nətɨ Uhgɨn təmuwa kən mos-ipa nenatɨgən kəm itat,‡ məmə
kitat okotɨtun in, u in nɨpahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgɨn u in nɨpahrienən,
məto-inu kitat koatətul-pən e Nətɨn Iesu Kristo. In un, in Uhgɨn pahrien, kən in nəukətɨ
nəmegəhən lilɨn.*
21 Nenətɨk mɨn, otagɨm rəkɨs o natɨmnat mɨn itəm okotos nəme Uhgɨn e nɨkitəmat.†‡

---

‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36 * **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat mɨn əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilɨn, kənu məsɨn mɨn u məmə narmɨlat tɨnɨmɨs. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.
E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmɨn Rəha Uhgɨn. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:** Jon 17:3 * **5:20:** 1 Jon 5:11 † **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "onakagɨm o narmɨ nat mɨn," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmɨ nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat mɨn taprəkɨs-in Uhgɨn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgɨn e nɨkitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəmnaka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafin itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.
2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.
3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.
5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.
6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.
7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*
8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†
9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkin.§

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7 † **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23

10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatɨp rəha Kristo, asitən in
muwɨn imam ikɨn, məsənən “təwɨr” kəm in.*
11 Məto-inu etəm tatən “təwɨr” kəm in, tətasitu lan matol suatɨp o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e mapepe
ne pen. Məto nɨkik tatəht pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatɨp kəm itəmat e
nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡
13 Nenətɨ piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm ik.

* **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenətɨ pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in tɨtun Jon.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat.

? Təmətе naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təmətо namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†

2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.

3 Nɨkik təmagien nian emətо piatat mɨn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡

4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən, kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik pɨsɨn.§

6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn tolkeike mihin,

7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.

8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Emətе naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.

10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm mɨn u itəm koatol təwɨr, tatəgətun məmə ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn,† məto netəm mɨn un itəm koatol tərat, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgɨn.

---

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təmətе. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16 † **1:11:** 1 Jon 2:29

12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mɨn u nian rafin
kotəgətun mɨn məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itɨmat mɨn ekoatən-iarəp kəm
netəmim məmə in etəm wɨr, kən nəkotɨtun məmə itɨmat ioatən nɨpahrienən.§

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipɨnə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte
e pen,
14 məto-inu nɨkik tatəht pɨk məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatɨp
kəm kilau mɨn.
15 Iatəfak məmə pəs Uhgɨn otasitu lam e nəməlinuən.*
Ik mɨn neen koatən-ipɨnə "təwɨr" kəm ik. Kən onakən-ipən "təwɨr" rəhatɨmat kəm piatat
mɨn neen ikɨn-un.

‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jut

?Pah təmətе naoa u? Jut təmətе naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kitat kotəruru ətuatɨp məmə Jut təmətе naoa u tatuwɨn kəm pah. Okəm-naka təmətе tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm kotən nɨpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun eiuə mɨn neen kəmotuwɨn motaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwɨr əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapɨn mɨn. Ilat koatən məmə təwɨr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin, kən okol təsolən nalpɨnən kəm ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mɨn ikɨn mɨn rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mɨn in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasɨk e nəghatən itəm in nɨpahrienən.

Jut təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwɨr kəm itəmat u Uhgɨn təmaun-in itəmat. Uhgɨn Tata tolkeike pɨk itəmat, kən Iesu Kristo taskəlɨm wɨr itəmat.

2 Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgɨn otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mɨn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgɨn
(2 Pita 2:1-17)

3 Io mɨn neen, aupən, emolkeike pɨk məmə ekəte naoa u tɨmnə otəmat o nəghat-inən suatɨp itəm Uhgɨn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u tɨmnə otəmat muəh nɨkitəmat məmə onəkotəluagɨn əskasɨk o naskəlɨmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgɨn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmɨ iəfak mɨn nian kitiəh əm, kən kol təsos-ipən mɨnən.

4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nɨkitəmat. Kəmətе aupən agɨn məmə ilat okotos nalpɨnən. Ilat koatəht nəwia Uhgɨn, kən motəuhlin suatɨp rəha nəwɨrən rəha Uhgɨn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pɨsɨn əm in Kig ne Iərəmərə rəhatat.

5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisɨg təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.

6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn təməlis ilat e sen itəm okol təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpɨnən kəm ilat.

7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn tɨtəlau elau. Netəmim ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpɨsən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

8 Nat əpnapɨn netəmim mɨn əh kɨnotɨtun natɨmnat mɨn əh, məto e nolən kitiəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napɨlaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat

---

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1 **1:5:** Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10

min rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwir əm məmə koatol nolən tərat e nipətilat moatuwin əm nulan, kən koatapəs nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo min itəm ilis pik.
9 Məto Mikael, nat əpnapin in etəm-iasol rəha nagelo min, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nipəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, "!Pəs Iərəmərə otən rəham nalpinən!"
10 Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nipətilat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkin ilat.
11 !Kəsi, nahmməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kinotos-ipən rafin nikilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pik məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kən e nolən kitiəh əm itəm Uhgin təmərəkin Korah ne rəhan min, Uhgin otərəkin ilat.
12 Nian nəkoatol lafet wir min məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kən ilat kotuwa motagwən pik əpnapin əm itəmat min ilat, nikilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nimas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego titun niləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, məto koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nimətag təmiləs muwa, məto okol nuhuən təsəfikən. Ilat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotimis, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotimis agin.
13 Ilat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha nauliśən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiəh e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgin tətaskəlim iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.
14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm təmos-ipən kəm in məmə, "Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkis,
15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərat pik, kən iol təfagə min əh kəmotərakin nəghatən min itəm tərat kəm Uhgin."
16 Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətehen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak min netəmim, nikitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.
18 Kəmotən kəm itəmat məmə, "E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkir, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol."
19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgin tikə elat.
20 Məto itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətuatip wir, itəm təmisi-pən o Uhgin. Kən otəghat kəm Uhgin e Narmin Rəhan.
21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgin tətatig otəmat nian nakoatəsahgin nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lilin.
22 Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiəh.

1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3 **1:20:** Kol 2:7

23 Motəmki-rəkɨs netəm kotatɨg iuəhkɨr o nɨgəm motosmegəh ilat. Otasəkitun neen mɨn,
məto nəkotəgin pɨk nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk
muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən
tɨtun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos
itəmat nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn
əh.

25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən
məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin agɨn, in rəha Uhgɨn,
aupən agɨn mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

1:23: Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 **1:25:** Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? In təməte naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən in otɨləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.
2 Jon təmətul-arəp o natɨmnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkɨs ilat e naoa u. Natɨmnat mɨn un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgɨn ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən mɨn u, itəm Uhgɨn təmos-ipa, in otatɨg e nəwɨrən pahrien. Kən netəm mɨn un itəm koatəto kən moatos e nɨkilat kən moatol, okotatɨg mɨn e nəwɨrən pahrien, məto-inu nian rəha natɨmnat mɨn u, naoa u tatəghat-in, tɨnəkuəkɨr agɨn.

Jon təməte naoa kəm niməfak mɨn ilat sepɨn

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwɨn kəm niməfak mɨn ilat sepɨn əpəh e nɨtən Esia.
Pəs Uhgɨn u itəm tətatɨg roiu, təmətatɨg lilɨn, kən otəpanatɨg lilɨn mɨn, in otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmɨn ilat sepɨn† itəm koatatɨg aupən e jea rəha kig, ilat mɨn okotol nulan etəmat.

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."
† **1:4:** Narmɨn ilat sepɨn itəm koatatɨg aupən e rəhan tɨron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatɨp rəha nənən Narmɨn Rəha Uhgɨn; məto okəm-naka ilat nagelo sepɨn u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatɨg aupən e tɨron. Nampa sepɨn u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgɨn, nian neen tatən "ilat sepɨn" məto nɨpətɨn məmə ilat rafin agɨn.

5 Kən Iesu Kristo mɨn, in otawte-in mɨn nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp
əskasɨk o nɨpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilɨn e nɨmɨsən,‡
kən in tərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən.§
Pəs nənwiwiən tuwɨn o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nɨtan təmaiəh məmə otɨkɨs
itat e nolən rəha təfagə rat.
6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatɨg ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa
pris mɨn rəha Uhgɨn rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən
ne nəsanənən tuwɨn o Iesu Kristo, namnun tɨkə! !Pəs in otərəmərə lilɨn! Pəs otol nəhlan.
Əwəh.
7 !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e
nɨganəmtɨlat ətuatɨp, kən netəm mɨn u kəmotaru in aupən, okotəplan mɨn, kən netemim
e noanol mɨn rafin e nətueintən, nɨkilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†
In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!
8 Iərəmərə Uhgɨn tatən məmə, "Io Nəukətɨn ne Namnun.‡ Io u etatɨg roiu, kən emətatɨg
lilɨn, kən epanətatɨg lilɨn mɨn, kən io un, Nahgik Tepət Pɨk Agɨn."

Jon təməplan Nəti Etəmim

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmɨtat mɨn kitiəh e Iesu o nahməən, ne
natɨgən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasɨkən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io
e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən mɨn un itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən
matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmɨn Rəha
Uhgɨn, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen
əm e təwi,
11 kən nəwian u tatən məmə, "Əte rəkɨs e naoa natɨmnat mɨn rafin itəm natəplan kən
mahl-ipən kəm niməfak sepɨn. Ilat koatuwɨn kəm Efesas, kən Sɨmana, kən Pekamam,
kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia."
12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair,
məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,
13 kən ilugɨn e nat katəhtu-pər lait mɨn u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,†
rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manɨkɨləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol
tatɨpɨt-ɨpɨt.‡
14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan nɨtəhəi,§ * kən nɨganəmtɨn
tətasiə tahmen e nəmnamɨn nɨgəm.†
15 Nelkɨn tahmen e pɨrons,‡ itəm kəmaan e nɨgəm məmə otaiəh rəkɨs-in namtəən, mafəl
itəm təwɨr, kən uarisɨg un, kərəpe məmə in otəwɨr matɨpɨt-ɨpɨt. Kən nəwian iahgin iahgin
tahmen e nɨtəhəi asol kit tatem noanahluəluə;
16 In tatos məhau ilat sepɨn e nelmɨn matɨp, kənu naip kit rəha nəluagɨnən in tasɨlə
e nɨkalɨn kərən mil,§ tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoan, kən suah un təhag-əhag mɨtasiə, tahmen e
mɨtgar əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkɨn ikɨn, tahmen əm məmə emɨmɨs.*
Məto in təmea-pa mek io e rəhn matɨp kən məmə, "Əsəgɨnən. Io u, io emaupən matɨg, kən
io iatol namnun agɨn.

---

‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agɨn. Iesu in rəhatat pris asol agɨn. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "in təruən təruən mə sno." * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pɨrons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6

18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emɨmɨs aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilɨn! Kən io
iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən.‡
19 "Tol nəhlan, əte rəkɨs nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natɨmnat
neen mɨn itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapɨk e nɨpətɨ məhau mɨn ilat sepɨn itəm nəməplan iatos e nelmək matɨp, ne
nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt. Məhau mɨn u ilat sepɨn,
nɨpətɨn u nagelo mɨn rəha niməfak sepɨn. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol
e kol, nɨpətɨn un, niməfak mɨn un ilat sepɨn.

2

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas

1 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepɨn e nelmɨn matɨp† kən mətaliwək ilugɨn e
nat katəhtu-pər lait mɨn lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən ilat sepɨn.
2 Io ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn. Ekɨtun wək pɨk mɨn rəhatəmat, kən mɨtun mɨn məmə
nəkotətul-iəkɨs. Ekɨtun məmə itəmat nakotahtosɨg-in netəm rat. Nəmotakil netəm mɨn
un itəm ilat kotəmə ilat aposol mɨn, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan
rəkɨs məmə ilat ieiuə mɨn.
3 Ekɨtun mɨn məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmɨləs pap itəmat,
məto noatətul-iəkɨs o nərgək, məsotəpou-inən.
4 Məto iatehm nɨpəgnəmtɨn kit əh-ikɨn nəmotol, təsahmenən e nɨganəmtək.
Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat.
5 Nɨkitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatɨg lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən
motol natɨmnat mɨn u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, mɨləs-irəkɨs
rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen.
6 Məto nat kitiəh əm əh-ikɨn, noatol in təwɨr. Itəmat nakotetəhau nolən rat mɨn rəha
netəmim rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.
7 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha
Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn. Etəm otol win e nəluagɨnən u, io iategəhan-in
məmə in otun noa nɨg rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgɨn."†

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Sɨmana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak
e taon Sɨmana, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matɨg, kən in otol namnun agɨn.‡ In təmɨmɨs kən
məmegəh mɨn,§ kən in tatən məmə,
9 Netəm Sɨmana, ekɨtun rəhatəmat nahməən. Ekɨtun məmə itəmat ian-rat mɨn, məto
sənəmə itəmat ian-rat mɨn pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agɨn! Ekɨtun mə
ieiuə mɨn neen itəm koatən nəghatən moatalɨk itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel,
məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfɨmɨnən in nuəfɨmɨnən rəha Setan əm.†

---

† **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** "Io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən," nɨpətɨn u məmə iatos nepətən o nahtosɨgən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, kən mol netəmim kəmotɨmɨs ilat kotəmegəh mɨn. * **2:1:** Nian suah u tatən "nagelo," okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas mɨn un, kitat kəsotɨtun wɨrən natɨmnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kɨtun nəfakən kəm narmɨ nat mɨn, kənu kɨtun nit əpnapɨnən itəm. Ilat koatən məmə nolən mɨn əh, təsərəkɨnən narmɨtəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "tol namnun agɨn," nɨpətɨn u, tətatɨg nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, "moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp," nɨpətɨn naka? In tatəghat-in ətuatɨp netəm mɨn u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nɨpətɨn un məmə netəmim pahrien rəha Uhgɨn, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47

10 Sotəginən nahmməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipinə kəm itəmat,
məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgin otekasgəwin nahatətəən
rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahmməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnapin
okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə
katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in
nəmegəhən lilin.
11 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha
Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwinən
e noanəmnamin nigəm asol."§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak
e taon Pekamam, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən
mil.*
13 Ekitun ikin nəkotatig ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikin. Məto itəmat
noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan
tətatig ikin, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən
io. Nat əpnapin məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik
lak.
14 Məto in əm un, iatehm nipəgnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatipən
e niganəmtək. Itəmat neen u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmə okotos
nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig Palak məmə in otos-ipən-
os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol
sakrifais lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnapin ilat
min.†
15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən
nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡
16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min
rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən
məte ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.
17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha
Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən
nagwənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəmətə-
pən nərgin wi lan, kən in pisin əm un, itəm otos, titun nərgin."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak
e taon Tuatira, mən-ipən məmə,
Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgin. Niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin
nigəm, ne nelkin tahmen e pirons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən
məmə,
19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne
nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəmah
o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in
nolən min rəhatəmat aupən.

---

‡ **2:10:** Nian ten nipətin un, məmə nian rəha nahmməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8
* **2:12:** Nol Əpən 1:16 † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. § **2:17:** Jon
6:31-33,35,48,51 * **2:18:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15

20 Məto iatehm nɨpəgnəmtɨn kit əh-ikɨn noatol itəm təsətuatɨpən e nɨganəmtək. Itəmat
noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən
məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak mɨn iolwək, matol məmə ilat
koatit əpnapɨn ilat mɨn, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ
nat itəm kəmasgəwɨn e nɨg.
21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnapɨnən
iərman, məto in tapəs.
22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatɨmɨs pɨk e rəhan pet. Kən netəm mɨn u itəm kəmotit
əpnapɨn ilat mɨn, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh,
oekol ilat mɨn koatəto tərat pɨk, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən.
23 Kən ekau kitiəh əm e nenətɨn mɨn, moh ilat kotɨmɨs. Tol nəhlan, kən niməfak mɨn
rafin okotɨtun məmə io əm un, ekɨtun nətəlɨgən mɨn rəha netəmim, ne nɨkilat. Kən io ekos-
ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən mɨn itəm nəmoatol.§
24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh,
iatəghat kəm itəmat roiu. Ekɨtun məmə itəmat nəməsotosən natɨmnat itəm katən məmə
nat agɨn mɨn rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat fɨgəm kit mɨn
kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun,
25 otaskəlɨm tiəkɨs əm e nat itəm nɨnotos rəkɨs, mətoarus io ekɨtəlɨg-pa.
26-27 Etəm otol win e nəluagɨnən u, kən tatətul əskasɨk o nolən nəwiak, matuwɨn,
matuwɨn mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-
ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in
nəmtətin rəha nərɨg asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən,
tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapɨləs-ohapɨləs sospən kəmol e noanɨsɨp.
28 Kən io ekos-ipən mɨn məhau u, fetukai kəm in.*
29 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha
Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

3

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Satis

1 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmɨn rəha Uhgɨn ilat sepɨn,* kən matos mɨn məhau
sepɨn.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
Ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn. Ekɨtun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto
kəpə, itəmat nɨnotɨmɨs rəkɨs.
2 !Otaiir-ta! Nolən wɨr mɨn rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən tɨkə agɨn. Məto
itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər mɨn nolən rəhatəmat, motol tuwa
məskasɨk, məto-inu esəplanən əh nolən wɨr kit itəm nəmotol motuwɨn motol namnun
lan, kən tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn rəhak.
3 Tol nəhlan, nɨkitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən. Otol, kən
motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapɨl əlu-alu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh,
kən itəmat okol nəsotɨtunən məmə nian naka oekɨmnə otəmat.
4 Məto itəmat noan məsɨn əm un ikɨn Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat
tamkɨmɨk. Ilat kotətuatɨp, motahmen o naliwəkən itɨmat min io e napən ruən.

---

‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgɨn pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel
məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap
(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatɨp kit məmə okotol sakrifais kəm narmɨn nat mɨn, kən motətəu-pən nolən rəha
nit əpnapɨnən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § **2:23:** Jer 17:10 * **2:28:**
Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † **3:1:** Nol Əpən 1:16

5 Etəm in otol win e nəluagɨnən, in otuwɨn nulan e napən ruən. Kən okol esafəl
rəkɨsən nərgɨn e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata
ne rəhan nagelo mɨn, məmə in rəhak ətuatɨp etəmim.‡
6 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha
Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nɨpahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefɨt u
aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosɨg-inən. Kən okəmə in
tahtosɨg e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm in tatən-
ipɨnə kəm itəmat məmə,
8 Ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn, netəm Filatelfia. Ekɨtun məmə rəhatəmat nəsanənən
in noan məsɨn əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-inən
məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsahtosɨg-inən.
9 Otəplan-tu. Netəm mɨn un e Nuəfɨmɨnən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat netəm
Isrel, məto kəpə. Ilat ieiuə mɨn.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motɨsin nulɨlat e
nelkɨtəmat o nɨsiaiiən, kən okotən məmə nɨpahrienən io ekolkeike itəmat.‡
10 Emən-ipɨnə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəlɨgən əfəməh o nətul əskasɨkən,
tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.§ O nat u, io oekatɨpal wɨr* otəmat
e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən mɨn rafin,† məmə otekasgəwɨn-tu
nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.
11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlɨm-iəkɨs natɨmnat mɨn itəm itəmat nɨnotos rəkɨs, məmə
suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm nɨnol win rəkɨs lan.
12 Etəm otol win e nəluagɨnən, kən io oekol in tahmen e nɨg asol kit itəm tətaruəsan
Nimə Rəha Uhgɨn rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgɨ
Uhgɨn rəhak lan, ne nərgɨ taon rəha Uhgɨn rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgɨn
rəhak otahl-ipa, otɨsɨ-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən mɨn nərgək wi e
suah u.
13 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha
Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,
!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nɨpahrienən! In un, in etəm kɨtun nagɨleən
lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nɨpahrienən əm, kən in nəukətɨn§ natɨmnat rafin
itəm Uhgɨn təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,

---

‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefɨt" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosɨg-in suah kit itəm tatuwɨn imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatɨp netəm mɨn u noanol rəha Isrel mɨn. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nɨpətɨn un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgɨn, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9 § **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatɨpal," nɨpətɨn u, məmə, "Oekehm wɨr etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15 ‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nɨmalɨ nɨg, o narmɨ nɨmalɨ nɨg kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkɨsən, in otəkəike matehm wɨr o netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkɨs olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasɨkən məmə ilat okəsotəmɨk-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilɨn ilat Kristo. § **3:14:** "Nəukəti natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol," nɨpətɨn kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətɨn, nɨpətɨn un, in təmol natɨmnat rafin; kən in mɨn in Iərəmərə e natɨmnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17

15 Ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn, netəm Laotisia. Ekɨtun məmə nəmegəhən rəhatəmat
tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwɨr məmə onəkotətul əm e kitiəh, onəkotətəp o
onəkotəgəpan.
16 Itəmat nəkoatətul əm ilugɨn, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol
nəhlan, oiakagəh rəkɨs-in itəmat roiu,
17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatɨmat nautə tepət, ioatos məni asol,
rəhatɨmat nəmegəhən təwɨr, natɨmnat rafin tatɨg, kən nat kit təsɨkəən otɨmat.' Məto itəmat
nəkotəruru məmə itəmat nɨnotatɨg rəkɨs e nəratən, itəmat nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat
nautə tɨkə agɨn, nɨganəmtɨtəmat təpɨs, kən nakotaiu piəpiə əm.
18 O nat u, iatən-ipɨnə ətuatɨp kəm itəmat, təwɨr məmə onəkotos-nəmtɨn iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt ron io, itəm kəmuwaan e nɨgəm tus rəkɨs namtəən lan,† kən pəs itəmat,
rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtɨn mɨn napən ruən o nuwɨnən lan, məmə
onəkotalpin nɨpətɨtəmat un, itəm tol naulɨsən. Kən moatos-nəmtɨn mɨn mərɨsɨn ron io,
motol-pən e nɨganəmtɨtəmat, məmə nɨganəmtɨtəmat otalien, nəkotəplan wɨr nat.
19 Netəm mɨn un rafin itəm iakolkeike pɨk ilat, io iatəghat əskasɨk kəm ilat matəg-
ətuatɨp-in ilat. Tol nəhlan, təwɨr məmə nɨkitəmat otɨmɨs-pa lak, kən motəuhlin-pa e
nolən rat mɨn rəhatəmat.
20 !Otətəlɨg-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit təto
nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwɨn imə kən magwən itɨmlau min.
21 Io emol win e nəluagɨnən kən matəpələh-pər itɨmlau rəhak Tata e rəhan jea,
matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluagɨnən, io ekegəhan-in məmə
otəpələh itɨmlau min e rəhak jea, matərəmərə itɨmlau min io.
22 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha
Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

4

Nəfakən e nego e neai

1 !Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai!
Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi,
tɨnatəghat mɨn kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu muwa ikɨn-u, ekəgətun ik e natɨmnat
mɨn un, itəm okəpanol."
2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io, kən ekasɨpən əpəh
aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə e nego e neai.*
3 Kən etəm tatəpələh ikɨn əh, eməplan in təwɨr matəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt, tahmen e kəpiel wɨr
kəiu nərgɨlau un tiaspa ne kanilian. Kən mɨrai-mɨrai kit təmuwɨn mɨtəlau e jea rəhan,
kən mɨrai mɨrai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wɨr kit u, emɨral.†
4 Kən mɨtəlau-ɨtəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen mɨn ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-
iasol mɨn itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwɨn e natɨmnat
ruən, kən motəfauin hat mɨn rəha nɨsiaiiən, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən ikɨn əh, jea rəha kig tətatɨg ikɨn, tatɨpɨt, kən kaluəluə tɨtatɨperəh matiet ikɨn. Aupən
e jea rəha kig, noanɨsiə ilat sepɨn koatuəp. Inəh, narmɨn rəha Uhgɨn ilat sepɨn.‡
6 Kən ikɨn əh aupən e jea rəha kig, nat kit mɨn əh-ikɨn tahmen e nɨtəhəi, məto tahmen e
kɨlas, itəm tatəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt.
Ilugɨn ikɨn əh, kən tɨtəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikɨn, ilat kuwɨt, itəm koatəmegəh,
koatətul. Kən nɨganəmtɨlat tepət tepət, tatəper-ipən əpnapɨn əm e nərpɨlat ne məntaalat
ne.

---

† **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9 * **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmɨtə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emɨral mɨn un, kəpiel amiəmɨtə mɨn. Kitat kotəruru ətuatɨp kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wɨr mɨn, kotəwɨr, moatɨpɨt-ɨpɨt. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4.

7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan,
rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig.
8 Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlmənilat ilat sikis, kən niganəmtilat
tirəfin əpnapin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlmənilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat
kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,
itəm in tətatig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətatig lilin!"§

9 Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nipahrienən e nepətən rəha Uhgin, kən
moatos-ipən nisiaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea,
matərəmərə, mətatig lilin, namnun tikə.
10 Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm
kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e
rəhan jea, matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatig lilin, namnun tikə. Ilat kotisin
nulilat kəm in, kən nipinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha
nisiaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,
11 "Rəhatimat Iərəmərə Uhgin,
Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh."

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip
itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu
kuwaan ətain mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. 2 Kən eməplan nagelo əsanən kit tətagət
əfəməh matən-iarəp məmə, "?Pah u in tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm
kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?"
3 Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki nimaptən, kit okol
təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen mətuatip o
nurapikən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, "!Sasəkən! Mitag-pən-tu
məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluaginən
rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat
sepin itəm kəmuwaan ətain lan."
6 Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm
koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə
kəmohamnu rəkis. Kən rəhnipat ilat sepin,‡ kən niganəmtin ilat sepin min, ilat un,
koatətul o narmin rəha Uhgin ilat sepin itəm təmahl-iarəp ilat kotuwin e nətueintən.
7 Nəti Sipsip əh, təmuwin mea-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-
pər e rəhan jea.

§ **4:8:** Eks 3:14 * **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4

8 Kən nian in tɨnaskəlɨm naoa un, kən nat mɨn un itəm koatəmegəh ilat kuwɨt, ne netəm-
iasol itəm kəmotos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotɨsin nulɨlat o Nətɨ Sipsip, moteiuaiu,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp. Ilat rafin koatos hap§ mɨn ne pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u kol
tatɨpɨt-ɨpɨt, tərioah e nat pien-pien mɨn itəm nəmiəwɨn təwɨr. Kən nat pien-pien u, in
tahmen e nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn.*
9 Kən nat mɨn un itəm koatəmegəh ilat kuwɨt ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən,
kəmotan napuən wi kit məmə,
"Ik nakətuatɨp, mahmen agɨn o nɨləsən naoa u,
kən meatɨp rəkɨs nat mɨn itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtɨn netəmim e nɨtam
məmə ilat rəha Uhgɨn.
Kən ilat kəmotɨsɨ-pən e noanol mɨn rafin,
ne nəghatən mɨn rafin,
ne kantri mɨn rafin,
ne netəm nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn,
10 kən nəmol ilat kotatɨg ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris mɨn,
koatol wək rəha Uhgɨn rəhatɨmat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən."
11 Kən ekətag-pən mɨn məplan, kən məto mɨn nəwia nagelo mɨn tepət, tepət, okol kəruru
nafinən. Kəmotətul, motɨtəlau e jea rəha kig, ne nat mɨn u itəm koatəmegəh, ne netəm-
iasol mɨn itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
"!Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatɨp mahmen agɨn məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatɨgən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwɨr agɨn-əh məmə koatɨsiai-in!"
13 Kən eməto mɨn natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə
Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, ne e nɨki nɨtəhəi, ne natɨmnat mɨn rafin itəm kotatɨg elat, ilat rafin
koatən məmə:
"Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tatuwɨn o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nətɨ Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tuwɨn olau,
kən tatuwɨn, matuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə!"
14 Kən nat mɨn un ilat kuwɨt itəm koatəmegəh, kotəmə, "!Əwəh!" kən netəm-iasol mɨn
itəm kəmotəwiətən kotɨsin nulɨlat ron, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, moatəfak kəm
in.

6

Nətɨ Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlɨk o Nətɨ Sipsip nian in təmatgəhl rəkɨs nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa
kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwɨt tagət əfəməh e nəwian kit tahmen
e kaluəluə, məmə, "!Wa-tu!"
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan tatɨləs nɨfagə, kən kəməfauin-
pən hat rəha nɨsiaiiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tɨnol win rəkɨs e nəluagɨnən. In
təmaiu matuwɨn tahmen e etəm təmol win e nəluagɨnən, kən matuwɨn mɨn məmə otol
mɨn win.

§ **5:8:** "Hap," in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

3 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa
lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!”
4 Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titasuə lan, kəmos-ipən nisa
asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis
nəmə̇linuən itəm tətatig e nətueintən, məmə netəmim koatəluagin əm moatohamnu-
ohamnu ilat min ikin min rafin.
5 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain
naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər
məplan hos kapin kit. Etəm titasuə lan tatitol sikel* kit.
6 Kənu eməto nəwian kit tatisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə,
“Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike
motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkinən nəukəti nig
olif min itəm katol oel e noan, kən nəsərəkinən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”
7 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa
lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!”
8 !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titasuə lan, nərgin u Nimisən, ilau
etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatuarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu
netəmim e naip ne nəumis ne nimisən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan,
tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm nəwtain kisil.
9 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan,
ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmohamnu ilat məto-inu ilat
kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin.
10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgin məmə, “Ik nakərəmərə e natimnat rafin,
ik nakasim, kən ik nipahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm
rəha nətueintən kəmotol tərat, kən mol nalpinən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?
Onagəhən nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?”
11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm
ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne
winilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat min u, netəmim min rəha Iesu,
itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.
12 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan,
kən əmun, namig asol kit təmə̇loal. Mitgar təmapinəp agin, kən məwig təmasiə agin
tahmen e nita.‡
13 Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik,
itəm nimətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas.
14 Kən neai təmikə tahmen e nimitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim.§ Kən nitot min ne
nəptən min kəmotagim e nəmelat min.
15 Kən kig min rəha nətueintən ne iərəmərə min, netəm-iasol min rəha mopael min,
netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə
slef min, ilat rafin kəmotəhluaig e nipəg kəpiel asol min, ne nikali kəpiel min əpəh e
nikalkal nitot asol min.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otisas, motoh
ətain itimat, motəhluaig-in itimat o niganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o
nemə̇ha rəha Nəti Sipsip,†
17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha nemə̇ha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun
nətulən?”‡

---

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgin. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2

7

Wan-hanrɨt-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgɨn

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwɨt koatətul-pən e kona mɨn ilat kuwɨt e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nɨmətag kuwɨt e kona kuwɨt rəha nətueintən, məmə nɨmətag otɨkə e nətueintən, ne nɨtəhəi, ne nɨg mɨn.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkɨnən nəptən ne nɨtəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit mɨn tatɨsɨ-pah, tatɨləs nat kit itəm Uhgɨn u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo mɨn u kuwɨt, məmə,
3 "!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nɨmətag məmə otəsərəkɨnən nɨməptən ne nɨtəhəi ne nɨg mɨn, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgɨn rəhatat e nɨpɨnəgɨ iolwək mɨn rəhan."†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgɨn. Netəmim wan-hanrɨt-foti-fo-taosan kəmotiet rəkɨs e noanol mɨn rəha Isrel, ilat kəmotos mak əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.
Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen kəmotos mak əh.

Nɨmanin netəmim itəm kəmotuwɨn e napən ruən

9 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, eməmag-pən əpəh aupən-in io, məplan nɨmanin netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡ Ilat koatɨsɨ-pən e kantri mɨn rafin, ne noanol mɨn rafin, ne nəghatən mɨn rafin, kən nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Ilat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nətɨ Sipsip. Ilat koatuwɨn e napən ruən mɨn, kən moatos nelmɨ nəmɨl e nelmɨlat.
10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
"Uhgɨn rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, ilau Nətɨ Sipsip, ilau əh kəmioal suatɨp o nosmegəhən kitat."
11 Nagelo mɨn rafin ilat kotətul motɨtəlau e jea rəha kig, kən mɨtəlau mɨn e netəm-iasol mɨn itəm kəmotos nəwiətən, ne nat koatəmegəh mɨn u, ilat kuwɨt. Ilat moatɨsin-pən nulɨlat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən moatəfak kəm Uhgɨn,
12 moatən məmə:
"!Əwəh! !Nɨpahrienən! Rəhatat Uhgɨn təwɨr pɨk, matəhag-əhag wɨr.
!In tenatɨg tenatɨg, təsanən, nahgin tepət!
!Pəs kotənwiwi in, motɨsiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə!
!Əwəh!"
13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn u kit tətapəh ron io məmə, "?Pah mɨn əh koatuwɨn e natɨmnat ruən? ?Kən ilat kəmotɨsɨ-pən hiə?"
14 Kən ekuhalpɨn məmə, "Etəm-iasol. Ik əm nəkɨtun."
Kən in təmə, "Netəm mɨn əh, ilat un kəmotiet rəkɨs e nahmməən asol; ilat kɨnəmotaikuas e rəhalat napən kən motol təruən e nɨta Nətɨ Sipsip.
15 Kən tol nəhlan,

---

* **7:1:** Nɨmətag kuwɨt əh, in nɨmətag rəha nərəkɨnən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ **7:9:** Jen 15:5

“ilat kotətul aupən e niganəmti Uhgin, itəm tatəpələh matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapin e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgil kəm ilat min nian rafin.
16 Ilat, okol nəumis tisus minən ilat,
kən okol kəsotoaoa minən.
Kən nərauiə təsəhg minən ilat,
nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,
17 məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwin o nəmti nəhau megəh,§
kən Uhgin otafəl rafin nahui nəmtilat.”

8

Pesin rəha nat pien-pien

1 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepin itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkir kit, tahmen e hafaoa.*
2 Kən əmun eməplan nagelo sepin u kotətul aupən e niganəmti Uhgin, kən ilat rafin koatos təwi.†
3 Kən nagelo kit min, in tatitol pesin kit itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmitol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin, kən mos-ipən ilau kəm Uhgin, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.
4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin, itəm nagelo tatəmik e nelmin, kəmotər motuwin o Uhgin.
5 Kən əmun nagelo təmitol nat pien-pien u e pesin, kən məmki-pən nigəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit, kən nərkərikən, kən namig təməloal.§

Təwi min

6 Kən nagelo sepin itəm koatos təwi min, kəmotətul matip o nahlən təwi.
7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm itəm kəmol piləh-piləh iləhal nita, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nig min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafin.
8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nitəhəi kitiəh təmol nita, mapəs əm nəwtain kəiu.
9 Kən təmərəkin nat megəh min itəm kotatig itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkin min nego min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
11 Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.

---

§ **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi min əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnipat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir. § **8:5:** Eks 19:16-18

12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mɨtgar, ne
məwɨg ne məhau mɨn, mol nəwtain mɨtgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu
kətiauəp. Kən nəwtain məwɨg kitiəh təmapɨnəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən
nəwtain məhau mɨn kitiəh kəmotamɨs, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən,
kən tatərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapɨn, tatəmɨhl e nəwtain kəiu
əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malɨkɨm kit tatiwɨg e napuə, kən mətasək əfəməh
matən məmə, "!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kɨsɨl mɨn əh-ikɨn okəpanəhlahl mɨn
rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!"

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tɨnəmɨsɨ-pər e
neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nɨpəg asol itəm
teiuaiu agɨn.
2 Nian təmerəh e nɨpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mɨtgar ne
napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nɨpəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitɨp, ilat tepət agɨn-əh, kəmotiet rəkɨs e nəhaniəm əh,
moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nɨpikɨlat, kən
tɨtahmə tɨtahmə.
4 Kəmən-ipən kəm pitɨp mɨn məmə kəsotərəkɨnən ma-kɨras ne nɨg mɨn, ne natɨmnat itəm
kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkɨn əm netəm mɨn un itəm kəsotosən mak rəha Uhgɨn
e nɨpɨnəgɨlat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm
ilat o məwɨg faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərat lan,
taprəkɨs-in agɨn nəme nɨpikɨ welau itəhəi, nian tatus itəm, kətahmə.*
6 E nian mɨn əh, netəmim okotegəs-in suatɨp o nɨmɨsən, məto okol kəsotehmən.
Okotolkeike məmə okotɨmɨs, məto okol kəsotɨmɨsən.
7 Eməplan pitɨp asol mɨn əh, ilat kotahmen e hos mɨn itəm kəmotətul matɨp o
nəluagɨnən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluɨlat tasɨlə tahmen e nəluɨ laion.
9 Nuwilɨgɨlat tol məmə kəmotalpin manɨkɨləhalat e nat kit rəha nəluagɨnən, kəmol e
iaen, kən nawin nɨməlməlɨlat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat mɨn moatuwɨn e
nəluagɨnən.
10 Nɨpikɨlat tatus itəm kətahmə taprəkɨs-in agɨn welau itəhəi. Ilat koatos nəsanənən e
nɨpikɨlat o nolən nahməən kəm netəmim o məwɨg faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikɨn etəm-iasol, in iərəmərə rəha nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn. E
nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgɨn mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə
Apolion, nɨpətɨn u Iərəkɨn.
12 ! Awe! Nəratən aupən tɨnol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu mɨn əh-ikɨn
okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmɨsɨ-
pən əpəh e nɨki rəhnɨpat olta u,† ilat kuwɨt, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tatətul aupən
e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

---

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp təməsənən nahməən rəha nɨpikɨ welau itəhəi. In təmən nahməən rəha "skopion," nat kit tahmen e iəmɨk nərɨk, məto rəhan nəme nəluɨn ne rəhan nahməən tərat maprəkɨs-in nəme nahməən rəha nɨpikɨ welau ne nahməən rəha nəme tɨmar. † **9:13:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Rəhnɨpat mɨn əpəh e kona mɨn.

14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatɨləs təwi, məmə, “Ɨkɨs
nagelo mɨn un ilat kuwɨt itəm kəmə̈lis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes.”
15 Tol nəhlan, təmɨkɨs ilat. Nagelo mɨn əh, ilat kuwɨt, kəmə̈lɨn ilat kotətul matɨp u-roiu o
aua ətuatɨp u, ne nian ətuatɨp u, ne məwɨg ətuatɨp u, ne nup ətuatɨp u, məmə okotohamnu
netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael mɨn rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-
hanrɨt-milian netəmim.
17 Kən e napɨlaiirən rəhak, eməplan hos mɨn əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan.
Rəhalat iaen itəm tatəfətain manɨkɨləhalat, in tasiə tahmen e nɨgəm, mol pɨlu wɨr, kənu
mauiəh. Rəhn-kapə hos mɨn u, kotahmen e rəhn-kapə laion mɨn, kən nɨgəm ne nəpienən
rat‡ ne nəhaniəm katəhalɨsɨ-pən e nɨpəgnoalat.
18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nɨpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu
netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos mɨn əh, tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoalat, ne nɨpikɨlat, məto-inun nɨpikɨlat
tahmen e sɨnek, itəm rəhn-kapə tətatɨg e malnɨpikɨn. Kən hos mɨn əh, koatus mɨn
netəmim e mal-nɨpikɨlat.
20 Kən netəm mɨn u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən
nətəlɨgən rəhalat e natɨmnat mɨn itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmɨs
mɨn ne narmɨ nat mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa, ne pɨrons§ ne kəpiel,
ne nɨg. Ilat u narmɨ nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.
21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmɨkən nərɨk, nolən
klefa, nolən masig, nɨtəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit mɨn nahgin tepət tatɨsɨ-pər e nego e neai. Tatuwɨn e
malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mɨrai-mɨrai tɨtəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag
mɨtasiə, tahmen e mɨt, kən nelkɨn tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nɨgəm.
2 In tatos naoa əkəku kit itəm kɨnurapɨk rəkɨs tatəməhl-pən e nelmɨn. In təməf-ipən nelkɨn
matɨp e nɨtəhəi kən məf-ipən nelkɨn mol e nəptən,
3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən
kaluəluə təmatɨpərəh mau sepɨn, matuhalpɨn.
4 Kən nian kaluəluə təmatɨperəh mau sepɨn matuhalpɨn rəhan nəghatən, kən nɨkik natəht
məmə oekəte rəkɨs nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatɨsɨ-pər e nego e neai
matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkɨsən.”
5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nɨtəhəi ne nəptən, tɨləs-ipər
nelmɨn matɨp, matəhu-pər e nego e neai,
6 kən matos noanawɨl e etəm tətatɨg lilɨn, etəm təmol nego e neai ne natɨmnat rafin itəm
koatatɨg lan, ne nətueintən ne natɨmnat rafin itəm kotatɨg lan, ne nɨtəhəi ne natɨmnat
rafin itəm kotatɨg lan, kən məmə, “!Uhgɨn otəsəsahgin mɨnən!
7 Məto nian nagelo itəm tatol sepɨn lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən anion rəha
Uhgɨn itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nɨpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen
əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək mɨn u, ien mɨn rəhan.”
8 Kən əmun, ekəto mɨn nəwian əh təmɨsɨ-pən e nego e neai, matən-ipa mɨn kəm io məmə,
“Uwɨn, mɨləs naoa kəmurapɨk əh itəm tatəməhl-pən e nelmɨ nagelo itəm tatətul-pən e
nɨtəhəi ne nəptən.”

‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § **9:20:** Pɨrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

9 Kən əmun, ekuwɨn mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa
kəm io məmə, "Os mun. Nat u otərəkɨn nərpəm, məto nian onakun, tətehen tahmen e
sukapak."
10 Kən əmun ekɨləs-irəkɨs e nelmɨ nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətehen tətehen,
tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkɨn nərpɨk, nərpɨk təmərat lan.
11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, "Ik onakəkəike mən-iarəp mɨn nəghatən itəm Uhgɨn
otos-ipɨnə kəm ik u, o netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəm e kantri pɨsɨn pɨsɨn
mɨn, ne netəm koatən nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne kig mɨn."

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, "Uwɨn,
mos mak e Nimə Rəha Uhgɨn, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə.
2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kɨnos-ipən
rəkɨs iat əh kəm Iaihluə mɨn. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwɨn motuwɨn
motos məwɨg ilat foti-tu.*
3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən
okətios əm nəmkapɨn, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən mɨn o nian wan-
taosen tu hanrɨt sikɨste."
4 Ilau u, nokət nɨg olɨf mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e Iərəmərə
rəha nətueintən.
5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkɨnən ilau, kən nəmnamɨn nɨgəm otɨsɨ-pən e nohlɨlau, kən
mus rəhalau tɨkɨmɨr mɨn. Etəmim itəm tolkeike nərəkɨnən ilau, in otəkəike mɨmɨs nəhlan.
6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosɨg-inən napuə məmə nuhuən otəsəfɨkən nian
ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kən ilau matios mɨn nəsanənən
məmə okuəuhlin nəhau mɨn kotuwa nɨta, kənu miatun mɨn nərəkɨnən netəmim rəha
nətueintən e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm ilau kioalkeike məmə okioal.
7 Kənu nian ilau kɨnuatətul-arəp rəkɨs, kɨnuən rəkɨs natɨmnat rafin, kən nat megəh† itəm
otər e nɨpəg teiuaiu agɨn, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau.
8 Nɨpətɨlau otatəməhl əpəh e suatɨp rəha taon asol əh, ikɨn əh kəməht-ipən mɨn rəhalau
Iərəmərə e nɨg kəməluau‡ ikɨn, kəməuhlin nərgɨn, məmə Sotom o Ijip, tatəpsen-pən nolən
rat ikɨn əh.
9 Kən netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e
nəghatən mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin, okoatarəp e nɨpətɨlau, motos nian apiəpiə kɨsɨl,
kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nɨtənɨmən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən
natɨmnat kəm ilat mɨn, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pɨk nəratən kəm ilat,
kɨniamɨs.
11 Məto uarisɨg e nian apiəpiə kɨsɨl ne haf tɨnuwɨn rəkɨs, kən Uhgɨn təmos-ipən nehagən
e nɨpətɨlau kən ilau kəmuətul e nelkɨlau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau,
nɨganməpɨlat təmasiəp, narmɨlat tɨkə.
12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmɨsɨ-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau
məmə, "Uər mueia ikɨn-u." Kən malnapuə təmɨləs ilau mər muwɨn e neai. Kən rəhalau
tɨkɨmɨr mɨn kəmotətul motalkəlɨk olau.
13 Kən e nian ətuatɨp əh, namig asol kit təmərəkɨn rum kitiəh e taon əh, mapəs əm
rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepɨn-taosen, kən netəmim rafin itəm
kəməsotɨmɨsən, kəmotəgɨn motasiəp, kən motən nɨpahrienən məmə Uhgɨn e nego e neai,
tatos nepətən.

---

* **11:2:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** "Ikɨn əh kəməht-ipən mɨn Iərəmərə e nɨg kəməluau," tatəghat-in Jerusalem.

14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tɨnol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kɨsɨl lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepɨn lan təmahl rəhan təwi

15 Nagelo itəm tatol sepɨn lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol mɨn kəmotɨsɨ-pən e nego e neai motən məmə,
"Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kɨnatuərəmərə§ e nətueintən rafin agɨn, kən nərəmərəən rəhan, otətatɨg lilɨn."
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea mɨn aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, ilat kəmotɨsin nulɨlat, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən moatəfak kəm Uhgɨn,
17 motəmə,
"Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk Agɨn, etəm un ik nətatɨg un itəm nətatɨg roiu, kən nəmətatɨg aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən mɨnətuoun matərəmərə.
18 "Kantri mɨn, kotautu pɨk, məto ik rəham nemə̈ha asol tɨnuwa.
Nian tɨnuwa o nakilən netəm kəmotɨmɨs.
Kən onakətou ien mɨn u ilat rəham iolwək mɨn, kən mətou mɨn netəmim rəham, ne netəm koatɨsiai-in ik, ilat rafin, nat əpnapɨn okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkɨnən netəm itəm koatərəkɨn netəmim e nətueintən."
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgɨn əpəh ilɨs e neai, kən kəməplan Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatɨpɨt mɨtasiə, kən kaluəluə təmatatɨperəh, kən eməto nagətən asol mɨn, kən təmatamig, kən ais təmɨsas-pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pɨspɨs lak. Pətan kit təmuwɨn e mɨtgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkɨn e məwɨg, kən matəfauin hat rəha nɨsiaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəmə̈h, tatəto nahmə̈ən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit mɨn təmiet mɨn əpəh ilɨs e neai, itəm tatuha-pɨspɨs lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nɨgəm, rəhn-kapə təmɨsɨm-ɨsɨm ilat sepɨn, kən rəhnɨpat ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agɨn ilat sepɨn e rəhn-kapə mɨn.
4 Nɨpikɨn tatoh-irəkɨs məhau mɨn əpəh ilɨs e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətɨn tɨnaiir un, kən in ton.*
5 Pətan əh təmɨləs nətɨn iərman, itəm in otərəmərə e kantri mɨn rafin, kənu nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgɨn təmeuw rəkɨs suakəku u o ialkita, mɨləs-ipər ilɨs e rəhan jea, məmə otərəmərə.
6 Pətan un, təmagɨm-pən əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə lan məmə otətatɨg ikɨn, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrɨt-sɨkɨste tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs.†
7 Kən əmun, nəluagɨnən kit tɨnətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo mɨn, kɨnoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo mɨn kɨnoatoh mɨn ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tɨkə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kɨnotol win elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.

§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tɨnatərəmərə," tatəgətun-pən məmə Tata Uhgɨn ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm. * **11:19:** Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha Nasituən u, in "Ark of the Covenant." Eks 25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14 † **12:6:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1

9 Kəmotɨləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sɨnek nuwəh
ilouin aupən,§ katən mə Iərmɨs, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agɨn.
Kəmərakin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo mɨn rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilɨs e nego e neai. Təmə,
"!Roiu əh, Uhgɨn rəhatat in tɨnosmegəh itat!
!Roiu əh in tɨnol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tɨnatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mɨn nəsanənən ne nepətən e natɨmnat mɨn
rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kɨnərakin-iəhau Setan e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Setan u, itəm
tatətu-pən-ətu-pən nat e piətat mɨn lapɨn ne lenian, mən-iarəp nɨpəgnəmtɨn mɨn
rəhan matətu-pən elat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
11 Kən piətat mɨn kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkɨs lan e nəsanənən rəha nɨta Nətɨ Sipsip,
motatɨg motol win mɨn lan e nətul əskasɨkən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nətɨ Sipsip.
Motol win mɨn lan məto-inu nɨkilat təməsəht pɨkən nəmegəhən rəhalat,
məto kəmotətul matɨp əm məmə okotɨmɨs.
12 !Nego e neai, ne itəmat u notatɨg ikɨn, otagien məto-inu kɨnərakin-iarəp ialkita!
!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nɨtəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu mɨnə ron ik!
In, nemə̈ha təmol pɨk,
məto-inun in tɨtun məmə nian rəhan təkuəkɨr əm."
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kɨnərakin-iarəp in tuwɨn e nətueintən, in tɨnatɨtəp
pətan u itəm təmɨləs nətɨn iərman.
14 Kən kəmos-ipən nɨməlməlɨ malɨkɨm kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwɨg lan muwɨn
əpəh ikɨn kəmol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn taruən-aruən ikɨn. Ikɨn əh, otətatɨg ikɨn, kən in
tɨtagɨm o sɨnek, kən katehm wɨr in o taem kitiəh, ne taem kəiu mɨn, ne taem haf.
15 Kən sɨnek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-təlɨmin pətan u mɨləs
magɨm.
16 Məto nɨsɨp təmasitu e pətan u. Nɨsɨp təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita
təmeoa-in e nɨpəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, nemə̈ha təmol təmol o pətan u, kən in tagɨm muwɨn məmə
otəluagɨn ilat rəhan mɨn neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgɨn, kən moatətul
əskasɨk o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.
18 Kən in təmətul əpəh e nɨmək̈ləkɨl itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nɨtəhəi mər

1 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nɨtəhəi mər. Rəhnɨpat ten, rəhn-kapə təmɨsɨm
ilat sepɨn, kəməfauin-pən hat mɨn rəha kig asol agɨn e rəhnɨpat mɨn. Kən kəmətə-pən
nərgɨn itəm tətau-iərmɨs-in Uhgɨn e rəhn-kapə mɨn. 2 Nat megəh un eməplan, tahmen e
wɨsi kəgin kit u, lepet, məto nelkɨn mɨn kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nɨpəgnoan
tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne
nepətən asol kəm nat megəh u.
3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tɨnatol pap o nɨmɨsən,
məto tɨnəwɨr mɨn. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən
moatuarisɨg-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən
nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mɨn kəm nat megəh u, kən motəmə,
"?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah tɨtun nohən?"

§ **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmɨs-in Uhgɨn. Kən
kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə tɨtun nolən nat naka in tolkeike o məwɨg foti-
tu.*
6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgɨn, ne nərgɨn,† ne netəmim itəm kotatɨg e nego
e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak.
7 Kəmos-ipən mɨn nəsanənən kəm in, məmə otəluagɨn ilat netəmim rəha Uhgɨn, kən mol
win elat. Kən kəmos-ipən mɨn nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol mɨn
rafin, ne netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəmim e nəghatən mɨn rafin, ne kantri
mɨn rafin.
8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm
kəməsəteən nərgɨlat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatɨkə əh. Naoa u, in
naoa rəha Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu.
9 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr.
10 Okəmə suah kit otuwɨn e kalapus,
pəs in otuwɨn əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn okotəkəike motol tɨku, kən motahatətə
əm e Uhgɨn.

Nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər

11 Kən əmun, eməplan mɨn nat megəh kit mɨn itəm təməhap nɨsɨp mər. Rəhnɨpat kəiu
tahmen e nətɨ sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.
12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepɨn, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian
nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə sepɨn, in tatol nəwian.
Kən nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tatəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat
okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tɨnatol pap o nɨmɨsən məto
tɨnəwɨr mɨn.
13 Kən nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, tatol nəmtətin asol mɨn ne nat pɨspɨs mɨn tepət,
matɨg mol mɨn nɨgəm tatɨsɨ-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e nɨganəmtɨ netəmim.
14 Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, məmə tɨtun
nolən nəmtətin mɨn nian tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn. Kən in təmateiuə-
in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mɨn əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə
okotəkəike motəte narmɨn itəm kasgəwɨn nat megəh rəhn-kapə sepɨn, nat megəh u, itəm
kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.
15 Kən Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu, məmə
otehag-pən e narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, pəs təghat. Kən narmɨn itəm kasgəwɨn e nɨg
un, təməghat, mən əskasɨk məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm
in.
16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmɨlat matɨp
o e nɨpɨnəgɨlat. Netəmim rafin agɨn kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mɨn, ne netəm
əpnapɨn əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tɨkə, slef mɨn, ne netəm
sənəmə slef mɨn, məmə okotos mak kit rəhan e nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat.
17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmtɨ nat kit, ne nosalɨm-inən, mətoarus in
təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgɨ nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepɨn, o nampa
itəm tatəpsen-pən nərgɨn.
18 O nat u, onakəkəike mos nenatɨgən tepət o nɨtunən nampa rəha nat megəh u. Kən
okəmə ik nakenatɨg tahmen, kən nəkɨtun nənən nɨpətɨn. Kən nampa u, in sikis-hanrɨt-
sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

---

* **13:5:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot
Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərgi
Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nipinəgilat. 2 Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətagət,
nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatiperəh,
kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne
netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un
ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgin təmos-nəmtin ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən.
Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən napuən əh.
4 Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat,
kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ Ilat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin
min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. Ilat rəha Uhgin
əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm
katos-ipən kəm Uhgin ne Nəti Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e
niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

6 Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-
iarəp namnusən təwir itəm tətatig tətatig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e
kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol
pisin pisin min.
7 In tatən əfəməh məmə, "Otəgin motisiai-in Uhgin, kən motən nipahrienən e rəhan
nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim.
Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min."
8 Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, "!Papilon
təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e
pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min.
Wain u nimin, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat
ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa nemə̈ha rəha Uhgin olat."
9 Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə,
"Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin
e nig, kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin,
10 kən in təike mənim min wain u inu, in nemə̈ha rəha Uhgin. Wain u inu,
kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahmə̈ən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus
in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahmə̈ən kəm ilat u, in tatər nian
rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin
ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e
nərauiəgən ne lapin."
12 Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgin itəm koatətəu-pən nəwia Uhgin, kən
moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.
13 Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, "Əte rəkis nat u:
roiu ne matuwin, netəmim rəha Iərəmərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən
pahrien."

---

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmə, "!Əwəh! Ilat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək mɨn."

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emətag-pən mɨn əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən matɨləs naip eko kit itəm tasɨlə.
15 Kən əmun nagelo kit mɨn təmɨsɨ-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, "Os rəham naip eko mos muwɨn məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tɨnuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tɨnɨmətə."
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tɨnɨmətə o nosən.
17 Kən nagelo kit mɨn təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn əpəh e nego e neai. In tatɨləs mɨn rəhan kit naip eko itəm tasɨlə. 18 Nagelo kit mɨn, itəm tatos nepətən rəha nɨgəm e olta, təmɨsɨ-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatɨləs naip eko məmə, "Ləs rəham naip eko un, muwɨn e nətueintən, kən məte rəkɨs netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tɨpɨlpɨl mɨn, əpəh e nəukətɨn. Nətueintən tahmen e nəukətɨn."
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwɨn e nətueintən, kən məte rəkɨs netəm mɨn un itəm kotahmen e noa krep itəm tɨnəmarəg rəkɨs. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwɨn ikɨn asol əh itəm kateguarɨn-eguarɨn noa krep mɨn ikɨn, məmə nahuilat otaiəh. Ikɨn əh, in ihluə e taon, Uhgɨn tatos-iarəp rəhan nemə̇ha, kən matol nalpɨnən ikɨn kəm netəmim. Kən kateguarɨn-eguarɨn netəm mɨn u, kən nɨtalat itəm tɨtaiəh mətaiu ikɨn əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrɨt kilomita, kən lokamnɨm lokamnɨm. Okəmə hos kit tiwɨg-pən ikɨn, nɨta tɨtun nərən mek nohlɨn.*

15

Netəmim rəha Uhgɨn kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mɨn nəmtətin kit mɨn itəm tatuha-pɨspɨs lak. Nagelo ilat sepɨn koatos namnu nalpɨnən mɨn, ilat sepɨn. Nalpɨnən mɨn əh, ilat koatol nemə̇ha apiəpiə rəha Uhgɨn tol namnun lan.
2 Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nɨtəhəi, məto kəmol e klas ne nɨgəm pɨləh-pɨləh, kən netəmim neen koatətul e nɨkalkal nɨtəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepɨn ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgɨn. Kən Uhgɨn təmos-ipən hap* mɨn kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgɨn, koatan məmə,
"Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk Agɨn
Rəham nolən asol mɨn kotatuha-pɨspɨs etɨmat.
!Kig lilɨn, nolən mɨn rəham kotətuatɨp pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pɨsɨn əm nakasim.
Netəmim e kantri mɨn rafin okotuwa
kən motəfak e nɨganəmtɨm,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatɨp mɨn."
5 Kəmotan rəkɨs napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgɨn.

---

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

6 Nagelo ilat sepɨn kəmotiet e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, koatos nalpɨnən mɨn ilat sepɨn.
Ilat kotuwɨn e napən wɨr u, linen, itəm tatɨpɨt-ɨpɨt, kən kəməlis manɨkɨləhalat e kətəut itəm
kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwɨt kit təmos-ipən pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ilat sepɨn, kəm nagelo mɨn u sepɨn. Pesɨn mɨn u, kotərioah e nemə̈ha rəha
Uhgɨn u, itəm tətatɨg lilɨn.
8 Kən nəhaniəm təmɨrəfin Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha
Uhgɨn ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwɨnən əh imə e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn
mətoarus nalpɨnən mɨn ilat sepɨn itəm nagelo sepɨn koatəmɨk, okotol namnun.

16

Pesɨn ilat sepɨn, kəmotərioah e nemə̈ha rəha Uhgɨn

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, matən-ipən
kəm nagelo mɨn u sepɨn məmə, “Otuwɨn, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesɨn ilat sepɨn itəm
kəmotərioah e nemə̈ha rəha Uhgɨn.”
2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwɨn məhtəg-iarəp pesɨn rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim
itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən moatəfak kəm narmɨn itəm
kəmasgəwɨn e nɨg, nɨməgəm təmɨrəfin nɨpətɨlat.
3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesɨn əpəh itəhəi. Kən nɨtəhəi təmol nɨta
lan, tahmen e nɨta etəm təmɨmɨs. Kən nat itəhəi mɨn rafin kəmotɨmɨs.
4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e nəmtɨ nəhau mɨn ne nəlugɨ
nəhau mɨn, kən ilau kueia mioal nɨta elau.
5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau mɨn təmə,
“Ik pɨsɨn əm ik Uhgɨn, nakətuatɨp,
ik un itəm nəkətatɨg kən nəmətatɨg,
kən tətuatɨp əm məmə onəkol nalpɨnən kəm ilat nəhlan.
6 Rəhalat atɨp əm,
məto-inun ilat kəmotiu nɨta rəham netəmim mɨn ne ien mɨn,
kən ik nakos-ipən nɨta nɨmɨlat məmə okotənɨm.”
7 Kən ekəto mɨn olta tətagət əfəməh məmə,
“!Əwəh! Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in
tətuatɨp agɨn, kən nɨpahrienən.”
8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e mɨtgar, kən kəmos-ipən
nəsanənən kəm mɨt məmə otəhg netəmim tahmen e nɨgəm.
9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmɨs-in nərgɨ Uhgɨn, itəm in tatərəmərə e
nalpɨnən mɨn u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəlɨgən rəhalat, kən motɨsiai-in rəhan
nepətən.
10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn əpəh nat megəh tatərəmərə ikɨn,
kən əmun, ikɨn mɨn rafin in tatərəmərə ikɨn in təmapinəp. Kən netəmim koatəto nahmə̈ən,
moatus namɨlat motoatɨp-oatɨp.
11 Kən ilat motau-iərmɨs-in Uhgɨn əpəh e nego e neai o nahmə̈ən mɨn ne nɨməgəm mɨn
rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nat itəm kəmotol.
12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkɨs rəhan pesɨn əpəh e nəhau asol, nərgɨn u,
Iufretes, kən əmun nəhau təmamɨr mol suatɨp rəha kig mɨn kotaliwək lan moatɨsɨ-pah.
13 Kən əmun, ekəplan mɨn narmɨn rat kɨsɨl kəhalahmen e pɨrok. Kit təmiet e nɨpəgnoa
ialkita, kit tiet e nɨpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən kit tiet e nɨpəgnoa ien
eiueiuə.* 14 Iləhal narmɨ iərmɨs mɨn, itəm koatol nəmtətin mɨn, kən iləhal kəhaliet

* **16:13:** “Ien eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər, rəhnɨpat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

mətəhaluwɨn o kig mɨn e nətueintən rafin, məhaluəfɨmɨn ilat məmə okotəluagɨn e Nian Asol rəha Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn.

15 Kən Iesu təmən məmə, "!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapɨlən mətaiir, məsapegən rəhan natɨmnat o napɨlən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulɨs ron, in otatɨg e nəwɨrən pahrien."

16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig mɨn əpəh ikɨn kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, "Amaketon."

17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepɨn, təməhtəg-rəkɨs-pən rəhan pesɨn əpəh e nɨmagoagəp, kən əmun əpəh e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəwian asol kit tɨsɨ-pən əpəh e jea rəha kig məmə, "!Tɨnol namnun!"

18 Kən əmun təmatɨpɨt, kəmətо nagətən asol, kən kaluəluə təmatɨperəh-atɨperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit.

19 Kən taon asol təməhap məsɨn kɨsɨl, kən taon mɨn e kantri mɨn rafin kəmotɨsas motol nat tɨkə elat. Uhgɨn, nɨkin təməht nolən rat mɨn rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panɨkɨn itəm tərioah e wain e nemə̈ha rəhan, təmə̈kəike kəm in məmə otənɨm rafin agɨn.

20 Nəptən əlkələh mɨn rafin kəmahin rəkɨs ilat, kotɨkə, ne nɨtot mɨn, kɨsəplan mɨnən kit.

21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatɨsɨ-pən e malnapuə, kəmotɨsas-pən e netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmɨs-in Uhgɨn o nahl-ipa-mən ais itəm təmatɨsas-pən elat, məto-inu nalpɨnən u in tərat tərat agɨn.

17

Pətan ionəhan tərat agɨn

1 Kən əmun, nagelo sepɨn mɨn u kit itəm kəmoatəmɨk pesɨn ilat sepɨn, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpɨnən rəha pətan ionəhan* tərat agɨn, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət.

2 Pətan əh, kig mɨn rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənɨm nɨmɨn wain, moatapɨs ilat min kən moatit."

3 Kən nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkɨs io ekian əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn. Kən ikɨn əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəmə̈te-pən nərɨg mɨn itəm tatən rat Uhgɨn, tɨrəfin nɨpətɨn, kən rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kənu rəhnɨpat ten.

4 Pətan un, tatuwɨn e napən itəm tol nəguɨ-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nɨpətɨn, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, ne nat kit təwɨr pɨk u, perel.† Kən in tatos panɨkɨn kit e nelmɨn, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tərioah e nat tərat mɨn, itəm kotamkɨmɨk agɨn e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat un, noa nolən rat rəhan.

5 Kən inəh e nɨpɨnəgɨn, kəmə̈te-pən nərɨg kit əh-ikɨn, itəm nɨpətɨn tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏsanəN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.
IN ITɨ NɨPɨTAN IONəHAN MɨN RAFIN.
KəN IN NəUKəTɨ NOLəN NAT KOTAMKɨMɨK AGɨN MɨN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tɨnapɨs e nɨta netəmim mɨn rəha Uhgɨn, nɨta netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwɨg təmiwɨg.

7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, "?Narməm tatiwɨg nulan o naka? Io ekuhapɨk e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn kən rəhnɨpat ten.

---

* **17:1:** Pətan ionəhan, nɨpətɨn pətan rəha suatɨp. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou.

8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatɨg, kən təsatɨgən roiu, kən otəsuwəhən otər e nɨpəg
asol itəm teiuaiu agɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.
"Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən, ilat,
narmɨlat otiwɨg pɨk nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto
təsatɨgən roiu, məto in otiet-arəpa mɨn.
9 "Etəmim otəkəike mos nenatɨgən o nɨtunən nɨpəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh
u, ilat sepɨn, koatəpsen-pən nɨtot mɨn itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡
10 Koatəpsen-pən mɨn kig ilat sepɨn. Kig faif ilat kɨnotiet rəkɨs, kitiəh tatəmegəh roiu,
kən kit mɨn təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatɨg o nian təkuəkɨr əm.
11 Nat megəh u itəm təmətatɨg, kən roiu in təsatɨgən, in mɨn in kig kit, itəm tatol nampa
eit lan, məto in mɨn in kig kit rəha kig mɨn u ilat sepɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn
otərəkɨn.
12 "Rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən
əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mɨn, motərəmərə ilat
nat megəh, məto o nian təkuəkɨr əm.
13 Nətəlɨgən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat
megəh.
14 Ilat okotəluagɨn ilat Nətɨ Sipsip, məto Nətɨ Sipsip otol win elat, məto-inu Nətɨ Sipsip
in Iərəmərə rəha iərəmərə mɨn, ne Kig rəha kig mɨn. Kən in otuwa ilat min netəm mɨn u,
təmɨtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən."
15 Kən əmun, nagelo tən-ipa mɨn kəm io məmə, "Nəhau mɨn u nəməplan, itəm pətan
ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn, nɨmanin
netəmim, kantri mɨn, ne nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
16 Nat megəh ne rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotetəhau pətan ionəhan u. Kən
ilat okotərəkɨn in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgɨn kən motan-
ətɨp nɨpətɨn e nɨgəm.
17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgɨn təmələhəu-pən nat u e nɨkilat, məmə okotol nətəlɨgən
rəhan, kən mol nɨkilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə
in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən.
18 "Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən."

18

Papilon təməme

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, eməplan nagelo kit mɨn təmɨsɨ-pər e neai. In tatos nepətən
asol, kən in tətasiəgəpɨn rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.
2 Təməmərɨt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
"!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmɨs mɨn kɨnotuwa kətatɨg ikɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha narmɨn rat mɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha mənɨg rat mɨn, kəsonən,
itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
3 Məto-inun kantri mɨn rafin kɨnotapɨs e nɨmɨn wain u, nɨtəpən nalmələn, moatit in.
Kig mɨn rəha nətueintən kəmoatit mɨn,
kən netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkɨs e rəhan nolən itəm
tətaumɨs o natɨmnat rəhan."
4 Kən əmun eməto nəwian kit mɨn e nego e neai təmə,
"Otiet rəkɨs lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsɨləs pɨkənən itəmat,

‡ **17:9:** Netəmim tepət nɨkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkɨn-pər e nɨtot ilat sepɨn.

kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpɨnən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkɨr əm tatek neai,
mol Uhgɨn təsaluinən rəhan nolən rat mɨn.
6 Otalpɨn nɨtai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkɨs nɨmɨn wain itəm in tarɨp məskasɨk,
rəhan nəsanənən tepət maprəkɨs-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atɨp in, matəto təwɨr e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nɨkin matən məmə, 'Io kwin kit. Ikɨn-u iatəpələh, matərəmərə. Sənəmə io nəutahlɨmɨs. Okol esasəkən nian kit.'
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpɨnən mɨn otɨləs in o nian kitiəh əm.
In otatɨmɨs, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatɨg e nian iəkɨs o nosən nagwənən,
kən nɨgəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgɨn un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpɨnən."
9 "Kən nian kig mɨn rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə mɨn rəhan, kotəplan nəhaniəm e nɨgəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərat ron.
10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgɨn, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,
'!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pɨk! Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, in tɨnatos rəhan nalpɨnən!'
11 "Netəmim koatol-salɨm-in natɨmnat e nətueintən, ilat mɨn okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mɨn tɨkə o nosən nəmtɨn rəhalat natɨmnat.
12 Suah kit mɨn otəsos-nəmtɨnən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silpa, ne kəpiel wɨr mɨn ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtɨn mɨnən napən wɨr u linen, ne napən u itəm tol nəguɨ-naris ne napən wɨr u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtɨlat tiəkɨs agɨn. Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nɨg pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm koatəpien wɨr, ne natɨmnat mɨn itəm katol e nəluɨ eləfen, ne nɨg mɨn itəm nəmtətin tiəkɨs agɨn, ne pɨrons,† ne iaen, ne kəpiel wɨr kit u, mapɨl.
13 Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nat nəmiəwɨlat tatəpien wɨr mɨn, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mɨr. Netəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otɨkə mɨn o nos-nəmtɨnən kau mɨn ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mɨn rəhalat, inu netəmim.
14 "Kən netəm rəha nol-salɨm-inən natɨmnat mɨn, ilat okotasək pɨk, nɨkilat tahmə. Ilat okotən məmə, 'Noa wək asol mɨn rəham itəm ik rəham nətəlɨgən təmuwɨn pɨk lan, kən nəmatol, ilat kɨnotagɨm kapəs ik. Rəham nautə mɨn ne malə-malə mɨn rəham kɨnotagɨm, okol nəsos mɨnən ilat.'
15 Netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol mɨn lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. Ilat nɨkilat otahmə kən kotasək motasək əfəməh,
16 motəmə,
" '!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwɨn e natɨmnat wɨr mɨn u linen, itəm tol nəguɨ-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nɨpətɨn tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel mɨn nəmtɨn tiəkɨs, ne nat wɨr mɨn u perel ne.
17 Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkɨn rafin nautə asol mɨn rəhan.'

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. † **18:12:** Pɨrons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

"Kən əmun netəm koatɨləs nego mɨn rafin, netəm koataliwək e nego, ne kɨru mɨn rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natɨgən e nərpɨ nɨtəhəi, ilat okotətulpən isəu ron.
18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, '!Kəsehmən taon kit təsanən tahmen e taon asol u!'
19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nɨmoulul, tatəpsen-pən məmə nɨkilat tɨtahmə, kən motasək pɨk məmə,
" '!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego mɨn itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham natɨmnat!
Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkɨn agɨn ik.'
20 "!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, ne aposol mɨn ne ien mɨn,
itəmat nɨkitəmat təike magien,
məto-inu Uhgɨn təmətu rəkɨs neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!"
21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmɨləs kəpiel asol kit, matɨpin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə,
"Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.
Kən okol in təsətul mɨnən.
22 Kən okol kəsəto mɨnən nəwiali hap‡ mɨn ne napuən mɨn, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikɨn-u.
Etəmim rəha nalpəkau wɨrən e natɨmnat otɨkə ikɨn-u,
kən okɨsəto mɨnən natərkərɨkən rəha kəpiel mɨn itəm kotalkin wit katol flaoa lan.
23 Nəhag-əhagən rəha lait mɨn okol kəsotasiə mɨnən,
kən okol kəsəto mɨnən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkɨsən rəhalau e nian rəha marɨt,
məto-inu aupən, netəm koatol-salɨm-in natɨmnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,
kən ik natagwən asim netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn məmə kotuwa o rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.
24 "Taon asol u Papilon in təmos nalpɨnən
məto-inun kəmatiu nɨta ien mɨn ne netəmim mɨn rəha Uhgɨn ikɨn mɨn rafin e nətueintən.
Nɨpahrienən, nɨta netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatɨg e taon asol u."

19

Netəmim ilɨs e nego e neai kəmotənwiwi Uhgɨn

1 Uarisɨg e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
!In Uhgɨn u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pɨsɨn əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatɨp pahrien.
Rəhan nəghatən tɨnuəh rəkɨs pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapɨn netəmim,
kən tɨnətalpɨn nɨta rəhan iolwək mɨn."
3 Kən kəmotagət əfəməh mɨn motəmə,
"! Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgɨn! Nəhaniəm e nɨgəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tɨkə."
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən mɨn ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwɨt, kəmotɨsin nulɨlat kəm Uhgɨn. Ilat kəmoteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
"!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!"

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

Marit rəha Nəti Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,
"!Otənwiwi Uhgin rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgin, otənwiwi in!
!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, məto otənwiwi Uhgin!"
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen min e nitəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgin rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in tinatərəmərə.
7 Pəs nikitat tərioah e nagienən,
kən motən nipahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.
8 Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwin lan.
Napən wir u linen, tatipit-ipit, məruən."
(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim rəha Uhgin.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, "Əte rəkis natimnat min u. 'Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwin e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwirən pahrien.' " Kən matig mən min məmə,
"Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin."
10 Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu. Əfak kəm Uhgin əm, məto-inu nətul-arəpən rəha Iesu, in nəukətin nəghatən min rəha ien min."

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, "Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən." In tatəmou, kən matos-ipən nalpinən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.
12 Niganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin. Kəmətə-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun.
13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgin.†
14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwin e napən wir u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh. "In otərəmərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen."§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan nemə̇ha pik.
16 Kəmətə-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətasək əfəmə̇h matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, "Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin,
18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-iasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14 ‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9
* **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

rafin, netəm sənəmə slef, ne slef mɨn, netəm koatos nepətən asol mɨn, ne netəm əpnapɨn əm.”
19 Kən əmun, ekatɨg məplan mɨn nat megəh əpələ in, ne kig mɨn rəha nətueintən ne rəhalat mopael mɨn. Ilat kəmotargətain ilat mɨn məmə okotəluagɨn ilat etəm tɨtasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael mɨn.
20 Məto kəmotaskəlɨm nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pɨspɨs mɨn nian təmətatɨg ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin mɨn əh, o neiuə-inən netəm mɨn u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nɨpəgnoa nəmnamɨn nɨgəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien.
21 Etəm tɨtatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig mɨn ne mopael mɨn rafin e naip rəha nəluagɨnən itəm tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoan kən mənɨg mɨn rafin kəmoton nɨpətɨlat, moton, nərpɨlat tasis wɨr.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatɨsɨ-pər e nego e neai, tatos ki rəha nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn,* ne sen asol kit.
2 Kən in təmaskəlɨm ialkita asol u, sɨnek nuwəh ilouin aupən, in Iərmɨs, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosen.
3 Təmərakin-pən in e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn, kən mahtosɨg-in tiəkɨs, məmə in otəseiuə-in mɨnən netəmim rəha kantri mɨn mətoarus-pən nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-taosen otol namnun un, okəike kerəh mɨn lan o nian əkuəkɨr mɨn əm.
4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig mɨn neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgɨn təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan mɨn netəmim itəm kəmətatɨp nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgɨn. Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən məsotosən rəhan mak e nɨpɨnəgɨlat ne nelmɨlat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh mɨn, kən motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosen.
5 Nat əh, in naiir-pa-mɨnən e nɨmɨsən itəm otaupən. Məto netəm mɨn u neen mɨn itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh mɨnən mətoarus nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm mɨn un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mɨnən e nɨmɨsən, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mɨn rəha Uhgɨn. Ilat okəsotuwɨnən e noanəmnamɨn nɨgəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mɨn rəha Uhgɨn ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tɨnol namnun, okahl-iarəp mɨn Setan e nɨpəg asol.
8 Kən in otuwɨn əpəh o netəmim e kona kuwɨt rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluagɨnən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nɨməkləkɨl əpəh e nɨkalɨ itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwɨn isəu isəu mɨn motɨrəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kɨtəlau-in ikɨn netəmim rəha Uhgɨn okotatɨg ikɨn, ne taon asol u itəm Uhgɨn tolkeike pɨk.‡ Məto nɨgəm kit təmɨsɨ-pər e nego e neai, muwa mus ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmɨs itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamɨn nɨgəm asol itəm tatəpien. Ikɨn əh, kəmərakin-pən rəkɨs nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahməən lilɨn e nərauiəgən ne lapɨn, namnun tɨkə.

Namnun nakilən

* **20:1:** Nol Əpən 1:18 † **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** “Taon u, itəm Uhgɨn tolkeike pɨk,” in tatəghat-in Jerusalem.

11 Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnapin əm. Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min.§ Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
13 Nərpi nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimisən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
14 Kən kəmiləs Nimisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o Uhgin e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, "!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgin tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat, kən in rəhalat Uhgin.
4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne nahməən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən."
5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, "Iatəuhlin natimnat min rafin kotuwa motuwiwi." Kən məmə, "Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən elat məmə nipahrienən."
6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, "Kinol namnun natimnat rafin. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†
7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgin, kən in otuwa nətik.
8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimisən."
9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgin otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min."
10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e nego e neai.
11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas.

§ **20:12:** Natimnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u. * **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

12 Rəhan fenɨs təfəməh mər ilɨs, mɨtəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo mɨn tuelef
koatətul o ket mɨn u. Kəməte-pən nərgɨ noanol rəha nenətɨ Isrel ilat tuelef e ket mɨn u.
13 Kən kəməte-pən nərgɨləhal kɨsɨl e nɨkalɨn pah ikɨn, kɨsɨl mɨn e nɨkalɨn pəhap ikɨn, kɨsɨl
e nɨkalɨn pis ikɨn, kən kɨsɨl e nɨkalɨn par ikɨn.
14 Nəukətɨ fenɨs e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkɨs-pən
nərgɨ tuelef aposol rəha Nətɨ Sipsip e kəpiel mɨn u.
15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o nosən
mak rəha taon əh, ne ket mɨn ne fenɨs rəhan.
16 Taon u, kona lan kuwɨt. Mak rəha nɨkalɨn mɨn rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh
kaifəməh, kən mak rəha nɨkalɨn mɨn rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-
hanrɨt-tuente kilomita.
17 Fenɨs u, tɨpɨk-ɨpɨk, mak rəhan tahmen e sɨkɨste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan
e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.
18 Fenɨs u, kəmol e kəpiel wɨr u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in əm in
əm. Kən kol u in təwɨr, in talien mə kɨlas.
19 Kəpiel mɨn itəm kəmiləkɨn nəukətɨ fenɨs lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wɨr mɨn.
Kəmotaupən motəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel
wɨr mɨn u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u akat, kən nampa fo
lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u emeral.
20 Nampa faif lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlɨn-
pən kəpiel wɨr u kanilian, kən nampa sepɨn lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u krisolait,
kən nampa eit lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u malakait, nampa nain lan, kəmotəlɨn-pən
kəpiel wɨr u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u kalsetoni, kən nampa
lepɨn lan, kəmotolɨn-pən kəpiel wɨr u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel
wɨr u ametis.
21 Ket asol mɨn u rəha fenɨs, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh e perel‡ kitiəh
kitiəh. Kən suatɨp mɨn əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt in əm in əm, talien
wɨr, tahmen e kɨlas.
22 Ikɨn əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikɨn kəm Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn əm, itəm
Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, ne Nətɨ Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən.
23 Kən ikɨn əh, nɨkitəm təsuwəhən mɨtgar ne məwɨg, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha
Uhgɨn in tətasiəgəpɨn rafin taon u, kənu Nətɨ Sipsip un, in lait rəhan.§
24 Kən kantri mɨn e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəmərə
mɨn rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wɨr mɨn, motuwa e nɨsiaiiən
motələhəu e taon u.
25 Kɨsahtosɨg-inən rəhan ket mɨn nian kit, məto-inu nian lapɨn tɨkə ikɨn əh.
26 Netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nətueintən, okotos nautə wɨr mɨn rəhalat, ilat
okotəmɨk motuwa o nɨsiaiiən, motələhəu e taon u.
27 Məto natɨmnat mɨn itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne netəmim itəm koatol nat
itəm tol naulɨsən, ne netəm koateiuə, netəm mɨn u okol ilat kəsotuwɨnən imə e taon asol u.
Netəm mɨn əm un itəm kəməte-rəkɨs-pən nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nətɨ Sipsip
tatos, ilat əm un kotɨtun nuwɨnən imə.

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkɨs taon wi kəm io, kən təməgətun mɨn nəhau megəh kəm
io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kɨlas. Tatɨsɨ-pən əpəh e jea rəha Uhgɨn ne Nətɨ
Sipsip,

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. § **21:23:** Aes 60:19

2 maiu matuwɨn matɨləs nəlugɨ suatɨp asol rəha taon u. Nɨg rəha nəmegəhən tatətul u e
nɨkal-kalɨ nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup mɨn rafin, e məwɨg mɨn rafin. Kən netəmim
e kantri mɨn rafin koatol nɨmalɨn o nol-wɨrən nɨmɨsən.
3 Nat tɨkə agɨn ikɨn əh itəm təike mos nalpɨnən rəha Uhgɨn. Kən jea rəha Uhgɨn ne Nətɨ
Sipsip in əh-ikɨn əh, katuərəmərə ikɨn. Kən rəhan iolwək mɨn okotəfak kəm in.
4 Ilat okotəplan nɨganəmtɨn,* kən okəte-pən nərgɨn e nɨpɨnəgɨlat.
5 Nian lapɨn otɨkə. Nɨkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nɨkilat otəsəhtən mɨn
nəhag-əhagən rəha mɨtgar, məto-inu Iərəmərə Uhgɨn in lait rəhalat. Ilat okotərəmərə lilɨn,
namnun tɨkə.
6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, "Nəghatən mɨn u inu, kɨtun nagɨleən elat məmə
nɨpahrienən. Iərəmərə Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhan ien mɨn aupən natɨmnat mɨn itəm
okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn
natɨmnat mɨn itəm otəsuwəhən təike muwa."
7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, "!Otətəlɨg-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpɨnə! Netəm
mɨn u itəm kəmotaskəlɨm nəghatən itəm Uhgɨn təmən-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatɨg
e nəwɨrən pahrien."
8 Io Jon, io u eməto kən məplan natɨmnat mɨn u. Kən nian eməto kən məplan rəkɨs ilat,
kən emɨsin nulɨk e nelkɨ nagelo itəm təmit io muwɨn məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu,
nɨpɨnəgək taru nɨsɨp, məmə ekəfak kəm in.
9 Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha
Uhgɨn, kitat piam mɨn u ien mɨn, ne netəm mɨn u itəm kotaskəlɨm nəghatən mɨn e naoa
u. !Əfak əm kəm Uhgɨn!"
10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlɨm
tiəkɨs, məto-inu natɨmnat mɨn u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.
11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəlɨgən
tamkɨmɨk, pəs ilat kotəkəike e nətəlɨgən tamkɨmɨk rəhalat. Məto netəm wɨr, pəs ilat
kotəkəike e nolən ətuatɨp. Kən pəs netəm asim rəha Uhgɨn, okotətuatɨp nian rafin,
motəkəike e nasimən rəhalat."
12 Kən Iesu tatɨg mən mɨn kəm io, "!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekɨmnə! Kən iatos rəhak
nətouən wɨr kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natɨmnat mɨn itəm ilat
kəmotol.
13 Io Nəukətɨn ne Namnun.† Io emaupən matɨg, kən io oekol namnun agɨn. Io
nətuounən, kən io iatol namnun lan.
14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien, məmə
inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nɨg rəha nəmegəhən, kən motuwɨn-
pən e ket mɨn rəha taon u.
15 Məto netəmim neen mɨn əh-ikɨn itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u, netəm
kotamkɨmɨk, ne netəm mɨn un itəm koatol klefa ne moatəmɨk nərɨk, ne koatit anion ilat
mɨn, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne netəm rafin itəm kotolkeike
neiueiuəən.
16 "Io Iesu, emahl-ipɨnə rəhak nagelo məmə otən-iarəpɨnə natɨmnat mɨn u kəm niməfak
mɨn. Io u, Nəukətɨ Tefɨt, məto Noanol mɨn rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm
tətasiə wɨr."
17 Narmɨn Rəha Uhgɨn ilau Pətan rəha Nətɨ Sipsip katuən mə, "!Wa!" Kən pəs netəm mɨn
u kotəto, ilat mɨn kotən mə "!Wa!" Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah
itəm in tolkeike, pəs in otənɨm nəhau megəh kɨsos-nəmtɨnən.‡
18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgɨn
itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgɨn
otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-pən e nalpɨnən rəha etəmim u.

---

* **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † **22:13:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37

19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u, Uhgɨn otos-irəkɨs nəwɨrən mɨn itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha nəmegəhən, kən
məsegəhan-inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekɨmnə.” !Əwəh!
Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm netəmim rəhan. Pəs otol
nəhlan. Əwəh.